JAN NERUDA

DROBNÉ KLEPY

VI

KNIHOVNA KLASIKŮ

KNIHOVNA KLASIKŮ

SPISY JANA NERUDY

Svazek třicátý pátý

JAN NERUDA

DROBNÉ KLEPY

VI

ANONIMA ARCHIVIO
1954

KNIHOVNA KLASIKŮ
ODEON

SPISY JANA NERUDY

řídí redakční rada Spisů Jana Nerudy

Ústavu pro českou a světovou literaturu

Československé akademie věd

Hlavní redaktor Jan Mukařovský

Výkonný redaktor Aleš Haman

Svazek připravila Jarmila Víšková

Graficky upravil František Muzika

△ *V Praze 7. ledna*

Slavná policie, slavné státní návladnictví, slavný soud okresní, slavný soud zemský, slavný soud vrchní mně odpustí, ale takovýhle Silvestr — to je vlastně skandál! Ani jediný opilec na ulici, dosti zajímavý, aby byl stál za sebrání. Ani jediný v hospodě rváč, aby byl stál za patrolu. Ani jediná tak kriminálně rozbitá hlava, že by stála za proces. Po celé Praze ani jediný skandál — *je to skandál!*

Nikdo ve světě nesmí mne tu stíhat snad pro ,,schvalování skutků nezákonitých" — vždyť on se nějaký skutek nezákonitý ani neudál! Zapadáme do solidnosti hloub a hloub, stáváme se pořád slušnější a slušnější — a on nadejde věru okamžik, kdy i nejčilejší strážník policejní se na veřejné ulici zrovna uzívá, kdy přes vrata k státnímu návladnictvu budou viset pavučiny jako přes jeskyni svaté Lucie — ech, myšlenka děsná! Když si tak vzpomenu, jak my svého času, není tomu zrovna tak dávno, uměli o silvestrovské noci krásně si na ulici zařvat! Ne *jednoho* mohla nás policie sebrat — hned celé kvarteto, celé okteto, ba hned celý sbor — ale tenkráte si nás policie ovšem ani nevšímala, ona si vybírala, myslila, že to půjde pořád tak, pořád bohatě — a teď, chudinka malá — inu, člověk by zrovna plakal!

Až do Košíř musila letos těžce obotěnými nožičkami svými capat, když si chtěla utrhnout alespoň jedno to ,,pražské kvítko". A Košíře nenáležejí ani vlastně už ku Praze, jsou jenom ,,obvod". Ale dejme tomu, že přece smíme se tedy tím jediným, tím zajímavým mužem chlubit — co je to: jeden na čtvrt miliónu obyvatelů! V Berlíně, kde mají obyvatelů půldruhého miliónu, sebrali jich o Silvestru sto dvacet! To by Praha musila poměrně tedy vzrůst až na pětadvacet miliónů, a toho tak brzy asi nedosáhne, ani kdyby k sobě ihned připo-

jila Pešť, Vídeň, Mnichov, Lipsko, Drážďany, Vratislav, Berlín a jiná ještě předměstí svá různá. Také ale jsou teď berlínské časopisy samá pýcha! Že prý nikde na světě není taková lůza jako ve hlavním městě inteligence německé. Tolik sprostoty jako mezi Němci. Copak my to ale neuznáváme už dávno? Jsme snad nespravedlivi?

Zkrátka: Silvestr nás blamoval. Blamoval ale také jiné, například sám už ten rok 1888. Mladý a dle všeho snaživý nynější růček začal totiž běh svůj zcela rozumně, pořádným mrazem, aby odlehčil silvestrovsky zpitomělým hlavám, aby spálil také všechny výčitky svědomí stran těch hlav; ono ale svědomí nemělo vlastně pranic co dělat: Praha, o Nový rok ráno, byla beze vší pitomosti, bez bolesti, bez brnění — byla, abych tak řekl, bezhlavá. To ten náš letošek popletlo, on teď neví co dělat, a mrzne zatím bezmyšlénkově dál.

Jakýpak asi tedy přece bude ten rok 1888!? Ještě jsem se o něm se svým drožkářem ani nesmluvil — „můj drožkář" je totiž ten, s kterým jsem jel vloni jednou do Stromovky, a předloním také jednou. Rozumný muž!

„Co myslíte, jakýpak bude ten rok 1887?" zeptal jsem se ho před rokem.

„Hm — co to může být! Dvě kličky a žid za tím!"

A neměl pravdu? Ani s jediným člověkem jsem dosud nemluvil, kterému by se byl minulý rok opravdově líbil. Ale také ani s jediným, který by sobě zato od nastávajícího roku něco pěkného sliboval. — „Vždyť je samá klička!" řekne o něm asi „můj drožkář". Je nám kyselo po roku starém, jde se nám kysele do nového. To ale není přece jen dobře, říkat cos podobného novému roku do očí. Jeť přece ještě zcela mlád, a nedůvěra může mladé srdce jeho roztrpčit, může jej hluboce ranit — ne to není dobře!

Prozatím víme o něm tak málo! Že prý masopůst trvá do 14. února. Že „čas k vykonání velkonoční zpovědi od Popeleční středy do svaté Trojice obnáší 103 dni". Že podle stoletého kalendáře bude studený a vlhký. A že vládnoucí planetou roku 1888 jest Saturn.

Saturn, nazvaný tak podle boha, jenž vlastní své děti jedl —

brr! Planeta, která je nás na 200 miliónů mil vzdálena a svým povrchem 88kráte větší než naše Země — už zase dvě „kličky“! —, jejíž hutnost je až neobyčejně malá a rovná se jen hutnosti našeho jedlového dřeva, z něhož, jak známo, se dělají — rakve. Jejíž osvěta jest devadesátkráte menší nežli naše světlo denní, takže nejkrásnější poledne tam rovná se plnému soumraku u nás. Planeta vůbec nepokročilá, veskrz zpátečnická, která stojí po větší část roku v souhvězdí — Raka. Atd.! Čtenář ostatně toho Saturna najde si na nebi snadno, tuze snadno, jen ať dává pozor, kteráže hvězda pohybuje se — nejpomaleji, nejlíněji, ta právě je Saturn! A ten Saturn bude tedy pro letošek pánem naším.

„Pomalu — propánaboha pomalu!“ bude dle něho letošním pro nás heslem. Buďme upřímni — snad to bude lidem jinde vadit, nám ale ne! Jmenovitě ne v politice. Nejrozumnější v politice přece je: jíti „za cílem“ — ne? Náš „cíl“ ale, jak známo, mění se za týden dvakrát, a kdybychom se tedy snad někdy bláznivě za „cílem“ rozletěli a pojednou pak musili tento — — jde tu o nohy, páni, „aby se nepřetrhly šlachy“! Také — nač vlastně v politice české pospěch! Nám posavadní volské tempo naše sluší, jde nám k duhu. My se při něm neunavíme, neopotřebujem. Jsme jako ta herečka v anekdotě: „Ale bože, tahleta X. nestárne přece pranic; už před třiceti lety byla *takhle* stara!“

A jako v politice, půjde to i v jiném. Co je jinde potrhlého spěchu, co nových myšlének a plánů, jaký přímo nepochopitelný chvat u vyvádění jich! Člověk se musí zrovna zasmát!

Tak tedy v Paříži například nemají, jak snad známo, žádné pořádné vody pitné. Pijou vodu jen ze Sekvany, nečistou vodu říčnou, a proto se nalezá v každé, i sebemenší domácnosti filtrační aparát, který tu vodu čistí. Ani pak není ale ještě valná, nesmí se samotna o sobě píti, a také ji vskutku nikdo samotnu nepije, i služky si hned při nastoupení služby vymiňují, kolikže lahví vína obdrží k vodě týdně, atd.

A tu přišel teď někdo na myšlénku Paříž opatřit vodou skutečně dobrou. Jakýs inženýr Ritter, který si velkými vodovody svými po Francii získal už jmena. Chce vodu do Paříže

přivádět — ze Švýcar. A sice až z Novohradského čili Nevšatelského jezera. Vodovod má prý stát asi tři sta miliónů franků, má Paříž zásobovat nejen po celý rok zdravou a studenou vodou, nýbrž má mohutným spádem svým vyvozovat v Paříži tolik ještě také elektřiny, aby stačila na osvětlení celého města, a tolik hybné síly, aby stačila — já nevím už na co! A nejen to: po své dlouhé, dlouhánské cestě má opatřovat také ještě celou řadu jiných značných měst pitnou vodou, svítivou elektřinou atd. Nejpěknější ale při tom je, že celý vodovod má stát od nynějška za kratičkých pět let už dohotoven, a že ani nikoho nenapadá pochybovat, pan Ritter že toho dovede jistě! *Za pět let!* Může z takového bláznovského spěchu něco moudrého pojít?

To my děláme jinak! Praha je také město. A má také špatnou vodu. A také u nás jsou hlavy myslivé a ty přišly na to, že když dobrá voda není doma, musí se brát jinde. Hledala se tedy jinde. Mysleli jsme například na řeku Sázavu. Pak na řeku Jizeru. Poněvadž se ale vzdor několikerému komisionálnímu jednání nedala ani Jizera, ani Sázava pohnout, aby tekly do Prahy nebo vůbec cestou jinou než dotud, nechali jsme my co rozumnější všeho jednání s nimi být a šli jsme jinam. A sice do Lahoviček. Lahovičky leží u Chuchle. Chuchle leží u Prahy. Praha leží — ale nechme ji ležet!

A vskutku! V Lahovičkách nalezena voda. Taková voda, která patrně neměla praničeho proti tomu, ubírat se pěkným potrubím do Prahy a nechat se tu vypít. A od té doby — je tomu dnes už čtrnácte let — jsme v té záležitosti vyvinuli činnost zrovna neunavnou. Dvakráte za rok jde tam z Prahy komise, pokaždé s flaškou, nabeře do té flašky vody a dá ji pak prozkoumat pražským znalcům. Čímž jedině umožněno, že 2 × 14, tedy už osmadvacetkráte máme znalecky dokázáno, že lahovičská voda je *skutečně vodou.*

Bude se v tom pokračovat. Letos ovšem snad ne dvakrát, snad jen jednou, když tedy letos vládne ten pohodlný Saturn. Ale já proto nenaříkám. Já mám za rok i na jediné flašce vody dost, a pomyslím si oddaně: „Stojí ti to ve hvězdách psáno!“

NÁRODNÍ LISTY 8. ledna 1888

△ *V Praze 14. ledna*

Už je zde, už je v největším květu, ta doba protiv, doba nejkratších dnů a nejdelšího bdění, nejtišších nocí a největší v nich vřavy, nejpálavějšího horka a nejpalčivějších mrazů, nejtěžší zimy a nejlehčích šatů, nejmenších výdělků a největších výdajů, nejpřísnějšího mateřského dohledu a nejbujnější svobody dcerské, největší rozpustilosti a nejpobožnějších modliteb, nejzimničnější práce a nejvolnější zábavy — zkrátka ten houkavý, šepotavý, blahoslavený, zatracovaný masopůst!

Ano, ano — i nejpobožnějších modliteb a nejzimničnější práce! Nikdy v roce nevydechnou rty krásné, krásnější a nejkrásnější tolik vřelých, vřelejších a nejvřelejších modlitbiček jako nyní. A nikdy se líní mladí páni naši nenapracují tolik ve výborech, plesových kancelářích, ve fiakrech a po parketách jako teď. Doba úplně převrácená — převrácenť i sám starý otčenáš — a dnes to zní: „jako na zemi, tak i na nebi!“ Ano, na nebi či v nebi je dnes zrovna taková vřava jako zde dole mezi námi! Byli jste už někdy masopostního času „v nebi“? Kdo dosud ne, hleď se tam letos dostat, stojí to za podívanou!

Strážnice andělů strážných — umístěná hned vedle vrátnice svatého Petra — je jako by ji nabil. Nejenže je v činnosti celý dotýčný andělský sbor, nýbrž i veškeré jeho zálohy, ba i celá „nebeská obrana“ s ročníky nejstaršími. Na dlouhých bidélkách obrovité strážnice sedí a tísní se tu andělé strážní jako „inseparables“ v kleci u ptáčníka; ale jen vždy na okamžik je takové bidélko plno — hop! a už se to zase rozfrčelo, až svatého Petra z toho hlava bolí!

Přední trakt rozlehlé nebeské budovy úřadní, určený pro záležitosti právě nejnalehavější, je celý teď věnován masopostu. Po schodišti všude ukrutná tlačenice andělů služebných, nestačí se ani vyhýbat druh druhu, až o strop bijou ho-

lubími, bělounkými svými křídly! Všech devět kůrů andělských — čtenářka ovšem čtla Dionysia Areopagity De coelesti hierarchia, a ví tedy, že se ti kůrové jmenují: Serafíni, Cherubíni, Trůnové, Panovníci, Knížata, Mocnosti, Síly, Archandělé a Andělé — všech těch devět kůrů je mobilizováno až do posledního muže. Sotva stačí. Člověku je jich zrovna až líto — arci, mají křídla, ale jsou bosi, a přece to někde třeba tedy trkne! Celých osm kůrů je teď věnováno jenom službě ženské, sbíráním a donášením ženských modlitbiček a proseb; jeden jediný sbor zbyl pro chuděrky mužské. Vracející se pak andělé mají sebraných modlitbiček plná ouška, plná ústa, plné srdce, a věru mají co dělat, aby se nezmýlili a odevzdali všechno do pravé kanceláře.

Rozumí se samo sebou, že je jim v tom rozumně nadlehčeno. Nad jednotlivými kancelářemi jsou pěkné tabulky s nápisy čitelnými přes celou chodbu.

I. „*Krásné oči*“. (Rozuměj, že se tu jako přijímají ženské prosby o krásné oči.) Kdykoli se dvéře odevrou, můžeš za pracovnými stolky vidět referentky svatou Otýlii, svatou Lucii a svatou Kláru.

II. „*Krásné a vytrvalé nožky*“. Referent svatý Jan Evangelista.

III. „*Dobří tanečníci*“. Referent svatý Vít.

IV. „*Dobří manželé muži*“. Referent svatý Mikuláš, všeobecně oblíbený pro vzornou ochotu svoji.

V. „*Staré ženy*“. Rozuměj zase, že se tu přijímají ženské prosby *proti* zlým starým ženám. (Zlými starými ženami jsou ale teď všechny bálové gardedámy; z těch každá přeje totiž jenom děvčeti jedinému, nebo dvěma, nanejvýš čtyrem: všechny ostatní pronásleduje očima, jazykem i jiným umem.) Referent svatý Ondřej.

VI. „*Ztracená srdce*“. (Velice obtížný referát, poněvadž ženské obyčejně nevědí, co vlastně chtějí. Ztrácejíť vlastní srdce náramně ochotně, chtějí za ně ale nalézt srdce zas *zcela jiné*. A když to nejde, chtějí to svoje dřívější pak tedy zpátky. Proto je také spletený referát ten spojen s referátem jiným:)

VII. „*Nalezené věci*“ (a svěřen osvědčeným rukoum svatého Arnolda, svatého Vincence a svatého Antonína).

VIII. „*Krásná ramena*“. (Rozuměj zase prosby o ně.) Referent svatý Vavřinec. Bývalý jenerál kapucínů, muž veselý, bodrý.

IX. „*Krásné poprsí*“. Referenti svatá Háta a svatý Mamert. (Při moderní bálové dekoletáži největší teď referát ze všech. Veškeří v nebi se nalezající bývalí diurnisté — *každý* diurnista přijde po své smrti do nebe — přibráni proto do „čísla IX“ co síly výpomocné.)

Ještě je sice několik dalších čísel, určených prosbám za různé půvaby ženské, ale nemám tady pro ně místa myslím. K dotazům ústním sdělím však milerád jmena dotýčných referentů svatých. Zato — ach! — můžeme být kormutlivě brzy hotovi s vypočtením všech místností úřadních, které jsou tam určeny prosbám mužským:

I. „*Krásné počasí*“. (Rozuměj k prosebníkovi přívětivé počasí na tvářích krasotinek.) Referent svatý Serenus. Obstarává „krásné počasí“ také pro celé kraje a celé země, a nebeře si tedy vždycky dosti práce s takovým obličejem malým.

II. „*Zajatci*“. Referentka svatá Barbora. (Je jich tak mnoho, a byli obyčejně sami tak dychtivi dostati se do otroctví, že činí svatá Barbora pak velmi dobře, když si jich ani hrubě nepovšímá a pomyslí si: „I vždyť vám ten trest patří!“)

III. „*Kyselé pivo*“. (Proti.) Referent svatý Ludvík. Také jen málo dbalý.

Ach jsme my to opu-štěňátka, my mužští! —

A vidíte, přece prý letos je tam na nebi pořád ještě menší jen vřava než leta jiná. Krátké vysvětlení: rok 1888 je rok přestupný. A v roky přestupné bývají ženské beztoho samy o sobě hezky dost, a nemají tedy zapotřebí modlitbiček tolik. Spravedlivou pýchou nás naplňuje, že to byl Čech, který odhalil snad nejdůležitější, najisto nejzajímavější zákon přírody a vyslovil jej úžasně jednoduchými slovy: „*O roky přestupné rodí se nejpěknější ženské.*“ Čech: *František Jaromír Rubeš*, narozený 19. ledna 1814 v Čížkově, místečku tedy dosti nepatrném.

„O roky přestupné rodí se nejpěknější ženské.“ Z čehož ovšem následuje, že zase za roků přestupných vidíš pěkných těch ženských na bálech nejvíc: dorostlyť tak zrovna. Arciť — jakže to asi vypozoroval geniální náš Rubeš!? Přišel na sám toho zákon? Byl si vědom původu a příčin? Či znal počty kabalistické, jimiž lze se toho dopočísti? Trochu trošičku nás k poslednímu mínění vede jiná ještě věta ze spisů jeho, filosofií, jak známo, zrovna oplývajících. Věta: „Čtverka je nejdůležitější číslicí v životě ženských, těch čtveraček milých!“ — Tedy čtverka! Nu ano: rok přestupný lze čtverkou dělit! A holčičky šestnáctileté (4×4) považují se opravdu a vůbec za holčičky nejhezčí! Ach — co je tu ještě záhad dáno lidskému duchu — a kdy je rozluštíme!

NÁRODNÍ LISTY 15. ledna 1888

P. T.

Ctěný pán, pan
Jinoch Český
K odevzdání v bálové síni

△

Pozoruju Tě již po čtyry neděle, jak prosebně ke mně své zraky obracíš. Jak, když Tě nikdo zrovna nevidí, své ruce po--u-spínáš a ke mně zdvíháš. Jak v myšlénkách téměř se za mnou po kolenou smýkáš. Každý Tvůj pohled, každé hnutí' každý posunek praví: „Ach — slíbil jsi, že podáš návodu, jakže šťastně a krásně lze ve síni bálové rozpravu s dámou splítat, — slíbils, ale neplníš!" — Inu, schválně jsem Tě nechal trochu tak na rozpacích. Nechal jsem Tě plavat, neuměle do vln plácat, otrkávat se a ošťouchávat — teď si budeš zlatých mých slov tím více vážit. Pojď, jinochu, sem, sedni si k mým nohoum a poslouchej!

Pakli si myslíš, že dámu bavit je nějaký kumst, jsi — no, já Tě nechci hned na počátku urazit! Jenom se, prosím Tě, nedomnívej, že dáma čeká na nějaké „myšlenky". Že analyzuje slova Tvoje. Že snad docela očekává nový, dobrý, vůbec nějaký od Tebe vtip. Ani jí nenapadne! Jen když slyší „slova — slova", už je spokojena. Člověk už je jednou takový, že „když slyší slova, domnívá se, že při těch slovech lze si také vskutku něco myslet". Ale nedomnívej Ty se, že člověk-dáma to hledá, cože tedy „lze si při Tvých slovech myslet", — ach ne, to by nebyla „zábava"! Jenom trochu pozoruj: pán řekne něco, co není nic, dáma odpoví něco, co není zase nic, a přece se přitom blaženě usmívají oba. A zrovna při nejvšednějším, nejotřepanějším, nejhloupějším vtipu se může dáma zrovna rozřehtat smíchy.

Pamatuj si: přední vlastností zábavy, jak se žádá, jest, aby byla „lehka". To jest plynna, hrava, poddávající se rychle každé změně v proudu řeči, nechtící nikdy působit k nějakému vzrušení citu, nečelící k hloubce, hledící jen k tomu, aby úsměv z líce dáminy ani nezmizel — no, zkrátka jako když

pralehýnký větérek *po vodě* běží: kudrna — kudrna — kudrna! Proto také nesmíš být do dámy, chceš-li ji opravdově bavit, zamilován. Zamilovaný člověk mluví vždycky slovem obsažnějším, těžším. A proto také je dámě chvilkový záletník zajímavější nežli milenec, milenec nebo „domácí přítel" zajímavější nežli manžel.

Vyznání lásky můžeš ovšem dámě učinit, i když *nejsi* do ní zamilován. Vypadne tím fešněj, tím hladčej. Arci to nemusí být vyznání formální, celé, to by vždycky nešlo, bylo by třeba i závazné, ale tak — víš — vyznání jenom *naznačené*, že jako ta dáma je Ti vskutku nebezpečna, že popřípadě atd.! Neboj se, dáma Ti bude vždycky věřit, jen když nejsi příliš neobratný trulda. Jiné dámě by se vysmála ovšem: „Jakpak může ta hloupá husa věřit takovéhle...!" — při ní samé je to ale jiné: jakpak by nebyla doopravdy vítězna všude, jakpak by mohl s ní si zahrávat někdo, mít ji jen tak pro chvilkovou zábavu svoji — jakpak!

Z čehož ze všeho následuje, že sama osobnost dámy je již nejhlavnějším předmětem každé zábavy „dobré". Pamatuj si: na dámě je všechno hezké, jedna, dvě věci, oči například nebo vlasy, jsou docela krásny! Jenom to neříkej nápadně! Víš, jen tak, jako bys to říkal nerad, jako by Ti to vyklouzlo zcela mimovolně, z obdivu působícího příliš mocně. Někdy snad dáma najde na sobě sama chybu nějakou. „Ach — moje ústa jsou přece jen trochu velká!" Ihned pak spusť, a sice zcela všeobecně: „Krása dámská posuzuje se tak, jak *působí*, dle celého dojmu svého, dle toho, je-li celý zjev milý, celý obličej charakteristický, svůj, půvabný atd.! Ostatně — já nechci tento, znělo by to zrovna teď jako lichocení — ale slečna nemá být sama k sobě alespoň nespravedliva..." a o těch ústech ani nemluv, jsouť beztoho asi hodně velká!

Tuze dobře působí, když se na dámu zahledíš — ale ne na ni brejlit, oči vyvalovat! — jenom tak, jako bys ji s největším interesem studoval, jako by v Tobě vzbuzovala náhle řadu myšlenek. „Já jsem pro volnost účesu," začni pak třeba. „Pochopuju sice, že dáma činí koncese módě, že volí ráda účes právě oblíbený; ale měla by studovat trošičku sama také hla-

vičku svoji — to není samolibost — měla by měnit, vymýšlet...“ — Nebo: „Já nejsem sice pro zavádění národního kroje do salónu; ale když si u vás, slečno, myslím na hlavě českou holubinku bílou, a pak krátké rukávky, a pěknou šněrovačku, tu věru...“ — víš, tím děláš zároveň náramně obratnou reklamu národnímu kroji.

Takto můžeš do řeči vplítat, *co chceš*, a mluvit vůbec, *o čem chceš*. Jenom vždycky hleď, abys osobu dámy přece nějak do toho vpletl. Zdali slečna ráda k čaji českých sušenek pana Jiránka v Lužci, že se rozplývají zrovna na jazyku. Zdali si slečna zajde někdy do Žitné ulice, potěšit se pohledem na ty roztomilé národní čepečky ve výloze paní Schuffenhauerové. Zdali slečna — no o čem zkrátka chceš — ovšem že vždycky s rozumem! Vždyť musíš sám tak trochu cítit, cože se hodí! Kde například kupuje slečnina maminka brambory, ptát se nemusíš, nezní to pěkně. A také ne, když tedy slečna hodlá vlastně už ze své maminky babičku učinit. Řekli by snad, že se mícháš do rodinných záležitostí.

Co se týká *formy* řeči, upozorňuju Tě jenom, abys nemluvil příliš chvatně. Sice řeknou „Plácal!“ Mluv pohodlně, volně, chvilkou s elegantní nedbalostí, chvilkou zase, jako bys se dostával skoro do ohně, to se dělá dobře. Někdy se na chvilku zahleď k zemi, někdy někam do neurčita. Tuze působivo bývá, když větu někdy nedomluvíš, když vlastně neřekneš pranic. — „Já bych myslil — no...!“ — „Co mne se týče — — ale! —“ dáma se pak domnívá, že jsou pánbůhvíjaké myšlénky za tím.

Arci, někdy se stane, že dáma je „čtenářka“, „myslitelka“, že chce skutečně něco rozumného slyšet. Ptá se: „Jak to myslíte?“ Odpovídá věci samostatné, trefné. Není takových mnoho, ale jsou. A že prý jich přibývá za posledních českých časů. To arci není příjemné, nebo alespoň ne pohodlné. Ale konečně můžeš být připraven i na to. Nastává Ti tedy pak zábava „akademická“ — no, já Ti pomohu trochu!

Dejme tomu, že jsi se postavil s dámou ku kadrile. Nebo že mezi tanci procházíš se s ní sálem. Rozhlídneš se tedy trochu po ostatních, lehýnký úsměv Ti přelítne tváří — podívej se, takhle! — a začneš:

„To se to tady dnes lidem asi mluví...! Jenom račte se trochu podívat, slečno, pozorujte ústa, oči, ty úsměvy na všech tvářích — všechno, všechno to mluví! Co asi!? Snad a nejspíš by ale nebylo ani zajímavo slyšet všechny ty řeči — arci, arci — jako na plesu! Já si nemohu pomoci, ale když vidím tolik odevřených úst, myslím si, že musí vybíhat náramně mnoho hloupého z nich — jako z odevřených — račte odpustit, zní to drsně, ale já to řeknu: jako z odevřených chlívků! A jak se mnohý chudinka přitom namahá! To není zábava, to je práce! A přece se mnohému vzdor všemu tomu namáhání rozmluva nedaří, slovo mu nejde k slovu. A některý nanalezá vůbec žádných slov, a mlčí — tak namáhavě mlčí — až se potí! Ano, ano, brachu, příroda je arci ve svém mlčení velika, a majestátní, zato ale ty jsi pra- pra- maličký, tak směšný — ech!“

A teď přidusíš trochu hlas, jako bys se stával proti vůli své opravdovým: „Nesmíte se mi vysmát, slečno, ale vidím-li, jak pitomost slaví hody, začínám být skoro vážným. Přemýšlím pak o tom, co Talleyrand řekl, že totiž ‚lidé by zasluhovali, aby byli němi‘!* Já vím, že zde nejsou lidé proto, aby měřili geniálnost svoji. Jsme v plese, známe plesové rozmluvy — ‚jeden řekne to, co druhý už ví, načež řekne druhý zase to, co první už ví‘, jak Talleyrand (Goethe nebo...) praví; ale užívat co prostředku proti dlouhé chvíli zase jen dlouhé chvíle — vyhýbat se všemu, co duchem čpí, jako nějakému strašidlu — mít ve své lebce místo živoucího mozku, tohoto ‚dávno již vynalezeného perpetuum mobile‘, jak Talleyrand (Goethe nebo...) praví, jenom nějaké perpetuum *im*mobile — nějaké staré, zaprášené, naprosto nehybné hodiny — no já — —“

Teď zase trochu živě, skoro nadšeně: „Já si myslím pravou zábavu jako zápas krásný! Jako turnaj rozumu s rozumem. Nápad vylítne z mozku, ‚jako ranní paprslek z temnosti noční, jako blesk, který udeří a zapálí‘, jako —“

* Talleyranda sice ani nenapadlo, aby něco takového řekl; ono však dělává efekt takové: Talleyrand řek, nebo Goethe řek, nebo... — ale to třetí jmeno vyslovit vadí mně moje přespřílišná, ničím ovšem neodůvodněná skromnost.

Náhle umírněně, téměř měkce: „Kam by nás to ale vedlo! Přestaňme o tom! Vždyť jsme na plese — připomínám si to už potřetí! — Alespoň kdyby lidé udělali člověku tu radost a mluvili srdečně, když už ne duchaplně. Pak by mohli přitom myslet si pohodlně, jak by chtěli. A vyprávět třeba nejstarší věci! Vždyť je v nich také půvab, v těch věcech starých a známých! Když je člověk sám, hraje si beztoho nejvíce s nimi, a je mu přitom sladko. A když jsou dva — co praví Talleyrand (Goethe nebo...)? ‚Největším půvabem domácí, například manželské rozpravy je opakování dávných slov, přivolávání upomínek...‘“

A teď se podívej na svou tanečnici sladce — třeba hodně sladce, chceš-li! Stiskni jí ruku. Povzdechni si trochu —

Hochu — já už Tě vidím, jak vítězíš! Jak děvčata o Tobě mluví! Jak za Tebou hledí. Jak po Tobě vzdychají —

No, nelíbej mi ruku — rádo se stalo!

NÁRODNÍ LISTY 22. ledna 1888

△ *V Praze 28. ledna*

Kdo by pohlédl teď na mou líci, uleknul by se, jak je zachmuřena a smutna. Papír se mi třese pod rukou. Pero se mi mihotá před očima. To slyším pěkné věci!

Děvčata prý nyní tančí beze — *ale beze všeho citu!*

Ano! Řekl mi to jistý nakladatel český, a ten přece rozumí citu, třeba by ho jaktěživ nikdy nikomu neukázal. „To je vám strašné," řekl. „To byste upad, kdybyste to viděl. Jen tak zrovna, že nevyklouzne tanečníku z ruky. A pořád se dívá kolem, pořád po ostatních — inu, já bych ji..." Zadržel jsem mu ruku — on by byl skutečně s to a udělal by jí něco!

Ó vy děti — vy děti! Cožpak nemůžete mít vskutku alespoň trošičku citu k muži, kteréhož sám bůh vám daroval, aby věrně stál při vás po kadrilu celou, od taktu prvního až do taktu posledního? K muži, který při polce sprovází vás na každém vašem kroku? Který při kvapíku točí se kolem vás až do posledního svého dechu? Vidíte, kdybych byl jenom trochu špatný člověk, jak snadno by mně mohlo teď napadnout, abych vám napsal tady „o citu" celé pojednání! Abych promluvil o každém druhu citu kulatou kapitolu dlouhou, o citu „nedostatečném" čili „tupém" i o citu „měkkém" čili „jemném", o citu „živém" i o citu „hlubokém", o citu „ušlechtilém" i o citu „hrubozrnném", o citu „pevném" i o citu „nestálém", a vy, chuděrkové malí, vy byste si nemohly pomoci a *musily* byste to *všechno* přečíst! Nikdo věru na světě nezabránil by mojí ruce, aby nedopadla na vás celou tíhou plácavosti své!

Ale víte, já toho neučiním! Koukejte se, já vám ničím ani nehrozím! Ba já vás zrovna prosím: „Děťátka, prosím vás, buďte ku svým tanečníkům cituplny!" Rozumíte, proč prosím? Protože mám hezká děvčata rád. Mužům cit ovšem ne-

sluší — vždyť přece víte, že cituplný muž podobá se vám vždycky tak trochu jako blbý — ale *vám* sluší cit, vás činí ještě hezčí, a proto vy samy tváříte se někdy tak hloupoučky, to jest tedy tak cituplny, tak rády si zakoketnete nějakým „Ale, to jsem přece jen…!“ atd. — i vy čtveračky chytré! A pobavíte se přitom, věřte, a vykonáte ještě i lidumilý skutek!

Tedy: Stiskněte tanečníkovi ruku — stisknutí ruky je jako zazvonění před započetím komedie. Přitiskněte se nato hezky k němu, aby cítil, jak vám srdce tluče, a domníval se, že to tluče pro něj. Dívejte se mu do očí, aby si myslil, že mu klesáte až na dno jeho duše. Mluvte na něho, hodně zblízka, aby cítil vřelý váš dech a opojen si řekl: „Ta holka mne má ráda — ta pro mne hoří!“ Uvidíte, jakou bude mít hlupáček radost! Mohly byste arci ještě i jiné věci činit, například mezi tancem do kola tanečníka trochu opěvovat:

Srdce tluče, dech se úží,
tančíš božsky, milý muži,
je mi s tebou, muži milý,
jako bychom v nebi byli…

takové verše jsou náramně laciny a soukají se na metry zrovna jako tkalounky k zástěrkám; ale já vás k takovým věcem už nenabádám — ty jsou pak arci zase už „příliš“!

Vedeť přílišnost citu třeba až k ženitbě, a takového něco já nenávidím. Ach, to je teď zase doba! To je čas! Meluzína lítá komínem a úpí a kvílí, že to člověk doma ani nevydrží. A když vyjde ven na ulici — u každého nároží závratný vír, v každé ulici hukot a bouř, a co člověk vzdor bouři kolem z lidských rozmluv slyší, samý také jen skuhrot, samý kvik: „Dnes už má N. N. svatbu — u trinitárů!“ — „Slyšela jsi? On už požádal o její ruku!“ — „V neděli se spolu rozhněvali.“ — „Poznal ji teprve na Národní besedě, a už chodí k nim do domu!“ — a podobné nepěkné věci!

Děsný masopust! Děsné svatby! Děsné námluvy! Všechny myšlenky jsou jimi opleteny. Veškerý život je jimi prosycen.

Jenom poslechněte v domácnosti, na ulici, při práci, při zábavě, jakže se mluví!

Když někomu vrzají boty — ,,bude se ženit!“

Když děvče bouchne dveřmi — ,,bude se vdávat!“

Když někdo někomu šlape na paty — ,,půjde mu na svatbu!“

Když dívce padají copy — ,,chodí za ní oficír!“

Když někdo někam brejlí do přízemních oken — ,,budou tam mít šilhavé děti!“

Když některá při prádle má mokrou zástěru — ,,dostane opilého muže!“

Když některá mete a je z toho vyrušena — ,,rozejdou se jí námluvy!“

Když blecha některé ženské sedne na ruku, dostane (ta ženská) zamilované psaní.

Když kuchařce lítají jiskry z pece — ,,bude svatbu strojit!“

Když někoho svědí nos — ,,bude k svatební hostině zván!“

Když někdo si uši drbe — ,,pomlouvají mu nevěstu!“

Když se někdo dlouho češe — ,,vezme si vdovu!“

Když si někdo mezi jídlem hvízdá — ,,dostane zlou ženu!“

Když někdo vrabcům drobí — ,,bude mít samé kluky!“

Když některá něco rozlije — ,,zůstane ševcům na opatky (čili zbude na ocet)!“

Atd.!

Co ale z toho může být, když se takhle oplítají a omamují myšlénky všechny!? Nic jiného než touha po ,,druhém“ pohlaví. Co z té touhy? Zamilovanost. Co ze zamilovanosti? Námluvy. Co z námluv? Svatba. Co ze svatby? Manželství. Co z manželství? Děti. A ty děti dorostou a budou si zase oplítat myšlénky a budou mít také touhu a budou si rovněž namlouvat a budou se naposled ženit — fi donc!

NÁRODNÍ LISTY 29. ledna 1888

△ *V Praze 4. února*

Konečně mohu obecenstvu také jednou sdělit nějakou zprávu potěšitelnou! Můj špaček si v noci hvízdá! — Není o tom pražádné už pochybnosti, slyšel jsem ho několikrát, on *najisto* si teď již hvízdá ze spaní — najisto se tedy jaro už blíží.

Tajuplný, nevyzpytatelný zákone věčné přírody! Že totiž před jarem astronomickým nadlouho už předchází jaro *poetické!* Jakmile se jaro astronomické blíží, a třeba bylo ještě v daleké dáli, začne to námi všemi, kdož jsme kvůli zpěvu zde na světě, ať se nám říká pak špaček, nebo kohout, nebo básník český, pojednou ve spaní i bdění škubat a nás znepokojovat, a hrká to v nás už jako v hodinách, pořádnou chvíli předtím, nežli začnou tlouci „celou“. A když pak konečně vstoupí tedy slunce do znamení Skopce, je to znamení také pro nás poety, abychom už začli, a my začneme tedy sebou házet a začneme hubou tlouct, že poctivý člověk si až oběma rukama ku hlavě jede! Což se stane letos dne 20. března o 4 hodinách a 45 minutách ráno.

Teď to už v nás hrká. My už víme, že začnem. Už vidíme tu dobu, kdy od rána do večera budeme se procházeti zase s bílou, trochu napopsanou knížečkou a se špičatou tužkou v ruce. Kdy hřeben bude pro nás věcí naprosto nepotřebnou a každý okamžik projede nám vlastních našich pět prstů chundelatou hlavou. Kdy věřitelé, budou-li nás vůbec chtít někde chytit, budou musit hledat i nás v nejodlehlejších koutech Stromovky a za nejzadnějšími vrbinami Císařské louky. Nestyďme se za to — čímž nemyslím snad stydění se za věřitele, což beztoho nás ani nenapadá — ale nestyďme se za svoje zaměstnání! Vždyť klíčí v samé přírodě. Vždyť nejsme osamělí, my poetové čeští, a poetům jinde děje se stejně! Už Jean Paul přiznal se upřímně: „Vskutku, kdybych po celý rok nepomyslil na žádné

dělání kněh, v březnu bych si musil sednout a přec jen jich několik napsat.“ No tak tedy pišme a napišme jich taky každý několik. A kdyby byly jen po desíti arších a arch jenom po pětadvaceti zlatých!

A nenechme se — propánaboha! — odstrašovat všelijakými hloupými lidskými řečmi. Že je těch jarních písní nazpíváno už plné jako džbery. Že se jenom opakujeme. Atd. Vždyť my se nemusíme opakovat! Vždyť je těch různých, rozmanitých, posud neopěvaných zjevů jarních, kam jen člověk vzhlédne! Nechci nikomu předpisovat, nechci nikoho do nadšení pro něco vnutit; když se ale jen trošičku porozhlédnu, napadají mně těch vábných, dosud neopěvaných předmětů a zjevů ihned věru celé řady.

Řekněme například: mlaďoučký špargl. Tenounký jako malíček dívčí, modroučký jako klapka na panenském oku, měkoučký, rozplývající se na jazyku, vůní svou se zrovna až k mozku lísající — tyhlety pauzičky jsem tu jen proto teď nadělal, aby bratr poeta se do toho šparglu trochu vmyslil, aby — — — — — — no, není to hotová píseň!?

A což mladý hlávkový salát, a k němu kůzle nebo jehně?

A špenát jemný a na něm zcela čerstvé, sazené vejce — uprostřed úbělového bílku žloutek jako dukát už žlutý, protože slepice už může k trávě?

A „krajtlová“ polívka vonná, a v ní letošní, kořenný smržek?

A drobounký salátek polní a uprostřed něho smažený mladý králík?

Ach — nezapomenutelný, nedoceněný náš Purkyně — to byl muž skutečně velký! Byli jsme jednou s Hálkem u něho návštěvou, on čítával verše naše, a tu při návštěvě oné spustil na nás tím svým úsměvem polodobráckým a polousměšným, s tím svým pohledem chytře mhouravým, a přece tak upřímně otevřeným: „Když vy zpíváte věci pořád tak staré, tolik už ozpívané — proč neopěvujete *přírodu!?* — je v ní tolik zjevů vznešených, krásných, dosud nedotknutých —!“ Vzali jsme si

to napomenutí jeho k srdci. A já podnes, třeba bych se už nezanášel zpíváním jarních písní, kdykoli se objeví v kalendáři jaro a na stole smrž a salát a březnový zajíc, cítím pojednou takové nadšení — ale já se nebudu chválit!

Arci, jeť zapotřebí pravého poety na ty věci! Silného ducha už pro těch věcí novost. Muže hlubokého citu. Mistra formy. *Zavčas* musí pomýšleti na svůj úkol, kdo chce vyniknouti v oboru tom novém. Musí si spořádat myšlénky. Musí nalézt dobré, štěpné a vskutku čisté rýmy. Není tak snadno nalézt dobrý rým na slova:

špargl,
salát,
krajtl,
březňák,
vejce —

nu ale ať se každý pro sebe činí — do cizí slávy mně ničeho není!

Prozatím ovšem je tu jen předtucha, ne samo jaro. Prozatím padá ještě sníh a víří masopust. Běží ku svému konci a víří tím ohnivěji. Pomalu nebude snad v Praze už jediného stavu, jediného řemesla, které by byly neměly své zvláštní taneční zábavy, třeba svého zvláštního velikého plesu. Kdybych chtěl vypočíst ty odborné plesy pražské, nestačily by mně sloupečky mého článku, musil bych psát v pokračováních. A přece jsou ještě mezery, citelné, podivné —

Pročpak například nemají páni páteři nikdy svůj bál? Kde by se proskákali, provejskali, jednou za rok užili po lidsku života? Vím, jsou neuprosní zelotové mezi nimi. Někteří by byli samému Pánu svému nedovolili as ani tu návštěvu na svatbě v Kanaán. — „Však toho mohl také nechat být!“ pronesl se před několika dny jistý vznešený německý kněz, protestant, a výrok jeho vandruje teď po všech časopisech. Ale jiní zase by se rozveselili ochotně dorůžova. Český lid by jim to zajisté nevykládal na zlé. Tenť se domnívá, že i na nebi je muzika a tanec — „Všichni svatí tancovali — mezi nimi pámbů — svatý Petr vyskakoval — až se chytal trámu.“ A —

Kdo hodně tancuje,
muzice platí,
přijmou ho do nebe
andělé svatí.

Mohl by to být ples věru krásný, překrásný. Lesklý, bohatý. Jak smýšlení vyšších kruhů známe, žádná princezna by neodřekla být „patronkou plesu“. A mladé, hezounké šlechtičny by se dostavily až do poslední. Tanečníků dost a dost — alumnové by se činili, ani jediná čekanka by nestála u zdi. Však by se činili i páni páteři, zvláště ti „z kraje“! Přišli by i se svými hospodyňkami, „sestřenicemi“, „neteřemi“ — „Jen kvadrátkem toč a pro děvče skoč——!“ A snad by i sám svatý otec v Římě měl z toho upřímnou radost, a poslal sem tedy něco z těch 50 000 šampaňských láhví, které dostal ku svému jubileu — —

Nebo pročpak na druhý příklad nemáme my takový „ples města Prahy“, jaký právě teď zase byl v Paříži? Sál na radnici je k tančení dosti velký a vedlejších místností pro zábavu také dost! Sešly by se tu všechny hodnosti, všechny stavy, všechny strany. Pan Březnovský tančil by s paní měšťanostovou a pan měšťanosta s paní Podlipnou. Konzervativec a opozičník seděli by za jedním stolem, vůbec ctěný „otec města“ bavil by se s vůbec nenáviděným žurnalistou, vše v míře nejlepší, a kdyby přece někde došlo snad k hádce, k pračce, — vždyť by tu mohla být už policie! Právě tak jako v Paříži, v Hôtel de Ville: jakmile strážníci pozorovali, že někde k hloučku diplomatů přistoupil zcela obyčejný občan a chtěl mít jen dosti klidného podílu na rozmluvě, už ho měli za límec a odšoupli ho někam „vedle“!

A hned by se na tom našem plesu městském mohla také zavést a osvědčit ta nejnovější pařížská móda, že totiž tanečnice má každý střevíček jiné barvy. „Nejnovější!“ My, kteří známe trochu kulturní historii, víme, že to móda prastará, vlastně jen kousíček staré módy, před několika už věky oblíbené „demi-partie“, kdy celý kroj, celý šat nosil se barvy dvojí: pravá polovice těla modrá, levá červená, pravá žlutá, levá bílá atd.

Že prý ty střevíčky dámám sluší. A u nás by jimi mohly dámy naznačovat docela i politické smýšlení své: Češky by mohly nosit střevíčky červený a bílý, Prušačky bílý a černý. Ba ono by se to smýšlení vešlo už i na jedinou nožku: střevíček bílý, punčoška nad ním červená. Ba i celá trikolóra mohla by na jediné nožce —

Ale to bych zabředl už příliš daleko do politiky, a to — ani za milión!

NÁRODNÍ LISTY 5. února 1888

△ *V Praze* 11. *února*

Něco takhle dnes napolo lehčího a napolo už nábožného! Abych čtenářstvo, které bůh mně proto svěřiti ráčil, bych je převáděl z neklidu do klidu, ze tmy do světla, z času do věčnosti, převedl také teď z masopostu už do toho postu. Vždyť věru za nastávajících osmi dnů zavíří masopůst právě co nejrozpustileji a hned nato nastane přísný a šedivý půst, a za těch dnů a za té změny bude tedy tento článek můj ležeti v mysli čtenářově. —

Náhodou je to možno. Nevím, jmenuje-li se Mína nebo píše-li se jenom Mína, ale zkrátka: „Mína“ mi psala. Že prý mám rozluštit „otázku tu záhadnou, dosud nikým nerozluštěnou“: „*Jakého pohlaví jsou andělé?*“ Že prý vím všechno, a tedy také to, lichotí mi Mína.

Nu dobře — já to rozluštím tedy! Vždyť se beztoho po celý rok nenamluví o andělích tolik jako zrovna teď, o masopostě, a otázka je tím i časová. A podotýkám raději ihned, že co do odpovědi naprosto *souhlasím* se slečnou Mínou, která praví: „Ve všech snad jazycích jsou andělé pohlaví mužského, a přece, mohl byste si představit anděla ve svalnaté postavě muže?... Všechnu úctu mužné síle; ale můj náhled jest, že pojem ‚anděl‘ vtělen býti může jen půvabným a něžným tělem ženy.“ — Ano, andělé *jsou pohlaví ženského!* A mohl bych to tady také ihned dokázat zcela *nevývratně*, krátkými *šesti slovy*, kdybych — —

Patrně mluví ze slečny Míny neklamný hlas přírody, neomylný cit příbuzenský. Nepochybuju pak ani dost málo, že týž hlas a týž cit ozývá se také ve všech ženách ostatních, co jich po světě. A to je věc velice důležitá! Jako je stejně důležito a významno, že zase v nás mužských o podobném citu není ani tuchy. Já například jsem se věru nikdy neměl za něco

andělského — na mou čest ne! — a také jsem nikdy nezaslechl, když jsem se některé ženské blížil, že by bylo z její rtů splynulo: „Anděl!“ Zato ale já jsem velmi často při pohledu na ženskou si povzdech: „Hotový anděl!“ Podobně se děje jistě tedy i jiným mužským. Jsou arci také výminky: mužové, kteří samy sebe nazývají, ano i podepisují „Anděl“, jako v Praze jistý malíř, jistý krejčí, jistý materialista, jistý hokynář; ale my ostatní jim z toho andělství nevěříme ani zbla! A oni nevěří v ně asi sami.

Je už jednou tedy tak, že my mužští při pohledu na ženské zcela mimovolně si vzpomínáme na anděly. „Ty podhajský kostelíčku, stojíš na pěkném vršíčku. Vycházejí panny z tebe jak andělíčkové z nebe“ — zpívá si i nejprostější venkovánek. A postavme se my „vzdělaní“ měšťáci v čas, kdy je po dopoledním vyučování, někam, kde jsou dvě školy vedle sebe, chlapčí a dívčí, — co řekneme, když vyhrnou se kluci? „Banda!“ — a co, když vyjdou děvčata? „Andělčata — andělčátka!“ jako Kollár v znělkách. A nestalo se nám snad už každému „dorostlému“, že jsme někdy klečeli před nějakým ženským tvorem zrovna jakoby před andělem a objímali mu nožky, jakoby ze strachu, že by nám mohl uletět? Zajisté že jsme tu mimovolně si vzpomínali na obrazy, na nichž andělé vyobrazeni s křídly, holubími na znamení dobroty a neviny, nebo pávími na znamení, že i anděl právě jako žena rád se zdobí a krášlí.

Jsou ovšem lidé, kteří ženám odpírají veškeré andělství krátce a úplně. Ženy jsou prý jenom lidé jako my, spíš ještě něco míň — říkávají. Inu arci — vypadají trochu tak jako my, to je pravda. Mají postavu lidskou, lidskou tvář atd. Ale cožpak to není každému dítěti známo, že andělé, kdykoli zasahají do osudu lidí, dostávají postavu, podobu lidskou? Čert aby se tu ostatně vyznal! Troufám si sice dokázat zcela neomylně, že anděl je dle pohlaví svého žena; pokud je ale žena zase anděl, — ne, to nerozeznám! A jsou starší a moudřejší a učenější a nerozeznají také.

O jednom takovém vypravuje Bedřich Rückert v básni „Zjevení se andělů ženců“. Děvčátka vesnická tančí za svitu

měsíčního, a sice kvůli horku v onom kostýmu, jehož užívala Eva před vynalezením fíkové módy, — vždyť prý beztoho nepřijde nikdo! Avšak — vtom tu přichází přece jenom někdo: starý pan farář. Děvčátka honemhonem po sukýnkách; ale nejmladší — ty nejmladší jsou vždycky nejchytřejší — je zadržela: „Nač to! V sukýnkách nás pozná. Tančme dál a nestarejme se o něho.“ A farář je viděl a obrátil se zase k domovu a lehaje na postel svou děkoval pánubohu, že byl spatřil „anděly žence“, což „znamená žně dobré“. — Tedy muž starý a zkušený, znalec lidí i andělů — historie najisto poučná!

Postupme ale o trochu již dále! Co myslí čtenář: kdybychom takhle viděli, že i čert, anděl *bývalý*, je ženou, nebyl by to přímo pádný důkaz pro ženskost andělů vůbec? Já toho důkazu zde neprovedu, já čtenáře jenom zběžně na ledacos upozorním, ať si čtenář samostatně dle toho myslí a soudí dál.

Říká se někdy v životě také o mužských, že jsou „*padlí andělé*“?

Nestojí psáno v II. Kor. 11, 14 „Satan se proměňuje v anděla světla“? A není tím označeno, že to satana nestojí pražádnou práci? A nevcházel proto čert pokaždé, když chtěl nějakého svatého svést, k němu ve své podobě dávné, v podobě ženské?

Nemluví v tom ohledu zcela jasně v ženách našich zase ten zmíněný již neklamný hlas přírody, neomylný cit příbuzenský? Neodpoví nám každá, když jí řekneme „Jste anděl!“ — „Ano, ale rohatý“, „s růžky“ atd.?

Je někdo jiný ve světě s to člověku na světě udělat takové peklo jako žena?

Myslíme my mužští, řekneme-li „čírtě, čírtek, diblík, šotek atd.“, tím někoho jiného než ženskou?

Když člověk dlouho zachází s ďáblem, nevezme si ho tento pak? A když člověk dlouho zachází se ženskou, nevezme si ho ta také?

Nenutí nás k vážnému porovnávání, poučuje-li nás starobylé mudrosloví naše národní, že: „Čím kdo pěknější, tím čertu

milejší“? Že: „Čert má mnoho cukru, a proto i hřích činí sladkým“? Že: „Nech čerta starat, má tvrdou hlavu!“ a že: „Čert vždycky musí provésti svou“? Nebo není nápadno, že stejně se říká: „Bohu služ a ďábla nehněvej!“ jako: „Bohu služ a ženy nehněvej“?

Nenadhánějí ženy čertu nejvíce lidských obětí a nepomáhá jim vděčný čert zase navzájem, jako se vskutku stalo, že čert v Nemančicích jisté ženě, která v předvečer svatého Tomáše přes desátou hodinu večerní předla a tím si svatého pohněvala, poradil, jakže by světce pak obelstila?

Nesvádí čert často i v samém chrámě božím mužskou duši k roztržitosti a nepobožnosti? A nečiní tamtéž ženy totéž?

Nemaluje se čert v Polsce v kroji německém? U nás černě? V Itálii červeně? V Mouřenínsku bíle? A neukazuje to ku ženské jeho povaze, žádající sobě změny v kroji?

Nebeře si čert, kdykoli se žení, vždycky ženu *starou*, a učinil by to, kdyby byl — mužem?

Atd.! — —

Než, jděme tedy ještě dál, čtenář snad už křičí: „To jsou samé jen pravděpodobnosti, důkazy negativní — já chci důkaz již přímý!“ Dobrá, tedy důkaz přímý, že anděl je pohlavím žena!

Každý ví, že jsou „andělé strážci“. A že ti andělé ochraňují děti. Prosím, beře se za chůvu k dětem mužský nebo *ženská*?

Čtenář je zaražen. Ale čtenář je člověk náramně vzdělaný a už za chvílenku krátkou se vzpamatuje a řekne: „Hm — ve Východní Indii, odkud k nám přišli veškeří počátkové vzdělanosti, jsou také *mužské* chůvy. Snad ta věkošedá, starobylá instituce ‚andělů strážných‘ přišla tedy také z Indie k nám —“

No dobrá — mne čtenář nesplete! Zrovna před osmi dny citoval jsem na tomto místě prostonárodní píseň: „Kdo hodně tancuje, — muzice platí — přijmou ho do nebe — andělé svatí.“ — Prosím — to že nejsou *ženské*?!

Čtenář je opět zaražen. No — já ho dorazím! Já mu o tom, že andělé jsou skutečně ženy, pronesu důkaz, který drtí. Vy-

nesu trumf, který nikdo ve světě už nepřebije. Trumf, který je triumf.

V *Písmě svatém* — u svatého Lukáše 2, 13 — stojí:

„*A hned bylo s andělem množství vojska.*“

— —

NÁRODNÍ LISTY 12. února 1888

△ *V Praze 18. února*

Já miluju *půst*. Ne snad více než masopůst, než advent, než podzimní čas posvícenský, než vagace nebo jiné ještě období roční, ale také věru ne míň. Víte, trochu pobožnosti — ta dělá občas člověku náramně dobře! Zvláště když si může člověk dle svého stavu, dle svých prostředků, dle své chuti atd. vybrat — vždyť jsou tak různí stupňové pobožnosti, tak různí!

První stupeň: pečený slaneček s brambůrky jemně osmaženými (jen propánaboha ne s pečivem máselným nebo vaječným, to se naprosto nehodí!); *nebo* dušená treska s obloženou smaženou houskou; *nebo* kapr (říční, jen ne rybniční!) s knedlíkem a omáčkou černou: stupeň nejnižší, hodící se pro ty, kteří ještě zápasí „s věcmi tohoto světa“, pro malé řemeslníky, pro chudé kaplánky někde v horách atd.

Druhý stupeň: vařený candát; *nebo* pečený ouhoř; *nebo* říční kapr namodro s majonézou: stupeň to již pobožnosti vyšší, jaká se nalezá například u pánů farářů, u duší vůbec pokročilých, klidných, schopných věnovati se bez roztržitosti myšlénce krásné a čisté.

Třetí stupeň: vařený losos (teplý s maltéskými brambůrky nebo studený s majonézou); *nebo* vařený pstruh; *nebo* pečená štika: stupeň to již téměř absolutní vznešenosti duševní, jaké se těší preláti, baróni a podobní mužové nebi skutečně milí.

Já se přiznám upřímně — vždyť je upřímnost věc konečně také pěkná —, že jsem nedostoupil dosud stupně nejvyššího. Já pořád ještě candáta náramně rád. A rovněž rád kapra namodro, s majonézou, zvláště když je dobrý, zcela čerstvý olej v ní. Ale ovšem se hledím zdokonalit. Já neomezuju věru postní své chování jenom tedy stupněm tím druhým! Já, když toho chvilka nebo nálada zrovna dovolí, sáhnu třeba třikráte za den po talířku smažených jatýrek štičích, po půltuctu

ústřic, po smažených mušlích, po lžičce jesetřího kaviáru. Nemusí toho být mnoho, ó ne! — a kdybys na housku položil kaviáru třeba jenom dvacet zrnek, anděl si jich už všimne a referuje o nich ve příznivý pro tebe okamžik.

Olej — čerstvý olej — vyslovil jsem slovíčko to a ústa se mi už stahují jakoby k modlitbičce. Teď, o postě, chtěl bych být v Neapoli! Ach — v Neapoli! V předměstí svaté Lucie. Kde u každého rohu vaří se magrónky a pekou mořské ryby na oleji. Na rybu patří olej — *olej — olej!* — Tyhlety dny byla v Národních listech — lituju upřímně, že musím tak často proti tomuto časopisu psát, ale já právě jiného časopisu nečtu —, byla tedy v Národních listech lokálka jednající o postě. Původce její psal o „farářských kuchyních", o rybách „plovoucích tam v čerstvém másle", a psal to se zanícením, jakoby o nějakém ideálu — inu — inu! Nevím, který to z mých kolegů byl — najisto přece studoval, a najisto studoval dost — pět škol obecných, osm škol latinských, alespoň ještě pak čtyry vysoké — a vzdor tomu vzdělání jenom nedostatečné! On za to nemůže — ty školy naše — i fuj! Už jednou jsem zde poukázal k nedostatku našich gymnasií, která dávají mládeži například prý vzdělání „klasické" — tak klasické, že mladík se sice jakžtakž doví, jaké psali v Heladě básně, ale nedoví ani zbla, jaké tam bylo sochařství, jaká architektura atd. Pro *život* sám nenaučí se ale mladík na těch gymnasiích už docela nic! Jak krásné by bylo, kdyby jednou za týden byla pro žáky vyšších tříd například hostina, tedy teď například postní, s bezúhonným lístkem jídelním, s jídly bezúhonně upravenými, — ale marno mluvit — *zde* by měl ministr Gautsch pro své „reformy" místo, *zde*, — ale — ale! A generace vychází ze škol těch za generací a považuje „rybu v másle" za ideál — hrozné! —

Já miluju půst. Po čtyřicetidenním masopostě čtyřicetidenní půst, to je dobré — jako je dobrý klid po vřavě, šero po silném světle. Náš občanský kalendář pokračuje zcela rozumně: po masopostní „nekonečné melodii" vepřové teď zas postní „nekonečná melodie" rybí — tak to má být! Jako když virtuos pianista na těžkých pasážích vycvičil si ruku pravou a pak zase

cvičí levou. Všechno se má v životě dít s jistou virtuozitou, k té je ale potřebí cviku. Přiznám se, když jsem se minulé středy vrhl na první svůj obídek postní, že mi to ani valně nešlo, — masopůst mne byl trochu zkazil. Do ryb jsem rejpal, že mi to až samotnému bylo směšné. Nůž mi při odvírání ústřic skákal a sklouzal. Ba — člověk se červená — ani rybí polívku nedovedl jsem pěkně vyjíst. Lžíce se nevznášela nad ní dosti lehce, dosti elegantně. Člověk má lžíci nad rybí polívkou — dle učeného Antonia Antha — držet, jako když dáma dotýká se květu: „malíček hezky daleko od prstů ostatních, volně do vzduchu, aby vězící na něm brillantový prsten dostal se do pravého světla“. Ovšem — snad jsem byl trochu disgustován, že ten brillantový prsten na malíku pořád ještě nemám. Vždycky si předseberu: donapřesrok si jej koupíš; ale vždycky zase pak — člověk je tak nedbalý, i nejlepší člověk!

Já miluju půst. Protože jsem cholerik a snesu zrovna tak dobře pečené sele, které neslouží flegmatiku, jako srnčí kýtu, která zase sangvinikovi nejde k duhu. Arci, když jsem například po večeři a začnu pít, tu bývám stran toho svého temperamentu přece jen někdy trochu na rozpacích, neboť vím, že zase melancholik tuze rád pije, a já piju opravdu rád! Ale když pak přijde tedy znovu nějaká ta lahůdka, něco k snědku, — tu vidím přece zase jen ku radosti své, že jsem povahy cholerické, „šmačné“. A právě o postě máme jídel tuze pěkný výběr! Předně ovšem tedy ryby, nejrozmanitějších druhů. Jen se jich neboj, dušičko, neboj! Pouhá pomluva, že při požívání ryb člověk, jak se říká, hloupne! Kdo nebyl hlup před štikou s dobrými noky, není hlup také po ní! Jen si dej každou rybičku připravit tak, jak jí to sluší, zapij pak „několika skleničkami dobrého, starého vína“, a uvidíš, že nejsi hloupý! A pak máme v postě tedy také kultus nejrozmanitějších jídel moučních, a konečně i přece také všechny ostatní ještě druhy masa — „variatio delectat“! Příroda nechce, abychom ustrnuli a zkysali v jediném směru, abychom byli buď jen animalisté, nebo jen vegetariáni, abychom se tím či oním výlučným dostali až ku nemoci, ke „kurdějím“, a svatá církev

tomu nechce také. Změna — změna! Dej nejnevzdělanějšímu člověku chutnou jitrnici, on se bude ohlížet, kde je k ní ještě chleba a zelí. Dej mu nejměkčeji uvařený, zlatolesklý hrách, on si bude hledat ještě na něj škvarky. Alespoň *dvě* různé chutě má mít každé jídlo! Zmíněný již Antonius Anthus vypravuje anekdotu v tom ohledu znamenitou. Cestující Pařížan nechal kdesi kus pšeničného chleba ležet. Jakýs Irčan chudý jej nalezl. Bylo to poprvé v jeho životě, že viděl cosi podobného. Prohlížel, uznal to za nějaké jídlo a jedl. Chutnalo mu výborně, jenom litoval, že nemá k přikusování kousek chleba s sebou! —

Já miluju půst. Proto, že mu lidé ubližují. Že se domnívají, půst že je tolik co hlad. Ty moje nebe — ne, hladem nás věru nechce pánbůh mořit! Vždyť hlad je trest! Vždyť už staří národové označovali co muka nejhorší muka Tantalova — muka člověka odsouzeného k tomu, aby hladu svého nikdy neukojil! —

Já miluju půst. Je tak něco ryze českého při něm! „Půst neumořil ještě nikoho," říká náš lid až příliš dobrý. A když už půst, chce mít ten náš lid hodně hubený, hodně suchý půst — „Suchý půst, úrodný rok!" —

Já miluju půst. Kvůli tomu, že padá do samých počátků jara. Že tu všechno v přírodě pučí, a pojídaje to pučivé že pojídám samo jaro. Pamatuj si, synu milý, „co mladé, to postní", ať už to cokoli! Pomysli si třeba selátko pečené a polní mladoučký salátek k němu. Pomysli pečené jehně v hebounkém kolníčku bílém. Pomysli pečené kůzle se salátkem z poupat chmelových — —

Ach pečené kůzle a salátek z poupat chmelových! To krásné mládí a k němu zase jen mládí! „Jakoby láska slavíka k rozpuklé růži", jakoby — —

Musím přestat. Já tak nerad jsem veřejně měkký! Tak nerad pláču přede vším lidem!

NÁRODNÍ LISTY 19. února 1888

△ *V Praze 25. února*

Pročže se zove druhá neděle postní „Vymetačka“? Ano — *proč!?* Babička řekne: „Protože se blíží už ty velkonoční svátky boží a že je zapotřebí, aby domácnost se upravila na ty časy slavné.“ Maminka řekne: „Protože se už blíží jaro a je zapotřebí všechen zimní nešvar a uhelný prach a nástěnný kal vyhodit z domu.“ A dceruška řekne: „Protože je to druhá neděle po masopostě. Do první neděle jsme žily ještě tak v tom víru ostatků masopostních, nemohly jsme se ještě v rozběhu zastavit, hlava nenabyla klidu. Ale v tichu druhého téhodne už jsme se vzpamatovaly a teď vymetáme v myšlénkách, v citech, v šuplatech, v almarách —“ A zdá se, že už zase ta nejmladší má pravdu. —

Je druhá neděle postní, je odpoledne. Slečinka sedí a neví co dělat. Číst ji mrzí. Na procházku jít ji mrzí. Na návštěvu jít ji mrzí. Všechno ji mrzí. Ručičky odpočívají v klíně a na půvabných nozdrách její objevují se občas dole dva puntíky bílé, znamení zcela nepochybné, že přijde zívot. Konečně se ručičky zdvihly a vytáhly stolní šuple. Suché kytičky, jednotlivé stuhy z vlasů, taneční pořádky — chvilku na tom spočívá ruka a oko — odbyté plesy, odvanuté tance — co s tím — vymést! — Ručičky sahají po knize v stolním koutku. Jaká to je kniha, je lhostejno: ta není pro čtení, je jenom pro zakládání dopisů a lístků. Ale jsou tu samé jen lístky bezvýznamné, „jen tak“ zdvořilé — kdyby byl některý z těch pánů měl jak se říká úmysl, musilo by to dnes přece už býti vidět — vymést! — Slečinka se zdvihla a jde k almaře. Bálové šaty — druhé — třetí. Co je dnes po nich, jsou utahány, umouněny, jsou samý látkový kousek, k potřebě už žádné! Dělané květiny haraší na nich jako sláma. A už letí šaty k zemi — za nimi šněrovačka, zhotovená z nejjemnější prolamované látky,

ve výtečné, zcela moderní, vysoko šněrující fazóně, — pravá šněrovačka bálová, takzvaná „à jour“, do níž se ňadra zabírají jako do zlata brillant, jako krásně broušená rauta — —

Až jsem se zachvěl při té myšlénce, při tom obraze, že i ta šněrovačka — *královna* — letí k zemi! Ano, královna naše — naše panovnice! Panujeť dnes všem ženám, a ženy panují zase nám mužům — klobouk dolů!

Přiznám se zcela ochotně, že kolem těch dvou elegantních obchodů, které jsou na hlavní promenádě pražské věnovány šněrovačkám, v Ovocné ulici a na Příkopech, chodím vždycky jen s poddanskou hrůzou a že vždycky nadzdvihnu klobouk. To je krása — v *každé* ulici mělo by být alespoň po jednom obchodu takovém! Zůstávám stát — ostatní mužští by také zůstávali stát, jenže jsou to samí jezovité, ti ostatní!

Ta výloha! Uprostřed, trochu v pozadí, překrásný kus dámy, od temene skoro až ke kolenoum; s voskovou hlavou, s voskovýma ručičkama, a s tělem — no! Dáma drží v ruce nějaké červené stuhy, jdoucí jí kolem pasu; na význam těch stuh jsem ještě nepřišel, ale myslím si, jakže by to bylo pěkné, kdyby všechny svobodné, ale už vdavek chtivé dámy nosily takové stužky v ruce —: „Líbím se ti? Vem si mne — veď si mne domů!“ — Povídám — krása! A pak jsou tu ve výloze ještě jiné montované, vyplněné šněrovačky — rozkošné bezhlavé trupy ženské — hned bych je chytil kolem krku — pardon, kolem pasu — jak takový nezkušený mládenec hloupě mluví!

Šněrovačka „dělá“ dnes ženskou. Bez šněrovačky není dnes ženské krásy, ani šaty by dnes bez šněrovačky na ženské „neseděly“. Ony by sice třeba seděly, a třeba velmi dobře seděly; ale všechny ostatní ženské by řekly, že ne. Vezme se tedy nějaká vhodná látka, nějaké zápony, žengle, „hodinová“ péra, roh nebo kostice, nějaké bavlněné, hedvábné nebo lněné šňůry a šňůrky, a udělá se z toho krásná ženská. Z jakých to prostředků chudých a prostých! — ovšem, za Adama učiněna krásná žena ještě prostěj!

Vezme-li se také ještě kus valencienských krajek, nebo pokryje-li se látka pěkným vyšíváním — například červený mo-

leskin vyšíváním černým, nebo ecru-Louison vyšíváním světlemodrým —, je to už pak zrovna k zbláznění. Řekl jsem výše „vhodná *látka*“; ta je ale různá! Grádl, atlas, francouzský dril, satén, plátno, lastings, cloth, englíšek (Slovanky říkají „englišlédr“), všechno se hodí. Rovněž je dovolena také každá téměř *barva*: šedá, bílá, černá, červená, růžová, světle modrá, bordó, krém, ekry i ponceau (kdyby se řeklo místo „ponceau“ barva divokého máku, místo „krém“ barva mléková a místo „ekry“ barva režná, neznělo by to už tak pěkně). Jenom *forma*, fazóna, podléhá módě, a teď je v módě tedy šněrování vysoké čili „do výše“. Což ovšem nevadí, aby šněrovačky přece jen nebyly různy, dle osobní chutě, dle potřeb atd. Známe tedy — kdyby se někdo divil odborné učenosti mé, nechť si zašle k některé té firmě pro ceník a bude ihned zvandrovalý jako já — známe tedy jenom „pancéřových“ šněrovaček alespoň dvacet druhů, dále „corset parisien“ („pro slabé a štíhlé dámy; dělá hezké kyčle a pěknou hořejší část i bez dalších vložek“), „Mignon“, „Vigogner“, „corset Stefanie“, „hygienique“ („zdravotní“, pro tlusté dámy), „patentované s hodinovými pery“, „jízdecké“, „nedbalkové“, „mateřské“, „pro nemocné žaludkem“ atd. atd! Jenom slovanských názvů nenalezám nikde žádných — kupodivu, a je přece známo, že slovanská děvčata mají „nejhezčí šněrování“ v celém světě! —

Nynější rozkvět ženského šněrovačního umění musí snad už každého pravého lidumila naplnit potěšením upřímným. Arci jsou dosud pořád ještě ve světě morousové, kteří se i po sebehezčí šněrovačce jenom tak pouškliběnou. Já k těm hříšníkům nenáležím. Já pravím: když je v šněrovačce hezké děvče, je šněrovačka tuze pěkná věc! A pro pořádného kandidáta manželství „zajisté nejvhodnější dárek vánoční“, „novoroční“ a ještě jiný!

Jak ale praveno: morousové ve světě jsou, morousové ve světě také odjakživa byli. Až hanba jich bylo! Nalezám v prastaré čínské veselohře celou scénu, kde mužští šněrovačkám ženským se jenom hamižně smějí. Čtu v Marciálu epigramy, které staví šněrovanou ženskou na vrchol směšnosti lidské. Vidím, že ani náš Komenský — muž jinak přece tak moudrý —

nezprostil se předsudků a proti šněrovačkám mluvil. A že také Abraham a Santa Clara, ten výtečný kazatel a karatel, poskvrnil dobrou pověst svoji celým protišněrovačkovým kázáním! Ba i umění výtvarné domnívalo se už velmi často, že se musí blámnout, a já sám mám ve sbírce své francouzskou karikaturu z roku 1812, obrazící, jak mladý, plesově již oblečený muž, v kostýmu „direktoirním“, a ditto již plesově oděná mladá dáma pracují u dvou rumpálů zednických a šněrují jimi „hezky tlustou“ ženskou. Schovám si tu karikaturu do časů budoucích co doklad lidského nerozumu. Jedině *česká naše národní píseň* — podotýkám to s pýchou — mluví o šněrovačkách sympaticky; když zpívá:

Děvče s černýma očima,
se zlatým šněrováním —

zpívá to s nadšením. Protože česká národní píseň není žádný morous.

Nejraději lidé proti šněrovačkám uvádějí, že prý škodí lidskému zdraví. *Devadesát pět* různých nemocí může prý své nositelce šněrovačka způsobit. Na játrech, na slezině, na plících, na žaludku, já nevím na čem všude. Hm — játra, slezina, plíce — takové maličkosti! A to prý je vůbec ukrutné, jaký *tlak* taková šněrovačka na tělo působí. Naučili se teď ten tlak již i měřit, zvláštním manometrovým aparátem, a tu našli, že nejmenší tlak obnáší 21 libru, největší 88 liber.

No — řekněme třeba průměrně jen 50 liber! — Pánové — tahleta krásná, milá, štíhlá dáma, kterou teď zrovna potkáme, nosí od rána do večera 50 liber na sobě jen proto, aby se líbila nám — *nám!*

Pánové, netrnete nadšením? Necítíte, jak vám mrazík samolibosti po zádech běží?

Do řady, pánové, do řady! Jedna, dvě, tři — *klobouk dolů!*

NÁRODNÍ LISTY 26. února 1888

△ *V Praze* 10. *března*

Čtenáři, jenž jsi manželem, miluješ mne? Čtenářko, jež jsi manželkou, miluješ mne? No jen se nestyď — láska k mládenci má tak něco liliového, tak něco — — ale když myslíš, že tady, veřejně se přiznat — — konečně máš i pravdu — vždyť stačí, když se na sebe jen tak významně podíváme!

Ale milujete-li mne tedy, vy p. t. manželé a manželky, udělejte mně jednou něco k vůli! Je to vůbec první prosba, kterou k vám vznáším, a je tak maličká, tak skromná! Prosím vás, *perte se!* Natlučte si! A sice si natlučte laskavě v den 3. a hned pak zase v den 4. dubna!

Bůh ví, že ta prosba moje nevychází z pražádných soběckých příčin! Cožpak mohu já konečně, pro vlastní osobu svoji, z takové všeobecné manželské řežby získat a mít!? Vždyť já jsem chudinka siroteček, nebohý opuštěnec, jako ten kůl v plotě! Já nemám nikoho ve světě, kdože by mně tedy růžovými prstíčky svými „zoral tvář". Kdo by mi sladkýma „dlaněma svýma obkládal obličej". Kdo měkkou rukou „dobře by mi natřel uši". Kdo starostlivě „narovnal hřbet" a „nasázel dřevěných pijavek" a jakž jinak ještě jemnodechý lid náš označuje podobné výkony vzájemné lásky. Já nemám zajisté tady na zřeteli sebe, já myslím jen na jiné.

A víte, to je tedy tak: Zejtra již máme neděli Laetare. Kteréžto slovo znamená tolik, že jako se máme radovat. A sice ovšem teď z ničeho jiného, nežli že jsme si šťastně odbyli už celou polovici toho postního dření. Čtyřicet dní postu, to je něco ukrutného — za dávných dob stačilo čtyřicet hodin — celý boží den stal se z hodiny každé! „Kdyby nám slavní berní úřadové laskavě nepomáhali, snad bychom tak dlouho postit se ani nedovedli," napsal kolega Rosegger. Bože, bože — to musily bývat přece jen divné časy, když v tuhle dobu lidé

místo cedulek z berního úřadu nosili si od postu „dispens“!

No ale zkrátka — polovička postu je tedy už pryč. A uvidíte, že uplyne konečně i polovice druhá. Nadejde Květná neděle, přeletí pašijový týden, a nastanou velkonoce. Pak tedy měli bychom se radovat dvojnásob. Dle hezounké pověry samo slunko si o velkonoční Boží hod ráno na nebi vesele poskočí, a lidé zde dole na zemi dělají dle dávných svých zvyků také leccos. Jako zejtra v neděli Laetare vynášejí „smrt už ze vsi“, jako o Zelený čtvrtek kluci „honí Jidáše“, jako v noci z Velkého pátku na Bílou sobotu běhají hospodyně v košilích po zahradách a „ovazují stromy“, takž o Boží hod — ale přečtěte si o tom nějaký △-fejeton z minulého některého roku, vždyť máte zajisté těch sedmadvacet ročníků Národních listů, pěkně vázaných, stát každý na psacím stolku! Všechny ty zábavy a obyčeje a zvyky jsou ale už tak stary, tak rok co rok stejny, tak — —

Přemýšlel jsem tedy o něčem novém. Jsem už takový, že se dřu vždycky na jiné. A tu mi ve dne v noci napadalo tak ledacos — pěkné věci, hezké věci, ale — —! Chtěl jsem poradit, když ta zima tak pěkně dodržuje, abychom letos slavili místo velkonocí tedy zase vánoce — to by bylo nové! Ale poradil jsem se dříve sám ještě s kuchařkou svou a pak jsem mlčel. Nato jsem chtěl zase navrhnouti, abychom udělali si na ledě slavnost, abychom pekli a jedli „beránka“ uprostřed řeky, jako roku 1845. Ale roku 1845 přišla pak ukrutná povodeň, a kdyby přišla letos zase, po tom návrhu mém, mohl bych mít s lidmi třeba ještě hloupou mrzutost. A tu jsem si tedy vzpomněl na národy jiné — a na časy dávné — a začal jsem se probírat v listinách starých, ve knihách žlutých — —

Našel jsem zajímavé věci. Sama svatá Církev starala se druhdy o veselost věřících duší, o pookřání po tak dlouhém postě; z kazatelen zněly věci veselé, kazatel mluvil fejetony, a kostely se otřásaly smíchem — „risus paschalis“ nazýval se ten božíhodový smích.

Pak jsem našel někde v století 14., že si o velkonoce brali do kostela žida a tam mu „na zábavu všech“ vlepili políček. Roku 1312 — jak Adémar vypravuje — byl to Hugues Chapel-

lain d'Aymeric, vicomte Rochechouard, kterýž v Toulousu poctěn úkolem dát židovi políček ten slavný! A pan hrabě dal mu takový, že žid sklesl mrtev k zemi. — Není arci pochyby, že by cosi podobného přivábilo u nás pořád ještě diváky své — když ale by se dnešního dne i to prosté zabíjení židů vykládalo věru ihned za „antisemitismus!" a když se dneska úřady už do všeho na světě pletou!

Ale přímo elektrizován jsem byl, když jsem četl, co Jan Belet vypravuje z věku 12.! Třetího dne velkonočního — tedy o náš pražský „Slamník" — ve mnohých zemích ztloukla žena svého muže, načež čtvrtého dne velkonočního — tedy o naši „Fidlovačku" — ztloukl muž zase ženu. „Z lásky." — „Aby se měli pak zase tím radši." — „Aby si to odbyli na celý rok." Není opět pražádná pochybnost, když jinde, že byl zvyk ten krásný tedy také u nás — my z ciziny beřeme krásné věci rychle a rádi —, ale později přišel zvyk asi zase v zapomenutí a dnes o něm není nikde ani už potuchy více.

No — „co tomu říká pán!?" — Slamník připadne letos na den 3. dubna, Fidlovačka na den 4. dubna. Času je ještě dost. Nějaké veřejné shromáždění — třeba trochu debat — pak rezoluce — —

Při dobré vůli stačí i 24 hodin, aby si manželé jeden na druhého už dost řádně „osukovali ruce". Zjara beztoho také každého tak trochu „svrbí kůže". A když půst popelcem začíná, když nás tu kněz posypává popelem páleným, mohl by půst přece také zas popelcem končit a lidé „se posypávat popelem nepáleným".

Námitky nejsou snad žádné, alespoň ne vážné. Či snad „svornost manželská"? „Není hospůdky, by nebylo půtky"! — „Není toho kostelíčka, aby nebylo kázáníčka"! A zvláště ten náš dobrý lid český má pro všeliké druhy „domácích půtek" talent tak zázračný! — Či snad „galantnost", vůbec ohledy k ženským? „Ženu miluj jak svou dušku a třes jako hrušku!" A vždyť je veškerým ohledům učiněno přece už věru dosti tím, že ženě dána časově přednost! Aby byla na seprání muže při plné ještě síle, a mohla tedy z výkonu svého mít upřímnou radost. Aby naznačila tak asi muži, mnoho-li ona si zase pře-

je. — Je-li ale někdo jemnocitným snad až přespříliš, vždyť to celé ani nemusí nazývat „výpraskem", „pračkou" a podobným výrazem plným! Čeština je tak bohata! „Dala jsem mu na kabát," řekne jemnocitná žínka. „Spravil jsem jí faldy," řekne muž.

Jen s chutí — jen s chutí! Dopoledne dne 3. dubna nařeže žena muži, a odpoledne si ho pak dovede na Slamník; dopoledne dne 4. dubna nařeže zase muž ženě, a odpoledne si ji dovede na Fidlovačku. To bude podívaná! Ty rozdrápané tváře — zateklé oči — naběhlé nosy — to kulhání — ten kašlot — —

A ten zcela nový druh zábav po ulicích a všude!

„Už jste se prali?" — „Ještě ne! Zrovna ale běžím domů — žena už čeká!" —

„Dnes mám větší oběd na starosti, přijdou mi hosté: pozvala jsem si svoje dvě svobodné sestry, aby viděly, jak se to pere!" —

„A milostpaní zdráva?" — „Leží doma, přerazil jsem jí ruku." —

„Podívej se na toho A.! Snad není zase opilý? Má klobouk až v týle!" — „Copak nevidíš, že mu žena natloukla do čela bouli?" —

„Pan B. — ten protivný B., co má tak krásnou ženu! Já být tou jeho ženou, zbiju ho, že nepovstane půl roku. Pánbůhví co to je, ale ze všech pánů manželů, kteří mají hezké ženy, nemohu cítit ani jediného!" — — — — — — — — — — — — —
— —

No, já jsem tedy pronesl svoji prosbu, učinil návrh. A skromně teď poodstupuju stranou. Budu se dívati jen tak zpovzdálí — já z toho všeho pro svou osobu nežádám si praničeho!

Kdyby ale ve zmíněném shromáždění veřejném přece vystoupil někdo a řekl: „Buďme vděčni! Navrhuju, aby některý z nás manželů panu △ pro dny 3. a 4. dubna půjčil svoji ženu," — tu bych pak věru prosil, abych si sám směl tedy vybrat.

Ano, ano — *vás* bych si vybral, milostivá paní!

NÁRODNÍ LISTY 11. března 1888

△ *V Praze 17. března*

Tak tedy — jak jsem již řekl, bratři básníci! Dne 20. března o 4. hod. 45 minutách ráno vystrčím ze svého okna ruku, zamávám kapesním šátkem: jedna — dvě — tři! a spustíme jarní písně po celé čáře. Jenom prosím všichni najednou, všichni jedním rázem, ať není z toho škandál! Ať to nevypadá jako u pražských ostrostřelců, když mají ráno při mši „dát salvu“: pan major Söllner zakomanduje „Feuer!“ a poprask „salvy“ trvá pak až do odpoledního požehnání.

Arci — za mnoho ty písně naše asi nebudou ještě stát! Trochu vody se do naší poezie při tomhle počasí asi dostane. Také je možno, že jedna nebo dvě „stopy“ uvíznou skoro při každé sloce někde někomu v blátě. A rytmus že bude vypadat, jako když se žvachtáme po šamotové dlažbě a nohy jedou na všechny strany. Ale my nesmíme chtít podávat vždycky jen „to nejlepší“ — obecenstvo se tím jenom kazí.

Ostatně — vždyť ta nepohoda nepotrvá přece věčně! Sluníčko vyjde a ohřeje nám ztuhlé ty prsty, abychom mohli hbitě zase skandovat, a ohřeje nám hrdla, abychom mohli jasně zase zpívat, a bude nám básníkům veselo zrovna až k závidění. A sice to sluníčko vyjde teď už brzy, zároveň hned s jarem. To je ale takhle! Obyčejem již dosti dávným totiž je, že zrovna přede dnem 20. března „odbývá se“ 19. březen. A tohoto dne že užívá část lidstva nazvaná „Josef“ k tomu, aby slavila svůj „svátek“. Nedá se upřít, že to zmíněná část lidstva činí skutečně s jakýmsi právem. Z těch osmi svatých Josefů,* jež náš kalendář zná, připadá paměť nejpřednějšího, „posledního patriarchy“, „pěstouna Ježíškova“, zrovna totiž na

* Upozorňuju takzvané „Josefinky“, že ony nemají na 19. březen pražádného práva! Ba že nějaká „zvaná Josefína“ vůbec ani není! Radil bych jim tedy, aby se daly překřtít.

19. března. A „Josefové“ slaví tedy jeho a ještě více sebe, a zpívají a tančí a jsou veseli vůbec. Aby pak letos byli tím veselejší, uspořádal jim spolek nazvaný Hlahol zcela zvláštní výlet, a sice na Žofín.

Na tom by ovšem na všem nebylo nic důležitého, kdyby v tom nebyl háček. Mezi Hlaholem a „povětrností“ panuje totiž odedávna nepřátelství kruté, vzájemné pronásledování se zrovna až na nůž. Sotvaže Hlahol pořádá někam výlet, už je tu „povětrnost“ a zkazí mu radost. Sotva zase je někde „povětrnost“, už je tam Hlahol a tropí si z ní posměch. A teď se Hlahol domnívá, že na „povětrnost“ vyzrál už docela. Chceť si vystavit zvláštní svůj dům, se skutečnou, opravdovskou střechou. A tenhle „josefovský výlet“ uspořádal na Žofín, do sálu, nad nímž je také střecha. A v pocitu té své bezpečnosti Hlahol se „povětrnosti“ vyzývavě směje, namaloval na své programy velké paraple, napsal na ně „Liják snese se zajisté dne 19. března 1888 nad Prahou“ a ještě jiné škádlivé, řekl bych nepěkné věci.

Není zapotřebí ani zrovna prorockého ducha, aby člověk dnes už věděl, cože se tedy stane. „Povětrnost“ o výletu se dozví a přiletí na Žofín. Ale Hlahol bude pod střechou, za sklem a za zdí, bude si vesele zpívat a obecenstvo bude mu volat „brávo!“ Člověk pochopí, že tím „povětrnost“ dostane se do ukrutného vzteku. Začne hučet, že stromy kolem budou se ohýbat až k zemi, — „jarní orkán“! Začne blýskat a hřmít — „první letošní bouřka“! Začne chrlit vodu — déšť — liják — povodeň! Voda vezme třeba celý Žofín, vezme jej i s Hlaholem a obecenstvem, ale tím se nepohoda tedy vyčistí, nebe vyhřmí — a ráno bude už po všech šedivých mracích, slunko bude hřát a zářit, a „my ostatní“ budeme mít nejkrásnější časy — *jaro!*

Jen abychom ho tedy pěkně užili, toho jara!* A pak také

* Vypozoroval jsem z některých básnických našich sbírek vyšlých loni či předloním, že básníci čeští užívávají slova „podletí“ místo slova „podzim“. Ne, pánové, „podletí“ je *jaro* — zrovna tak jako „podvečer“ je čas před večerem, „podzim“ čas před zimou atd. — Ale podotýkám to jenom mimochodem — ját přece vím, že nemůžeme od českých básníků ke všemu také ještě žádat, aby uměli česky.

toho léta a té podzimi atd.! Když ale nevíme, cože všechno letos se ještě stane! Snad je to konečně i dobře, že nevíme —: „Nestůjme o to, abychom zvěděli, co vše nám budoucnost dá a nedá, — lidský život by ani nestál za to, abychom jej žili, kdybychom jej již napřed dopodrobna znali!“ Příliš růžovy ty letošní výhlídky ale zrovna nejsou. Teď už docela najisto se tvrdí, že prý „nám hrozí mír“ — pro pořádného novináře zpráva zrovna až děsná!

Ale já tomu nevěřím. Já se nevzdávám nadějí v hezounkou, světovou vojnu. A já svou posilňující naději čerpám z pramene nejspolehlivějšího: z dějin! Jestiť známo, že dějiny dělají lidé, že proto dějiny ty mívají do sebe velmi často něco, abych tak řekl, „lidského“, že napodobují různé lidské věci atd. Tak například převzaly od nás dějiny i návyk „jubilejní“. Ale mají v tom zvláštní svoje gusto a pořádají si jubilea ne sto- a ne padesátiletá, nýbrž sedmdesátipětiletá, jak dokazuje už Jean Paul. A jaká máme tedy letos jubilea sedmdesátipětiletá?

Roku 1813, dne 21. ledna, podal Scharenhorst v pruském sněmě svůj návrh na všeobecnou brannou povinnost.

A roku 1813, dne 20. února, vjeli kozáci poprvé do Berlína.

Je tedy zajisté snadno možno, že budou zrovna letos chtít Prušáci co nejvelkolepější vojnou oslavit Scharenhorsta a jeho návrh! Nebo že budou kozáci chtít podívat se jednou zase na Berlín!

Hlavní mojí nadějí jsou ovšem Němci. Oni nedají pokoje. Oni se cítí. „Němci mimo boha nebojí se nikoho,“ řekl Bismarck. — „I kdyby celé naše miliónové voje vyšly z Německa, zůstane v zemi přece ještě celá armáda velká,“ řekl Moltke, čímž myslil tu armádu „lantveráckou“, „lantšturmáckou“ nebo jak ji tam jmenují. Němci nebojí se tedy nikoho a neustoupí také před nikým. A kdyby byli biti, oni jdou kupředu přece zase znovu. Činili tak už za časů nejstarších. Teprve tyhlety dny četl jsem v Národních listech zase větu: „Staré Němkyně provázely své muže do boje, a když prchali, tu znovu je hnaly v boj.“ — To si myslím, že když se Němci obrátili a viděli před sebou „staré Němkyně“, šli zase raději poznovu na nepřítele! Já bych před starou Němkyní také utek!

No ale — nebudeme-li mít štěstí, a bude-li přece tedy mír — co dělat!? Pracujme pak tedy na „díle míru“. Učme se. Pišme knihy. Zakládejme školy. Zřizujme si akademie —

Poslouchejte, tahleta naše „odborná škola pro číšníky“ — doufám, že bude se nazývat „akademie pro číšníky“ — ta mi dělá radost! To je předmětů, a všechny tak pěkny!

Bude se tam vyučovati:

„Řeči české, německé, ruské, francouzské a anglické“ — rozuměj *mlčení* v řeči české, německé, ruské, francouzské a anglické, což je u číšníka ještě mnohem hezčí nežli všechny řeči.

„Znalosti běžných peněz a mincí cizích států“ — aby, dá-li sklepníkovi někdo diskrecí sovereign, imperiál nebo napoleondor, neobracel jej hodinu v ruce.

„Výkladu řádu policejního“ — rozuměj co nejsvobodomyslnějšímu výkladu řádu policejního.

„Výkladům z lučby kuchynské, pivní a vinní“ — čili jak ze staré skopové pečeně dělá se „zcela čerstvá“ s omáčkou smetanovou, z uherského vína burgundské atd.

„Manipulaci s pivem, vínem atd.“ — čili dělání pěny, vyměřování port atd.

„Skládání ubrousků“ — čili obracení jich špinavou stranou dovnitř.

Atd.!

Ale ještě v tom programu scházejí přece jen někteří předmětové velice důležití!

Například *psychologie*. Aby číšník ihned uhod, mnoho-li asi má který host ve své kapse. Aby uměl budit jeho chutě, jeho chtíče. Atd.

A pak vyhazování hostů — hlavně *vyhazování hostů!* Člověk by ani neřek, jak to může být důležito! A kdo neviděl, jaktěživ by se nedomyslil, jakéhože stupně dokonalosti lze v tom dosáhnouti!

Bývali jsme kdysi u Knoblocha mladšího denními hosty. V té době byl tam sklepníkem „Franc“ — muž mladý, dlouhý, suchý. A tu se kdysi stalo, že mezi námi hosty objevil se člověk kýs neomalený, nepříjemný, přímo protivný, člověk zkrát-

ka ku vyhození „jakoby utvořený“. I přitiskl tedy „Franc“ zmíněnému člověku dlaně na obě uši a donesl ho takto za uši až ke dveřím a vyhodil ven.

To bylo ukrutně krásné! Všichni jsme se obdivovali. Všichni jsme volali: „Brávo, Franc, brávo!“

Franc měl arci velikou radost. Jenže ho naše pochvala drobátko zmátla. Stal se ctižádostivým. A vyhazoval nás hosty napotom častěj.

NÁRODNÍ LISTY 18. března 1888

△ *V Praze dne 15. září*

Nemohu již déle odkládat, musím již zase ke svému stolku — —

Člověk je vlastně pořád stejný! Mlád, stár, pořád má návyky tytéž. Vidím to na sobě zase teď jasně. Když jsem byl mlád — abych si tím čtenáři už postěžoval —, bývalo mi náramně často „ubližováno“, téměř den co den. Sotvaže jsem někde něco vyved a ono se to na mne prozradilo, už tu byl otec a — a „ublížil“ mně. Kdysi se tedy přihodilo, že jsem u nás v průjezdu hrál špačka, špaček že rozbil lampičku s olejem, visící před obrazem Panny Marie, a otec že nato vyšel a už mně „ublížil“. Tentokráte mne to ale rozhořčilo. Mohu já za špačka? Za hloupé dřevo? A já se postavil tedy na jednu nohu, ke kamnům, vstrčil jsem palec levé ruky do huby a trucoval jsem. Když řekla maminka: „Pojď jíst!“, já nešel. Beztoho — bramborová polívka a v ní krupky! Ale po polívce přišly — *knedlíky švestkové*. O těch jsem dříve nebyl zvěděl. A táhlo mne to tedy silněj a silněji — a já se pošupoval blíž a blíž — až — —

A zrovna nyní máme zase dobu knedlíků švestkových! Zrovna teď dozrály švestky a semlet „první ječmen“, a není teď na venkově ani v Praze domácnosti jediné, aby se v ní nevařil „z nového“ knedlík, a není po českých krajích člověka, aby neměl teď „švestku v hubě“, čili aby nešišlal. Ale šišlá rozkoší, samou jen rozkoší — jen se podívejte na něj, jakže se mu oči svítí! Venkov i Praha nesou se stejnou touhou, rovným chtěním. Na všech stranách se to koulí a bublá a leskne a voní — bylo mi letos sice ublíženo tuze — mohl bych s palcem v ústech pořád ještě trucovat u svých kamen — ale když — —

Švestkový knedlík miluju. Je to můj jídelní ideál. Ne snad že bych kvůli němu, nevděčník, pohrdal některým knedlíkem

jiným — ó ne, to nikdy! Ctím nepřejedlý knedlík obyčejný, nechť už je v cibulkové omáčce, nebo v maštěném zelí. Uznávám příjemně škrablavý knedlík špekový. Obdivuju se vypracovanému, a přece lehkému bramborovému s moukou. Vítám lahodný tvarohový. Pohlížím s pocitem spokojenosti na sytý knedlík krupicový. Dostávám se do příjemné, smyslné nálady voňavým knedlíkem jaterním. Poddávám se ihned volně rozmaru nejbujnějšímu, jakmile před mýma očima objeví se knedlík humorista, jarně veselý, komicky umouněný knedlík třešňový. Ale když přijde na stůl knedlík švestkový — —

Víte, já lituju, že nejsem králem! Ne snad že bych dovedl pak na posedění pojíst ještě jednou tolik švestkových knedlíků jako nyní — to není vůbec ani možno —, ale že bych švestkovému knedlíku prokázal konečně svou úctu, svou lásku způsobem přímo zářivým. Jako ji zamilovanému svému jídlu prokázal onen král anglický, o kterém vypravuje Ludvík Storch. Král ten náramně rád dobře jedl. Nejlepším přítelem na světě byl mu kuchař. Nejmilejším jídlem pak byla mu pečená hovězí od ledviny, takzvaná pečeně svíčková — řekněme „beefsteak“. Kdysi kuchař upekl tedy takovéto bedro hovězí, zcela neobyčejně chutné, zázračně šťavnaté. Král okusil, začal si nadšeně pomlaskávat, oči se mu leskly a nejvyšší jeho ruce ráčily se rozklouzávati a rozklouzávati po vznešeném břiše, až do hotového tance. I povstal, měl ohnivou řeč a tasil pak královský meč svůj a pravil: „Ode dneška bude se tobě, pečený kuse hovězí, vzdávati pocta rytířská — pasuju tě tímto na rytíře, jmenuju tě šlechticem mezi jídly!“ A od té doby říkají v zemi anglické vskutku celým těm pečeným bedrům z velkého vola, jakáž o slavnostech přicházejí na tabuli královskou, nejinak než „Sir Beef“ a hovězímu od ledviny „Sir Loin of Beef“ a vzdávají beefsteakům poctu barónskou.

Vidíte, takového něco bych já teď učinil! Jmeno toho krále se arci bohužel nezachovalo. Nejmenujeť ho ani zmíněný Ludvík Storch, ač mu věnuje celou báseň. Ale chtěl bych také tedy tak zaniknout, tak být zapomenut, jen kdyby se mi poštěstilo švestkovému knedlíku zjednati v národě českém trvalou, co nejvyšší úctu. Jenže — přemýšlel jsem o tom — byla

by to s tím šlechtictvím u nás věc náramně těžká! Divně by to znělo. Vyřkněte si jeden šlechtický titul po druhém, myslete si k tomu pokaždé ty naše výtečné švestkové knedlíky — všechno to zní tak prázdně, tak nuceně, tak nečesky, tak cize. Knížata — hrabata — baróni — rytíři — ani při jediném tom jmenu si jazyk český neposkočí — je tu jasně zase vidět, že jsme národ bez šlechty, že nemáme pro ni ale pražádného šmaku! Musil bych při tom pasování pronést se věru tedy asi: „Vy knedlíkové švestkoví — vy jste povznešeni nade všechna jídla! Chci, abyste byli povždy za to také ctěni a váženi. Nemáme posud žádné své šlechty národní, jmenuju tedy vás, ó knedlíkové milí, jedinou a pravou šlechtou českou, vás, kteří…“ — jenže až začnou jednou po Evropě šlechtu vyhazovat — a oni začnou —, my bychom pak tedy musili vyhodit také svůj knedlík švestkový, to nejlepší, co máme — —

Bohužel že slovo „knedlík“ nezní nějak pěkně. Kdyby se mi tedy poštěstilo aspoň vyměnit je za slovo jiné. Vymyslit si nějaké zvučnější, lahodnější, hezčí! Napadlo mne už ledacos. Napadly mne místo „švestkových knedlíků“ — „*žbluňky*“; čtenář pochopí, proč „žbluňky“. Napadly „*sklouzky*“; čtenář pochopí zase. Napadly „*slečinky*“; no — to by nebylo zrovna tak tento! Napadly „*panenky*“ —

Já nevím, proč mne vždycky a při všem napadají ihned panenky! Ale myslím, tentokráte že mne napadly dobře.

Panenky!

Vskutku myslím, že švestkový knedlík je co do svého rodu ženská. Že náleží k slabému, ale krásnému pohlaví. Ty jeho měkké, oblé formy! Ta pikantnost! Ta okolnost, že teprv pak je člověku zcela dobrý, když mu dá člověk trošičku cukru! Ten starostlivě, samolibě upravený zevnějšek! Ty tvářičky, červenající se vnitřním zdravím, tvářičky „krev a mléko“, zvláště ovšem na venkově, kde jej mlékem polévají místo omastkem! A ten čistě ženský rozmar! Přisedni, vezmi do ruky vidličku a nůž, přibliž se a — najednou ti knedlíček stříknul na nos! Zrovna, ale zrovna tak, jako když stojí Bětuška u necek, člověk jí nedá pokoje a ona na něho chrstne vodu!

A nevchází švestkový knedlík člověku, zrovna jako ženská,

lichotivě „dovnitř“ ? Neusmívá se člověk mimovolně, jakmile na něj pohlédne, zrovna jako na ženskou ? A není vám, řekněte upřímně, když vidíte plnou mísu knedlíků švestkových, zrovna jako když se díváte na celý dívčí penzionát, nebo jako když se vyhrnou dcerunky z vyšší dívčí školy ? Neučinilo i zde dobrotivé nebe, abyste si mohli vybrat podle svého gusta: blondýnky, příhnědky, brunetky — s bílým syrečkem, kaštanovým perníkem, domodra černým mákem ?

Neděje se vám s vaší náklonností k švestkovému knedlíku zrovna jako s náklonností k dívce ? „Láska jako slza rodí se v očích a padá k srdci,“ říká se v přísloví, a stejně dobře by se věru mohlo říkati „Láska jako slza a jako touha po švestkovém knedlíku rodí se v očích a padá“ — tedy k srdci nebo tak tam někam! A což to druhé naše přísloví: „Láska má tři jazyky“ — he ? Nechtěli byste mít tři jazyky u takové mísy ?

Ba i ty vady obapolné, čistě ženské, v tělesném ústrojí, v přírodě samé již založené! Švestkový knedlík například je z ječné mouky. Ženská sice není z ječné mouky, ale kdož by sobě nevzpomněl ihned na ženskou, když slyší: „Ječmen hospodáře devětkrát zarmoutí,“ nežli jej hospodář dostane jako zcela do své moci! Nebo když čte zase přísloví: „Tobě, ječmeni, dlouhé jsou vousy a krátký rozum!“

Co je to ale všechno platno, když dobré vlastnosti převyšují ty vlastnosti nepříjemnější ihned o několik pater! Ta měkkost a hladkost, a přece zase přitom příjemná těsta odpíravost — ta vábná líc — ta lahoda — ta vůně —

Píšu a sbíhá se mi v ústech —

„Náno!“

„Rrráčte ?“

„Zdalipak byste uhodla, co budeme dnes ještě vařit! — ?“

„To není žádné umění! Švestkové knedlíky!“

„Holka, vy jste moudra! Tady jsou dva šestáky. Za šest mouku, za šest máslo, za tři vejce, za tři švestky — máme teď už deset za krejcar — za dva syreček — to bude knedlíků tedy třicet. Ale počkejte — tady je ještě šesták — víte, co naši otcové říkali ?“

„Kdopak by to mohl vědít!“

„Říkali: ‚Z příjedku hlava nebolí!‘ Náno, prosím vás, važte si moudrosti otců — ale teď už leťte!“

NÁRODNÍ LISTY 16. září 1888

△ *V Praze dne 29. září*

Kdežto jsem ve fejetonu „Nemohu-již-déle-odkládat“* mohl dáti výraz nadšení svému pro švestkový knedlík a ve fejetonu „Domnívám-se“ směl vysloviti radostný obdiv dámského sběratelského sportu, musím bohužel již ve fejetonu „Kdežto-jsem“, ve fejetonu dnešním, natáhnouti struny jiné, nespokojené, ba smutné. Kdopak by se mohl také usmívat a veselit! *Praha pojednou zmladla!* Člověk by zkoprněl! Člověk by se roztřás! Copak má jenom člověk našinec pořád stárnout a stárnout? A Praha si omladne po *každých* prázdninách? A země i nebe, strom i keř o *každém* jaru? Kdykoli nadejde tahleta doba podzimní, nebo třeba tedy ta doba jarní, zatnu pěst — —

Ani na procházku si nemůže vyjít teď člověk! Všude se to směje, řehtá — strká, šťouchá — červená, kudrnatí — po nohou člověku šlape, do boků vráží — je to čistá banda! Sedím tedy raději doma. Bydlím naštěstí v jedné z „nejtišších“ ulic pražských. Každý mi závidí, že je tak „ticha“. Vyjma trh masný, trh bramborový, trh vaječný, trh pecnářský, trh zelenářský, několik škol obecních a měšťanských, nějaké gymnasium, nějaké lyceum dívčí, nějaká vojenská kasárna, několik ústavů hudebních, několik místností spolkových, několik restaurac, nějakou tramvaj atd. atd. není v té ulici mé skutečně téměř praničeho, co by dělalo jen trochu větší rámus. Ty školy — arci tedy ty školy! Člověk sedí, zahloubán v práci, ponořen v myšlenkách — vtom to projede uši, že tělo až k patám zbrní! Lomoz, jako když ledové kry se na jezu lámou;

* Budu ode dneška fejetony své, při dovolávání se jich, označovat tímto praktickým způsobem, po příkladu známém. Čtenář si to račiž pamatovat, říkám to jednou provždy.

ryk, jako když tisíce divochů se vrhá na nepřítele: je hodina jedenáctá, naděje vlasti vychází z chrámů moudrosti. Chumáč té naděje zastavil se mi zrovna pod oknem. Směje se, pere se, užívá kolemjdoucího tlustého pána, aby si zahrál na „babu“ jakoby kolem pilíře — pán se ohání holí — vtom kluci si poskočili, vykřikli — a už se to žene ulicí jako mrak prachu za větrné bouře a člověk vidí nad zemí jen podešvy a paty — podešvy a paty. Ani o mák nejsou ti kluci lepší, nežli my jsme byli! Darebáci!

Holky jsou ještě horší, to se rozumí. Dívávám se na ně, když jdou ze školy, v dlouhých, strkajících se řadách, s hlavami k zemi, sem tam přes ulici, z chodníku na chodník. Nebo když jdou jednotlivě do školy, zastavují se v myšlenkách, nevědí pojednou, kde jsou a kam jdou. Dívám se tedy na ně a přemýšlím o nich. Nic, pranic není na takovém capartu malém! „Vzorek bez ceny“ bych napsal na něj. Čertví kdeže to ty holky naberou, když vyrostly, že najednou vypadají pak jako — —

Otázka zajímavá. Ovšem. — „Ničím se nestane člověk tak lehko jako tím, zač ho lidé beztoho mají!“ Řekni někomu: „Vy jste ale bledý!“ a už bude cítit, že mu není „nějak dobře“. Řekni: „Vy máte nápady!“ a už začne dělat vtipy. A zrovna tak u ženských. Pořád se jim říká: „Pohlaví krásné — pohlaví krásné!“ — já být ženskou, já bych byl, myslím, tedy zrovna ukrutně krásný. — —

Ale proto přece: otázka zajímavá! Vyhání člověka z domu zase na ulici. Jen tedy kvůli studiím! Ještě konečně zaplať pánbůh, že je studijních pomůcek zrovna teď na výběr tak hojně! Přišly ze všech končin české vlasti, jsou jich plné chodníky, stojí před každým krámem. Mají klobouky dle módy před dvanácti lety, šaty na nich visí — já neřeknu, jak na nich visí. A obsah těch šatů? Nepřekvapme se ale v úsudku — až přijde na ně pražská sochařka krejčová — dá jim pěknou řízu — užije sem tam trochu plastické vaty — —

Nepřekvapme se pravím. Člověku studujícímu děje se jako hvězdářům. Teprve když hvězdář přihlídne hodně bystře, vycvičenýma očima, zdokonalenými okuláry, počíná se mu roz-

lušťovat hvězdový chaos, a kde dříve viděl jen tuctové nebeské zboží, kde mu byla „hvězda jako hvězda“, vidí pojednou hvězdy zajímavé leskem, zajímavé barvou, hvězdy „první velikosti“, vlasatice, planety, slunce — ano i slunce! Vlasatic například zrovna teď našli za noc asi půl tuctu. A v koutečku mezi Jupitrem a Marsem našli nových planet pojednou zrovna jako máku. A právě tak najde také člověk studující, vycvičený v koutečku mezi Ovocnou ulicí a Prašnou branou, kde dříve viděl jenom vířivý chaos ženský, „holku jako holku“, najde tedy tam pojednou krásných, ba překrásných děvčat — —

Ovšem, studium obtížné. Téměř zoufalé, protože nekonečné. Ano, kdyby se ženské „opakovaly“! Kdyby v každé generaci bylo tolik a tolik, tak a tak krásných ženských! Aby člověk, dokud je mlád a má dost chuti a síly k studiím, všechny druhy a odrůdy tedy prozkoumal a prostudoval, a když povyroste zase pak generace nová a někdo mu přijde a poukáže a řekne tento, aby člověk mohl jenom nedbale hodit hlavou a lhostejně říci: „Ech — vždyť já tohleto znám! To jsem mohl milovat už roku …“ a jak už se mluví. Ale ona je každá generace jiná, zcela zase svoje — člověk dosti dlouho ani neví, zdali má říci: hezčí či ošklivější — —

Jedinou náhradu za obtíž tu máme, že studium vzdor své nekonečnosti je napořád přece jen dosti zajímavé. Ani už nevím, který to vpravdě veliký mudrc kdysi řekl: „A kdyby byl člověk stár jako Metuzalém, přece vždy broskev zalahodí jeho jazyku, růže jeho čichu a hezké děvče jeho zraku.“ Zdá se mi, že to byl Neruda, ten mudrc.

Člověk chodí tedy po ulici a studuje. Dívá se, a přitom si něco myslí. Myšlénky ale mění se nejen dle dojmů, nýbrž i dle rozmaru. Někdy je člověk vybíravý a náchylný ku kritice. „Téhleté kdyby se nosíček stáhl trochu dolů!“ — „Ta kdyby neměla tak zelené oči!“ — „Trochu ňák stlačená! Kdyby se jí přidaly od boků k ramenům alespoň čtyry coule!“ — „Je teď těch hezkých nějak málo! A přece by mohly být, mohly! Dnes už umíme ‚korigovat‘ všechno: nosy, uši, lopatky, krky — —“

Jindy zas je tak nějak s celým světem spokojený. Tu jdou myšlénky arci směrem jiným, praktickým. Obrazotvornost si hraje. Člověk si vzpomene na časopisecké zprávy z Ameriky, že tam dámy jezdějí teď na bicyklech v mužských trochu šatech, a trochu že se proto ještě ostýchají a jezdějí tedy jen časně zrána, na odlehlejších místech — — „Jakpak by se tahleta asi držela na těch kolech?“ — „Což té by to slušelo myslím!“ — „Ach, slečna A., ten divoch! Ta by každou chvíli někoho přejela a měla mrzutost! — Mrzutost? Je po čertech hezká — já bych se myslím nechal od ní přejet — to se rozumí: jen tak trochu, aby to nebolelo — a ona má taky peníze — —!“ — „Hehe, slečna F.! Snad by si pak přece ‚uhnala‘ nějakého muže — —“

A dále si vzpomene, že tam, v Americe, počínají teď dámy šatit se už v kalhoty, i když nejsou na bicyklech. „Hm — nic nového vlastně! Starý anglický bloomerismus! Takové věci vynořují se vždycky zas znovu, jako ‚věčný mír‘, jako ‚řídivý baloun‘, až se konečně přece jednou uskuteční!“ — „Budou dámy nosit ke kalhotům ale opasky anebo kšandy? — Tamhleten soudek, paní B., by musel mít kšandy —!“ — „A jaképak budou mít asi tento — vesty?“ —

A pak si vzpomene na nejnovější výstavu ženských krasotinek, tentokráte ve Spa. „Kdypak bude asi v Praze? To by byl národní ruch! Napřed takhle výstavy po všech krajinských městech, v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Dvě za nejkrásnější uznané pak nám sem odevšad poslat! Ale odbýt to jediným rokem — ne se s tím tahat deset let — takového něco ženská krása nevydrží! A rozumné prémie! První cena: ženich mladý, hezký, bohatý, hodný, a ještě věno 40 000 zl. Druhá cena: ženich *nebo* věno — —“

Ech — když to všechno by člověka přivádělo přece zas jen ku vzteku zpátky! Nad tím, že je toho mladého světa kolem člověka tolik a tolik! Že společnost se omlazuje, kdežto jednotlivec — —!

Slyším útěchu jednu — ale malou — pouhou útěšinku. Teď prý se bude rodit náramně málo dětí, totiž v zimě, tak kolem Nového roku. Čápi prý nebudou s obvyklou pílí ko-

nati svoji povinnost. Protože prý měli letos na jaře málo příhodných žab. To je ovšem pravda — ani to jaro nestálo letos za nic — nu tedy alespoň útěcha jedna — zaplať pánbůh!

NÁRODNÍ LISTY 30. září 1888

△ *V Praze dne 6. října*

Tedy jste už zase tady, ze všech světa konců! Ani se vás neptám, kdeže jste letos byli. Vždyť to víme všichni! V teorii je ovšem „družná Morava“ a „důležité Slezsko“ a „malebné Slovensko“ a „bratrská Polska“ a „sesterská Krajina“; ale když dojde pak k tomu, napadne 90% českých cestovatelů přece jen zase Norimberk a Mnichov a některá jezírka ve Švýcařích a $9^1/_2$% snad nějaké cizí kraje další, a teprve as tak půl percentíčko — inu —

Slovanská je všechna teorie,
německý však strom je života —

zaplakal by si člověk volně nevolně podle Goethe! Ale o tom jsem nechtěl mluvit, já chtěl jenom říci, že vypadáte všichni zase jako buci! Kulaté, vypasené tváře, veselé, odpočalé oči — ba i ten kabát je skoro ještě zánovní, ledaže má z vaku nějaký nenapravitelný záhyb a košile ledaže má trochu žlutší barvu, od špatného praní, a boty — —

Hrome, to my vypadali jinak, když jsme se vracívali z letního cestování! Samý hadr — radost se podívat! Kabát jako fángle, košile pouhý obojek, boty hotový cedník. A tělo jako lucerna. „No ty zase vypadáš — propánaboha!“ bědovala pokaždé matka. — „I vždyť on se u maminky zase spraví!“ podotknul některý soused. A my nemohli vypravováním pak ani stačit a huba nám jela jako řehtačka. Co my viděli všechno za tu dobu! Celý kouřimský kraj — celý!, nebo zas celý berounský, nebo práchenský! Na rtech nám hrály samé národní písně, před očima nám tančily samé buclaté Ančičky a Barušky, a kapesní „deník“ byl plný okreslených hradů a zřícenin a plný překrásných zpěvů: „Kde domov můj? Tam kde Doubravka...,“ „Kde domov můj? Tam kde Blánice...,“ „Kde domov můj? Tam kde Lítavka...“ — —

Ech — víte — my jsme cestovávali přece jen pěkněji, nežli se cestuje nyní! Nejsem chvalořečníkem minulých dob; je ale zcela přirozeno, že také ty doby minulé měly své zvláštní, své půvabné stránky, a pamětník jich že tedy o nich mluví.

My cestovávali, abych tak řekl, „hloub“. Dojmy nemíjely tak rychle, a to je dobře, zvláště pro *mladou* duši. Kde se člověku líbilo, tam se pozdržel, natáh a díval. Obraz, ať kraje, ať lidí, měl času dost ponořit se až na dno duše; člověk mohl kraj i lidi si zamilovat, i *musil* milovat vlast a národ, když sám poznal, co je v nich krásy a dobra, — my cestovávali tedy „češtěj“. Dnes přelítneš za šest hodin půlí Čech a naučíš se považovat zemi svou rodnou za nepatrnou. A dále: jak vstoupíš do vagónu, cítíš se už jaksi v cizině, a jakže se chová i dnes ještě Čech nečesky v cizině, žalno mluvit! — My cestovávali ale také „poetičtěji“, což arci souviselo s tou výše podotknutou „hloubí“. Nepravím, že dřívější „vandry“ vyvolávaly přímo poetickou produktivnost a měly za následek ihned rojící se krásné básně — i sama poezie naše národní by mne kárala ze lži, mámeť písní vandrovnických po čertech málo, a nějaká ta naše

A vy bratři kamarádi,
můj pinkl mně spakujte...

svou krásou zrovna neoslní — ale poetický dojem tenkráte nesmazával se alespoň tak rychle, duše poezie schopná mohla v dojmech zrát a dozrát, a to je důležito i pro toho, kdo *nepíše* sám pak básně!

My — ale načpak potřebuju mluvit tak vážně a důkladně — já zkrátka pravím ještě jednou: my cestovávali *pěkněji*, a punktum. Kdepak například spíte dnes, vy cestovníci, he? V posteli. A zejtra? Zase v posteli. A pozejtří a za čtrnáct dní a pořád v posteli! Jediný rozdíl, že postel je dnes dražší a zejtra lacinější, že je dnes špinavější a zejtra čistší, že dnes je na ní pokrývka delší a zejtra kratší. Já ale spal jeden den na půdě v seně, a druhý na slámě ve světnici, a třetí na snopech ve stodole, a čtvrtý v peřinách u faráře, a pátý zase v seně na formanském voze — to se vám sbíhají sliny v ústech!

A jak já jsem například umíval zmoknout! O tom nemáte vy už ani pojmu! Zmoknete snad taky někdy, ano, ale pak odevřete svůj v hotelu pozůstalý, ke všemu ještě nepromokavý kufr a vyndáte si suché prádlo, a máte po radosti. Ale nám „v hotelu" nepozůstalo nic, my nesli plátěný pinklíček s sebou na svých mladých zádech, a pinklíček promokl zároveň s námi a taky až „na kůži", totiž až na tu *naši* kůži, a v něm promokly obě záložní košile, beztoho snad už špinavé, a když jsme konečně někam pod střechu vešli, stáli jsme tu, jako kdyby nás z vody vytáh, a ženské pobíhaly kolem nás a usmívaly se přívětivě — „Chudáček student z Prahy — člověk by ho moh ždímat!" A kliky cvakaly a dvéře bouchaly, a hospodyně už tu nesla košili hospodářovu: „Vemte to honem na sebe, pane student!" A člověk se stydlivě postavil někam do kouta, a už byl v té košili hrubé a seděl za stolem, a ženské se smály a rozvěšovaly to promoklé prádlo a stavěly boty k peci — i bože, to byla krása!

Králem jsem byl na takovém feriálním vandru — králem! A mým královstvím byl celý širý svět, i s vůkolím. Panoval jsem ale liberálně, to mohu říci. A ani o to jsem vždycky nestál, abych žezlo vlády držel v ruce pořád jen sám; často dost se stalo, že jsem si vybral kolegu, spolužáka, a panovali jsme pak po několik neděl spolu. Jen jednou, jedinkráte ale jsem si k tomu přibral kolegu Němce. Z Prahy až k Řičanům to ještě šlo s ním slušně, v černokosteleckých lesích ale už jsme se prali, odtud až do Zásmuk šli jsme od sebe pořád alespoň na sto kroků, a pak jsme se spatřili už až zase v Praze, po prázdninách ve škole. Inu —

„Doch ich kann mich leider nicht vertragen
mit die andern nationibus"...
(neumím se bohužel však snášet
s ostatními taky národy)

učí stará německá vandrovnická.

Nejraději jsem ovšem přece jen kraloval sám. A šel jsem a šel, a když už mne pobolívaly královské mé nohy, ohlížel jsem

se, nejede-li někde vůz vypadající prázdně, a usedl jsem pak v škarpě a čekal.

„Svezte mne trochu, příteli! Dám vám na pivo.“ (V pozdějších dnech už jenom „na tabák“.)

Čeledín švihal bičem a prohlížel si mne. Po chvilce řekl: „Voni jsou študent z Prahy?“

„No jsem — tedy?“

„Tak si sem vlezou!“ A poposedl, upravil slámu nebo seno a seděli jsme vedle sebe. Já mluvil, on mlčel. Pak se mne začal ptát, budu-li panpáter, nebo pán od pera, nebo dochtor? A pak jsem musil vyprávět o Praze. A pak zase musel odpovídat on. Tenkráte ještě byl čeledín pánem, což o to! Podnikal s povozem delší cesty, hospodář mu musil důvěřovat, vážil si pořádného čeledína, a ten si mohl „svezením“ přivydělávat jak chtěl. Ale i kdyby byl býval hospodář přísnější — když se jednalo o „študenta z Prahy“ —!

„Študent z Prahy“ byl vítán všude a všude! Lid náš nepřeje vlastně cestovnímu, potulujícímu se člověku. Lid slovanský sám *není* kočovný. Jak už jsem řekl, českých vandrovnických písní je málo, slovanských přísloví a pořekadel k cestovnictví se vztahujících ještě míň; máme v tom nový důkaz, že Slovan je najisto starousedlý tam, kde sedí dnes. Také i zákonodárství naše staré dýše nenávistí proti všem potulným pěšcům — „Kejklíři, chodci, bubeníci, židé a jiní lidé neužiteční a lehkomyslní“ nesmívali s pořádnou ženskou ani promluvit! — ale študent z Prahy mohl vyvést třeba i rozpustilý kousek, a pořád byl „pan študent z Prahy“!

I když byl ještě malý, zcela maličký. Maminka mně svázala kdysi šaty a odevzdala mne i s uzlíkem hokynářce, a ta mne vzala s sebou na dvoudenní vandr do Slabec. A jindy mne zase odevzdali formanovi na Smíchově a ten mne třetího dne odevzdal v Plzni zase hokynářce a ta zase mne dodala — ať mne ale už dodala, kam chtěla, ať uvedla na nocleh opět, kam chtěla, všude a všude zacházeli se mnou zrovna jako s princem! Arci, té úcty zcela přece neměli jako k tomu formanovi! Tu bylo pozdravů a úsměvů všude od hospodských! Takový hospodský si formana „na štaci“ jinak vážil, nežli dnes si

váží štacijní pan šéf vlakového konduktéra! A úcta přechází pak také na pasažéry, to se rozumí!

Ach, taková cesta s formanem! Člověk mohl slézt a hodinku se projít a třeba si jít trochu i jahody sbírat. A zase, kdykoli chtěl, vylezl si na vůz a zakolíbal se v seně do dřímoty. To bylo jiné pohodlí, nežli je dneska ve vagóně! Ach — ty krásné staré časy! Ach, to krásné staré cestování!

Já neříkám, že moderní cestování nestojí snad pra-pra-za-nic! Ono má také své výhody jisté. Rychlost. Poměrnou láci. Ještě snad jiné věci. Ale ta bývalá romantičnost — ta romantičnost! — Nezoufejme si ale! Snad je ta doba nynější jenom přechodní. Snad se vrátíme přece zase ku svým zvykům dávným. Jednotlivé známky naplňují už nyní duši mou věru radostí upřímnou. Nepodnikají někteří moudří jednotlivci už teď daleké, opravdové cesty například na bicyklech? Nebo na malých veslových loďkách? Není v tom snaha zase po cestovatelské samostatnosti? Návrat ku starým časům?

Myslím, ba téměř jsem přesvědčen, že skutečná „zlatá doba“ pro cestovatele vlastně teprve *přijde!* Že přijdou časy, kdy cestovatel bude užívat sice všech možných „pokroků“ lidských, ale také vyhovovat každé své osobní, lákavé choutce. Kdo bude chtít, ať si pak letí třeba po balónu! Kdo bude musit, ať se třeba dá naložit na vlak! Kdo bude chtít užít cesty doopravdy, vezme si zase pinkl nebo se smluví s formanem —

Ovšem, ten nynější náš zákon proti vagabundům — ten je snad trochu na překážku! Snad omezí volný pohyb, ostříhá bujnější choutky. Ale copak by naši zákonodárci nemohli jej spravit? — nemohli mít alespoň v něčem rozum?

To bude radost! Až povandrujou zase mladí i staří. Arci, rozdíl bude přece vždycky, podle stavu, podle věku. Nějaký pan rada pinklu asi neponese! Ten si koupí pěkný malý vozík, přepnutý plachetkou nízkou, zapřáhne pěkného psa, postaví se sám s popruhem přes prsa k „podsední“ straně voje, milostpaní radová chytne se vzadu rozpěráku, aby pomohla tlačit, — a hajdy kupředu — pes začne vesele štěkat, pan rada začne rozpustile vejskat — ech, to bude radost — to bude radost!

Navečer zajedou si pak do hospody. Paní radová zasedne si na lavici, pan rada vyjde si ještě do obce. A pak se vrátí a s pýchou — s jakou přinesl kdysi car Petr svůj vydělaný rubl — položí na stůl před svou milostivou hrstku drobných —:

„To jsem sežebral. Teď vidíš, že bych tě uživil, i kdybych nebyl radou!“

NÁRODNÍ LISTY 7. října 1888

△ *V Praze dne 13. října*

Už si pomlaskávám! Sára Bernhardtova přijde do Prahy! Ne snad že bych se těšil na Frou-Frou nebo jinou jakoukoli úlohu její — z divadelního labužnictví už jsem bohužel vyrost —, ale že snad se příležitosti té uchopí naše „Domácnost", a můj jazyk se přece jednou tedy doví, jakáže je ta proslulá „potage Sarah Bernhardt", „polévka Sáry Bernhardtovy". Mimo tenké omletové nudličky v ní nepřipomíná polévka ta prý ale v praničem příslovní hubenost své slavné dramatické kmotry, je prý vydatna, plna propracovaných jednotlivostí, překvapujících nuancí, plna síly, polívka přímo unášející, při níž celá duše — —

Ale čtenář se kaboní! Vytýká mi, že už zase se plácám o jídle. Že prý jsem teprve před čtyrmi nedělmi nebo kdy psal o jídle, o švestkových knedlících, a to celý obšírný článek atd. Vidí čtenář, to není od něho hezké: Psal jsem ten článek z mlsoty? Z pohnutek osobních? Nebo ze zcela všeobecného, křišťálově čistého, krásného citu pro spravedlnost? Ne, milý čtenáři, tvůj úšklebek moje mravní přesvědčení nezvrátí! Mluv ty si, co chceš, já zůstanu, jaký jsem, a byli-li nespravedlivi otcové a praotcové naši, bujela-li nespravedlnost v národě českém po celé, dlouhé věky, konečně přece musil přijíti jednou muž, bystrý, jemnocitný, odhodlaný — ale já se nebudu chválit — knedlíku český, já tobě byl tím zápasem povinen — já poctivě vykonal svoji povinnost! Vždyť snad sobě národ nebyl ani toho vědom, jakýže po staletí provádí proti knedlíkům krutý nevděk, jakou nespravedlnost děsnou! „Kaše *matička* naše," šeptají lichotivě česká ústa. — „Chléb *tatíček*." — „Koláč *grunt všeho*." — „*Krásný* toul střelami a oběd buchtami." O knedlíku ale *nikde* ani vzdechu. O knedlíku i ve velebeném Jungmannu celých osm řádek. O knedlíku švestkovém, koruně

knedlíků všech, docela tam ani muku. I vzkypěla ve mně tedy krev, já chytl — —

Jen kdyby nebyl čtenář tak protivný člověk a mne znovu teď neokřikoval! Abych prý tedy alespoň dnes zase „nekned-líkovatěl“! Že nejspíš asi nevím, o čem dnes psát, a že jsem jako „dobrá hospodyně“, kteráž neví-li co vařit, přinese ohří-vané věci od včerejška — —

Achich, jak jsou jinde čtenáři vnímaví, jemní, milí! Jinde o jídle čítají zrovna nejradš! Jinde smí nadšenec o jídlech i verše psát a lidé je čtou a mohou se radostí zfantit. Jako teď u bratří Němců. Po všech časopisech jásot, ve všech společ-nostech radostný smích — vyrodilť se jim básník nový, velký, z kruhů, které nemají básnění vlastně ani zapotřebí, které mo-hou o „zlatě“, „rubínech“, „perlách“, „démantech“ a jiném poetickém krámě pojednávat příjemněji nežli veršem, — muž bohatý — milionář — sám pan barón Nathaniel Rothschild! Vídeň nad svým synem jásá, vídenské časopisy ho vynášejí k nebi, za nimi letí a víří tisíce ostatních časopisů německých, celý německý národ, celý vzdělaný svět! A stačila na to jediná sloka, z jakéhos kupletu — neboť pan barón píše zlatým svým perem kuplety —, sloka ovšem čarovné krásy, básněná a před-nešená onehdy na počest samého waleského prince. Já ji sem kladu tu sloku — přiznám se, že třesoucí se rukou —:

Des Ortolans à la Princesse
et des pâtes à la Duchesse,
das wär' scho' recht;
doch Würsteln, Gollasch und a Beuscherl
und so vom Kruspelspitz das Fleischerl
is a net schlecht,
is a net schlecht!

(Ptáčkové pečení à la Princesse,
paštičky nadité à la Duchesse,
to ovšem špatné není;
biřtle však, kuláš, kyselé plíčky,
chruplavé masíčko z hovězí špičky

též není k zahození,
též není k zahození!)

— Jak je vám při tom? Neslyšíte nad svou hlavou křídla génia šumět? Neztajil se vám dech?

A to napsal Rothschild Vídeňský, arci milionář, ale jenom takový, o kterém se přece ani nemluví, když se mluví „o nejbohatších lidech tohoto světa“! Máť Nathaniel všeho všudy prý jen asi 40 miliónů jmění, čili asi dva milióny ročně na probití — copak by napsal tedy teprve Rothschild Londýnský, který má prý jmění 500 a ročních příjmů 24 miliónů, co Američan Mackay, který má ročně 30, co Jay Gould, který má 34 milióny příjmů, — člověku jde hlava kolem! Tu je vidět, že poezie ještě vrchole svého nedostoupla. Že „zlatá“ doba její ještě nepřišla — —

Arci — je-li to s těmi milióny jenom také pravda! Není-li to plácot — švindl! Není-li „milión“ vůbec švindl! Přiznám se: já „miliónu“ nerozumím. Já nemám ani ponětí, jak se to dělá. Přece jsem také tak hezký jako nějaký Bleichröder nebo Königswarter, také tak starý jako nějaký Rothschild, a umím peníze vyhazovat zrovna tak jako Esterházy nebo kterýkoli jiný „Penězhází“, ale o nějakém miliónu u mne — no, já se nechci dělat zrovna chudším, nežli jsem, ale o miliónu — —

Zkrátka — nerozumím! Musím se jednou na to pana Seliga zeptat!

A *jsou-li* tedy milionáři, jsou zdrávi? Či mají nějakou „svoji“ nemoc? Dnešního dne je přece už známo, že každičké zaměstnání ve světě přivolává si nějakou zcela zvláštní svou nemoc! Kdo pracuje u psacího stolku, dostává „křeč písařskou“. Kdo pracuje v polích, dostává „senařské astma“. Kdo se zabývá stříbrem, dostává „nemoc stříbrovou“. Kdo s hadry, „hadrovou“. Kdo s vanilkou, „vanilovou“. Jakoupak asi dostává milionář? Taková „peněžitá“ nemoc to asi není, jakou trpívá český student vždy od 20. do 31. a jejíž prazvláštní, vysoce zajímavé známky jsou: neobyčejná náklonnost k pesimismu při všech rozmluvách, častější pronášení slov „zlatku“, „čtyři šestáky“ atp. vždy „mezi čtyrma očima“, přímo překvapu-

jící kolegiálnost se sklepníky atd. Také asi ne nemoc jako u kasírů, jejíž naprosto neomylné známky jsou: častější docházení ku nádraží, řeči o „nemocné tetě“ a nutné návštěvě u ní, zimničně živý zájem o podrobnosti společenského života v Americe atp. Inu, musí to být u těch milionářů pra-„miliónská“ nemoc!

Dej jim ale pánbůh zdraví! *Jsou-li*, myslím, že jich budeme brzy potřebovat. V obrovské spirále blíží se naše Země nebeským prostorem Slunci, vždy víc a více, a již lze nám vypočísti i to stotisíciletí, kdyže na Slunce nazpět spadnem. Musíme se na to už připravovat. Také se připravujem. Vynalezli jsme si například „spektrum“. Čtenář snad ani nerozumí, co to je? „Spektrum“ tedy — to je něco, co když se vezme dobře do ruky, tak to rozkládá paprslek sluneční — a dělá to z něho na něčem takové divné nějaké linie, a ty linie nám tedy praví, z čehože se Slunce vlastně skládá — no to je tedy to „spektrum“! A posud jsme se způsobem tím dověděli už najisto, že na Slunci je:

kadmium,
vizmut,
stříbro,
platina a
lithium.

Samé látky, které jsou také na naší Zemi. Nějaký nevzdělanec by snad řekl: „No to je přece přirozené — když Země pochází ze Slunce, že *musí být* na ní tytéž látky, které jsou na Slunci, — k tomu není zapotřebí teprve ‚spektra‘ a vědy!“ I ty Martine dobrý! Přemýšlej přece trochu! Není to *nanejvýš* důležito, aby mne věda gruntovně o tom přesvědčila, že v polévce z vody je voda? Že na dřevěné fajfce je dřevo? Že — —

No, nemluvme s lidmi nevzdělanými! My už tam tedy známe patero látek. Co je kadmium a vizmut a lithium, nevím. Co je platina, tuším. Co je stříbro, vím. Na Slunci tedy platí stříbro. Z čehož vysvítá pak s určitostí naprostou, že bude dobře, když budeme mít trochu toho stříbra, ba hodně

toho stříbra s sebou, až padnem. Abychom nebyli jako slavným tamějším úřadům ihned na obtíž. Budeť na Slunci asi draho. Slunce není ještě tak ustálené, tak pokročilé, tak spořádané jako naše Země, ono je ve svém vývoji ještě za námi — řekněme třeba jen o tři sta let za námi, ale o tolik jistě. A před třemi sty roky bylo na naší Zemi daleko dražší živobytí, nežli je dneska! Tenkráte — abych jenom jednu potravinu uved — stál pohlavek ještě celých sto kop grošů; dnes ale sobě ho věru může občas dovoliti již i občan méně zámožný: dnes stojí pětku!

A — —

Povídám: A — —

Vida — teď to cítím — on měl čtenář přece jen pravdu, když řekl, „že nejspíše ani nevím, o čem dnes psát!“

NÁRODNÍ LISTY 14. října 1888

△ *V Praze dne 20. října*

Ono se to řekne: „I člověk nehezký dědic nebeský;“ ale už to slůvko „I“ je tak smutné! To je ostatně ještě dost, že jste nehezkého z nebe nevyhodili vůbec!

A člověk hezký má věru nebe již i tady na zemi! Hned za starých časů bývala lidská, zvláště ženská krása, „pulchritudo, formositas“, považována za něco tuze pozoruhodného, ba zaznamenávána i v kronikách a písních. — „Ta dci na div slična bieše“; a odjaktěživa bývali také vždy „aemulatores formae“, milovníci krásy, kteří kvůli ní vytřešťovali oči zrovna až na vrch hlavy — „divichu sie kráse také“. Vždyť samo Písmo svaté zaznamenalo o Abrahámově Sáře a Lábanově Rebece, o Rachelce a Abigailce, Juditě a Esteře, že byly „krásny, ztepily, lepy“! A i nejchladnější a nejopravdovější filosofové, jako například náš Komenský, nemohli neznamenati rozdílu mezi lidskou tváří, kroutili sice moudrou svojí hlavou — „v obličejů liniích podivná je rozličnosť!“ —, ale konstatovali ten rozdíl přece a jasnými zcela slovy — „podle zevnitřního vzezření *někteří* jsou krásní, *jiní* nepěkní“. Ba i ten prostý lid náš dotýká se lidské krásy často a ochotně, v písních i pořekadlech, nejpřípadněji ale ve svém proslulém:

Toho pánbůh ovšem těžce káře,
komu dal horké srdce a nehezké tváře!

Ach ano, tuze těžce! Horké srdce má přece každý a každá, má ale každý také hezounkou líci? O jé — o jé, co už ten mizerný kousek lidského těla „mezi židovinami a nosem, nazvaný lící“, nadělal bolesti a mrzutostí v světě! Co už ta „strana hlavy přední, v které čelo, oči, nos, huba a jež sluje tváří“, způsobila trampot!

Nespravedlnost až děsná při tomto rozdělování krásy! Ba nespravedlnost i ještě tam, kde krása skutečně tedy *jest*, při samém pak ještě posuzování, srovnávání jejím! Například vůči nám mužským! My dovedeme přece být také krásni. Ba jsou lidé, moudří lidé, kteří docela tvrdí, že vlastně my mužští jsme zde to „pohlaví krásné“; je nám to ale něco platno v životě? V praxi? Vždyť se čtenář může přesvědčit denně! Zrovna naše Praha sluje krásou svých mužů, tady v Praze jsme prý mužové krásní až hrůza, skoro každý druhý z nás je ukrutně krásný — nu a efekt? Když tu jde po ulici krásná dáma, padesát mužských najednou si může po ní ukroutit krky! — Ohlédne se některá dáma ale za některým z nás mužských? Ba vůbec — všimne si nás? My květem a květem — ale nepovšimnuti — jen tak v koutečku lidského sadu — se slzičkou v oku — —

Uspořádali ve Spa také snad výstavu krásných mužských? Vypsali na nás ceny? Můžeme my si vůbec někde tím vydělat pět tisíc franků, že si sedneme na pódium a usmíváme se vpravo vlevo? Děsná nespravedlnost — děsná! — *my mužští* měli bychom křičet po „emancipaci“, po „právu na výdělek“ — *my!!*

Ve Spa dostala jakás Mexikánka tedy těch pět tisíc franků. Už jsme ji viděli vyobrazenu. Hm! No není zrovna zlá, připouštím. Ba je téměř hezka, abych přiznal pravdu. Ale víte — dalo by se tu mnoho mluvit! I když neposuzujeme jenom ze stanoviska „osobního gusta“, když beřeme gusto co nejširší, gusto celého lidstva. Pro nás Čechy například má ta Mexikánka rozhodně příliš tenoučký, rovnoučký nosík. Pro Helény příliš vysoké čelo. Pro Rusy příliš květnaté tváře. Pro Turka je příliš sucha. Pro Japančíka příliš bělozubá. Pro Peršana příliš světlovlasá. Nebohé děvče — inu, musí si to teď už nechat líbit — pročpak dostala tu cenu!

Zrovna „mánie krásy“ zmocnila se věru teď lidstva! Na všech stranách hotují se výstavy — ve Spa byl jen sám počátek toho víru, pokračování šíří se již po celém světě, vniká již do nejodlehlejších koutů — lidské tváře budou se teď „vystavovat“, studovat a posuzovat všude — všude! Snad přijdou při-

tom na řadu konečně i ty naše tváře mužské. Snad po kráse přijde do módy také ošklivost — ba snad bude oboje i současně v módě: v jednom sále výstava „moderních Venuší“, hned v druhém vedle výstava „škaredých šarpetlí“, — kolikpak ženských se asi přihlásí o tu „ošklivou cenu“?

Nový, zvýšený kultus lidských tváří! A přináší již ovoce pestré. Jedno to ovoce je zajímavé. Bude se líbit, bude bavit, má i svou stránku praktickou. Místo arabesk, květin, puntíčků a jiných vzorků tisknou se totiž teď na dámské šatní látky *lidské obličeje*, nevelké, jen asi jako moje dlaň — ale je prý to originelní, překvapující, náramně krásné! A ovšem tuze zábavné. Když tak paní krejčová přestřihne hlavičce nos! Když kvůli řízám kolem boků stáhnou se hlavičky do špičky, že vypadají jako na provázku(!) sušené smrže. Když při chůzi a pohybech těla obličeje se křiví do šířky, délky, přespříč! Ještě ale není v těch hlavičkách dosud žádný určitý směr. Také asi už letos nebude, když je zima přede dveřmi a zimní redingoty co nejdříve již zahalí šatičky dámské před zvědavými zraky. Ale směr *musí* do hlaviček přijít! Vždyť přece není lhostejno, jakou má ženský zevnějšek „tváři“! Vždyť dáma přece nemůže vypadat pestře jako „orbis pictus“? jako obrázkový arch pro děti? Přes zimu se asi jistě tedy vyklube nějaký ten směr. Snad hned i několik směrů.

Hrdé by například bylo, kdyby dáma měla na šatech podobizničky všech těch korunovaných krasotinek ze Spa — „Porovnávejte si!“ Chytré by zase bylo, kdyby měla nějakou galérii „ošklivek“. Šlechetné by bylo, kdyby mladá dáma nosila podobiznu své přítelkyně. Opatrné ale a snad nejlíp by bylo, kdyby nosila dáma jenom samu sebe. Mohla by z toho být přece zas galérie celá a velice pestrá: hlavička en face, v profilu, ve čtvrtprofilu, v holubince, v šátečku na babku, ve všech těch letošních kloboucích, prostovlasa, ve všech frizúrách možných, také snad s tváří v různých náladách, s různými rozmary atd. Ony sice rozmary ženské střídají se s rychlostí báječnou, dosud ještě ani nevypočtenou; ale umění fotografické dovede dnes vyobrazit již i dělovou kouli v letu, za $^1/_{10\,000}$ sekundy — ať se tuží dále, ať zachytává tedy již i roz-

mar ženský! Já pak bych si dovolil učiniti děvčátkům hezounký návrh — odpusťte, že se chválím! Aby na zádičkách svých děvčátko mělo tedy obraz svůj vlastní, ve velikosti životní. Ale s pohyblivými ústy! Mohouť od koutků těch úst jíti hedvábné šnůrky, jedna přes rameno, druhá pod páždí. Když dáma vytáhne koutky do výše, obličejek se usměje na toho, kdo jde za ní; když stáhne koutky dolů, obličejek se na chlapa zamračí. Maminka půjde vedle a nebude mít ani potuchy, co se tu právě děje! Arci nesmí ale také svět ostatní být upozorňován na ty telegramy živé, věc musí se dít zcela jemňoučce, nenápadně, jenom asi takhle:

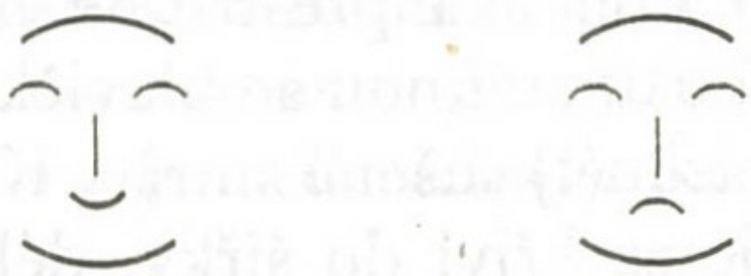

Možno je ale ovšem, že vyvine se směr vůbec a naprosto jiný. Například „andělíčkový“. Že budou na dámských šatech jenom hlavičky andělíčků, ty kulaté, buclaté, kudrnaté, s křidélky místo oušek, buď jednotlivé pro sebe, nebo dvě vždy proti sobě, s přišpulenými ústy, nebo již i hubičkující se. Vzorek takový by byl arci krásný, a také příhodný: takový andělíček „říká“ všechno a neříká zase nic. Mně by se takový vzorek líbil. Já měl k těm buclatým andělíčkům již co malý chlapec náklonnost zcela zvláštní. Ale bál bych se ho přece, toho vzorku. Já — já bych naposledy někde něco vyved!

Znáte přece ten keř našich sadů — nemýlím-li se, jmenuje se „lonicera xylosterum“, zimoléz obecný —, na kterém sedí semeno v těch velkých luskách měchýřovatých, vypadajících zrovna asi tak jako měchýřky rybí? Co kluci jsme se mohli pro ty lusky zrovna utlouct! Vzali jsme lusk mezi ukazováček a palec, zmáčkli — bum! Nebo položili lusk na dlaň, plácli druhou dlaní na něj — inu náramný jux pravím!

No a když jsem vídal tedy takového toho „andělíčkového“ bucka, ať už malovaného, nebo vytvořeného ze dřeva či z kamene, vzpomněl jsem si ihned vždycky na ty bouchačky zimolézové! A vždycky jsem si myslil: dát ho takhle na dlaň — plácnout najednou — —

Nevím — nevím — kdybych šel po ulici a viděl pojednou například na rameně dívčím sedět takového bucka, zdali bych nenapřáh ruku — —

Chraň mne všemohoucí pánbůh!

NÁRODNÍ LISTY 21. října 1888

△ *V Praze dne 3. listopadu*

„Napravo šíře hledím, nalevo zrak bystře otáčím“ — a mám vztek. Také mně ani ve snách nenapadne, abych se s ním tajil. A čtenář, který je od starších už let členem Matice české a má její mapu „Praha a vůkolí“, najde na té mapě prasnadno předmět mojí zlosti — Praha jím *není!*

Vždyť to věru není už ani k vydržení! Copak je to pro Prahu, pro tu slavnou, krásnou, bohatou, srdečnou, mateřsky laskavou Prahu, nějaké jen trochu slušné, hodné a upřímné vůkolí? Vyrostlo nám to zrovna na zádech a domnívá se to, že by to i bez nás bylo teď na světě něčím! Schovalo se to orlu pod křídlo a vylítlo pak ve výši kousíček nad něho, a teď se to nazývá „králem!“ Ještě že se pánbůh postaral, aby stromy nerostly zrovna až do nebe! Karlín je už hotov: vedle něho strmý Žižkov, za ním erární louka — Karlín už neporoste. Smíchov se roztáhne ještě ku Zlíchovu, a má pak už také konec. A Vinohrady? Vinohrady se svalí jednoho dne prostě dolů do Nuselského údolí — to je přece vidět —, a bude po všem. Přiznám se, že na to už čekám — Vinohrady jsou nejpyšnějším, nejchlubivějším z těch nárostků Prahy — já je nemohu vystát!

Musí se svalit — „pýcha předchází pád“, a takové moudré, staré, vyprubované přísloví se přece nezablámne kvůli nějakým Vinohradům! Přece k nevystání už, tahleta pýcha! Vždyť jsme četli věru i na tomto, jenom kráse a pravdě věnovaném místě (a bylo to k tomu ještě zrovna předevčírem, v den tedy sváteční!) o Vinohradech, že prý je to město čistě „moderně“, ba prý „vzorně“ spravované — zastrč si tu „špičku“ do kapsy, stará Praho! Nu ano, „moderně“, čili nově! Jakpak se má nebo může spravovat takové včera teprv slepené hnízdo?!

Copak tam ale vlastně máte, v tom svém Karlíně a Žižkově,

na Vinohradech a na Smíchově? Domy. Ulice. Někde nějaké náměstí. Snad radnici a kostel. Tu a tam kousek dláždění. To ale všechno je už odedávna u nás, to jste odkoukali, odstavěli Praze! Něco originálního, zvláštního, vašeho — i ani zdání! A i to, co máte, odkdypak to vlastně stojí? Vždyť vás pamatujeme ještě dobře, vy mladá pýcho, jak jste vypadaly před třicíti, před čtyřicíti lety! Široká, zaprášená silnice, vpravo vlevo za škarpou nízká zídka, za zídkou vpravo vlevo kus zelinářské zahrady — Smíchov! Dvě silnice pod pravým k sobě úhlem, k Nuslím a k Vršovicům, trochu polí a mezi nimi nějaké ty meze, hospoda U jelínka — Vinohrady! Zase silnice, zase trochu zelinářství, pak dvě kořalny a Lajpcik — Karlín!

Ani svoji historii ještě nemáte žádnou! Kolikpak jste — například — měli tam venku už svých měšťanostů — he? A my jich už měli do set! Když si tak vzpomenu na tu „primátorskou“ síni na naší radnici pražské! Na tu hrdou podobiznovou galérii měšťanostů našich! Sbíráme si je tu sice teprve asi půl století, ale už teď se člověku při pohledu radostí zrovna prsa úží — jakpak bude, až budeme sbírat aspoň takhle dvakrát, třikrát tak dlouho! Tolik zásluh, a přece — podívejte se jenom — přece všude taková jednoduchost! Ani zdání o parádějakés, všichni jen tak podomácku: černý frak, černé spodky, bílá vesta, bílá kravata, několik řádů — člověk je vidí zrovna před sebou, jak sedí v široké lenošce doma, jak si spokojeně zapalují dýmku. A na většině tváří ta skromnost! Ani památky o pýše a chloubě — věru že by nepřekvapovalo, kdyby někde řádkou byly tu pod obrazy tabuličky a na nich nápis:

Ptáš se, co jsem uďál? Mnedle
zeptej se zde toho vedle!

Ano, to pak působí! Zde člověk něco vidí, zde si předsevezme: „Počkej, budeš také něco!“

Praničeho nemáte, vy tam venku! Říkáte, že jste se vystěhovali z Prahy „kvůli zdravějšímu vzduchu“. Ani bych se k tomu nepřiznal, že nesnesu velkoměstského vzduchu, a *kdyby*, byl bych alespoň důsledný a nehrál si pak tam venku tedy

pojednou zase na „velkoměšťáka“! Já ale vám řeknu, proč jste se vystěhovali z Prahy. Kvůli živobytí, kvůli *láci!* Že se tam platí trochu menší činže, že tam na brambory není akcíz — ano — je to hanba! Však vy to sami cítíte dobře, a proto stavíte domy a domy, jen abyste vylákali přistěhovalce ještě další a měli spoluviníků do tisíců. I spánembohem, stěhujte se všichni, kdož nejste dost statečni, — stěhujte se třeba až do Vinoře nebo někam k Jenči, alespoň tu zůstaneme v Praze hezky mezi sebou — my Pražané praví, my, kteří s chvějnou rozkoší platíme pánům domácím těch několik nepatrných stovek, kterým maso pak teprve doopravdy chutná, když je na libru šestákový akcíz, a kteří nefňukáme pořád jen o tom „vzduchu“ — o tom „nesnesitelném vzduchu!“

Nám, vidíte, je v tom pražském vzduchu, o něco snad hustším, náramně dobře! A chceme-li trochu řídšího, no vždyť můžeme snad do svých sadů? Máme tu například krásné ty sady na Karlově náměstí. V letě tam ovšem nebylo pro nás místa, nechtěli-li jsme i za pouhé usednutí už nějaký peníz platit; ale teď na zimu postavila tam dobrotivá naše městská správa hezounké lávky, teď si tam můžem i sednout! Využitkujme té příležitosti, zjara lávky beztoho zase zmizí.

Nebo máme náměstí svatého Václava. Tam je teď pravá rozkoš. Dosti dlouho se nevědělo, cože s ním, s tím náměstím, a jak je vlastně upravit tedy. Cítilo se dobře, když na hořejším konci dostavěno Muzeum, budova tak velká a krásná, vpravdě monumentální, že by se mělo něco rovněž monumentálního a krásného, jakožto protiváha, postaviti také dál dole. A myslilo se na ledacos. Na sousoší velké: nějaké snad skupení vlastenecké, z mramoru a bronzu. Pak na veliký fontán, jaké jsou například v Římě: červený, svítivý mramor, kaskády hrnoucí se z výše, lesknoucí se rozmety vodní. Konečně rozhodnuto: staví se tam veřejný záchod. Ne sice příliš velký, ale pěkný!

Geniální myšlénka, bez odporu, postavit zrovna doprostřed Václavského náměstí veřejný záchod! Jinde, například tedy v Paříži, podobné ústavy se staví do „pasáží“, do průchodních domů, kde přístup je prý zcela „nenápadný a volný“. Arci,

může to mít svoje výhody, ústav snad vyhoví tam praktickému účeli svému dosti dobře; ale k ozdobě města nepřispívá pak jistě!

Vůbec s radostí pozorujeme, že otázka, jak náměstí Václavské upravit, i jinak ještě blíží se teď svému rozluštění a konci. Se stromořadím pryč, tomu se tam nedaří! Znenáhla vysazuje se náměstí jinak: oznámeními, sloupy, sodovými kiosky, tramvajovými čekárnami, veřejnými záchody, a vida — to se daří!

I jiná místa, veřejným záchodům v Praze určená, jsou volena stejně šťastně. Například na Uhelném trhu. Zrovna uprostřed potravin a květin — gustiózní místo! Arci je tam prostora jen malá a prodavačky sedí už jedna na druhé, ale ať sedí ještě jedna-na-družeji — bude to tam pěkné, příjemné, zvláště za letních paren! — Nebo například na — — ale ne, vždyť já jsem se svou řečí zbloudil!

Chtěl jsem ještě říci, že kdyby nás netěšilo snad ani Karlovo, ani Václavské náměstí, ani kterýkoli jiný z našich sadů, můžeme my Pražané ještě dál a zcela jinam: přes řeku na levý břeh do sedmé čtvrti, do Holešovic a Buben. My jsme se po čertech chytře tou sedmou čtvrtí postarali, abyste nám, vy předměšťáci, nesepjali prsa a nepřekazili v dalším ještě vzrůstu! Rosteme přes Letnou, kde je vzduchu víc než v desíti Vinohradech! Šíříme se po holešovické pláni, kde je místa ještě na dvě Prahy!

To tam přibývá ulic! Ani nám na ně už nestačí proslulá česká jmena. Už máme v Praze Jungmannovu třídu č. I, Jungmannovu třídu č. II... dobře tak, jenom do zásoby, pořád dále tak třeba až do sta, nebude alespoň pak urážky žádné, budeme-li přece ještě pro nějaké jmeno potřebovat nějakou tu ulici slušnou — Jungmannovi vezme se jedna bez bolesti a po Jungmannovi dědit není také žádná hanba!

Nezapomenu na nebožtíka Votočka. Chodil po Vinohradech a četl si názvy ulic. Přečetl už celou řadu jmen spisovatelů a politiků, a začal povážlivě kroutit hlavou.

„Načpak vlastně tak pospíchají s tímhle křtěním? Vždyť se člověk věru musí bát, že na něho už nezbyde ulice žádná!“

NÁRODNÍ LISTY 4. listopadu 1888

△ *V Praze dne 17. listopadu*

O jednu věc žádám čtenářku snažně: když už se tedy domnívá, že *musí* mne k Štědrému večeru překvapit nějakou svojí ruční prací, aby mi alespoň neuháčkovala žádnou tu kulatou, biretovou moderní čepici, s tím pomponem (viz slovník) zrovna uprostřed na temeni. Taková čepice sluší jen děvčátkům do čtrnácti let, a já — já se sice nechci ošklivit, ale čtrnáctiletému děvčátku se zrovna nepodobám. Ani když se učesám, ne!

Takto ať si pro mne háčkuje už a šije, plete a vyšívá, co chce. Jenom k tomu ještě poukazuju, že jsem arci člověk poněkud divný. Že mám některé zcela zvláštní názory své. Kdyby mně například čtenářka přinesla několik vyšívaných lambrekýnů (viz slovník) nad portiéry (viz slovník), že upřel bych na ni asi tuze tázavý pohled. Kdyby mně přinesla pokrývku na piáno, že vyhrk bych: „A kdepak je piáno?“ A při sebezdařilejším vyšívání staroegyptském, určeném, aby pokrylo starořímský nábytek „v pátém pokoji“ mém, že bych asi nevrle sebou škubnul: „Nu a ten nábytek si mám snad *koupit*? A kdepak *mám* vlastně ten pátý pokoj?“

Je to mojí povinností, abych čtenářku na ty zvláštnosti upozornil. Čas letí jako šíp, vánoce jsou tu za necelých šest neděl.

Už je cítíme ve všech údech. Ještě jsme mnozí ovšem nerozhodnuti, my totiž, kteří jsme mužského pohlaví, ještě se klamem: „Ne — letos nedám najisto nic, *nikomu* nic — — totiž — no ano, ale jenom *nic zbytečného!* Skromně se obmezit — co nejskromněji! Beztoho — samá hloupost!“ A člověk se přitom samu sobě obdivuje, jakže je chladný. A má radost, že mu tím chladem i kapsa omrzla a že je letos tak bezpečna, téměř nedobytna — — Ale vánoce se přibližují — a člověk začne pře-

mýšlet — začne vybírat — začne kupovat — a pojednou dostal se člověk až do kupovační zimnice, a pojednou cítí, že led kolem kapsy je už pryč, že mu teče už do bot — —

Pozor! Vždyť hned o Štědrém večeru nastane nám už Nový rok! Hned po Štědrém večeru rozzuří se výroční onen boj, dlouhý, čtyrnedělní, neúprosný boj mezi těmi, kteří chtějí brát a brát, a zase těmi, kteří nechtějí pranic dát — boj věčně stejný, jenž vždycky a vždycky končí porážkou té nešťastné „druhé“ strany — pozor! Letos pak bude boj obzvláště, ba zcela neobyčejně krutý. Útočná strana dnes je už v plné činnosti. Učí se už válečným říkadlům zpaměti. Dává si do tisíců tisknout novoročních „vizitek“, jež jednotlivec podává pak jednotlivci co hrdinné vyzvání k osobnímu boji. A útočníci spolčují se už také do párů, sestupují se tři čtyři dohromady, ba hromadí se dokonce i v celé houfy — studují pospolu, vymýšlejí houfné manévry, rodí úskok, lihnou zrádu — je to zrovna až děsné, co člověk všechno pro letošek slyší! Ale pestré, zajímavé to bude — jen co je pravda!

Metaři — abych uvedl hned nějaký příklad — obecenstvo novoroční gratulací „obtěžovat“ nesmějí. Ne co korporace, ve veřejné hodnosti svojí; zapověděla jim to obec. Dobrá: odevzdali věc tedy — smetařům. Těm, kteří s červeným vozem svým beztoho jezdějí od ulice k ulici a s líbezným zvonem svým mají zcela nenápadný přístup do všech domů. Tito pak sestoupli se už do kvartet. Studují Magnoliho třetí „kvartet zvonkový“, a překvapí obecenstvo něčím tedy v Praze zcela novým. To bude působivé, pěkné — těžko odolat!

Trochu příbuzné myšlénce se poddali *handrlata*. Každý zajisté už se potěšil mužně krásnými, nevýslovně sympatickými hlasy pražských handrlat: když takové „singrle“ do domu vkročí a ten známý, milounký recitativek svůj ze dvora zajubiluje až do čtvrtého poschodí vzhůru, proběhne záchvěv rozkoše celým domem! Sestoupli se tedy pro nastávající Nový rok do kvartet, že prý do dvaceti asi. A poněvadž pro jich hlasy hodí se jen něco měkkého, sentimentálního, studují Mendelssohnovo: „Svůj pozdrav k Tobě vysílám...“ Už se na to těším!

Kdyby byli *drožkáři* rozhodli se na něčem podobném, nezadivil by se ovšem nikdo! Z řad drožkářských vyrekrutovali se nejlepší tenoristé posledních desítiletí—takhle čtyři Wachtlové, pracující s vysokým C a zároveň bičem, to by musila být radost! Ale postavili se pro letošek „hors concours“ (viz slovník), právě as u vědomí naprosté výtečnosti své. A osedlali si zato drožkářského pegasa. Budou rozdávati jenom gratulační lístky, na nichž veršík:

Nechť se Ti v žití stane cokoli,
buď jak ten koník Šemík můj:
byť napůl chcíplý, přece ještě
při svojí voji toužně stůj!

„Při svojí voji“ — aliterace na drožkáře zajisté dosti pěkná! A pak ten pozorovatelský talent: šel jsem se schválně podívat na drožkářského koně — on „při svojí voji“ skutečně stojí „toužně“!

Poetického daru svého užili také *mýtaři* z našeho starého Řetězového mostu. Ale spojili umění slovesné s uměním výtvarným; na kartičce jejich nalezá se nahoře krásná krajinka, vysoce dramatického rázu: Řetězový most, zmítaný větrem, a pod tím je sločka: —

Tři krejcary platíš „automatní váze“,
nám jeden jen krejcar, to při stejné snaze,
vždyť u nás také „život na váhách“;
však dle toho řiď se, život-li Ti mil,
a u nás hleď vážit vždy jen třetí díl!

Vlastně impertinence! A skoro totéž bych řekl o gratulaci pražských *cidičů stok*:

Nebe dej veselí, nebe dej blaha,
nebe dej všeho zde na pražském place,
především dej Ti těch nesčetných roků,
jichž třeba, bys dožil se — kanalizace!

Laškovnou myšlénku mají *lampáři*. Přistaví si žebřík svůj mezi druhou a třetí ranní hodinou například k některému oknu I. patra, vylezou, zařinčí pěstí: „Kukuč! Dej pánbůh šťastný a veselý nový rok!“ — *Veřejní posluhové* zase odbudou si věc ještě jednodušeji i postaví si na své stanici stolek, bíle pokrytý, a dají na něj po dvou talířích, jako se dělává v holičských oficínách. Každému kolemjdoucímu pak dají pac a pusu — nu a těm talířům už se porozumí. — Atd.

Lze dle toho zajisté již zcela jasně vidět, že útok bude letos všestranný, dopodrobna, ba znamenitě připravený. Čtenář Pražan klesá do pohovky, zastírá si obličej — „Budu zničen!“

Neboj se, Pražánku milý! „Když je nouze nejvyšší, je pomoc boží nejbližší!“ Pánbůh ti již posílá strážného anděla tvého! Já sám jsem ten anděl strážný.

Jenom se postavím — a veškerou nástrahu sfouknu! Už foukám:

Zařídíme *spolek*. *Těch, kteří ani šestáku nedají „Nového roku“*.

Neboj se, že je k tomu dnes snad už pozdě, že snad nedojde už ani úřadní schválení spolkových stanov. Dojde nedojde — to je nám jedno: My ani nemáme žádných stanov! A kdyby úřad ihned chtěl, nás ani nemůže zapovědít!

Tedy, čtenáři, takhle: Dnes máme den 17. listopadu. A na mých hodinách je zrovna 4 hod. 32 min. odpoledního času. Tedy: dne 17. listopadu 1888, o 4 hod. 32 min. odpoledne, zakládáme my ten svůj spolek.

Ty, čtenáři, ihned za člena se přihlašuješ. Jsi také už přijat, vždyť se přijímáš jenom sám a sám. A příspěvky se neplatí žádné. A volby rovněž nejsou žádné. Chceš býti, čtenáři, předsedou? Nebo místopředsedou? Nebo čestným členem? Prosím, bez ostychu, jenom se jmenuj!

Dobrá — nadejde doba „Nového roku“. Sedíš například v kavárně. Sklepník se uctivě blíží a podává gratulaci svoji.

Ty sáhneš tedy do kapsy, vyndáš vizitkovou fotografii nebo bronzovou minci (ještě jsem se nerozhodnul, co učiním známkou spolkovou) a podržíš ji sklepníkovi před očima.

„*Ten* špína?!“ zvolá sklepník a odvrátí se s pohrdáním.

Na té spolkové známce bude se ale nalezati podobizna moje, zakladatele spolku.

A tak to učiníš všude. A ušetříš kolem Nového roku *alespoň* 50 zl.

To se arci rozumí, já tu fotografii nebo ty mince nemohu dávat zdarma. Každý čtenář mi dá za spolkovou známku deset zlatých — „Nového roku“.

NÁRODNÍ LISTY 18. listopadu 1888

△ *V Praze* I. *prosince*

Neračte se horšit, že plavu tady už potřetí ve vzpomínkách. Přišla na mne zpovídavá — nevím, co to znamená —

Tentokráte je to *velryba*, jež něžným svým prstíčkem poškrabala moji obrovskou paměť (velryby mají místo ploutví ruce a na nich prsty). Ale ne ta nynější, „u Halánků“, nýbrž ta, která k nám zavítala hned roku 1838 a o které byla řeč před týdnem na tomto místě. Čtenář ten článek četl. Ale čtenář snad kroutil hlavou. Nedivím se mu — důkazy z tehdejších novin! — co všechno se dává do novin! Něco arci jiného, když *současník* svědčí! A já se tedy hlásím za současníka. Kladu levou ruku na srdce, zdvihám pravou ruku k výši: „Tak jako že se nebe klene nade mnou, tak jistě byla roku 1838, nebo vůbec tenkráte někdy, v Praze, na Josefském plácku, velryba a ukazovali ji za peníze v boudě. Přísahám (třikrát)!“ — Tak, teď může být čtenář zcela jist: velryba tu *byla*.

Já jsem jí ovšem neviděl. Byl jsem ještě příliš malý, než aby byli kdykoli v té špetce času, která rodičům vybývala, mohli podniknout vandr od Hluboké cesty až k Josefskému plácku se mnou. A také snad rozhodovala stránka vychovatelská — nechtěli asi, abych trpěl pod zdrcujícím dojmem maličkosti své, aby v duši mé čisté zaklíčila černá závist, nepřátelství k mocným a velkým — no já zkrátka nevím. Ale slyšel jsem o té velrybě mluvit na všech stranách. Byla rozvlnila pražskou povídavost tak, že vlny šplíchaly až ku vzdáleným Hradčanům vzhůru. A že nelehly si ani po letech ještě. Snad stokrát, snad tisíckrát slyšel jsem o ní mluvit, myslil jsem na ni, zdálo se mi o ní, mluvil a bájil jsem o ní — —

Hrome — teď si vzpomínám — vždyť já jsem si tenkráte předsevzal, až budu velký, že půjdu na velryby, že jich na-

chytám dvě nebo tři sta, dvakrát, třikrát tak velkých jako ta na Josefském plácku, a všechny že je přivedu do Prahy, — vidíte, a zapomněl jsem pak jako na smrt! No — bude-li někdy ještě času — !

Ale myslím, že ani ti velcí kolem mne, tam nahoře na Malé Straně, velryby tenkráte sami neviděli. Vždyť byla v Praze sotva tři měsíce — to nestačí na občana Malé Strany. —

Ach — ty má milá, tichá, zlatá ty moje Malá Strano! Ty kolébko dumy, snů a podřímlosti měkké!

Malostraňák je, chcete-li, podivín, ale on je originál, je svůj, v myšlénkách i v činech. Život němých ulic mysl jeho nevzruší, jeho procházky vedou ho vždycky jen do odlehlých končin, někam k oblíbené, houštím pozakryté lávce Mariánských sadů, někam na opuštěné hradby „za kapucíny“, kde tak hlucho a ticho, někam za bránu kolem vojenského hřbitova a návrším pak nad Prahu vzhůru — skoro všude je tu sám, nikoho nepotká, s nikým nemluví — oko bloudí po výhlídkách krásou svou až čárných — duše se šíří, myšlénky zrajou, velké nějaké předsevzetí klíčí. —

Například: „Podíváš se přece jednou tedy zase na Staré Město!“ A vskutku — předsevzetí se tuží — opakuje se — pojednou nadešel okamžik rozhodný, neodolatelný, a Malostraňák *jde!* Sestoupí až k hranicím své čtvrti, přejde Kamenným mostem, Karlovou ulicí, náměstím, ulicí Celetnou, zahne Prašnou branou na Příkopy, a teď rovnou zpátky až ku Nábřeží a tím zase ku Kamennému mostu. Rozeznáš ho zcela dobře mezi ostatním lidem, jen trochu pozor! Tvář nehybná, tichá; oko pozorné, klidné! Zajímá-li ho krám, zastaví se před ním; zůstane-li ale také někdo jiný zde stát, on již jde dál. Vyhýbá se cestou lidem, chodí obloukem kolem nich, sestupuje z chodníků raději, než aby se tlačil. Krok je pomalý, odměřený; ale když vstoupí Malostraňák konečně už na Kamenný most, stává se krok náhle zas rychlejším, pružným, oko se oživuje, tvář lehýnce jasní — —

Snad Malostraňák ledacos osobně nespatří, ale on najisto o všem zví. On rád čte, rád naslouchá zvěstem, rád si porozmluví o nich v kruhu sousedů a známých. O velrybě tedy

mluvil tam tenkráte každý. Proto také mohu já dnes dát svědectví pravdě. Velryba *byla*.

A když už jsem jednou v tom, podám zde raděj ihned také svědectví pravdám ještě jiným. Aby, kdyby si mne pánbůh jednou k sobě povolati ráčil, nezůstala žádná důležitá věc v nejistotách trapných a žádná pravda v šerých mlhách.

Že děje se jízda dnes po železnici mezi Prahou a Vídní, čtenář ví. Že ta jízda někdy započala, čtenář alespoň tuší. No, já jsem pamětníkem také toho: *započala! — zcela jistě započala!!* A sice na podzim roku 1845, což je ale ovšem věc už vedlejší.

Pamatuju se na to jako dnes — totiž ne na první jízdu, ale na rozprávku o ní. Sešli se k nám na táčky každodenní milí navštěvovatelé naši: předně pan Hartmann, bývalý patrimoniální úřadník, diurnista pak v „landhause" pražském. To byl ten, který nosil Rubešova Palečka k nám a vzal mne kdysi v neděli poprvé s sebou do českého divadla — pánbůh račiž muži tomu, takto dobráku, milostivě odpustiti, že zasil do mé duše to české símě! — Dále pan Fiškandl, item dřívější „pan Franc", napotomní písař denní. Ten platil za výtečného kaligrafa a vypravovalo se o něm, že píše jenom „hamburskými brky". Miloval jsem ho — muž výtečný, míval v kapse často nějaký grošák pro mne. Čímž mne naučil mlsat — zaplať mu to pánbůh!

A když viděli vejít oba pány, vstoupili k nám také ještě pan Šercl, soused náš z téhož domu „U dvou slunců", hospodský, měšťan, ostrostřelec, a paní Šerclová, jeho choť. Oba v pěkných zástěrách bílých.

Pan Hartmann vypravoval — dle doslechu — o včerejší první jízdě z Vídně do Prahy. Jak prý bylo všude kolem (Státního) nádraží lidstva „až černo. K umačkání — k umačkání!" Jak přihučel vlak s dvěma mašinami napřed a shromáždění křičeli: „Hoch! — Vivat!" Jak pak zase kdosi vstoupil na mašinu, zatočil kloboukem, zvolal (německy): „Za deset hodin uvidím zase Vídeň!" — a mašina si prskla a už lítla, aby dala ve Vídni zprávu, že první vlak šťastně sem dojel. Telegrafu totiž nebylo ještě tenkrát.

Chvilku bylo ticho. „A jakpak to jde? Kdo to táhne nebo tlačí?“ ptal se konečně můj otec.

„Nikdo. To táhne pára.“

„Pára…“ Hluboké ticho. Přemýšlení o té páře. Vrtění hlavou.

Paní Šerclová si vzdychla. „I vždyť on nás pánbůh nějak ztrestá!“

„I však ono je v tom přece jenom něco tento…,“ zase můj otec. „Za deset hodin… vždyť by to žádná voj, nebo náprava, nebo kolo ani nevydrželo!“

„*Všechno je ze železa!*“ na to pan Hartmann.

„To musí být peněz — to musí být peněz!“ bědoval pan Šercl. „Kdyby to dali chudým!“

„A co se zkazí polí — u Pardubic je samé dobré pole!“ dodal Fiškandl.

„Jaktěživ mne k tomu nikdo nedostane, abych si tam sedla!“ zaříkala se maminka moje.

A chudinka dostála slovu. Mne ale nejvíce zajímal ten člověk, který stojí na mašině, točí kloboukem a volá: „Za deset hodin…!“ Od té doby jsem měl utkvělou představu, že každý řidič lokomotivy musí kloboukem točit. A podnes, kdykoli spatřím vlak, dívám se hned na lokomotivu a jejího vůdce. Ale klobouk se tam nezatočil ještě žádný. —

Třetí svědectví a pravda: Také *plyn* začal kdysi v Praze, ten *svítivý plyn*. Je to *zcela jisté*, tak jisté jako to s tou železnicí. A mohu dát svědectví ještě určitější, protože jsem sám při té věci byl jaksi činným.

Rok 1847.

Opět to byl pan Hartmann, který se u nás zastavil, pozdě navečer. A vypravoval:

Na Staroměstském náměstí hraje hudba… Lidí všude jako o parádě… A to osvětlení, to je zázrak… jako ve dne — špendlík by moh najít!“

No — tuhleto jsem musil vidět! Vytratil jsem se, bez čepice a jen tak v kajdě, a letěl Ostruhovou ulicí dolů k mostu a přes něj na Staré Město.

To byla krása! — Svítilny na železných bidlech a v nich ty

plameny jasné, široké, beze knotů. Po chodnících procesí lidu.

Díval jsem se blažen do plamenů, blažen do veselých, úsměvných lidských tváří.

Nemohl jsem se odtrhnout. Až když kolem ubývalo už lidí a já od kohosi zaslech: „Bije jedenáct!“

Letěl jsem teď zase nazpět k mostu. Najednou byl padl na mne nějaký strach, nějaké takové tušení…

Za mostem, na Malé Straně, potkal jsem svého otce.

Obrátil se, neřekl slůvka a kráčel přede mnou.

Ach to byla dlouhá — to byla těžká, palčivě němá, ukrutná cesta!

Konečně jsme přece došli. Otec odevřel domovní dvéře a vkročil. Já vklouzl za ním.

A nežli dopadl zámek zas do své skoby, naplnilo se již tušení mé, v míře už žalné. —

Takž doznává touha po osvětě trpkého příkoří hned od počátku časův!

NÁRODNÍ LISTY 2. prosince 1888

△ *V Praze 8. prosince*

Co prý jsem tím posléz myslil, když jsem napsal, že jde nějak na mne „zpovídavá“? — „Snad Vy nemyslíte už také na smrt? — Karolína P.“

Ach, milá Karolínko P., copak je nám všechna nesmrtelnost platna, když přece jenom musíme jednou umřít! Uvidíte, Karolínko P., že nadejde den a umru také já. A půjdu po skvěle vystlané duze zrovna do nebe, v bílé košilce kmentové, veda levou rukou malého beránka a v pravici nesa lilii a knihu, na znamení nevinnosti a pobožnosti své. Uvidíte!

Ale já se toho nebojím. Víte, já se držím Nerudy:

Co myšlének jsme mívávali v podlebí,
jak asi žíti budeme „tam na nebi!“
Již odpověděly nám na to vědy:
Zem hvězda je, je částí nebe tedy,
a lidé, *vy už teď jste nebešťané* —
a tedy víte, cože pak se stane!
Nu dobrá, díky! My už tedy známe,
že mít se budem „na nebi“, jak teď se máme —

a nepotřebujeme víc ani žádné už zvláště živé obrazotvornosti k tomu!

Mysleme si třeba nějakou tu chvilenku na nebi. Je například zrovna neděle. Na nebi sice den jako den, napořád stejná blaženost; ale neděle je přece jen neděle, zcela podle vůle boží.

A máme časně zrána. Roznášečka nebeských Národních listů byla dnešní číslo právě položila mezi vnitřní a zevnější dvéře, byla za sebou bouchla a tím pojednou vzbudila všechny nebeské spáče. Byli znamenitě spali — nu ovšem, svatý Julianus Hospitátor má tam starost o dobrý nocleh (na-

hoře na nebi dělají pokud možno všichni, co dělali hned zde dole na zemi) a svatý Julianus umí ustlat, to přece víme! Ale teď už je tedy po spaní, třetí z „moudrých panen“, nám ze Svatého písma známých, která byla od třetího kuropění (obstarává kohout svatého Petra) bděla tu nad noční lampou, přistoupla už k stolu, zhasla světlo a nebem se rozložilo ranní šero.

„Dej pánbůh dobrýtro!“ zní to ode dveří a vstupuje svatá Hunna s prádlem. „Dej pánbůh dobrýtro!“ odpovídá se vesele na všech stranách a svatá Marta, nebeská hospodyně, jde pradlence vstříc; přijímá od ní košík, počítá prádlo a roztřiďuje. Mezitím byla ale již svatá Agáta (střídá se v tom se stem jiných mučedníků svatých) udělala v kamnech pořádný oheň a svaté služky byly se chutě pustily do domácí své práce: svatá Raingardis, vyobrazovaná povždy s chvoštětem, zametá po nebeské síni, svatá Róza z Limy oprašuje stěny a skříně a svatá Zita odskočila si přes ulici k pekaři svatému Honorátovi pro rohlíčky ku kávě a čaji.

„Dej pánbůh dobrýtro!“ zní to zase basovými hlasy ode dveří a vstupují svatí lékaři Kosmas a Damián, Pantaleon a Blažej, Albert Sicilský a Salvátor, aby sobě odbyli denní vizitu svoji. Na nebi ovšem nerozstůně se nikdo; ale jedná se o ty, kteří od včerejška přibyli nově a přinesli si všelijaké ty pozemské tíže svoje s sebou. Nejvíce práce je arci s přibylými dětmi; ale svatý Blažej má na starosti krčky, svatý Pantaleon hlavičky, svatý Albert prsíčka malá atd., a po bolestech po všech je tu téměř mžikem. Jak známo, je svatý Kosmas dole na zemi také patrónem holičů a vlásenkářů — ovšemže si tedy na nebi obstarává pak práci tutéž. V neděli ale je práce ta skoro až namáhava. Přece však má ještě času dost, aby si zažertoval trochu se svatou Starostou, svatou Havlují a Pavlou „ovouselou“, které jsou pyšny na zázračnou bradičku svou a za žádnou cenu by na ni nepřipustily břitvu nebo nůžky. Rozmar se šíří a smích zaznívá i z nejvzdálenějších nebeských koutů.

Ale teď nastal kolem šum, jako když řeka se valí ze širokého jezu. Svaté děti vyhrnuly se z postýlek svých. Žvatlají a po-

vídají a nemohou se ani už dočkat, až bude odbyto obligátní drhnutí a mytí a půjde se ku snídaní. Je to s nimi kříž: dvacet dorostlých svatých činí a tuží se tu s nimi, a přece sotvaže jim tak stačí! Ty nejmenší, ještě nemluvné, má na starosti svatá Tryféna, patrónka kojných; svatá Voršila pak dohlíží na holčičky a oba svatí Mikulášové, Barský a Tolentinský, zase na malé chlapce.

Svatá Cecílie byla již pro ty, kteří přišli teprve včera, upravila výdatnou parní lázeň, aby s nich smyla všechnu tu pozemskou hlínu, a svatý Florián přináší ve své konvi zase spousty čerstvé vody, pro všechny starší. Je to povyk a kvikot, je tu napomínání a řečí! „Sem s pacrlaty, slyšíš? — Pacrlata sem!“ — „A copak teprve ten nosík — ten nosík! Toť musíme cípkem od ručníku na něj!“ — „No ukaž pěkně jazyk — hodně pěkně, budeš hodný!“ — „I vy rozpustilé nožky — musíte tak do dřezu mlátit?“ — Ale všechno jde v dobrotě, arci, a světice Juliána a Sylva chodí se svými metlami jen tak pro parádu kolem. Dnes pak jsou svaté dětičky obzvláště hodny; je neděle, nebudou se musit učit, a odpoledne je povedou svaté učitelky Anděla a Brigita, Marcela a Valpurga do zoologické zahrady. To je jejich největší radost!

Ale je to také zahrada, že by ji marně v širém světě hledal! A samé tu jen spanilomyslné dárky od obětivých svatých! Draci — skuteční draci (z nichž obzvláště pěkný ten od svatého Jiří, svatého Ignáce a svaté Viktorie), hydra (svatého Germana), jednorožci (svaté Dobroslavy, svaté Justiny, svatého Firmina) — vidí to někde člověk? Děti si hrajou s dobráckými lvy a medvědy, hladí jelena svatého Prokopa a laňku svaté Jenovéfy, vozí se na delfínu svatého Kalistráta po rybníku, házejí rybce svatého Amáta drobné mince, aby jim je vždy zase přinášela, obdivují se, jak ryby svatého Antonína nehybně vyslechnou celé kázání a ryby svatého Brendána celou zase svatou mši, poslouchají, jak krásně sokol svatého Agilolfa zpívá, ukazují si orla, který svatého Bertulfa před deštěm, a jiného orla, který svatého Serváce před sluncem chrání, chytají ošklivé mouchy svatého Marka biskupa, aby jimi nakrmily poslušné žabičky svatého Herveje, — inu půl dne tu člověku

uplyne, že ani neví! Jenom v oddílu draků, hydry, krokodýlů a jiných ještě, zcela nezastřených čertů není dětem příliš volno; rády by sice na ně sáhly, trochu je škádlily, zvláště toho zvláštního čerta (svršek krásná žena, spodek ryba), darovaného sem od svatého Alberta Sicilského, ale je to přísně zapovězeno a všude tu tabulky s napomenutím: „Čert nikdy nespí!“ —

Dorostlí svatí jsou upraveni ovšem už dávno a procházejí se zpívajíce nebem. V dílnách je nedělní ticho. Také v dílně obuvnické, to se rozumí. Podlaha tu pěkně zametena, verpánek postrčen do kouta, náčiní srovnáno pod verpánkem, na stěně visí kopyta do párů, vedle nich potěh, míry, dratve atd., a svatý Kryšpín a Kryšpinián stojí tu volně proti sobě a mluví o politice — oba jsou „mlado“, známá věc, že tohleto řemeslo dělá samé revolucionáře! Jenom svatý příštipkář Theobald sedí také dnes zde na stoličce a užívá první ranní chvíle ještě k nějakým správkám — s obuví je pořád starost, pořád! Ale jde mu to od ruky náramně rychle: on nepotřebuje kůži přibíjet na desky nebo kleštěmi přes křemen natahovat, on řekne jen krátkou modlitbičku, a kůže už se natáhne sama. Naučil se tomu od svatého Emiliána, který uměl modlitbou dle potřeby i hambalky zdloužit.

Blízko u oken stojí několik mužů a radí se, jakéže mají dnes dát počasí na zemi dolů. Svatý Serenus slíbil už pro dopoledne „ticho a jasno“, svatý Desideratus a Heribert pak chtějí odpůldne seslat trochu úrodného deště. „Ale bez bouřky prosím!“ — „No to poprosíme tadyhle bratra Deodáta; ten jen pohne proti mraku rukou, a hromy už mlčí!“

A u vchodu ke kuchyni stojí zase skupení jiné a radí se o jídelním dnešním lístku: svatá Marta, která ani na podobizнách svých neodkládá vařečku z ruky, svatá Zita, kterou učili sami andělé vařit, a svatý Jan de Leon, který byl kuchařem v klášteře, no a takový to umí! Také zde *musí* umět, zde si přejou! Proč by nepopřáli — svatý Petr a svatý Martin starají se o drůbež, asi deset svatých anachoretů dodává zeleniny, a kdyby nebylo třeba ničeho nic: svatý Jan de Leon umí z čisté vody vařit nejsilnější polívky a z holých kostí a kůže pečeně

dobré, svatá Zita umí z vody zase učinit víno — jakápak starost! Náhle však sebou též svatý Jan škubnul a postavil se poněkud stranou. „Pozor na řeč — bratr Mikuláš! Ať nezaslechne zase něco a nevyvede nám nějaký žertík jako ondy s těmi pečenými koroptvemi — oživil je znovu a ulítly nám z mísy, zrovna když jsme je dávali na stůl!“

Vtom však zazněl krásný, mohutný zvuk. Svatá Cecílie byla zasedla k zlaté své harfě. Jásavý, kouzelný sbor zachvěl vzduchem a do nebeské síně vkročil pánbůh.

Svatí se kloní a pobožně pozdravují. Pánbůh mžikem vše přehlíd, kývá spokojeně a dává znamení, že smí se tedy jako už ku snídani.

Nový zase šum a ruch, ale uctivě přitlumený. Nekonečně dlouhé stoly jsou již obsazeny, několik svou štědrostí k hladovým proslulých svatých roznáší konvice a mísy, a prostora se naplňuje vzduchem vonným, mlaskavým.

Snídaně skončena.

„Tak! A teď si přečteme, co nám dnes píše △!“

Ticho, jako by uťal. Na všech tvářích čekavý, blažený úsměv —

NÁRODNÍ LISTY 9. prosince 1888

△ *V Praze 15. prosince*

Ba, už se vánoce blíží! Po náměstích zelenají se celé háje jedlových stromků. A po ulicích, ve všech krámích, za každým sklem skví se tabulka „Vánoční dárky“ — „Vánoční dárky“ — všude, všude! Člověk se věru mimovolně dívá, nemají-li takovou tabulku na zádečkách i ty holčičky pěkné, které tu tak přimrazeně před krámem stojí. Marně se opírá břitký, ledový vítr o ně. Marně do nich vrážejí kolemjdoucí hrubými svými lokty. Holčičky stojí a stojí. Ale žádná ta údivná děva nekoupí v krámě ani za krejcar, ona prohlíží si jenom vzorky, učí se jim zpaměti, aby je mohla doma pak nápodobit, je dobrá hospodyně — pusu!

Svaté vánoce! Jakž působí na srdce lidské! V té době snad každý člověk na světě je dobrý. I největší morous, nejdrsnější zarputilec, i ten, který po celý rok má kapsu svou hrdě na knoflík, aby nikdo a nikdo nemohl mu do ní něco vstrčit, i ten v době štědrovečerní bere oběma rukama, a kdyby ruk těch měl deset, bral by všemi desíti — vždyť já se znám!

Štěstí pak, že jsou ve světě zase lidé, o kterých lze říci, že jsou „*ještě* lepší“. Podobají se Cirknickému jezeru — přece snad víte, co to jezero dělá? Jeden čas je plné, jiný čas je prázdné. Kolem něho jsou samé jeskyně, jimiž některými voda přichází a jinými zase odchází, a tamější rolník nazývá ty jeskyně „jámy“ a rozděluje je na ty, které „dávají“, a na ty, které „berou“. Takový výše podotknutý „ještě lepší“ člověk má tedy ve své povaze také asi nějaké takové „jámy“, jedny, které „berou“, a jiné, které „dávají“, — kdopak ale podobným podivínům rozumí — —

No, kdo chce o Štědrý večer dávat, může! Má výběr. Nejvíce se dává ovšem dětem, a pro ty je také vskutku výběr největší. Přesvědčil jsem se osobně o tom, zašel jsem si k panu

Brandejsovi na inšpekci. Ale taková inšpekce není pro mne snad pouhou jen formou, ó ne, já při ní skutečně vždycky také něco dělám! Převěsil jsem tam tedy v ,,kuchyňce" pukličky do pořádku, jaký se patří, vysvobodil jsem královského lva z útisku, který mu činilo na něho padlé jehně, vytáhl jsem tureckému sultánovi připletlou se dětskou trubičku z vousů a urovnal jsem několika ,,panenkám" na krku šátek — na těch holkách aby člověk pořád něco upravoval!

Také ale pro velké lidi je po pražských krámech výběru dosti. Jenže dárky ty podléhávají už také módě. Letos například přišlo do módy křeslo. Kdo chce dobrému známému udělat pěkný a zároveň praktický dárek, koupí či objedná pletené, dřevěné nebo polštářované křeslo — ale takové, jež vyhovuje *zcela* zálibě, tělu a zvykům toho, kdo má jím být obdarován. No, to není zrovna špatné! Jeť skutečnou rozkoší posedět sobě v křesle, které člověku zcela přilehá k tělu a hravě poddává se všemožným nápadům jeho. Člověk si usedne, zapálí si doutník, dívá se oknem ven vzhůru k nebi, nebo dolů zas na ulici, a pak se lehýnce i s křeslem zatočí a pochutnává si zase pohledem do pravého kouta jizby, kde stojí železná, ohnivzdorná jeho kasa. Nechal ji prve schválně otevřenu — ten zelený balík v centru, to jsou renty desítitisícovky, ten fialový — renty tisícovky, ty menší balíčky jsou různé bankovky, ty zelené hedvábné sáčky v trezóru obsahují zlaté, v těch bílých vedle jsou stříbrné mince — zrovna jako v pohádkách Tisíce a jedné noci — —

Prosím však čtenáře, aby mi křeslo nekupoval. Kvůli té železné kase. Já sice nepochybuju, že by čtenář také ještě ty tři stovky za ni radostně zaplatil; ale, vidíte, já nejsem milovník takovéhle kasy! Bylo by mi jí líto. Připadala by mně jako veliký vesnický hafan, když najednou přijde z volného vzduchu do dusivého města, ze širého pole do uzounkého bytu. Rozzívala by se u mne. Zakoušela by chudinka i hladu — načpak to tejrat!

Křeslo je tedy dárek mužským; co darovat damám, ví také skoro každý; buď brillant, nebo nějakou něžnou, moderní drobnost. Takovým moderním, skutečně něžným dárkem je

ale pro letošek štucel. Hotová hračka! Ty doby pominuly, kdy štucel byl pro zahřití rukou, ba i těla, kdy na něj dali celého bobra, celou opici nebo angorskou kočku: dnes se vezme ostřižeček látky a na dlaň vaty a stočí se obé jako náprstek, a to je „štucel". Vejdou se do něho nanejvýš špičky palců nebo bonbón nebo takového něco. Pěkné, něžné, — a jenom vadí, že „štucel" schová se někdy za knoflík nebo pod límeček nebo do šatní řízy, a čert aby jej hledal.

Arciť — ani pro křeslo, ani pro štucel není nějaký zákon. Kdo chce dát věc jinou, ať přemýšlí. A kdo chce něco obdržet, ať to naznačí. To není věc těžká, i dítě ji umí. —

Pamatuju se zcela dobře na dětské časy. Někdy — vidím se v duchu — stál jsem položen na zeď, držel jsem palec v hubě, dolejší ret byl vzdorovitě svislý, oko upřeno k zemi. Přišla sousedovic Rezinka, s mazaným krajícem v ruce — Rezinka nosila krajíc pořád —, podívala se na mne a řekla:

„Naco trucuje, Hanzi?"

Mlčel jsem. A Rezinka se obrátila ke kuchtící mé matce: „Naco trucuje?"

Matka neodpověděla, odvrátila se náhle obličejem do nejbližšího koutu. A po chvilce prála: „Tak tumáš krejcar, mlsná hubo! Ale pomažeš-li mi zase tím pendrekem všechno prádlo, tak tě..."

A já se pousmál na Rezinku a Rezinka na mne a už jsem letěl ze dveří!

Jak krásně by vypadal čtenář, kdyby se opřel takhle o Platejs, vstrčil palec do huby...

Já už vím letos o několika, naco trucují. Napsali mi to poštou.

Jeden píše, abych se ujal české literatury. Totiž té jenom sešité, nikoli skvostně vázané. A dodal jí pevnosti. Že prý je to škandál, jak mizerně se teď „sešity" šijou. Že prý, sotva vezme člověk knížku do rukou, už z ní listy se rozletí na všechny strany. Trucant volá „fuj!" Já volám tedy taky „fuj!"

Druhý rovněž si žaluje na špatné šití. A sice prý mnohých šatečků, které se o vánocích dávají chudým dětem. Trucant

volá: „To je nedbalost — to je hřích!“ Já volám taky: „To je nedbalost — to je hřích!“

Třetí trucant je trucantka. „Domýšlím se,“ píše za příčinou vánoc, „že vy“ — já totiž — „neznáte usmrcování ryb, proto dovoluji si vám krátký návod dáti: nejprve uhodí se ryba do hlavy, rozřízne se, vykuchá a *nyní teprve se oškrabe.* S hrůzou jsem již i v dosti slušných domech viděla, jak lidé ryby *živé* dřeli, až tyto se stolů skákaly. Jsem toho náhledu…“ ach ano, ano — také já jsem toho náhledu, jen bude-li to nám a nebohým zvířatům něco platno!

Čtvrtý zase mužského pohlaví. Že prý by Praha obyvatelstvu svému dala nejpěknější vánoční dárek, kdyby mu dala zdravou pitnou vodu. To s Lahovičkami etc. jsou prý samé jen experimenty prázdné. Kdyby Praha obětovala ročně 5—6000 na čistění zdejších studen — prameny jsou tu výborné —, bylo by prý vyhráno jistě! — Nápad velmi rozumný. Nemá tedy ani sebemenší vyhlídky, že sobě ho v Praze někdo všimne. Sděluju zde jen kvůli úplnosti.

Pátý: že prý aby pražská tramvaj v zimě vytápěla svoje vozy. Ježíš-Maria-Josef! O to ani nezavadím! A kdybych byl sto let ještě živ, nedočkal bych se .....

Šestý: to prý je velmi hezké, že o Štědrý večer bohatí uštědřují podílky také dítkám rodičů chudých. Ale krásné by prý bylo: necitovat ty dítky k sobě, nýbrž podílku odevzdat rodičům. Ať to dají dětem svým doma sami! Ať dítě blaženosti štědrovečerní dojde z rukou vlastních rodičů… To je příliš poetické, příliš jemnocitné… to také nemá vyhlídky žádné…

Příliš poetické! Tak, že skoro se bojím vyrukovat zde s myšlénkou, kterou to ve mně vyvolalo. Aby někdo něco neřek, nemluvil něco o …

Já to ale myslím upřímně. Tak upřímně, jak právě umím.

Vzpomněl jsem si na mládence, na mladší i starší. Na ty tedy, kteří nemají rodiny své vlastní a které si pozve některá rodina známá ku večeři, aby nedostatku svého necítili tak trpce.

Ach — *tím* vy nepomůžete zkormoucenému srdci! Osamotnělý muž vidí štěstí vaše a je mu smutno — tak smutno —

Učiňte to jinak. Půjčte mu pro ten večer mladou nějakou ženu, hezkou, příjemnou, kterou považovati může jakoby za svou a která mu ovine hrdlo měkkýma rukama svýma a přitiskne se mu k tlukoucímu srdci! Půjčte mu dvě nebo tři děti, které mu polezou po kolenou a volati budou: „Otče — otče!“ Půjčte mu nějakou tchyni —

Půjčte — on vám to všechno zase vrátí!

NÁRODNÍ LISTY 16. prosince 1888

△ *V Praze 29. prosince*

Vidíte, vidíte, co máme teď z těch svých zvyklých posměchů novinářských! To bylo nějakého ušklíbání se, když přišla zpráva o Edisonových „mluvících novinách“ — a mluvení o Lestrohanech a Vondráčcích a podobných nemožných lidech — a všelijakých ještě poznámek hříšných a bohapustých slovních kudrlinek — a vida: neuplynulo ještě ani 3 ×24 hodin a byli byste všemohoucímu bohu děkovali na kolenou, kdybyste byli jenom ten Edisonův přístroj už v redakci měli! Ehe — to byste se byli naparovali ve své slávě, a vysmívali celé sazečské stávce, a nadělali hrdopyšných řečí: „*Nám?* Nám nepřekazí nikdo ve světě vydání některého čísla — nikdo — —“

Což o to, bude to arci pak rozkoš! Jeden Edisonův „přijímací stroj“ nahoře v redakci, druhý dole v administraci. Nahoře ticho jako v kostele. Přistupuje nejdřív úvodní článkář, se zamračenou tváří, se zaťatou pěstí, a začne do stroje hřímat. Dohřměl a přistupuju například já. Tvář moje je přívětiva. Hlas líbezný. Vlastně víc jen hravě šepotám nežli mluvím. A pak přijdou redaktoři ostatní; každý má svůj pomalý či rychlý způsob, svůj přidušenější či odevřenější hlas, svůj „sloh“, abychom tak řekli. — A dole v administraci totéž ticho. Přistupuje ku stroji inzerent a mluví: jeden mluví laciné župany, druhý chutné obědy, třetí španělské víno, čtvrtý boty, pátý rohožky, každý svoje. A pak se to dolejší přišije k hořejšímu, přidají se k tomu všechny telefonem z Vídně došlé říšskoradní řeči a Ejmův „vídeňský hovor“, rozmnoží se to přes noc ve 20 000 exemplářích a rozešle ráno, v obyčejný čas, abonentům, z nichž má ovšem každý doma svůj „abonentní strojek“, na jehož válec se hodí právě tedy jenom ten náš zvukopisně upravený staniol. A „čtenář“ si pohodlně zasedne

vedle s cigárem a kávou, a strojek začne hlasitě povídat — 20 000 exemplárů — to mne zarazilo trochu. Více prý ale nevyrobí Edisonův přístroj za noc. No — prozatím nám to stačí. Jakpak ale, přibude-li nám teď po Novém roce ještě několik tisíc?! Co tedy pak? Upozorňuju slavnou redakci na tu tak velice pravdě podobnou možnost! Domnívám se, místo všeho lestrohanování a vondráčkování že by bylo věru daleko líp pomýšlet na zdokonalování, na zlepšení —

Já už na to, vidíte, myslím — což o mne, to se ví, že jsem dokonalý člověk! Ba já už jsem vynález i zdokonalil, v jistém směru doplnil — *já jsem ku vynálezu připojil nový vynález.*

Věc ostatně velice jednoduchá, pravé Kolumbovo vejce, jako všechny myšlénky velké. Tadyhle stojí: nahoře v redakci budou dva stroje, v administraci dole také dva stroje. Jeden fonografický, druhý *fotografický!* Tento bude pracovat „momentně".

Dobrá: Já přisednu k fonografickému stroji. Mluvím do něho svůj fejeton. A mezitím, od věty k větě, fotografuje druhý stroj výraz mých lící!

Ráno pak obdrží abonent na svůj *dvou*válcový strojek *dvě* blány —

Spojení tedy *živého slova s obrazem živým!* Spojení — při mém fejetonu například — poezie myšlénkové s poezií zvuku a s poezií tvaru. Vrchol, ideál vší poetické, vší umělecké snahy dosažen — veškeré umění sloučeno v jediný celek, daleko úplněji nežli všude dosud —

Až se mně samotnému tají dech při té myšlénce obří —!

Čtenářko, můžeš se vmyslet?

Mezitím co z jednoho válečku splývá můj kovově zvučný, nevýslovně lahodný hlas, co měkké vlnky jeho pošimrávají ti cukrová tvoje ouška, co prsa tvá a v těch prsou srdce tvoje rozechvívá se jako při každé krásné hudbě smyslným blahem, — mezitím hledíš také již na moji duchaplnou tvář, do mých upřímných, okouzlujících očí, na moje půvabná, neodolatelná ústa — — čtenářko — čtenářko — já věru nevím, co se tu s tebou stane —

Inu — děj se vůle boží — pokrok lidský nade vše!

Ale upozorňuju redakci: musí se to všechno stát rychle! Už je Nový rok přede dveřmi. Bude-li od Nového roku zase jen těch mizerných „na měsíc 1 zl 30 kr“ předplatného, bude-li v čele našich novin pak pořád ještě ten zastaralý nadpis „Národní *listy*“ místo „Národní *stanioly*“ a vedle toho ta dnes již zrovna směšná slova „tiskárna“, „rukopisy“ atd., — já myju své ruce, *mojí* vinou to není! —

Ach ano — Nový rok už je zase přede dveřmi! Jakýpak asi bude ten rok 1889? I vždyť já si nezaprorokuju! Na hlavu proroka padá vždycky všecko jeho předpovídání zpátky, prorok, když promluví, aby ihned také už utek. Nebo aby raději držel hubu. Vloni například jsem si trochu zaprorokoval. Řekl jsem, že rok 1888 bude mizerný, a — —

Já s růčkem 1889 pojednám tedy jenom všeobecně, zcela opatrně —

Čtu v kalendáři: „V roce 1889 jest zlatý počet 9.“ — Copak to asi znamená, že *zlatý* počet je 9? Což o to, devítka je pěkné číslo! Devět Múz. „Devaterý rozum“. Kdo na věc se podívá „z devatery strany“, je člověk opatrný, zkumný. „Devětsil“ je už zrovna obr, jako Briareus, storuký Tyfon ap. „Devětkrát devět“ je už jakoby největší počet na světě — —

Čtu dále: „Nedělní písmeno je F.“ No tomu se rozumí, tomu *nedělnímu* „F“: Fany, Frony, Fridriška, Fína — —

„*Vládnoucí* planetou roku 1889 jest *Jupiter*.“ — Jupiter — Jupitra známe! Apollina vypověděl z nebe. Prométea za to, že nám lidem přines osvětu, přikoval ku Kavkazu. Eskulapa, který mrtvé křísil — naši lékaři považují ho za svého patróna! —, Eskulapa zabil bleskem.

Jupiter — pral se s celým světem. Považuje se proto za původce všech válek. A my očekáváme velkou, světovou, ukrutnou válku rok co rok, my se do duše před ní chvějem — ech co — má pořád to strašidlo nad námi viset?!

Jupiter — co manžel. Pěkný manžel! Pánbůh, a ponětí neměl o kanonickém právu a církevním řádu: vzal si vlastní svou sestru! A po té, po Junoně, vzal si Ceresu, druhou sestru. A pak si vzal ještě asi deset nebešťanek. A mezitím měl i s pozemšťankami asi mandel dětí, nikoli naštěstí těch ženských:

s Niobou, Majou, se sestrou této Taygétou, ještě s jinou její sestrou Elektrou atd. A jak zchytra Jupiter na ty holky chodil: na Io co nevinný oblak, na Danaé co zlatý déšť, na Junonu co kukačka, na Ledu co labuť, na Evropu co bejk!

Ovšem — manželka jeho, božská Juno, mu nezůstala v dluhu! Vykrákala mu několikrát řádně. Navařila „houbové polívky" desetkrát za den. Vynadala před celým nebem. A když jí napadlo — no ale takové věci se na dámy nepovídají — pšt! Arci — mohl by někdo přijít a zeptat se směle například, odkud madaminka počala například Tyfoea, syna — ale pšt-pšt!

Inu — bude to pro všeliká manželství hezounký rok, tenhleten 1889!

Ale copak je nám mládencům po tom.

Vinšuju zdravý, šťastný, veselý nový rok!

NÁRODNÍ LISTY 30. prosince 1888

△ *V Praze 5. ledna*

I ty můj bože — vždyť ono je zítra věru už Svatých 3 králů! S pravidelností zrovna děsnou vykonali od Štědrého večera „4 a $^1/_2$ míle denně“, jak jim to národní píseň předpisuje, a zítra už jsou tady.

První týden letošního roku tedy už minul, minul mžikem, a stejným mžikem uplyne asi těch 51 týdnů ostatních a bude po roku 1889. A takových roků mžikem uplyne ještě dvanáct, a je už po století celém. Upozorňuju na to zvláště p. t. rodiče nenarozených ještě dětí. Ať sobě přispíší, jsou-li rodiči poctivými, ať nechají si ty své děti naroditi teď a už co nejdřív! Aby dětičky došly štěstí a slávy, aby mohly jednou s blahou pýchou říci: „Narodily jsme se v tomtéž století, ve kterém △!“

No dobře! Štědrý večer a Nový rok tedy už prchly. Hody pominuly, gratulace odvanuly. Ty děsné gratulace, věčně stejné, věčně stejně platné! „Přejeme štěstí!“ — copak je to ale „štěstí“? To, co už má, považuje člověk za naprosto nutné, za nejskromnější míru všeho, co mu zde ve světě po právu patří; za ostatkem pak letí jeho přání, to ostatní je „štěstí“. Já sám mám podobných přání, že bych naplnil jimi čtyry Gratulanty. A tak mnohý, který v celém svém životě seznal jen jednu jedinou obtíž, tu, že se narodil, má „přání“ *ještě* více. Ale podobá se, že „štěstí“ si všeho toho ani nepovšimne. Sice by kolem Nového roku věru nevědělo, kde mu hlava stojí. A zpitomělo by tak, že by se hloupý člověk domníval: teď s tebou zatočím — no počkej!

Přiznám se: byl jsem letos už zase takový člověk hloupý. A to dle receptů nejstarších. Jenom že jsem přece během let trošíčku zeskromněl, že jsem tentokráte ani už nedoufal ve štěstí snad statisícové, v „úvěrní“ nebo „komunální“, že bych se byl spokojil už nějakým tím dvacítitisícovým štěstím „kra-

kovským“ nebo „lublaňským“. A byl jsem tentokráte už naprosto také jist těmi svými „promesami“ —

„Anna, vykliďte trochu první pokoj — hezky vysmejčit, vymejt —“

„Přijdou snad hosté?“

„To ne; ale ono stojí psáno: ‚Příbytkové spravedlivých požehnáni budou‘ —“

Ale *nebyli* požehnáni. I vždyť on čtenář už tu historii zná, zná ji už ze sta fejetonů — — copak je ale také po penězích — „Deo gratias!“ říkal svatý Felix de Cantalicio, svým povoláním kapucín, ať už mu prokázáno dobré, nebo zlé, „Deo gratias!“ stojí napsáno na jeho žebráckém pytli věčně prázdném, „Deo gratias!“ pravím také já a tluču se přes svou věčně prázdnou kapsu. Alespoň nezpejchnu, neoddám se obžerství, neodvyknu práci — —

Svátky pominuly, nastala doba práce. Ba už je tu, ten dřivý masopůst! A mozoly by dostal člověk, z pouhého jen přihlížení! Na všech stranách jízdy a návštěvy, lákání a zvaní. Všude plné ruce, všude samé přípravy.

Divoká, podivná — ba prapodivná to doba! Poněvadž „ženu a plátno není dobře kupovati při svíci“, bude teď noc co noc „při svíci“ na sta trhů, na nichž možno koupit si ženu a s ní „svoje štěstí“. Trhy „živé“, „animované“: zboží hledá kupce, kupec hledá zboží. Hlavičky si mohou ukroutit panenky a vdovy, jen aby našly už tu svoji „hlavu“ — muže! Oči si mohou vykroutit mládenci a vdovci, jen aby už našli tu „kůstku“ nějakou, při které by mohli říci: „Tato jest kost nyní z kostí mých, a tělo z těla mého…“

A všechno to jde jenom tak nahodile, tak bez pořádku, bez dohledu…

Však on ale teď už přijde na to dohled! Už jede paní Martinová přes moře. Napřed přijde do Německa, pak také k nám, a bude mít všude řeči…

Paní Martinová, Američanka, kandidovala také už na presidentství. Je prý řečnice znamenitá. Povídá se, že dědila po svém muži, bankéři, mnoho miliónů, jichž užívá jen na stavbu a vydržování velikých vychovatelských ústavů pro mlá-

dence a panny. To je prý ale jenom zaměstnání její vedlejší; *hlavní* prací její je „*zušlechťování lidského pokolení*“. A ona zušlechťuje je předně svými myšlénkami. Že prý, říká, „*musí* se teď už zabrániti na svět přicházení takových dětí, které by po svých rodičích mohly dědit chyby, ať už tělesní, nebo mravní“. Že prý „*musí* se už díti zcela přísné vyšetřování všech lidí ženitby a vdavek chtivých, a kdo nalezen s tělesní či mravní mrvou, budiž nemilosrdně odmrštěn“. Že prý nesmí se také už teď oženiti nebo vdáti, „kdo je líný nebo chudý“ atd. atd.

Tedy každý a každá složí si ode dneška své „examen rigorosum“, půjde před „zkušební sbor“, před „asentní komis“ — —

Nevím, jak to bude, nevím — musil bych se teprve trochu do toho vmyslit — —

Přijde tedy chlap ženich. Jméno? Stav? Jmění? Mravní zachovalost? — „A teď před zdravotní komis!“ A budou ho zkoumat „na výšku“, lze-li od něho doufat potomstvo mužské, které by mělo „vojenskou míru“. A „na šířku“, item podle vojenských centimetrů. A „na srdce“, bije-li tak, jak se na ženicha patří. A „na žluč“, je-li taková, jak se zas na manžela patří. A „na oči“, jsou-li dost hezky, aby nevěsta mohla se v nich zazrcadlit. A na jiné ještě důležité, předůležité věci.

Jenže — to všechno může pořád ještě klamat! Jsouť rodičové oba někdy jako hory a mají děti nedochůdné, trpaslíky. Jakož zase naopak. Vždyť je přece znám ten virtemberský krejčí! Dvaatřicet dětí měl, samé kluky jako buky. I byl se svou rodinou povolán kdysi ku králi, aby všichni dohromady přijali svoji odměnu a chválu.

Pan král s velikým zalíbením prohlížel statečný houfec.

„Ale kdepak je tedy původce — otec?“

A z houfce vystoupil otec. Malý, chudý, stočený —

„No — to by věru nikdo neřek! Vy tak malý, a všichni vaši synové tak —“

„Ó prosím, pane králi, — *zcela* jenom zásluha mojí ženy!“ a galantním pohybem ruky poukázal na milovanou ženu svoji, silnou, zdravou, veselou —

Pan král se zakous do rtů. Teprve po chvilce řekl: „Inu ano, bývají na světě prapodívné věci —“

Tedy hlavně žena. Ale nevěsta přijde přece také před asentní komis? A ta komis bude se přece asi skládat jenom ze žen? Je to vůbec možno, aby ženská komis nenašla na kandidátce alespoň nějakou chybu? Byť třeba jenom zcela maličkou, například: „I její — ta je hloupá!...“? A nemusí se pak vzhledem ku „šlechtění lidského pokolení“ odepřít tedy už manželský „konsens“? Tím ale bude přece po všech svatbách najednou — — nevím — nevím —

A jakpak, podplatí-li ošemetný tatík takhle komisaře lékaře, aby řekl: „Zcela neschopný ženich!...“? Nebo bude-li chtít pan komisař ženichovu holku sám? Nebo bude-li v ženské komisi zasedat maminka a chtít ženicha zas pro vlastní svoji dceru? Nevím — nevím —

A pak se někdy stává, že rodičové mají děti zdravé, kynoucí, rostoucí, a když je těmto například dvacet už let, že pojednou chřadnou, hynou, mrou — jedno jako druhé — A rovněž je lidem známo, že tělesní i mravní nedostatky dědívají se z děda teprve na vnuka, na pravnuka — od nynějška musí se tedy zakládat a vést knihy na lidi jako na koně — —

Zkrátka, *teď* hodí se už jenom ženich „osvědčený“, nevěsta „vyprůbovaná“ —

Například nevěsta, jejíž syn je už lajtnant.

Například ženich, jehož vnouče je praktikantem u spořitelny.

Ach kdyby tu už raději ta paní Martinová byla — vždyť je masopůst — my potřebujeme něčeho pro masopůst — —

NÁRODNÍ LISTY 6. ledna 1889

△ *V Praze 26. ledna*

Jenom bych dnes tak pro sebe si trošičku porozmlouval, jen tak ze vzpomínek, jako když pták hvízdá si ze snu. —

Teď musí být na venkově krásně —! Celý kraj jako „stříbrný zámek na skleněné hoře“. Kam slunce svitne, všude lesk a třpyt, a vzduch nad tím jako brillantky posetý závoj. Nebe tiché, země tichá, nikde živého zvuku — jenom zpod osamělého povozu na silnici to do dálky piští a vrže — náhrada za skřiváňčí píseň.

Vesničky jakoby ve dřímotě. Po okapech samý blyskný střechýl, na každé štěrbině, u každé dírky klíční plno šedivého, kosmatého jíní, jako by odtamtud vykukoval přivřený šotek starý. Snad také vykukuje — vždyť celé vzezření chýžky je takové tajuplné, řekl bych šepotavé — —

Já nevím, proč měšťáci na „letní byty“ nechodí v zimě! Za zimy je venkov mnohem a mnohem krásnější nežli v letě. A je tak posvátně tichý — vždyť přece měšťáci stěhují se z města na venek snad kvůli klidu a tichu! Že měšťáci mají vagace zrovna jen v letě? Nu tak ať si je přeloží na zimu, kdy má vagace také venkov, kdy tam příroda dřímá a člověk odpočívá, — za léta se tam v tom chvatném, často až úzkostném víru vyjímá zevlující, povalující se člověk beztoho tak bídně! Teď, v zimě, tam ale zevlují všichni — teď jsou tam všichni šťastni —

Zakusil jsem té lahody také kdysi, co drobounký student.

Chaloupka obehnána polením a otýpkami až po kraj střechy, a uvnitř tak příjemno, tak teplo! Spali jsme denně od sedmi do sedmi, a ráno se nechtělo chaloupce ani do života. Kravičky už dlouho bučely a ovečky bečely, a my se v postelích pořád ještě líně protahovali a povalovali a říkali si: „Vida, v komoře je ještě ticho!“ Konečně se ale tedy v komoře hnulo —

závory cvakaly, v kuchyni a na dvoře ozývaly se ženské hlasy, v peci zvenčí zapraskal oheň — ještě jedno protáhnutí — vzhůru! Konev ledové vody, a byli jsme svěží už jako rybičky. „Pánbůh rač dát dobrýtro," zaznělo to po chvilce ku dveřím a ode dveří a hospodyně přinášela velký, kouřící se hrnek za obě ucha. Už jsme také byli za stolem a loupali brambory, až jich měl každý po hromádce. A zase druhý kouřící se hrnek, se zapraženou krupkovou polívkou. Mísa se naplnila, každý do ní dosahoval lžicí a přikusoval si naloupaných brambor — první veliký děj konán a vykonán.

Čepice, kabáty, a trochu ven ze světnice! Na nějakou těžší práci nevyšel ale nikdo. Mužský řezal trochu řezanky nebo hotovil si hrábě, vázal koště, upravoval topůrko, zašel si občas do některé stáje, na některou hůru, snad nějakých sto kroků do polí, snad na nějakou čtvrthodinku k sousedovi — ženské šukaly po svých pracích — hospodyně nám za nějakou hodinu dala každému po placce — a už tu bylo odpoledne a čas, aby se připravovalo jídlo druhé, oběd a večeře zároveň, „na jednu zápřež". — „Hoši, škrábejte brambory, budeme vařit knedlík!" — „Ale hodně mnoho, paňmámo, alespoň dvacet!" A tak někdy po třetí hodině zasedli jsme si tedy zase za stůl, před námi svítily se knedlíky ze syrových bramborů, navařené jako dětské hlavy, hospodyně omastila nám k nim zelí, a my jedli — líně, pohodlně, po celou hodinu, a když jsme konečně přece složili lžíce, bylo po stole věru už šero — a v koutech temno — den šťastně dokonán!

Mužští kudlili ještě něco, ženské trochu předly — pak se znenáhla práce odkládala — začalo se šeptat, povídat, leckdy zazněl z koutku dušený smích — staří šotkové českých chalup vylézali ze skulin — začlo se vypravovat o strašidlech. — „Ech, copak to," zaznělo pojednou z některých úst, „ale to vám byl jednou jeden —," a rázem všude ticho, na všech lících blažený úsměv — pohádka česká šuměla zlatou svou perutí.

Ach — to bylo krásné —

Ale načpak to vypravovat! Nejlíp je dnešního dne o ničem nemluvit. Hlavně ale: ani slůvka *nepsat!* Čte to někdo? Všimne si toho někdo? A když — tedy jak?

Tyhlety dny jsem byl u známých návštěvou. Milostivá paní mne přijala zase velmi pěkně, jen co je pravda; ale milostivá slečna jenom se na mne trochu pousmála a pak se bavila se svou kamarádkou u prostředního stolu klidně dál. Známe takový úsměv: zevnitř dosti pěkný, ale uvnitř bez ceny — ,,double"! —

Po prostředním stole byly rozestřeny módní časopisy, pak archy potištěné samými střihy — zkrátka ,,literatura". Mluvili jsme s maminkou to i ono, a mezi to z povzdálí zaznívalo pořád: ,,satén" — ,,faille" — ,,čínský krep" — ,,divadelní život".

,,Dnešního dne," povídám, ,,mluví mladé dámy už jenom o šatech — dříve mluvívaly aspoň také trochu o nás mužských —"

,,Vždyť ony mluví teď také — jenže —"

,,Jenže přicházíme teprve po těch hadrech!"

,,Inu —," a maminka pokrčila ramenoma. ,,Prosím vás, — je teď masopůst. A když je děvče nevěstou, jako moje Tylda, tu teprva neví, kde jí hlava stojí. — Podívejte se — tadyhle je číslo módního časopisu: celý silný sešit věnován jenom ‚výbavě' — to je něco ukrutného, co dnes musí děvče všechno mít, když se vdává — jen se podívejte, čtěte, kde chcete!"

,,Prosím — dvanáctery šifonové spodky — šestery spodky — šestery spodky z barchetu —"

,,Ale do toho vám přece nic není! Vy nemáte pořád žádné způsoby — čtěte například tady — ty šaty —"

,,Prosím — Krásné šaty z černého saténu-merveileux — pak světlá toaleta večerní — za ní — — pak toalety pro obyčejnou praktickou potřebu — rozkošné anglické šaty pro ulici —" ,,Na první pohled pozná zkušené oko, že oboje šil — krejčí mužský." ,,Řekněte mi, milostpaní, *proč* pozná na první pohled zkušené oko, že oboje šil mužský krejčí?"

,,Protože je všechno pořádně uděláno, štychy jsou pěkně husty — dírky jsou důkladny — fišpany trojnásobně všívány — všechno je solidní. Ženská nedovede šaty ani pečlivě a svědomitě naměřit, jakpak ušít!"

,,Že ani to ne? Nu toť je vlastně tedy otázka ženské emancipace už rozluštěna —?"

Vtom se přiblížila Tylda. Pěkná holka — zrzavá — já miluju zrzavé. —

„Poraďte mně, pane △, jaké si mám dát dělat svatební šaty?“

„I jakékoli! Hezka přece o svatbě nebudete — žádná nevěsta není o svatbě hezka.“

„Ó — já bych chtěla být krásna jako pohádková princezna! Vy znáte české pohádky tak výborně —“

„Vy mi lichotíte.“

„Já to vím — minulou neděli jste psal také o nich — já jsem si ten váš fejeton vystřihla —“

„Příliš laskava —“

„Ano, potřebovala jsem takový proužek papíru, abych si natáhla blondu, a když jsem ji přišívala, zahlídla jsem, o čem píšete. Řekněte mně — prosím —, jaké mívají princezny v pohádkách svatební šaty?“

„Ach — to není určité! Mluví se vždy jen zcela všeobecně o šatech ‚nádherných‘ —“

„Někdy jsou snad popsány přece —“

„Jednou — jednou jenom — pokud vím. Když ten princ si bral tu ovčáckou dceru, která mu zachovala život. Musila si obléci svatební šaty, jaké princ poručil.“

„A ty byly?“

„Z pytlového plátna.“

„Brrr —“

„A když ty šaty při hostině najednou s ní spadly —“

„Ale fuj — buďte přece trochu způsobný!“

„No dobrá — tedy budu způsobný! Tedy neřeknu, jak krásné šaty měla pod tím!“

„Jejé —“

Najednou se teď na mne usmívaly všechny. Dávaly mi kousek bábovky. Lichotily mi, že jsem přece jednou musil „bývat hezkej“. Ale nedostaly už jediného slova.

Já mívám taky někdy zásady.

NÁRODNÍ LISTY 27. ledna 1889

III

△ *V Praze 16. února*

Pořád ještě bych chtěl býti teď na venkově! Už přes tři neděle trvá u mne tahleta zimní chuť — je to důslednost věru mužná, krásná — ale už je tak jednou v povaze mojí, že býti důsledným mne ani neunaví. Třeba *čtyry* neděle to vydržím!

Beztoho — co teď tady v Praze! Trochu harašení vozů, trochu elektrického světla, trochu hudby, točení a sem tam se vrtění — to je prý masopůst! Zato teď na venkově — —

Například: Dnes by byl jako už zítřek, neděle. A já bych byl mladý hospodář — „pantáta“, což je asi tolik jako maličký pánbůh. Moje rozkazy se plní správněji než kterékoli rozkazy knížecí, a já byl hned v pondělí poručil, že dnes bude tedy u nás masopůst. Beztoho je také dnes muzika ve vsi. Hned ve čtvrtek se napekly buchty, aby pořádně ztvrdly, než se dají do jitrnic, a včera bylo zabíjení — byly ovary, čerstvé jitrnice, trdlová polívka, opékaný prejt. Najedli, napili, vyspali jsme se, a dnes máme neděli.

Spal jsem náramně dlouho, to se tak musí. Pak jsem vstal a zased hned ke snídani. Mázový hrnek kávy, do ní ještě nějakou tu buchtu. Pak pekáč jitrnic. Vedle mne sedí paňmáma, to se rozumí mladá, hezká, buclatá, a snídá se mnou. Přistrkujeme si vzájemně pekáč, pobízíme se lehkým kývnutím ruky: mnoho doma mluvit není pantátovské, není důstojné.

Teď si utřela paňmáma fěrtoškem ústa, vstala a zmizela; ale už za chvílenku je zase zde; byla jen ve sklípku, mámeť tam půlhekták piva. Podává mně veliký polívaný džbán, já piju — vydechnu — zase piju — a podám jí — však ona si asi už přihnula ve sklípku taky sama! Ještě chvilku sedíme spolu, pak hospodyně odejde do kuchyně, aby dala do trouby už vepřovou pečeni a zadělala na kobližky a šišky, a já osamotnělý hledím džbánku dostat se na dno. A teď už dýmku, če-

pici, kabát a zvolna do hospody! To bych byl pěkný sedlák, kdybych si tam hned dopoledne dnes nepopil se sousedy!

Ale ne dlouho, jenom až zvonek zaklinká poledne, pak se dohoupám už zas k obědu domů. Pořádný oběd — vždyť je masopůst! Moc nudlové polívky, se šafránem. Moc hovězího masa, se sosem. Moc vepřové pečeně v červené kůži, s knedlíky a zelím. Moc kobližek s mákem. A moc, tuze moc piva. A nato se převalím na postel do peřin — ani boty si nesundám z nohou —, a sotva dopadnu, chrápu.

Asi tak dvě hodiny ležím. Přes náves zapištěl od hospody klarinet. Po návsi prohánějí se saně, koně frkají a zvoní rolničkami. Také moje saně už se mi projíždějí pod okny — mohl bych sice těch několik kroků do hospody zrovna jako dopoledne vykonat pěšky, ale byl by to masopůst? A moje paňmáma už je oblečena a ověšena — „No tak, hospodáři, — půjdem? — zůstaneme doma?“

Usedli jsme. Několikráte objedeme náves a zarazíme pak u hospody. Vítání, podávání rukou, jako bychom rok se byli neviděli.

„Tak teď ale, muzikanti, sólo — tady jsou dva zlaté! Pojď, stará, drž se!“ A kolem nás smích a plácání do rukou a volání „právo — právo!“, a my se točíme přes celou píseň. Není ostatně dlouhá ta píseň, dnes to muzikanti berou jen krátce. A pak si paňmáma zasedne na lavici k paňmámám ostatním a já si zasednu k sousedům za stůl. Rozhlížím se. S kýmpak se asi poperu dneska? S Frantíkem...? Jsme si beztoho ještě něco dlužni! Nebo s Vaškem...? S tím se pereme už od dětinstva — no vždyť se to uvidí! Ale teď kabát dolů — je tak horko — horko!

A za hodinu už vejskám, bouchám pěstí na stůl a mám čepici vzadu až v týlu.

Za dvě hodiny dám si nové sólo a paňmáma jde pak domů, přihlídnout k stáji.

Za tři hodiny mám první hádku. S jakýms synkem selským, s jehož děvčetem jsem zrovna teď už potřetí tančil.

A sotva o hodinu později mám už hádku druhou. S těmi muzikanty, línými chlapy! „No co tam civíte — přišli jste

snad na čuměnou?! Jestli chcete — já vám naplním ty vaše pauzy! — Cože — abych si hleděl svého džbánku? I vy — krajcmilión —," a už jsem vyskočil, vytrh jednomu trubku a začal bouchat do valdhorn a do hlav. Muzikanti se hrnou zepředu na mne, zezadu se přihrnou druzí — jsem zrovna uprostřed, mlátím na všechny strany, jsem mlácen ze všech stran — najednou už necítím podlahu pod nohou — jsem někde ve vzduchu — křás! křás! — já vylít oknem —

To je ukrutně krásné, vylítnout oknem, — mnohem krásnější nežli dveřmi!

Jenom jsem heknul! A ležím roztažen jako žába. Kolem mne vříská a výská drobnější veská mládež, uvnitř domu víří zas hudba a já se konečně sbírám. Ohmatávám se, je mi zima i horko. Čepice zůstala uvnitř, kabát uvnitř — na hlavě mám věnec boulí, nos je rozbit, levé ucho natrženo, záda — ta jsou asi až černá, podlitá krví — necítím jich ani!

Belhám se domů.

„Ježíš Maria Josef — já nešťastná žena! A pořád mi něco říkalo —"

„Drž hubu, nebo —!" a svalím se na postel.

Paňmáma přináší šátky — přikládá mokré klůcky —

Celý týden mám s tím co dělat! Ale příští neděli je muzika zase v Mlazovicích — tam já půjdu, a když nevymlátím celou hospodu, tak ať — —! Ať si mne zbijou — —

Ach ano — na venkově je ještě masopust! Tam užije ještě člověk! Ale tady v Praze —

Bývávalo, bývávalo někdy také tady! Také v Praze se kdysi vyhazovávalo okny a natlouklo se lidem — dnes, kdyby tu chtěl člověk pořádný výprask — vždyť ani neví, kamže si pro něj?! Ani tomu není zrovna tak dávno, že v Praze bylo docela jinak, příjemno a živo. Za léta „u Vonásků", „na Panenské", „u Lilií", „u Křížků", jinde a jinde v neděli rvačky co nejkrásnější — policie — vojsko — veškerá radost! Za zimy pak ani jediný pořádný bál bez nějakého vyhazovu, v Konviktě ani jediná „maškaráda" bez ukrutné pračky — vždyť se na to přece pamatujeme — taky jsem si odnes někdy svůj dílek —

Ach — tenkráte ještě cítil každý v sobě trochu síly! Na-

příklad tenkráte ty „traufy“! Co to bylo? Ano, ano, pubínkové milí, to bylo něco, o čem bude musit budoucí Tomek jednou vypravovat, a bylo by dobře, kdyby vypravoval už nynější Tomek! „Trauf“ = výroční pračka mezi studenty a Podskaláky. V zimě, dokud byl led, ještě za masopustu. Celá Praha těšila se na „trauf“.

Studenti, ti velcí, „vysocí“, šli ze smíchovské strany, od Císařské louky. Podskaláci od svého sídla; bojiště bylo uprostřed řeky. Hole, klacky, bidla, háky, praky s ostrými kusy ledu; rozbité hlavy, zpřerážené ruce, roztržená ústa; obecní truhly, policejní strážnice, kriminály. — „No, včera, přece byl jednou zase trauf, který se poved! Doktor Matějka vypravoval u Cardy, že ještě dnes ho ruce bolí, jak včera zašíval rány!“ — „No, takový trauf už asi nebude, jako ten před 10 roky, když dlouhému Mikulovi vyrazili to oko!“ — „I — Mikulu sebrali včera už zase! Víte, co při výslechu řek městskému panu hejtmanovi? ‚Milostpane — když ono to nejde! Já bych se musil z Podskalí vystěhovat — oni by mne poplivali na potkání —!‘ Městský hejtman se musil obrátit, aby se nesmál; řek jenom: ‚Čtyryadvacet hodin!‘ “

A teď! Můj bože, my hynem — my shnijem — mne už ale pranic netěší ta Praha! Praho — Praho — jdi si do kláštera, Praho!

Jdi do kláštera — spustila jsi se boha!

Dějou se sice den co den v Praze také teď ještě rvačky, veliké rvačky; ale čím? — pěstí? — to to: ukrutnou hubou. Plníme tím ale vůli boží?

V Písmě svatém stojí zřejmě psáno: „Nervi se *slovy*.“ — II. Tim. 2, 14.

NÁRODNÍ LISTY 17. února 1889

△ *V Praze 9. března*

Odedávna bývá obyčejem, že v masopostě píšou se fejetony masopostní, v postě postní. Snad je to dobře. Jenže čert aby se do takového obratu ihned vpravil! Ještě snad před málo hodinami nabádal jsem čtenáře k rozpustilosti, ba třeba i k hříchu, a teď už mu mám zase kázat kajicnost, jemu, kterému ještě všechny žilky hrajou! Když ale není pomoci! Když je to předpis! — No — udělal si čtenář tedy už křížek na čelíčko, na pusinku a na prsíčka — a dáme se do toho!

Počkat — ještě chvílenku počkat! Nemám úvod. Nevím, co na počinek hned tak hodně trefného říci. Když je to věc přece jen safraportská —!

Přemýšlel jsem o ní už včera, navečer, při čaji a sušenkách českých — mívám při nich tak dobré nápady —, a tu mi pojednou napadlo: vždyť *dobrý příklad* je přece lepší než *desatero* kázání — dej čtenáři dobrý příklad! Ano, to udělej — —

Vzal jsem tedy páně Veselého výbornou knihu Ikonografie světců — vyšla německy, až napíše pan J. E. Veselý něco špatného, vydá to česky — a tam je úplný šematismus všech osob svatých, je jich tam na dva tisíce, příkladů tedy dosti. Ale jak jich užít —? Nejlíp snad probrat ty svaté dle jich životního zaměstnání — ne? Zaměstnání má na člověka vliv vždycky co největší — napomáhá někdy zlu — přivádí samo o sobě jindy k dobru — čtenář může se dle takových příkladů řídit — svoje povolání si volit — nebo změnit —

Neprobral jsem arci celé dva tisíce, to ne, toho bych nevydržel. Odpočítal jsem si jenom dvě stě abecedou hned prvních, a myslil jsem si: Čemu nebe chtělo u A a u B, tomu zajisté chtělo i u Z a u Ž! Vždyť může si čtenář prostě pak desítkou multiplikovat — ostatně je dvě stě najisto už číslo dosti

veliké a poměr je z něho *zcela* už jasný! Napočetl jsem tedy mezi těmi 200 svatými:

39 biskupů, 34 světce neurčitého životního povolání (21 neurčitý mužský, 13 neurčitých žen), 16 poustevníků, 14 mnichů, 10 opatů, 10 panen (mezi nimi jednu z Paříže), 7 kněží, 7 opatek, 5 jeptišek, 3 arcibiskupy, 3 rytíře, 3 princezny, 2 papeže, 2 hrabata, 2 vojáky, 2 vdovy, 2 učitele, 2 zlatníky, 2 krejčí, 1 císařovnu, 1 krále, 1 královnu, 1 vévodkyni, 1 prince, 1 knížete, 1 kněžnu, 1 hraběnku, 1 poustevnici, 1 jenerála, 1 oficíra, 1 sedláka, 1 lokaje, 1 zámečníka, 1 ševce, 1 básníka, 1 sedláře, 1 pastuchu, 1 — —, 1 — —...

Škrabu se za uchem. Žurnalista tu skutečně ani jeden! Ačkoli i „1 oficír"! To je nepříjemná věc — a málo se na té nepříjemnosti mění, že člověk věc „pochopuje". Arci — arci — trochu si novinář někdy zalhat musí — a lež je hřích! Také si někdy novinář hraje na proroka, a netrvá pak ani dlouho a ukáže se, že je „falešný prorok". Item se rád pere. Rovněž i mimo pračku nedbá vždycky předepsané nám „lásky k bližním", vypravuje o nich historky co nejpikantnější, ba někdy je i perem svým zrovna očerňuje. Jakož se také nikterak upříti nedá, že nemívá patřičné úcty k zákonům a řádům a že věru „vrchnostem země" neprokazuje vždy oné lásky a oddanosti, která je nám předepsána samičkým pánembohem — —

Pak arci — ach, pochopíme, že ho nemají „ve vyšších sférách" příliš rádi! A „jako na nebi, tak i na zemi" — podívejte se jenom tady v Čechách například na náš Žurnalistický spolek — všimne sobě ho po národě někdo? — Jak povídám — nepříjemná věc! Kdyby alespoň nebyl ten „1 oficír"!

A vida — čtenář se mezitím škrabe za uchem taky! Pročetl si tu moji nebeskou statistiku, zadíval se do ní, je mu z toho ňák ouzko.

Uznávám — uznávám, má to svou obtíž! Nejsnáz z nás všech dovede tedy patrně nějaký biskup být beze všech hříchů — může ale být z každého mého čtenáře biskup? Nebo panna? Nebo poustevník? Dnes, když každý jenom trochu, trošičku slušný člověk musí být alespoň v některém spolku předsedou, ve dvou místopředsedou, ve čtyřech výborem, v osmi ná-

hradníkem —? Zlá věc! Ještě nejspíš by to čtenáři šlo tedy snad v té rubrice „neurčité životní povolání“ — tohleto povolání by se ostatně i mně samotnému líbilo nejlíp!

Než — povolání nepovolání, postavení nepostavení: člověk může být v každičkém povolání hodný! Jen když se přidržuje ctnosti! Ctnost — ctnost — to je tuze pěkná věc — o jé, o jé, jak náleží pěkná — v tisících a tisících tištěných knih můžeš se dočíst o její obzvláštní kráse! Zrovna radost už z pouhého podívání se na ni! Kdežto nectnost čili hřích — hřích —

No víte, buďme spravedlivi, mluvme pravdu — hřích také není zrovna šlampl! Má takovou ňákou kudrnatou hlavičku pěknou. Takový důleček v tváři. Takový vábný hlas, zvonivý smích — —

Ovšem — to prý všechno a všechno zmizí, když člověk se podívá trošičku blíže. Takzvaní mravokárci — tuze hodní lidé! — říkají: „Jenom krev v prsou utišit — podívat se hříchu pevně do očí — rozebrat jej v jeho prvky — pojednou zmizí pak ten jeho vypůjčený lesk, ztratí se vylhaná jeho barva růžová…“ Ale na to musí být přece dostatečný čas, si myslím!? A při takovém rozboru se člověk přece trochu zdrží — a nežli se nadám, bude už dobrá příležitost tedy třeba pryč a já už ani nebudu moci pak snad hřešit!?

„Popadnout hřích za prsa, praštit jím o zem…,“ volají jiní. Ty můj bože — kdepak bych například já to srdce nabral! Když se hříchu podívám do těch čtveračivých oček — když cítím tu teplou, měkkou pacinku jeho — — všemohoucí bože, je-li skutečně tvojí vůlí, aby člověk nehřešil nikdy a nikdy, — prosím tě — ve jménu miliónů tě prosím: sprav — udělej to všechno na tomhle světě už tedy nějak jináč!

Jsou lidé, kteří tvrdí, že pánbůh vskutku ani nechce, aby na světě naprosto nebylo hříchu! Sic prý by byl hříchu nedal takový půvab. Takovou různou, denně se stokrát měnící, člověka tedy tak snadno klamající tvářnost. A nebyl by dal člověku *tolik* pro něj „svobodné vůle“.

Jsou zase jiní lidé, kteří poukazují k tomu, že hřích prý nepopíratelně přičinil již i k lidskému dobru. Bez něho prý by

nebyla tak vzkvetla ani sama věda teologická, věda svatá, věda všech věd!

Jsou pak ještě jiní lidé, kteří opovažují se v hříchu spatřovat docela hotovou prý „papriku našeho života“! Říkají: „Každý člověk dře *svoji* kozu“ — že jako každý člověk hřeší po svém, každý jinak — co prý je tu pak po světě pestrosti pěkné! A říkají: „Petr na Pavla a Pavel na Havla“ svůj hřích strká — co prý je tu zase zábavy v takové mele!

A jsou konečně ještě jiní, kteří sice velmi ochotně připouštějí, že hřích je zlem, skutečným zlem, ale přitom si hvízdají, zpívají — jako by na tom všem nebylo za mák důležitosti —

Též mne kdys omamuje vábný hřích jak blín,
že odvracím se od světla a stáčím v stín.
Však proto nesplítám si nikdy kárnou metlu,
já nesoužím se výčitkami, nehrdlím
a nenapomínám se k dobru — aj vždyť vím,
jak v okně květina, když někdo v stín ji obočí,
zas sama volně listy své ku slunci otočí,
že též se srdce mé zas samo *stočí k světlu.* —

Zkrátka — hotový Babylón! Není čtenář z toho všecek popleten? Nehučí mu v hlavě jako v oulu?

Jaké to tedy štěstí, že čtenář má teď *mne!* Muže zkušeného. Myslitele jasného. Rádce upřímného.

Mne arci všechny ty řeči, všechny ty různé náhledy, všechny protivy nespletou ani dost málo! *Já* vidím jasně a pravím rozhodně:

Čtenáři!

Hřešit nesmíš nikdy — *nikdy — nikdy!*

Hřešíš-li ale přece, no tak hleď se alespoň vyhnout všem hříchům „volajícím do nebe“ — neboť ty dělají rámus!

A trochu si s tím už teď přispěš, dokud ještě jsou tyhlety dny krátké — „grzech skrytości szuka“, hřích miluje šero — později už není takové pohodlí.

NÁRODNÍ LISTY 10. března 1889

△ *V Praze 23. března*

Kdyby se nás někdo zeptal: „Jakpak se máte?“, vstrčili bychom pravici za vestu jako hrabě Taaffe a řekli bychom: „No — fretujeme se, fretujeme se!“ zrovna jako hrabě Taaffe. Zkrátka: máme se ministersky.

Už jsme se dofretovali do poloviny postu. A neučinilo nám to věru pražádnou obtíž. Copak je vlastně hlavní podstatou postu? Odříkání se masa — pravda? Ale to není za letošní zimy ani pražádnou ctností — takovou hovězinu, jakou nám Pražanům prodávají letos, takovou nepamatujeme už od pruských válek! Tvrdá. Dřevnatá. Neúprosná. Choulíme se před ní. Odchází se stolu, jak přišla na stůl, nikdo se jí už ani nedotkne — „úctu k stáří — úctu k stáří!“ — Že prý řezníci kupují jenom „krmené kusy“. Ano, ale narozené roku… Co nemohou na venkově v stájích k praničemu už potřebovat, co vybrakujou, prokrmí se trochu a prodá se v Praze. Alespoň kdyby hospodáři tedy to krmení znali! Ale ženou to samými brambory, které zpočátku působí na zvíře jako Karlovy Vary nebo Mariánské Lázně, — tím však maso se nezjemní, pánové, neměkne, nemladne! Dobytek se má před krmní dobou nechat pěkně vypást pod širým nebem! Nebo 8—14 dní krmit jen řepovou chrastí! Hospodáři — a nemají o tomhletom ani zdání! Musí je poučovat teprve Pražák, hloupý novinář! Je to hanba — fuj!

To je to, že lidé nestudují dosti přírodu. Neměli by z ní spustit ani očí. Měli by sledovat ji krok za krokem. A to po celý rok, od jara do jara. Zrovna zase začíná teď jaro — začněte s ním, pokračujte s ním, studujte, sledujte!

Ba už je tu jaro, pražádná pochybnost! Minulou středu, odpoledne o 4. hodině 48 minutách vyšel jsem si z domu, vtom — klap! — vedle mé boty leží „káča“! Víte, taková dře-

věná, červeně natřená, kterou kluk špagátem roztočí a pak bičíkem maže. „Cože — káča už se probudila ze zimního spánku? — toť *musí* být jaro!“ a klukovi se ani neomluviv — spěchal jsem do městského parku.

Vskutku! Už tu lezla do stromů míza! Kosmaté kořání stromů, napohled ještě mrtvých, dychtivě sálo ze země vlhkost nasycenou různými solmi a kyselinou uhličitou, vlhko rozpouštělo v kořenech gumu, cukr, bílkovinu atd., lezlo lýčím k výši, okojilo strom až k nejtenčím větvičkám — míza! Za týden bude také zevně už oživen, pupenci pokryt — tu je vidět, čehože zmůže teplo, světlo a vlhko! Nemluví tu sama příroda k nám: Člověče, chceš pookřát? Tedy jdi tam, kde je teplo, světlo, vlhko! Jdi do hospody! —?

Už je tu jaro! Vesele kolem svítilen poletujících netopýrů přibývá.* Koroptvičky jdou „do párku“. Salamandři s kanovnicky červenými břichy vynořují se nad povrch proudu a oddychují si volně. Také žabky se oživují, jsou jich plné ulice, nosí torby s nápisy „hudba“, arci ale ještě nedávají koncert. Kočky mňoukají na měsíc. Kuny se vztekají po střechách. Básníci cítí cosi ve svých prsou a vřískají svazky písní. A vrabci štěkají a páří se ve žlabu — nosí do protějšího vikýře slaměná stébla a do čtrnácti dnů budu moci vzít snad už čtenáře důvěrně stranou a pošeptat mu: „Vím o hnízdě — je tam pět mladých!“

Už je tu jaro! Z Kunratic přichází právě zpráva, že tam v háji poletují už mlaďounké křivonosky.**

Z vůkolí Kravína se zase vypravuje, že tam zvláště za nedělního odpoledne pražští medvědi provádějí svoje mladé (líhnou se obyčejně v lednu). A hokynářka z Jenče sdělila krejčovům vedle, že u Hvězdy za zdí našli se už i zajíčkové mladí. Když si tak člověk pomyslí, jak as takovému zajíčkovi je, když

* Neřekl něco podobného už přítel Eduard na říšské radě? — No tak jsem spáchal plagiát! —

** Upozorňuju pány antisemity, že křivonosky „hnízdí nejen teď, nýbrž také už v lednu, v prosinci, vlastně za každé doby roční“. U nich nerozhoduje počasí, nýbrž zahnizďují se, kdykoli je dost potravy a kdekoli mají se dobře.

se vylíhne tak útloučký, tak mokrý, a už tu ten ostrý, ledový březnový vítr do něho pere, — slzy člověku vhrknou do očí! — Domácí savci naši to arci tedy mají líp. Ale už byli také pilni. Všechno se nám teď již omlazuje, rodí a množí. Kobylky nám přinášejí hříbata, kravičky telata, ovečky jehňata a kuchařky z trhu kůzlata, která se pak upravují s celerovým salátem a se šunkou v rejži.

Je tu jaro, s ním chytněme sobě již tedy i ty zábavy jarní! Mládež — což mládež! — ta je přírodě ještě bližší a příroda sama ji ponouká, po čem a když má sáhnout. Mládež si teď pomrskává svoji káču, po káče sáhne ku palestře a míči, a pak teprve vezme krejcar nebo knoflík a bude si hrát „od zdi“ — v tom je hluboký rozum. Z dorostlejších Pražanů ale už jenom někteří dbají hlasu matky přírody, která káže: „Hýbat se — hýbat!“, a ti tedy hledají zábavu: v honu a lovu. Jenže nerozumné zákony obě ty vrozené nám zábavy kazí. Určují zvěři — „ochrannou dobu“. A člověk má pak s četníkem mrzutost.

Čtenář mně bude proto asi vděčen, vypíšu-li mu ze zákona, co smí teď ještě bezpečně honit. A sice smí čtenář bezpečně honit: medvědy — vlky — lišky — vydry — divoké kočky — rysy — tchoře — a lasičky. Může je střílet kulí, na čekané, u mrchy, při štvanici; může brát s sebou na ně jezevčíky, harašit řetězy, zvonit kosou; může je chytat do pastí, do kládek, do ok; může s nimi dělat vůbec, co chce.

Nejlíp se teď ale odporučuje Pražanovi honba na vydry. Ta se může dít uprostřed města, ve velké společnosti, v pravé poledne. Rok co rok se totiž stává, že velká voda při dřenici srazí nějakou tu vydru z hořejší Vltavy přes jezy až ke Kamennému mostu. Zde se pak vydra usadí mezi ledovými krami, nahromaděnými u ostrova Kampy, a po několik dní tu sídlí, skáče do vody, zase z ní leze atd., aniž by se podobalo, že ruch městský jí dost málo při tom všem vadí. Sta Pražanů tu pak stojí na mostě a kouká se na vydru dolů. A mnohý tu vydrží „na čekané“ dvě, tři hodiny, ba třeba i celičké půldne. „Teď je její kožešina nejlepší,“ šeptá druh druhu. Tam tedy může se čtenář postavit taky. A koukat se taky.

Abych čtenáře zvláště teprv upozornil, že v Praze také na

koroptvičky není žádná „ochranná doba“, ty že se tady honí chudinky po celý rok, není snad ani potřebí — to on ví, to denně vidí.

Kdo pak z Pražanů raděj loví než honí, má teď také leckterou příležitost pěknou. Mořské ryby například může lovit *všechny*: udicí, sítí, košem, čímkoli. Rovněž ústřice může trhat či lámat. A do moře nastrkané kůly vytahovat a z nich si mušle sbírat.

Koho netěší ale hon a lov, snadže ho zato *rostlinstvo* tím více baví. Teď právě je čas ku pěstování mladých zelenin, zvláště ale „delikatesy“ — nových zemčat! — Jde se do sklepa, kde pod slamou a na slámě přezimují staré brambory, a prohlídne se, které z nich už hodně klíčily a omladky nasadily; brambora cadrnatá, neúhledná, na podzim nevážená, má jich teď třeba i třicet, různě velkých: jako ořech lískový i jako ořech vlašský. Ty omladky se tedy ulámou, zahrabou na den, na dva do země, aby povrch chytil jako trochu hlíny, zase vyhrabou, dají na talíř a vystaví za sklem. A pak se jim říká „maltánské“, „alžírské“, „joppské“, „menzalehské“ a ještě jinak. Kilo se prodává po 32 nových. Zvláštností jejich je, že nestojí za nic.

Naše milé hospodyňky pražské bych však upozornil, že *jejich* hlavní starostí má teď býti *drůbež*. Nejvyšší čas, aby se doplnilo, kde co schází! A vidí-li dobrá hospodyňka skutečně, že jí k její drůbeži schází ještě nějaká „Růženka“ nebo nějaký „Mates“ — zrovna teď se rozkrákaly vrány: rafnout a dát pokřtít!

Je jaro — je jaro! Ale marně se ohlížím, kde je náš „laskavý abonent“. Ach, kdypak už vejde do redakce listonoš a přinese rozlámanou škatulku a v té škatulce „prvního motýla“ — „posla jara“ —!!??

NÁRODNÍ LISTY 24. března 1889

△ *V Praze 30. března*

Kdykoliv se mně poštěstí zasmát se upřímně, od srdce, jsem pak vždycky zdráv, tedy vděčen. „Smích je nejúsměvnější dar přírody," řekl bych tak asi, kdybych byl básník.

My Čechové jsme vůbec smíškové známí. My nenávidíme každý smích, který jde toliko „ze plic", ne ze srdce, náš lid pro takovýto smích neupřímný vynalezl si i svoje slovo zvláštní, slovo „smích studený" — není trefnějšího a důmyslnějšího ani ve světě! My se smějeme, my se řehtáme, až „se za břicho popadáme", až „smíchem se všichni válíme", až „div smíchy nepukneme" či „nepraskneme", ba až „si boky od smíchu rveme" — víc už téměř udělat nelze! A jsou lidé, kteří tvrdí, že vlastně ani nic jiného neděláme nežli se smějem.

Jenže přece nemá každý stejného štěstí. Nenaskytneť se vždycky a každému vítaná příležitost k smíchu. Komu se naskytne, ať řekne zaplať pánbůh! Mně naskytla se na počátku minulé zimy — zaplať pánbůh! A teď, na samém počátku jara už zase — zaplať pánbůh! A to byly dva smíchy — Karlovo náměstí takového řehtotu ještě neslyšelo!

To bylo — to bylo — — když já se už i při vzpomínce kuckám! — To bylo — já o tom trochu tady ovšem už vypravoval — to bylo — — zpropadené! — no já si přitáhnu ještě jednu sesli vpravo a jednu vlevo, abych náhodou nespad, a snad to vyhrknu — budu vypravovat historicky chladně — —

To bylo tedy na počátku zimy, na Karlově náměstí, v tamějších městských sadech. Jak známo, má Praha několikeré svoje městské sady. To by bylo sice hezké, ale Pražané navykli sobě bohužel nejen na ty sady se koukat, nýbrž i sem tam po nich si chodit! Ba byli i někteří, kteří záhy se ohlíželi, kdeže by si tu mohli i — *sednout!* Vskutku!

Takového něco naše obecní správa arci nepodporuje. To tak,

vyhodit třeba celičkou stovku na lávky pro zevlující lidi! Aby si tam usedl leckterý halama, nemající krejcaru v kapse, a třeba hned vedle tříštokového domácího pána!

Že však lidé přece jenom chtěli a chtěli tu sedět, zavezl sem soukromník pan Gottwald sedadel několikerou řadou a vybíral za hodinu krejcar. Po celé léto, až už do takového mrazu, že by byl policajt ihned musel každého sebrat, kdo by si byl chtěl ještě zde sednout. Pak vzal pan Gottwald jednoho dne ráno několik vozů, naložil sedadla a odvez.

Obecní správa stála zrovna tamhle za rohem. Přívětivou její tváří něco hrálo, pusinkovým rtem jejím něco škubalo — patrně se jí rodila taškařice v hlavě. — Pojednou přiskočila, přivlékla několik laviček, rozestavěla je leckam po cestách sadních — „Tak — chtěli jste lávky — *teď je tu máte!*“

Lidé se sbíhali. Za břicha se popadali. Smíchy praskali. Boky si od smíchu rvali. A vtom jsem se k tomu monumentálnímu vtipu přihodil také já —

Znáte tu starou, krásnou vrbu uprostřed prvního sadu? — ta byla mojím štěstím! Chyt jsem se jí rukou, přitisk k ní čelo — co dál se dělo, vím už jen z vypravování —

Šest mužů mne prý rvalo od stromu — já řičel.

Dvanáct ženských si strhlo šátky se hlav a ucpávalo mi ústa — já řičel.

Čtyřiadvacetkrát mne muži ženy potopili do rybníka — já řičel, až jsem ho rozbublal. Konečně mne donesli k arkádě u páterů jezuitů a modlili se ku „čtrnácti pomocníkům“ — to pomohlo.

Ale jak já si byl bránici otřás, jak já pak byl po celou zimu zdráv! Spal jsem jako dudek. Pil jako rys. Jedl jako vlk. Zaplať pánbůh!

Nevděčníkem nejsem. Po tři neděle jsem chodil pak po našich obecních starších — tisk jsem každému z nich ruku: „To bylo znamenité — i vy vokáči, vy —!“

A nesmrtelný vtip napsal jsem si na papír, dal za rámec, pověsil doma na zeď — jenom pándán kdybych ještě měl k němu — pándán! —...! —

Zima odešla. Slunko svítívá už po celé půlhodinky a pak je

venku teď už zase tak milo, tak teplo! Láká to do sadů — láká si na vzduchu sednout —

Šel jsem na Karlovo náměstí.

Lávky pryč — po lávkách ani stopy! —

Mám už svůj pándán —!

Jistěže slavná obecní správa přemýšlela po celičkou zimu: „Jakpak bych já tedy tomu svému zlatému △ — —“

— — — — — —

Rozumím, kývne mnohý. Chce na obecní radě vylechtat do sadů konečně dostatek lavic! No — má pravdu — je to beztoho tak trochu skandál —

I ty lecjaký tento! Ty bys toho na naší obecní správě vylechtal! Naše obecní správa je zrovna jako starý husita, rozumíš? — ten se lechtat nedá!

Což o to, bylo by to hezké! A počítal bych sobě zásluhou. Jenže by musila obecní správa dát tam těch lávek, aby skutečně *vystačily*. Aby byly plnou náhradou za ta nynější četná sedadla soukromníkova. Mámeť tu jisté lidi, kteří nemají praničeho jiného na práci nežli zahálet a čumět, a ti umějí vyslat si z domova napřed chůvu a děti, aby zasedly místa, a pak se tu dle pohodlí sami uvelebí na několik hodin, a když přijde chodec, třeba znavený a chorý, aby o místečko žebral! —

A měl bych na srdci ještě jiné věci stran těch našich sadů! Dnes ještě příroda arci přílišně ku procházkám neláká, dnes vypadá umouněná, rozespalá, jako by s pozamknutýma očima, — měla by si vzít příklad z výkladních květinářských skříní paní Dittrichové nebo Prellerové, tam vidí, jak by byla hezka, kdyby ve všem poslouchala člověka! — ale brzy bude už asi také venku pod širým nebem vše lesklé, půvabné, lákavé, a tu teprve bude vidět, cože nám ještě schází do úplnosti sadů!

Malá Strana například nemá *pražádných sadů!* Zní to divně u té zelenem zrovna obložené krásné naší Malé Strany, ale pravda to přec. Malostraňák může na Nebozízek, na Letnou, do Chotkových sadů, Jeleních příkopů, může i do krásné zahrady Lobkovické, Kinské, — ano, ale všude tam je daleko, cesta beze stínu a strmá — strmá! Kdo je zdráv, tomu tam

volno; kdo churav nebo stár, nemá kam zajít. Arci, až budou ty vléčné dráhy — někdy ve příštím století! Ale ani pak nemůže přece každý z denní své procházky platit daně — dosti značné as platit daně!

Vzpomínám na dobu, kdy byla ještě — ovšem jen dvakráte týdně — odevřena Valdštýnova zahrada. Jaké to osvěžení, jaká tu procházka milá! Jako stůl rovné sady. Prostranná, slunná, květnými záhony pokrytá místa. Dlouhé, stinné procházkové chodby. Rozkošné špalíry broskvových a fíkových stromů. Rozsáhlý rybník s pískovým ochozem, s tiše plovoucími labutěmi, s kocábkou, s malým, ale hustě porostlým ostrůvkem, k němuž jsme my děti pohlížely jako k nějaké báji. Skleníky plné květů a vůně. Vodomety. Veliká klec s ptáky a králíky. Vysoké zdi s umělými skalními útvary čili „rocailly“. Překrásný, do zahrady odevřený, obrovitý sál, proslulá ta valdštýnská „Salla terrina“. Tajuplná okna do lazební síně a do koby, v níž umístěn vycpaný kůň slavného frýdlandtského vévody — veselá okna do rozlehlého skvostného zámku, pocházejícího taktéž ještě z vévodovy doby — všechno plno dějin a zkázek, všechno tak panské, a přece tak milé — —

Někdy v letech padesátých byla Valdštýnská zahrada obecenstvu uzavřena. Pro nějakou neshodu mezi majitelem a tehdejší obecní správou — myslím že kvůli dodávání vody.

Na žádný způsob ne tedy kvůli něčemu, co by se nedalo zapomenout, odstranit, nahradit. A je tomu již na čtyřicet let —!

Jakžpak — nemohla by se nynější naše městská správa o to pokusit, abychom směli zase do Valdštýnských těch sadů?

Praničím by sobě nezadala!

Ani ne v tom nedoufaném, nepotěšném případu, kdyby došla odpověď záporná!

NÁRODNÍ LISTY 31. března 1889

△ *V Praze 6. dubna*

Dáváte si ještě někdy topit? Pěkné, viďte? Taková červenající se plotýnka připadá věru teď člověku jako večerní červánek — člověk je elegicky dojat, jako navečer, když se slunce loučí — to záhřevné, zlaté, dobroučké slunce! A mně je pokaždé, jako bych měl přistoupit k těm svým tichým, kachlovým kamnům, a od nich dojít do kuchyně k té nízké, plotýnkové peci, a hladit je a líbat a prosit za odpuštění, že v zimě jsem býval tak bručivý, tak hubatý, když jsem denně musil sázet 58 nových jen za uhlí a dříví!

Co platno — nastává rozloučení! Se zimním topením i se zimním vařením! Zazelená-li se všechno venku v přírodě, zazelená se doma i ta naše strava, musíme na tu zelenavost zvykat. Znenáhla, pomaloučku. My měšťáci jsme jako ta zvířátka chovaná a zavřená v stáji, nepouštěná na volnou pastvu: ta musí se zjara také teprv a také zvolna zvykat na zelenou píci. Ještě dobře, že nám ta mladá, šťavnatá, zelená příroda záhy chutná! Že naší mlsotě odpovídá! Já už zrovna na ní teď labužním, já v ní se už válím. Polívku bez šnytlíku už ani nejím! Červené ředkvičky požívám po celých hrstech! A dnes dopoledne nalezl mne jeden kolega z redakce docela před krámem u Vrbíka, jak jsem očima polykal špargl. Že prý jsem přitom mlaskal — jak já jsem se pak styděl!

A jako na stravu, musí teď člověk také navykat už na vzduch. Vítr studený a vítr vlažný se venku potkávají, srážejí se a melou, a tu může člověk při takové pračce dvou obrů snadno také si nějakou stržit. Pozor, člověče, cituju ti tady některé lékařské rady: Hubu držet, když na ulici mluvíš! Neklást se na chodník, byť byl sebelákavější! A *mlíko pít!* — Nejlíp bude, když si sám nadojíš a piješ mlíko ještě teplé. Kravičky ordinují od 5. do 6. zrána, od $^1/_2$ 12. do $^1/_2$ 1. v poledne a od 7. do 8. večer.

Také veškerá domácnost už se musí teď nějak jarně spravit! Nejlepší čas prý teď na vypařování štěnic. Na otrávení švábů. Na umoření molů. A chodit dopoledne pilně do hospody, rozumíš? Aby ženské mohly mezitím doma okna odvírat a větrat!

Venku — no ano, venku* je teď náramně krásně! Například ty louky! My měšťáci arci žádných luk nevidíme — ale: ty louky! A ty aleje, ty sady! Všude samá „kočička“, na topolech, na břízách, na vrbách — čičí! Doktor Karel Russ, německý přírodozpytec, dává následující pozoruhodnou radu: „Zajisté by bylo dobře, kdyby si každý — a to rok co rok — obral nějaký keř nebo nějaký strůmek, sledoval jej od prvního jarního probuzení až do usínání zase na podzim, denně jeho poupata, listy, výhony, květy a ovoce přesně měřil, je popsal a tvar jejich sobě nakreslil. Takový po celý rok psaný a kreslený životopis jakékoli rostliny poskytne mu popudu, poučení, hojných myšlenek a tím i rozkoše velké.“ — Odporučuju tuto radu páně Russovu co nejnalehavěji. Od rána do večera snad se to přece denně na jednom stromku spočítá, změří, popíše a nakreslí. A člověk nemusí pak alespoň nic jiného dělati.

Vždyť já sám jsem zde už onehdy radil, aby každý přírodu studoval dle jejího běhu, od jara do podzimu, a dle pozorovaného také pak žil a ve všem se řídil. Aby mu tedy byl, chceme-li to tak říci, vůdcem a učitelem kalendář. Bylo by to dobré, tuze dobré, i ve věcech velkých, ba nejdůležitějších! Vždyť i v lásce je prý dobře řídit se dle kalendáře! A milovat „od Jenovévy do matky Evy“!**

Ale na tohleto je vlastně celičká jedna sloka a já musím přece říci, odkudže ji umím. Roku 1848, v březnu, bylo v Praze, a to rychle za sebou, několik iluminací. Dávaly se do oken transparenty a na nich nápisy: „Svoboda!“ — „Svornost!“ — „Milujme se!“ — atd. Pan tedy Törmer, švec pod Svatojanským vrškem na Malé Straně, nápisy ty četl, a podobá se,

* Míním tím „venku“ jenom „mimo dům“.

** Totiž že abychom milovali jako *všechny* ženské po řadě, jak je vypočítává kalendář od 3. ledna do 24. prosince.

že posléz uvedený, kterému patrně nejlíp rozuměl, také nejlíp se mu líbil. A při iluminaci nejblíže příští měl už také pan Törmer za oknem transparent a na tom stálo:

Od Jenovévy
do matky Evy
milujme všecky —
tak je to hezky!

Nesmírné furóre! Nikde na Malé Straně nebylo téhož večera tolik lidí jako před oknem páně Törmerovým.

O čemž jsem ale nechtěl mluvit. Nýbrž o přírodě — já jsem teď samá příroda! Ale je to také vskutku luzné a zajímavé všude teď venku! Nejenže rostliny všechny se oživují, ale i zvěřena se pořád ještě činí, obrozuje a množí. Citlivé srdce má z toho velikou radost, a jenom mysl surová té němé tváři překáží a bezúčelně ji třeba hned v zárodku ničí. Kdekoliv můžeš, chraň tedy tu nebohou drůbež!

Když vstoupíš na trávník, dej pozor, abys nezašláp drobounkého šnečka, snad právě teprv uzřel chudáček světlo boží!

Když piješ z kalužiny, pozor, abys nepolk nějaké malilinké pulče a už zase nezmařil nevinný život!

Když přicházíš pozdě v noci domů, nedupej po chodbě příliš a nedělej zbytečný rámus; snadnoť možno, že zrovna teď se tu v některém koutě německé myšky rodí!

A když vejdeš do městského sadu a spatříš se tu někde plížit kočku, dupni honem a zaplácej na kalhoty; neboť mrcha ošemetná brouzdá se tu jenom proto, aby lapala ptáky a vyžírala hnízda! — Nejlepší prostředek proti kočkám v sadech je prý ostatně huňatý pinčl. Očekávám od naší obecní správy tedy, že takové huňaté pinčle najisto nám tam koupí. Do každého sadu po dvou, smím-li prosit.

Ptactvo, zvláště zpěvné ptactvo, má se věru všemožně chránit! Činíť nám, když doroste, všelijakou pak radost a přispívá všemožně ku zábavě naší. Teď například působí člověku obzvláštní potěšení, chytne-li si nějaké ty zpěvné ptáčky na lep, do oka, síťky, pasti nebo už jakkoli; jsouť ptáci láskou jako

slepí, jsou také dychtivi potravy pro svoje pisklata a snadno se chytnou. Arci je ta zábava zákonem zapovězena, ale to *zrovna* lechtá. Vždyť oni člověka nechytnou snad tak snadno! A chce-li být člověk už docela jist před pokutou a trestem, nu tak ať se pak s lupem svojím postaví na hodně oživené místo, v Praze například doprostřed Drůbežního trhu, nebo na Náměstí pod podloubí, a nepovšimne si jeho osoby a jeho zpívajících ptáků tam živoucí duše!

Také ale na svobodě je na ptáky teď podívaná a člověk se jimi baví. Když vidí, jak vlašťovky hnízda si lepí. Jak špačkové ponravy sbírají a do dlouhých krčků svých mladých cpou. Jak jediný střízlík obstará všechny své děti — a má jich ve hnízdě třeba až deset! Zrovna jako nějaký „střízlík" mezi lidmi, například nějaký chudičký krejčí! Což není ale vskutku i na toho střízlíka člověka zábavná podívaná, když má tedy hodně dětí a dře se kvůli nim, až pot se mu z čela lije, až krev se z rukou řine, až oči vyvstávají, prsa zapadají, tělo klesá — to přece baví!

Stejně pěkné jako budování hnízda a krmení mláďat je ale již i to ptačí vyznávání lásky. Děje se arci zpěvem. Zároveň však také *tancem!* Někteří přírodozpytci s obdivem zaznamenávají, že mezi ptáky je několik prý druhů, při nichž se pozorovaly skutečné tance, — a oni zatím *všichni ptáci provádějí tance!* I ten náš kanár v kleci při zpěvu tančí: skáče po obou nohou, z nohy na nohu, náhle sebou hodí a celý se otočí! A ve přírodě skáče pták zpívaje ze větve na větev, a mnohý usedne na vrchol a polétá ve spirále pak kolem stromu až na nejspodnější větev dolů — tam píseň končí! Zpěv spojený s tancem, tedy — hotové „královničky"!

Ba nejen ptáci — veškeří tvorové činí vyznání lásky veselým hlasem i veselým tancem. Vždyť i sám člověk! Viz ho o masopostě — tu on přece — ale mně se zdá, že bych teď začal filosofovat — já nechci filosofovat — —

Já chci jen ještě jednou poprosit: chraňte živůtek našich mladoučkých, našich zpěvavých ptáků! Moje prosba jde hlavně k těm mlsným, kteří na každém jídelním lístku hledají si „ptáčky s omáčkou" a u nichž je hospodský sprosťák, když

nemá v omáčce teď „ptáčky“. Vždyť taková mlsná huba spolyká nám jich na posedění třeba celou kopu! Když už chcete, když už musíte mít „ptáčky“, no tak papejte takové, kteří už nezpívají! Například staré slepice! Máte jich zrovna teď na trhu vrchovaté nůše!

Arci se tam každé slepici říká teď „kuře“. Ale ono se nerozkouše, to „kuře“!

NÁRODNÍ LISTY 7. dubna 1889

△ *V Praze 27. dubna*

Doba výletů letních, $^1/_2$, $^1/_1$, $1^1/_2$ denních se blíží. A k majitelům rodin, držitelům milenek a jiným hlaváčům přistupuje otázka vážná, rozhodná, předůležitá: Bude zítra — bude pozítří *hezky*? Budu moci si vyjet do Říčan na skopová žebírka? Do Hvězdy na škraloupovou kávu?

Odpověď je tu těžká! Ovšem má vzdělaný člověk svoje noviny a v těch novinách den co den jsou vytištěny také „meteorologické zprávy"; ale noviny nejsou, víme, hloupy, a přinášejí ta svoje proroctví vždycky teprve ve vydání odpoledním, když už se najisto ví, bude-li „dnes střídavě ošklivo" nebo „střídavě hezky". Rovněž má zkumný a myslivý pozorovatel pro určení povětrnosti ještě všeliké pomůcky jiné. Má-li přijít déšť, tlačí se například kouř z komínů k zemi. Mouchy štípají. A blechy koušou. Také se trkají berani. Jenže kouř, mouchy a blechy zahajují dotčenou věšteckou činnost svoji, teprve když už mračno nám visí zrovna nad hlavou, a co se týče těch beranů — moderní městské byty naše mají sice každý už svůj vodovod, svoji koupelnu, svoje dvojí vchody, ale jen trochu, trošičku slušně zařízeného ovčince dosud nemají.

Třeba tedy pomůcek *ještě* jiných, vydatnějších. Já vím několik *naprosto neomylných*, kladu je taky zde ke všeobecnému používání, nezištně a beze vší sebechvály.

Nejspolehlivějším prorokem je obecný *bodlák* — „carduus" říkáme mu my přírodozkumci, kteří zároveň umíme latinsky. A sice prorokuje bodlák takhle: jsou-li květy jeho po celou noc otevřeny, je dne následujícího hezky; jsou-li zavřeny, prší. Třeba tedy jenom po půlnoci si vyjít někam na inspekci a prohlídnout bodláky. Nejhezčí rostou u silnice do Záběhlic.

Stejně spolehlivým prorokem je *ještěrka*. Obzvláště ale ta

dlouhá, krásně zelená, která žije na Závisti — my jí říkáme „lacerta viridis“. Běhá-li ještěrka od časného rána živě sem tam, bude jistě krásně; zůstane-li uschována, bude dešť. Třeba tedy jenom časně zrána si vyjít na Závist a tam se podívat.

To jsou proroci *dne*; čtenář potřebuje někdy ale snad také nějakého proroka *noci*. Například když si chce v neděli ráno vyjet kamsi na ven a tam strávit „krásný letní večer“ a „krásnou letní noc“ zároveň se svou rodinou. Tu arci povstává otázka: Bude ta příští noc pěkna? No tak ať si čtenář před odjezdem vyleze prostě na některou z pražských věží — nejlíp se odporučuje Staroměšťákům věž týnská, Malostraňákům tomášská — a prohlídne si tam nějaké soví hnízdo. Má-li sova v hnízdě mrtvou myš, ptáka nebo jinou zásobu, bude nejbližší noc bouřná, nedovolující výletu; je-li hnízdo prázdno, bude noc teplá a krásná.

Nejlepším ale prorokem na světě, *lepším* ještě než bodlák, ještěrka a sova, je „*starý mládenec*“! Požehnaný krb domácí, u kterého žije tvor takový! Zvláště ale, je-li už *dosti* starý, je-li k tomu alespoň trošičku churavý, neduživý, — takového něco měla by si *každá* rodina pořídit! Barometrický účinek na kůži „starého mládence“ je zrovna úžasný! Ještě slunce ani samo neví, bude-li se usmívat nebo kabonit, a on už sebou škube — začne bručet — nadávat — —

Co já jsem se tenhle týden už nanadával, to „jde do zelena“! Vždyť je to ale také pravda! Nebe pořád jako pytel. Tabule v okně jako sklouzačka. Vzduch jako v parní lázni. A v ulicích všude venku pod kotníky vody. Na chvílenku sice někdy sluníčko vyskočí — vyskočí — ale sotvaže se obléknu, sotva prostrčím hlavu domovními dveřmi — — i ty prachmilión…

Ne — já tedy nehubuju! Já nechci zpřevracet přírodní běhy, já nahlížím: *někdy* musí pršet! Je toho zapotřebí na žito, na kolník, snad i ještě na jiné věci. A kdyby nepršelo teď, bude pršet později, po celý červen, ba několik neděl ještě po něm — bude neúroda, lidé budou bručet — — ale že by musilo zrovna tenkráte vždycky spustit, kdykoliv já mohu a chci si vyjít na procházku — — no, to ať mi pánbíček nepovídá —!

Bože můj — jak mne svého času takový deštík těšil! Ať už

byl šepotavý nebo plácavý, drobný nebo návalný, táhlý nebo lijavý, já měl co hošík pokaždé z něho radost! Už kvůli tomu, že jsme si čepice vždycky hned ovinovali kapesními šátky, ačkoli čepice nestála za nic a šátek také za nic, že jsme si vyhrnovali kalhoty nad kotníky a doma nejen směli, nýbrž docela pak musili zout boty a chodit bosi. Totiž — pokaždé také arci nebyla z deště stejná zrovna radost —

Například ne, když jsem chtěl právě na procházku a ono se tedy mělo k dešti. Tuť jsem pak musíval užívat nápadů co nejrozmanitějších, jen abych se dostal z domu — arci nebývala o ty nápady zrovna nouze — já už tenkráte jsem býval tak vtipný! A jednou jsem měl docela nápad tak zázračný, tak kolosální, že mne ještě po letech mrzel!

„Kam zas s tou čepicí! Kam tě čerti nesou!?“

„Tatínku, já bych šel trochu nahoru do alejí.“

„Nikam nepůjdeš; bude pršet!“

„Nebude, tatínku!“

„Bude, už to zrovna visí!“

„Nebude. Hektor dnes nesmrdí — já jsem k němu čuchnul.“

Vtom se tatínek rychle odvrátil. Teprv po chvilce obrátil se zase ke mně a pravil hlasem stísněným: „Nepůjdeš nikam!“ Patrně na něho působila váha skvělého důvodu mého. Jenže, z pochopitelné pýchy na synovu geniálnost, mluvil pak také s jinými o tom nápadu mojím, a tím se stalo, že Hektor, honicí pes pana doktora z prvního patra, i když už ani nežil, pořád ještě po našem domě smrděl. „Nebude zase pršet? Šel, Hanzi, čuchnout k Hektorovi!“ —

Zato arci jindy zase ta opravdová radost z deště! Zvláště když bývala veliká letní parna, když slunce peklo, každý paprslek píchal a vzduch houstl jako sebrané mléko! „To dnes dostaneme bouřku — cítím ji zrovna už v zádech — chraň nás všemohoucí pánbůh!“ říkali velcí. — „Dnes bude bouřka, uvidíš, — fešácká bouřka!“ říkali jsme my malí.

Přišla; obyčejně odpoledne. My kluci přes tu chvíli jsme už vybíhali z bytů, podívat se, zdali se blíží. Zvídaliť jsme o ní podle nebe nad naším Petřínem, stojí-li totiž „nad Petřínem

hrady“, právě tak jako se jinde zase soudí podle „kukle na Krkonoších“ nebo „podle čepice na Boubíně“.

Konečně se tedy nakupily bílé ty hrady — pak hrady šedivěly — temnily se — vždy tmavěj a tmavěj. Pod nebem bylo těžké, zlověstné ticho. Ale po domě všude ruch — okna se zavírala — ženské snášely po schůdcích na dvorek vany, dřezy, putny, stavěly je pod dešťovou troubu — žertovně se trochu strkaly, třeba i kvůli lepšímu místu trochu pohádaly —

Tma houstla dále a působila již až do úzkosti. Bylo tak temno a teskno, jako když z obrovské sopky padá na město těžký popel.

„Nos mezi očima není vidět! Chraň nás, všemohoucí bože, — co to bude s námi!“

Ticho. Náhle zafičel vítr. Znovu — silněj. Někde v sousedství zařinčelo opuštěné, zapomenuté okno, a sklo s třeskem sypalo se k zemi.

Najednou tma až zrovna noční — a tu zabručel hrom, ještě jakoby v dáli. Znovu — ještě jednou — a teď bum a třásk! už zrovna nám nad hlavou! Nebe se otevřelo — ruka se rychle zdvihla k čelu a dělala křížek — bum a třásk! blesk za bleskem, hrom za hromem, až se tělo chvěje, až není vlastního slova slyšet!

Jako by stavidlo spustil, leje se voda dolů — vtom okamžik úlevy, jako by nebe chtělo si oddychnout — a znovu zas třeskutý liják, s ním ale už kroupy — vody plácají do zdí, země a dlažby, kroupy tlukou do šindelových střech, do starých dřevěných pavlačí, do oken a rámů — řev děsný, ohlušující —

„Toť je den soudný! Potěš nás pánbůh, kam tahleta zloba padne do polí!“

Zase oddechnutí, okamžitá pauza. Liják ovšem pořád stejný, ale ne teď už s ledem; také vzduch se o něco zjasnil. Je vidět do dvorka, jak voda hrnoucí se z trouby stříká přes dřezy nebo mezi ně, ne však do nich. „Škoda věčná té pěkné vody!“ — „I teď tam nemůže nikdo!“ Ale já už byl na schůdkách venku, a skokem dole. „Jdeš sem — půjdeš sem!“ — marně volat — tahám dřezy sem tam — přistrkuju, rovnám — jsem už mokrý jako myš — to ale neškodí, já tančím a skáču

vesele zas vzhůru, ubíhám průjezdem na druhou stranu, odkud je do ulice vidět —

Tam je teprve krása — tam je krása! Tam je to všechno, nač jsme se těšili, když blížila se bouře! Do půl šíře je příkrá Ostruhová ulice jediná řeka — s hukotem se valí žlutý proud, hází se přes nerovné dláždění, pění a kypí, víří a bručí nad kanály — je pořád silnější, hlubší, od Hluboké cesty, z masovršních schodů, od výjezdu do Hradu přicházející proudy pomocné — voda roste — teď tak moci do ní, bosou nohou — *teď!*

Ale tatínek viděl by mne oknem — no snad takhle — opatrně kolem domu trochu výš si zajít — vyhrnout kalhoty — tak — už jsem v tom — voda vzkypěla, vyskočila mi až na kolena — bože — ta rozkoš — ta rozkoš — —

Ach — jak jsem byl šťasten!

Ale netrvala právě dlouho, tahleta dětinná radost z deště. Jenom trochu jsem postoupil v letech, a už mne déšť mrzel. To je arciť nedůslednost povahy —

Než co platno, déšť mne mrzel vždy více a více. A já se nehádám — ono je snadno možno, že to mělo i vážný vliv na celý můj život!

Vždyť jsem teprve ondy četl v jistém českém listu následující zprávu:

„*Rada ženám.* Chcete-li poznat povahu muže, všimněte si ho, když je promoklý a hladov. *Není-li* mrzut nebo rozzloben v tomto stavu, usušte ho, nasyťte ho a vezměte si ho; budete jistě mít anděla.“ —

Naposledy si mne ženy tedy všímaly vždycky jen v dešti.

NÁRODNÍ LISTY 28. dubna 1889

△ *V Praze 18. května*

Nemohu — nemohu si pomoci! Před osmi dny jsem se tu zapletl do procesí, a dnes mi jdou myšlenky pořád ještě „procesím“. Já lituju čtenáře upřímně — kéž může nahlídnout do mého srdce! Ale konečně mám také nějaká svoje „lidská práva“, a mohu si ať už ústně, nebo písemně mluvit tedy, co chci, o čem chci, kdy chci, jak chci — —

Zdalipak se odbývá svatojanská pouť alespoň v kostele pořád ještě tak, jak odbývala se asi před padesáti lety!? Já to nepopíšu, já jen vzpomínám. A vzpomínka ta moje by mohla slavit vskutku brzy již svoje půlstaleté jubileum. Je ale přece jen tak jasna, tak živa — vidím a slyším všechno zrovna před sebou — —

Nalezám se v chrámě Svatovítském. Je půl jedné s poledne, pouť církevně tedy odbyta. Právě odchází kněz s ministrantem od hrobu svatého Jana, kde byl sloužil poslední mši, a klestí si lidem namahavě cestu. Dnes tu u hrobu od páté hodiny ranní sloužena mše za mší, a jen někdy zacinkal zvonek také ještě u některého oltáře jiného, hodně vzdáleného, nepovšimnutý, ostýchavý.

Šum lidstva, beztoho stále hlučný, se teď ještě zvýšil; máť každé procesí svého předříkávače a ten pak hlasitě říká modlitby a houfec jeho hlasitě je říká za ním. Mimovolně houfec jeden druhý přitom přehlušuje, a klenbou chrámovou vlní se konečně takový lomoz, že věru až ouzko. „Tatíčku svatý Jene,“ proniklo tu ale najednou ostře vším tím hlukem, „tatíčku náš svatý — ach, my se s tebou tedy již zase rozlučujeme, my tě opouštíme — ach, snad tě v tom životě svém ani více už nespatříme —,“ a mimovolně utichlo něco hlasů vůkolních. Předříkávač křičí dál a dál, stále hlasem vyšším a ostřejším, ba křičí celé čtvrthodinné kázání — kolem něho ozývá se du-

šený vzlykot, pak hlasitý pláč. — „Tatíčku svatý Jene," zazní mezitím také zas z jiného houfce — a už zase z jiného — *teď* tedy nastal teprve vrchol svatojanské pouti, oblíbené „loučení se se svatým Janem" — —

A tamhle za třetím pilířem, pod schody na kruchtu, stojí na stupínku náš pan Zeiler! Jeho dlouhý krk je nahnut kupředu, jako když pták na bidélku poslouchá zpěv ptáka v sousední kleci. Oči jeho hledí přes brejle, tiše, upjatě. Tvář jeho, jindy vždycky pokrytá lehýnkou, veselou září, je opravdova a zdá se o něco bledší —

Pan Zeiler je pořadatel a předříkávač našich malostranských procesí. Postava typická. Muž dosti vysoký, kostnatého, ne však vychrtlého těla. Klobouk nosíval pan Zeiler skoro vždycky jenom v ruce, za zády; lysý svršek hlavy se pak zdaleka leskl a svítil. Podlouhlá, čistě vždy oholená tvář měla barvu zdravou, začervenalou. Na šedivých, chytrých očích seděly kulaté brejle, ale v těch bylo asi sklo jenom nepřibroušené — byloť panu Zeilerovi naprosto jedno, dívá-li se těmi brejlemi nebo dívá-li se přes ně! Na krku pyšnil se mu široký sněhobílý šátek, na prsou piková, drobně květovaná vesta, život vězel v dlouhém, černém kabátě kněžského střihu. Pan Zeiler chodil vzpřímeně, krokem vážným, trochu strkavým, jako by šel vždy uprostřed procesí.

V den tedy po tom svatém Janě, v den 17. května, pan Zeiler zrána vystoupil ze svého bytu v Hluboké cestě a kráčel pomalu dolů, k ulici Ostruhové. Tvář jeho byla jasnější ještě a veselejší, než bývávala jindy, a oči se mu svítily zrovna jako dvě hvězdy.

Hned na rohu Ostruhové ulice stál tu kupec pan Nekvasil před svým krámem a vyhříval se na ranním slunci.

„Děkuju pěkně, pane Zeiler, dej pánbůh dobrýtro! No — už je tu skoro zase prázdno — ale bylo nějakého lidstva, bylo procesí!"

„Jak náleží to bylo letos pěkné, jen co je pravda!" přikyvoval pan Zeiler. „Ale my — však my také něco venkovanům ukážeme — my to letos taky budeme mít zcela onaké!"

„Co?"

„Inu tu naši pouť hájeckou! My letos“ — a pan Zeiler přitlumil trochu hlas, jako by sděloval tajemství — „my nepůjdeme jen se samotnou Panenkou Marií, my si poneseme taky svatou Annu!“ Ustál a podíval se na pana Nekvasila přes skla.

Panem Nekvasilem ta zpráva nějak nepohnula. Pootevřel sice trochu ústa, ale ani nehles.

Pan Zeiler se tedy otáčel a mluvil už jakoby více jen samu k sobě. „Potřebuju osm pořádných žen — osm — rozšafných, hodných, které ponesou mi svatou Annu, čtyry k nosítkám, čtyry k pentlím — ale ne zcela chudých, aby si mohly obětovat na celé bílé šaty! Arci — rád bych je měl všechny tady z našeho vůkolí — spíše se pak smluví, když se znají — už máme beztoho tuze málo času, deset dní — ech co — já začnu hned u paní niťařky tady — spánembohem — požehnej pánbůh!“

A pan Zeiler šel a měl dnes věru rozhodné štěstí! Za dopůldne a za odpůldne bylo získáno všech osm „svatoanenských hospodyněk“, jak pan Zeiler si je byl nazval! Sám už ten obratný název paničky lákal. A diplomatem byl k tomu pan Zeiler, že přehoup se přes úskalí, ať se objevilo jakékoli!

Napřed osvědčil všude svou důvěru. Naznačil, že nějaká žena zcela chudá, nějaká „žebračka“, by ovšem nemohla si koupit novou řasnatou sukni bílou a bílý, pěkný špenzr, pak bílý čepec krajkový a pro možnou vždy nepohodu také ještě stejně pěkný veliký šátek. Též, že i takto je ještě leckteré vydáníčko malé, a že potřebí tedy k tomu spořádaných poměrů, oběti, dobrého srdce — dobrého srdce! Pak sdělil vážným, přitlumeným hlasem, že má s tím opravdu obtíž — velikou obtíž! Vždyť může brát přece ženy jenom nejpořádnější, jenom takové, které jsou váženy po celé čtvrti! Jiným by pan kvardián — procesí půjde nahoře od kapucínů — beztoho ani nepožehnal! A měla-li panička ještě pak snad nějakou námitku zvláštní, jak už u ženských bývá, pan Zeiler ji vyvrátil pouhým úsměvem a hravě. — „I ty můj bože: k pentlím že se berou jenom ty prostší, na nichž tak nezáleží? Nene, paní

Baruško, ku pentlím se berou ty *mladší* — však vy to víte!“ — „No, to je nápad, že sobě ani nikdo nepovšimne těch, které drží zadnější bradla! Zrovna těch předních sobě nevšimne nikdo! Napřed se koukne přece každý na svatý obraz — ne? a pak teprve na ty, kdo ho nesou!“

Také se ale panu Zeilerovi vyjednávání podařilo, už jsem to řekl! Když se vracel v poledne k obědu, měl získány už tři pořádné ženy — tři je za tu dobu dosti mnoho: dopoledne ženy vaří, nemají na šplechty času! „Já myslím, že se to povede, — sám pánbůh mi včera tu myšlenku vnuknul!“ A když se pan Zeiler domů vracel kvečeru, o hodině sedmé, měl už ty pořádné ženy všechny. „Já jim tam udělám v Hájku ‚loučení‘, že na to nezapomenou co živy budou!“

O půl hodiny později věděly vybrané pořádné ženy také už všechny jedna o druhé.

„Ta protější?!“ mínila paní Báby o paní Lóry. „No to bych tak věděla! Točí se navečer před vraty vždycky jako dřevěná panna! A oči má na všechny strany — na všechny strany — jen aby jí neušel žádný hezký voják, který se vrací do kasáren! Nene, s takovou já nejdu — já jsem pořádná žena!“

„I ty můj bože — kdepak by taková cuchta sebrala na mulové šaty! A na franclový, hedvábný šátek velký! Vždyť jsou ti lidé samé dluhy — jsou dlužni u kupce, u pernikáře — mydlářka jim už ani nečeká, včera to povídala — to je pořádek? to je žena —?“ mínila zase paní Nany stran paní Fany.

„Vědí, to je takhle,“ řekla paní Lízy o paní Máry. „Kdybych já nedbala na čest, tak by mi na tom třeba nesešlo — ale to já nevěděla, že tahleta má jít s sebou! Prosím jich — ono se ani neví, kde tadyhle ty tři roky od muže byla?! odkud tu svoji parádu všechnu sebrala! Říká, že u strýčka v Brně — asi čistý to strýček v tom Brně —“

„I jo — jo — ale ať jde paní Pepi hezky napřed! hezky před procesím!“ volala paní Lóry. „Ať nám svítí tím svým okurkovým nosem! Kdyby šla ke kupci snad desetkrát za den, dá si tam pokaždé rosoličky nalejt! A doma ji má pořád na almaře! To by byla pěkná ostuda, jít vedle takové!“

„A ty klepy!“ křižovala se paní Máry. „Ta by nás semlela

všechny — už na cestě by to začlo — vždyť ona nenechá ani hvězdy na nebi bez pomluv! Vědí, co o mně paní Katy minule řekla? Že prý mám čtyry falešné zuby — prosím jich — podívají se — podívají —“

„Ať jde paní Fany — ať jde — aby ji znali taky po venkově všude! Na komisařství dole znají ji už jako falešný peníz — pořád se tam s někým hádá, s někým soudí —“

„V zimě chodit na Závěrku ku muzikám, v letě chodit na pouť se svatou Annou — to bys měla pěknou poctu, matičko svatá Anno! Já si myslím, žena, která je pořádná — vědí, pořádná —“

„Za to nemůže žádný, arci, a když už je jednou tady na světě — to by člověk nemusil mít ani srdce, aby něco řekl, ale — vědí — já si tak myslím ve svém rozumu — když někdo ani neví, kdo byl jeho otec —“

A řeči se vinuly dál, a z řečí se vyvíjely události —

V osm hodin byly sobě vzkázaly už tři pořádné ženy, že se zejtra sejdou „dole na rohu“. — „Dole na rohu“ znamenalo ale policejní komisařství naše.

O půl deváté byli sobě nafackovali už pan Suchý s panem Hořejším ve průjezdě, přede všemi sousedy. A pan Stehlík, celý červený a hlasitě spílaje, byl si od „Zlatého kola“ na pana Neklasu zaběhl do domu „U bílé řípy“. Za chvilku ovšem běžel pan Stehlík už zase zpátky, trochu bledý, s potrženým límcem u košile — něco se mu tam musilo přihodit, u té „Bílé řípy“!

Po hodině deváté stálo tu na ulici před každým domem po kupce lidu; rokovalo se hlasitě, rozkládalo, hubovalo, spílalo —

„Nikam nepůjdeš!“ — „Kosti bych své ženě přerazil, než bych ji pustil!“ — „Pojďme to tomu modlářovi říct!“ — „Pojďme!“

A zrovna když byla desátá, hnal se houf lidu vzhůru do Hluboké cesty. Dům, před kterým zarazili, byl ale už zavřen.

V druhém patře byla okna dokořán. Právě tam spustil zvučný, třebaže trochu smačknutý hlas basový plnou silou:

„Já jsem si vyvolil za ochranu
bábu Krista Pána, svatou Annu…“

„Víte co — — my mu to řekneme zejtra!“

NÁRODNÍ LISTY 19. května 1889

△ *V Praze 25. května*

Musím přece jednou čtenářovi upřímně říci, pročže letos píšu tolik o přírodě. Nejen, že je ta příroda letos tak výminečně krásna, — ach ne — vězí v tom příčina ještě docela jiná! Mámť přítelkyni. Dobrou, hodnou, vzornou. Tak hodnou, tak dokonalou a tak ke mně upřímnou, že bych nebyl ani člověk, kdybych jí nebyl po lidsku vděčný a nevyvedl jí za její ke mně dobrotu občas nějakou špatnost. Ta moje přítelkyně letos tedy stůně. Ne mnoho, ale přece tak, že nemůže z domu. Letos — v tom překrásném jaře — a nemoci z domu! Co dělám tedy já, její přítel? Popisuju zde to jaro. Znamenitým slohem, nasyceným přeozdobnými myšlénkami. Dělám jí laskominy. Dávám jí cítit, čeho teď ztrácí. Činím ji nevrlou, netrpělivou, nespokojenou. Ach — ona je chytra, ona pozoruje dobře, co dělám, ale rozmrzuje se tím přece jenom pořád víc — a já mám svoji upřímnou radost. Ovšem — až se uzdraví — až se poprvé zase sejdem — —

O jé, o jé, to musí být něco ukrutného, takovéhle posmívavé čtení! Vždyť to ostatně sám teď taky cítím! Jaktěživ jsem neublížil redakci Národních listů, vždycky jsem ji měl rád — a co mi teď redakce dělá? — den co den mi vytiskuje „listy z pařížské výstavy“, líčí, chválí, láká, velebí — *teď*, když se nemohu z Prahy pohnout! Moje štěstí ještě, že jsem od řemesla, že vidím všemu na grunt, že nevěřím chvále — ne a ne — —

Eiffelova věž — Eiffel — Eiffel! Ta Eiffelova věž — to prý je zrovna zázračná výše! Hm — a český národ přece z ní není ani vidět! Toho znamenitého tvora, který, když mu dají provaz a vedou ho na trh, po cestě křičí „sláva!“ — A jaká prý v té věži je také ještě stavitelská krása — pravý prý triumf moderní architektoniky, vyvinuté zcela jen z materiálu moderní

doby: železa. Ještě jednou: hm! Za tři sta let, snad už za sto, snad za padesát, bude už po vší té kráse — rozvětrána, rozežrána! Dějepisec lidského umění marně bude pak hledat ty naše „obdivuhodné stavby“, jako dnes numismatik marně hledá ze železa kdysi ražený peníz, ačkoli ví, že ražen *byl!* Totiž — je-li v té velebené věži už *teď* skutečná nějaká „krása“! Copak je na ní? Trochu silnějšího železného drátu. Nadrátovaného do nebes. K tomu přec není potřebí ani architekta, umělce, poety — to dovede dráteník!

Co je mi ale po tom! Povídám — stokrát líp užívat jara! Je letos tak luzné, tak neobyčejné, zrovna až podivně krásné, že není paměti. Člověk je v něm tak blaženě líný — vzduch je teplý a vonný jako mateřídoušková lázeň — sluneční paprsky jsou jako samá houpačka zlatá — i jen se natáhni, člověče, do té peřinové trávy, hoď ruku za hlavu, houpej se k nebi — buď šťasten, blažen! Natáhni se, neboj se nástudy — cítíš tu vůni? to kvete tamhle široká lípa! — a teď odtudhle, z téhleté strany — he? to kvete bez! — a teď se obrať semhle — heřmánek! — thé, thé, kam jen vzhlédneš — necítíš ve fantazii, jak se heřmánek už v hrníčku kloktá, jak ti ho nalejvají do koflíku, — nesbíhají se ti pod jazykem sliny? — i ty hubičko mlsná!

Ale trošičku přece jenom dát sám také pozor teď na svoje zdraví — rozumíš? Pečlivě se krmit — kuřátka se zeleným hráškem jsou jídélko dobré. Papat také hodně zeleninu — pročišťuje, tráví. A pít teprv navečer svoje dva litry piva — moudrý zahradník zalívá teď také teprv až večer! Že se musíš pilně koupat, že musíš do řeky, rozumí se samo sebou. Ale vzít si k tomu hezky čepici na hlavu, aby nenastal úpal sluneční, a plavecký šat na tělo, aby nenastal úpal před policajtem!

Ven — ven — z města ven, dokud je tam venku krásně! Na poli květou teď brambory, na louce květe šťovík — ven! Příliš dlouho ta první, ta plná krása beztoho už nebude trvat. „Znenáhla už teď louka zešedá a les už tichne: to proto, že traviny nasazují semeno a ptáci že mají právě plno starostí ‚rodičovských‘,“ jak doktor Russ poučně praví. I vždyť já to

povídám: jenom nechtít být něčím vůkolí svému platen, jenom se nestarat o jiné — starat se jen o sebe — *o sebe* — pak je člověk napořád svěží a hezký!

Ven! Zrovna teď květe pšenice, žito, ječmen. Že prý jsou ta droboulinká, na klasu jako plevy visící kvítka „neskonale krásna“, jsem četl. No, víte, tisknout se dá všechno — ale mně se líbí chrpa, koukol, ostružky, divoký mák, zvonky a jiné ještě v obilí bující květy stokráte lépe — k tomu se přiznám! Ven — mezi ten koukol!

Ven! Těšte se, bavte se v přírodě — nějakou zábavu si tam naleznete jistě! Po čertech byste musili mít málo štěstí, aby vám alespoň některý z těch 331 rozlíčných brouků, kteří bzučí teď domácím naším vzduchem, nevlítl do huby, aby vám alespoň jedna z těch 716 housenek, které lezou teď po české zemi, nevlezla na krk nebo aby vás alespoň jedna z těch teď poletujících 277 mušek neštípla do nosu! Ta čísla jsou spolehliva, vypisuju je z entomologického díla. Jenom nechtít veškeru zábavu teď zas spolykat najednou! Do mraveništ mně například, čtenáři, nynčko nesedej — slyšíš? Každý lesník ti řekne, teď že se mají mraveniště šetřit. Ku konci června vybírá se z nich pak ten druh maličkých vajíček, jimž říkáme „červnová“ a po nichž se můj špaček tak fantí, — tedy prosím! Zato si teď můžeš, čtenáři dobrý, chytat třeba na udici ryby: hledají si potravu a přicházejí pro ni k břehům. Je to zábava pěkná a čistě lidská: škrtit a dávit někoho v okamžiku, kdy si potravu hledá.

Ven! Všude je dosud májová nálada, všude rozkoš, krok za krokem se potkáváš s láskou! Na pokraji lesa páří se ježek — ježek — ta něha! Na cestičce v sadu páří se žížala. Na povrchu vodní tůně páří se pijavice. Na prahu tvého obydlí páří se švábi. Ba i o nákyslou pikantnost „nešťastné lásky“ příroda se nám tam stará! Přivstaň si jednou, vyjdi si před ranním šerem někam do lesa! Na vrcholu osamělého stromu toká tam — tetřev. Čas páření se tetřevů sice již minul, ale tenhleten, kterého slyšíš, nepoznal prý lásky — nenašel družky — je to tedy starý mládenec — toká, volá, naříká — můžeš se pod něho postavit a hodně se mu vysmát!

Ven! Vždyť i sami venkované, jindy štvaní a dření, mají tam teď milý jen poklid a radostný život!

Vezměte lesníka. Na práci teď nemá ale pranic. Leží jen na mechu. Nebo chytá holky hledající houby. A stokráte je blažen zvláště lesník ten, který vládne kusem lesa, do kterého měšťáci chodí si „na výlet“! Ten užije časů!

Městská společnost přijede a zaleze nejprv ovšem někam do restaurace, na snídani. Pak ale honemhonem už do krásného lesa, do hustého stínu — každý po něm touží, každý k němu spěchá!

Z kraje je les ještě řídký, bez podrůstu, silně pocuchaný. Ale čím dál, tím pěkněj. „A teď to přijde“ — jeden ze společnosti zná tady totiž každičkou cestu — „teď, a pak si vybereme nějaké rozkošné místečko, rozložíme se, zaboříme —!“ Vtom — stůj! Po každé straně cesty kůl, na kolech přes cestu, zrovna tak na metr vysoko, okleštěné bidlo, za bidlem háječka. Společnost stojí, bručí, hubuje — co platno, musí se zpátky — hledat cestu jinou!

A někde tu opodál, ve hustém křoví, stojí ukryt lesník; směje se, má upřímnou radost!

Společnost šla a šla a zabočila na jinou cestu. A jde a jde a najednou — stůj! Po každé straně cesty kůl, přes koly okleštěné bidlo, za bidlem háječka! Společnost stojí, nadává — zpátky — zpátky —!

A někde tu opodál, ve hustém křoví, stojí ukryt lesník, který jim byl nadešel, — popukat se může smíchem! — Ach, ty můj bože, jaká to krásná, opravdová radost, když může člověk svého bližního tejrat!

Nebo vezměte rolníka! Jakmile si teď ještě odbude senoseč, nemá už také pranic co dělat. Může do světa, trochu na flám. Opustit alespoň jednou za rok krb svůj domácí, zbavit se alespoň na kratičký čas milované své ženy — při pouhé myšlence už rozkládá se po všech údech slaďounká rozkoš!

Hospodyňka má beztoho ještě výroční svoji starost! Bílit plátno, přebílit veškeré prádlo! Má také na to teď trochu času. Dohledu na pracující čeleď skoro už není. A rovněž drůbež dává už jen pramalou starost. Ledaže se nasadí ještě přece

nějaká kvočna, o havěť ostatní není už pro chov co stát — „holoubata hodí se leda na pekáč, kačata teď už docela nestojí za nic“ —

Pravá hospodyně tedy, jakmile nastala doba letní, nenechává pražádné kachny se líhnout!

Tak — tumáš, redakce! Přípomínku pro nastávající dobu, za ty tvoje každodenní „dopisy výstavní“!

NÁRODNÍ LISTY 26. května 1889

△ *V Praze 8. června*

I vždyť my ti to už věříme, ty veliké, silné, sálající slunce, že v červnu jsi ty „panující planetou“ — ty jediné! Ano, ve velebném, výročně co nejvypnutějším oblouku neseš se teď denně po rozlehlém nebi, měsíc zatlačen už až do nejmenšího nebeského koutku, noc není dnes už téměř žádná, den roztažen přes celých dvacet hodin, a horko je — horko — ffffffff! Na dvacet miliónů mil jsme prý teď vzdáleni od tebe, a takovéhle horko! Jakpak to asi musí být tedy na tobě samém! Že prý jsme jednou z tebe vyletěli, my Země — no proto jsme my tedy tak pálení! A že prý jednou padneme zase do tebe zpátky — pro pána — pánaboha — vždyť budeme samičký puchejř!

No — letos neuslyšíš věru nikde po Čechách tu hezounkou národní: „Hřej, sluníčko, hřej — povyskoč si vejše, na tej naší střeše kolo udělej —,“ vejše si vyskočit už ani nemůžeš a hřeješ beztoho už, biješ na nás, pálíš, sáláš, hoříš, že nám už vlastní slabá hlava až divoká kola dělá! Od roku 1719 nebylo prý takového parného máje, takového vedrového června — máme to zaznamenáno ve svých astronomických lejstrech. Jindy se říkalo: „Sluníčko apatyka“, „Sluníčko studánka boží“ — teď — copak se říká teď? Vždyť ti to ani samotnému nemůže být zdrávo! Snad také vskutku churavíš, snad opravdu v tobě něco teď vězí. Ukaž jazyk! No — a co apetýt? Něco ti asi je, sluníčko milé, co ti působí uvnitř to zimničné, ukrutné horko — vždyť je vidět, jak den co den hltavě vodu piješ a jak pak — a jak — no, my tomu říkáme zdvořile „strže“! Taky ale nápad: teď, ve dnech těch parných, a hltat tak vodu! Voda se v červnu vůbec nemá pít, rozumíš? Naši praotcové určovali na to i veliké tresty — viz Hanušův Bájeslovný kalendář, str. 170!

No snad ale nebude přece ještě tak zle, snad ti lze ještě radit! Umíš německy? Přečti si tedy, co napsal pan doktor Heer v Deutsche Medizinalzeitung — tuze moudrá rada! „Užívejte spodních kvasnic!“ Čistí kupodivu rychle jazyk, napravují apetýt, zmenšují horkost (za 12 hodin z 41 stupňů na 38) — vždyť my lidé užíváme spodních kvasnic také, a sice ve formě plzeňského piva — dobry! Pomáhají proti kurdějím, choleře, průjmu, záškrtu, spále — —

Hola — nejsi snad zamilováno? Ovšem, dnes píšeme už *8. června* —

Byl první máj, to lásky čas,
hrdliččin zval ku lásce hlas —
je první červen, jak teď as
z té lásky honem vybříst zas? —

ale snad jsi ty, slunce, stálejší nežli my lidé, snad dovedeš milovat, věrně milovat celé dva měsíce, ba snad ještě i déle! Vlastně —

Vlastně, sluníčko zlaté, jsi ty mužem? — Jsi ženou? Čert aby to poznal! „Slunce“ je deminutivum od „sluno“ a „sluno“ je neutrum. Arci povídá latinář: „Luna, bohyně — bůh Sol, její muž.“ A básníci vypravují: ti dva nahoře bývali manželé velice šťastní, a těch dobře spočítaných 6000 třpytných hvězdiček kolem, to vesměs jsou nevinné jejich děti. Ale přišly pak zlé jazyky a vznešený, zářivý párek se roztrhl, znepřátelil. Teď si chodí procházkou tedy po nebi za dne a sám a sám slunný bůh, vážený, opěvaný; a za noci teprve přichází luna, nebohá matka, se svými tisíci sirotky, pohlíží bolestně za pyšným mužem — člověka až srdce bolí! Avšak nato vypravují zase ihned básníci jiní: Slunce je žena, a to žena krásná. Prohloupila, jako tak mnohá krasotinka, a vzala si starého muže: Poseidona, boha moře. A teď ji to mrzí. Za dne je šťastna, plna purpuru, démantů a zlata, obdivována, zbožňována, blažíc milióny a milióny tvorů; navečer ale musí dolů ku svému starci, do chladného objetí, na mokré lože, proto se tak zlobí, až se červená, až rozpěňuje vody — —

Alespoň kdyby člověk viděl sluníčku do tváře dobře, snad by

pohlaví poznal! Vždyť my ale ani nevíme, jakouže má sluníčko líci! Jedni říkají: strakatou; to jsou snad jenom nějaké pihy, od toho parna. Češi zpívají: bílou. Básník Homér tvrdí: zlatou. Nebožtík pan Heine: černou. Pražský šematismus: červenou, zelenou. Astronomové: modrou. Člověk pak neví.

Já bych myslil, že slunce je mužem. Podle jeho hrdosti a síly. A se mnou souhlasili národové už nejstarší, tedy nejzkušenější. Teprve před několika dny jsme četli na tomto místě, že v Babylónu obětovali slunci den co den nějakou hezkou pannu. A totéž činili také jinde, ba i u nás v Čechách za starých časů. Vždyť ty naše „královničky" nejsou pranic jiného než taková panenská oběť: „Hoja, haja, královna nás vyslala... co nám dáte?" — „Černooké děvče..." —

A myslím — myslím si dále, že ty panny, ty oběti — že — ani příliš nekřičely! Ba snad šly i rády. Podnes je nějaké takové tajné spojení, nějaká taková divná spletenost mezi pannami a sluncem — ale mužský se za tu tajnost nedostane! Řekněte panně: „Slunce mého života!" — ona nemrkne ani okem, tak se jí to zdá nějak přirozené! A jenom se podívejte, jak zrovna teď a jak zřejmě se přihlašují samy, že stojí k slunci! Nepotkáte jedinou pannu, aby nenesla si růži: ve vlasech, na ňadrech, při pasu, v ruce — kdekoli. A co je růže? „*Obraz slunce*" — „*svítí z* temného zelení *jak samo slunce*" — „co *slunce* mezi planetami, to růže..." atd.! A i ten brouček, který žije na růži, který chrání ji před pasoucími se na ní mšicemi a horšími ještě tvory, — jakže se jmenuje? — „*sluníčko*"! Spletité, tajuplné, — a přece jen zřejmé!

Vidíš, ty veliké, zlaté, svaté slunce, nesuž nás letos než tak nadál svým ukrutným parnem! Už nás tak nedopaluj! Nedohřívej si nás! Vždyť my tě máme tak upřímně rádi! Copak to nevíš?

Obrazíme tě i na předmětu, který je nám lidem téměř nejmilejší: na stříbře a zlatě, na svých penězích. „Slunečná koruna", toť název zlatého peníze, který platí celých 16 zl — považ! A kdekoli na stříbrné nebo zlaté minci vyobrazená krajina nebo město na paměť uzavřeného tam „věčného" míru, ty, sluníčko, zářiš nad tím! A kdekoliv na minci označeno,

co nám lidem je ze všech vymožeností našich nejsvětější: volnost, svoboda, — ty tam svítíš také, v čepici jakobínské!

My tě, sluníčko, milujeme. Naše písně tebe velebí, všichni naši básníci horují o tobě! Na měsíček skládáme písničky nejsmutnější, na tebe nejveselejší. „Věčný hrdina boží, se zlatou zbrojí ve modrém poli“ — „boží diadém“ — „purpurová studna“ — „plamenné srdce všehomíru“ — mohou být ještě nějaká slova krásnější, vznešenější?!

Ano, my tě milujeme! Vždyť tě spojujem i se svými *světci*, tedy s nejlepšími, největšími muži, jichž zrodilo lidstvo! Svatý Anastasius, velký učenec církevní, na svých obrázcích poukazuje vzhůru k *tobě!* Matičce svatého Kolumbána, když měla tohoto porodit, zdálo se, že porodí *slunce!* Svatého poustevníka Mikoláše Dolentinského vyobrazujeme s knihou a *sluncem!* A náš „andělský doktor“, svatý Tomáš ab Aquino, tentýž, kterému sám Kristus Pán z krucifixu řekl: „Bene scripsisti de me, Thoma!“ — „Dobře jsi to o mně, Tomáši, napsal!“ — nosí *slunce na prsou!* — Podívej se — podívej!

Ach ustaň, sluníčko, už v tom děsném úpalu svém — vždyť my v něm hynem — zahynem! Naložené okurky letos už jsou vyjeděny, ani u nejkyselejší pražské firmy nedostaneš už žádnou! Uzenky už smrdí. Pivo už je jako švestkový odvar. Třešňový knedlík nebude ani žádný. A co nejhoršího: jako se rojí mouchy ve vzduchu, rojí se také myšlénky v hlavě, a jako se páry srážejí v blesky, také myšlénky se srážejí v knihy — a český spisovatel heká — a nakladatel fňuká — a čtenářstvo kleje — a kritik se směje — —

Ach sluníčko — sluníčko — daruj nám trošičku chladu! Vždyť jsou lidé už zcela popleteni! Vždyť už neposlouchají ani nejmoudřejší rady. Ba vždyť už neposlouchají *ani mne!*

Není tomu dávno, co jsem tady poukázal — marně poukázal — na překrásný zvyk rozumných otců našich, na zvyk, jenž položen právě k *letnicím* a hodil by se nám napořád tak dobře, tak zdravě!

Bývaloť zvykem v Čechách při kladení mezníků, že přivoláni k nim chlapci a dán jim na nově zasazeném kameni pardus. A ten pardus byl na těch meznících a hranicích, „pro paměť

budoucí a dokonalejší“, rok co rok o letnicích *obnovován*.

Tak krásné by bylo držet se starého zvyku! A vylupat teď všelijakým klukům, aby věděli a sobě pamatovali, že české hranice nejsou například hned za Mělníkem a za Libocí, nýbrž o celý zeměpisný stupeň dále!

NÁRODNÍ LISTY 9. června 1889

△ *V Praze 15. června*

Jaký to rozkošný, lahodný vzduch! — Jaká to líbezná, opojná vůně!

Sedím u psacího stolku. Okno je odevřeno. Teploučký vzduch širokými vlnami vniká do světnice a rozlívá do všech koutů vůni z růží, jež plně rozkvetlé stojí v kořenáčích a ve sklenici na okenní zídce.

Je červen, a to dosud překrásný letos červen. Jindy má červen na počátku ve svém erbu májovku konvalinku, na konci „královskou růži“, letos mu panuje cele královna růže. Prapodivná, kouzelná květina! Když už odešlo téměř celé to kvetoucí jaro, přichází ona. Je to jako při nádherném církevním průvodu o Božím těle: napřed v dlouhém, přepestrém průvodu drobounká mládež, tvorové přerůzného květu, kolem nich a s nimi hudba a jaré zpěvy — za nimi konečně osamělý velekněz v ornátě slavném, pod purpurovým baldachýnem, v oblaku vůně a při dojemném tichu zbožného, klonícího se lidstva kolem.

Ne — člověku to nedá, posedět u stolku tiše, pracovat, nevstat, nevypnout prsa, nepřistoupit k oknu — —

Ovšem, vyhlídka tu chudá, jenom jaká bývá právě ve vedlejších tichých ulicích městských. Nic vzrušujícího, žádný podnět k myšlenkám — dojem klidný, také tak vpravdě letní — řekněme lenivý — —

Tamhle u protějšího domu opřená postava, bezdušná, bez pohybu. Žebrák. V tuhle hodinu opírává se tu vždycky. Když jsem pak právě na ulici, jdu obloukem kolem — je to arci chudáček žebrák, ale tak protivný, tak čpavý! Nečistý, špinavý. Zapáchá kořalkou a fajfkou. Jmenuje se — *Růžička*.

Mimovolně ret můj se pousmál a oko kloní se k růžím. Mám ve svém okně kořenáč s obzvláště pěknou růží; dárek

neznámé ruky. Je živě karmínová, plná, květy jsou jako elegantně formovány, pohárek něžný. Celý keřík je tak nějaký svěží, jako pnoucí se víno. A dole v zemi trčí placaté dřívko s nápisem: „*Fořtmistr pan Ignác*“.

Propánaboha — copak musí i růže míti nějaké jmeno!? A k tomu dle lidí, zrovna těch a oněch? Copak je v něčem podobna lidem? Copak, když se musí rozpadnout, může po ní „zůstat alespoň to jmeno“? Slaví ona také snad jmeniny ňáké? Ukládá se jí jmenem „Lord Bacon“ — „velké jmeno, velký dluh“ — mravní nějaká povinnost? Ptám se, když ji obdivuji zrakem, když se k ní kloním, abych se osvěžil vůní její, kdože byl její pěstitelem, její kmotrem?

Básník Herder zapěl o stáncích vatikánských:

zde u obrazů Raffaelových
já zapomínám jména původcova
a volám: Anděl sám to utvořil!

— a také při růži, nechť velké či malé, nechť pyšné či skromné, nechť divoké či školsky zvedené, zda člověk mimovolně si nezavzdychne: „*Anděl sám tě utvořil!*“ —?

Pět tisíc máme teď už rozličných druhů růží a každá má svoje jmeno zvláštní a každá jiné! Dva tisíce jsem těch jmen tedy letos naschvál si přečet — je mezi nimi 21 doktorů, 3 profesoři, 3 admirálové, 3 plukovníci, 2 „komandanti“, 11 *jenerálů*, 9 maršálů, 13 *presidentů*, 4 faráři, 1 kardinál, 1 kapucín — propánaboha — propánaboha!

Jedna růže se jmenuje „Adam“. Druhá „Purkmistr K. Müller“. Třetí „Vzpomínka na Brod“. Čtvrtá, pátá, šestá a sedmá „Rothschild“. (Až bude mít Jeiteles z Kozí ulice deset miliónů, bude se jmenovat některá růže „Jeiteles“.) Osmá „Erlkönig“. Devátá „Vítěz nad Goliášem“. Desátá „Inženýr Madèle“. Jedenáctá „Sultán ze Zanzibaru“. Dvanáctá „Monte Christo“. Třináctá „Mexiko“. Čtrnáctá „Monte Rosa“. Patnáctá „*Věž Malakov*“. To je ukrutné!

Ne, já nejsem proti rozdružování, proti pojmenování *vůbec!* Nejsem jako ten socialista Švéd, který se vší opravdovostí chtěl,

aby se lidé jenom číslovali — „Číslo 721 233 659, syn čísla 326 188 432“ — „Miluju tě, ty slunce mého života, série 1 213 654, číslo 877!“ — atd. Ale není „růže“ o sobě již jmeno krásné? Nestačí vzorné v tom ohledu názvy „Rosa Mundi“ („růže světa“), „Rosa Bonheur“ („růže Štěstěna“), „Rosa rubrifolia“ atd. Svatá Rosa Limánská jmenovala se původně Isabela; že ale byla krásná, překrásná, nazývali ji *Rosa*. A teď se dává samým růžím zase naopak jmeno „Anna“ (napočítal jsem jich ve shora uvedeném čísle 18). „Klára“ (6), „Máry“ (44) — ba jsou mezi růžemi i „Pepíci“ (5), „Honzové“ (19), „Kódlové“ (13), „Frantíkové“ (10) atd.!

Opakuju: nejsem proti pojmenování vůbec! Vždyť v nepojmenování, v strojené anonymitě může vězet třeba i nepěkná koketérie — viz název růže „Namenlose Schöne“ (kráska bezejmenná)! Ale jsem pro jmena zcela *prostá*. Jak mluví, jak září, jak voní právě taková jmena růží jednoduchá, ale významuplná! Amabilis (pomilování hodná), Amoena (příjemná), Červánek ranní, Augusta (vznešená), Beauté (kráska), Královna vil, Graziella, Brillante, Favorite, Souveraine, L'Elegante, L'Esperance (naděje), Ma surprise (moje překvapení), Merveille de Lyon (zázrak lyonský), Nymfa, Sylphida, Siréna, Unique (jedinačka), Papillon (motýl) — Zlatý bod, Blesk, Hvězda — ba třeba i La Coquette, la Curieuse (zvědavka) atd.!

Alespoň kdyby se nebohým růžím nedávala tedy jmena mužů! A když, kdyby se dávala s rozumem! „Anakreón“ — nu třeba, zpíval o růžích hezounké verše. „Homér“ — opěval bohyně „růžoprsté“. „Friedrich von Schiller“ — upravil z krásné „růžové“ legendy o manželské ctnosti svaté Alžběty Portugalské pěknou svou baladu o Fridolínu. „Olivier Métra“ — složil nepřekonatelně půvabný valčík „Dnové růží“. „Hans Makart“ — maloval růže zrovna s nadšením. „Rosieristé Chauvry“ — „Harms“ — „Jakobs“ — nu byli to tedy „rosiéristé“, pěstovatelé růží! Ale „Alexandr Dumas“ — „Julius Caesar“ — „Kaiser Wilhelm“ — „Napoleon III.“ — copak má nebohá růže, ta dobračka, s takovýmhle jmenem ve světě dělat!? Je dáno z pouhého *lichocení*, ne ale té růži: člo-

věku! Napočítalť jsem jmen 16 hrabat, 39 hraběnek, 17 vévodů, 20 vévodkyň, 5 císařů, 6 císařoven, 7 králů, 19 královen, 6 lordů, 17 princů, 18 princezen, 75 sirů, 12 baronů, 13 barónek, 12 monsiérů čili pánů, 14 mamzelek, 243 madaminek — —

Ba skoro kdyby se nedávala růžím také ani žádná ta jmena ženských. Dávají se beztoho nešikovně!

„Agrippina“. Historická žena. Slušná, ale — umřela hlady. Mám u té růže tedy počkat, až začne vadnout a chřadnout, abych z ní měl pravý, historický dojem?

„Aspasia“. Zase historická žena. Prodávala svoji lásku všem, kdo jí zaplatili. Nakonec si vzala „Lysikla, obchodníka s dobytkem“.

„Ofélia“. Žena tragická. „Buď bílá jako sníh, pomluvě neujdeš!“ — ona ale ta růže je kolem dokola žluta — „Jdi do kláštera, Ofélie!“

„Charlotte Corday“. Brrrr — vražednice Maratova — oulisnost, dýka, srčící krev — brrrr — —

„Putifarka“. Mít na tabulce kolem krku, že je to ta, která chtěla podvádět manžela! No — což konečně o to, to už se stává ve světě častěj, to podvádění muže, — ale být taková husa a chytat si Josefa za plášť, který se může shodit —!

Ne — ne — pranic se mi nelíbí takováhle jmena!

A jak povídám: snad bych se vyjádřil vůbec a proti *každému* pojmenování růží také dle člověka *ženy* — opakuju: snad! musil bych o tom trochu ještě přemýšlet — —

Ale přemýšlení — v tom parnu! — Oči se mi svírají — nene, já nedřímám — ale myšlénky se houpají jako na vlnách — obrazy se vynořují zvolna, vzdušně, jako fata morgána — —

Nalezám se v zahradě pana F., horlivého pěstitele růží. Krásný sad, rozsáhlý a samá — samá v něm růže! Teď najednou květou skoro všechny. Na všech stranách to z té temné zeleně svítí, každý keř jako by hořel, daleko do vůkolí nesou se oblaky vůně. Také je ale pan F. pyšný na ty své růže! Stojí ho do roka ukrutný peníz! Zvláště ale tamhle růže „Puritán“, novinka, vzácnost; jediný keř, a stál ho do set! Zato si pan F. „Puritána“ váží, a jak si jej chrání! Nad vzácnou tou růží klene

se i obrovský plátěný deštník, aby nepropouštěl poledního žáru, aby zabraňoval dešťové strži — —

Jiný zase obraz!

Náměstí pražské. Dosti dlouhé, dosti široké, a pokryté samou zelení svěží, urovnanou v kupách a v řadách. V polokruhu košů a ošatek, naplněných brambory, kedlubnami, kapustou, špenátem, chřestem, okurkami, zeleným hráškem, sedí žena. Tlustá, silná. Nad ní a nad jejím zbožím klene se obrovský plátěný deštník. — Je parno a žena mimovolně zdřimla. Tělo se lehýnce ohnulo kupředu, hlava je nakloněna, tváře zdravím a parnem jenjen hoří, z každého průduchu kůže vyvstává drobounká, neviditelná perlička potu, zvětšuje se u viditelnou, plyne pak s druhou — lesklé potůčky se řinou ke krku a k bradě — obraz hojnosti, štěstí a míru! — Sousedka jedna vstala teď ze svého místa, přistoupila ku dřímající ženě, kloní se téměř až k jejímu uchu a praví přidušeným hlasem: „Poslouchají, paní *Rózy* —!“

Tvorové podoby vskutku až nápadné pod těma paraplaty —

△ *V Praze 31. srpna*

To už nám sem napršelo zase „lufťáků“ zpátky — ty baby! Sotvaže zafoukal studený vítr ze strnišť, sotvaže nebe potáhlo se podzimním pytlem, sotvaže ledový déšť promočil trošičku půdy, asi tak na píď! Ale já — já jim svého pohrdání nezakrývám! Šťouchám do nich na ulici oběma lokty, nevyhnu se, třeba bych jim na kuří oko šlápnul: pískej! A kdyby teď přišlo sebehezčí děvče, šestnáctileté, a řeklo: „Maminka mne posílá, abych byla několik dní u *vás*; my doma ještě malujeme —,“ odpovím: „Ví ona co? Když ona mohla být tak dlouho beze mne, mohu já teď zase pěkně být bez ní! Sbohem!“

Teď se vrátit do Prahy, když venku je zrovna nejkrásněji! Podzim je přece nejkrásnější doba v celém roce: říkám to já a říká to se mnou ještě mnoho moudrých lidí! Josef Jungmann například tvrdí, že „krásné noci dostavují se všechny teprve až na podzim“, a Josef Jungmann rozuměl přece nocím, vždyť on byl — „buditel“! (Upozorňuju čtenáře, bohužel že někdy povrchního, ještě jednou na tuhle vtipnou závěrku moji o „buditeli“: je *vskutku* vtipna!) A Roszmäszler — to je ten, který učí Němce na přírodu se koukat — Roszmäszler praví, že „nejhezčí krajiny jsou krajiny právě podzimní“, když barva je sice většinou ještě zelena, ale místem už žloutne, jinde hnědne, ještě jinde rudne atd. Přitom dává Roszmäszler také hned poučení, jakže se má vzdělaný člověk na podzimní krajinu vlastně koukat: ne s hlavou vzpřímenou, jako jindy, to ne — nýbrž s hlavou sehnutou, nakloněnou! A sice se má takto koukat buď pod ohnutou do oblouku rukou, nebo se má člověk rozstoupit, sehnout svrchní tělo skoro až k zemi a dívat se skrze nohy. Tedy — je-li někomu libo —

Ba ano — krásné noci, krásný kraj, a ta krásná procházka

teď po něm! Když to všude tak šelestí člověku pod nohama! A když člověku mezi procházkou tu padne žlutý list z břízy zdobně na klobouk, tu červený z buku zase na rameno, hnědý z doubce chrastivě na ruku, a celý ještě zelený z olše zrovna na poodevřený ret —

Ach — kéž jsem teď venku, ale kéž jsem ještě také ten studentíček drobný, který tam užívával výročních svých vagac a byl tak rozpustilý, tak všetečný, tak ničemný, tak protivný všem lidem! Jenom sobě samému se ten dareba napořád líbil, snad proto, že tenkráte se mu líbilo všechno, celičký svět!

Vidím — vidím v duchu, jak jsme spěchávali do lesa klukovským houfem, — jen už abychom se tam octli! V tu dobu směli z vesnice zahnat si své vepře také už do panského lesa, ba hajný zvával k tomu i sám, aby vepříci pomáhali tam hubit housenky jakéhos prý nebezpečného motýlího druhu, — a my, kde jsme jen mohli, odehnali jsme zvolna některého toho vepře, a teď, když už nás dorostlý pasák neviděl, hnali jsme nebohé, kvičící zvíře před sebou, přes vršky doly, houštinou mýtinou, vždy dál, vždy divočej, s ukrutným řvaním, až sám vepřík uklouzl někdy přece zase zpátky a my tu stáli bez dechu, s klepajícím srdcem, s plamennou tváří —

Vidím, jak jsme jindy kráčeli zase tím lesem, ale jakoby po výzvědách, krokem loudavým, s okem pátravým. Hledali jsme si mísčičky z letošních žaludů, hledali a pojídali břinky, bukvice, lískové oříšky — povídali jsme si, jak bychom se dovedli v lese sami dobře uživit, kdybychom byli poustevníky, — a přitom jsme tlumili hlasy skoro na šepot a nevěděli proč —

Vidím, jak jsme podvečer popásali krávy, někde tam na strništi. Seděli jsme v klubku pod mezí, povídali si, lhali. „Honem, běž na Jelenu — podívej se, už je v jeteli;“ zavelel najednou v to nejstarší hoch, kterému krávy vlastně byly svěřeny, a já, poctěn důvěrou, už jsem točil holí a houkal na Jelenu! A pak jsme si tahali na některém sousedním poli brambory — ta poezie, brambory krást! — a pak jsme udělali ohníček, abychom je pekli — a já jsem se natáh na roztažený pytel,

abych vyčkal, až to bude hotovo — „Přetáhni si ten pytel přes hlavu — jsou tu kolčavy, ofoukne tě ňáká!“ Vtom ale už si byli všichni kluci rukama zajeli k hlavě, aby chránili vlasy: bylať právě sluka z lesa klikatým svým letem nám zafrčela nad hlavou — „Netopýr!“ —

Vidím, jak šla hra za hrou, od rána do večera, jedna zajímavější, jedna krásnější než druhá. A když jsme přece něčím chtěli být užitečni, vzali jsme košík a šli honem na houby; nasbírali jsme hřibů, tmavohnědých ve smrčině, běloučkých v doubravině, sklouzků a špiček po mezích, ryzců na palouku a v borku, kuřátek kdekoli. Nebo jsme vlezli do malinké květinové zahrádečky u stavení a ubíjeli na rozkvětlých jiřinkách škvory. Nebo jsme šli do sadu a pomáhali sadaři sčesané ovoce kupit — nemusil se bát, že mu snad zrovna nejzralejší ubereme: nám bylo milejší to ještě zelené, tvrdé, které mělo ještě na slámě ležet —

Vtom třeba spustil deštík, a hup! už jsme byli v hlídačově boudě! Tulili jsme se, zase si povídali. Nebo jsme skákali venku v tom stříkavém dešti, házeli rukama do výše jakoby k letu — „Panebože, houšť — houšť!“

Ach jak by to — jak by to bylo hezké, kdyby ty zvyky a národní obyčeje, ty venkovské hry se přenesly trochu také k nám sem do velkého města! Když začne pršet, aby lidé na Příkopech pojednou si vyskakovali s rozpjatýma rukama a zpívali: „Panebože, houšť! / Dej nám, bože, ještě / nebeského deště / houšť — houšť — houšť!“ A když je pěkně, aby si pospolu hráli na Václavském náměstí „na jestřába, kvočnu a kuřata“ — já bych byl kvočna, já umím dělat kvočnu! Nebo aby se některý položil vedle chodníku, jak široký tak dlouhý, a dělal „umrlého žida“ a my bychom chodili kolem a zpívali: „Žid nám umřel pod lavicí...“ Nebo abychom se ryčně vyhnali někam do sadů: jeden z „nás hochů“ by byl jako vlk, druhý jako ovčák, třetí jako psík, a „holčičky“ by seděly kolem na bobečku a škubaly trávu, jako by se pásly — „Naše paní říkávala, / abych dobře pásal...“

Ne — *teď* už přijít zase do Prahy! *Teď*, když i pořádek luftáckého života stal se tam ustáleným, milým! Program zcela

skoro jako v Praze: den co den koncert — v toaletách; den co den přednáška „pro dobrý účel“ — o chybách některé blížné; den co den všude nyní tak oblíbená „výstava krasotinek“. Milostpaní očividně přibírala na zdraví, na kráse, na učenosti — ano i na učenosti! Ona letošní zimy manžela překvapí, najisto ho překvapí, arciže „tajně“ — toho ona už nestrpí, aby jí směla některá — víte, co jí řekla paní radová? „To já nevěděla, že vy jste takový věrný bulík!“ — ano, to jí řekla!

A je známo, jak působívá na ženskou mysl, když něco „řeknou“ ta ženská ústa! Ona by byla milostpaní letos třeba ani nežádala si venkovského bytu — vždyť ví, že při 1000 až 1200 zl ročně manžel její zrovna aby pak šel krást. Ano, ona by byla třeba překonala i tu ukrutnou lenost svoji a denně sestoupla z druhého patra a šla s dětmi „až“ někam zde do sadů, na ostrov, na Letnou, do Stromovky — dost by tam dětičky nalezly vzduchu, nalezly her, nabyly zdraví! Ale ona ví, že by tam asi našla nějakou tu známou a ta že by řekla: „*Vy letos nikde na letním bytu?*“ — propánaboha, aby takového něco některá ženská jí „řekla“! Toť raději ať muž se dře, ať se potrhá, ať už si přijde pod zem — jenom ale ať tohleto udělá jí v příhodný čas — panička je trochu krevnatá, nosit smuteční šat v letě nebylo by jí snad ani zdrávo — i lékaři zapovídají černé šaty v letě — —

Teď se už stěhovat zase do Prahy zpátky! Že venku je letos teď mlhavo a chladno? Že nelze polem nebo docela loukou pro samou vodu ani přejít? V lese že to už zrovna na člověka sahá? Ulehnout si někde na zemi, to že znamená pro člověka smrt? „Cožpak, člověče, chceš tedy věčně žíti?“ ptá se Schiller tak krásně!

No — vždyť já neříkám, že má někdo jednat snad zase nerozvážně, lehkomyslně! Činíš třeba skutečně dobře, přihlížíš-li trošičku tedy ku svému tělesnému zdraví! Vždyť učí zkušenosti výroční, že téhleté doby je dobře přihlížeti i ku zdraví domácích zvířat, jakž teprv nás lidí! A proto pozor, milá hospodyňko venkovská, pozor teď zvláště na všechnu tvou drůbež! A nejzvláštnější už pozor na mladé krůty! Kterážto rada týká

se ostatně i některých našich hospodyněk pražských, také ty mají „mladé krůty“.*

Arci, kdo byl zavčas všeho pamětliv, kdo neomeškal se dne 15. srpna, dne „kořenné Matky boží“, a sebral si to devatero předepsaného vonného koření, pro vykuřování domu a dvoru, ten neutrpí pražádné škody, tomu se nemůže pranic teď stát! Lze jenom litovati, že je posud tak hlubokým tajemstvím, jakže se všechno to devatero koření vlastně tedy zove! Znáť to tajemství jenom několik málo rodin českých, a ty drží za zuby.**

Ech tedy — když už chcete — no tak se stěhujte! Odstěhovaly se „z kraje“ už všechny hrdličky, odstěhovali čápi — den co den veslují nám nad hlavou nejrozmanitější hejna pernatých vandrovníků — stěhujte se taky!

Nedá se upřít, „podzimní sezóna“ se blíží! Ještěrky svlékají starou svou kůži — je čas, aby ženské myslily na nové šaty! Poníženě prosím: letošní moderní barva pro podzim je *šedivá*, nebo *mořsky modrá*, „*marinovaná*“!

„*Marinovaná*“ bude zvlášť starším dámám slušet. Víte, těm, kterým v Praze se říká „konzervy“ — tuze dobré slovo!

NÁRODNÍ LISTY 1. září 1889

* Čti moje „Upřímné slovo o chování mladých krůt“, uveřejněné na tomto místě před desíti — počkejme, nebylo to už před patnácti lety? — však ona si to ale čtenářka najde!

** Také naše rodina je zná, ale neprozradí! Moje babička mně je svěřila:

Balšán, šalvěj, dymián,
marjánka a levandule,
melisa a sartorije,
duška mateří,
nádchové koření.

△ *V Praze 7. září*

Největší mravokárci čeští, Štítný stejně jako Augusta, Chelčický jako Komenský, Hus jako já, mluvili, psali, horlili jsme proti posvícení, a nebylo to *pranic* platno! A tak si tedy ke všem rohatým — —

Ach, už to teď zase na všech stranách víří! Z Oujezda vybíhají do všech úhlů světa poslové s koláči, aby zvali na posvícení, jež se bude odbývati od neděle za týden. Ve Lhotě už to posvícení mají a sedí za stolem — „Berte si, berte, ať nám to tu nezůstane!“ Ve Dvorech už piští klarinet a veselá trubka láká po jídle už k tanci do hospody. A z Paseky docela vracejí se hosté už zase domů a v jednom šátku nesou si vejslužku a ve druhém rozbitou hlavu.

Ba, všude to už teď zase po Čechách víří a skáče, vrní a skřípe, rámusí a hlomozí! Všude — „žádné tak malé vsi není, by neměla posvícení!“ Když si tak pomyslím, že jsem to všechno mohl zcela dobře předvídat, zcela určitě předpovídat, že jsem mohl stát zde dnes co prorok veliký, neomylný — „Pravím vám, že letošního roku nadejde den, kterýž se nazývati bude Nanebevzetím Panenky Marie, a v den ten že ‚to‘ začne nejprvá u Prahy v Bubnech a že se ‚to‘ střelnou ranou rozletí po vší české zemi…“

Cože? — že by tohleto dovedl prorokovat přece každý? Inu „to“ je „to“, že vy sobě nedovedete vážit velkých svých mužů! Že téměř ničím vám nejsou vlastní vaši proroci! Jinde je jinak — podívejte se na Němce! Tam je prorok — *prorok*: muž zcela neobyčejný, bohem samým osvícený — například doktor Falb. Ten doktor Falb rok co rok si zaprorokuje, že v dubnu bude aprílové počasí, a když nastane duben, šíří se německé tváře a usmívají se německé časopisy: „Inu, náš Falb!“ A tak asi dvakráte do roka předpovídá doktor Falb

také ještě takzvané „dny kritické“, kolem nichž najisto prý budou „veliké bouře, zemětřesení“, a vskutku — o 14 dní později přinášejí už časopisy zprávy, že v Uruguayi byla „veliká bouře“, na Sumatře že bylo „zemětřesení“ — „Inu, Falb!“ Arci by mohl tentýž Falb totéž prorokovat 365krát v roce, neboť — čti noviny — každý den je někde „veliká bouře“, každý den je někde na světě „zemětřesení“, ale on je tak skromný — tak skromný!

Já ale — já bych byl mohl proroctvím svým vyniknout ještě mnohem *víc!* Já bych byl mohl na překvapení všeho světa pustit se i do detailů! — „A když slunce letošního roku vstoupí do znamení Panny, pravím vám, že v Praze u Bartoloměje bude se slaviti Bartoloměj! A duch můj vidí, jak každý ze špitálníků tam obdrží k obědu polévku s jaterními knedlíčky, hovězí maso s omáčkou z rajských jablek, husí drůbky s rýží, čtvrtku pečené husy se zelím, veliký český koláč a litr dobrého piva. Pozoruju nebes díla a světa běh a pravím vám: ihned následujícího dne budou ty knedlíčky z jater a ta omáčka rajská také ve všech pražských novinách — dělyť se tytéž knedlíčky a omáčka tatáž u Bartoloměje a v novinách již po třicet let a budou se díti věčně!

„Raduj se, kmotře Dvořáku,“ věčně — věčně! Ono posvícení věru snad ani nikdy nevyhyne! Jakož snad ani nikdy také nezačalo, nýbrž je od věčnosti do věčnosti. Vždyť podobá se, že posvícení českým všem lidem, bez výminky, je zrovna už vrozeno! Jenom se podívejte na malé české dítě: modlit se ještě neumí, ale o posvícení pod okny u hospody už se točí.

Ano, povídá se, že prý i veškerá česká příroda, a zvláště že ta naše domácí zvířata prý to výročí posvícenské znají, že sama se také na posvícení těší! Kravička jindy, když jí telátko odvádějí, tesklivě za ním hledí, žalobně bučí, ba i pláče; ale o posvícení — to prý je dává ráda! „V chlévě kráva bučí, / svý telátko učí, / že ve světě není / nad to posvícení…“ A husa, ta prý kejhavě běduje, že podřezat může se dáti jen jednou — jak prý by to bylo pěkné, kdyby jí stehna dorůstala jako raku klepeta, dnes kdyby si mohla dát vytrhnout jedno pro posví-

cení „zlaté“, zítra druhé pro posvícení „mladé“, pozejtří už zase jedno pro „dojedky“…

Tak je jisto: posvícení tvrdou má kůži, má kamenné čelo! Co už jsme se my mravokárci je napolívali studem! Co se i slavné sněmy s ním už natahaly! Ba co se ho už i velcí panovníci naregulovali, naomezovali, nazapovídali! Ono musí mít posvícení vskutku tedy nějaké kouzlo! Vždyť neodolal ani sám svatý Václav a šel k bratru Boleslavu „na posvícení“ — také se mu to ale vyplatilo!

Povídám: samo peklo, tj. páni držitelé jeho, má v posvícení černé své ruce! Neslyšel Poličanský a tři jeho soudruzi — čti u Zíberta —, jak roku… o posvícení letělo celé hejno čertů od Blažína k Vojkovu? A co to znamenalo? Zrovna ve Blažíně rvačka byla přestala a hned pak ve Vojkově rvačka začla! — A nenaučil čert lidi docela i líbezným veršům, svádějícím k takovému rozbití hlavy? „Bude-li nám kdo překážet, / slovy dotejkat, urážet, / hned ho korbelem omráčit“… tu je pak ovšem těžko se zdržet!

Nejpádnějším důkazem ale je, že pro všechno zlo, ztropené o posvícení, čert si nalezl zvláštní vždy omluvu dobrou. Řekne-li *mravokárce*: „Skrze posvícení množí a častí svárové, mordové a jiní neřádové a hříchové proti pánubohu se páší,“ — přijde ihned nato *nemrava* a řekne: „Kdyby roku 1567 o posvícení na Kaňku pacholek ve svádě nebyl zabil pana Vranovského z Valdeka, nevěděl by o panu Vranovském dnes už *ve světě* nikdo — pomohl mu tedy k slávě!“

Řekne-li *mravokárce*: „Nemravnost!

V tanci sebou zmítajíce,
jako by štvaly zajíce,“

hledí vdané ženské o posvícení zalíbiti se jenom mužům cizím, a pošle-li muž ženu svou někam na posvícení, je to právě tolik, jako by jí sám dal povolení…“ — už mu tu vpadne *nemrava* zase do řeči hlasitým smíchem: „Copak myslíš, že ona čeká až na posvícení?!“

A řekne-li *mravokárce*: „Sotvaže začaly v kostele nedělní

služby boží, už také trumpeta z hospody odvádí lidi od pobožnosti...," zase mu v to *nemrava* vpadne a hlásí: ,,Zato je hned v pondělí nato veliké rekviem, černá mše svatá za dušičky, aby taky ony měly radost! Arci tam nikdo na tu mši nejde, ale..."

Inu — čertova motanina!

Ale co dělat! Lidé jsou slabí, nedokonalí. Od stvoření světa — jak vypočetl filosof v Štýrském Hradci — žije dnes teprve devadesáté lidské pokolení — snad nestačilo ještě tedy to devadesatero, aby lidé se stali už silní a dokonalí! Snad bude později líp. Počkejme trochu.

Žijme s lidmi zatím po přátelsku. Nenechme je cítit, že jsme lepší. Nezahanbujme jich.

Víte co, lidé? Tak si tedy ta svoje posvícení slavte! A abyste viděli, že nejsme takoví, no tak nám taky pošlete uzílek čerstvých koláčů na pozvání. My pozvání přijmem, my přijdem. A jsme ochotni vzít si pak ještě i vejslužku s sebou.

Jenom nás *příliš* nenuťte k jídlu — my budeme sami jíst, my budeme až po krk jíst, ale ani o chlup dále! Musíte jednat trochu s rozumem. Ano, kdyby bylo posvícení jediný jedlavý den v roce! Ale prosím: 52 dny nedělní, kdy člověk je povinen také dobře jíst; k tomu 14 dnů ,,červených", leckdy taky mezi týdnem; v každé rodině asi patery jmeniny a patery narozeniny; za rok účastenství alespoň při 2 křtinách a při 2 svatbách; počítejme dále 3 posvícení nevyhnutelná, předepsaná církevním nebo občanským řádem: o svatém Václavě, svatém Havle, svatém Martinu; počítejme na ,,obžinky" den jenom 1, na ,,ostatky" 3, na velkonoce jedlavých dnů 5, na vánoce 9, na bály 6, na různá nahodilá pozvání jenom 12...

A teď sobě spravedlivě uvažme, že všechna ta jídla, která přijdou na stůl o posvícení, nejsou člověku zrovna ani tak nová! Že člověk musí leckdy zrovna takových koláčů, jmenovitě o velkonocích, pojíst až mnoho! Že musí po celý masopůst jíst koblihy a šišky, o Tučný čtvrtek ,,boží milosti", o svatého Martina rohlíky s mákem, dne 2. listopadu nasládlé ,,dušičky", dne 1. listopadu ,,všechněch svatých kosti", o svatou Terezii zelníky a o svatého Řehoře pepřové placky, o svatého

Mikuláše jabka a ořechy, v pašíjový týden vajíčka samá, od 1. března do 30. dubna kůzlata samá, od 24. srpna do 5. října selata samá, v masopostě ovary a jitrnice, od června do října husy, ve květnu jehňata, o Štědrý večer ryby… nene, ono není věru tak lehko člověku, nepřejíst si něco!

Jezte, pijte, bavte se — máte to dovoleno. Máte! A kdyby při tom veselí soudruh některý, ohledů plný, se rozpomenul: „Jen aby se △ přece na nás proto nepohněval!“…, ať mu honem někdo odnaproti odpoví: „Víte — uspořádáme teď sbírku na Ústřední školskou matici — tím ho udobříme!“

NÁRODNÍ LISTY 8. září 1889

△ *V Praze 14. září*

Jsem věru rád, že nám vydal pan Brandejs „české vykládací karty“! Vykládalť jsem si posud denně kartami francouzskými a skoro už jsem se bál, že způsobím tím rakouské vládě s Berlínem mrzutost. Teď tedy míchám zase klidně a volně a vykládám — vykládám, „co jde přede mnou“ a „co za mnou“ (přede mnou je toho už nějak ukrutně málo!), „po čem šlapu“, „co nosím v hlavě“ (kupodivu: pořád míň, a přece je pořád těžší!) a „co na srdci“. A den co den, výklad za výkladem napořád věští se mi budoucnost stejná: peníze — moc peněz — tuze moc peněz! Budu prý náramně bohat, říkají mi karty.

Jenom aby už to bylo! Abych se toho ještě dočkal! Myslím, že nemám na čekání už tak obzvláště mnoho času —

Nezakřikujte mne! Nedivte se chmurným myšlénkám, neříkejte: „Ale — ale!“ To víte — ten předčasný podzim — chladný vzduch — mrzutě shlížející nebe — ty večery dlouhé — tak dlouhé! A konečně — pročpak by člověk nevzpomněl sobě někdy třeba i na smrt — „Smrt je okamžik na všechen způsob důležitý!“ praví Rückert — myšlénka geniální, jaké je schopen ve světě snad jenom Němec — —

Arci — arci, člověk může zemřít i za nejkvětnějšího mládí. A třeba uprostřed nejteplejšího léta. Člověk nikdy vlastně neví, kdeže na něho čeká smrt, a „proto jí má vyvést tu taškařici a čekat všude na ni“. Není to ani tak těžké: ona se přece obyčejně něčím ohlašuje — předesílá své zvěsti — je to pravda!

Ani nevíte, že jsem byl letos ve velikém nebezpečí, že jsem jenom zázrakem vyváz — vskutku! —, a také i ty zvěsti tu byly, srozumitelné, hlasné — —

Vy znáte přece „kolumbačské mušky“? Zvířátko malé, ale horší než zmije! Píchne člověka tak jemně, že ani nepocítí.

Na kůži objeví se tmavý, malý bod, jako špendlíčkem; kolem bodu udělá se malý „dvůr“, kruhovitý jako kolem měsíce, barvy hnědorudé; bod nepálí, nebolí, trochu jen tak divně svrbí; a pak to místo zpuchne, úd oteče a člověk umře.

Zrovna chci tedy jednoho dne — je tomu asi šest neděl — odpoledne na procházku, vtom mi tu padne do oka na stole ležící časopis. Ještě jsem ho nebyl četl, sáhl jsem tedy, stoje už, po něm. A první zpráva tu: „Kolumbačské mušky“. Že prý se objevily po Dunaji někde až ve vůkolí Lince. Uštkly prý už několik lidí. Jediný prostředek prý proti nim: roztok kreolinový.

„Mrcha taková mrší!“ povídám a vycházím z domu. „A drží se jenom vody — pořád vody! Až k Linci! — K Linci! Od Lince jde k Budějovicům přece Švarcemberský průplav? — snad jsou ty mrchy docela tedy už u Budějovic — snad po Vltavě už i dále —“

Procházím se sadem. Dívám se na květné záhony. Potkávám hezounké holky. Myslím už na zcela jiné věci než na „kolumbačské mušky“. Vtom zavadí můj zrak o něco — zdá se mi, jako by zpod rukavičky na levé ruce svítila červená škvrna — poodhrnu: vskutku — a ještě jedna — a třetí — uprostřed malý bod, kolem něho hnědorudý dvůr — žádná bolest, žádná palčivost — ach není už pochybnosti —

„Honem tamhle do lékárny — honem!“ Prokletý osud! A vždyť ty noviny při odchodu — vždyť ty byly zrovna pokynem — nu ano — už je to tedy pravda! A mně — zrovna mně se to musí přihodit — já tak zrovna ještě o to stojím, abych takhle se stal zajímavým, aby se o mně mluvilo v novinách, aby lidé říkali: „Ten nebohý! Jako kdyby všechen neřád čekal zrovna na něj —!“

„Prosím o roztok kreolinový — honem!“

Chodím netrpělivě po lékárně. Pan provizor sundavá nějakou broušenou láhev. Na sedadle poblíž okna sedí jakýsi pán a čte pohodlně v Národních.

Duchem se mi tu mihne už — zejtřejší číslo. Černý rámeček. Uprostřed △. „Náš...“

„Nezandávejte prosím! Dejte mi kousek Brunsovy bavlny

— uštkla mne jedovatá kolumbačská muška, musím to hned potřít —“

Pán u okna povstal: „Dovolte, jsem lékař —“

Strhl jsem rukavičku. Kdepak honem —?! Kdepak — věru nikde — nikde mrvy —! „Tadyhle —“

„To vás kousla blecha,“ podotknul lékař, vrátil se na svoje místo a rozestřel si noviny před obličejem.

Něco mu chudákovi bylo, ňák to jím škubalo, já to viděl. Ale nelítoval jsem ho — lékař — a nic neumí — nerozezná blechu od kolumbačské tento! Silný organismus, to je to — nemít takovou českou kůži —

No ale — zaplať pánbůh!

Hm — přece jen podivno — takový zvláštní cit — jak je už člověk takový — — teď věru skoro jako kdyby mně bylo zase líto, že se ne — —

Kampak by mne asi byli pochovali!? — Na Volšany nechci, tam je moc lidí. V Košířích už nepřijímají. Malvazinka je mi ciza. A na Vyšehradě byl bych smuten: dívat se ze svého skromného koutku na ty slavné lidi, kteří se postěhují na „Slavín“! Nebo by mne ten pohled trochu snad těšil —?

Když jsem na tomto místě učinil návrh, aby na Vyšehradě založeny byly pohřební arkády, jakýsi národní „Žalov“ — nejdůrazněji jsem návrh opakoval po smrti Jablonského —, věru jsem nedoufal, že stane se tak brzy skutkem! Už se stane — už položen základ, věc tedy je zapevněna — teď už snad zase bych mohl začít do ní rejpat? Vždyť člověk je „takový“! —

Vidím to v duchu již dobudováno. Krásné! U vchodu tabulky: „Učinil Petr Fišr.“ „Hot kmocht Peter Fischer.“ Pak vyvýšený, krásný sarkofág. V tom asi bude uložen jednou sám zakladatel: on co major u městských granatýrů navykl si komandovat s koně takhle z výše. A on je tak přísný!

Víte, já bych tam nechtěl být! Já bych z trestu ani nevyšel. Tam bude rámus! Jak některý nebude dobře ležet v „glídu“, — rámus! Jak přijde za habrkování příliš velký účet, — rámus! Jak se opováží někdo s deputací k pánubohu, aby si požaloval, — rámus! Arci, pořádek bude *musit* být! To nepůjde,

aby se tam oddělovali „staro“ od „mlado“. Ba snad ani, aby se oddělovala pohlaví. Nebýt pak nad tím nějaké pevné ruky, — tam by se děly věci!

Už ta tlačenice u přístupu! Bude se musit vyvěsit plakát: „Pomalu! Vlevo se vyhnout! — *Pořad přijímací*: *v pondělí* politici; v *úterý* vojevůdci; ve *středu* výtvarníci;...“ Když je u nás tolik slavných lidí! Vlastně je u nás *každý* člověk slavný! Alespoň někdy. La Rochefoucauld kdysi řekl: „Někteří lidé jsou jako odrhovačky: každý je po nějaký čas hvízdá.“ Nu — my jsme takoví „někteří“. My všichni! Ba nejen „my“ všichni! V Římě stal se, jak známo, i Caligulův kůň kdysi konzulem — také to je u nás možno!

Požehnaná země! Vždyť jste snad někdy četli, jakže to bylo: Stalo se, že andělé na nebi se prohřešili a byli svrženi na zem. Zde po zemi pak musí tak dlouho bloudit, až vyvedou nějaký takzvaný „velký skutek“. To se ale ví, jak málo těhlentěch skutků se po světě děje; jenom v Čechách, tu zrovna prší! Totiž tak asi od třiceti roků. Patrně se tu ti bloudiví andělové tedy nějak sešli, patrně je tu teď samý jen anděl, a proto je u nás teď zrovna jakoby v ráji — „zemský ráj...“ i vždyť jste ji už slyšeli, tu píseň!

Myslím: za nějakých dvacet, nejvýš za pětadvacet let se pak „Fišerka“* zestátní — ta bude vynášet peněz! Virgiliův hrob u Neapole vynáší svému majiteli, Francouzi, 20 000 lirů vstupného ročně — a leží tam jediný Virgil! K nám — bože, k nám se pohrne ostatní svět veškerý, nebude člověka, aby nechtěl být jednou za svého života „na Fišerce“ v Čechách!

Tam bude pohromadě slávy — svrchované nebe! Proto také ta přijímací přísnost — zvláštní ten rozhodovací soud: šest soudců Svatobor, šest dá vyšehradská kapitola — zcela jako v Egyptě, za časů dávných! Hořící fakule, rozlehlá, černě vyložená síň, po ní bílé umrlčí hlavy, dlouhý, černě pokrytý stůl, kolem stolu dvanáct soudců v černých kuklích — ticho — tesklivé ticho — najednou zahučí jakoby sborem duchů táhlé: „Přijímáme!“ — a z Vyšehradské skály vtom

* Dnes tomu říkají vlastně „Slavín“. Já jsem svého času byl navrhl „Žalov“. Ale myslím, že lid bude říkat „na Fišerce“.

zazní mohutné trouby. Pořád — pořád bude slyšet po Čechách trouby!

Vědít takhle už napřed, že člověk se dostane na Fišerku! Což — ono by se to nechalo provést! Například: Ty napíšeš knihu, na níž je vidět, že je nesmrtelna. Dobrá: dostaneš známku. A dvanáct takových známek dává ti už právo na jedno místo.

Člověk by byl aspoň zabezpečen. Měl by svou radost. Ba měl by v tom i nějaké jmění. Takovou známku lze například zastavit — lze prodat — kupců se vždycky najde — —

NÁRODNÍ LISTY 15. září 1889

△ *V Praze 21. září*

Jsem dnes tak šťasten, že nevím, o čem mluvit. To je veliká výhoda: rozprávka stává se tím alespoň nestrojená, přirozená a klikatí se houštinou denních událostí volně jako potůček lesem. Arci je při tom pak více bublání než pravidelné řeči; chvilkové hekání, „mmm“- a „mhm“-kání i různé se zajikání, ale to je také pěkné.

Tak jakpak se má čtenář? Trochu ospale — he!? Já taky — zívněme si spolu — no jen do toho — tak, dobře! To je od počasí, to není žádná hanba. Když tak ten podzimní chlad vniká do chřípí a plic, když ostrý, studený vítr prochvěje celým tělem, tu se po údech rozloží jakási přijemná lenost, oči se ochotně svírají, a člověk by usnul třeba desetkrát za den. A to je tuze zdrávo: svaly nabývají síly, nervy klidu.

Je nám ho zapotřebí, toho klidu při našich chorobných, nepokojných, nervózních časech! Věda jej proto pilně hledá a našla mu už vskutku prostředky různé: opium, morfin, narcein, kodein a ještě jiné. Užívá se všech těch dle znaleckých předpisů: jiným slouží prostředek zase jiný. Staročechům například nejlíp slouží pověst o korunovaci. Kdykoli je jim tak nějak divně, objeví se pověst a pomůže. Nejsem zlý, ale přál bych, aby jim bylo pořád divně, moc divně, tuze moc divně, tak aby pověsti ani neutuchly, až by se — —

Už je tu podzim. A veškeré příjemnosti jeho. Uhlí je dražší, petrolej je dražší, syreček na strouhání je dražší — hezky nám zase na všem přiskočilo, zaplať pánbůh! Petrolej prý teď prodávají také nějak stlačený, v pěkných foremných kusech, aby se jím mohlo nejen svítit, nýbrž i topit! Už se těším, až budou se stlačovat také jiné ještě kapaliny, pivo, víno, snad i předměty *ještě* plynnější, například vzduch. Až takhle půjdeme se čtenářem pěkně na procházku a najednou já nebo

on vyndáme kornout a podáme si bonbón — půl litru plzeňského, třetinku bavorského! A já až napíšu bratránkovi svému: „Podívej se, buď tak hodný, pošli mi kysničku šumavského vzduchu!!“

Ale čtenář nějak neodpovídá. Netěší ten podzimek, netěší? Trochu přišel arci letos brzy, ale ty můj bože — na všechno a pořád hubovat! Já zase nechávám svatého Petra počasí dělat, jaké se mu líbí. Bylo letos předčasné a krásné jaro, já jsem ani nemuk. Bylo teplé, překrásné leto, já zase nic. A je teď předčasný, příliš předčasný podzim, a já pořád nic! Ale jsou lidé, kteří hubují věčně. „Co to bývalo jindy za deště!“ „Jaké to bývaly jindy zimy!“ — „Zlý rok — zlý rok: obilí nemůže vymetat!“ — „Nemůže odkvést!“ — „Nenalejvá!“ — „Nemůže uzrát!“ — „Lehlo si!“ — „Nemůžeme s ním domů!“ A když vymetá a kvete a nalejvá a může se s ním domů — „Nic nesype!“ — „Nic neplatí!“ —

Bože — čtenář je dnes mrzut! Pranic nemluví, jen se tak kouká — trošičku ramenem krčí — hrome, co mne tu napadá: snad čtenář — *pelíchá!?* No — nebylo by divu — většina ptáčků pelíchává podzimního času a je pak tak mrzuta, tak smutna — čtenář je ale přece taky ptáček, „vychytralý ptáček“, já mu to vždycky říkám — snad tedy nadešla teď jeho doba!? Opeřenci mají prarozličné doby: někteří na jaře, někteří na podzim, jiní i za nejpěknějšího leta, například pávi. Ti pelíchají hned v červenci — viz letošní červencové volby —

„Ech — jen kdybych byl tedy nějakým ptákem, aby rostlo na mně peří —“

„Ale pšt, čtenáři, kdopak bude pořád bědovat pro těch pár grošů, které stál tedy ten letní byteček pro milostivou paní — vždyť se to dá zase *všechno* nahradit, uspořit teď na něčem jiném —“

„Ano, to říkala zjara moje žena taky! A sotvaže teď je čtyry dny zase v Praze — ‚Poslouchej, muži, musíš mi dát na podzimní šaty — já »nemám co oblíct« — jiná toho má na tucty, a já už se stydím zrovna mezi lidi —‘ “

„I ty můj bože — žena chce přece vypadat! Ale pak —!“

„Ano, *pak!* Už mluví, že sice nechce, abych se utáh, že ví,

my že nemůžeme mít abonnement v divadle; ale když je takhle nějaká premiéra, když přijde nějaký host — vždyť prý žijeme mezi lidmi, nemůžeme být hotoví divoši —“

„Nu ano, trošičku umění!“

„A to se rozumí, že nebude mít do divadla ‚co oblíct‘! I pro cestu do divadla bude potřebovat už zvláštního roucha pro pouhé to složení v garderobě — ‚každá hokynářka má Theatermantel!‘ — “

„Zato — jak jí to sluší — jak bude krásna!“

„Krása se na talíři nekrájí! — A pak je tu tedy už advent. Koncerty. Moje žena miluje koncerty! Těch rukaviček — pentliček — šátečků — cetek — vloni ztratila také hodinky někde cestou! A mžikem nadejde zima, a už zase nebude mít ‚co oblíct‘ —!“

„No — nepletu se do ničeho — ale snad nemusíš tedy ve všem popouštět —?“

„Ta-ak!“ a čtenář vyvaluje oči. „Ty znáš pěkně ženy! Jen jednu — jedinou věc jí odřekneš, a už je jako ten den bez sluníčka: žádný úsměv, žádný jas, žádné teplo — to *nejde*, můj milý! — A pak přijde nám masopůst — masopůst! Žena je ještě mlada — ‚celý svět mně říká, že jsem hloupá, že nic neužívám!‘ Na jeden ples v masopostě žena tedy musí! Ale vzdor tomu, že ženské dnešního dne do plesu vlastně už ničeho neoblíkají, nemá ona přece ‚co oblíct‘, a to ti nejde, dušičko drahá, abys jí koupil snad jen nějaký růžový nebo modrý tarlatán, jako svobodné holce, ona je pořádná, vážná žena, na ni se hodí jenom těžký, drahý atlas! Tak, tak, můj milý! A pak už máme s boží pomocí pomalu zase jaro, a ona zase ‚nemá co oblíct‘, a máme zase už rozprávky o letním bytu — a tam na venek musí mít alespoň troje čtvery šaty nové, to se rozumí, a —“

„Bože můj — ty vidíš samé jen chyby —“

„Copak mají ženy také nějaké ctnosti? Poslouchej, kamaráde: ‚Tohleto je nemužné!‘, to jsi už slyšel, když muž učinil nějakou chybu, viď?, ale ‚Tohleto je neženské!‘ — to jsi ještě *neslyšel!* — No — snad to vydržím ještě takhle rok — snad dvě leta —“

Ticho. Čtenář pojednou umlk. Hlava mu sklesla na prsa, ruce visí bezvládně k zemi. Prsa se skorem ani nezdvihají — je jakoby v jiném světě! Je mi ho tak líto — neodvažuju se promluvit. Ale — myslím — on přehání! — No jistě! Je rozmrzen — trochu okamžitých výdajů —

„Však já vím co — teď zrovna jsou hony —“

„To máš pravdu!“ volám potěšen, že přichází na jiné myšlénky. „Ukaž, nosíš v prstenu ametyst? nebo u hodinek? Ametyst přináší na honu štěstí! Nebo víš co? Navečer před honem vlez si do kurníku, počerni tam všechny vejce, a které z nich do rána zase —“

„Mám dobrého známého —,“ mluví čtenář jakoby ze sna, „s tím budu chodit! Už čtyřikráte někoho postřelil — ovšem jenom postřelil — snad ale bude mít jednou přece štěstí a —“

Nedomluvil. Zdvih se a odchází — krokem takovým divným!

Hledím smutně za ním. Vrtím hlavou. Nene — kamaráde, ty se mýlíš — najisto se mýlíš!

Jsem už hezky dlouho živ. Viděl jsem pěkný kus světa a života. Pozoroval jsem zblízka na sta manželství, takých i onakých. Ale to se přiznám, je-li mi něčeho v mém životě líto, je: že jsem se neoženil.

A kdyby ke mně dnes přistoupil můj největší nepřítel, podíval se mně pevně do očí a řekl: „Mám se oženit?“, položil bych ruku na srdce a odpověděl: „Ožeň!“

NÁRODNÍ LISTY 22. září 1889

△ *V Praze 28. září*

Zejtra si řeknem: Už máme po svatováclavském posvícení! — Jaké bylo? Otcové pražských rodin mají staré své pořekadlo: „Už nás je jako u Sv. Bartoloměje — tam mají posvícení chudý(í) a my máme taky chudý(é)!“

Také nač teprve nákladů a příprav! Je rozdíl mezi posvícením městským („encaenia“, jak je věda nazývá) a posvícením „sedlským“ („paganalia“). My ve městech už z toho vyrostli. Jsme pokročilejší, jsme vzdělanější, než předkové byli, a nejsme tedy také tak mlsni. Náš jídelní lístek se zjednodušil a v den posvícenský nenalezneš na něm „kroupy s švestkami“, „vodvárku s peckami“, „sejr na pánvi“, „klobásy s octem“ a jiné ještě věci, o nichž letopisové s takovým pomlaskem mluví, — my se stali rozumní a skromní. Máme-li dnes nějakou tu husu, několik liber hovězího masa na polívku, nějakou skopovou a telecí kýtu, nějakou krůtu, kus zajíce a kousíček modré ryby, mísu knedlíků a mísu koláčů, my jsme spokojeni. Pak tedy džbáneček piva, koflíček kávy, náprstek rosolky, skleničku vína, a už nic víc! A pak hned na dvůr flašinet a hezkou holku kolem pasu —

„Zatoč ty se, má panenko,
okolo mne
jako ptáček červenáček
okolo pně —“

a oči se jiskří a nohy si dupnou a ústa si vejsknou, a už je nám dobře a „posvícensky“ blaze! Jenom tak při málu.

Arci, každý není přece tak skromný. Jsou také v Praze lidé, kteří musí mít k posvícení přece vždy ještě „něco“. Nejdivnější jsou v tom chutě, nejkudrnatější nápady! Můj bratra-

nec z Malé Strany například má letos k posvícení — kluka. Ano. Dostal ho včera ve tři hodiny odpoledne — jeho žena mu ho dala — a ihned přiběhl ke mě, aby mně to laskavě sdělil. „Von hejbá vočima a je takovej veselej!“

O čtenáři ale doufám, že zůstal také letos při pořádku obyčejném. První a hlavní věc: husa; poslední a item hlavní věc: holka. Husa už odedávna —

Hola! To jsem četl tyhle dny hezounkou bájku! Já se čtenáře ani neptám, chce-li ji slyšet — otázka ta by byla beztoho jen prastarou a známou, zešedivělou a mechem obrostlou frází — vždyť já jsem tyran, mohu čtenáři vypravovat, co vůbec chci, — tak ale tedy tu bájku!

Byly jednou tři dívky. Ta jedna byla chudá, ta druhá bohatá a třetí z nich byla nejvíc, ta byla princezna. Ta chudá byla čilá a čiperná a běhala polem a lesem vesele jako ten jarní vítr. Ta bohatá byla také čilá a čiperná, ale že měla tedy peníze a že žila v městě, kde lidé učí se všemu ve světě, učila se plavat, a uměla pak běhat a plavat. A když to viděla ta třetí, princezna, pozdvihla ruce a řekla: „Vílo, ty sestřičko má! Učiň, prosím, abych uměla běhat, plavat a létat!“ — „Dobrá!“ řekla víla, zmizela, a z princezny byla — husa.

To je to hezké — že? No já to dám čtenáři „posvícení“ — vždyť se dává „posvícení“ právě tak jako „poutě“! Jsemť v posvícenské náladě; ovšem toliko té velkoměstské, mírné, ale přece jen posvícenské. Mám radost, že posvícení městské nevybočuje ze soukromého života, ne navenek. Že hostina i pitka, ba i ten případný taneček obmezuje se na dům a na rodinu. Že v hospodě po něm nenajdeš nejmenší stopy.

Víte, já nenávidím hospody a hospodské — naschvál neříkám „hostince a hostinské“, abyste už z toho viděli, jak je nenávidím! Také jsem je milovával, také; „od hospody krokem, k hospodě skokem“ bývalo také mojím heslem: ale od té doby, co tam nemohu chodit, sneslo se na mne poznání a já se teď dívám na hospody a na hospodské zcela jinak — moudře!

Co hospody? Odvádějí manžely od domácího krbu! A co hospodští? Zabíjejí nám nejkrásnější národní naši ctnost:

pohostinnost! Stojí jediný hospodský „na výši svého povolání“? Je sobě jediný vědom „povinností svých mravních“? Štýrský kazatel Rosegger praví: Ne! Já říkám taky: Ne! Jsou dnes snad hospody ještě tím, čím původně byly: útočištěm hladových, znavených, pronásledovaných? Nejsou! Hospodský chce — co chce? — *vydělávat* chce, ano — *vydělávat!*

Jen ať mně nikdo neodmlouvá! Smí přijít chudý student do kterékoli hospody a dát si oběd? Smí unavený vandrovník zajít si tam volně na večeři a sestavit si pak několik seslí a natáhnout se a odpočinout? Smí nebohý hauzírník, když byl marně a bez výdělku obešel hospody a v hospodách stoly, sám si pak za některý ten stůl zasednout, něčeho dobrého se najíst a napít? Ach — dnešního dne už chudý člověk hospodskému „nic neplatí“! Dnes sobě hospodský všímá už jenom lidí penězi zásobených, bohatých — takové on oblétá, těm se kloní, z těch on ty peníze tahá, a stalo se už — přisámbůh, já nelhu —, že hospodští ze svých hostů skutečně *zbohatli*, že sobě koupili dům, dva domy, statek — je to hanba!

A ti hospodští hrají si ještě na „křesťany“! Mají i svého „patróna“, řádného svatého, který má svůj den i v tištěném kalendáři, — to svatého *Theodáta* — ach jak jsou od svého patróna, od svého ideálu vzdáleni!

Ano, také svatý Theodát byl hospodským, ano — ale jakým! „Kdyby byli samí takoví hospodští a hospody jako ten Theodát a jeho hospoda, tož my bychom neměli tolik příčin od návštěv takových míst tak dolehlivě zrazovati.“ — to neříkám já, to říká dr. Jan Ev. Bílý, farář!

„Svatý Theodát byl hospodský v Ancýře. Avšak dům jeho nebyl schůzkou pijáků a ožralců, takových lidí on ve svém domě netrpěl: nýbrž bylť útočištěm chudých a všech pomoci potřebných. Jeho hospoda podobala se chrámu, ve kterém on jako kněz hosti k *dobrému* vodil a napomínal; mnoho hříšníků obrátil, mnoho Židů a pohanů k pravému bohu přivedl, svou modlitbou mnohé uzdravil…“

Ptám se — abych tedy už nějaký určitý případ uved, ptám se: kolikpak židů už obrátil například Brejška? Nebo kolik pohanů — he? Odpověď, pane Brejško!

Povídám: pořádný křesťan dnes už do hospody *nemůže!* Křesťanská duše touží především po svatém klidu — jakpak ale mohu býti tam klidný, když zasednu za stůl a jen o dva stoly dále zasedl — staročech a jí si svůj bifštek, — je to snad slušné?!

Ale hlavně si ocet se mnou hospody rozlily vloni! Když začal ten rámus se sklepnicemi! Nu ano, to se rozumí, — když po jiných velkých městech, když i v Římě, a to jednou v slavném Koloseu a podruhé na proslulé Tarpejské skále, měli sklepníci schůzi a usnesli se na rezoluci, že sklepnice musí ze světa — nu to se rozumí, tu musili přijít také sklepníci pražští a polínko přinést!

Ne, já proti mužským sklepníkům nejsem! Když je sklepník náležitě vyšňořen, když hlava se mu leskne pomádou a frak kosmetickým lojem, když mu z úst dýše tabák a ruce páchnou omáčkou, je to zjev taky milounký a pěkný! A rovněž nevidím zase na sklepnicích ženských samé snad jenom ctnosti! Čert by ji vzal, takovou sklepnici, když je tam její milý, aby se hnula od jeho stolu! Ale co je to platno — já nemohu si myslit pořádnou zahradu bez růže, pořádné léto bez tepla, pořádnou hospodu bez obsluhy ženské! Když ty škrobené sukýnky šustí! Když ta veselá očička svítí! Když to sopránem zvoní: „Prosím — hned!“ „Plzeňské? obyčejné?“ —

Ale hynou. Mizí. Nalezají se už málokde — a za mého mládí byly skoro ještě všude —

Ó vy vzpomínky luzné! Jakoby tanec víl, tak se ty obrazy honí — —

Terezka — drobná Terezka! Říkali jsme jí „mater verborum“, protože o slovo, o nějaký dobrý výraz nikdy nebyla na rozpacích. — „Nevěsta měla bílé atlasové šaty, krásnou kytici, a na kytici — no jak se tomu říká — tomu z papíru, aby se mohla kytice držet — *paruka!*“

Kristýnka! Té jsme zas říkali „Tynda“. Pořád se smála — pořád, jako když zvonečkem zvoní: nahoru — dolů, nahoru dolů! „Polívka je drobečková — hehehe — maso s rajskou omáčkou — hehehe — a pak máme zajíce načerno nebo čočku s vejcem, hehehehe...“

Lízi! Zrzavá, obrovská! Té jsme říkali „kočka“, pro její zvláštní, tak divně svítící, tak podivně se stahující oči. Byla ale skutečně jakési noční zvíře, ta Lízi; najednou nám zmizela, a o rok později jsem ji potkával ve Vídni, na nejpřednějších promenádách, elegantně oděnou, ale vždycky jenom *večer* —

Fany! Medová, mladičká vdova. Neminul ani týden, aby nám nebyla vyprávěla o nějakém ženichu novém, vždycky o jiném. Konečně se ale přece rozhodla: „Toho si teď vezmu!“ Jenže on si vzal jinou. A Fany vzala vitriól a vychrstla jej na něj! Zavřeli ji a došlo až k přelíčení — „Já jenom lituju, že jsem mu nevypálila oči!“ řekla.

Katy — ach Katy! Ty vlásky, to čílko, to tílko! Jednou — bylo to v letní nedělní odpoledne — omrzel mne „Lumpáci-vagabundus“ a zašel jsem si do hospůdky. Bylo tu prázdno. Jenom Katy seděla u okna a šila. Podal jsem jí krásnou červenou růži. A ona vyšla do kuchyně a přinesla mi buchtu! — Byl to jeden z nejkrásnějších okamžiků mého života!

NÁRODNÍ LISTY 29. září 1889

△ *V Praze 6. října*

Zaplať pánbůh, že už je neděle, že mohu tedy mluvit — to jsem tenhle týden vystál strachu! Prosím vás, kolegové, — počkejte ale ještě chvilku — jen chvílenku — nemohu strachy popadat dechu — —

Prosím vás — pojďte trochu blíž, já bych nerád příliš nahlas — prosím vás, všimněte si přece té letošní podzimi — v noci mráz, zrána všude jíní, z venkova zprávy o napadlém sněhu — prosím vás, propánaboha, ať nám letos netento ten „první zmrzlý"...! Měli jsme dosavad tak hezounký rok, všechno se nám vedlo, všechno jsme chytli — náš list měl „nejprvnější fialky", „první hrom", „první konfiskaci", „prvního chrousta", „první druhý květ třešňový", před třemi nedělemi šťastně také už „první sníh" — utéct nám ten „první zmrzlý", já bych se propad. Snad ještě ani není — já to připouštím, že není — ale vždyť se ho můžeme vypůjčit, máme kredit...! — „*První zmrzlý*. Dochází nás víře téměř nepodobná zvěst, že za Králíky (dejte „*za*", Králičtí nebudou pak moci opravovat) v noci na včerejšek vedle silnice nalezen muž neznámý... nejspíš vandrovní... u něhož nebylo také nalezeno domovských průkazů žádných...," vždyť vy mi ale už rozumíte...! — No to jsem rád, že jsem si to odbyl!

Však je to letos vskutku hanebný podzim! I vždyť ty mne nespleteš, ty modré nebe, které se mi právě teď tak nevinně do okna díváš, a ty jasně lesknoucí se slunce, — ó ne, vy si ze mne neuděláte „dobrý den" — já říkám: *hanebný!* Čtyry neděle od rána do večera deště, čtyry neděle od země do kolena bláto — lijáky, kroupy, kaluže, mrazy — hanba! Kdežto jindy — ach bože, jindy!

Jsou lidé, kterým podzim je i milejší než jaro. Jsou básníci, kteří teprve pak spouštějí své písně, když už i poslední

špačkové odstěhovali se z luk a poslední skřivánci z holého pole. A jsou přírodozpytci, znalci, kteří praví: „Příroda je *jenom* na podzim krásna! Když každé jitro je pak tak jasné a zlaté. Když lehounké, jemnounké mlhy před sluncem prchají jako víly před blížícím se krokem. Když na špičkách klasů a listů houpá se ledový démant. Když lidský zrak čistým vzduchem nese se až do netušených dálí a s nevýslovnou rozkoší spočívá na plápolně zbarvených lesích, kde zežloutlo listí a zrudly už chumáče semen. Když vzduchem lítá přediva babího léta a na šat se nám chytá opeřené símě, abychom je zanesli kamkoli, kde by přečkalo zimu a vyčkalo jara...“

A já zase říkám: podzim člověka příjemně lechtá! To ticho kolem škrabe a škrabe lehounce po žebrech, až se — dostane pod ně a do srdce — a srdce se rozteskní a chvěje — tak podivně — tak sladce! Je sice pravda: na všem po vůkolí je rozestřena rouška smutku, odevšad vane elegie, všude samé umírání — ale člověka to nijak nebolí — jen to tak hezounce šimrá — —

Podzimní procházka lesem a sadem! Jaká to rozkoš! List po listu se ulamuje, krouží a padá dolů. Oči nestačí ani se ohlížet po nich! Každý list jinak uvádal, jinak se stočil a jinak dle toho snáší. Jeden je zahnut jako podlouhlá loďka a kolíbá se vzduchem a kolíbá, zrovna jako ta kocábka na živé vodě. Druhý se stáčí ve pěkné spirále, uměle, lehýnce k zemi. Třetí se ve vzduchu třepetá, jakoby v strachu, a letí se šťopkou vzhůru, jakoby s ručičkou po větvi nazpět vypnutou, — už ale také dopad! A ještě sebou každý ten list na zemi jednou pohne a trochu se otočí, jak by si lepšího místa hledal, a pak už tedy leží tiše.

Vtom zahučel vítr — větve praskají, hustě padající listí chrastí, celý oblak letí a hučí a mele se mezi stromy — — zní to ze všech stran, jako by harašily kostry — člověku běží po zádech lehýnký mrazík — ale svaly se pnou a krok se pevní — a člověk se cítí tak zdravým, tak silným.

Jděte si *letos* někam do lesa, podívat se na to prazvláštní divadlo — jděte!

Vidíte — a já mám dobrého známého, který vzdor těm

dešťům den co den přece je v lese: v Krči, ve Hvězdě, na šárecké stráni, kdekoli! Že prý je tam přece krásně! Jenom ty žížaly — cesty prý jsou žížalami zrovna posety — to prý bych se podíval, co je tam žížal! Jen abych prý šel, že prý se až rozesměju podivením! Ale nešel jsem, ani sebehezčí liják mne tam nevylákal! Taková mizerná naše žížala — nejvyrostlejší je snad 12 centimetrů dlouhá! V Austrálii mají na dva metry dlouhé a na coul přitom tlusté — to bych se snad přece rozběh!

Já myslím, že letos nadává už i každý venkovan!? Ačkoli je „s přírodou srostlý“! Nemůže k zemi: vybírat brambory, dobývat řepy. Jen jestli zavčas obstaral alespoň to nejnutnější! Jestli vybral pro krmník kapouny a krůty, abych měl na svátky patřičnou pečeni! A jestli řádně obstaral chřestové záhony, abych hned zjara měl, co mi tak chutná, — nebo nemít jednou časně zjara pořádného chřestu, tak se mnou česká země ostatní měsíce nevydrží!

Jakpak je asi letos například s honbou? Jakpak se vydařily koroptve? Jak zajíci? A co srnci? Přece to patří také do „Národního hospodáře“; ale rok za rokem o tom všem v našich novinách ani zmínky! O nějakém pořádném honebním fejetonu už ani nemluvím! Člověk, chce-li přece něčeho zvědít, aby se zeptal kuchařky. — „Náno! Copak je letos s bažanty?“ — „Já nevím, ještě nám nepřišli žádní!“

Tak, nepřišli, a zrovna teď jsou nejchutnější! Ano! Item divoké husy, divoké kachny, sluky, divocí holubi, koroptve — „Nešanovat!“ — zní teď pro ně všechny pravidlo myslivecké. A „nešanovat!“ také divokého kance, je teď nejtučnější! Zrovna jako medvěd: tučné maso, hustá kožešina. Vůbec jsou teď už kožešiny dobry a žádná panička, která je opravdovou hospodyní, neměla by více odkládat, nýbrž užuž vyzvat manžela: „Vezmi tři stovky — půjdeš se mnou k Šiffnerovi!“ Abych ale pokračoval v mase: srnec se teď už trošičku lepší, jelen nestojí pořád ještě za nic, daněk také za nic — arci máme tedy náhradu v dotknuté té pečínce medvědí —! Jíte rádi medvědí? Já náruživě!

Jedl jsem ji ve svém životě arci jenom jednou. Vlastně — —

No ono to bylo takhle: Když byla roku 1873 světová výstava vídenská, byla při ní také „restaurace ruská“. A noviny přinesly ihned zprávu, že tam lze dostat mimo jiné též medvědí šunku. — „To se rozumí — *tam* zítra půjdeš!“

A šel jsem. Díval jsem se chvílenku na jídelní lístek — „Medvědí šunku!“ — a odhodil jsem lístek s elegantní nedbalostí, jako by u nás každého pondělku byl „hrách s medvědími škvarky“ a každého pátku „medvědí šunkyfleky“. Sklepník mrsknul servítem pod páží, přikročil ku bufetu, nazdvih skleněný příklop a nalezající se tam talíř vzal a postavil mi na stůl.

Dva kulaté kusy, as jako venkovské lívance velké. Trochu šedé a trochu růžové. A po povrchu mdle lesklé.

Dívám se na to.

„Tak ty jsi ten medvěd! Ursus arctos — medvěd obecný. Žiješ od Španělska až na Kamčatku a od Lapska až dolů k Libanónu. No tak vidíš — a já zas jsem český spisovatel! Ano! A žiju obyčejně od Prašné brány až k Řetězovému mostu... — Zlatá doba vás medvědů v Čechách jest již tatam — zlatá doba nás spisovatelů v Čechách ale ještě nenastala. — My dva jsme si, kamaráde, trošičku podobni — pravda? Alespoň po mravní stránce! Tvoje povaha je přímá a upřímná, bez všelikých úskoků — moje také. Ty jsi bojovník poctivý — a já také. Ty jsi člověku jen tehdáž nebezpečný, dráždí-li tvůj hněv, — a já také. Ale teď mi už, příteli, odpustíš —“

A zabod jsem vidličku do bližšího kusu. Nasadil jsem nůž. Zakrojil. Maso se pod nožem trochu uhnulo, ale nůž ho nerozříz.

Zakrojil jsem znovu. A potřetí — počtvrté —

Snadže nůž —? Ach ne, ostrý jako břitva! Pozdvih jsem oči. Sklepník stál tu opřen o blízký sloup, se založenýma rukama, a zachytl jsem, že se byl na mne koukal.

Co teď s tím! Doma já nejradš šunku — každou šunku — chytnu si do holé ruky, do druhé ruky slaný rohlík — to to chutná! — a šunka povolí, i když je tuhá! Beztoho tu zrovna teď nikdo není —

Rohlík — kus šunky — a už jsem se zakous! Šunka se táhne

vpravo — táhne vlevo — táhne kupředu — zrovna jako guma — a pak se pomalu zase stahuje a scvrká —

„Sklepníku — nechcete si pochutnat —?“

Sklepník uklonil se zdvořile, ale odmítavě, jako by chtěl říci: „I vždyť já nejsem hloupý!“

Praštil jsem šunkou, vytáhl portmoné —

— — — — — — — — — —

A zrovna teď jsem praštil tady zas perem.

Vytřešťuju na čtenáře zraky.

Propánaboha — o čempak chtěl jsem vlastně dnes psát — —

NÁRODNÍ LISTY 6. října 1889

△ *V Praze 12. října*

Co platno — už se nám vánoce šeří! To už je takový jejich zvyk: dvanáct dní trvají, dvanáct neděl předesílají své paprsky. Nechť na kolemjedoucím ručním vozíku haraší v pytlích ořechy, nechť potkávající nás nosička vleče se s nůší jablek, že se až k zemi shýbá, nechť nám od lahůdkáře začpějí ryby do nosu, že bychom smradem padli, — mimovolně vzpomínáme si přitom už na vánoce — vánoce už se hlásí. Ještě ostýchavě, ještě jen ťukavě — ale již se hlavičce dívčí zdá, že bude musit přece už brzy začíti přemýšlet, co mimo hubičku nadělí tatínkovi, mamince a ještě někomu, již mateřské oko hospodyňské zkoumavě bloudí po členech rodiny a jejich oděvních potřebách, a otcovskou rukou to cuká, jako by měla užuž poškrabovat starostlivou hlavu, a otcovskému hrdlu je do bručení. Ano, Štědrý večer žádá už svých příprav. Ale příprav *jak* pro dávání, *tak* pro braní! Vždyť i to braní vyžaduje zvláštního, dobrého cviku, a já se přiznám, že už tak někdy teď po večeři, když je kolem ticho a nikdo se nekouká, počínám táhle povzdychovat, jako když srdce je naplněno citem, že zahledím se jakoby v pohnutí do kteréhokoliv koutku, usmívám se slastně a rozpačitě, tisknu si rozechvěle ruku a pronáším třeba padesátkrát za sebou „Ale ty můj bože —!“ a „Ne, to je příliš —!“, jen aby to znělo pravým svým tónem. Čtenář bude mít o Štědrý večer ze mne velikou radost.

Vánoce jsou svátky „dobrého srdce“. O vánocích slaví lidská dobrota svoje vítězství. Vánoce, musím to říci, jsou mi také proto nejmilejší ze všech svátků, ba jsou k mému naturelu jakoby zvláště stvořeny: nebýt dobroty, já bych ji vynalez! Zdalipak byste uvěřili, že je mně například dnes — píšeme teprve 12. října — upřímně už těch koledníčků líto,

kteří o svatého Štěpána, dne 25. prosince, budou se potloukat po pražských dveřích!? Ano, a sice proto, že je letos neúroda jablek! Že koledníčkové žádných nedostanou, že povlekou se domů s poloprázdným rancem, — inu, kolosálně dobré srdce, to moje — to věru zasluhuje, aby se pro příklad dalo do novin, — a já to také těmito řádky činím.

To je moc, tuze moc pěkný zvyk, tohleto dávání nás „lidských dobrodinců“ do novin! Poskytuje to výborný příklad, lechtá to nás dobrodince a činí to noviny zajímavy. Po stalétích ještě budou se v těch novinách hrabat a z nich do historie vypisovat, co kdo kdy pro chudé činil, zrovna jako teď to činí se starými zápisky městských a jiných písařů. Rozumí se pak arci samo sebou, zajímá-li cos podobného i pozdní potomky, že lidi souvěké zajímá to tím více! Ráno noviny přijdou, člověk je rozestře, a už jako by byl v srdečném rozhovoru s řadou svých známých a přátel! „I ty troubo! To ty chceš dostat řád, viďže? No počkej, dostaneš!“ — „Pětku — milionář! To je tak v rodině, už jeho otec bejvával špína!“ — „No, to se rozumí, milostpaní musí při všem být! Ta toho tam asi nadrčí — taková chlupatá huba…“

Někdy mívá dobročinnost zimního času zrovna až orgie! Je to vskutku zvláštní, že lidé jsou průměrně od října do března lepší než od dubna zase až do konce září; ale je to zcela přirozené a už jsem to jednou důmyslem svým tady vysvětlil. V zimě se totiž každé těleso scvrká, také tedy to tělo lidské, a veškerý člověk je srdci svému pak blíž nežli v létě — to je to celé! A když jednotlivec, scvrká se i veškeré lidstvo — člověk člověku je bližší, jeden druhého hřeje. Důmyslné!

Uvidíte, teď už to začne! Sbírky na šatičky pro chudé školní děti. Polední polévky a ohřívárny pro ně. Rumfordská polévka pro lidi nejchudší. Pravidelná činnost v „jídelnách pro lid“. Rozdávání potravin, uhlí, dříví, měsíčných almužen.

A nejen lidem že se činí dobré: „lidskost“ pokročila, chrání již i zvířátka. Čeho dříve zakoušelo na zimu jenom to zpěvné ptactvo! Právě teď bývala nejživější čižba na ně a zpěváčkové chytáni na lep, do ok i do tenat, a pustnul les a sad a poněměla česká země. Ale člověk se zpěváčků ujal, člověk vydal zá-

kon: „Hanebný čihaři! Ode dneška nepochytáš stehlíků ni čížků, ne červenek ni sedmihlásků! Sic budeš trestán!“ To učinil šlechetný člověk!

Je arci pravda: hanebný čihař zákona nedbá. Chová se, jako by zákon ani na světě nebyl. Ale člověk je přísný, a alespoň dvakrát za rok chytne si milého čihaře a vezme mu dvě klece a v nich stehlíků a čížků, červenek a sedmihlásků, co jich tam právě najde. A člověk otevře ty klece a propustí ty ptáky na svobodu a přijde za to pokaždé do novin — jak už praveno, *dvakráte* za rok!

Načež se děje toto: Ptáčkové byli schytáni na lep. Na peří mají plno lepu a křidélko jakoby svázal. Čížka si srazí tamhle hned u nároží kluk čepicí k zemi a odnese si ho v hrsti domů. Stehlíka chytne kočka. Červenka vylítla přece až na střechu a poskakuje po žlabech a římsách, až zahyne hlady. A sedmihlásek dolítl do městského sadu, ale tam zůstal viset ve křoví a pošel. A čížek pod čepicí a stehlík v kočičí tlamě a chcípající červenka ve žlabu a oběšený sedmihlásek v křoví pochvalují člověka a říkají: „Člověk je dobrý!“

A teď vytřešťuje člověk na mne své kulaté oči a ptá se: „Tak copak mám dělat!?“

Inu, človíčku, — on ti byl jednou v Praze jeden takový pán a ten pán byl obecní starší, a když se jednou na radnici mluvilo o chudině, řekl: „Tak copak máme tedy pro toho chudého člověka tedy dělat? Snad mu nemáme fortepiano koupit?“ — A tomu pánovi odpověděli novináři: „My máme chudému poskytnout možnost, aby se živil!“ A já, vidíš, také nežádám fortepiana pro čížky a stehlíky, já novinář žádám také jenom: „Poskytni ptáčkům možnost, aby se uživili! Vezmi trochu jemného, suchého dřevěného popele a posyp jím místa znečištěná lepem! Nejznečištěnější pírka škubni! A dej pak ptáčky do jedné z těch velikých klecí v městském parku, dej jim tam trochu suchého, čistého chrastí, dávej jim zobu a vody, a za tři neděle je pak propusť!“

A podal jsem tímto zároveň dnes druhý už důkaz, jakže jsem já skutečně, obzvláště dobrý. A podám ihned důkaz zde ještě třetí, a ten už každého ohromí! Zajisté že jste už

viděli ty letošní zimní klobouky dámské — ty nazad se stinidlem uzounkým, po stranách o něco šírším, nad čelem ale hodně širokým, placatým, nevýslovně hloupě kupředu trčícím, na kterém se potřásá pérová neb stuhová zdoba — vypadá to jako lopata se smetím — viděli, viďte? Nu tak vidíte: já na ty klobouky *nehubuju!* Rovněž všimli jste sobě asi už těch živůtků s těmi rukávy nad ramenem ve tak zvláštní formu sebranými, že připomínají člověku inzerát „Každý úterý a sobotu čerstvé jitrnice“ —? — vidíte: já také těmhle rukávům *nenadávám!* A zajisté znáte také už ty nynější, křiklavě červené, zcela nové přízdůbky turnýr, vypadající jako obrovský kohoutí hřeben —? — vidíte: potkal jsem už dosti ženských, ale ten kokrhel jsem nestrhl z nich ještě *žádné!*

Protože jsem právě člověk teď zimně už dobrý! Protože v dobrotě své odpouštím ženám i ty všeliké módy! Protože vidím — ano vidím teď v módě i posvátnou poezii. „Jen zevšednět mi nedej, bože!“ domlouvá se básník. A: „Jen zevšednět mi nedej, bože!“ domlouvá se žena. Proto má ta žena pro každou sezónu jinou zas módu. Proto je den co den vždy přistrojena jinak. Proto je žena jiná doma a jiná na ulici a jiná ve společnosti a jiná v divadle atd.! A kdyby nebyla, kdyby se nejinačila, kdyby něčím zas zraky nevábila, — ty zraky by zlhostejněly, zjev by zevšedněl — „Jen zevšednět mi nedej, bože!“

A také proto nehubuju, že náhodou nemám času. Připravujuť se na věc důležitou.

„Mr. fonograf“ — Edison sám mu říká „mistr fonograf“ — cestuje teď po Evropě. Právě je v Berlíně, pojede do Vídně, a že je Praha „mezi Berlínem a Vídní“, zastaví se asi v Praze. Zajdu si k němu. A to se rozumí, že do něho něco promluvím.

Jsem žádostiv — to prý je prazvláštní dojem! Člověku vlastní hlas je prý pak cizí, člověk ho nepoznává — nu ano, protože nikdy ho nezaslechl!

Původně jsem arci chtěl do fonografu raději něco zpívat. Já totiž náramně krásně zpívám. Příjemný hlas, znamenitý přednes — mohu říci, že kdykoli jsem zpívával „My máme

děvečku kudrnatou“, přítel Lev vždycky byl u vytržení! „Ty máš francouzský akcent,“ říkal. Nu ano — on mohl být spravedliv: já jsem s ním nekonkuroval.

Ale teď to počasí — chytla mne pojednou rýma a můj hlas — víte, můj hlas — poslouchali jste už někdy, když se v zimě na silnici krahujec s vranami pere —?

Tedy budu jenom mluvit! Ovšemže něco moudrého — co už má cenu — což stojí za to, aby se vlastním mým hlasem přeneslo tedy až na pozdní věky!

Říká se „Pythagorejská věta“ — „Senekovo pravidlo“ — „Newtonův princip“ — to se rozumí, že se bude po tisíciletích říkat „△ova věta“ — „pravidlo“ — „princip“ —

Ale — čemu? — co!?

Přiznám se, že nic nevím. Jsem tak ňák pitomý — skoro hloupý — snadže je to s vlastními myšlénkami jako s tím vlastním hlasem —

Prosím tě, dobrý čtenáři, jestli se snad pamatuješ, že jsi někdy četl ode mne nějakou rozumnou větu — —

NÁRODNÍ LISTY 13. října 1889

△ *V Praze 19. října*

Řeknu to zcela upřímně: já nemohu Bismarcka už ani cítit! V takových věcech je beztoho nejlepší odevřenost — muž proti muži! A já mám ku své nenávisti příčinu osobní, velikou, mohu o něm mluvit jako — no víte jako ten o — no víte o tom: „Nemohu ho vystát! Kdykoli mám vtip už na jazyku, on jej pronese přede mnou!“ — Což o to, ono mu to ovšem lichotí, když mu někdo řekne — a pochlebníků je všude dost: „Kolosální nápad! Zrovna jakoby od △!“ — a já bych mu ždibek své slávy konečně dopřál; ale když mi to kazí nedělní obchod!

Čtyry neděle už se nosím s vtipem o barónu Münchhausenu, čili po česku — protože my Čechové nemáme šlechty — o panu Prášilovi, — tumáš! Někdo tam nahoře v Berlíně vysvětluje Bismarckovi Edisonův fonograf, a on, Bismarck, si zavtipkuje: „Toť je jako s tou Münchhausenovou poštovní trubkou, když v ní rozmrzala natroubená píseň!“ A noviny, to se rozumí, ihned: „Trefný, znamenitý nápad!“ Po čertech těžká pak konkurence: já nemohu také ještě mezi týdnem mluvit — a teď jsem počtyrykrát v neděli musel čtenáři naprosto jiné věci říkat — —

Ale nápad je dobrý. Protože se zakládá na čiré pravdě. Ano, ano, už je dnes po Prášilech! Co je nám dnes ještě ta trubka páně Prášilova, které se lidstvo obdivovalo po dvě století a která tu svou píseň odtroubila přece jenom jednou, a i to jen kdy sama chtěla, — je už daleko překonána opravdovým fonografem, který odtrubuje, kdykoli a kolikrát my chceme! A kachny páně Prášilovy, kterými povznes se do povětří, — ty jsou daleko zas překonány všemi možnými našimi balouny! A kanóny páně Prášilovy jsou daleko překonány těmi kanóny, které dnes nepřítele trefují „odzadu“, a střílejí tedy „ko-

lem rohu“! A kůň páně Prášilův, který se snesl bez úrazu ze špičky věže, je daleko překonán dvacíti Amerikány, kteří se balounovými padáky snášejí až z výší dvacíti věží. Ach už je po všech těch oblíbených povídkách fantastických — vždyť už je věru i po těch našich starých pohádkách zlatých! Co je nám dnes ještě „Dlouhý, Široký a Bystrozraký“!? Vezmu si železniční vláček — nemusí být ani tak zvláště „dlouhý“ — a přelítnu za den „patero království“! Vezmu si maličkou parní pumpu a vypiju celé jezero! Vezmu si teleskop, telegraf, telefon a dovím se všeho a všeho, co děje se v daleké dáli! Co je nám dnes ještě ta „vděčná rybička“, která vynášela prstýnek z mořské tůně, co „zlatá muška“, která uměla naslouchat mravencům, — vezmu si potápěcí zvon, vezmu mikrofon — — ech už je po pohádkách, už žijeme sami jakoby v pohádkovém víru — a člověk je z toho celý už pitomý, hlava mu jde kolem, on světu už ani nerozumí — —

Vzpomínám si nazpět. O nějakých *čtyřicet* let, když parní vozy a parní stroje zrovna začaly hýbat trošičku světem. Vyšel tenkráte obraz, humoristický, satirický: čeledín sedí na parním pluhu, oře a čte přitom noviny. Triumf vší lidské fantazie — znamenitý vtip — lidstvo se popadalo za břicho! A *dnes?* Vzpomínám nazpět o *dvacet* let. Byly v módě fantastické povídky, jakže to bude vypadat roku… nebo roku… při stálém postupu té divoké vynalezavosti lidské — já sám jsem psal tenkráte pro Humory povídky podobné, a — *dnes?* Dnes už se ani nikdo netroufá napsati historku takovou — než by ji dopsal, snad už by každá ta „hloupost“, každá ta „nemožnost“, všechen ten „nesmysl“ byl živoucím skutkem! Žijeme v době, kdy „nemožnost“ zmizela ze světa, kdy hloupost vzbuzuje obdiv. Aby byl ještě tedy před *desíti* lety hostitel hostům svým řekl: „A teď trochu zábavy! Kterou tenórovou partii chcete od Mierzwińského slyšet? Mám je tu všechny ve vosku! Či chcete trochu snad poslouchat, jak hučí Niagara? Nebo se trošičku zatřást při řvaní berberského lva? Včera přišlo čerstvé!“ Hosté by byli myslili, že hostitel je potrhlý, že má v hlavě, — ani za vtip by to nebyli měli — „Taková hloupost!“ — Nebo aby pražský pan hostitel před *pěti*

lety byl řekl: „Počkejte minoutku — to se dovíme ihned! Zeptáme se na to mého syna v Pešti. — Poslouchej, Franci, jsi teď doma…“ — „Taková hloupost!“ —

Tyhlety dny potkali jsme se s doktorem F. — „Škoda že jste nebyl v Americe, — tam byste se měl ještě podívat!“ praví v rozmluvě ke mně. — „Mně už jízda ňák škodí. Počkám, až tam budu moci pěšky,“ a dívám se, zdali se mému vtipu směje. — „No pročpak?“ a tvář jeho zůstala zcela opravdová, „když budou teď stavět most přes La Manche, dojdou také k tomu, aby postavili přes okeán. Nadělají ostrůvků pro stavbu pilířů — most bude mimo železnou dráhu moci sloužit i obyčejným povozům, ano i lidem pěším — na ostrůvcích mohou být hotely…“ —

Bude to podivně, přepodivně vypadat na tom našem světě! Vezměme například tedy bitvy! Prach už nebude kouřit a smrdět, kanóny už nebudou bouchat! No, *zcela* nové to ovšem není: kdysi u Thermopyl byla jakási bitva, která prý také nesmrděla! A rovněž nesmrděla prý bitva mezi Zábojem a Luděkem — teprve o celé tisíciletí později přišli profesoři české university a trochu ji osmradili! A bude to přece jenom proti nynější zvyklosti naší a kdoví co při moderním proudu se ještě stane! Když prach nebude smrdět, je tedy možno, že příjemně zavoní. Když kanóny nebudou bouchat, možno, že budou vydávat líbezné zvuky. A když bude lahoděno už několika smyslům, pročpak by se ještě neuďálo, aby také střelná rána působila smyslnou rozkoš a dělovou kulí trefený aby mimovolně křiknul: „Sakra, to je to dobré!“

Bambitky, ručnice, mitrailleusy a kanóny se tedy naladí, sešemují, a bitvu jako by prováděl veliký orchestr o několika sborech.

Vojevůdcem bude teď „virtuos“, který bude provádět dobře už osvědčené, klasické skladby, tedy umělec reproduktivní; nebo „komponista“, muž produktivní, který si zkomponuje svoje bitvy pokaždé sám. Poslední druh ovšem že bude váženější.

Vojenské sbory se postaví a přihotoví zbraně. Opakovačka jim udá „a“, místo oboe. Těm, kteří hrajou u jednotlivých

nástrojů „prim“, sdělen už tajný plán: „Napřed g moll, dolce, larghetto, snad tím nepřítele oklameme; ale pak s C dur na něho!“

Vojevůdce zasedne k dirigentskému stolku a zaklepá. Zaklepá podruhé, zdvihne obě ruce, a teď to začne. —„Aha, oni na nás do E — no počkejte!“ — „Fis — Fis na pravém křídle!“ — „Neusněte mně tam v centru — vivace — allegro!“ — „Hrom do toho, vždyť tady není žádná pauza!“ — A skladba bude mezitím pokračovat a vířit dál a dál, mohutnět do forte a zase podechovat až do pianissima, průvodní motiv bude růst a pronikat, skladba bude postupovat — vítězit — finale — triomphale — kapelník odklepá a kolkolem po světě zazní potlesk, že se budou až oblaka třást! A lehce i těžce ranění, umírající i mrtví budou v pochopitelném nadšení aplaudovat s sebou a volat: „Da capo — da capo!“

A někde tu v koutečku bude stát fonograf a zachytne znamenitou bitvu do vosku už pro všechny časy! Za sto, za tisíc let, kdykoli mohou si ji lidé opakovat!

Už bych si věru rád s ním, s tím fonografem, sám také trochu zahrál! Rád trochu si do vosku nachytal zajímavých pro mne zvuků! Vždyť jako jsou kapesní aparáty fotografické, budou přece také kapesní aparáty fonografické, — vtip o dělání si uzlu do kapesního šátku — „Abych tu árii nezapomněl!“ — nebude snad už za měsíc žádným více vtipem!

Však už *teď* se fonografují tisíceré věci! Pan Edison má paní a ta paní má dítě — šestiměsíční mrně — a měsíc co měsíc paní Edisonová si už zafonografovala, jakže to mrně bečí. Když si tak pomyslím, co jen jediný člověk se ve svém životě navrní, napláče, namluví, nakřičí — pěkně děkuju, to bude za padesát let nahromaděno pěkného řvaní!—

Že prý je už na samém tom voskovaném válci znát, mluví-li žena nebo mužský, zpíval-li soprán neb bas, — budeme tedy snad ty voskované plástě jednou číst, jako muzikant čte a slyší i bez nástroje a zpěvu na papíře každičkou skladbu! Tomu ale budeme se musit nejspíše zvláště pak učit, jako stenografii, jako — ech už zase učení nové! Ovšem že tentokrát praktické, člověk z fonografu bude alespoň něco mít —

Až já k Novému roku budu rozesílat vizitkové svoje fotografie a ty fotografie budou mým hlasem říkat „Šťastný a veselý!“ a pak zamlasknou, jako by daly pusu —!

Až si toužící milenec dá svoji milou „na válec“ a z vosku vyletí sladce jako med to její: „Máš ty mne opravdu rád?“ a on se zmýlí a vtiskne za to na válec hubičku a zavoskuje si hubu —!

Až hodný, povedený zeť bude si moci zpřítomnit svoji vzdálenou tchyni, naslouchat jejímu drahému hlasu — no arci, arci — živoucí tchyni mu fonograf přece jen nenahradí —!

Až starý mládenec za prázdné chvíle si uspořádá kongres svých milenek bývalých, nastrčí do třiceti fonografů třicet voskových válců, najme si třicet posluhů a nechá je najednou točit za třicet mosazných klik —!

A může si zábavu ještě pak stupňovat — může nechat milenky najednou promlouvat hlubokým basem — a drmolit zase jako kávovým mlejnkem, neboť fonograf mluví také výš či níž, pomalej či rychlej — on karikuje — je pomůcka komická — něco pro Jindřicha Mošnu —: „No jakýpak tohleto udělá tedy efekt!? I hrome — žádný — to by se nikdo ani neušklíb — čerstvěji — čerstvěj — hehehe — to bude teď bouřka!“

A bude i pomůcka literární! Milenec mluví do fonografu něco pro svou milou — vejde jiná milá, mluví do toho — zápletka — veselohra — spisovatelé, honem!

Ba bude najisto i pomůcka vědecká, jakou dnes je například již telefon. Dnes naslouchá medik už v Praze, jak klepe srdce někomu ve Staré Libni. Právník uzavírá z Prahy do Vídně „smlouvu na elektrické cestě“. A teolog — cožpak teolog — teologie vždycky kráčí v čele! Už po čtyřicet let posílají papežové požehnání telegrafická, a jsou prý vskutku zcela tolik platna jako ta, která udílejí ústně!

Jen kdyby nebylo těch železných drátů při všem! Těch houstnoucích sítí nad naší hlavou! Přitahují mraky, hrom do strojů bije — —

Ale ještě jsem neviděl také ten telefonní vynález nejnovější! Redaktor sedí pohodlně u psacího stolku, má na hlavě přílbu,

z té vychází drát, ten jde k telefonnímu stroji — redaktor naslouchá a už také hned píše — —

Jenže jsou ty vynálezy všechny dosud jen pro jediné ,,čidlo", pro sluch. No — Edison už slíbil, že se postará i o ,,čidla" ostatní! Už prý je tomu na stopě a budeme prý po drátě zrovna tak daleko vidět, jak daleko teď slyšíme po něm.

Ucho — oko — teď jen ještě něco pro jazyk! Abych moh mezi chůzí po Příkopech pochutnávat si na telecí s vínem, zrovna teď v Bruselu u ,,Tří kaprů" vyndané z trouby!

Myslím: zakrátko asi to bude takhle. Nebude člověka, aby neměl na hlavě přílbu, — doma i na ulici, chodě, sedě i leže. Jeden drát vychází od ucha, druhý od oka, třetí od huby — —

A jednoho dne pojednou přijde mračno — ukrutné mračno — začne do toho všeho mlátit a tlouct — pobije lidstvo od prvního do posledního — —

Konec světa. Poslední soud!

A čtenář mne potká a zaklepá mi na rameno: ,,Ty jsi to věděl všechno!"

NÁRODNÍ LISTY 20. října 1889

△ *V Praze 26. října*

„Vy humoristé —“

„Ó prosím — prosím, neračte mne vřaďovat mezi humoristy! Já bohudíky vím, čím jsem povinen svojí budoucnosti, — já jsem spořádaný spisovatel —,“ a hodil jsem do týlu hlavou a odcházel jsem hrdým krokem.

Také pravda! Copak chce spisovatel, který je spořádaný? Chce být nesmrtelný. A může být nesmrtelný humórem? Nemůže. To, při čem pláčem, je stejné od tisíců, tisíců let; to, při čem se smějem, mění se každičký den. Směje se dnes ještě někdo Donu Quijotu? Nebo povídce o Palečkovi a smažených rybičkách? Nebo včera ještě oblíbeným deklamovánkám Rubešovým? Dejte mi pokoj s humórem! Já ho sice docela nezavrhuju, já připouštím jeho právo, třeba i přikývnu, že nám zpříjemňuje život; ale nepovažuju, nekladu ho výš nežli například nějaké pochutné, příjemné jídlo: dnes je člověk s vyjasněnou tváří sní, zítra o něm více neví.

Proto sobě vždycky také raději všímám tady věcí jen opravdových. Zvláště na neděli, kdy duše čtenářova je jasna a přístupna opravdovým dojmům. Dívám se sem, dívám se tam, vybírám po šest dní, a dne sedmého předkládám čtenáři, o čem uznávám, že je mu dobré. Nejraději předkládám, co mu poskytuje *hmotného* prospěchu: má-li se člověk hmotně dobře, je spokojen, ostatní se už poddá. Dal jsem během let čtenářovi praktických pokynů věru již statečnou řadu; uposlechl-li jich, je dávno bohat. Dám dnes zas několik. Zase z „Národního hospodářství“. Roste toho tam napořád jako hub, ale je málo těch, kteří je umějí hledat, ty houby, a kteří mají srdce a dopřávají jich pak také jiným.

Upozorňuju: Cena kapských diamantů vzrostla poslední doby z 25 až na $37^1/_2$ franků. A všechno nasvědčuje, že vzroste

ještě výš! Důležito pro majitele žen, majitele nevěst, majitele baletek, vůbec pro majetné třídy!

Upozorňuju: V cenách slonových kostí nastala rovněž tendence na silnou hausse; poskočily o 3—6 liber na centnýři, tedy o 36—72 zlatých. Pěkný zub slonový stál před měsícem 648 zl a stojí dnes 781 zl 20 kr; pěkný zub ženský stál před měsícem 4 zl 50 kr a stojí dnes už 5 zl 40 kr. Důležito pro všechny dámy v stáří 25 let a výše!

A upozorňuju: Ze Španělska přicházejí zprávy, že mandle stoupají ještě v ceně. Několikaletá již neúroda beztoho rok od roku je již zdražovala a bojíme se, že mandle nyní dostoupí takové výše, že i nejstarší žák „čtvrté obecní“ bude nad tím povážlivě vrtět hlavou. Průmysl již tu drahotu cítí: „mandolety“ stávají se den co den menší, „mandlové obloučky“ těstovitější, „mandlové torty“ se téměř už ani neobjednávají. Rovněž „oleum amygdalarum“ čili „olej mandlový“ je dnes již citelně drahý, item „mandlové mýdlo“, „mandlové otruby“ — důležito pro dámy, které mají pihy, draslavou pleť, lámavé vlasy — —

Tak, s nejdůležitějším jsme tedy hotovi. A teď bychom se mohli klidně tak trochu porozhlédnout, cože se děje v nejbližším vůkolí. Mnoho toho není. Na venkově dočesali chmel a sbírají ještě víno — samé to jenom přípravy ku příštím obžerstvím — člověk, je-li pořádný, se odvrací. V Praze pak nastal obyčejný zde podzimní rej: šílený spěch ženichů a nevěst, aby do svaté Kateřiny byli už „svoji“. Já je nemiluji, tyhlety svatby podzimní! Copak z nich může tak obzvláštního pojít — teď, když už příroda dokončila svoji tvorbu, když už se pářejí jenom raci, — to je pak divná generace: „co muž — zpátečník, co žena — ostré klepeto —“

Člověk aby se také v každičké ulici vyhýbal drkotajícím svatebním fiakrům, zevlujícím houfům ženských. A člověk beztoho je v prabídném rozmaru, když jde po takové ulici pražské, — hubuje — nadává! A hubuje dnes na totéž, na co huboval už před dvacíti lety. Máme „moc co prát, ale nic co věšet“, jak se o těch jistých domácnostech říká, — my pereme tu v Praze pořád něco, pořád do něčeho, ale k tomu ani nikdy

nedojdeme, abychom si mohli věšet nějaký kousek čistého prádla.

Teď zase pereme Svatováclavské náměstí. Uděláme prý tam nové chodníky, nové sady. Bude tam prý „korzo“, budou „letní kavárny“. Ukrutná noblesa — bude-li totiž — — komín u „Primasů“ chtít! Neřekne-li pekařský komín odnaproti „ne!“ Nenapadne-li komínu od „Štajgrů“: „Trošičku tomu ‚korzu‘ zatopím!“ Neumíní-li si komín od „Kornelů“: „Tamhle sedí lidé před kavárnou — já jim tam zavoním!“ A neuzdá-li se ještě některému sládku, pekaři, cukráři, pernikáři, aby si postavil také takový komín, a tomu komínu, aby s ostatními čadil o závod, — když si takový pražský komín postaví jednou hlavu, není s ním hnutí — ten od „Primasů“ přetrval už pět pánů místodržitelů, všichni do něho prali — on si jich ani nepovšimne a čadí dál — ráno, v poledne — navečer — do Muzea, do odevřených oken, lidem do úst — „korzo“ — to bude „korzo“!

Teď máme „korzo“ po Příkopech a Ferdinandovou třídou. Včera jsem ho zase jak náleží užil. Jdu, mluvím — drc najednou odzadu, že bych si byl až jazyk překous! Služka s dítětem na vozíku — ani jsem nemuk, naposledy člověku ještě vynadá.

Myslím, že je tu jakýs policejní příkaz, — no což o to, člověk by dítěti té jistoty na chodníku přál, jen kdyby se těm slíčným fiakristkám dal tedy také nějaký „jízdní řád“: „Dívat se na cestu!“ — „Nedrndat!“ — „Nečumět na každý krám!“ —

On je také například policejní příkaz: nenosit z hlavy vyčnívající špičaté dráty v kloboucích ženských — no ano, on je — —

On je dále policejní příkaz: nenechávat, jakmile nastalo chladné počasí, nebohé tažné pejsky ulehat na nahou dlažbu — no ano, on je — —

On je ještě — ale nechme je v té tichosti být — nekažme jim ten jejich skromný, dřímavý život — —

To je teď drmolení na pražském „korze“! To se obracejí jazyky, točí krky, potřásají hlavy! Přišla zpráva novinářská — ještě tu nebyla *taková!*

V Neuilly bude „konkurenční výstava ženských krasotinek“. Takové výstavy byly už ovšem leckde: v Turíně, Miláně, ve Spa, v Pešti, v Berlíně, což je o to — ale do Neuilly se přihlásila a je také už přijata jedna „de Prague“! — Neudáno ještě jméno —

„Byla jste už na výstavě národního slovenského vyšívání?“ —„Již třikrát — ale prosím vás: slyšela jste — —?“ — „Ach, paní B. — no to je vidět mladočešku, už má taky ‚korunovační bróži‘ — jsou to hezounké penízky, tyhle z roku 1836 — —!“ — „Ano, hezounké — ale prosím vás, paní N. — Vy přece všechno víte — kdopak je to ta — —?“ — „Paní L. — paní S. — na slovíčko! Je to pravda, že slečna..... jede na tu konkurenci —?!“ — „Ta? Propánaboha — ta!? Inu což o to — ono je to možno — už její matka se domýšlívala, že pobrala všechnu krásu!“ — „Však já se to dozvím — jak potkám pana △, hned se ho zeptám, ten ví všechny klepy —!“ — „Předevčírem jeli — když vám povídám: předevčírem jeli! Nemá se stydět takový muž? Vystavovat svoji vlastní ženu? No ano — vždyť jsou plní dluhů — ono by se jim arci tento těch pět tisíc franků — ale ta sirka — vždyť je to sirka —!“ —

A pánbůh to poslouchá. Pánbůh se na to dívá. Pánbůh se tomu usmívá — ano on se ještě usmívá, jenom se podívejte! Pánbůh je vůbec nějak v znamenité míře. Už po celý letošní rok vládne jím nějaký takový růžový rozmar!

Je to také ale na tom roku vidět! Jaro jako v pohádce hezké. Léto jako novoučký dukát. Podzim zase celý dle předpisu škaredý. A uvidíte: také zima bude, „pořádná zima“ — zkrátka, celý rok jak by ho vypucoval! Je vidět, že pánubohu na tomhle roku záleží!

On — on — ech, já to na něho prozradím: on slaví *jubileum!* Ano: *stoleté!* Je tomu *zrovna sto let*, co v Paříži vyšel dekret:

„La république française reconnait *un être suprême*, et l’ immortalité de l’ âme.“

(„Republika francouzská uznává *bytost nejvyšší* a nesmrtelnost duše.“)

Slavně to bylo na sněmě prohlášeno. Do novin a na rohy to

přišlo. Nade dveřmi všech krámů zaskvělo se to vyzlaceným písmem.

To měl asi pánbůh radost! Když takhle si někam na chvilku vyšel, pak se zase vracel, zahlíd nad vchodem do svého domu —

Proto je letos tak ve dobré míře! Vzpomínky — příjemné vzpomínky — žije v nich jako — i vždyť se už dávno říká „jako pánbůh v Paříži“!

Snad bychom měli něco udělat. Nějakou deputaci. Nějaký slavnostní dárek. — —

NÁRODNÍ LISTY 27. října 1889

△ *V Praze 9. listopadu*

Jsem ještě pořád smuten, už od minulého téhodne: můj smutek vychází v pokračováních. Není také divu: rozjímám svět. A teď se dokutálel svět zrovna až k svatému Martinu — achich — achich — achich!

Ne snad že bych měl proti svatému Martinu nějakou osobní nechuť — toho mě chraniž všemohoucí pánbůh! Byl to hodný svatý, zcela řádný svatý, a dělal hezounké zázraky. Dával chudým z vlastního šatstva. Pečeme si k jeho dni pěkné, sádelné husičky. Máme od něho také chutné „martinské rohlíky“ — já je nejradš půl s povidly, půl s mákem! A máme v Čechách z něho rok co rok „čtvrtý a poslední dobrý pondělek“, kdy člověku je dovoleno trochu si „zamartinkovat“ — flámnout. To je všechno velice hezké — když je ale tady v Čechách ta historie o knížeti Oldřichovi a o tom uhlíři — a když —

Nebojte se — já ji nebudu vypravovat! Včera navečer jsem ji vypravoval naposledy ve svém životě — já jsem to přísahal! *Ta* historie je pro mne už odbyta. Bože — co jsem se jí jindy, například před padesáti lety, nasmál — byla tenkráte taková zábavná, tak neodolatelná — a když mně ji otec výročně ku dni 11. listopadu vypravovával, a obzvláště když přišel pak k tomu, jak uhlíř pobízel vždycky knížete: „Pane Mates, jako doma!“ — umřít jsem mohl — slzy mně tekly po tváři za krk— na zem jsem sebou smíchy praštil — a nebýt otcovy pravice a některého mého ucha, podnes bych tam snad ležel! To jsem se arci pak nedivil, že na výroční památku veselé chvíle určil kníže Oldřich, aby sobě Pražané upíkali martinské husy! — — Nu dobře, včera jsem si tedy před večeří na tu historku zase jednou vzpomněl. „Počkej — to se nasměješ — budeš si ji teď vypravovat!“ A byl bych pak — plakal!

Pánbůhví co to je! Buďto jsem já celý už otupělý. Nebo ta

historka je už vyšeptalá. Nebo je celý svět dneska už naprosto jiný! Je pravda: česká knížata dneska už nebloudí zemí — čeští uhlíři dnes už nechodí návštěvou ku knížatům — jenom lokajských „Matesů“ je bohužel v Čechách dnes ještě víc než kdykoli jindy — —

Jsem smuten — „martinských husiček“ si letos zde už ani nepovšimnu. Mohl bych — to se rozumí, že bych mohl! Dle Zíbrta mívali v Čechách i kazatelové obyčej rok co rok o svátém Martině rozmlouvat také o martinské huse — „krájeti na svém kázání hus martinskou“. A „na ten den hus bývá na kazatedlnicích, hus na rožni, hus na míse, hus na tabuli...“, proč by nemohla být taky hus „na“ fejetonu!? Ale zhnusila se mi už zároveň s „panem Matesem“ a se vším! Beztoho ani sami učenci ještě nevědí, odkudže vlastně ta husí oslava svatomartinská pošla! Jedni říkají, že je až z časů pohanských. Jiní říkají, že husa se výročně jí, kdy právě je výročně tučna. Nebozí učenci! A výklad je tak blízký, tak jasný! Dne 25. listopadu je svaté Kateřiny, *konec svateb*. Ode dne 11. do 25. je tedy už jenom čtrnácte dní — tu je třeba spěchu, přičinění se, orodovníků mocných, protekce — a kdo hlídá a vychovává husy? ženské! — kdo je vykrmívá? ženské! — kdo je pak obětně zabíjí a upíká na domácím posvátném ohni? žen... — ale já už se do toho nepletu — co je mně do hus a do všech těch martinských historií!

Jsem smuten. Kde ale nalézt úlevy? Ani příroda jí teď už neposkytuje! Vyjdi si z města, ven do přírody — všechno tam mrtvo, nebo alespoň spí. Stromy jsou nahy, jenom někde že z větví kyne a směje se purpur jeřábových trsů. Les oněměl, jenom někdy a v dlouhých mezerách ozývá se klepot osamělého datla a tázavý pokřik křivonosčin. Svižný dříve sysel už se ve své skrýši stočil, bojovný křeček už dávno zadřím, pichlavý ježek ztuhnul jako kámen — ani těm netopýrům, visícím na podkroví za zadní nohy, už není vhod, zahýbá-li jimi vnikající, živoucí vítr.

Také ty veselé, ty hravé veverky spějí už ve svých hnízdech. Mají v nich zásobu oříšků a bukvic, mají měkce vystláno a teplo — namouvěru, chtěl bych být takovou veverou! Ne-

chtěla by naposledy i vážená čtenářka být takovou veveřicí: sedět tam vysoko v teploučkém hnízdě, louskat si oříšky a házet slupky na lidi dolů?

Kdo zpytovatelem živé přírody, je teď v koncích. Může si odpočinout, za branami nemá více, co by hledal. Ovšem: *pravý* zpytovatel najde i uvnitř města dosti ještě předmětů pro oko a ducha. Takovým pozorovatelům jeť dávno už známo, že není většího města, aby nemělo rostlinstvo své zvláštní, svoji „*flóru*“, a rovněž živočišstvo své zvláštní, svoji „*faunu*“. A ta flóra a ta fauna v zimě neumírá — město žije i v zimě. Ale jejich zvláštností jest, že obyčejně se nekupí v *druhy*, že každé se vyvinuje jinak, má jiný tvar, jinou dobu květu, jiné ovoce atd.

Pražská flóra není příliš bohata. Totiž různých rostlinek, pravých to „*pražských kvítek*“, je tu ovšem síla velká;* kdyby antropolog — tak vlastně se totiž nazývá zkoumatel městských kvítek — chtěl z některého toho, něčím neobyčejným vynikajícího kvítka vypěstovat samostatný, dědičný *druh*, pro potěchu pokolení příštích, musil by se spojit ještě s lučebníkem, znát život všech buněk v takovém kvítku, pozorovat pokračující jejich proměny, vědět, kdy zasáhnout v jejich rozvoj, — ukrutná by to byla práce!

Několik druhů, s určitými, vědeckými jmeny, máme ovšem také v Praze, a ty jsou arci skvostny. Uvádím: „*Fíček*“ vulgo „*Pepík*“ (Ficus, Pepicus); stromek, jehož ovoce je nade všechno pomyšlení sladké a líbezné. Hlavním zevnějším příznakem jeho je, že na posledním obratli, vyvinutém v takzvanou „lebku“, nosí takzvané „šístky“. — „*Kopřivka*“ vulgo „*fabrička*“. Nosí nad tím posledním obratlem „pony-frizúru“ vulgo „pinčla“, a náprsní šátek její je vždycky zmuchlaný a sedí křivě. — „*Sedmikrása*“ vulgo „štucr“, „lión“, „floutek“ atd. Květe rok co rok jinak; letos například nosí také „pinčla“. O životním účelu „sedmikrásy“ nebylo dlouho nic dosti určitého známo; ale domnívám se, že německý výraz „Gänseblüm-

* Upozorňuju na podivnost, že pražský „*botanik*“ sám je také jedním z těch „pražských kvítek“, a sice hned jedním z těch nejpovedenějších!

chen“ říká asi to pravé: „sedmikrása“ je pro „husičky“! — „*Mišpule*“, „*bluma*“, „*slíva*“, „*prašivka*“; kvetou sice jenom jakožto nadávky, ale velmi hojně. — „*Růže*“. Pokvetou teď za zimy zase velice četně: každá taneční „hodina“ má svoji „růži“. Dříve se znávala také „Růže z Příkopů“, „Růže poříčská“, „Růže hradčanská“; ale konečně měla už každá ulice svoji „růži“ a kultus přestal.

Fauna je v Praze bohatší nežli flóra a mohu z dlouhé řady pražských zvířat uvést zde pro nedostatek místa bohužel jenom několik nejzajímavějších:

„*Ježek*“. Žije v hospodách. Obyčejně nalezá se o samotě, někde v koutě, u opuštěného stolku. Vyniká obzvláštní žízní a pije v zimě ještě o celý litr víc nežli v létě. — „*Medvěd*“ čili „manžel“. Řekne-li jeho žena s humórem o něm: „Ten medvěd!“, není na něm nic tak pozoruhodného; řekne-li „Ten medvěd!“ ale opravdově, je manžel najisto zvířetem pak zajímavým: nosí *parohy*. Někdy o těch svých parozích medvědví a někdy o nich neví; v prvějším případu stává se pak, že snaží se je i svrhnout — zrovna jako jelen. Ale nebývá mu to ovšem pranic platno: hned zas mu narostou jiné. — „*Šestiperák*“ čili „výtečník“. Zvíře téměř dnes už mytické. Rojilo se zvláště v letech šedesátých, kdy lid myslil, že mezi ním žije samý hbitý sokol, samý odvážný orel. Dnes už o „šestiperácích“ ani muku!

„Sůvy“, „hadi“, „kozli“, zvířata pro Prahu velice užitečná. „Sůvy“ čili „pekaři“ pekou chleba a housky; „hadi“ čili „ševci“ dělají nám kuří oka; „kozli“ čili „krejčí“ šijou kalhoty.

„*Husičky*“, „*krůty*“, „*ještěřice*“, „*kozy*“, „*koroptvičky*“ — ozdoby pražských ulic. „Husičkám“ se obyčejně říká „hloupé“, „kozám“ — „mlsné“, „krůtám“ — „protivné“, „koroptvičkám“ — počkejte — — tumáš, teď jsem to zapomněl!

V Praze jsou právě teď, za zimní doby, „koroptvičky“ ale ukrutně pronásledovány, zvláště těmi honci s chocholy na kloboucích! To však je veliká chyba! Hned od počátku listopadu už se koroptvičky *nehoní*, v té době pravý myslivec raději sám jim už *sype*...

Arci — mně do toho vlastně nic není! Když to uvážím přísně, tak — tak — — ale já toho snad raději nechám — nemám pravdu prosím? —

NÁRODNÍ LISTY 10. listopadu 1889

△ *V Praze 16. listopadu*

Branami přijíždějí formani a přivážejí nám šedivé jíní. Po ulicích hemží se mužští ve zfaldovatělých kabátech zimních, vynešených zrovna odněkud ze zastavárny. Od domu k domu, po schodech nahoru dolů šourají se uhlířští poslíčkové s centovou svojí tíží a od úst se jim jenjen kouří. Zima — už je tu zima — už se blížíme zimnímu slunobratu — rok chýlí se ku svému konci.

Ale nežli doběhne, ještě tu něco pěkného na nás čeká. Ostuda! Krásná, obrovská, ostuda všech ostud. Ano! A sice: *výsledek loterie ve prospěch českého divadla v Brně.* Je to loterie národní, ve prospěch divadla národního, a národ nechal loterii i divadlo na holičkách. Ostuda samorostlá, čistě česká, zcela naše.

Omluva není žádná. Času bylo dost: několik let. Peněžitý požadavek byl skromný: zlatka lós — sto tisíc lósů. A vytáčka „politická omrzelost“ je zde až hloupa — kdo může tak tančit jako my, den co den na dvacíti místech tančit, za masopůst v jediné Praze na 3210 plesích tančit, není omrzelý, je hejsek. A také ani nejchudší na duchu nemůže říci, že snad důležitost věci nepochopil. Víme stejně všichni, co způsobilo Národní divadlo v Praze, a co by způsobilo tedy také v Brně. Víme, že drahé to naše divadlo pražské trvale nepokvěte, nebude-li pro výměnu výkonných sil, pro pěstování repertoáru, pro básnickou i skladatelskou produkci pořízeno ještě podobné divadlo druhé. Víme, že z těch dvou celoročních musí přirozeně pak po vlastech vzrůst ještě síla divadel sezónních, a z těch zase vzrůst veškeren národní život do velikosti doposud ani netušené. To všechno víme — dobře, výborně víme, a přece nečinně čumíme. — —

Ovšem, ještě je do vánoc konečně času dost. Trochu po

národě svěžího dechu, a ten „drobeček“ je mžikem překonán — alespoň tak, že vyvázneme i s prospěchem, i se ctí. A on *jest* právě teď takový svěžejší dech — nu ať si každý zaklepe na vlastní prsa. — —

Lhalo by se ale, kdyby se řeklo, že neděláme také jinak nic. Děláme. A sice totéž, co jsme dělali vloni, předloním atd. Šest neděl bude masopůst, osm neděl je k němu třeba příprav. A konají se s opravdovostí téměř státnickou. Na všech stranách.

Taneční učitel oznamuje, že vyučuje „svojí“ obzvlášť výbornou metodou, totiž: nohama. Plesový výbor vystupuje před domem ze svého fiakru s tváří, jako by přinášel vykoupení ze vší té pozemské bídy. A děvčátko na vdavky rozkvětlé kloní hlavičku do bílé dlaně a přemýšlí, kterého si asi vezme. Toho hezkého, dítě. Hezká si bere hezkého, hezký si bere hezkou — pravidlo Darwinovo: „natural selection“, „přirozený výběr“! Z čehož potom pochází, že lidstvo je pořád hezčí a hezčí. Jde to věru postupem náramně rychlým, za jednu, za dvě generace už se to vidí. Přiznávám se například, že teď potkávám začasto mužské, kteří jsou — *ještě* hezčí, než jsem býval já sám! No když povídám!

To bude zase živoucího víru! Toho drnčení bálových vozů! Toho hučení bálové hudby! Toho bzučení v otcovských hlavách! Těch mateřských proseb! A toho mluvení — toho mluvení!

Nenaslouchejme ani naplněnému velkému plesu, odkud to v „pauzách“ hučí vždycky jako za bouře z lesa, všimněme sobě jen prosté nějaké taneční hodiny! Každičká ústa tu mluví! A do toho mluví veškeré oči a mluví každá ruka a každý loket a každá noha — člověku se hlava točí!

To se přece rozumí, že například také *oči mluví!* Mohlo by se jinak sice užívat slova „duchaplné“ oko? Říká se snad „duchaplné rameno“, „duchaplná záda“? A co stává ve povídkách? „Celou obžalobu *četl* v tom její pohledu“ — mohl by ji ale někdo v něm číst, kdyby tam nebyla psána, *výslovně* psána? Nebo zase: „*Tázavě* hleděl do její očí, a jak sladkou tam nalezl *odpověď!*“ A neříká se docela i, že oči „*lhou*“? — to je přece zcela výhradné umění každé lidské mluvy!

Ano: ona *existuje* mluva očí! A každý, kdo přemýšlí, mně přikývne, že má velmi bohaté, rozmanité skloňování i časování. Ba má také dvoje, ostře se lišící pohlaví. Až bude „oftalmogramatika“ napsána, bude zajímava. A jak bohatý bude řeči té slovník, recte „pohledník“! Co je těch výmluvných pohledů různých! Jenom tedy například zase z té taneční hodiny! Veselý, toužný, odříkavý, radostného odevzdání se, prosný, bolestný, slibný, nedůvěřivý, bojácný, čtverácký, nadějeplný, chladný, vytýkavý, hrozivý, zlobný, lhostejný, zkoumavý, vyhaslý, nevinný, urážlivý, přetvářivý, závistivý — a tři tisíce jiných!

Jako v mluvě úst, také v mluvě očí jevívá se celá povaha lidská, různý i talent. Známe oči „humoristické“, z nichž srší vtipy. „Epigramatické“, jež bodají při každém slově. „Naivní“, jež dojímají jako národní píseň. „Dramatické“, jimž uvěří každý na potkání, že dovedou panu manželi kdykoli udělat „scénu“. „Deklamační“, při kterých se zdá „pánbůhví co“, a vyleze pak vždycky jen fráze. Ano i „krásnořečnické“, dobře nacvičené, také po divadelnicku modrou barvou, tušem a laudanem ku svému účeli upravované atd. Ale ty, křesťanská dcero, která čteš tyto moje řádky, ty nikdy neužívej podobných prostředků hříšných! Pravímť ti já, upřímný tvůj duchovní rádce: „Nedivím se konečně, nedivím, chceš-li *také* mít krásné oči, — vy žáby jste všechny stejny — ale oko je jenom *tenkráte* krásné, když z něho mluví duše opravdu nábožná a srdce ctnostiplné, když je rozjasněno září nebeskou“... rozumíš!?

Oční mluvy užívá se po celičkém světě a den co den, ba každý okamžik. Co se toho mnohé oko přes den narepetí, nabrebentí! Celé rozpravy dějí se jenom okem, a to někdy na dosti značné vzdálenosti. A celé romány okem už se zapředly, provedly a zakončily.

Zapředly, provedly, zakončily — a nezůstalo po nich stopy! Jsou ztraceny. Nikdo si je dnes už nemůže přečíst, byť byly sebezajímavější bývaly. Není to pro literaturu světovou nesmírná, nenahraditelná škoda? Pro celé lidstvo?

Není už nejvyšší čas — abych nedělal tedy dlouhých okol-

kových řečí —, by se tomu odpomohlo? Nemá se také to, co oko mluví, řekne, prohodí, zachovat chvílím budoucím, místům a lidem jiným, pokolením příštím? Když už se povedlo zachovat pomíjející zvuk, nemůže, ba nemusí se také povést zachovat pomíjející pohled? Když se vynalezl „fonograf", nemá se také vynalézt...

Navrhuju: *vynalezni někdo „oftalmograf"!*

To by byl čert v tom, aby se nenašel nějaký vosk, nějaký válec, nějaká klika, a nemoh být z toho tedy „oftalmograf"!

Pražádná otázka: také pohled může zůstavit hmotné, trvalé stopy. Mnohý pohled hřeje. Jiný bodá. A upozorňuju, jak různou sílu mají pohledy různé, jak chabý je pohled, když ústa pronášejí například myšlénku cizí, a jak je silný, někdy až porážející, pronáší-li myšlénku zcela původní! „Oftalmograf" bude nám tedy moci také sloužit co „oftalmometr", co „měřič myšlének", jako nám „galaktometr" slouží, abychom rozeznali bryndu od smetany.

Vynajdi někdo „oftalmograf", a to *hned!*

Je teď zima, v zimě se dobře píše — já mám zrovna tak trochu zbytečného času — napsal bych třeba tedy sám zmíněnou tu „oftalmogramatiku". Ale musil by mi přece jen být dodáván ještě nějaký materiál, „oftalmograf" by mi musel nasypat trochu „oftalmogramů". Posud je materiálu sebráno málo. Ba posud — až po samý 16. listopad 1889 — nebylo celou tou velikou, důležitou, znamenitou věcí vlastně vůbec nikde ani hnuto!

Tedy do toho! Já přenechávám vynálezci veškeren peněžitý výdělek, a kdyby byl sebevětší! Beztoho jsem co do finanční stránky při četných svých velikých myšlénkách pochodil dosud vždycky jen bídně! Duševní prvenství sobě ale ovšem vyhražuju, „oftalmograf" jsem vynalezl vlastně přece jen *já* — vždyť to tady stojí.

Také na provedení praktické nechci mít už nižádného vlivu. Jenom na formu „oftalmografu" bych ještě třeba zde upozornil. Navrhuju tvar kukátek z divadel. Dobře se jimi pohledy vysílají, dobře se do nich chytají.

Abych už měl takové kukátko v ruce! A čtenářka také jedno! A teď bychom se chvílinku do nich dívali, přitom mysleli jeden na druhého, pak si je po poslu vyměnili a — —

NÁRODNÍ LISTY 17. listopadu 1889

△ *V Praze 7. prosince*

„A je-li nepříjemný listopad jakoby zimní duben, je lahodný prosinec jakoby zimní květen.“ Bravo, bravo — výborně — znamenitá věta — ihned bych ji podepsal, kdyby nebyla beztoho — ode mne! Znamenité! Člověk je někdy tak duchaplný, že se tomu později až diví.

Krásný měsíc, ten prosinec! A býval ještě hezčí, *mnohem* hezčí! Víte, takový sníh, jaký si za mojich časů lehával na Hlubokou cestu, bílý, plastický, takový dnešního dne vůbec už ani není! Já si z něho umíval dělat koule, které se na zádech rozplácly zrovna jako vdolek, a zrovna takové, které se odrazily jako z gumy!

A ta sanice Hlubokou cestou, Ostruhovou ulicí, Svatojanským vrškem! Jednu zimu jsem měl docela na ni i svoje vlastní sáňky, ano! Pan Šercl, hostinský a náš sousedmuž převýborný, věnoval mně na ně dno ze starého pivního sudu, a sotvaže jsem přišel kdy ze školy, již jsem táh sáňky ze dvorku průjezdem na ulici a honem k Svatojanskému vršku dolů — až tam totiž otec na mne nedohlíd. Rozkoš nevýslovná! Den co den! Ovšem také pak den co den pořádný výprask, ale o ten nebyla beztoho pražádná nouze — obzvláště pak v prosinci, kdy i všichni svatí člověka bijou: svatý Mikuláš, svatá Lucie, svatý Tomáš — všichni jak jdou po sobě v kalendáři!

A taková klouzačka, jakou my tenkráte jsme mívávali od Kamenného mostu až ku cihelně, ta nynějšího času už ani nenaroste! A ta „šlitáž“ — ta „šlitáž“! Dva- tři-, třeba i vícekráte za zimu udělala si slavná šlechta po Praze velikou sanici a my jsme se směli na ni dívat *všichni*, bez rozdílu stavu! Třeba padesát saní za sebou: na některých delších celá hrající banda, na jiných kratších jednotlivý šlechtic-„bandita“, před ním kočí v kožichu jako medvěd, za ním lokaj oble-

čený co kozák a s tlustým, krátkým bičíkem v silné své ruce — prásk! prásk! jako když z pistole střílí — inu, ukrutná krása! Ale od roku 1848 šlechta už nám ty špásy nedělá. Rok ten jí ublížil, vzal jí tak mnohé z její práv posvátných, po věky nakradených. Ovšem jí leta nato následující zase ledacos vrátila a šlechta by snad nebyla neochotna dát nám dnes svými lokaji napráskat znovu, ale když my jsme teď tak nějací divní!

Bože, ten prosinec býval v té naší Praze krásný! Když mne maminka tak časně ráno budila, abych šel s ní na „roráty“, a já dostal před kostelem hrnek kávy a po kostele už zase hrnek kávy! Když Praha venkovaněla, pod těžkými povozy sníh tak pěkně skřípal, za vozy žlutý strnad po ulicích si poskakoval a stehlíci přilétali z Petřína až do malé zahrádky naší a tam ozobávali stříbrné keře! Když jsme pojídali rejži se skořicí a hrách se škvarky a jitrnice se zelím a jelita — samé jen jitrnice a jelita — a ty jitrnice byly tak báječně dobry — zcela jinaky, nežli jsou po Praze dnes, kdy by dával člověk za dobrou jitrnici marně desítku, za dobrý biřtl nadarmo dukát,— ach ty doby — ty doby!

No — on je prosinec pořád ještě dosti krásný! Vždyť jsem to řekl hned na počátku tohoto článku, a je to tedy svatá pravda!

Jak příjemno je posedět si doma u vytopených kamen a přemýšlet o něčem vážném! Například o tom, jak to přijde, že pražská šunka — *pravá* pražská šunka, z českého chovu — je v Berlíně o patnáct krejcarů na libře lacinější nežli v Praze.

Nebo posedět si v teplé, příjemně zakouřené hospodě, v kruhu výborných známých, a rozmluvou zde rozluštit něco jakou otázku důležitou. Například: zdali naši otcové bruslili nebo nebruslili už od prvopočátku časů? A má-li se „tomu něčemu“, co si lidé vážou na ledě pod nohy, říkat „želízka“ či „brusle“ či „kosle“ či „kůsle“ či „kraple“ či jinak?

Nebo opět trávit doma a dělat si pořádek ve svém hospodářství. Například: koupat pinčla. V zimě toho má ten huňatý neřád zapotřebí. Ale jen s ním opatrně, smím-li prosit!

Hezky ho po koupeli utřít, zaobalit do špinavého prádla a zavřít do almárky, aby ouplně proschnul. A dát pak pozor, když se dvířka zase odevrou, aby nevylít naproti do zrcadla.

Nebo znovu si zasednout k těm vytopeným kamnům a jenom tak lehýnce hrát si s myšlénkami. Vmýšlet se do toho, že teď mají například v Brazílii jaro. Dovede se čtenář úplně vmyslit do toho protichůdného, tropického jara? No, jen ať těm tam letos příliš nezávidí! Mají mizerné jaro! Chladné, samý studený déšť! Dom Pedro ještě dlouho seděl na svém trůně, skoro ještě celých čtrnácte dní, a už jsme my, praví čtenáři novin, čtli telegramy z Porto Allegre: „Jaro mizerné — ledové deště — káva špatně odkvétá, bude draha!“ — a teď přicházejí jelimánkové obchodníci, že prý bude káva draha kvůli — politice!

Krásný — krásný měsíc, tenhle prosinec! Ale pozor na zdraví! Dvě plátěné košile na tělo, a kolem nohy kus měkkého papíru novinářského, a pak teprv do punčochy a boty! Řekl bych, aby si čtenář strkal do bot časopisy „druhé strany“; ale zase mně napadá, že bych jim tím pomohl k velkému odbytu, a tedy nevím, jak to vlastně plácnout.

A hlavně — hlavně teď pozor na hubičky! Ať přijde k tobě sebehezčí děvče, — stůj chvíli u dveří, holka: máš v šatech plno mrazu a ústa jako led — tak — ještě chvílku — a teď tedy pojď a dej mně hezounkou pusu!

Ale musím se svojí radou, se svým zdravotnickým ohledem jemným zaletět ještě dále! Do budoucnosti, až ku příštímu pokolení, k našim potomkům! A tu radím tedy z gruntu srdce, na základě nejlepších vědomostí: kdo zrovna nemusí, ať se teďka v prosinci raději ani nenarodí! Račiž si potomek jenom přečíst myslivecký kalendář: v prosinci se rodí medvědi — tvorové neotesaní, hrubí, všemu lidstvu protivní — brrr! Povídám: vždycky je líp narodit se trochu blíže k letu! Já například narodil jsem se na počátku července, kdy krása jara s lahodou léta se snoubí — proto mě mají všichni lidé tak rádi!

Krásný měsíc, ten prosinec! Ale přece ještě krásnější na venkově než v Praze! Taková procházka sněhovým ladem, za

jasného dopoledne! Ze střechy chaloupky zní za námi vířivá píseň — žebravý chocholoušek si tam ve slunci skáče. Z plotu na plot přeletuje neúmorný střízlík a retemtí, že to proniká uši. Vrabci, čížkové, křivonosky, sýkory, hejli frčí nad naší hlavou.

Jdeme praskavým, vrzavým sněhem a baví nás ty drobounké zaječí stůpky, ty rýhy po koroptvím drápku, táhnoucí se až ku stavení. Kráčíme dále — to ticho — to ticho! Náhle vyrazí zpod keře několik koroptviček, které tu byly jedna druhou hřály, nebo vyskočí zajíc, jenž tu byl napolo zapadl sněhem, — mimovolně obracíme kroky na jinou stranu.

A to tichounké mlaskání, ta obrovská chuť, když už se vracíme, těšíme se na dobrý oběd! Z komínů už slibně se kouří. A ze stodoly doznívá práce dopolední, veselé cepobití. —

Jakpak je asi teď té „historické šlechtě“ potloukající se kolem našich osad, když slyší ty české cepy —

Mně něco napadá! Je teď tak svěží dech zase po českých nivách! Lidé v lásce zas spolu besedují a vypravují si a soudí. A leckde se sejdou v útulné síňce a jeden jim předčítá, buď z knihy, nebo z novin. A kdo u krbu tráví sám, má knihu před sebou a čte sobě.

Odevždy slul ten náš lid láskou svou ke čtení! A co nejraději vždycky čítal, byly *dějiny české!*

„Mnozí lidé rozumní, světští i duchovní rádi čtú kroniky a příhody lidí těch, kteříž sú před námi byli, a kterak se jest za jich časuov dálo, a to proto: naleznú-li v těch kniehách co dobrého, řádného a poctivého na kterém předku, aby se téhož chopili, příklad z toho dobrý vezmúc, a jiným aby k témuž uměli raditi…“

„Čti českou kroniku k vzbuzení rytířské zmužilosti, národu našemu přislušející, nebuď v čítání lenivý! Tou prací vyhneš zahálkám, hrám, zlým rozprávkám…“

Má-li pak ale náš lid nyní vskutku taky dost *takového* čtení!?

Dvacet let například už chodím po našich nakladatelích, aby některý z nich dal lidu českou kroniku novou, nepříliš objemnou, nepříliš skoupou, jasnou, spravedlivou, vlasteneckým dudem prochvělou — —

Každý z nich pokrčí rameny — a přece každý z nich fňuká, že „nějak teď lid českých knih našich nechce kupovati…“

Krásný měsíc, ten prosinec! Jen kdyby člověk neměl v sobě tolik všelijakého vzteku!

NÁRODNÍ LISTY 8. prosince 1889

△ *V Praze 21. prosince*

Kdyby se postavil pod vánoční strůmek, kam se dárky dávají, člověk obstarožný, cože by se stalo? — Všichni lidé by se sběhli a ohmatávali by mu kapsy! Kdyby se tam postavil zase člověk z těch nejmladších, nějaké takzvané „dítě“, co by se stalo? — Koulel by očičkama na všechny strany a nastrkoval by prázdné hrsti ke všem kolem lidem, jen aby mu „nadělili“! A kdyby se tam postavil člověk ve stáří tak asi středním, člověk v rozpuku plné své síly, co by se stalo? — Přilítla by člověčice a hup! pověsila by se mu na krk! A lidé kolem by se usmívali a říkali by té člověčici „žena“ a těm oběma pak „párek“. — Ano, ano, *tak* je to! Ono to *není* pravda, že Štědrý večer je všem *stejně* pro radost! Starým je vesměs jen pro velikou starost. Dětem — no, ty mu ani nerozumějí — já co dítě jsem nemíval nikdy Štědrý večer, a bylo také dobře. Ale ti lidé zrovna dorostlí, ti ženitby schopní, a hlavně ty člověčice — —

Domnívám se, kdyby na špičce vánočního stromku místo toho našeho křesťanského, slušně v bílou řízu oděného anděla pojednou se houpal nahý, pohanský Amor —

„*ten čtverák, ten šelma, ten darebák,*
čtvrt anděl, čtvrt čert a čtvrt tažný pták“ —

(on má totiž Amor prý jenom tři čtvrtky: čtvrtá čtvrtka, ta „rozumná“, ta mu dle Anakreónta schází) —, domnívám se, že by se tomu nepodivila ani jediná naše mladá ženská! A kdyby odevřel snad také ještě kulatá svoje ústa a rouhavě spustil: „*Nepokoj* s vámi, s lidmi všeliké vůle...,“ že by naposledy neutekla také ještě žádná!

„Nu ano,“ řekla by jedna, „když on je po celém světě, když

sedí pod stanem eskymáckým zrovna tak jako na trůně královském, v bálové síni zrovna tak jako v klášterské celi, pročpak by neseděl taky tady?“ — „Vždyť jsou přece vánoce, a vánoce jsou přece snad ‚svátky lásky‘ — ne?“ řekla by druhá, „a vždyť Amor zde tedy ani nesmí snad scházet!“ — „A co se týče toho nepokoje …,“ řekla by třetí a vyhrnula by pohrdlivě pysky. A po ní by všechny ostatní vyhrnovaly pohrdlivě pysky…

Když pak se spletou ženské, to víte, že dovedou poplést i muže. „Arci“ — rozumovali by muži — „on je o vánocích arci míněn zcela jiný ‚bůh lásky‘ — když ale té vznešené, té slunečně krásné *jeho* lásce lidstvo posud ani nerozumí! A on je ten Ježíšek tak dobrý — on sám chce, abychom se ze života zde pospolu radovali…“

A vyvstal by z těch mužů muž konečně jeden a spustil by řečí krásně složenou tak asi: „Pánové — že Amor je pohan? Ale, ty můj bože, vždyť přece celé vánoce pocházejí z pohanských až časů! Pánové — o vánocích a významu jejich proneslo se už mnoho lidí učených. A kolik učenců, tolik výkladů! Vy dovolíte tedy, abych učinil také výklad. Pánové, vánoce jsou, to říkají všichni, ‚svátky lásky‘ — a já, pánové, tvrdím, že vánoce už od nejstarších časů byly těmito ‚svátky lásky‘. V tu dobu slunce se obrozuje — obrozuje se veškerá příroda — obrozuje se i člověk. Jakž ale může se obroditi člověk nežli z lásky!? Za celý rok, pánové, tolik se v českém našem lidu pohansky nenačaruje, nenaprorokuje jako o Štědrý večer! A jen maličká část těchto kouzel nese se k domácímu hospodářství, všechna kouzla ostatní nesou se jen ku lásce pohlavní, k ženitbě a vdavkám, k rodinnému štěstí…“

Kdyby ji čert bral na vidle — račte tomu nesalónnímu výrazu odpustiti —, česká holka musí se o Štědrý večer dovědít, provdá-li se, kdy to bude a jaký on bude! O Štědrý večer neklade si holka pod stromek pro nádělek ani střevíce, ani punčochy, ani čehokoli jiného, a kdyby tam položila vůbec něco, byl by to — pantofel! Dejte jí pod ten strůmek dar už jaký chcete, snad jí bude drahý, snad bude vzácný, ale žádný dárek na světě nebude jí tak milý a tak kýžený, jako když tam bude ležet — milenec na kolenou! Avšak milenec „z Berouna“!

Když nejhůř, tedy třeba již jakýkoli hodný a slušný; když ale líp, tedy ten, na kterého ona právě si myslí. Ona ho tam zrovna už vidí...

A proto všelikým kouzlům tak věří! Byl jsem kdysi v štědrovečerní společnosti. Děvčat veliké množství, alespoň šest, přišlyť po večeři na návštěvu holky i ze sousedství. Čarovaly. Jedné padlo, že se ani nevdá. Smála se sice, ale stísněně, hrkavě, bylo jí spíše k pláči. Některým zas, že se vdají, „do roka". Chechtaly se jako stříbrné zvonky. A jedné zvěstováno, že se provdá, ovdoví a zase provdá. *Té záviděly všechny*. Seděla tu s úsměvem blaženým — viděla je oba: toho, který bude prvním, toho, který bude druhým.

Inu — je to věc vlastně zatrapená! Já bych si netroufal jen tak zhola říci: „hlouposti — takové štědrovečerní čáry!" Náš český lid říká: „Kdopak to může vědít!" A: „Naši praotcové — však oni nebyli hloupí!" I nebyli — nebyli! Byla to sice jenom taková „pohanská banda", ale dívali se na přírodu a...

Snad nejsou konečně *všechny* ty čáry platny a všechny pravého jádra, ale je jich tak mnoho, že ani snad není možná, aby aspoň v některém...

Děvče, když chce, může u nás o Štědrý večer všeho na světě zvědít!

Zdali se neprovdá vůbec. Postaví se v ten den odpoledne, když už soumrak začal, doprostřed jizby nebo komory, zády ke dveřům. Zuje si střevíc a přehodí si jej přes hlavu: ukazuje-li špička střevíce ke dveřům, vyjde za muž; ukazuje-li dovnitř jizby, zůstane starou pannou.

Zdali se provdá, byť i někdy později. Vyjde mezi jedenáctou a dvanáctou v noci na dvůr a zaklepe na kurník. Ozve-li se jí slepice, smí napřesrok zase přijít — se zeptat; ozve-li se kohout, provdá se jistě, a to snad už v roce.

Zdali se zcela jistě provdá už do roka. Vsadí si v den svaté Barbory do květníku malou višňovou větev, zalívá ji denně vodou do úst branou, a když do Štědrého večera větev nasadí poupě, je to do roka jisté.

Zdali se provdá už hned v nastávajícím masopostě. Vstoupí-li v den štědrovečerní pan páter do stavení a sedne si na nabíd-

nutou mu židli, usedne si na tutéž holka hned po něm; pak se najisto provdá už v tomhletom masopostě.

Která se provdá dříve. Děvčata vezmou každá kus chleba, položí kusy na jednu lopatu a zavolají k tomu psa: čí kus ten napřed schlamstne, ta se provdá první. (*Pokyn:* Pes chňapá vždycky po největším!)

Z které strany přijde ten ženich. Vyjde si v noci na zahradu, zatřese plotem a poslouchá: z které strany ozve se pes, z té přijde ženich.

Jaké povahy bude ženich. Zaštěkal-li dotýčný pes zhluboka, bude ženich mrzout; zaštěkal-li jasně, bude napořád v nejlepší míře.

Jakého stavu bude ženich. Roztaví se olovo nad hořícím, svěceným dřevem, vlije do studené vody a prohlídne pak dobře: má-li olovo tvar kopyta, bude ženich švec; má-li tvar hoblíku, bude truhlář; atd.

Jakého vzrůstu bude ženich. Vyjde po večeři ven na dvůr, přistoupí k hranici dříví a vytáhne poleno: jaké poleno, takový ženich.

Jakých vlasů bude ženich. Vstane mezi večeří od stolu, odevře rychle dvéře a vystrčí ruku do tmy: v ruce uvidí pak přehrštli ženichových vlasů.

Jakého jmění bude ženich. Je-li kapr k večeři určený jikrnatý, bude ženich zámožný; je-li mlíčný, nebude tu valně peněz.

Který tedy bude určitě ten ženich. Odříká před usnutím pozpátku otčenáš, a on se jí objeví ve snu. — Uváže si halíř pod palec levé nohy, a on se o půlnoční na ni v kostele pousměje. — Nakloní po večeři hlavu nad studnu, zavře oči a tak ho uvidí.

Kolika dětmi bude v manželství požehnána. Rozřízne při večeři jablko: kolik tam uvidí jader, tolik bude mít v manželství dětí.

Bude-li svému manželi věrna. Rozloupne ořech: jsou-li obě polovice nachlup stejny, bude svému manželi snad věrna; nejsou-li...

Ale ona by mi některá ta čarodějnice vyškrábala oči!

NÁRODNÍ LISTY 22. prosince 1889

△ *V Praze 4. ledna*

Ještě 24 hodin, a veškerý náš svět vstoupí do znamení „panny“. Bálová síň se odevře, nahoře na kruchtě zaklepe kapelník svojí taktovkou a dole na parketách zamává „královna“ všemohoucím svým žezlem, a tou královnou je nevdaná žena: mladistvá dívka — *panna*.

Nastupuje vládu dle výročního práva. Ještě před čtrnácti dny byla její říše v domácí kuchyni, kde starala se o lahůdky pro sváteční tabule, nebo u vyšívacího stolku, kde starala se o sváteční dary — od zítřka sídlí ve skvostné síni, ochvívána radostnou hudbou, ozařována jásavým světlem, obdivována tisícerým mužským pohledem. Včera ještě byla jako ta nepovšímaná, v úrodné prsti se skrývající kukle — zítra už bude jako ten v slunci poletující, lesknoucí se motýl, a udivené mužstvo spráskne své dlaně a zavzdychne sborem: „A — ách!“

Od zítřka *musí* muž se divit, to je výroční jeho povinnost. A také se diví. V bálové síni není děvčete, aby nebylo teď krásné. Blahoslavený rok a den, kdy *toto* arcidílo se narodilo! Ne — není možno, aby už bylo kdy tolik mocného, neodolatelného půvabu spojilo se v osobě jen jedné, — *to* zde ještě nebylo! Vždyť oči zatemňují samo slunce! Ruce nemohou se ani tak krásny vymalovat! Čelo lilie. Tváře růže. Ret malina. Zoubek démant. Dech veškerá vůně východních krajů. Krok, jako když proutek dýmu se vznáší. *Ta* dívka když vystoupí před práh svého domu, — v přírodě až dech se tají! Když vstoupí do sadu či na lučinu, veškeré květy se jí kloní — —

Račte ale dovolit, abych si trošičku pooddech! Ono to namáhá! A račte si to všechno v některé z těch miliónů milostných písní přečíst! Odtamtud si vybírá mladý muž beztoho všechna ta svoje slova; ale jenom si nemyslete, že jim alespoň z polo-

viny pevně nevěří sám! On sahá jenom proto k poetickým výrazům lidí jiných, že mu dávají pro kvetoucí jeho city už hotovou formu. A jemu je teď napořád zcela doopravdy jako těm zamilovaným hochům v české národní písni: ani do kostela si netroufají, protože odtamtud vycházejí panny „jako andělové z nebe“, a když přece tam vejdou, nemohou se modlit, nemohou „bohu sloužit“, musí hledět na svou vyvolenou — i vždyť jsme tu písničku všickni kdysi zpívávali!

A ona — ona věří. Proč by také nevěřila, vždyť je to všechno tak pěkné, tak sladké! Když hoch chválí její ztepilý vzrůst a když se jí táže: „Pověz mně, má milá, proč jsi tak tenká?“, nakloní holčička hlavu a úsměvně si pak už sama zalibuje: „Pročpak bych nebyla, vždyť jsem panenka!...“

Vždyť je panenka! *Tedy* je krásná! A *tedy*: titul královny je zcela správný!

„Zaplať pánbůh,“ volají mužští, „že masopůst trvá vždy jen několik neděl! Že netrvá po celý rok, od roku k roku! Tak snadno panenky by navykly — stalo by se nám věru, jak vypravuje princ Tulipánek. Octnulť se jednoho rána hrdinný princ ten náhle v pracizím kraji, před neznámým městem —

Kamkoli se ohlíd — ženy,
nikdo jiný nežli ženy!
Jedna péro za svým uchem,
druhá akta pod ramenem,
třetí kordík po svém boku.
Tázal se princ Tulipánek:
„Kde to jsem, čí je to země?“

a jedna ze žen, silná, pěkná bruneta, ihned odvětila: „Jsi právě v zemi žen, před hlavním městem žen!“ — „V zemi žen? Což tu nejsou žádní mužští?“ —

„Netrpíme žádných mužů,
leda v otrockém jen havu!
Naši muži nazývali
přírody nás arcidíly,

anděly bezekřídlými;
ležíce u našich nohou
říkali si ‚krásy sluzi'.
A to dělo se tak dlouho,
až jsme kdysi prály: ‚Dobře,
jsme-li anděly, tož chceme
žíti v panovničím nebi —
a přírody arcidíla
nebudou vám prát a vařit,
sloužit vám, přec pouhým sluhům!'
Sáhly jsme ku našim zbraním,
ku vařečce, k ostré jehle —
zvítězily jsme, neb slabi
byli muži od klečení.
Vyhnaly je do ciziny,
zmocnily se všeho panství...' —

Tak povídají a citují mužští. I vy jelimánkové hloupí! Cožpak myslíte, že ony potřebují celého roku, aby si založily nad vámi panství? Ach božínku, jim stačí věru ten šestinedělní masopůst — stačí jediná bálová noc — stačí chvilka — ba stačí jediné pohlédnutí...

Arci — někdy panny mají s mužskými přece jen svůj přetěžký kříž! Jsouť mužští, jejichž šíje zrovna jako ze železa: ne ohnout — ne a ne! Zase jiní, hladcí jako ouhoř: chytneš ho, když se dostane do ,,zákalku", ó ano, chytneš; ale najednou je už zase pryč — našelť si ve síti otvor. Říká pak, že ,,prohlíd". Že prý našel na panně vadu.

Jsouť prý na světě všelijaké panny, tvrdí takoví hanební mužští. Některé panny ,,železné panny": nástroje pánembohem dané nám jen pro mučení; obejmou tě, obejmou — ale přitom steré nože do tebe vjedou. Jiné panny — ,,ledové panny": nedostupné alpy, samý mráz, v srdci sníh, v očích krupobití. Ještě jiné panny — pouhé loutky ,,panny": samá paráda, samý lak, samá cetka — drtiny uvnitř. A zase jiné panny — květy ,,vlčího máku", jimž se také říká ,,panny": ohnivá, divoká krása; ale člověka hlava bolí. A ještě jiné panny

jako ty hrušky „panny“ — chudé — tak chudé — „nebudeš má, neb je tvá matička *tuze* chudá!“

A jsou mužští, byť i žádnou nenalezli vadu, kteří znenáhla se omrzují. Ti pak furjantějí — sázejí si najednou čepici k uchu — „netrucuj mně, holka, netrucuj mně moc…!“ — Až jde panence hlava z toho kolem, až sama už prosí: „Propusť mě, můj milej, propusť; jsi falešnej — bůh ti odpusť…!“

A proto, panenky, proto jen odklad žádný! Nebo snad docela nějaké milosrdí!

Ještě 24 hodin, a už vám to začne! Už pozítří jste samé královny, nebešťanky, víly, čarodějky…

Tedy čarujte, — přivabte, přivažte je, všechny ty muže, k sobě, „libým zvukem svého hlasu, čárným poutem svého vlasu…“

Nejlíp, víte, čaruje se o půlnoci…

Já už se na to těším — budu se dívat zpovzdálečí — jenom se mne nebojte: vždyť já přece z těch našich pohádek vím, cože se má zvolat, když člověk vílu postihne při práci — „*Pomáhej pánbůh!*“

NÁRODNÍ LISTY 5. ledna 1890

△ *V Praze 18. ledna*

Domnívám se: kdyby byla *žena* tvořila svět, byla by šest dní po sobě tvořila květiny a květiny, a dne sedmého byla by si sedla hezky mezi ně doprostřed a vila si kytičky a hrála si s nimi od bílého rána do večera!

A co myslíte: kdyby dnes takhle nastalo všeobecné hlasování po ženském pohlaví, mají-li z toho našeho světa vymizet klenoty či květiny, cože by pak vandrovalo z něho? — Povídám, klenoty! A cože by zůstalo? — Květy!

Žena a květina patří už jednou dohromady. Žena, která nemiluje náruživě květin, je zrovna tak výminkou jako muž, který je náruživě miluje. Ani zdání nějaké koketérie není v té příchylnosti! Stalo se mi, že jsem kdysi zaslechl veselý, hlasitý smích ženský; šel jsem se podívat, kdo to tam — — ženská, *samotná*, stojící před svěže rozkvětlou květinou! Měla z ní radost tak živou, tak přemáhající — a květina zase asi z ní — vždyť mají květiny také prý nervy — —

Marně domlouváš mladé své průvodkyni, jdete-li cizím květinovým sadem, marně stojí tam tabulka a nápis: „Poškozování záhonů a keřů trestá se…“ — a kdyby na to byl sám trest věčného zatracení, ženská si utrhne, co se jí líbí! Ono *jí*, ono k *ní* to patří! Ženská užívá tu jenom práva „tvora silnějšího“; kdyby byla květina tím tvorem silnějším, urvala by kolemjdoucí ženskou a připnula si ji co okrasu k hlavě, nebo k ňadrům, nebo k pasu.

Květina a ženská patří, řekl jsem, dohromady: doplňují se, ztotožňují. Srovnáš-li v galantní rozmluvě ženskou s květinou, neučinils komplimentu: porovnání se ti vnuklo samo. Daruješ-li ženské pěknou kytici, získals si co nejpřirozeněji její přízně. — „On mi rozumí, on mne uhod!“ A mimovolně snaží se žena, aby zrovna jako květina líbila se ztepilostí formy, barev-

nou laděností havu, vonným dechem, omamujícím úsměvem — —

Doplňují se, ztotožňují. Šat na ženě mění, jak známo, móda; ale také o ženě samé rozhoduje všemohoucí móda. V letech padesátých například vítězila po Evropě španělská tanečnice Pepita de Oliva — a do módy přišly brunety. V letech šedesátých vítězila Dumasova Dáma s kaméliemi, a do módy přišly kaštanové vlasy a pod nimi moučkou posypané, unylé, choré tváře. V letech sedmdesátých byly zase v módě blondýny „popelavé“. Pak nastalo jakési mezivládí, kdy nevědělo se „co“, a ze samých rozpaků začly se napudrovávat vlasy i obličeje. A nato vešly v oblibu blondýny „zlatého vlasu“. Teď ale — teď zase už neví se „co“. — A jako ty ženy, rovně také s nimi ty květy. Pepita pomohla plamenně červenému karafiátu do černých nebo do černě zbarvených vlasů. Dáma s kaméliemi pomohla kaméliím, bílým a červeným. Karafiát brzy zase zmizel, pro celá desítiletí; teď teprve přichází do módy znovu, a peněžitá cena jeho rovná se dnes ceně růží. A také kamélie zmizela záhy z bálových kytic, z bálových frizúr i co ozdoba bálových šatů; dnes užívá se jí hlavně už jenom pro věnce, ku příležitostem opravdovým, třeba i smutným. Pro veselý rej, tedy pro kytice, beře se kamélie jen ještě tenkrát, když rozkvěte velmi časně, už v říjnu či listopadu, když tedy je „novinkou“ — zrovna jako hezká, svěží děvčata mladá, ta jsou také vždycky všechna v módě, ať už se favorizují právě brunety, nebo blondýny — každá pro sebe je „novinkou“.

Po kaméliích draly se do obliby hyacinty; ale z vůně jejich sálá dotěrnost — dosáhly jen obliby částečné a chvilkové. Dnes berou se co přízdoby plesové, do vlasů, kytic a na šaty, hlavně a nejraději růže, konvalinky a karafiát. Avšak — z ciziny hlásí se nám již móda nová. „V Anglii nedá se,“ praví mně květinářská autorita, „dnes krásná kytice nebo koš bez *orchidejí* (vstavačů) vůbec ani myslet! Nikdo by to ani nekoupil, byť bylo jinak sebeskvostnější! Také dámské okrasy na šaty a do vlasů smějí být už jen orchideje, a k tomu „adjantum“ — „netík“, jemňoučká kapradina. I při velkých tabu-

lích kladou se vedle talířů jednotlivé květy těch vstavačů, ačkoli se platí až čtyry šilinky za kus. Pro nás je to bohužel drahé — ale neubráníme se nejspíše přece — krátko, a také u nás orchideje zvítězí!“

„A ještě jedna móda se blíží,“ pokračoval znalec, „jenže je pro naše poměry *příliš* draha! Umělé vázání kytic pomocí drátu, které k nám přes Berlín a Vídeň přišlo z Paříže, zase přestává! V Paříži se beře teď vše co možná přírodní, *květ i se stopkou*...“

No zaplať pánbůh! Květ bez stopky beztoho se tak hnusí! Nad korunkou růže, pod níž ruka cítí ten ostrý, hrbolatý drát, člověk by zrovna splakal!

Květ bez stopky — hotový hřích,
a budí hnus, neb aspoň smích,
sám, kdo jej utrh, v krátké chvíli
s nevolí zahodit jej pílí —

zazpíval kárně už starý Langer. —

Žena a květina — jedna i mluví za druhou! Žena sobě květinu tak ochočila, tak naučila, že tato co nejobratněji vypráví za ni a pronáší, co družce nechtívá ani přes rty. Květina rozmlouvá s tebou i o krásných vlastnostech své družky, vynáší ji, chválí. Růže praví: „Je tělem i duší krásna!“ Konvalinka: „Je nevinna a nevýslovně mila!“ Fialka: „Je skromná a líbezná!“ Květoucí (jakákoli) větvička: „Je vítězna!“ Pátraví mužští z toho sestavili už celé „květomluvy“ — vždyť je znáte!

Květina pomáhá ženě tedy k oblibě ve světě — žena ale jí to zase splácí. Projděte se pražskou Ferdinandovou třídou — u Dittricha, u Prellera vidíte největší houfy obdivujícího se lidu, a v houfech těch mají většinu ženy! Smějíť se tam z výkladních skříní na ně skupiny květin, krásně a různě upravené kytice, bohatými květy naplněné koše, pestře vyzdobené „rohy hojnosti“ — a ženy se zase usmívají dovnitř, na všechnu tu krásu, na to „požehnání boží“. Znám pražské ženy, které den co den si postojí před Dittrichem, a byť tam měly zaběhnout schválně a v největším jen spěchu. Ba ta výloha květin zajímá

je věru *ještě* více než samy ty naše bohaté, módní sklady! Kdyby pojednou nebylo ve světě pražádných atlasů a saténů, aksamítů a grogrénů, bylo by ovšem zle — tuze, až zoufale zle, ale konečně: nějaká pomoc by se *musela* nalézt, a ženy — oděly by se *květem*, jak učinil svatý Onufrij!

Tak skvostně, tak bohatě jako dnes vypadají pražské květinářské krámy arci teprv odnedávna. Spotřeba květin u nás roste. Třetina darů, které se u nás dějí ženám, předně ovšem dívkám, skládá se z květin. A vyjde-li dáma dopoledne z domu, jižjiž se ohlíží, kde honem sama si koupit přizdůbku květnou!

Je zimní den. Mráz pálí do tváří a rukou. Sníh se pomalu snáší a věsí se na každého, kdo tu kráčí. Mladé dámy krokem svižným, s úsměvem na tváři, s blesknou jiskrou v oku proplítají se lidstvem. A na drobném štucílku jejich nebo někde na pasu, na ňadrech či na rameně skví se kytička čerstvých květů: růže, větvička konvalinek, hrozníček bílého bezu, zelený lístek — vše tak svěží, jako by zářilo kolem jaro, jako by kytička byla sňata zrovna teď tamhle z nějakých rozkvětlých keřů — —

Milý to pozdrav ze šťastné, zlatě úsměvné Riviéry na středomořském břehu! Ty růže jsou asi z Nizzy, ty konvalinky z Cannes, fialky z Bordighery, narcisy ze San Rema, šeřík ze skleníků pařížských — —

Pokrok ten v obchodu květinářském datuje asi od patnácti let. Po celý rok dnes už dostaneš růže, konvalinky, fialky, karafiáty, oranžové květy pro nevěsty, gardénie, orchideje, narcisky atd. atd.!

Někdy arci je také maličká „nouze“. Když tak asi od polovice října do polovice listopadu panuje teplé počasí, takže se „zdola“ nemůže nic zasílat, aby cestou se nezkazilo. Nebo když koncem ledna či začátkem února „tam dole“ uhodí mráz. Ale v tomto případě připravují se už zase ve zdejších sklenících například růže tak, aby únorem přišly do květu, — je to vše pak sice trochu vzácnější, trochu dražší, ale dostati lze přece téměř vše —

A ženy mají svoji libůstku, svoji radost po celičký rok. My

ostatní pak s nimi. I ten nebohý fejetonista má uprostřed mizerné zimy něco čerstvého, něco veselého, co by si postavil na psací stolek, když venku nebe je tak temné, tak teskné!

NÁRODNÍ LISTY 19. ledna 1890

△ *V Praze 1. února*

Kráčel jsem zamyšlen a smuten. Dělané květiny — nemohu je vystát — a pojednou prý jich dámy užívají letos zase co ozdůbek na bálové šaty! Taková věc mne dovede rmoutit, že bych se do někoho zakous! Květy jsou přece symboly ctností— jsou tedy dělané květiny symboly dělaných ctností? A pak — kdyby ti „dělaní“ květináři věšeli na svoje prožluklé drátky alespoň tedy jenom napodobené růže a pomněnky atp.; oni ale také — vždyť jsem to viděl — zavěšují jablíčka — symbol „pokušení k hříchu“, a zavěšují smrkové šiškičky, symbol — vždyť já se červenám — vždyť já ani nedovedu říci, čeho dle legendy o svaté Afře je šiškička...

„Teď vás mám! Vy jste mne dal do novin!“ zahřmělo vtom zrovna přede mnou — sopránem tak stříbrným, že bych mu byl leknutím padl okolo krku. A on, tenhle soprán, umí k tomu ještě tak hezky hubičku špulit, špičatit — —

„Já? Ale milostivá...“

„*Vy!* Nenapsal jste, že jsou v Praze ženské, které denně zajdou si k Dittrichovi, jen aby se podívaly na kytice? A nemyslil jste přitom zrovna na mne?!“

„Vždyť jste tam ale byla před chvilkou zase — viděl jsem vás z druhé strany —“

„No ano — ano — ale jenom na okamžik! Člověk má teď tak málo času — a víte: ono se tam — nic nevykouká — —“

Nevykouká! — To „vykoukání“ má náramně praktické účely u městské dámy! Na ulici si „vykouká“, o čem se známými, přítelkyněmi a doma pak mluvit. Dvě dámy se potkají, přejdou, ohlédnou a zůstanou stát — jedna druhou prohlíží chladně a zpytavě, jako by se považovaly navzájem za pouhé rákosové „panny“ — konečně zase se pohnou: ta jedna si „vykoukala“ střih sukně, druhá klobouk. Slečinka stojí před

výkladní skříní a stojí jako přimrazena: budou asi nějaké jmeniny, nějaké nádělné svátky — slečinka „vykoukává“ si vyšívací vzorek. Uvnitř knihkupeckého krámu sedí na pohovce dáma a obrací list za listem, samé kostýmní kresby; již tu sedí hodinu, zpřevrátila, co kde bylo, jeden z těch listů měla už dvacetkrát v ruce, a beře jej zas a zas — „Tak já děkuju — nenašla jsem pranic!“ — „vykoukala“ si už svůj šibřinkový kostým, dovede jej doma kreslit nazpaměť!

Krásny jsou ty kytice za sklem Dittrichovým, někdy jsou věru s pravým uměleckým citem sestaveny a laděny, ale — račte odpustit, milostivá, že užívám vašich slov a už zase vás dávám do novin — ale: „ono se tam nic *nevykouká!*“

Snad mi odpustíte — vždyť já jsem vlastně taky trochu jako ženská! Když něco vím, — nesmlčím — *a já zrovna teď něco vím* — už to mnou škube čtrnácte dní — už jsem s tím chtěl minule vyhrknout, když jsem se tu rozpovídal o ženských a o květinách —

Já vím — já vím — že v Praze se zřídí *tržnice květinová!* Ano — a sice na akcie — a to brzy, aby domácí zahradnictví mohlo se ctí obstát už za té jubilejní průmyslové výstavy roku Páně 1891! Železné loubí, světlé, chráněné před nepohodou, stavěné tak, aby mohlo se popřípadě ještě rozšiřovat. A tam zahradníci pražští budou dvakrát čtyrykrát týdně zasílat povozy s květinami i s uřezanými květy; tam to přijme „ústřední“ osoba, obalí pěkně papírem, připíše udanou pevnou cenu a vystaví na odiv. Tržnice bude někde poblíže trhu s potravinami, kam docházejí pražské hospodyně — ženské neodolají, půjdou se podívat, koupí si za 10 kr pelargónii nebo fuchsii v květu, vědouce, že jim ze znaleckých rukou a za oknem hned tak nepojde, koupí si za 5, za 10, za 20 kr květů uřezaných, aby si je doma samy, dle vlastního vkusu srovnaly, rozdělily, v kytice svázaly, v pěknější, než jaké jsou ty nynější z Uhelného trhu — —

A pak už se tedy také něco u Dittrichů a jinde „vykouká“. —

Kdopak má hned tolik peněz, aby napořád kupoval kytice hotové, do nichž se brávají květy už dražší, aby platil za umění

vázačské, aby připlácel na velkotřídní činži! A ono je těch příležitostí u nás do roka tolik na prezentování kytic i květin! Snad vás bude zajímati, sdělím-li, co o těch našich příležitostech řekla autorita již ondy mnou zde citovaná?

„Největší spotřeba květin," pravila, „byla by u nás v Praze ovšem o Dušičkách; tuť se zasílají věnce hojně i na venek. Avšak — v tu dobu bývá u nás také zároveň největší nouze o květy, takže se musí kupovat mnoho věnců suchých. A nouzi té není pomoci: máme právě přechod z přírody do skleníků — venku už bývá vše zmrzlé a ve sklenících začíná nám to teprve kvést — a z jižních krajin, z ciziny, není-li chladné počasí, nesmí se vůbec ani objednávat — cestou se všechno nadobro zkazí!

Nejvíce práce jest vlastně tedy pro Štědrý večer. Tu prodávají se všeho druhu věci vázané, ale také velmi mnoho vysazovaných košíčků a podobných nádob na květiny s *kořeny*. Po Štědrém večeru pak přichází Nový rok, kdy také ještě upravené věci s kořeny se kupují, více však již předměty uměle z uřezaných květin vázané, košíky, vozíky, rohy Štěstěny, zrcadla atd. A pak přijde v Praze, co se množství práce týče, svátek Jmena Panny Marie v září, svaté Anny v červenci, svatého Josefa, Františky, Gabriely v březnu... Pro ostatní svátky *není* příliš mnoho práce..."

V pražském obecenstvu — lze to říci — je veliká záliba v květinách. Bylo to vidět vloni při rozdávání kořenáčů školním dítkám — ať už pochodil spolek dotýčný prvního roku jakkoli, u nás má budoucnost! Je to dále vidět rok co rok „na letních bytech", kde si lidé upravují zahrádky, nebo alespoň *nějaký* maličký záhonek — totiž když se jim vůbec podaří koupit někde dosti sazeniček k tomu! A bylo by to vidět za léta i v Praze samé, kdyby tu bylo lze koupit pohodlně a lacině květin, které nepovadnou hned do téhodne!

Všemu tomu odpomůže tedy *tržnice*. V ní bude trh přímý, bez překupníků. Tam také zjara zahradníci pošlou prosté vrbové koše, dají do nich například doprostřed sto macošek modrých a kolem těch co obrubu padesát macošek bílých — *záhonek*, jejž si může kupec ihned přenést pak někam do za-

hrádky! Tam bude skříňka, do níž sám zahradník hodí objednávku, když bude něčeho potřebovat od jiných. A tam bude třeba také sklad některé velké, vývozné zahrady v jihu, na Riviéře, a budou tu moci pak nakupovat naši obchodníci — doposud Praha podobného skladu ani nemá a kupuje se buď přímo z jihu, nebo prostřednictvím — Berlína, Vídně atd.!

Hlavní věcí ovšem zůstane produkce domácí. Je teď napohled trochu chuda, v poměru k dovozu z ciziny. V listopadu je domácí produkce s dovozem tak asi na stejnosti, v prosinci má dovoz pro sebe asi $^{9}/_{10}$, v lednu $^{6}/_{10}$, únor je neurčitý (na jihu bývají v únoru mrazy, také například růže už tam dokvétají, u nás pak ve sklenících teprve nenáhle přicházejí do květu), v březnu naše produkce nad cizou konečně vítězí, v dubnu je asi obrácen ten poměr, jaký byl v prosinci, atd.

Arci — v prosinci šťastný jih nás svým příspěvkem vždycky překoná, za mnohých z měsíců ostatních ale nastane výroba, že jí dnes ani netušíme! Ona vlastně u nás již je dosti živá, jenže nepřichází ku platnosti! Pro co si tu nepřijde „baba s nůší“, to zpravidla v našich zahradách zahyne, jako by vyrobeno jen pro „kompošt“. —

„Vyrábět umíte,“ řekl tak asi pánům zahradníkům náš proslulý Frant. J. Thomayer při jakési schůzce, „ale obchodníci jste špatní! Toho důkaz: nikdo z vás dosud nezbohatnul, ač již vaši otcové obchodní zahradnictví provozovali! Podívejte se na své soudruhy, kteří si zařídili krásné krámy, umějí svoje zboží obecenstvu ukázat, prodávají mu bez překupníků…“

A vyprávěl jim pak o květinářství a o květinářském trhu na pařížské výstavě — o tržnicích v Paříži a v Londýně —

„Nuže — zřiďme my si něco podobného v Praze! Na akcie — ale prakticky — hbitě…!“

A oni přijali myšlénku jeho ihned a jižjiž učiní ji skutkem — Pomáhej pánbůh!

NÁRODNÍ LISTY 2. února 1890

△ *V Praze 15. února*

„Cožpak je tobě," říkají „moji známí", když si tak někdy zastesknu, že tento také u mne peníze netento. „Cožpak je tobě! Dětí žádných nemáš —!"

Patrně tím chtějí říci, že mně — děj se co děj — peníze stačí. Ba že mně přebývají, jsem-li muž jen poněkud spořádaný. A že bych je mohl ukládat docela i do spořitelny. — „Moji známí" jsou lidé velice duchaplní — jen co je pravda! Kdykoliv mně něco schází, přijdou, kouknou, a už řeknou, že „to nic není"! Kdykoliv se mi s něčím nedaří, přijdou, kouknou, a už řeknou: „Inu — sám jsi tím vinen!" Je to tím obdivuhodnější, protože „moji známí", když se jim samým například utrhne tkanička u podvlíkaček, stojí nad ní celí strnulí a nevědí co činit.

Neodvažuju se odmlouvat. Není vskutku pražádná pochybnost, kdybych měl děti, že bych musil vydávat pro ně pořádný peníz. A když nemám a nevydávám, že tedy ten peníz zbývá. Věc tak jednoduchá — a já jsem na ni nepad!

Mnoho-li pak mně asi tedy tak za rok zbývá? Když já nevím, mnoho-li takové dítě stojí! Nevybral jsem si žádné ženy, protože jsem nechtěl přeukrutně zarmoutit „ty ostatní"; nestal jsem se otcem, protože jsem beztoho všechny lidi na světě považoval za svoje děti. Všechno ze šlechetnosti. A když se zeptám nyní těch „mojich známých", mnoho-li tak asi dítě stojí, škrabou se ve vlasech a pronášejí: „O jé — o jé!" s takovým výrazem, jako by se jednalo o tajemství manželského cechu.

Jakpak — abych toho zkusil!? Abych si třeba tedy „adoptoval" nějaké dítě? Vždyť mám už ta zákonem předepsaná léta! Ovšem, adoptoval asi tak na rok — rozumíme?

No — pročpak ne! Jenom ne malé! To piplání, ta práce! Už tedy hezky vzrostlé — čím vzrostlejší, tím lepší.

Ovšem — dovím já se dopodrobna, jaké mělo vychování? Nemá-li padesaterou nectnost? Nevyhodím-li je za hodinu?

Člověk v tom ohledu beztoho nezná pranikoho, skoro ani ne sebe. Sebe arci ještě zná nejlíp. Což abych tedy adoptoval si — *sebe?!*

Myšlenka napohled téměř až hloupá, pravda. Ale *není*, jak vypadá! Neřek už Komenský, muž zkušený, pedagog slavný: „Nikdo tě nevychovává jiný, ty sám sebe vychováváš —“? *Každý* je tedy vlastně svým vlastním vychovancem — vlastní svoje dítě!

No dobře! Když já jsem ale takový protivný člověk! Dva pak takoví protivové pod jednou střechou — syn, který takhle zná skrznaskrz otce — otec, který —

Milejší by mně na všechen způsob byla tedy as nějaká dcera. Já jsem beztoho vždycky milovával spíše holky —

Jakpak, kdybych tedy — kdybych tedy — podle slovanského práva mohu já otec se svými dětmi dělat, co chci — kdybych tedy udělal ze sebe — *dceru?* — Zní to sice ještě hloupěj — ale když už jsem jednou v tom, tak já se nešanuju —

„To ti ale povídám, holka, ať jsi mi hodna! Nemít dětí hodných, to raději nemít žádných, věru! Především, povídám, koketou nebýt! S mužskými mně nekoketovat —“

„Ne, pápí, já s mužskými nebudu koketovat!“

Pohladil jsem se po hlavičce.

„Matku bohužel nemáš“ — a odvrátil jsem se k oknu, cítil jsem, že jsem pojednou pohnut — „musíš tedy ve všem poslouchati už jen svého otce. Ovšem — ve všem jenom dobrém! Kdybych ti někdy něco kázal, co je proti přikázáním božím, — neposlechneš, slyšíš? Tu pak neposlušnost není ani hříchem, ba pánbůh sám ji i schvaluje, jakož se můžeš v Písmě svatém přesvědčiti na případu — no mně ten případ teď zrovna nenapadá. Snad mně napadne později — zapálím si cigáro — nechceš taky cigáro? — pardon — pardon!“

„A kdyby pánbůh snad jednou dopustil,“ pokračoval jsem po krátkém pomlčení, „a ty bys se měla provdat —“

„Nikdy," — a už jsem si skočil na krk. Až jsem se leknul! „Nikdy — nemluv mi tak, pápí, — uvidíš, já tě neopustím!"

Dobré dítě! Inu — „jaká řepa, taká nať" — *moje* dítě! —

„Copak je to platno, holka, — věčně spolu taky nebudem! Mlád už zrovna nejsem — a — copak jsem chtěl říci? — ano, peněz — peněz — upřímně řečeno — na věno nebo na závěť doposud nemám — musíme tedy zavčas hledět si pomoci jinak! Snadže nám pánbůh požehná — jakpak stojí dnes úvěrní lósy?"

„182 zl 50 kr."

„Dobrá — věnuju ti ten obnos!" Políbil jsem se na čelo, vzal na sebe kabát a šel jsem a uložil do spořitelny 182 zl 50 kr. Na jmeno „Johanka △".

„Pápí!"

„Copak chceš, zlato?"

„Nekoupíš praničeho na mne? Mám snad po tobě nosit obnošené věci?"

Udeřil jsem se do čela. „Vskutku, na to jsem ani nepomyslil! Chceš pěknou turnýru, viďže?"

„Ale pápí — ty jsi rozpustilý —"

„No bože — rozumím já věcem ženským? Copak stojí turnýra?" ptal jsem se s tvrdošíjností starších lidí, setrvávajících stále jen na svém.

„2 zl."

„Dobře — píšu 2 zl. A teď si to vezměme od základu: kolik košil?"

„Pápí — že s tebou nemluvím!"

„Tucet? A po čem?"

„Alespoň dva tucty; kus po 3 zl."

„Dělá 72 zl. Dále!"

„1 soukenná spodnička — 8 zl; 1 pletená — 8 zl; 1 flanelová — 6 zl; 1 švonapajová — 3 zl; 4 širtynkové — po 7 loktech, loket po 30 kr..."

„8 zl 40 kr."

„3 páry — — 3 páry —"

„Aha, rozumím — po čem?"

„Po 3 zl. Pak 10 párů punčoch, po zlatce.“

„Výborně! — 126 zl 40 kr — už nám to přibývá, dítě! Tak jen dále — nezapomeň mi, Žanýnko, na nic —!“

„Čtvery nebo patery šaty pro domácnost, po 5 zl.“

„Raději patery — 25 zl.“

„Dvoje domácí střevíčky po 3 zl — 3 živůtky, trika, po 2 zl 50 kr — 14 zástěrek po 50 kr — 4 salónní zástěrky po 3 zl — 4... ne, 6 nočních živůtků po 3... ne, po 2 zl.“

„Úhrnem 188 zl — znamenité! Ale počkej —“ a vytáh jsem hodinky — „ještě teď ve spořitelně úřadujou — budou se mi sice divit, že tam přicházím v jeden den ihned dvakrát, ale jedná se o úroky — teď do mne vjela spořivá —!“ —

Tedy 188 zl.

K tomu dřívějších 182 zl 50 kr.

Celkem uloženo do spořitelny 370 zl 50 kr.

„Žany, já jsem cestou myslil na tebe pořád!“

„Pápí, ty jsi tak dobrý!“

„Vždyť ty potřebuješ přece také někdy kousíček šperku? — to se ti lesknou oči! No vidíš — a já myslím, že by ti obzvláště slušel tyrkys! Pěkná garnitura, tak pro ulici nebo doma — ale prstýnek musíš doma vždycky sundat, kazí se při vaření, mastnotou, parou — 40 zl. A pak jednu garnituru pro parádu — z českých granátů, vroubených drobnými, čistými, pěkně broušenými brillantíčky — to je tak moje gusto! Prstýnek 30 zl, náušničky 40 zl, collier 70 zl, náramek — ten s tím velkým granátem od Rummla — 300 zl — všeho všudy, obě garnitury, 480 zl. To budeš holka!“

„No ano — ale přece nepůjdu na ulici jenom v náušnicích —“

„I vždyť jsem už byl taky u Schiffnera. Moderní štucílek, k němu límeček, od 7 do 250 zl. Tedy si vyber!“

„Myslím— tak za 20 —“

„No — o něco třeba výš —“

„Tak za 50 —“

„Dobrá, 50 zl. Ty vidíš, že jsem už na všechno sám myslel! — Copak se směješ — —“

„Ale pápí — vždyť přece musím mít také nějaké šaty!“ —
„Šaty — šaty — no tak tedy šaty!“
„1 soukenné — 50 zl; 1 kašmírové — 40 zl; 1 prací — 30 zl; klobouk — řekněme 15 zl; plášť — 40 zl; 4 páry botek, 2 zimní po 6, 2 letní po 5 —“
„Jsem u vytržení, holka, — vskutku znamenité! Šperky tedy 480, kožešiny 50 — to věru není mnoho! — šaty 197 — dohromady 727. Podívej se: beru z tobolky 727 zl a kladu pro zítřek do spořitelní knihy!“ —
727 zl.
K tomu dřívějších 370 zl 50 kr.
Bude celkem uloženo do spořitelny 1097 zl 50 kr.

Ruka mi zůstala v povětří.
„Víš, co mne napadá, Žany?“
„Pápí?“
„Jakmile se v neděli roznese, že jsi mojí dcerou, přijdou zvát na bál!“
„Pravda — no, to není zrovna žádné neštěstí —“
„Inu není! Ale — jaké šaty! Nejedná se o cenu — znáš mne — aby ti ale slušely... Počkej, děvče, sedni — já si to na tebe vmyslím! — Domnívám se: žluté — ano žluté, hedvábné! Hezky vystřižené — tobě to bude slušet. Garnituru na ně — garnituru na ně — ze pštrosího prachu. Po stranách a na prsou aksamitové vložky, olivové barvy, s těžkým vyšíváním zlatým — já také vím, co stojí takové šaty — 300 zl! — Přiložíme k dřívějšímu: 300 zl.“
Padl jsem si okolo krku.
„Pápí, — ty jsi anděl, pápí! Jak se ti odměním? Vidíš, pápí, už přemýšlím skoro hodinu, jakou ti udělat radost! Víš co, pápí, — ono bude přece dobře, pomyslit na všechnu možnost — snad — ač neráda — snadže se přece vdám — a tu se musí zavčas i na výbavu myslit — víš, pápí, já myslím, že 1200 zl na všechno stačí —“
Teď jsem zase já sobě padl okolo krku...

Rozřezal jsem houfec papíru a zasedl po večeři k psacímu

stolku. Napíšu novou knihu: „*Co mám já činit se svými milióny?*“

Podnět dal ovšem Skot-Američan Andrew Carnegie; ale myšlénky v knize budou naprosto moje.

Počítám: 25 tiskových archů. Honorář: 50 zlatých za arch. To bude už zase 1250 zlatých...

NÁRODNÍ LISTY 16. února 1890

△ *V Praze 1. března*

Milí křesťané! — Hrajte si v lutriji!

Hrajte si třeba jenom v té malé, s ambem či bez amba, nebo si kupujte promesy dvakráte za měsíc, nebo si uplácejte veliký los, ale hrajte!

Přijdou vám novináři a jiní ještě veřejníci a řeknou: „To je věc nemravná! A mimoto mrhání národního jmění!“ — Nechte je mluvit. Abyste každý z vás nemohl si utratit alespoň pětku, když jiní vyhazují celé národní jmění najednou a národ pak za ním!

A co se týká nemravnosti — —?! Neřekne vám sebeprostší lutristka pražská: „Když *pánbůh* ráčí, lutrije musí!“ —? Nestojí v Písmě: „Komu *pánbůh*, tomu i losy“ —?* A nečtete u Hálka:

Bůh *náhodě též mnohdy přává,*
na křídlech letí výhra *Tvá!*

— ? Hálek byl básník, básník je prorok — a nestojí psáno: „Věřte prorokům Jeho, a *všechno* se šťastně povede.“ (II. Par. 20, 20) —? Ano, lutrije je věc naprosto mravná! Sic by se pánbůh o ni zajisté nestaral. A já bych se s ní věru neobíral tady na druhou neděli postní!

Moje rada byla by arci jen polovičatá, kdybych pouze řekl: Hrajte! Já ji doplňuju, řka: A vyhrajte!

Jak se to dělá, arci nevím. No, když povídám — nevím! Ovšem jsem sám už jednou na promesu vyhrál dvanácte zlatých — celá naše ulice byla tenkrát vzhůru — ale kdybych si dnes hlavu rozlomil, já už nevím, jak jsem to uďál!

* Jsou vykládači, kteří praví, že Písmo svaté míní *losy života*, osudy, a ne losy kreditní, státní z roku 1864 atd. Chudinkové!

A jiní nevědí také. Otázka jakže z lutrije vyhrát vyznívá doposud hluše. Zkoumání vlastně teprve započalo a věc je ještě tam, že zkoumatelé jsou nevědomým davem doposud vysmíváni, týráni, ba i „světským ramenem“ pronásledováni, věznění, pokutováni — osud to veškerých nadšenců, kteří nějaké nové pravdě jsou na stopě první. Poukazuju jenom na našeho krajana, rytíře „z Orlice“, který trpěl za pravdu již i v berlínských vězeních, na výborného Farkáše, který úpí v temešvárském kriminále, atd.

Že by hlavní trefa byla pouhopouhou náhodou, nevěří arci dnes už snad ani jediný myslící člověk. Ve světě není vůbec při ničem náhoda pouhá! Hlavní trefa může se tedy přivolat. Ale čím? Zde máme mezi mysliteli dva poněkud se různící tábory. Jedni praví: *vůlí pevnou*. Když jdu po ulici, dívám se pevně na lopatku někoho, kdo jde přede mnou, a pak si pomyslím: „*Teď* ať se ohlídne!“ — on prý se vtom ohlídne vskutku. Když sedím doma a pevně, zcela pevně si myslím: „*Teď* ať sem vejde slečna X!“, — zaklepe se na dvéře a vejde prý slečna X. Když se odbývá právě tah „1864-tek“ ve Vídni a já si v Praze pomyslím: „Teď ať se vytáhne číslo…!“, zazvoní telefon a — —

Nechci to rozhodnout. Já nemám snad ani takovou vůli dosti pevnou! Jednou, v den tahu, už jsem byl tomu třeba dosti blízko. Od rána do odpoledne byla vůle skutečně jako ze železa. Ale pak mne už rozbolela hlava, já si vyšel trochu na ulici — vtom mne potkala modrooká holka — holčička — inu, sám ďábel to musil být v hezounkém přestrojení — —no a nejspíše že *zrovna* v tom okamžiku už táhli ve Vídni hlavní numero, a zkrátka — — ale načpak bych to dopovídal!

Jiní pak myslitelé zase praví, že hlavní trefy lze najisto docísi *vírou silnou*. Víte, tou vírou prostou, naivní, dětinskou, s veselýma očičkama a s úsměvem v líci! Která v kostele si svleče nepohodlný kožich a pověsí si jej na sluneční paprslek; která se domnívá, že si nese v klíně suché chlebové kůrky domů, a zatím tam má z nich už rozkvetlé růže!

To je víra ukrutně hezká!! Věřit, co člověku zrovna se *líbí!* A mně by se hlavní trefa skutečně líbila…

Ovšem jsme pak zase tam, že vlastně nebe samo rozhoduje o všechněch hlavních trefách. Pánbůh že je rozděluje podle své vůle. O čemž ostatně ani hned na počátku mého dnešního rozjímání nebyla pražádná pochybnost a k čemuž lze podat přesvědčujících důkazů plno a přímo ze života! Čtenář sám jich zná jistě několik tuctů.

Jeden stůj zde z let už dávněji minulých. Když jsem byl ještě malý, bylo módou dávat do výhry „panství“. To bylo tuze pěkné, romantické, zúrodňovalo to fantazii hráčů, a veliké, barevné plakáty, s vyobrazením „zámku a parku“, ještě přitom pomáhaly. Tenkráte tedy se stalo, že jistý pan hrabě dal také do výhry svoje panství — bylo to poslední, ostatní byl už dříve promazal. „Lumpáček“, jak se říká! Ale teď už to nahlíd. Činil pokání, opravdové. Říkal: „Teď kdyby mi pánbůh pomohl, to byste viděli, jak bych byl hodný!“ A co se stalo? Vyhrál *sám* zase to svoje panství!

Snadže bylo mezi hrajícími na sto, snad i na tisíc lidí po *celý* svůj život hodných; ale ono stojí psáno, že „jeden kající hříšník je nebi milejší nežli sto spravedlivých!“

Jiný příklad, ze dnů nejnovějších — četli jste jej před dvěma měsíci! Chudá vdova. Neměla už praničeho, ta vdova. A měla platit zrovna pololetní činži, ta vdova. I vzala lós — poslední, co jí ještě zbylo — a šla jej prodat. „Copak to nevíte,“ vykřiknul směnárník, „že už před půlrokem vyhrála jste hlavní výhru?“ — Stojí psáno: „Pánbůh svých neopustí!“

Ještě jiný příklad, znáte jej také; udál se asi před dvěma lety! Výborná jedna divadelní umělkyně, tuze a právem u obecenstva oblíbená, vzdor tomu dostala od ředitelstva výpověď. Byla nešťastna. O prostředky životní se sice nejednalo, ale — vždyť znáte umělkyně! Šla domů a šla s pláčem. To bylo dopoledne. A odpoledne — vyhrála 200 000 zl! — Nemyslilo si tu patrně nebe: „Když jsi tak krásně hrála, musíš tedy taky tak krásně vyhrát!“ —?

A ještě jeden příklad, z loňského roku! Dne 31. října 1889 stálo v novinách: „Jakub Rothschild dal pro chudé na polívky 1000 zl.“ A dne 2. listopadu roku 1889 tam už zase stálo: „Jakub Rothschild vyhrál hlavní trefu ‚šedesátek‘ — 300 000

zl!“ — Nechtělo tady nebe ihned a nápadně odměnit milosrdný skutek?

Příklady uchvacující! Člověk se diví, že nejsou dávno už sestaveny do vábivé knihy! Že nejsou zpracovány v epické básně, balady, povídky, veselo- a jiné hry! Literatura má zde patrně mezeru velikou. Básnictví podivným způsobem zapomnělo na svoje poslání prorocké, na svůj úkol předcházeti budícímu se dni, líhnoucí se pravdě —

Je to škandál, jak doposud literatura s lutrijí jednala! Někdy někde nějaká hloupá povídka v kalendáři — *proti* lutriji! Někdy někde ve hloupé vídenské frašce hlavní trefa co „deus ex machina“... a už jsme hotovi!

Snadže ale už také tady konečně se jitro blíží! Jeden alespoň paprslek bílý vskutku již se teď povznesl k nebi! Jules Verne jej vyslal — Jules Verne, tušitel, ba vynálezce pranových světů — geniální Jules Verne! Napsalť o lutriji celý teď román — *Lutrijní lós* jmenuje se ta překrásná kniha.

A obsah — její děj — srovnává se docela s mojí teorií! O té „mravnosti“ totiž...

Ole Kamp byl norvéžský plavec. Mladý, chudý a měl nevěstu. Vzdor chudobě své se ale přece budoucnosti nebál, a když odcházel na novou plavbu, po kteréž měla už býti svatba, řekl ku své nevěstě — Hulda se jmenovala —: „Počkej — já vím, my dva se budeme míti dobře!“

Čas plynul a Ole nepřicházel. A najednou přišla úřadní zpráva, že na moři vylovena láhev a v té lahvi že nalezen los. Na zadní straně losu byla adresa Huldina a pak slova, že právě loď Olova se topí, Hulda aby los přijala v dědictví, aby ale dojista dostavila se sama do Kristiánie k tahu, že tam také dojista vyhrá... Los měl číslo 9672.

Dojemná událost dostala se do novin a hlásili se kupci, kteří los 9672 chtěli Huldě dobře zaplatit. Hulda nechtěla. Ale matka její byla v nouzi a konečně Huldu přemluvila.

Na tah šla Hulda však přece, aby alespoň v něčem tedy poslední vůli Olově vyhověla. A s ní zároveň přišlo k tahu do Kristiánie na tisíce lidí.

Začal tah. Ukrutné napnutí.

Napřed se táhlo tisíc výher malých.

Pak se táhlo deset výher větších, od 1000 do 10 000 norských marek.

A teď měla tedy býti už tažena výhra hlavní, 100 000 marek!

Lidé už se napnutím zrovna až svíjeli. „Tažné děvy“ sáhly do osudí —

„Číslo 9672!“

Dějiny toho čísla znal každý — všichni teď mlčeli.

„Kdo má to číslo?“

„Já!“ a vystoupil — Ole Kamp. V jedné ruce držel los číslo 9672, do druhé mu padla omdlelá Hulda.

Ole Kamp byl' se na moři zachránil přece. Jakýsi pak „přítel rodiny“ byl los koupil od lichváře nazpět...

A teď si pomyslete, že by se tuhleto všechno dělo například ve velkém divadle! Obecenstvo po hledišti. Luterije na jevišti. Kolem hudba zní a zpěvy. Losy táhnou hezké děvy...

Aby se to ale udělalo tak, by to všechno bylo ještě k tomu opravdická pravda! Aby tu například vskutku byla nevěsta, zoufalá a bledá. Otec, který řve, že tomu „lumpovi“ ji nedá. Ženich, který teskně v koutečku se choulí. Lidé, kteří na ženicha drze oči poulí...

A teď už by se měla vytáhnout tedy ta trefa poslední, ta trefa hlavní...

Už jsem se rozhod: *já jsem pro silnou víru!*

Pro takovou, o které praví básník: „Ona je vidět na veškerém člověka konání, ona utváří jeho líc, vyzírá z jeho oka...“

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Dnes máme 1. března. Dnes jsou ve Vídni zase tahy.

Já mám sérii... (teď si mumlám sérii), číslo... (mumlám číslo)...

Podívejte se na moji líc! Do mého oka!

NÁRODNÍ LISTY 2. března 1890

△ *V Praze 15. března*

Kdykoli nadejde čtvrtá neděle postní — „Laetare“, „Družebná“ —, zmocní se srdce mého nevýslovný smutek. V den ten světí papež „zlatou růži“ a dá ji pak tomu, kdo za té doby uznán „nejctnostnějším“. Mně jí papež nedal ještě nikdy. *Nedal!*

Já arci neopičím se po andělích. Já jsem skrznaskrz, jak se říká, člověk. Ale hleděl jsem se po lidské své stránce tedy zdokonalit a mám dnes už některé vlastnosti vskutku výtečné. Hlavně: já neplácám. Čtenáři mých nedělních fejetonů dosvědčí, že neplácám. Někdy to mnou sice škube, ale tu si pak vždycky vzpomenu: „... z každého slova prázdného, kteréž mluviti budou lidé, vydají počet v den soudný...“, a vím já, holenku, kdyže už přijde ten „den soudný“? „O tom pak dni a hodině nižádný neví, ani andělé nebeští!“

Příští neděli máme už zase jednou „neděli Smrtnou“. Pročpak se jmenuje vlastně „Smrtná“? Přesvědčujícího výkladu nepodal doposud nikdo, a velmi snadno je možná, že v názvu skrývá se nějaké proroctví dávné, napomenutí nebes během časův zapomenuté, v pouhém jen slově ještě na nás dochované. Snadže jsme za týden všichni dohromady už na soudu božím! Arci nevidíme toho doposud známky pražádné, ale to *mne* alespoň neklame! „Nebo jako jsou za dnů před potopou jedli a pili, ženili se a vdávaly, až do toho dne, když Noe všel do korábu, a nezvěděli, až přišla potopa a zachvátila všecky: tak bude i příště!“ Může se tedy velmi snadno díti teď s tou truchlohrou Konec světa, jako se jarního času děje s dívadlem vůbec: za dne jdeš do něho, za noci jdeš z něho.

Jakýpak asi bude ten konec? Na „ultimu“ záleží přece při všem, i při maxlu, šestadvacítce, tarokách, jakžpak teprv při takové věci — „Kde je dobrý konec, dobrá je celá věc,“ říká

české přísloví! A bude se nám pak snad aplaudovat, volat „da capo!“ —? Budeme moci pochlebnému tónu pozvání také vyhovět? Což o to, my bychom třeba chtěli, už z umělecké samolibosti — a pak proto, že člověk vždycky „něčeho nechá na povřísle“, vždycky má něco ještě, co by dodělal! Inu, kdo ví, jaké to bude! Byla potopa a Noe, a stalo se zase lidstvo — stane se prý podle Písma znovu jednou zas jako za Noe — snad pak tedy zase — ono se beztoho říká „všeho dobrého do třetice“ — —

Nejen ale Písmo, také věda praví, že byl už, že bude ještě několikrát „Noe“. Země znenáhla prý přesunuje těžiště svoje, náhle se pak pokaždé zvrhne, voda se přes pevninu přelije — „štych poslední“ — „ultimo!“ Kdo prohrál, životem zaplatí, karty se shrnou na hromadu, zanechají, po chvíli zase „se rozdá“, a hra se děje znovu. Arci — kdyby byla věda stejna! Ale *jiná* věda zase říká: Vždyť ona země znenáhla *vychladne!* Stane se z ní ledová koule. Moře ztichne. Vody budou nakupeny v ledové hory. Slunce, jako by chtělo zhasnout, bude svítit jen temně, prskat a úzkostně plápolat, pravá lampička v kryptě. A lidstvo pak už bude „pouhou jen bájí“. — Ale přichází ještě *třetí* věda a praví: Hm, copak to není vidět?! Lidé jsou pořád menší a menší. A najisto zmalí jednou tedy tak, že je nebude ani vidět, že zmizí v zemi… a to bude konec…

Když ne věda, alespoň kdyby „básníci proroci“ pronesli nám tedy v té věci slovo rozhodné a jasné! Ti jsou však náhledů ještě různějších nežli vědci! Jenom v jedné věci jsou básníci svorni: že by lidstvo ze světa odešlo *hromadou*, tomu nevěří; oni tvrdí, že ho bude ubývati po mnohé věky, pořád víc a víc, až konečně zbude už jen jediný párek — snad jen jediný člověk… „Poslední člověk!“… Ono je to tak poetické a píšou se o tom tak zajímavé věci, ba celé pěkné romány — Poslední Abencerag — Poslední táborita — Poslední orebita — Poslední Čech* — Poslední Mohykán…

* Slavná redakce! Prosím, je to pravda, že Akademie česká vypíše za 50 let cennou otázku: „Je Poslední Čech dílem *Tylovým* nebo dílem *Riegrovým*?“ —?

Co asi bude ten „poslední člověk“ na světě tedy dělat? Jak se tu chovat? Také o tom jsou náhledy tuze rozdílné.

Podle Anastasia Grüna bude skládat básně a s kytarou na zádech, s písničkou na rtech

vyjde pak ze světa
poslední člověk — poslední poeta.

Podle Wildenbrucha zase „vymašíruje“ s piklhaubnou na hlavě, s puškou „na počest“ k boku přimknutou a s malíčkem levé ruky přiloženým pěkně na švu levé nohavice.

Podle Viscontiho bude zoufale běhat s lucernou a hledat „člověka“.

Podle Haffnera bude sedět na hromadě královských korun a papežských tiár, šlechtických erbů a řeholních kuten, plášťů hermelínových a kytlí dělnických, potrhaných harf a rozbitých kanónů a zpívat kuplet:

„ten poslední, ten poslední,
juch — juch — poslední!“

Že by ten „poslední člověk“ mohl být snad také — ženská, nenapadlo ze všech poetů ještě ani jedinému! Naposledy je to poetické potvrzení našeho národního hrubství, že „ženská není člověk“ —?

Někteří ale netvrdí tedy, že jako byl muž na počátku světa „první“, musí být také na konci světa „poslední“, a připouštějí, že může tu zůstat třeba celý „poslední pár“. Jenže nevědí, co si s tím párkem pak počít! Nejnověji nám to potvrzuje básník prorok Wolfgang Kirchbach.

Poslední lidé. Báchorka pro divadla

Už je vlastně dávno po lidech, už jsou pouhou bájí! Tu najednou slunce vyšle ještě silný jeden paprsek, žhavý, vítězný. A kdesi v kterémsi koutě země, na břehu mořském, všechno nanovo oživne a rozkvěte, jako za nejbujnější doby zemské.

Musí to být, myslím, kdesi na pobřeží řeckém, protože oživují i mnozí bohové a polobohové řečtí — dovádějí jako „tenkrát“, pokoušejí se jako „tenkrát“, ba divoce i milují jako „tenkrát“— „devět set miliard roků stará“ nymfa „devět set miliard roků starého“ fauna…

U břehu sedí sirény a zpívají. Když ženské zpívají, musí tu být někde nablízku mužský; sice by nezpívaly. A je! Pan Ahas, „muž poslední“.

On to ale neví, že je poslední, on praví: „Jsem tu jediný, tedy jsem *první*. Dobrá — založím lidstvo!“ Jenže arci neví jak. Chodí sem tam, říká všelicos a stává se protivný — pravý německý filosof!

Sirény vědí, že Ahas není ani první, ani jediný. Tadyhle hned za horou toulá se ještě jeden člověk: žena, Eva. Ale kdyby se s Evou sešel Ahas, kdyby se s ní pohlavně spojil, zahynou oba, a svět zhyne hned s nimi. Proto chtějí sirény Ahasa chránit.

„Bohové“ to zkazí. Zlobí se na člověka, že chce, aby „žili mravně“. A faun Silenus svede Ahasa s Evou.

Staronová hra: jablko — kvůli pokroku také už nějaký hrozníček vína, nějaká jahoda. — Ahas jí, Ahas pak „chce raději hřešit než nechat ženy“ — a pojednou slunce hasne, příroda vadne, moře tuhne — atd.!

Upozorňuju už jenom na to, že „poslední žena“ je tady zase — *Eva!* Nejen ale tady, také jinde. Poslední muž je u Kirchbacha „Ahas“, u Nilsona „Burak“, u Haffnera „Leonhard“, u Viscontiho „Midon“ — ale poslední žena je u všech čtyř „Eva“, a pořád má jablka, pořád svádí — žena nemění se až po konec světa!

No zkrátka: věda nic, poezie nic, zbude nám přece už jenom zase Písmo! To jediné mluví jasně. Učí: *Bude soud poslední, lidé hromadně vyjdou ze světa!*

Dobrá. Jen stran těch „soudů“ není mi ještě všechno jasno! Písmo mluví totiž o dvou soudech: o „*soudu soukromém*“, jenž díti se bude hned po smrti člověka, a o „*soudu obecném*“, kterýž konán bude na konci světa. To je rozumné: pro ten druhý bude materiálu přespříliš mnoho a ten první mu mate-

riál trochu připraví. Ale nebylo — nebude právě proto soudů *ještě víc*?

Myslím takhle: Pročpak byla potopa? *Pro hříchy*. Spáchané za tolik a tolik tisíců let. Tedy pro větší už *skupinu* hříchů. Ono je ale i dle Písma možno, že bude *zase* potopa — zase pro hříchy — zase pro celou skupinu — atd.!

Nejprv hříchy tedy jednotlivcovy, pak celých skupin, a pak ovšem by mohl archanděl Míchal vzít si už „váhy, meč a démona" a jít si do údolí Josafat — pak už by byl přehled!

Přijde prý ten konec dle Písma velmi náhle. Ale přece jen předcházeti prý mu budou mnohá a zrovna hrozná znamení.

„Budou morové a hladové."

„A moře bude hlučet a vlny budou bít, takže schnouti budou lidé strachem."

„Stane se hromobití a zemětřesení, jakého nikdy nebylo. Ostrovy utekou. Hory se pohnou z místa. A králové země, a knížata, a ouředníci, a bohatí, a silní, a každý služebník skryjou se v jeskyních, a v skalách hor, a řeknou horám a skalám: ‚Padněte na nás!' "

„Slunce bude černé jako pytel žíněný."

„Měsíc všecken učiněn bude jako krev."

„Hvězdy spadnou z nebe dolů na zemi..."

Bude to ukrutné!

Snadže nám ale přece dá pánbůh, že to nebude tedy ještě za týden! Ba že to potrvá snad ještě několik měsíců — možno docela i několik let — nu a pak nebudeme my Čechové beztoho už ani na světě!

Vždyť dr. Rieger zcela určitě slíbil, že nás „povede *ještě* dál..."

Všemohoucí bože, přijmi naše duše do svých svatých rukou!

NÁRODNÍ LISTY 16. března 1890

△ *V Praze 24. května*

Kdyby bylo vůbec ještě zapotřebí dokazovat, že novinářství není pražádnou jenom „moderní, vynucenou, strojenou věcí“, nýbrž organism naprosto přirozený, důkaz byl by teď velice snadný: *již asi od osmi dnů sbíhá se mi v ústech.* Doba „kyselých okurek“ se blíží a moje novinářské tělo ji cítí. Rtové se mimovolně krouží a špulí. Do nosu jako by zarážela salátová vůně. Hrudi je tak lahodno, jako by nahá, ovívaná svěžím vzduchem nesla se po břehu řeky a jižjiž měla se ponořiti do občerstvujících vlnek. A péro mi vypadá z ruky. Ještě se líně válí trošičku po papíře — patrně rozkoší — —

Chudinko — i vždyť já tě musím ještě zvednout — a týrat! Bolí mne to věru, více než tebe! Protože tě nemohu navádět teď už k ničemu dobrému, vzněcujícímu, příjemnému. Bože, jak rozkošně píše se to v zimě! Když všeliké události světem hučí a víří a po omamném proudu jejich ty naše kachničky, vesele káchajíce a zadečky mrskajíce, nesou se zrovna s královským sebevědomím a pýchou — každý je tu očima hltá, přikrmuje duševními drobty, hladí po lesklém peří — — a teď? — teď! Lidstvo výročně odpočívá, události stojí, a když odevřeme hubu, — „Kachna! Kachna!“ zní to posměšně z čtenářských hrdel — a nebohá naše kachna nahne hlavičku stranou, ani si nezakrákne, a sotva vyplula, zmizí už zas někde vedle v rákosí. Nastala doba holé, suché pravdomluvnosti — brrr! Ale nesmíme si naříkat! „Koncem května nenasazuj více žádných vajec kačích,“ učí Spitrův Český hospodář (51. stránka, 6. řádka zdola), „neníť z těch mláďat pak nikdy už nic pořádného.“ Vidíte — zákon přírody!

Ach — přírodo matko — jak ochotně jsem poslušen rozkazů tvých! Já nevím — ale kdybys poručila pro *celý* rok: „Lenošit! Nedělat!“, věru — já bych tě poslech! K lenošení

mám já zcela obzvláštní talent! Každý můj nerv, i sebemenší, šeptá, volá, ano řve: „Fi na práci — fi!“ Že prý je „člověk k práci určen od nátury?“ — No — *moje* nátura o tom neví! Že prý „práce je okrasou občana“? — No — *já* jsem se nikdy neparádil, to mohu říci! Že prý — ale copak je do všech takových pořekadel — já znám jedno jediné mezi nimi, které má trochu rozum: „Po práci si odpočinout, toť rozkoš!“ — hledám tedy vždycky to „*po*“ — rozumíte? — „*po*“!

Že by se tím způsobem člověk asi neuživil? Náš Havlíček řekl:

Lenoš a řvi,
dají mzdu dví!
Pracuj a kuš,
hubu suš!

— trochu sice hrubé, jak to už náš Havlíček uměl, ale on byl člověk tak poctivý, a všechno, co kdy řekl, šlo mu tak z hloubi duše — snadže chtěl přespříliš skromnému našemu národu dát jenom nějaké naučení. „Koně za ovsem běží, a osli ho dostávají“ — a on ten náš nebohý národ táhne odpradávna zrovna jako kůň — —

No — *já* bych práci *nebyl vynalezl!* Kdybych už byl zrovna musil něco vynalézt, byl bych asi ještě nejspíš vymyslil ty nynější „stávky“. Já, i kdybych byl bohatým, ba nejbohatším šlechticem, *ještě* bych stávkoval! Osm hodin lenošení, osm hodin odpočinku, osm hodin pro vzdělávání se v kartách a pro vychovávání koní! —

Ach jak tě miluju, „má milá lenost!“ Být Myslbekem, já bych tě dal do mramoru, svět by trnul nad tvojí krásou! Znáš přece tu překrásnou sochu „opilého satyra“ v mnichovské Glyptotéce? Jak „polo sedě a leže půl“ nahýbá se blaženě nazad — mladé tělo zrovna mu kyne — z každého svalu dýše šťastná opojenost, láska k životu — vidíš, a tebe bych udělal ještě mnohem a mnohem hezčí! Zrovna tě před sebou vidím! Ležíš „v mlíkové lázni, na máslovém polštáři“. Tělo buclaté a pružné jako právě rozpuklá růže. Jedna ruka natažena za hlavu, druhá na klidných ňadrech. Kyprá, vilně zakroužená ústa

poodevřena. Snivé oči dlouhou řasou napolo kryty. Kulatá — — ale copak je to platno, když já nemám mramor!

Ano, teď je k lenošení čas zrovna nejlákavější a nejpříhodnější! Cožpak strom proto květe, abych já si pod ním ani neuleh ? Cožpak palouk je proto tak pružný a vábný, abych já vedle něho kopal a se potil ? Ach, teď — zrovna teď je příroda v roce nejkrásnější! Les závodí svěží svou zelení i s nejbujnější krásou květoucích sadů. Sad je pokryt kobercem bílým a červeným. V zahradě voní lilie, rezeda, jasmín a růže. Na stráni květe mateřídouška a šípkoví. V poli květe obilí a v tom zase modrý kohoutek a chrpa, červený mák, bílý svlačec, žluté hadí oko. Inu, člověk by tu přírodu zrovna snědl!

Ale já — já bych teď nejraději seděl někde takhle na *vinici!*

V hezounkém domečku, při odevřeném okně. Před oknem košaté, ořechové stromy, za nimi terasy vysázené révím. Víno také už teď květe, a vůně jeho, silná, opojná, vniká až do světnice. Byl bych natažen ve dlouhém křesle a o něčem bych přemýšlel. O něčem lehkém, vzdušném, co jen tak jako mihotavý stín přelétává po lidské duši.

Například o cti. Snad bych se vzmohl i na zcela určitý případ. A přemýšlel bych, co by tak asi řekli Francouzovi, kdyby přišel a spustil: „Krajané! Francouzové! Já jsem se zavázal Němcům čestným svým slovem, že budu pracovat proti vám, proti vlastnímu svému národu! Vy nahlídnete — ‚čestné' slovo! — Moje ‚čest' — —"

Ale — mně se ta myšlénka s tou vinicí líbí! Co by to udělalo národu, kdyby nějakou koupil a mně ji daroval ? Vždyť bych já mu taky něco třeba za to uďál! Já bych — já bych třeba po několik let byl v politice jeho „vůdcem". Beztoho jsem si už dávno přál nějakou takovou tichou, nenamáhavou práci! A jak snadno možno, že by mně přitom napadl vskutku nějaký způsob překvapující, zcela nový! Já bych například — geniální myšlénka — vedl národ *za ruku!* Posud byl veden za nos.

Ano, ano — teď je nejkrásněji venku! Ale dlouho to trvat už nebude. Už nadcházejí známky, které věští: konec jara!

Jakmile začne obilí kvést, májová zeleň polí mění se v příděch žlutý! Jakmile začne louka květem a semenem se osazovat, je pohled její už mdlý, přihnědlý, bledý. Jakmile první ovoce se zjeví, je už po době nejveselejší. *Proto*, myslím, nechtějí „naši přátelé“ ani připustit, abychom my Češi měli z něčeho také ovoce, aby se nám pro budoucnost nastřádalo také nějaké símě, — chtějí, abychom byli napořád „zelení“, aby nám bylo pořád jen veselo — hodně veselo — —

Dlouhé to letošní jaro tedy už nebude! A jako by to každý cítil, hledí ho užít — zrána, podvečer jsou břehy řeky a veškeré naše sady procházejícími se zrovna posety. „Mladí tovaryši chodí po procházkách s panenkami, s manýrú řemeslnickú špacírují, špásují a žertují, i dobrý pozor na jazyk mají, aby před panenkami hanbu nespláchli…“

Ale také my starší se procházíme, bez panenek. Jenže nevím letos věru kam chodit! Těšíval mě sad na Karlově náměstí — už netěší! Je ovšem pořád půvabný — vždyť založen byl geniálně —, ale trochu otčimsky ho vloni i letos odbývají. Totiž co do jarní přízdoby, co do květin. Nečiním z toho výtku našemu městskému zahradníku: nedostává se mu asi prostředků, aby vyzdobil *všechny* ty naše sady. Také nečiním výtky obecní správě: máť na starosti tolik oficiálů, sekretářů, pánů radů atd., že věru nemůže myslit výdatně i na obecenstvo. Ale kdyby sebehezčí pan rada a třeba po celý den procházel se po sadu místo po kanceláři, — mně by tam záhon karafiátů byl milejší! Já se přiznám.

A pak je mně nápadno, že v městském sadu, kde sedává obecenstvo německy žvanící, je krásných záhonů hojně, a tam, kde býváme my hovořící česky, že je jich tak skrovně! Tu přijdou na člověka myšlénky přepodivné — —

Šel jsem tedy na nábřeží, tam jsou také sady. A pěkné! Stinné. S květoucími, vonícími akáty. Se svěžím vzduchem říčním. A vyhlídkou rozkošnou.

„Tam si posedíš — odpočineš!“ A přicházím blíž.

Ukrutný smrad! Z terpentýnu, špiritusu, barev. Všechny lavice sestaveny na hromadu. Lakýrníci v plné práci.

Teď, když sady mají sloužit obecenstvu, — *teď!* Jen co je

pravda: vše u nás v nejpravější čas! Ve všem zrovna vítězný rozum! A to nás také naplňuje pýchou...

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

No zaplať pánbůh! Jsem pro dnešek hotov!

Jaké já měl dnes strachy! Vlastně už od pondělka jsem v zimničním rozechvění! Pořád jsem si říkal: „Jen nezavaď tentokráte o politiku! Nebo vynadáš...“

Péro mi vypadlo samo. Válí se po papíře — rozkoší — rozkoší —!

NÁRODNÍ LISTY 25. května 1890

△ *V Praze 7. června*

„A není to věru maličkostí, přečíst v pěti dnech dobře spočtěných sto a patnáct velikých sloupců, jinými slovy 163 330 tištěných řádků, z nichž dala by se sestaviti kniha nejméně o 400 stránkách velké osmerky.“ — Tak stálo předevčírem zde, „pod čarou“. A vztahovalo se k posledním řečnickým zápasům na Pětikostelním plácku.

Dobrý muž, ten můj kolega, moudrý, rozšafný, učený — jen co je pravda —, ale někdy má přece jen takový podivný náhled —! Něčemu se pojednou obdivuje — najednou se mu něco obzvláště líbí —

Tak to že je prý něco velikého, „přečíst v pěti dnech 400 stránek veliké osmerky“! — „Čte-li člověk 8 hodin denně“ — a já zde na to upozorňuju, že nynější člověk, ať dělá co chce, všechno dělá netto po 8 hodinách denně — tedy: „Čte-li člověk 8 hodin a za hodinu průměrně přečte 30 stran, obnáší to 240 stran za den, 1680 stran za týden, 87 360 stran za rok. Počítáme-li osmerkovou knihu na 400 stran, obnášelo by to asi 220 svazků za rok.“

— Heč — tady ti to vypočítává věda statistická! *Pražádné namáhání to nebylo*, číst si po těch pět dní všechny naše mladočeské řeči: jen poněkud slušný čtenář byl by hravě a vesele za tu dobu přečet je netto *třikrát!* A já jsem přesvědčen, že alespoň polovina našeho čtenářstva vskutku to také učinila! Už pro „památku na ten velký vítr v Čechách“, jak mi řekl profesor S.

Nu dobře, já praničeho nenamítám, když někdo po dřívějším, dlouhém bezvětří považuje si tedy tu nynější parlamentární melu ihned za „veliký vítr“; ale byl to vítr jen jarní — ty podzimní bývají prudší — zaplať pánbůh, že jsme se mohli my čtenáři už trošičku tedy teď vycvičit, připravit na příští

podzim! Bude letos as ostrý! A bez cviku by nám pak nestačilo věru asi těch „osm hodin denně“!

Zatím může si taky tedy věda, zmíněná už statistika, posavadní sněmovní materiál zpracovat podle své chutě. Vypočítat si například, kolikrát který náš řečník průměrně za hodinu začíná slovy: „A pánové...“ nebo „Nechci trpělivost“; kolikrát v témž čase užívá výroku: „Velice se mýlí, kdo...“, „Není pražádné pochybnosti“ atd. Může si dle stenografických poznámek zanést také do svých ciferních tabulek, mnoho-li který řečník za minutu pronáší vůbec slůvek, — anglický parlamentář prý jich průměrně pronáší za hodinu 7000 až 7500 (tedy asi 120 za minutu, 2 za sekundu), francouzský 8400, italský 8600 — kolik tedy český? — to má svoji zajímavost, vědeckou důležitost!

Ó je — ó je, statistika — to je nesmírně zajímavá věda! Mohl bych to dokázat zrovna hravě, a jako jsem minule podal malou ukázku ze Zacherova článku „o cizomluvách“ („Eine ernst-lustige Fremdwörtergeschichte“), mohl bych podat zase dnes ukázku ze článku *Schránkova* „o statistických kuriozitách“ (*Der neue Demokrit*). Zajímavý článek, zajímavá kniha a pan dr. E. M. Schranka milý muž, na všechen způsob německý spisovatel nám sympatický, který ve spisech svých všímá sobě pilně také českých kulturních zjevů; ale statistické cifry a sumy bývají někdy tak dlouhé, tak těžké — a ono je teď vlastně už leto — a je tak horko — a člověku všechno hned na obtíž — —

Ovšem — čím se vlastně teď bavit!? Ulice začínají dnes už být fádní. Po vozových cestách drnčí fiakři ujíždějící s vaky a lidmi ku některé bráně. Po chodnících šourají se cizinci, s unaveným zrakem, líným krokem, s červeně vázanou knihou. Prohlížejí si nás, jako bychom byli ledajakým předmětem, překážejí nám, kamkoli se vrtnem — —

Propánaboha — ode dneška za rok! Až bude tedy výstava, hostů a cizinců jako by nasel! Vždyť věru Praha dnes už kvůli těm cizím se strojí a módí — ulice se rovnají, celá náměstí se zjinačují, na sta kandelábrů staví se na cesty, kudy proud cizinecký pohrne se as nejhoušť! Ba máme již i svůj

„časopis cizinecký“, Vilímkovu Prahu — časopis pěkný, originelní, je pravda — ale příliš moderní — až *příliš!* Úvodním článkem například je tam návod pro cizince, jakže „*Prahou za den*“ — — *za den* — a já tu Prahu studuju už přes padesáte let, a ještě jí zcela neznám! „Za den“ — to mne uráží, ano bolí — —

Arci, je to tak v duchu našeho času! Co je nám lidem nyní den — 24 hodin!? Za 60 dnů dostaneme se už kolem celého světa — co je Praha proti tomu celému světu! Nám Pražanům ovšem už je ona sama „celým světem“, ale pro cizince, „moderního cestovatele“ —?

Kdo dnes nevykonal alespoň už tolik cest, aby dohromady stačily na jednu takovou cestu „kolem světa“, ten vlastně nikde nebyl. „Kolem světa“ je dnes heslem všeobecným a podle toho hesla měříme si život, přírodu, vesmír — ba všecko!

Chrt, sob a holub. — „Chrt uběhne za sekundu 78 stop, za hodinu 12 mil. Kdyby touž rychlostí dodržel, oběhl by za 16 dní „kolem světa“. K téže cestě potřeboval by sob, který za den uběhne 96 mil, 48 dní. Poštovní holub potřeboval by jen 8.“

Žralok. — „Žralok uplave za sekundu 40 stop, za hodinu 6 mil; za 32 dny oplul by tedy „kolem světa“.

Lokomotiva. — „Totiž *neobtížená*, vykonala by cestu ‚kolem světa‘ za 19 dní; obtížená, jedoucí s rychlostí poloviční, potřebovala by ovšem dvakráte tolik času.“

Flinta, kanón, zvuk a elektřina. — „Puška myslivecká nese broky 300 stop za sekundu, koule dělová uletí za tentýž mžik 500 — 600 stop. Kdyby rychlost tu podržela, byla by za den ‚kolem světa‘, kolem něhož zvuk oběhne za půl dne, kdežto elektřina za sekundu asi 8kráte už obletí zeměkouli.“

Pěšák. — „Obyčejný pěšák za dvě hodiny pohodlně vykoná míli. Za sekundu činí to tedy $3^1/_3$ stopy. Kdyby kráčel nepřetržitě dnem i nocí, dostal by se ‚kolem světa‘ za 450 dní.“

Listonoš. — „Musí-li listonoš tři hodiny chodit dopoledne a tři zase odpoledne, vykoná za 360 dní 1080 mil. Poněvadž

pak Země kolem rovníku měří 5400 zeměpisných mil a číslice 1080 je v číslici 5400 obsažena zrovna pětkrát, vykoná listonoš, který 35 let slouží, cestu, jež by stačila sedmkrát ‚kolem světa'."

Atd.

Povídám — v Praze letos teď už není pražádná radost! A mimo Prahu? — venku? — „v přírodě" —? Ach bože, kdyby člověk byl alespoň trošičku ještě hloupý! Kdyby „věda" ho nebyla tak nadobro pokazila!

Vyjdu ven a slyším drozda. Zpěv přelahodný, kouzelný. Vtom vidím, jak drozd slétl k zemi, chytil velikánského hlemýždě a na místě jej pozřel. A tu mi již také připadá z „vědy": „Dorostlý muž musil by v tomtéž poměru při obědě celou hovězí kýtu pozřít."

Zahlédnu červenku. Není milejšího ptáčka u nás! A jak svižně běhá, jak obratně si sbírá svoji masitou stravu, „kteráž za jediný den rovná se dešťovce 14 stop dlouhé!" — „Vezmeš-li člověka prostřední velikosti a srovnáš váhu jeho s váhou červenky, lze snadno vypočíst, mnoho-li by člověk ten potřeboval denně tedy stravy, kdyby byl stejně žravý. A sice by potřeboval jitrnici 9 coulů objemnou, 27 stop dlouhou."

Ovšem — jsou-li číslice sebrané panem dr. Schrankou ve všem všudy správny! Co ale dělat! Spoleháme se jeden na druhého. A někdy nepochodíme.

Minule spolehl jsem se na pana Zachera. A pan Zacher byl se spolehl na sazeče. A sazeč na svoji „kasu". Ale „kasa" —

No jen když se člověk jednou srdečně směje —

Pardon! Na nejdůležitější bych byl přece dnes zapomněl! Vědu jsem arci upozornil, aby hleděla do podzimi zmoci si materiál podaný jí právě našimi sněmovními řečníky. Také čtenáře jsem laskavě upomenul, aby do podzimi zbystřil si ještě svůj čtenářský um. Ale zapomněl jsem na *řečníky!* Dokázali letos talent, je pravda. Ale talent ten je přece jen ještě jakoby *ve kolíbce!* Dá se přivést na mnohem vyšší stupeň!

Jistý učenec vypočetl, že *každý* muž denně mluví „průměrem po celé tři hodiny. Sto slov za minutu činí 29 osmerkových stránek za hodinu, asi 600 stránek za týden —"

A naši řečníci *všichni dohromady za pět dní* promluvili jenom 400 stran!

Arci — on mluví jeden po druhém —

Nemohli by budoucně mluvit dva nebo tři najednou?!

NÁRODNÍ LISTY 8. června 1890

△ *V Praze 14. června*

Výroční, červnový obraz: kolik ženských po ulicích, v domácnostech, kdekoli, tolik alespoň na nich *růží*. Ovšem, při nynějším obchodním zahradnictví zdobí se dámy růžemi po celý rok, ale dojímá nás to cize. Dáma chce nám jen ukázat, že má peníze a může i za sněhové chumelenice svojí osobě věnovat drahou tu zdobu. A sama ta růže hledí tak divně do vůkolního světa, zrovna jako ona, kterou Béranger našel u bohatého bankéře v pozlaceném kořenáči: „...Musím být krásna, musím! Musím svoji dámu zahalovat vonným svým dechem jakoby kadidlem — dala za mne za jedinou věru půl zlatky — rešpekt před zlatem!“

Teď v červnu je ovšem jinak. Teď má u nás růže svoje výroční právo a květe — vlastně *kraluje*, neboť jakmile začne ona po sadech kvést, všechny ostatní květiny ustoupnou daleko stranou, před ní, kteráž je „květů královnou, voňavkou bohů, radostí smrtelníků, obrazem Venušiným, zamilovaným květem Múz, myšlénkovou rozkoší pěvců“... atd. — atd.! Teď růže květe všude a všude, v sadě, za oknem, na lesním palouku, na polní mezi, teď je darem, rozkoší a ozdobou veškerému lidstvu — v městě „mandel po pěti nových“, venku zcela zdarma u šípkového keře! A tato, ta růže planá, divoká, ze všech je přece jen nejkrásnější: svítivé barvy, balzámového dechu, ovšem také nejbodavějšího trnu — trefný obraz mladistvé „první lásky“, věrný obraz děvčete, jež včera bylo ještě nevšímavé poupě, svítivého, balzámového, bodavého...

„— a do krve když bodne,
tak sladká hledí, dětinná,
jak byla by v tom nevinná —“

ech — beztoho — co je do první lásky, když trochu nezabolí!

Výroční obraz, každého roku přece však jiný. Mění se ženy. Přeměňují se růže. Jiné je světlo a jiné teplo. A jinýma očima přihlíží divák. Ale to zůstává stejné, že růže je teď zrovna nutnou částí ženského oděvu. Dokud si nepřipnula růži, není ženská dnes doobležena. Jenže některá připíná si jich příliš mnoho: červenou, bílou, žlutou — celý to pak program, viz kteroukoli Květomluvu! Jen *jedna* růže sluší a je elegantní zdobou, ať už je upnuta k vlasům, k ňadrům, kamkoli!

A sluší teď v červnu, v přirozené u nás době růžového květu, ženské *každé*. Ať už je mlada nebo stara, vdána nebo svobodna, hezka nebo méně hezka. Které sluší ale přece jen nejlíp? Těžko rozhodnout, osobní gusto! Řekl bych: té, ku které bys s chutí přistoupil a se uklonil: „Prosím, darujte mi tu růži se svých ňader — na památku!“

Některá pak bez dlouhého rozmýšlení růži odepne a podá s úsměvem — růže je jí jen symbolem radosti ze života. Jiná se pýří a zdráhá, a podá-li, podá teprv po prošení dlouhém — té je růže již zároveň symbolem lásky. A ještě jiná, aniž bys prosil, podá či pošle — přátelský pozdrav, škádlivý nápad, nebo třeba i láska šlehavá, palná. Jakož to tak přepůvabně líčí píseň Švéda Runeberga:

Čarokrásným, brčálovým lesem
děvčátko se samo procházelo,
růži utrhlo a tak k ní dělo:
„Krásná růže, kdybys křídla měla,
k svému milému bych poslala tě,
ke křídlům dvě přání přivázala,
ku levému a zas ku pravému;
první: aby horoucně tě zlíbal,
a pak druhé: zpět tě poslal ke mně.“ —

Dostaneš tedy růži, povoníš, snad i poceluješ, a pak uložíš do svého stolku. A léta míjejí a se množí a památky se hromadí. Až jednoho dne, nevíš ani proč, vyndáš zásuvku po straně stolku, obrátíš a vysypeš na plást. Prohlížíš, přebíráš —„Od-

kud je to?“ — „A odkud to?“ — ale ani nepřemýšlíš, sobě neodpovíš — to jsou památky ty, které by měly budit v tobě vzpomínku jenom veselou, jasnou — ono ale štěstí a veselí nezůstavuje v duši stopy — jizvy! Vtom náhle sebou trhneš. V ruce se ti třese nějaké dávno uschlé kvítko —

Proč budíš starý bol, proč nalezám tě dnes?
Proč vítr neroztřás tě tenkrát,
kams v dálku nezanes?

Ano, ano, to jsou ty staré jizvy, po nichž občas jako by přejel ostrý trn! To jsou ty těžké chvíle minulé, ty vzpomínky palčivé, ta — jak národní naše píseň tak dojemně i pravdivě dí —

Růžička červená
krví pokropená,
po naší zahrádce
rozsázená —

která stokrát uvádá a tisíckráte dovede rozkvést zas znova!

Takové památky, v šuplátku, v nějaké knize, ve své kapesní tobolce, má skoro každý. Herbář to, jenže obyčejně bez cedulek. Hřbitůvek, ale zpravidla bez nápisů. Někdy však i s cedulkami a nápisy. Jak zajímavá by se mohla učinit z takových věcí sbírka — na tisíce sbírek! Co by to bylo za „památníky“! Za „sbírky autografů“! Zvláště po šíře známých, snad i proslulých lidech!

Ihned se mi hlavou míhají některé upomínky.

Vzpomínám na *Jindřicha Heine*. Ano, i Heine choval památku takovou, — „*heinovskou*“! Popisuje ji Alfred Meißner. Zbytky červené růže, zapevněné na papír, a pod tím: „Rozmačkali jsme ji spolu dne... při obejmutí, když maminka byla ve vedlejším pokoji.“

Vzpomínám na *Karla Hynka Máchu*. Lupínek růžového květu, osamotnělý a přilípnutý nějakým klihem na pergaménově tlustý papír, jaký tenkrát v obyčeji; pod tím drobným a úhledným písmem „20. června 1826“ a podpis básníkův.

Vypravuje ovšem jen málo, ten lístek ojedinělý, a uvádí nás jen do „nálady“. — Jasnější mluvou vypravuje o osudu své lásky již Fr. *Vostřebal*, nadaný epigón z posledních let padesátých, záhy zesnulý. Drobná uschlá růže, chovaná v malé papírové kabelce, a na přední stránce té kabelky překlad Lenauovy sloky:

Nemá srdce od srdce
dále cesta vésti
nežli růži kvetoucí
v ruce lze donésti.

— Růže Vostřebalova je dosud v mém majetku, také lístek Máchův býval můj. Vyžádal sobě ho ode mne Alfred Waldau, když překládal Máchovy básně, a lístek nalezá se snad v jeho pozůstalosti, vedle *jiných* ještě upomínek na Máchu.

Vzpomínám na *Ferdinanda Raimunda*, jehož památku — sté narozeniny — slavili ve Vídni právě teď dne 1. června. Roku 1873 byl jsem se seznámil se Strampferem, tenkráte ještě velebeným vídeňským divadelním ředitelem, později v Americe farmářem, nyní již mužem „tichým“, zesnulým nedávno ve Štýrském Hradci. Pozval mne na svůj statek Wegscheithof v rakouských Alpách, zrovna pod Raxalpou, a vybrali jsme se tam s milým mně přítelem. Po několika stanicích odbočili jsme od železnice, jeli vozmo a navštívili cestou také hřbitůvek v horském Pottensteině, kde dle vlastního přání pochován Raimund. Na Wegscheithofě ukázal nám pak výtečný hostitel také některé vzácné upomínky svoje: na barikádový boj roku 1848 ve Frankfurtu, na herecké potulky po Uhrách, na Raimunda. Starý, velký arch, místy již až pomorančově sežloutlý, a v něm barevné stopy čtyr malých kytiček; z těch kytiček byly dochovány ale už jen dvě šťopky a nějaký úlomek zhnědlého listu. Dle direk v papíru mohlo se vidět, že kytičky byly kdys připevněny nití. A pod tím dole stála slova: „Od těch čtyr nevěrnic. Ferdinand Raimund.“ — Nevěrnice, a ihned čtyry! Raimund miloval mnoho a zkusil nevěry mnoho. Měl ze ženských skoro vždycky jen žalost. Kdysi se chtěla hezká dívka dát jím i unést; ale utekla — s jeho přítelem,

který jí měl být pouhým průvodcem. Jindy zase pokusil se Raimund kvůli dívce až o sebevraždu. Ještě jindy ucházel se o děvče, to ho nechtělo, Raimund oženil se s jinou, musil se dát zase pak rozvést, a nyní by ono děvče ach tak rádo si ho bylo vzalo, ale zákon stál jim už v cestě. Atd.!

Vzpomínám také na geniálního *Václava Šolce*, básníka „Českých chaloupek“. Půjčil jsem mu kdysi knihu, a když mi ji po dlouhé době vrátil, nalezl jsem v knize přiložený bílý papírek; v papírku byl úlomek rozmarýny a připsáno: „Spadlo jí se svatebních šatů.“ Měl jsem za svoji povinnost vzpomínku tu jemu vrátit. Přijal ji mlčky, zamyšlen. Pak se pojednou usmál, a — jako by ho to pudilo k veselosti — vyhrknul: „Zdalipak víte, že by mne byl policajt pro tohle sebral? Stál mermomocí na svém, že prý jsem ze země zdvihl nějaký šperk!“ — Později Šolc zpustnul — kdoví nebyly-li těžkou příčinou také ty „svatební šaty…“

Když oni jsou básníci také jen lidé a podrobeni slabostem lidským! A rovněž umělci jiní — a také vojevůdci — a politici —

Nebyla by to tedy hezounká sbírka, takový „erotický herbář“? Kdyby obsahoval jenom deset až dvacet kousků, k tomu pak vlastní upomínky — co tu životopisných dějů — různých dojmů — hrnoucích se myšlének —

Snad by nepřišel nikdo a řekl: „Seno — seno!“

A vzal některý z těch lupínků růžových, navlažil si jej mezi rty a zahvízdal posměšnou odrhovačku!

NÁRODNÍ LISTY 15. června 1890

△ *V Praze 28. června*

Pomohlo to! Měli valnou schůzi v Brejškově restauraci, po krátkém, ale velice živém rokování přijali jednohlasně rezoluci a zvolili dvoučlennou deputaci. Jeden deputát byl zrzavý a hleděl potměšile, druhý byl černý a hleděl divoce; oba byli ramenatí, svalnatí a ruce jejich se rozvíraly a svíraly jako kovářské kleště. Šli — šli — až přišli k optikovi. „Slovutný a vysoce ctěný pane! Ráčíte míti před obchodem svým, nad chodníkem do ulice, vyvěšený barometr, veliký, alespoň metr dlouhý. Ten inštrument je hanebný: pořád padá a pořád a pořád prorokuje mizerné časy. My ale máme toho letošního počasí zrovna již po krk! A pročež přicházíme v uctivosti a poníženosti, abychom vás jménem svým i jménem přemnohých jiných poprosili, byste dotýčný kverulovaný inštrument co nejmilostivěji sníti i odstraniti ráčil. Neráčíte-li nám vyhovět, dovolíme sobě vaší slovutnosti zpřerážeti hnáty.“ Kleště jejich přitom se rozvíraly a svíraly — optik šel, sňal barometr, obalil voskovým plátnem a vstrčil pod pudlík. To bylo v pondělí. V úterý už bylo obstojně. Ve středu už bylo pěkně a nebe světlomodré jako ta nová zlatka. A ve čtvrtek bylo už krásně a nebe klenulo se nad námi temnomodře a nedozírně jako tisícovka.

Ano, tohleto nám dělají optikové výročně! To on dobře ví optik, že mu nikdo takového barometrického čahouna neodkoupí, proto on ho nevyvěsí; ale když nastává městským obchodům mrtvá doba, chce on se bavit. Vyvěsí si tedy před krám ten veliký, volavý barometr, a sice „v úhlu“. Zavěsí uvnitř v krámě zrcadlo, zase „v úhlu“. A postaví naproti zrcadlu sesli, opět „v úhlu“. A na tu sesli posadí sebe. Přistoupí k barometru venku tedy první člověk a zamračí se. Přistoupí druhý a plivne. Přistoupí třetí se čtvrtým a začnou

klít. Optik se může smíchy se sesle svalit. A ono to trvává dlouho, nežli obecenstvo na to kápne, když barometr padá a *pak* je špatně, že tedy vlastně barometr dělá to počasí špatné! Nedivte se ale prosím optikovi!

Já být optikem, nejednal bych jinak! Vždyť on je optik konečně taky člověk a smí si z prsu matky přírody sát svoji rozkoš! —

Arci — nadlouho ráznost nespomohla! Včera bylo už zase špatně a dnes nebe ve své špatnosti pokračuje. Vždyť ale nemusí být snad ani tak příliš krásně! A ono nebylo ty minulé čtyry neděle beztoho také ani tak příliš špatně! Zrovna teprve před týdnem, dne 21. června, vyskočilo slunce o půl jedné a svítilo *až do 3 hodin 46 minut!* Starší lidé vybíhali a říkali: „Skutečně — *slunce!*“ Mladší ovšem se dívali jako letošní zajíc na první sníh! To bylo divení a koukání, pobíhání a točení, řečí a šumu! A nač by nám bylo tedy najednou *nyní* počasí krásné, úsměvné, lákavé, „cestovní“! Na cesty letos nejdem. Hojíme si kapsy po loňské výstavě pařížské — a pak — nač bychom my chodili někam, když odtamtud k nám letos také nikdo nepřichází! Okrašlujeme si kvůli cizincům Prahu, založili jsme si kvůli nim zvláštní, velký, „cizinecký“ spolek, vydáváme si pro ně zvláštní, pěkný, „cizinecký“ časopis — ale hotely jsou prázdny a hotelové omnibusy meškají u různých nádraží od vlaku k vlaku, a kdyby nemusily „krmit“, ani by po celý den domů nepřijely! Těšíme se tedy, že cizinci přijdou napřesrok. A slibujeme jim dnes už hory doly: rozmanitou zábavu, výborné pohostění, lanové dráhy, vyhlídkové věže, zrovna k neuvěření chutné, ba až znamenité biřtle atd. — atd. Kupodivu, veškeré časopisy pražské se teď najednou rozepsaly o tom „převýborném pražském zboží uzenářském“, kteréž „se těší pověsti světové“, na kterémž si cizinci „zajisté“ pochutnají — — odpusťte, že se tak prozaicky ptám — ptám se ovšem jen ve vlastním prospěchu — neví někdo, *kdeže* v Praze to výborné zboží prodávají?

Ne, letos není pranic s cestou! Letos seďme doma, a chceme-li něčeho zvědít o tom světě venku, přečtěme si to! Dnešního dne stačí věru už čtení, není už třeba cestování! Četl jsem

teď už potřetí Pokorného Potulky po Slovensku, tu knihu o kraji nám tak milém a krásném, tu knihu tak svěží, jako by ji pokropil horskou rosou, plnou citu a slunečního nadšení, plnou ryzé, démantové pravdy...

A čtu nyní Stanleyovo V nejtemnější Africe. Hrome — to je jednou kniha! Myšlénky vznešené — člověku se prsa vlní, až hrdlo zadrhuje! A zase nám to běží tou známou čtenářskou „mravenčí rozkoší" tělem až dolů do prstů u nohou! Zrovna jako za dob té čtenářské naivnosti mladé, když jsme ještě čítávali romány Fenimora Coopera o Indiánech, pralesích, prériích, krvavých nájezdech, poťouchlých bojích. Člověk by třeba tak rád setrval nad některou závažnou větou a vsál si ji do duše; ale už žene ho to dál a rozklepává zimnicí čtenářskou!

Věru, Stanley z cestovatelského revíru odstřelil nám nejlepší zbývající kousek! Kde teď ještě proslavit se co cestovatel!? Zbývá toho už jen tak málo: severní točna, jižní točna, Tibetské hory — a pak už jen hlubiny mořského dna a temniny zemského nitra — a poté — cesta do Měsíce, výlet na Merkur. — Ale na posléze jmenované cesty je prý už vyhlídka malá — „sic by byl zajisté k nám už také někdy přilítl cestovatel ze Saturna, z Urana," jak praví duchaplný Němec pan J. G. Schneider — „či by se snad vztahovaly četné mýty o bozích a polobozích, přilétlých k nám na slunečních povozech, k návštěvám takovým?" —

Stanley, kdyby chtěl, mohl by si teď ukrutných vydělat peněz! Vykonat poslední cestu takhle ještě jednou, nebo uspořádat jinou, ale jí zcela podobnou a vzít za veliký plat diváky s sebou! Víte, „do penziónu", jak se říká! Dostal by jich do tisíců a každý by platil tisíce s ochotou. Bože, vždyť ta rozkoš! Dnes vidět, jak krokodýl strhuje koupajícího se mouřenína pod povrch a voda se barví krví! Zejtra, jak lidožrouti výpravu přepadají a již si ohně na pečínky strojí! Pozejtří, jak v smrtelných bolestech svíjí se padesáte lidí raněných jedovatými šípy „trpaslíků"! Popozejtří, jak celý tábor je hlady téměř už umořený — tichý — zrovna jak hřbitov němý! Ach, to by byla rozkoš! Ovšem by se divákům nesmělo pranic při-

tom nepříjemného přihodit, mimo ty — ostatně tak sladké — otřasy hrůzy, mimo to lahodně vzrušující leknutí — ale to by pak byla už starost Stanleyova, on má přece zkušenost — snad by mohl, jako teď vezl celý ocelový, skladný parníček s sebou, vzít tedy nějaké malé, ocelové divadlo — —

Povídám: nadělal by si ukrutných peněz! To by bylo tak něco pro moderního člověka! Tadyhle popisoval Max Nordau nynější veřejné štvanice býků, koní a lidí v Paříži a tvrdil zcela doopravdy, že prý ten moderní člověk není vlastně pořád nic jiného než krvežíznivé zvíře, v němž ta „prvotní bestie žije dosud, nepřemožena, sotvaže trochu zkrocena, a hned při první příležitosti znovu zase zuří s pravěkou silou…“

„Vím, kdyby někde ve světě zápasy gladiátorů děly se zas po starořímském vzoru, ale zcela opravdové, aby přemožený byl dobit, aby bázlivější byli popohánění rozžhavenými železy, aby padlým vráženy byly železné háky do těla a mrtvoly koňmi tahány z cirku, návštěva že by byla obrovská. Ať sebevětší vstupné, dům by byl pokaždé vyprodán. Ať sebevzdálenější místo, zvláštní vlaky a ze všech stran by přijížděly denně…“

Napadá mi — vždyť tu máme doposud Dahomej! Tam se ročně obětuje ještě na tisíce životů lidských. Má se z takové podívané těšit jen nevzdělaný černoch? Proč ne také člověk vzdělaný, hledající „dojmy“? Král Denisu — myslím, že se tak jmenuje černý ten dobytek? — nechal by se asi za něco peněz, trochu rumu a několik soudků střelného prachu snadno pohnout, aby připustil ku svým obětem tedy ty „výletníky“, ty „zábavné výpravy“…

„V Paříži odbývají se teď štvanice býků, v Berlíně vystupuje teď na divadelním jevišti pan Krants, dřívější berlínský kat, i se svými holomky…“

…tedy by se také vyplatily výlety do Dahomeje! A výlety do střední Afriky, k lidožroutům. Nežli nám ti lidožrouti vymrou, jako už vymírají vačice, jako řidnou nosorožci — —

Musila by to být podívaná na ně, na ty lidožrouty! Studovat jejich jídelní lístek, zaznamenat si kuchyňské jejich recepty, „pro kulturní dějepis“ — a až by si napekli, navařili

a na bobek usedli — člověk by zajímavého toho obrazu nezapomněl pak snad nikdy — nikdy — —

Odpusťte — odpusťte, pánové a dámy! Nedivte se ale — při tom letošním počasí, kdy člověk beze vší fráze „by se ukousal“, tu přece je téměř přirozeno, když přijdou myšlenky až kanibálské —!

NÁRODNÍ LISTY 29. června 1890

KYSELO-OKURKOVO-ČASOVÝ FEJETON ČÍSLO I

(Spisovatel odmítá od sebe každou závaznost, že po čísle 1 přijde také ještě nějaké číslo 11.)

△ *V Praze 5. července*

Ukrutná je teď fadesa! Nic se neděje, čím by se duše vzrušila, nač by člověk myslil, co by, jak se říká, „běželo za ním".

A přece za mnou něco běží! Zlost — dopálenost! Kdybych vám sdělil příčinu, snad byste se mi v prvním okamžiku smáli — a já bych se tím zbytečně pozlobil znovu, ale pak byste se přece jen zarazili — přemýšleli — — no já vám to třeba tedy řeknu!

Dejme tomu, že by mne dnes napadlo sepsat několik tragédií, krásných, vznešených, zrovna aischylovských — *co by se řeklo?* Řeklo by se: „Jsou krásny, jsou vznešeny; ale už staří Řekové..." — Nebo že by mne pojednou napadlo dát se volit do parlamentu a řečnit tam mohutně, ba až unášejíc, zrovna jako sám Cicero —? „Mohutné, unášející; ale už staří Římané..." — Nebo že bych se dal nad Podbabou do staveb a postavil tam celou vznešenou, věčně slavnou Akropolis: Parthenón, Erechtheum, Propyleje —? „Vznešené, věčně slavné; ale už staří Řekové..." — Nebo že bych sebral několik armádních sborů, vyrazil za bránu a obratem ruky dobyl půl Evropy jako Caesar —? „Hrdinné, velkolepé; ale už staří Římané..." No tak vás vezmi tedy čert! Když už udělali všechno staří Řekové a Římané, nepotřebuju *já* nic dělat!

Je to zrovna už nemoc, ba je to mor! Jediného člověka dneska tu není, píše-li učenou knihu, třeba jen o ředkvičkách, aby hned první svou kapitolu nenadepsal: „Ředkvičky u starých Řeků a Římanů". Píše-li třeba kratičký jen článek, například o psotníku, aby tam nepostavil větu: „Je známo, že již u starých Římanů..." Posadí-li se na pódium v sále Měšťanské besedy ku veřejné přednášce o ženských líčidlech, aby nespustil: „Již staří Římané..." Propánaboha, prosím vás, řekněte mi upřímně: nelezou vám ti staří Řekové a Římané už z krku? Mně lezou!

Ba už je to vskutku děsné!

Kdepak se v nynějším okamžiku ctěný můj čtenář tedy nalezá? — Kde? — Čtenář se na tu odpověď tváří ňák kysele, řekl bych rozpačitě — — že na venkově? ve vesnickém domku, jak toho žádá „moderní zvyklost“? Hm — moderní zvyklost! „Už staří Římané“ chodili na letní byty! Stavěli si svoje vily v Sabinských horách, na zátoce Neapolské a odtud až k Misenům vzhůru — vily nádherné, o jakých nemáme dnes ani ponětí, jejichž pilíře šly až daleko do moře, kvůli lepšímu chládku, jejichž parky byly „jak Lukrinské jezero veliké“, čti Strabona, Cicerona, Seneku! Ostatně je to věc docela rozumná, protože zdravá, takový byt letní — jenom, čtenáři, je-li v tvém domku také dost ticho, máš-li tam dosti klidu, abys nenaříkal zrovna jako ten „starý Říman“ Seneka, který bydlel kdysi v chambre garnie lázeňského domu v Bajae, kde ve dne v noci pod ním zuřil zrovna pekelný rámus! Že nemáš bohužel zcela ticho? Že tvůj hospodář často se pere se svojí ženou? Že ji často bije? I ty můj bože — „už staří Řekové a Římané“ tloukli své ženy! A svoje milenky! U Theokrita čteme, jak Aischines dal svojí milence Cinisce při obědě pod stolem dvě facky. Ovidius sám se nám přiznává, že kdysi ukrutně natlouk svojí milé. A přitom radí ženským, aby tloukly taky — aby škrábaly — —

Nebesa — ten čtenář je mrzout! Chodí po pokoji a bručí pod sebe zrovna jako medvěd! Inu — — „už staří Římané“ bručeli jako medvědi, „sicuti ursi“! Vždyť já se čtenáři ani nedivím — tohleto počasí, ten každodenní dešť — a zrovna teď se lije už zase znova! Cože říká čtenář? Až přijde poštovní poslice, že jí zakroutí hrdlo? Že ta baba už před týdnem prorokovala: „Od zítřka máme tedy pěkně?“ Nedělal to čtenář! Za prvé by mohl proto mít naposledy s úřady mrzutost. A za druhé nevykonal by tím pranic, co by bylo nové. „Už staří Římané“, a to podle císařských nařízení, házeli „Chaldejcům a jiným falešným prorokům“ oprátky na krk —

No to jsem věru rád, že jsem se přimluvil: zrovna baba přichází! Přináší noviny a odněkud dopis. Aha — od paní manželky, z mořských lázní; panička musila tam prý kvůli zdraví!

Čtenář je nějak na rozpacích, neví, po čem dříve sáhnout. A sáhnul — po novinách — ó vy muži — vy muži! — Něco tam tedy nového? zajímavého? Málo! Článek o *Helgolandu*, jenž teď postoupen Němcům. O jeho obyvatelích původu frísského, o Frísech vůbec — „už staří Římané“ psali o Frísech: Tacitus, Plinius, Strabo, Pomponius Mela, Dio Cassius, Ptolemaeus, Vellejus! Dále: obšírná zpráva o tom, že se teď při úpravě správních okresů v Čechách nedbá dosti spravedlivě *národnostních hranic* — inu arci že nedbá! Kdo má moc v rukou, nedbává nikdy — „už staří Římané“ při svém rozdělování všelikých krajů na okresy nedbávali národnosti a ublížili tím nynějším geografům! — Pak zase kousavá notice, že páni *aristokraté* mimo ochotnické hry na divadle podniknou teď také *ochotnické produkce v cirku!* Baron B. že je prý přímo znamenitý na visuté hrazdě, hrabě M. výborný krasojezdec, kníže A. přímo „rozený“ klaun — nic nového — „už u starých Římanů“ sdíleli se „šlechtici“ v cirku, Nero co krasojezdec, Antonius s jakousi tanečnicí co Bakchus — —

Noviny odlítly — *konečně* sahá pan manžel po manželčině lístku! Rozvírá jej pomalu. Venku vyskočilo slunce; ale na tváři manželově, sotvaže pán čísti počal, vyskočil mrak. „Doufám, že tě těmato párma řádkama…“ — panička začíná mu vždycky tak „všedně“! Inu, my máme pro listy tedy svůj prostonárodní sloh — „už staří Římané“ měli pro listy svůj prostonárodní sloh: „Si vales, bene est…“! — Tvář manželova se zakaboňuje víc a víc — píše snad panička „už zase“ o peníze? — Oko se povzneslo a hledí k výši — upřeně, někam do dálky, jako by prostorem kams proniknouti chtělo — popisuje panička snad až příliš živě hlučné rozkoše lázeňského života? budí se přitom v duši nějaké podezření? — ano, ano, „už staří Římané“ říkali o paničkách z lázní se vracejících: „Přijela co Penelopa, odjela co Helena!“ Pěkné to slovo pochází od Marciála, a soudruh jeho, lyrik Propertius, prosí úpěnlivě svoji milovanou Cynthiu: „Ach nechoď mi do těch lázní — hrom tam do těch léčivých pramenů, u nichž se věrnosti zapomíná!“

Vidím ale, že čtenář pustil lístek na zem a pokročil k oknu.

Vyložil se, dívá se do zahrádky. Prostá zahrádka selská — ty jsou u nás jedna jako druhá! Slunečnice, slez topolovka, „gladiolus communis“ čili mečík obecný, „delphinium Ajacis“ čili ostrožka polní — „již v době římské uvádějí Theophrastus, Virgil, Columella, Dioskorides, Plinius tytéž druhy, které podnes v selských zahrádkách se sázejí“ (Lumír). — Za plůtkem hrajou si děti. Holčička nechává poletovat na nitce uvázaného chrousta — „už děti starých Římanů“ uvazovaly chrousty za nožičky! Kupka malých hochů zase hraje si čtyřmi malými dřívky a stočeným šátkem „na krále“ — „už staří Římané“ znali tuhletu hru „na krále“, Tacitus nám ji popisuje a nazývá „sortium consuetudo simplex“ —

Čtenář se teď pojednou nějak ušklíbá — drbá si špičku nosu, obličej se mu prodlužuje — hehe rýma? Honem tedy kapesní šátek — „už staří Římané“ užívali při rýmě kapesních šátků, nazývali je „fascitergum“, „sudarium“... I vždyť není ani divu při tomhle počasí — den co den zmoknout, den co den dostat studenou lázeň — „už staří Římané“ nenáviděli studených lázní, a Horác mluví o nich přímo až s hrůzou! Jen vždycky hodně horkou polívčičku hned po takové lázni — takhle nějakou dobrou rybí? Copak bychom říkali například makrelkové? — i ty hubičko mlsná! — no, „už staří Římané“ rádi makrelkovou nazývanou „garum“ — — Abych ti dal ke všem čertům už jednou teď pokoj? Že ti do makrelek nic není? — ach, ono do nich nebývalo někdy ani „už starým Římanům“ — hned Marciál si hvízdá:

„Co mně do makrely jest, jež rozvařena
zde se kouří“ — —

Abych pro všechny svaté, pro všechno na světě konečně už držel hubu? Že ti „staří Římané“ lezou ti už z krku? Inu oni „už starým Římanům“ lezli staří Římané „už z krku“ — čti o tom třeba Juvenála. — „Svírají se mi nad těmi lidmi nechutí prsa, pýchají mi už z krku“ —

Jenom chvilinku teď ještě, čtenáři můj dobrý, sladký, příjemný — ty moje zlato! Jen co si spočítám honem napsané

řádky, abych věděl, zda pro dnešek jsem tedy už hotov. Jiní spisovatelé počítají na stránky, na archy, na svazky, my žurnalisté, lidé nejmodernější, počítáme jen *řádky* —

Hrome — počkat — počkat! — Kdepak mám honem Th. Birtsovo dílo Antické knihy — !? —

Tady — —

Kapitola *čtvrtá*: „Ptáme-li se starých Řeků a Římanů, čímže měřili rozsah svých spisů, slyšíme odpověď: ‚řádkou‘ “ — —

△ *V Praze 12. července*

Neračte se proto na mne horšit, ale já si dnes věru připadám jako ten *Rabelaisův* tento —

Čím víc se do myšlének zavrtával,
tím více cítil, jak mu uší pár
přijímal na se pravý oslí tvar
a přímo do ukrutné délky vstával —

hlavou mi to víří a já se cítím tak hloupý — ba ještě hloupější — ach už co nejhloupější —

Ale to je to, že jsem si věc, o které chci mluvit, pořádně ještě ani nerozmyslil! Ještě mi ovoce zcela nedozrálo, a již je chci česat. Je mi tak divně, jako bylo Heinemu, když se zamiloval do velmi mladé holky a považoval téměř za hřích učinit jí už svoje vyznání lásky a nevěděl, má-li nemá-li nějaký růček raději tedy ještě počkat —

Tak mlada byla, šestnáct let —
až mně jí bylo líto,
však jakýs vnitřní hlas mi děl:
Jen neodpouštěj jí to!
Je hezka, přijde jiný hned
a bude hřích mít z toho,
a sjímat hříchy z blížních svých,
to platí v nebi mnoho!

Když je nás fejetonistů a jiných spisovatelů ve světě také tak mnoho! A člověk neví, kdyže který by mohl přiskočit, člověka předejít — tedy raději už do toho — stůj zde dnes už:

Kyselo-okurkový časový fejeton číslo II, jednající o druhém zvyku nás moderních spisovatelů: *o citátech!*

Ne: *proti* citátům zde nebudu psát! Proti „starým Řekům a Římanům“ píše se to snadno, ti už člověku neublíží; ale proti živým, svižným, bujným, jak šípka rychlým citátům — člověk se ani nenadá, a už má za uchem jednu! Kamkoli kouknem, kamkoli naslechnem, všude jich plno. Sviští nám nad hlavou, zvoní na nás z nekonečných dálí, pletou se nám do každého kroku, do každého dechu. Čti báseň: je zbudována na citátu. Čti úvodní článek: hlavní pointa jeho je citát. Čti knihu: alespoň na každé čtvrté stránce citát. Poslechni si kazatele: začátkem jeho je z Písma citát. Poslechni si prostého muže: každou chvíli z národního mudrosloví citát. Citát zde, citát onde, citát všude! Kdysi procházel se duchaplný *Bourget* s jistým pařížským hercem a pozorovali dva hluchoněmé, jak mluví rukama. Pojednou dal jeden z němých druhému nehorázný pohlavek. „Copak bylo *tohle*?“ táže se herec. — „To? To byl *citát*!“

Nynější svět žádá neuprosně, aby člověk byl duchaplný. Můžeš být zlý, můžeš být naprosto ničemný, ale *musíš* být duchaplný. Jenže je to věc obyčejně těžká! „Jen ten je duchaplný,“ praví *Vrchlický*, „který je pořád duchaplný: jehož duch se nám objevuje v podobě stále jiné a jiné.“ Ano — odkud ale toho vždycky hned nabrat! Člověk není ani vždycky v tom rozmaru, ani vždycky při fyzické té síle, aby co chvíli byl jiným a jiným, a pořád duchaplným! Tu pomůže pak vskutku jen citát. Vždyť není pražádná otázka, když úplně v něčem souhlasím s Voltairem, když jsem tak proniknut některým jeho výrokem, že jej zcela přijímám za svůj, že jsem alespoň v tomto okamžiku s Voltairem na stejné duševní rovni!

Citáty jsou nám dnes ti „služební duchové“, o kterých vypravují orientální pohádky: kdykoli jich pomoci člověk potřebuje, oni jí skytnou. Citáty jsou, jak je kdysi *E. Valečka* trefně označil, „stereotypovaná slova, přenášející se z pokolení na pokolení“. — „A jsou,“ zase dle *V. Vlčka*, „jiskry, jež vydává elektřinou již prosycený lidský duch — nech je lítat

a bít sem tam, kolikráte chceš, ony lítají a bijou stejně vždycky zas znovu!“

Citáty jsou ale — abych také já jednou něco řekl — údělem jenom nás mužů. Ženy jich neupotřebují téměř nikdy, žena je sama sobě dostatečný citát — „Já vždycky říkám…“ — „Copak jsem to vždycky neříkala?!“ Ženská má ve společnosti zbraň naprosto jinou: tělesnou svoji krásu. Každá ženská chce být alespoň trochu tedy krásná, každý mužský chce být alespoň trochu tedy duchaplný, a když nedala příroda, pomáháme si oba: my se naličujem! A proto, jako kbelíčky s líčidlem, existují také kbelíčky citátové, s prarůznými etiketami: „Konkordance“, „Kniha kněh“, „Maják na cestách života“, „Okřídlená slova“, „Pokladna citátová“, „Duch spisů Shakespearových“, „Encyklopedie biblická“, „Encyklopedie humóru a vtipu“ atd. — atd., všechny duchaplné výroky v nich uspořádány pěkně podle abecedy, podle obsahu, podle účelů, aby nedalo už veliké práce.

Chcete-li, můžete právě uvedené knihy nazvati si třeba také i „knihami kuchařskými“. Radíme se s nimi, do jakého „láku“ naložit si ducha, když jdeme do veselé nebo do učené společnosti. Vyhledáváme si v nich rozličné „koření“, když píšeme novinářský článek. Ba někteří umějí z nich uvařit zas až celé nové a veliké knihy — viz různé „Demokrity“! No, neškodí, jen když ty knihy mají také zas svoji cenu! Ona je konečně každá kniha jenom „myšlénková mozaika“. —

Ten drobný kámen beřeš odkudkoli,
však duch tvůj ze všech obraz — krásu tvoří —

jak praví *Victor Hugo*.

Arci se řekne: Líp je přece jen pracovat samostatně; kdo sám ze sebe, má největší cenu. Pravda! A pobídka v tom ku pokroku! Také jsou zajisté krásny ty verše *Corneillovy*, které praví:

Vždy pojídej jen domácí svůj chléb,
vař sobě ve hlíněném vlastním hrnku
a sedej za svůj vlastní hrubý stůl,

i budeš šťastnější, než kdybys kdesi
za cizím zlatým stolem... atd.

— ale co je to všechno platno, když, kdo myslí sám, *daleko* není považován za tak chytrého jako ten, který myslí za pomocí jiných! A když my všichni *chceme* vypadat chytře!

Vem, bože, samolibost z našich duší,
a nebudem pak věru stát už za nic!

pronesl *Vrťátko* pravdivě. A také si ten „samomyslec" věru ani nedůvěřuje. Zpočátku ano, dokud je mlád, když sotvaže vyšel ze škol; ale později, když sezná už světa — „Zpočátku velký, hrdý slon, pak malý, skromný komár," tak nás líčí *Turgeněv* — všechny!

Tedy raději: jako děti, voděné stále na popruhu! Popruh citátový je pevný, výdatný. Tisíce a tisíce myšlének dodneska zatkáno už do něho! „Dnes, na konci 19. století," praví *Veselý-Benešovský*, „můžeš pomocí citátů dokázat už všechno: najdeš si jich tisíc pro a tisíc zase kontra!"

Snadže spáchaly citáty — říkává se jim často také „hesla" — ve světě už dosti zlého. „Nejmocnějšími ze všech démonů po zemi poletujících jsou slova," řekl geniální lord *Sorcerer* — jakž teprve tedy taková ustálená, všude platná slova! Snadže kvůli nim byly už války, teklo už dosti krve, rozzuřovali se národové proti sobě; ale citáty způsobily zajisté také už mnoho dobra! Připomínám zde jenom mnohá slova vyšlá z nadšených úst Kollárových a poletující u nás již po půl století! Tu arci šepceme sobě pak krásný výrok *P. Votky*: „Slovo z hlubokého, nadšeného ducha vyšlé připomíná nám oštěpy starých Hindů: mrštěny rozštipovaly se v šípy četné, jichž hroty plály neuhasitelným ohněm a vše roznítily, čeho se dotkly."

Byl by věru již čas napsat o citátech něco tedy vědeckého. Jejich děje- nebo přírodopis. Dostat je do soustavy a ostře ohraničit každý jejich oddíl. Rozeznávat: učené a jen občanské, svaté a světské, staré a nové, opravdové a žertovné, chytré

a hloupé, případné a neporozuměné, věcné a jen ozdobné, příjemné a protivné, pomíjitelné a neumořitelné, pravé a falešné — —

Ano, jsouť ve světě i *citáty falešné!* Mnohý spisovatel potřeboval by pro to, co říká, dokladů — udělá si je tedy a přivěsí k nim „dobrou firmu“. Jiný má myšlénku, již považuje za tak pěknou, že by bylo škoda, kdyby svět si jí nepovšim, — pomáhá jí tedy akreditovaným jmenem. Ještě jiný páchá z čiré rozpustilosti takovouto citátovou faleš. V tom oboru dějí se někdy věci zrovna až děsné! Tak — nejlíp doložit vše hned příkladem — není v tomto mém dnešním článku ani *jediný citát pravý, všechny jsou falešny!*

Ani jediného z uvedených dnes spisovatelů nenapadlo, aby řekl, co mu zde do úst kladu! A moje drzost šla tak daleko, že jsem výroky podkládal i mužům dosud živým, ba zrovna mezi námi žijícím! Vybrav sobě písmenu „V“!

Ano, ona šla — ach — ještě dále! Tak například citovaný Bourget ani nikdy nežil — ačkoli se nedá upřít, že zrovna u Paříže nalezá se vesnice jmenem Bourget, kde by se duchaplný ten muž byl zcela dobře mohl narodit! Rovněž konstatuju s politováním, že Jeho Jasnosti, geniálnímu lordu Sorcereru, neráčilo se dosud uviděti světla tohoto světa — —

A teď se vsázím, oč chcete, že z desíti čtenářů devět s úsměvem si praví: „I vždyť mi to bylo hned tak nějak...“

Hrome — co mi teď napadá — naposledy jsem si u čtenáře pokazil dnes pro všechny časy kredit! A stane-li se a já napíšu: „ ‚Marné volání!‘, jak praví Hynek Mácha,“ — zavrtí čtenář hlavou, položí si ukazováček na nos a řekne: „Mácha ?— Mácha...?“

A jakpak — to je myšlénka už děsná, mráz mě přebíhá! — jakpak, napadne-li nějakou podskočnou duši a ona si udělá padesát citátů, a všechny na moje jmeno, a udělá z toho článek, a dá jej do novin —

A já si budu musit sednout a napsat:

„Slavná redakce!

Na základě paragrafu 45“ — necituju už zase falešně? —
„žádám, aby na témž místě a týmž písmem stálo:

Není pravda, že jsem řekl:...

Není pravda, že jsem řekl:...“

Padesátkrát za sebou!

NÁRODNÍ LISTY 13. července 1890

△ *V Praze 19. července*

To dnešní moje říkání patřilo by vlastně do doby zimní. Když člověk sedává doma, zády ke kamnům, s nohama daleko dopředu nataženýma, s hlavou nakloněnou, a tak na ledacos myslí. Když venku tříská vítr, komínem to hučí a naříká, člověk se lehýnce, příjemně zachvívá a zabírá se myslí svojí schválně do věcí, jež rozechvívají jen ještě více.

Na západním břehu Francie leží ostrůvek Oleron a tam, ve vesnici Les Boulassiers, žije mladý pastucha Montant, který léčí nemocné. Velmi jednoduše. „Vyzve pacienta, aby zasedl naproti němu na sedadlo a vyprávěl mu o chorobě; mezi vypravováním hledí mu pevně do očí. Pak vezme ruce nemocného do svých a postaví své nohy na jeho nohy. A po několika minutách přejede několikrát rukou přes chorý oud a praví s prostotou nazarénskou: ‚Vstaň, jsi uzdraven!‘ A vskutku je nemocnému ihned ulehčeno, ano mnohý po první hned návštěvě byl zcela uzdraven.“ — Příval nemocných do Les Boulassiers je veliký, takže úřady musily tam již i četníka poslat. Ale kupodivu: četník je o Montantově divotvorné moci sám skalopevně teď přesvědčen! A ještě podivněji: německý novinářský korespondent, píšící o tom všem dlouhánskou zprávu a dostatečně známý tím, že rád lid francouzský líčí co hotové hlupce, mluví o věci zcela zamyšleně a vypravuje událost z vlastního života, kdy těžce se do ruky nožem říznul a krev mu zastavena byla jen „magnetickou silou“ muže starého, napolo blbého…

Přečetl jsem si tu korespondenci, svěsil jsem ruce, natáhl nohy, naklonil hlavu a zamyslil se.

Vidím se, jak sedmi- či osmiletý hoch ležím kdysi doma na zemi. Měli jsme jedinou, nevelikou světnici, která byla zá-

roveň bytem a krámem. Postele rodičů oddělovaly prostoru jaksi na dvě části a sáhaly dolejší pelestí skoro až ke dveřům, takže tu vybývalo místečko jen malé. A na tom místečku byla po zemi rozestřena poslámka a na té jsem tedy ležel, obnažený po pás a obrácený obličejem dolů. Maminka klečela opodál a tiše se modlila; bradička se jí chudákovi pohnutím třásla, obličej rudnul a po lících jí kanula slza za slzou. Otec stál odvrácen ode mne a hleděl oknem ven. A nade mnou se sklá-něl cizí muž, starý, nevelký a hubený, opálené, silně vráskovi-té tváře, oděný v bílý šat spodní a přes to ve vlněný bílý plášť, tehdejší to český oděv ovčácký, a měřil mi „na oubytě“. Kladl mi sem tam dlaně, třel mě po těle — jednotlivostí dalších už nepamatuju: nebýt mé plačící matky, byla mi celá ta situace tenkráte dosti lhostejna. A byl bych snad během let docela na ni i pozapomněl, kdyby matka, kdykoliv jsem pak věštil, jakže „jednou“ budu po světě cestovat a po dalekém moři jezdit, nebyla mě pokaždé napomínala: „Nechoď, hochu, kdoví, co by se ti tam stalo — nepokoušej pánaboha! Nevíš už, že ti tenkráte ten ovčák oubytě do moře zažehnal? Ty už jsi nám nadělal starostí!“

Ba nadělal! Vidím se, jak nedlouho potom stál jsem už zase před tím ovčákem. Díval se mi hezkou chvíli upřeně do ne-mocných, obepínajících se očí, pak mi přiložil na ně palce svých rukou — a to trvalo dlouho a dlouho — a pak mně tři-kráte na oči dýchnul…

A vidím se o tři leta později, jak — za doby prázdnin — sedím na zápraží venkovského statku, držím oběma rukama nohu a jakýs vesnický podruh mi na patě zažehnává nádchu. Pamatuju se, jak tlačil k patě dlaň, jak prsty své ruky kroužil pak kolem chodidla a přitom pronášel říkadlo, jež končilo asi…

„abys odešla (nádcha) na moře červený!“

Následujícího dne běhal jsem už zas o závod s kluky. Zda-lipak věříte, když se mi po letech pak událo, že jsem co muž stál na břehu Červeného moře, že jsem sobě vzpomněl na ono zápraží selského statku, na zažehnávajícího muže — a po-

jednou že jsem cítil nepříjemné mravenčení a trnutí v patě? Až mi noha v třemenu zacukala!

Proč to všechno povídám? I jenom tak, že „jsme zrovna při té řeči“! Ačkoli, kdybych chtěl, mohl bych všem těm třem případům přisuzovat také i rozhodnou váhu. Ať už to léčení pomohlo, nebo nepomohlo — to je váhy teď nepatrné —, tolik vím jistě, že v žádném tom případu neužíváno nějakých vodiček či léků, že celé léčení bylo zkrátka jen „léčení magnetické“, o jakém tedy tolik se nyní mluví. Byl to „transfert“, o němž jste tento týden četli také v „Různých zprávách“ tohoto časopisu. Našliť francouzští lékaři, že lze nemoc z hypnotického člověka převést na člověka jiného, magneticky s oním spojeného, a naopak že lze ze zdravého člověka na nemocného převádět — zdraví. Faktum je zde, do ostatního mně nic není, to je věc pozorujících lékařů.

Ovšem — podivné faktum! Které může podvrátit i nejumínění nější rozumy a zvrátit i nejstarší pořekadla naše, ba i to význačné:

„Žádný žert:
dva jen jsou tu neúplatní —
smrt a čert!“

Zbyl by teď už tedy věru jenom čert: smrt by se dala přece někdy uplatit a zdraví od někoho koupit!

Prapodivná ta naše doba! Vše se vaří jako v obrovitém kotli, klokotá, vynořuje a ponořuje, nejrůznější „ismy“ se tu varem hrnou jeden přes druhý: hypnotism, magnetism, spiritism, mysticism, sympatism, animism — a na jedné straně stojí pietism s kuchařskou sběračkou a hledí svářet to podle své chuti, a na druhé straně stojí přemýšlivý vědecký skepticism, a já ovšem vidím, tento že vyhraje jistě! Už se chlubí některými až překvapujícími rezultáty! Ale — opět kupodivu! Přichází zase jen k témuž, co znalo se už před padesáti a více lety, jenže tenkráte znalo se to dle nahodilé zkušenosti, dnes dle vědeckého zkumu!

Už před padesáti a více lety léčily se všeliké „podiviny a ostudiny, nákažliny a uhraněliny“ i jiné „iny“ magnetic-

kou silou, jenže sobě síly té bylo vědomo leda dotýčné „médium“, dívavé obecenstvo pak že přičítalo výsledky sprovázejícímu žehnání a říkání a zaklínání, nošení amuletů a požívání chlebových kůrek, popsaných divnými slovy!

Už před padesáti a více lety hledali lidé pomoci u magnetických médií, jenže nevěřili v magnetickou sílu osob jednotlivých, nýbrž věřili třídám celým, odedávna privilegovaným, k nimž náleželi: baby, ovčáci, hajní, rasi, katovi pacholci atd.

Už před padesáti a více lety věděli lidé ledacos zajímavého a důležitého o síle magnetické, například ono vědělo se u nás, že starcům je prospěšno spát v jedné místnosti s mladým a zdravým lidem, že je dobře dát „dědečkovi a babičce od vnoučat vyhřívat lože“, a ejhle: dnes se učí zcela téže věci, a slavný Gounod jen tímto způsobem nabyl lepšího zas zdraví!

V lidu našem musí být stop takového dřívějšího prostonárodního léčení atd. ještě asi mnoho; něco je již sebráno a uveřejněno, jiné ještě nejspíš by se našlo. Časopis českého studentstva položil si posléz otázku: Cože budou naši studující o prázdninách teď činit? Mezi odpovědmi stojí také: Budou sbírat pověsti i jiné zjevy ryze lidového národního života. Píšu pod to: „Probatum erit!“

Divné věci, povídám — prapodivné! Člověk si tak ledacos teprve připomene, když ty prarůzné zprávy, z širého světa se na nás sypající, bedlivě čítá!

Když jsem byl tak asi šestnáctiletý, trávil jsem prázdniny v horách, v myslivně. Mým hlavním kamarádem byl tam starý hajný. Věděl tak ledacos, co mne překvapovalo: uměl nejdivnější věci vyčíst z mechů po lesních stromích, učil mne, jakže nalézt si lesem cestu podle hvězd na nebi, atd. A jednou se zastavil a ukazoval na určitý bod mléčné střídy a pravil: „Vidíte, mladý pane, tamhle na té bílé cestě je do nebe díra. Tamtudy bychom se dostali ze světa.“

Díval jsem se na něho, zdali si netropí smích; netropil. Na nebi jsem já ovšem neviděl tenkráte ničeho, ale později jsem v českém životě slýchal ještě často o té „díře v nebi“, a jiní as slýchali taky. A tadyhle čtu, že se kémus astronomu pomocí fotografie podařilo objevit ve mléčné střídě skutečně odvor

zcela černý, propast či díru, kolem které víří myriády hvězd, atd.! A sice právě v končině té, kterou mi označoval starý hajný!

Vždyť já neříkám, že na sítnici starého hajného fotografovala se tenkráte už tak podrobně obloha se svými hvězdnými divy! Nehádám také, že žije v lidu našem zcela určitá tradice o té „díře v nebi“! Netvrdím a nemyslím vůbec zde pranic — vrtím jen dle práva svého hlavou, jiní ať si hlavu lámou!

Jenom pilně snášet vše možné, aby si ji mohli *hodně* lámat!

Jakže to pro prázdniny radil českým studentům ten jejich časopis?

NÁRODNÍ LISTY 20. července 1890

△ *V Praze 23. srpna*

Upřímně potěšen důvěrou slavné redakce, která mi uložila, abych převzal referát o nejprvnějších, nynějších hned počátcích „jubilejní výstavy“ — pro vývoj pozdější má prý redakce lidi o něco rozumnější —, uvazuju se tímto v čestný svůj úřad. Myslím, že redakce zvolila dobře: Za prvé: neviděl jsem na vlastní oči ze všech těch počátků ještě ani tolik, mnoho-li by za nehet vlezlo, můj ideální názor není tedy zkalen pražádnou mizernou zkušeností! Za druhé pak: já téhleté výstavě od srdce přeju. Čechové dávají sobě na ní záležet, obětují jí velikou práci, nesmírně mnoho peněz, ať jim to pánbůh odplatí tedy stotisíckrát — ano, *stotisíckrát* — já jsem nóbl!

A za třetí — když člověk řekne jenom za prvé a za druhé, vypadá to tak chudě —: mám zrovna teď dostatek času. Sedím doma, nevyjdu skoro ani na ulici. Jeť tam takový odporný, přímo ukrutný, řekl bych hanebný smrad i prach, obzvlášť ale v odpoledních hodinách — ona totiž prozíravá naše obec letos téměř ani nekropí, spoří si v řece vodu pro napřesrok — a člověk v tom prachu nevydrží pět minut! Co ale dělat, když člověk sedí doma? No tak tedy začněm!

Výstava bude ve Stromovce. Stromovka leží od Prahy na půlnoc a je „oblíbeným místem zábavním“. Teď je to s tou zábavou tam ovšem trochu dotenka: štipec promenády, krapet muziky, a basta! Ale dříve — ach ano, dříve! Týden co týden tam bývával donedávna například nějaký duel, na šavle, na pistole, na ledacos. Až jednou jeden duelant zastřelil kozu železničního hlídače, Spolek pro zvelebení chovu domácích zvířat se do věci vložil a bouchačku pokazil.

Stromovka pozbyla na pikantnosti. Ba ona jí ani „slavnost májová“, ba ani Slamník nedodává v očích Pražanů už jaké půvabnosti zvláštní. — Dříve, ach opět ano — dříve! Když

Slamník trvával ještě po osm dní! A nastal den pak poslední a v Bubenči vystoupil na řečniště „extra zvolený, dobře učený měšťan pražský“ a měl k lidu výroční „Ochsenpredigt“ („volské kázání“). Prapodivný výraz, tahleta „Ochsenpredigt“! Krolmus vykládá, že tomu kázání proto říkalo se „volské“ (či „pro voly“), že do jeho vtipného textu zaznívalo z blízké obory (Stromovky) bučení túrů a bůvolů. Tyl ale zase myslí, že proto, že čeští Pražané dávali si kázat po německu. Tak já teda teď nevím!

Ano, Stromovka bývala pouhou jen oborou, v níž pro zábavu panskou přechovávána rozmanitá zvěř a konány na prostranném rybníce rozličné slavnosti. Ještě asi do roku 1848 živen tam — na památku „velké minulosti“ — prastarý jelen, šedivý a kulhavý, zavřený v ohrádce hned vpravo od zámeckého vchodu. Ale my děti ho nemilovaly, toho jelena. On se tak podivně koukal! Zrovna jako by chtěl říci: „No tak mi dejte přec tu svou housku!“ — Roku 1804 přestala ale Stromovka být divokou oborou a stala se anglickým parkem, „jedním z nejkrásnějších v střední Evropě“. Péčí to purkrabího hraběte Chotka, jenž také upravil tamější vladislavovský lesní zámeček. Podivný muž, tenhleten Chotek! Praha má po něm tolik a tolik památek trvalé krásy! A od něho až dodnes byla už taková řada purkrabí a místodržitelů, ale po žádném — — Nu a pak už z historie Stromovky nevím praničeho. Leda že tam 1848 bylo slaveno „smíření“ mezi Čechy a Němci — však už jsem to tady jednou popsal. Vyšliť si někteří slavným průvodem z Prahy do Stromovky a zde dva mužští, Čech a Němec, vylezli na hospodský stůl, připíjeli si, objímali se, a dole kolem nich stáli lidé a vrtěli hlavou a ptali se: „Kdopak je tam poslal?“

Stromovka neslyne tedy historicky, ale slyne přírodní krásou. A pokud se týče mne, pravím, že jsem měl Stromovku vždycky rád. Jenže za různých časů arci také zcela různě. Nejprve jsem si byl oblíbil z ní ten kousíček od Bubenečské brány vedoucí k Císařskému mlýnu, kudy jsem capával letního nedělního odpoledne s tatínkem. Ach bože, ty kozí syrečky v Císařském mlýně! A ty rybičky dole ve vodě, které se prohá-

něly zrovna u povrchu a na něž se tak pěkně plivalo přes zábradlí! A ten kousek cukru, který mně tam vždycky podstrčila paní hostinská! Ach ano, v Císařském mlýně bývala zábava, býval život! Už Rudolf II. chodíval rád do Císařského mlýna!

Pak zase jsem si zamiloval osamělou, tichounkou část až nahoře na vrchu. Tam jsem se za gymnasiálních časů chodíval učit náboženství. Položil jsem se do vysoké trávy, knihu pěkně vedle sebe, — a díval se na broučky a koníčky, sál vůni mateřídoušky a svlačce a naslouchal, jak hučí to modré, to veliké nebe — — A z náboženství bylo na vysvědčení vždycky pak jen nějaké „tak — tak“.

Ale povyrostl jsem a chodil pak už jen dolů, „hájkem“ a lípovými alejemi. Tamť se procházely se svými guvernantkami mladinké šlechtičny — achich tak krásné, tak bílé, tak vzdušné, a z těch jsem si jednu vybral, abych se do ní zamiloval. Ještě dnes stojí tam ta velká, vykotlalá lípa, do níž jsem fňukal vyznání lásky, připravené pro případ, že by přišla má maloundrlinkatá, milounkatá hrabínka jednou zcela sama. Jaká to škoda, že tenkráte ještě nebyly fonografy a že nevězel jeden uvnitř té lípy — pětku bych za to dal, kdybych dnes — —

A pak jsem si oblíbil už ten nejzapadlejší, nejtišší kout, až za železniční hrází. Kousek polí, kousek dubového křoví, nevelká vzrostlá doubrava a v ní pocuchané, nízké, větrem poklácené stromy, ale nepřišla sem živá noha — lesní samota! Já nevím, na mne samota lesní působí vždycky tak zvláště — ostatně snad na každého! Jakmile octnu se v lesní tišině a zde pak sám, pojednou les se mně oživí. Z houštin něco vykukuje a hledí přímo na mne. Ve vrcholcích něco sedí a houpá se a šeptá. Vpravo vlevo ode mne jde něco s sebou pomalu, když já pomalu, rychle, když já rychle. Citelná, ale sladká úzkost padne na duši a noha mimovolně zaráží a najednou zase spěchá. Všude jsou duchové, kolem a kolem — ve vzduchu, mezi stromy, podél cesty — —

A já v ně věřím — já se tu přiznám. Ach jak rád já v ně věřím! Tamhleta osamělá vodní tůň, tak tajuplná, nad níž ty světlé, tenké střely světelné létají sem tam — sem tam — „vod-

níkovy sítě“! Ten osmahlý, buclatý hošík, který se tu pojednou na cestě namanul a pokulhávaje a uctivě pozdravuje — prażádná pochybnost: „divoké dítě“! A ta babička stará, malá, suchá, o berličce — toť přece skutečná „polednice“! A teď ten náhlý, vzdálený zvuk, ne lidský, ne zvířecí — jenom se neohlížet — toť záludný „hejkal“!

A když vycházím pak z lesa a přicházím ku dědině,— tu černá slepice, která se tu hned za stavením sluní a tak tichounce, až z hloubi dlouhého krku pokvokává, — nekvoká to o „zlatých vejcích“ ? A ten černý kocour, který tam na střeše obchází komín, — vždyť je to „žmok“ — i ty chlapíku, počkej, já tě —! A uvnitř pak v chalupě, v stáji a v stodole a na hůře, v světnici za stolem a na kamnech a na polici, všude nějaký skřítek, dobrý, upřímný — —

Povídám vám, tam za tou železniční hrází, v té doubravce tiché, chudé, tam byla krása! Znamenité místo! Vzhůru po vodě mají pravěcí duchové od Levého Hradce jenom tak několik kroků, a dolů po vodě mají stínové žižkovských hrdin ještě blíž! Také mi vždycky hned přišli. Zasedli kolem mne, hleděli na mne tak přívětivě, jak pokrevní přátelé — zdálo se mi, že mne zrovna za něco považují — ani jsme mnoho nemluvili, jen tak — —

Ach zlatá, — zlatá ty, nebeská poezie! Ještě jsi se v nové té době nesnesla na nás Čechy v plném svém jasu! Ale přijdeš, viď, až jenom naši pěvci nabudou té pravé, té svaté víry! Až celou duší budou věřit ve svůj národ, až neodolatelnou mocí budou přitaženi velikou českou minulostí, až budou sílu svou cenit dle síly národních našich hrdin, až srostou a více se neodloučí od duše lidu! Jen v ní, jen v té duši lidu nalezneme, čeho česká báseň potřebuje. Jen v lidu, ne v knihách! V knihách nalezáme jen samé Kainy a Ahasvery, Don Juany a Fausty a podobnou už světoběžnou chasu, potloukající se po všech všudy literaturách, šedivá schémata, pouhé už divadelní figuríny, při nichž básník nemá více co tvořit, na něž může zavěsit jenom ten nějaký myšlenkový svůj cár —

Ech — kam jsem se to dostal! Nu tak vidíte, že je Stromovka svůdná!

Napřesrok nebude ale už tak tichá a poetická! Jenže prý bude zase pak jinak svůdná. Pravé prý vítězství pro Stromovku, tahleta výstava! Nebohá Stromovko! Druhý králi Pyrrhu! Vezmou ti pro výstavu dobrou pětinu tvojí rozlohy — ještě jedno takové „vítězství“ —

Arci, arci, něco se musí obětovat. A také se už obětuje. Četli jste přece, že už se také kopá lůžko pro vléčnou dráhu na Letnou. Kratičká jen dráha, ale šest set se vykopalo kvůli ní keřů z Letenské stráně — *šest set keřů* — a co tam provždy pokaženo půdy —! Ovšem, dráha na Letnou *musí* být; ale —

Ale jestli mně přijdou ještě s tou zbytečnou, hříšnou dráhou nahoru na Petřín, tak ať hned do první ruky, která zakopne, hrom —

Pánbůh mě netrestej!

NÁRODNÍ LISTY 24. srpna 1890

REFERÁT O PŘÍŠTÍ JUBILEJNÍ VÝSTAVĚ
ČLÁNEK UŽ II.

△ *V Praze 30. srpna*

Nevím, bude-li se ta příští výstava naše líbit! Proč bychom ji byli ale takto dělali? Jsme jako ženské: nemyly bychom se, nečesaly bychom se, kdyby nebylo „lidí“, — a já opakuju, že věru nevím, bude-li se ta naše příští výstava „lidem“ líbit!

Je tomu tak deset a něco málo let, co stála v našich listech úmrtní zpráva týkající se jistého mladíka: „Duše jeho byla prodchnuta nejčistším vlastenectvím. Abychom uvedli doklad, podotýkáme, že byl skálopevně přesvědčen, jenom Čech že dovede rozluštiti a také rozluští otázku vzduchové plavby.“

Pražádná pochybnost, zpráva ta musila do českých srdcí uhodit ranou zrovna hromovou! Já sám, ačkoli co do vlastenectví také nejsem žádná onuce (až do svého 22. roku byl jsem například skálopevně přesvědčen, že my Čechové zpereme a zmanžárujeme celý ostatní svět — vskutku, ale já se nechci chlubit), já sám jsem zrovna trnul! A rovněž nelze pochybovat, že přesvědčení onoho šlechetného mladého muže od té doby po národě šířilo se dál a dál, že proniklo už veškeré vrstvy silou úchvatnou — českému géniu že vyrostla z toho už také povinnost, nalehavá, svatá … a teď — *teď*, když je ta výstava zde, teď že byla nejlepší, nejkrásnější příležitost — všechny české zraky upírají se žádostivě ku Praze, veškerá česká mysl hledí rozechvěna…

Ale už se zdá skutečně, že českému géniu se něco zas přihodilo! Že někde se opozdil! Vždyť jsem vzal plán výstavní alespoň stokrát už do ruky, zobracel na všecky strany, četl a zase četl nápisy na všech „pavilónech“, ale…

Ach škoda — ba přeškoda! Byl jsem si to překrásně myslil! Ohromná tabule „Český samolet“, červenobílá; sta a sta obrovských praporů, červenobílých; veliké „přístaviště“ na Le-

tenské pláni, ohražené vysokým plotem, tak aby ani nejprolezlejší prušácký špehoun…

Bojím se, že tím zklamáním je ale český národ přece sám jenom vinen. Že drží se pořád ještě falešného principu, nepravé strany a tím génia poplet! Mezi těmi, kdož snaží se rozluštit otázku větroplavby, jsou totiž dva tábory. Jedni — ti copaři, ti „staří“ — jsou pro „aerostat“, totiž pro baloun, který je lehčí než vzduch a svou *lehkostí* může do vzduchu se povznést. Druzí — ti „mladí“ — jsou pro „aeronéf“, totiž pro stroj, který povznese se zdvihán a veden vlastní, vnitřní svou *silou*. Vítězství se kloní k mladým. Kdo pozoruje ptáky a letouny jiné, vidí vskutku sám, že všichni jsou těžší než vzduch. A skoro že vítězství rozhod už jistý pramalý tvor, pouhý jen chroust — *roháč*, nadělaný, pevný ten cvalík, u něhož se našlo, že vlastní svou silou povznese nejen sebe, nýbrž i náklad *sto*krát převyšující tělesnou jeho tíži! A že v témž poměru dovede pracovat i proti odpornému větru. Nu a my — my jsme pořád ještě zvyků a náhledů jen starých — my pořád se nafukujeme, my myslíme, že když se děláme lehčími a rozplývavějšími, nežli je to, co nás obklopuje, můžeme se povznést už k výši, — a zatím — „ono“ nás to samo „bere do výše“ — a žene nás to, kam chce — Nene, pánové, mužové, bratří, my se patřičně nepovzneseme, dokud nebudeme *roháčem*, svalnatým, pevným, trkavým, štípavým, vlastní silou neseným, vlastní vůlí řízeným…

Ach — „samolet“ moh být na výstavě naší „Eiffelovou věží“. Češi mne bohužel zklamali! Doufal jsem tedy ještě v Němce. Povídalo se, ti že sobě postaví něco zcela zvláštního: velkolepý „Pavilón vlastizrády“ v semitickém slohu, s prskavým fontánem před tím — celý německý národ teď staví, píše, mluví, jedná v semitickém slohu — a nalezám na plánu skutečně také nápisy „rezervované místo“, tj. tolik co „uzavřené území“, ale ono se teď pojednou zase říká, že Němci do toho svého „uzavřeného území“ nejspíše ani nepřijdou…

A tak zbude jenom už to zase u nás, co bylo na všech už výstavách: hospodářské stroje, květinové sady, průmyslové výrobky, domácí zvířata, kyselé mléko, bedny a sudy, pivo

a víno, staré a nové obrazy, špatné a dobré hudební kusy, restauranty, klozety atd. — atd.

Ovšem, na výstavy se nechodí ani tak pro poučení, jako spíše pro zábavu. A co se týče zábavy, nu — tu se ovšem můžeme vypnout, tu můžeme cizincům něco už slíbit, bez obavy, že neřeknou: „Ale, jejé...!“ V tom oboru máme my i své speciality, a je dobře cizince zavčas trochu upozornit. Zvláště dvě věci máme tak krásné, vzácné, jinde nevídané —

Ta první věc, kterou může cizinec v Praze se bavit: On může v Praze, v srdci české země, uprostřed českého národa *nadávat Čechům.* Vskutku! Aniž by se mu stala za to nepříjemnost sebemenší! To musí být pro cizince gaudium! Panebože, kdybys mě takhle najednou posadil doprostřed nějakého národa miliónového, vzdělaného, silného, hrdinného, slavného tisícerou rvačkou a bitvou, ale přece tak hloupého, že by si nechal ode mne vynadat, — to bych si jím vyplách hubu! Tak ať jenom cizinec té zábavy užije dle plné své chuti, aby později nepykal, — takových volů, jako jsme my, nenajde už konec světa!

Ta druhá věc, kterou může cizinec v Praze se bavit: On může chodit *na funusy*. Té dokonalosti, jaké u nás, nedosáhl funus už opět nikde ve světě!

Základní myšlénka ovšem jako jinde, obřadně křesťanská: průvod vítěze vracejícího se z boje. Ale ostatní přibráno z obřadů a zvyků všech národů a všech věků a spojeno v obraz zrovna netušené krásy. Lid jde se svými představenými (kněžími) v čele vítězi jaksi v ústrety, až k jeho bytu, kde se baví na ulici hlučně o zásluhách vítězových (zvyk hebrejský: „Saul porazil tisíc... atd.“). Vítěze vznesou pak na ramena a postaví na vůz, jehož střecha má podobu skvostného baldachýnu; před ním i kolem něho nesou se pochodně planoucí jasným světlem, hudba se zpěvy zazní, zvony zahlaholí a hlučný lomoz naplňuje celou obec (zvyk starořímský). V průvodu před ním nesou se prapory, na nichž nápisy vítězových ctností a skutků (například spisů, když nebožtík byl spisovatel; — zvyk čínský). A k tomu ještě najatý lid všelijak podivně a zábavně ustrojený, v černém, šosatém rouše, s širokými bandalíry na prsou, s bí-

lými pery na kloboucích, — dále stříbrný vůz „věncový“ pra-zvláštní formy, s pitvorným žokejem na koních (zvyk brazi-liánský) — atd.!

Ano, náš lid má k podobným věcem talent! Zvláště ale: ustrojit si funus! V domě není třeba nikde groše, rodina neví, co zítra jíst, musí se dělat na všechno dluhy; ale funus se ob-jedná za několik stovek. Jdeš ulicí a slyšíš: „Inu, radostí měl zde na světě málo, bídy dost, ba i hladu; ale funus měl pěk-ný — jen co je pravda!“

Arci by ani sebevětší talent nebyl mnoho platen, kdyby ne-přišel, nepřispěl dobrý, svědomitý též návod. A tu povstali mezi námi někteří mužové výteční, zařídili sobě „kanceláře“, sklady s umrlčími truhlami atd. a jali se s opravdovým nadše-ním, s dojemnou láskou aranžovat pohřby. Pohřby byly jejich životním povoláním, ovšemže za dobré zaplacení. Vymýšleli, zdokonalovali, překonávali se navzájem, funusy byly pořád krásnější a dražší, promyšlenější a složitější — jeden ten fu-nebrista chtěl pak vždycky hned už celou ulici vyložit černým suknem — druhý měl už najatou bandu padesáti žen, „plaček“, „beček“, které měly za vozem řvát a naříkat, — tu — tu sobě najednou povšiml toho úřad —

Škoda! Zvláště jeden ten „podnikatel“ měl myšlénku krás-nou! Povstala přirozeně z principu, že když člověk zemře, rozpadá se na dvě části: duši a tělo. Zamýšlel tedy průvod rozdělit také na dvě části: *bílý*, dušičkový (jasně bílý stříbrný povoz s postavou k nebi se nesoucího anděla, čtyry šimly před ním, sbor tence zpívajících bílých tvorů kolem — vzorek no-vořecký), a *černý*, hodně smutný, s pohřebním vozem v po-době draka (vzorek opět čínský). Když by například průvod bílý byl už zcela nahoře u Muzea, přišel by průvod černý teprv dolů k Václavskému náměstí — duše by letěla tamhle jaksi už k nebesům, a tělo by zde dole — — inu myšlénka krásná — překrásná!

Přece ale máme dnes něco, co je už nade všechno pomyšlení vzácné. *Soud nad mrtvým*, veřejný, přísný, neuprositelný — ano! Když člověk nestál zaživa za nic, řekne se to u nás pak jeho duši pěkně do očí. Ne arci zrovna slovy, ale — my jsme

hudební národ — hudebními tóny, srozumitelnými pro každého.

Rozsudek se pronese totiž ve formě smutečního marše, a k marši tomu zvolen s výtečným taktem Donizettiho motiv z Lukrecie, akt I, výjev 5 (Orsini, Gennaro, Vitellozzo, Liverotto, Petrucci, Gazella — flauta, oboe, fagot, křídlovka, lesní roh, bombardón).

Průvod se tedy pohybuje ulicemi, při zvuku maršů dojemných, ale vcelku bezvýznamných. Přijde k Václavskému náměstí, vstoupí na ně, jde pomalu výš a výš, skoro už k samému rozhraní města, a vtom — tak někde u Krakovské ulice — hudba se do duše spustí! Tak teda — Des dur — andante!

Všichni: Tvůj rod pohanou znamenán,
po celé zemi v klatbu dán —
slyš nás, my vyčteme tvé viny!
Ors.: Já mstitel jsem Maffio Orsini!
Tys mého bratra zabila!
Vit.: A mého strýce zhubila!
Liv.: Mně děda zrádně napadla!
Pet.: Mne o mé jmění okradla!
Všichni: Fuj! Fuj! —

To je ukrutné! A že je všechno míněno zcela doopravdy, lze vidět na kamenných ledových tvářích sprovázejících „Pepíků“.

Podivno — skoro každému mrtvému hudou teď tuhletu notu! To musí žít darebáků mezi námi!

NÁRODNÍ LISTY 31. srpna 1890

△ *V Praze* 6. *září*

To je těžké psaní nedělního fejetonu!

Na mozku jako by ležely dužiny. Rudé oko hledí do kalného vzduchu. Jazyk je strnulý a samá hlína.

Co psát, co vypravovat!? Ještě jednou o tom záchvěvu děsném, jenž z bouřné Vltavy přeletěl do širé Prahy? O tom, jak tam venku hučelo vlnobití vod a uvnitř města vlnobití lidstva? Jak v pošmurných uličkách poblíž řeky stála voda tak tichá, tak kalná, tak smutná, zrovna jako nějaká nemoc těžká, stála, a přece rostla, přece se výšila — a jak do té vody hleděly ustrnulé houfy lidské, tiché, smutné, nehybné a — rostoucí — rostoucí — —? Jak každý chvějící se nohou pospíchal k řece, každý přitlumeným hlasem se dotazoval — jak trhali jsme rozšečkám noviny z rukou, a vtom, když jsme čtli: „Právě co toto píšeme, duní nové zlověstné rány dělové…," vtom otřásala se už zase okna a hřměly nové rány — —? Či docela jak pojednou rozlétla se zvěst, že zbořen už starý, slavný náš most Kamenný…

Komu se tu nezadrhlo hrdlo, nezajektala ústa, nezachvěla slza v oku, ten nemá krůpěje české krve! Byl to týž pocit, jako když člověku umře bratr, — ale pocit ještě palčivější, jako když padne na bratra smrt náhlá, nehodná, bídná…

Tak vidíš, matičko zlatá Praho, čeho jsi se zase už dožila! Ten Kamenný most byl přece nejpřednějším tvojím šperkem! Kdo v dalekých končinách, v nejzazších koutech světa neslyšel a nečetl ničeho o různém bohatství tvém, slyšel a četl alespoň o tom tvém Kamenném mostě! Kdo nespatřil osobně ani paprsku tvé krásy, spatřil v životě alespoň jednou někde obraz tvého Kamenného mostu! Kdo vzal do ruky knihu lidských dějin, našel v ní na mnohých stránkách již opět ten náš slavný, s dějinami národa tak těsně, tak rozmanitě srostlý Kamenný

most! A český národ — nu, ten sobě nedovede Prahu bez Kamenného mostu ovšem ani myslit! Kdo nebyl „na tom pražském mostě“, kdo jím nepřešel, neshlížel z něho dolů do Vltavy a nerozhlédl se odtud kolem, nebyl ani v Praze, neboť na něm, zrovna uprostřed, ano — „tam je Praha!“ a to znamená v ústech lidu tolik jako: tam je naše blaho! Svaté obrázky, počtem do miliónů, rozšířily mezi lidem jeho obraz. Kolem jeho pilířů, jeho soch, jeho věží ovinuly se pověsti národní, z jeho dlažby vypučely národní písně, „o náhlé lásce“, „o zelené rozmarýnce“, a když kdekoliv děvčátko vzdychá a hlavičkou vrtí, stiskne jí hoch ruku a přísahá: „Dříve se zboří ten Kamenný most…“

A on se zbořil! Tak vidíš, matičko, vidíš! A udělala ti to Vltava, tvá družka — jindy zdoba tvoje, ano služka ochotná! Ovšem: „Voda služka dobrá, ale paní zlá“ — jenže se nám ta naše Vltava stává až příliš často takovou zlobnou paní! Odvírám staré kroniky, počítám — během devíti věků na *60 velkých* povodní, z nichž alespoň *20* učinilo škody *miliónové* a *miliónové!* A také teď zase tedy na Vltavu přišla ta zlá chvíle, a ona vzkypěla — pomáhala po svém divokém způsobě českému chudému lidu při žních, přišla nám se svým svatováclavským darem pro Ústřední matici — —

Ta Vltava, které Čech tak rád také říkává „naše matka“! Škoda že nemáme už svých dávných pěvců národních, aby promluvil některý k ní jako kdys kobzar ku matce Volze:

„Jsi-li matka, proč své děti biješ,
proč jim trháš úsměv z bílých lící,
hrubou rukou sousto z úst vyrýváš,
do spánku jim zlostným hlasem hřímáš!?…“

Krásná žena, luzná, ale tak divoká! Dobrých vlastností, plodná, úslužná, ale tak neurvalá! Arci — ono nečiní se nic — pranic pro její krocení a vychování, jakkoli o to prosíme a naleháme, není tu peněz pro úpravu její břehů, není smyslu pro potřeby naší země — —

Šedesáte velikých povodní, z nich dvacet v průvodu škody

nesmírné, a z těch neméně než šest, jež se staly velice osudny tedy tomu mostu pojícímu obě města pražská! Roku 939, 1159, 1272, 1342, 1432, 1784. Nyní pak — 4. září 1890 — případ již sedmý! Nepočítaje ovšem některé ještě případy jiné, které způsobily na mostu škodu jen menší.

Kladu sem prostě, co vypravuje dějepisec Prahy o r. 1432. Povodeň tehdejší a povodeň dnešní jsou sobě co nejpodobnější. A kladu to pro zajímavé porovnání — snad i pro napomenutí:

„...a počalo pršeti v sobotu před svatou Maří Magdalénou (19. července) večír asi při západu slunce; pršelo pak silně celou noc a celé dva dni potom; z čehož nenadále přišla povodeň, již druhá toho roku, ale taková, jaké nebylo tehdáž paměti a jaké od té doby žádná pozdější se nerovnala do našich dní. Již v pondělí k ránu, dne 21. července, vzala začátek, a voda vystupovala ten den pořád i v noci potom až do outerého v den svaté Maří Magdalény (22. července). Poněvadž byl déšť obecný po celé zemi české, rozvodnily se všecky řeky a potoky, a tudy z celé polovice země svalila se voda do Vltavy a ku Praze. Bylo zrovna v čas žní a někde senoseče. Voda sebrala tudy všecko z polí i z luk, strhla chalupy a mlýny z břehů a nesla všecko s sebou širokým korytem svým mezi městy pražskými. Tu se ucpal most Kamenný v některých sklepích čili obloucích svých dřívím, senem, obilím, chalupami celými, takže voda, nemajíc volného odtoku, rozlila se tím šířeji přes břehy své po městě. Na Starém Městě zaplavila víc než polovici ulic, takže tekla proudem přes celý Ovocný trh, tj. nynější Malé náměstí, a zasáhla dolejší polovici Velkého rynku, totiž stranu půlnoční, kdež stál tehdáž pranéř, takže vozili se tam lidé na lodích. Ve vodě stály kostely sv. Ondřeje (v nynější ulici Betlémské), Betlémská kaple, sv. Jiljí, sv. Mikuláše, sv. Haštala, na Novém Městě celé Poříčí, kde voda tekla v znamenité výšce branou Poříčskou. Největší hrůza přišla však v noci z pondělka na úterek po 21. červenci. Nárazem tolikerých těžkých věcí, které hnal proud řeky samé na pilíře a na zacpané sklepy mostu, protrhnul se most na tré zbořením pěti pilířů, takže slavné dílo císaře Karla v krátké chvíli učiněno

smutnou zříceninou. Když si tím voda prorazila cestu, trhala v první chvíli tím divočeji všecko, co stálo na březích. Všecky mlýny pražské byly odnešeny krom dvou silně pobořených, taktéž lázně a mnoho domů pobořeno, zvláště na Poříčí, jakož i v Podskalí. Teprv předpolednem dne 22. července počala voda opadávati, ale trvalo týden, než se vrátila k obyčejné výšce.“

„Jako v Praze, zuřily vody všude jinde v zemi. Celé vesnice a části měst byly strženy. V Berouně jmenovitě učiněno bylo velké zpustošení. V Písku nalila se voda až přes zábradlí mostu kamenného přes Otavu, jež silně porouchala a podemlela. V Krumlově Vltava pobořila oba dva mosty tamější. A poněvadž voda velká přišla skoro všude náhle a s mocí neočekávanou, utopilo se také množství lidí, mužů, žen a dětí, a byl pláč a nářek všude po řekách a potocích jak v zemi české, tak v Míšni a jinde. *V Praze následovala potom velká nečistota povětří od mrtvol rozličných, od sklepů a záchodů zatopených.* Opadlá pak voda zůstavila zvláště celé pole Špitálské za Poříčskou branou pokryté dřívím rozličným, almarami, truhlami, koly a kameny mlýnskými, střechami, ano i celými mlýny a chalupami, které vlny odnesly.“ Atd.

Voda dnes opadává.

Hukot Vltavy nese se městem už jen jakoby z veliké dáli. Ale mysl je zděšena a co chvíli zdá se ti, že houkají děla.

Naslouchᚠ. Nehoukají. Je ticho. A nebe je modré a usmívá se, jako by bylo právě vykonalo skutek dobrý.

NÁRODNÍ LISTY 7. září 1890

△ *V Praze 13. září*

Nakreslil jsem trojhránek, připsal datum a teď — sám pánbůh ví, co teď! Ani stopy po nějaké myšlénce, jenom tak „nálada“, zcela všeobecná, neurčitá, šerá, mizerná — není to věru žádnou ledabylou frází, prosím-li čtenáře, aby dnes následujícího ani nečet, vždyť ani není možno, aby v tom něco bylo!

Moje myšlénky jsou Pražanky a děje se jim arci tedy jako Pražanům a Pražankám teď všem. Točíme se a točíme pořád kolem jediného bodu. Letíme a letíme, ale jsme přivázáni za nožičku. Žlutá mlha po ulicích, jako když rodí se mor, těžké šedivé oblaky nad hlavami, jako když chtějí spustit couky na potopu světa, a v čele, v hrdle, v prsou, v konečku každého prstu pocit, že „něco ještě se stane“! Minulý čtvrtek zřícení Kamenného, tenhleten čtvrtek — „oktáv“, „jubileum“! — zřícení železné výstavy — je to snad už to, co nám zlověstně vězelo ve všech údech? Je to už konec? Zvolal bych: „Pomoz nám nebe!“, kdyby právě odtamtud nepadaly na nás teď všechny ty mizerné rány!

Vyjdeš si z domu — doma všechno na tobě leží. Ale dnes věru půjdeš si jinam, ne zase jenom vpravo nebo vlevo dolů k té ošklivé řece! Vystoupíš, zakýváš se, a vida — už zase jdeš vpravo nebo vlevo tam dolů! Předevčírem jsi alespoň z hlavní třídy sešel kamsi do uliček, abys se tedy také osobně podíval trochu na tu spoustu; ale je tam takový divný výpar, dláždění pokryto hromadami mokrého podlažního štěrku, stěny domů špinavy a vlhky až nad hlavu, všude po průjezdech kusy zabláceného nářadí, všude u něho lidé polonazí, vytopení — malé děti natahují prosebně ručky, rozcuchané ženské vytahují ze škopků kus po kuse prádlo, bůhví už z kolikáté vody, a ono je pořáde černé, pokryté kalem, prosáklé smradem — fuj, a kdyby se to pralo padesátkrát, stokrát, vždy to bude po-

řád kanálem páchnout — jak je taková bída, takové neštěstí ošklivé, protivné — hnusné!

Jdeš tedy dnes zase už jen hlavní třídou. Sta lidí vedle tebe, před tebou a za tebou. Nepřetržitý lidský proud jako už po týden, ale bez svěžího hluku lidských proudů: chodíme ještě všichni „celí pod vodu puštění“ — smutní. Někde se proud zaráží. Stavíš se také. Vyvěsené fotografie zbořeného mostu nebo některé zatopené známější končiny. Číslo časopisu s potopními ilustracemi. Oznámení potopní brožury. Mimovolně prohlížíš krámy i jiné než kněhkupecké. Není-li u papírníka listovní papír se zbořeným Kamenným. Není-li u cukráře dragantový už model toho Kamenného. Neupozorňuje-li módní výloha na „nejnovější“ dámské látky „potopní barvy“.

Došoural jsi se, doklátil někam až na nábřeží. Vidíš, cos viděl už dvacetkrát. Díváš se polotupě na most. Bezmyšlénkově na letící vodu. Slyšíš a neslyšíš hlučící kolem řeči.

„Kolikpak asi metrů letí tahle voda za sekundu? Bystré řeky prý přeletí čtyry metry.“ — „Ale příbojná vlna mořská až osm set — vskutku!“

„Pořád kalná, samá čokoláda! Aj Vletavo, če mutíši — vždyť jsi jako čuně!“

„No ano, ‚ta‘ povodeň! Staří ale říkali také ‚ten‘ povodeň, a ‚ti povodňové‘ — jen vemte Hájka!“

„Inu — neštěstí! Ale neříká se: ‚Sedě u vody vždy čekej bědy‘? Tak to bylo odjaktěživa a...“

„To jsou ty staré hříchy: pět miliónů jsme se vypůjčili a nevystavili jsme za ně ani tu silnici pod Letnou! Mohly mít těžké vozy alespoň nějakou teď cestu z Malé Strany!“ — „Když se o ní mluví teprve asi čtyřicet let!“

„Někdo by měl sledovat ty příspěvky v novinách a vypisovat, mnoho-li dají židé!“

„Já vám povídám: tramvaj to udělala! Copak je to malé otřásání? Jak vjede vagón z některého konce na most, už se koleje třesou až na druhém konci!“

„Pan kaplan od Sv. Haštala říká, že má stát tady na mostě svatý Maurelius; to že je ten pravý mostní svatý!“ — „I ty můj bože, a copak svatý Jan Nepomucký, ten není patrónem

mostů? Viděl jsem ho na mostech až v Polsku — když vám povídám! Tatíčku svatý Jene — tohle ti ukrutně uškodí tam u těch lidí!“ —

Omrzí tě poslouchání. Rád bys se někam obrátil — ale kam? Nejraději takhle na Kamenný! Zdá se ti věru, že jediná rozumná a skutečně slušná procházka v Praze je tak asi od věže přes most ku Malé Straně a zase nazpět, a zase tam — Hezky zvolna, se zastávkami, s opíráním se o zábradlí a pohlížením k panorámatu ostrovnímu, s přehýbáním se přes tu bradelnou zídku a shlížením zase dolů, jak voda pod oblouky letí — takový zvláštní příjemný pocit přechází ti pak z kamene do těla, „ves most otřásá sie“, lehýnce, jakoby v dřímotě, a celé tvé tělo chvěje se s ním — — Někdy, když ledové kry do zdiva tlukou nebo když velká voda bije, pocit ten se stupňuje zrovna až k hrůze, ale hrůza ta je vábná, řekl bych vilná, nemůžeš se odtrhnout — pamatuju se dobře na rok 1845, jak zídka se mi pod lokty třásla a jak za mnou stojící otec mimovolně mne držel za rameno: „Pojď už — neslyšíš?!“

Ano, ta procházka po Kamenném! „Pojďme ještě na Kamenný!“ zní tak často heslo za pozdní noci, zvláště za jasné letní, když společnost rozjařená odněkud vyšla a nikomu nechce se domů. A s hlukem se jde a vchází se na most, a tam, v dojmu toho nevyrovnatelně luzného obrazu při měsíčném světle, znenáhla hluk usíná — duma se zmocňuje srdce — ústa, pohnou-li se, ledaže šeptnou — —

„Nejprve se vždycky pomodlím u sv. Kříže,“ píše mi venkovanka, „a pak — pak mi cesta po mostě trvá věčnost! Loudám se, přecházím...“ — I ba — tisícům a tisícům je ten most náš skutečný kostel! Je jakoby svatou cestou někam k věčnému blahu. Je to divné — já sám, kdykoli jsem v životě zaslech pořekadlo o „mostu vedoucím ku věčnosti“, ihned jsem měl před očima jenom most ten náš starý, nedohledně vyklenutý, s řadami dívajících se svatých —

Ach — jakž musí teď býti těm mým Malostraňákům drahým! Nechodí se každého rána dívat dolů do utichlé Mostecké ulice, zdali se za noci nestal přece zázrak, není-li most zase scelen —?

To byla rána Malé Straně zrovna do srdce! Kamenný most je náš — nás vyrostlých na Malé Straně, rozumíte!? Vy ostatní se mu můžete obdivovat, můžete jej třeba i milovat — ale on je *náš!* Snadže vám to Malostraňák k vaší otázce přímo neřekne, ale najisto to cítí.

Někdyť se mu stane, že musí tedy za tím oním na Staré Město, z té své klidné, srdečné, milounké Malé Strany — je to jako výprava někam do světa. Dokud je na mostě, no to je mu arci pořád ještě hej, vždyť Malá Strana ho doprovází, jde vedle něho po Kampě až do třetiny cesty; ale když pak dojde konce a prošel už Staroměstskou věží, tu pojednou cítí se tak opuštěn, ve světě tak cizím, chladném —! A teprve když je zase už na cestě zpáteční, když zůstavil za sebou už poslední hlučnou ulici a vstoupil znovu na most, teprve pak je mu, jako by pojednou z něho spadla zas všechna tíže, jako by byl zachován, ve *svém!*

A teď Malostraňák na svůj Kamenný ani už nesmí! Je odříznut od světa. Pavučiny zastrou podjezd jeho mostecké věže. Pýcha každého Malostraňáka, Mostecká ulice, „obraz velkoměstský", omší a zešedne —

No, nebude to trvat as věčně! Mostaři prý už dělají plány. Lidé už se radí, odkud peněz.

A praví se, že jistý velkomyslný kavalír zavázal se páterům jezovitům, jakmile bude most zase vyzdvižen, že tam na svůj náklad postaví ihned novou sochu svatého Ignáce Loyoly! Nejdůležitější by bylo tedy už obstaráno!

NÁRODNÍ LISTY 14. září 1890

Domácí dceruška místo: „Prosím, zapište se do alba," zašeptá: „Prosím, zamluvte se mi do fonografu — prosím!"

Řečník, bude-li chtít, bude moci slyšet sama sebe — „To je protivný hlas, když křičím! Vskutku protivný — budu se musit mírnit!" — Učitel nebo kazatel bude si moci říci: „Můj milý, to jsi opravdu osel, když takhle..." — A operní zpěvák naučí se z fonografu stokráte více než z každé kritiky, bude věřit také už v trvalost uměleckých svých výkonů, v nadšení pozdních ještě pokolení nad jeho hlasem a uměním, a slavný tenorista bude ročně nejspíše žádat pak o deset tisíc míň.

Vyrostlý syn bude trávit poprvé v daleké cizině, v zákoutí třeba australském, sám a smuten. Ale o týden později obdrží poštou z Prahy už list a v něm malou plást — a pojednou bude mu, jako by seděl za stolem mezi svými, slyšel jejich známé hlasy, navyklé rozpravy, vzpomínky, přípitek na něho samého — —

A poněvadž každá matérie se opotřebuje a dle dosavadních alespoň zkušeností fonografická plást jen asi 2000krát opakuje, co byla zachytila, přijdou pak do novin zprávy naprosto nového druhu, například: „Včera vydražována v ústřední dražební síni plást s proslulými posledními slovy J. N., největšího tohoto dobrodince lidstva. Lze si je poslechnouti již jen pětkráte, byloť zvláště za let nejprvnějších trochu marnivě zacházeno se slovy těmi, ovšemže každému tak žádoucími, a neocenitelný zbytek vzbudil mezi dražebníky, kteříž se dostavili ze všech konců světa, s miliónovými poukázkami v kapsách..."

Smíšenina žertu i opravdovosti!

V prvním svém článku „o výstavě" vyprávěl jsem něco o duté staré lípě, do níž jsem co mladík byl odříkával své vyznání lásky, a o lítosti, že v lípě nebyl tenkráte fonograf atd. ... A když jsem to následujícího dne četl pak vytištěné, tu se mi vykrystalizovala v duchu dnešní má úvodní scénka a přihrnulo se mi k ní na sta myšlenek...

Ano, ano — my už si dovedeme dnes něco, co se nám zdá důležito, co nás rozechvívá, co se nám líbí, co nám chutná,

„schovat pro budoucnost“ — a to bez újmy rozkoše okamžité! Porcičku poezie, sousto minulosti, krajíček života! Jděte si domů, vy bohové, kteří jste dovedli Narcisovi darovat jen věčný život, ne ale také věčné v něm mládí, — my sobě dovedeme sami dodat už i toho mládí, alespoň některých, těch slaďounkých jeho chvílek…!

A to v plné jich životní síle! Fotografie nám podává dosud jen mrtvý, cize působící obraz; fonografie popadá nás ale dnes už zrovna u srdce: slyšíme živá ústa, chvějící se hrdlo, dýchající prsa!

Neseznal jsem bohužel sám ještě účinku zdokonaleného nyní fonografu; ale dovedu se dle popisu zcela dobře do otrnujícího toho účinku vmyslit. Někdyť se mně teď stane, že zakašlu, chrchnu, promluvím — a zrovna se leknu: „Toť hlas mého otce, když už stárnul, — zcela, ale zcela ten zvuk, který zněl před čtyřiceti lety…!“

A mohu si věru pak pomyslit, jak by působilo živé slovo dávno zesnulé matky — —

Jsou oslové, kteří fňukají, že poezie mizí ze světa! I jděte, zvířátka měkounká, nemizí — *přibývá!* Snad že se mění, že je poněkud jiná, ale najisto není menší: *je větší.*

NÁRODNÍ LISTY 21. září 1890

ono *není!* Ono je ve své krásné, v národní ryzosti už jen někde na venkově, Praha, která by měla být všemu venkovu vzorem, Praha je chaba!

A přece — co všechno by se tu mohlo dělat! Svět by musil mluvit o nás! Při zcela skrovňoučkých pomůckách, při zcela maličké dobré vůli! Jenom chtějme — chtějme být veseli a mít se dobře, a my *budeme* se mít dobře a Praha *bude* vesela! Na celé kolo a po tři dny: v den „*várky*“, 27. září, v den „*posvícení*“, 28. září, v den „*pěkné hodinky*“, 29. září.

Várka. Myslím si ji jako neapolskou „*cocagnu*“. Praha chce mít nejen upřímnou radost z jídla, nýbrž radost již i z přípravy k němu, ze všeho jedlého zboží. Krámy s potravinami jsou vyzdobeny květinami a chvojím, hostince vítají příchozí zelenými branami a barevnou různou okrasou, a poněvadž v každé ulici je několik takových krámů a živností, je veškerá Praha ve slavnostním rouše.

Před krámy pekařskými pískají koblihy v másle. Před krámy uzenářskými, od nichž visí přes ulici přetažený růženec opentličkovaných buřtů, zpívají jitrnice. Čistě vypraní preclikáři a uzenkáři chodí a stojí po ulicích. V řeznických krámech visí maso okrášlené chvojím a pozlátko skví se po jeho svalech vedle jasně svítícího tuku; sklenice kyselých okurek a nakládaných ryzců, ošatky rajských jablíček a pyramidy vonného křenu dovršují dekoraci.

Vaječný trh i jiné trhy jsou vyzdobeny „jako o posvícení“. Po nůších zeleň, na širokých slunečnících barevné zdoby, na zboží všeliká krása. Kachničky tu leží na hlávkách salátových. Kuřátka ve věnci zeleného hrášku. Husičky mají pozlacené nožičky se zobáčky a v „biskupu“ jim trčí praporeček hezký. Masný trh spojil se s trhem zeleným a vzrostly na něm půvabné skupiny: staženému skopci ustláno na červenozelené mrkvi, bělounký vepřík dřímá na krouhaném zelí. —

Račte odpustit — mně se sbíhají sliny —

Posvícení. Den věnovaný jídlu — *jídlu — jídlu!*

Proto také nemá se den ten znesvětit žádným již zaměstnáním jiným. V divadle se *nehraje* dne 28. září! Také kdy? Odpoledne? Aby člověk pospíchal a nemoh se ani pohodlně na-

jíst? Večer? A co tedy večer? Opera? Zpěváci mají mastná hrdla a chraptí! Balet? Dnes je čas masitých požitků zcela jiných! Veselohra, činohra, truchlohra? Která? Skoro v každé se jí a herci neumějí na jevišti jíst — dojem byl by dnes trapný! A nač také ty nebohé, dobře napapané herce vlastně dnes trápit? Co je nám dnes ještě požitek „estetický“? My to nejestetičtější na světě dneska už měli, vždyť „estetika“ má svůj původ přece od řeckého „*αἰσδάνομαι*“ = „cítiti“, „chutnati“ — a my máme ještě plnou hubu výtečných chutí —

Tedy několik rad knihami poučeného, životem vycvičeného muže pro den 28. září!

1. *rada:* Ráno „budíček“ o 4. hodině. Dle staročeského zvyku: „vítání jitřenky s jitrnicí v ruce“.

2. *rada:* O 6. hodině káva a „co k tomu patří“.

3. *rada:* O 10. hodině „merenda“ čili, jak se tomu dnešního dne hloupě říká, „snídaně na vidličku“.

(Nechť nikdo se jenom nerozpakuje jíst, jíst a zase jíst! Není to věru žádná věc prozaická, světácká a jak se jinak ještě říká! Renaud de Beaune, arcibiskup bourgeský, byl zajisté zbožný, ano vznešený muž, a když večer ulehl, hned za 4 hodiny musil ho sluha zase už budit, aby pán „něčeho pojedl“. Ráno o 4. hodině snídal už podruhé. O 8. hodině potřetí a hlavně. V poledne pak — ale já jednou čtenáři podám obšírný životopis výtečného toho muže — podám!)

4. *rada:* Po „merendě“ malá procházka, nejlíp k řece, kde vane trochu svěžího vzduchu. Pěkně zvolna, jenom tak se loudat.

5. *rada:* Nepozvat si k obědu nikoho se „smutným obličejem“, nikoho, kdo jde ke stolu jakoby za umrlčím vozem! Především žádného pana pátera! (Ano, dříve, dokud heslem českých kněží byla ještě „vlast“, to arci mívali obličej zrovna jako slunečnice — radost s nimi posedět u oběda! Ale teď, co je jim heslem „Řím“, vypadají jako šindel!)

6. *rada:* O 1. hodině oběd. *Zavřít ihned u domu* dvéře, aby nebylo žádného vytrhování!

7. *rada:* Kde to jen trochu jde, posadit mužské jinde a ženské také jinde! Ne snad proto, až bychom byli sami Byronové

REFERÁT O PŘÍŠTÍ JUBILEJNÍ VÝSTAVĚ
ČLÁNEK IV.

△ *V Praze 4. října*

Nepřijde-li do toho ještě nějaká živelní pohroma, například nedbalost — nedbalost je nejhlavnějším živlem českým —, bude výstava tedy přece zavčas odevřena. Intrády, slavnost, banket, šampaňské — kteréž my žurnalisté pijeme ušima — a pak po šest měsíců náruživé „vědomí lidské pospolitosti“, kvůli kteréž prý se podobné výstavy jedině dělají. Také bych si byl ale věru vyrval všech svých 68 000 vlasů, které mně z předepsaných 136 000 doposud zbývají, kdyby ten náš krásný Časopis výstavní musil se naposledy zase přeměnit na pouhopouhé „Zprávy spolku architektů a inženýrů českých“ — stydlivě, tiše, aby si toho nikdo ve světě ani nepovšim. *

My obecenstvo se tedy na tu příští událost také jak náleží už připravujeme. Ovšem víc na cizince, kteří prý houfně připutují do Prahy, než na ty obzvláštní zázraky výstavní. Dali jsme upravit náměstí, předláždit ulice, nastavět kandelábry — budeme vypadat jako ulízáni. Budeme cizince přívětivě vítat, na ně se usmívat a na ně mluvit. Ale, *jak* na ně mluvit!?

Pan... — už zase nevím jmeno toho pana inzerenta — oznamuje: „Vyučuji němčině kvůli době výstavní...“ — tedy zase nový, 123 276tý už „důvod“ pro učení se němčině!

Ó, také já jsem z hloubi duše přesvědčen o důležitosti němčiny za doby výstavní, ale — pro cizince! Zvlášť je-li cizinec šelmička a sepere se například rád v hospodě nebo na ulici.

* Zrovna za vlasy jsem přitáh ten Časopis výstavní hned do počátku dnešního článku; ale účel je jasný: reklama. Potěšil mne upřímně a chci to upřímně říci. Mělť jsem mimo jiné „výstavní“ obavy také tu, že povstane pro ten čas nějaký časopis český, který bude až příliš chudinký u porovnání s krásnými loňskými paříž skými; ale páni architekti et comp. mne z obavy vytrhli. Náš časopis je opravdu solidní, krásný, elegantní, dnes už dobrá průprava k výstavě, příště tedy dobrý průvodce v ní. Zůstane trvalým obohacením pro knihovny školské, spolkové i soukromé.

Tu pak může u nás pěstí člověka na zem srazit, do krve ztlouct a třeba hnáty mu přerazit, mluví-li pěkně německy, obzvlášť ale s tím trakařním severoněmeckým přízvukem, zaplatí nanejvýš pětku. Mluví-li s přídechem jihoněmeckým, zaplatí už desítku. Mluví-li ale nějakou jinou ještě řečí — nebo chudinka nebožáček mluví-li docela snad — česky, dostane čtyry měsíce, jenom to kmitne!

Arci, arci — ono se také při té naší výstavě, jako při všech výstavách, poznovu ukáže, že by bylo dobře, kdyby každý člověk mimo svůj vlastní uměl ještě nějaký jiný jazyk, „světový“, jeho srdci sice cizí, ale jeho myšlenkám v čas potřeby přístupný, — když však je s tím pořád ještě obtíž! Vynalezen, jak známo, proto tedy už „volapük“; — dobrá! Ale po „volapüku“ honemhonem vynalezeno „lingvo esperando“ a pak hned „lingvo internacia“, a netrvalo by pět let a každý člověk na světě měl už by svůj zcela zvláštní jazyk „světový“! Jdou teď tedy na to zase jinak! Jeden navrhl latinu. Druhý řekl: „Toť je novohelénština mnohem případnější!“ Třetí: „Když už jazyk živoucí, tedy angličtinu!“ Stará mela!

Já sobě dovolím učiniti tedy také návrh. Zavání sice trochu divočinou, ale je jedině rozumný. Ubezpečuju!

Tadyhle byla v Berlíně tlupa amerických Indiánů, náležejících několika různým kmenům. Vedl je Rocky Bear a s tím měl rozmluvu novinář W. Wyl.

W. Wyl: „Mluví každý Indián řečí ostatních kmenů, rozumí například Sioux Arapahoeovi?“

Rocky Bear: „Nerozumí. Není také zapotřebí. Dorozumují se řečí posuňkovou, která je asi věcí nejznamenitější, jakou Indiáni vůbec mají. Každý Indián řeč tu zná, pomocí její dorozumují se kmenové nejvzdálenější a je tak vyvinuta, že slouží i při obchodech a smlouvách nejspletitějších a nejdůležitějších. Nikdo neví, jak povstala a jak se tak rozšířila. Mluví se rukama tak rychle jako ústy: Indiáni rozumějí si okamžitě.“

Tak! — Já mlčím. Já už ani nezadutnu. Pražádná pochybnost: jako blesk to prolítlo v nynějším okamžiku veškerým lidstvem! Kdybych připojil jenom ještě slůvko, vypadalo by to už jako samolibost — pýcha... — obraťme se ku věci jiné!

fou, která tak dojemně naříká, jako když anděla zuby bolí; pak kabinet s rozlíčně broušenými *zrcadly* — člověk se v tom kabinetu sám sobě tak upřímně směje! —, dále nějaké *panoráma*, například Berlína, aby tu bylo také něco pro krajany „druhé národnosti“; pak *voskový kabinet*, s figurami v životní velikosti, „jakoby živými“, s celými historickými skupinami, opravdovými, věrnými, například jak Rieger, Mattuš a Zeithammer sedí za zeleným stolem a podepisují „smíření“.

A uprostřed toho náměstí — — ach bože, když si tak vzpomínám — ach ano, ano — bývalo to přece jen zcela jiné! Když, sotvaže začalo jaro, běhával jsem den co den hned po škole dolů za Oujezdskou bránu a tam, na prostranství vlevo, směrem k „Egenberkům“, starý Veselý provozovával komedii!

Starý Veselý — my si ho tak vážili, on „se producíroval přede všemi potentáty“, a my ho stavěli vysoko — vysoko — až nad arcibiskupa! A při něm ten jeho habán paňáca, ramenatý, nohatý, s namalovanými červenými a černými šmouhami na tváři — toho jsme se zase báli! Pokaždé chytil některého kluka „darmesáka“, schoval mu syrové vejce pod čepici — a pak najednou to vejce rozbil: vejce teklo klukovi po obličeji, kluk řval, všechno se řehtalo —

A kousíček stranou, opodál lomozu, babička s „Jenovéfou“! Ona šedivá, hubená, sešlá — kukátko její zelenavé, ošumělé, staré. Pánbůhví proč vlastně byla ta veliká, vypoukle broušená skla v tom kukátku jejím! Nezvětšovala, nezjinačovala a pouštěla jen neurčité světlo do kukátkového nitra — když babička po produkci zase ta svá stojatá šuplátka zastrkovala, tu jsme obyčejně zahlédli kousek těch její plastických kukátkových skupin a líbily se nám takhle beze skel více ještě než s nimi!

Babička huhňala a to dodávalo truchlivé historii o Jenovéfě zcela obzvláštního rázu. Prosím: zdvihněte přece palec a ukazováček, smačkněte si trošičku nos — tak, a teď říkejte pomalu, zpívavě:

„On ten pan hrabě měl srdce jako diamant a byl by rád zase amantoval nešťastnou svoji ženu; ale ten ukrutný Gólo každičké noci mu do uší *hučél* — a *hučél*...“

A teď si považte, aby *vám* takhle někdo po celou noc huhňavě do uší *hučél — hučél!* Inu — byl to ukrutný dojem!

Copak ale už není nikde ve světě nějaký potomek Veselého? Nějaká babička s Jenovéfou? Já přece myslím, kdyby se hledalo —

Ech co —

„Slavný zábavní odbore dopravního výboru příští zemské výstavy jubilejní!... —“

NÁRODNÍ LISTY 5. října 1890

△ *V Praze 25. října*

Plácejme trochu. Vím, není žádného rozmaru v české mysli — všude opravdové tváře, stažená obočí a já sám jsem tak asi nejméně nadán, abych se veselil, když všechno kolem bručí! A také ta příroda je tak předčasně zimava, nevlídna — zvláště v Praze je dnes už tak truchlo, že až do tesknoty, ve vzduchu visí šedivá mlha, kolem nároží hvízdá ječivý vítr, po ulicích lítají oblaky zhnědlého listí —! Ale — víte — když zasedám k nedělnímu psaní a nemusím zrovna psát o něčem opravdovém, pokaždé rád si beru moto z Rabelaisova Gargantuy:

„*Když vidím strast, jež hlodá vás a sžírá,*
vždy k úsměvu zvu spíše nežli k pláči,
náležíť smích ku právům člověka…“

Plácejme. Hoďme svých starostí přehrštli na ulici a dívejme se, jak se kutálejí a haraší v tom opadlém listí! Vezměme si příklad ze ženských! Hlavu mají chudinky dnes věru plnu nejtěžších starostí, a přece — křidélka u nohou, jiskru v oku, úsměv na vlídné tváři!

Přilétlať k nám zvěst náhlá a ohromující: „*Blond*“ *už není v módě! — Dlouhé rukavice už se nenosí!*

Místo blondýnek rázem přišly do módy brunetky. Místo rukaviček někdy až dvacetiknoflíkových, se šlicem k tomu nad loketním záhybem, budou se nosit rukavice nanejvýše o třech knoflících, ba snad docela jen o dvou — a možno že i s knoflíkem jenom jediným — nebo dokonce s kratičkou gumovou šňůrkou — —

Ano, už je to faktem! V Paříži dnes už blondýnky se přebarvují. Nic platno více, ctěné dámy, — do barvy! Nezdržujte

se, nepřemýšlejte teprv dlouho, co tomu například řeknou mužští! Když mohou tak mnozí mužští mít „černé duše“, ačkoli pánbíček dal jim kmentově bílé, když tak mnohý z nich je „zrzavý zevnitř i uvnitř“, ano když některý i sám se tím chlubí, že je „vybarvený“, pročpak byste se nemohly vybarvovat vy, jichž je odvěkým úkolem pestřiti život! Jenom nezapomeňte a dejte si dát od barvíře záruku! Abyste samy sebe pak poznaly. A hloupý manžel aby neoddával se naději, že dostal nějakou — lepší? ne, to zrovna jsem nechtěl říci!

Nač se teď zdržovat s titěrnostmi! Nastávají důležitější úkoly, plány, staré těžké myšlénky. A nemám zde na zřeteli věru ani toalety, které jsou přec pro blondýnky základně jiné nežli pro brunety, ne frizúry, ne šperky, ne steré jiné věci podobné. Ale: jakže teď pod tím tmavým kryvem tedy *svou pleť si zladit*, *jak hlavu nosit*, *do světa koukat*, *na lidi se pousmívat* — atd.!

Blondýnka — nu ano, ta nese hlavu zcela tedy zpříma. A buď dá tváři výraz chladný, nehybný, kamenný, nebo dětsky úsměvný, se svítivými zoubky, přívětivým zrakem, jasný jako to sluníčko, jehož světlo se jí prý do vlasů chytlo. Prvějšího výrazu, jak jste sobě asi mnohokráte všimli, užívají blondýnky tichých, jasně modrých očí. Takových očí, kterým se říká, že jsou „jako nebe“; ony jsou ale zatím jako studna: hluboky, nenasytny. Výborné takto dámy, ty s těmahle chladnýma, modrýma očima! Vezmi si takovou, jenom takovou, jsi-li ještě svoboden a máš-li skutečně dobré srdce! Uvidíš, že svým přátelům způsobíš mnohou a opravdovou radost!

Toho druhého, veselého, vnímavého výrazu užívají zase blondýnky — ať už přirozené, nebo nabarvené —, které mají oči tmavší, zašedlé nebo třeba i hnědé. Patří k tomu výrazu arci také pak větší svižnost celého těla, bystřejší chůze, náhlejší pohyb. A to bývá někdy až namáhavé, dáma aby samu sebe pořáde napomínala: „Pozor — zas jdeš tak nějak líně! Škubni sebou přece trochu —!“

Ale brunetka — a třeba byla jenom „kaštanová“, jakých u nás valná většina —, ta ani zas nesmí například hlavou tak zpříma, tak zrovna do nebes! Trochu, trošičku ji musí držet

vždycky nakloněnu — ne mnoho, jen tak malinko, jakoby snivě, jakž to ovšem také sluší k sivější, zadumanější pleti. A tvář k tomu nesmí rovněž být ani kamenná, ani zas příliš hybná, a když se dáma na mužského, například děkujíc, usměje, nesmí být úsměv nikdy rozevřený, musí se objevovat nenáhle, rodit abych tak řekl zdola, od spodního rtu nahoru k očím. Jen ať to čtenářka raději už trochu zkouší! — Ne!? — I pomalu! — Tak — výborně! A hned ještě jednou — ne? — Převýborně — pusu!

Kdo ale způsobil tedy ten náhlý, ten obrovský obrat? Zbytečná otázka — kdo jiný než Sára Bernhardtova, napořád vrchní maršálek světové módy.

Dějiny lidské jsou tak zajímavy!

Kdysi měla Sára zahrát zbrusu novou sardouovskou úlohu — byla to Fédora? nebo Theodora? — a uznala po zralém uvážení, že tu Fédoru — nebo Theodoru — *nemůže* na žádný způsob hrát ve svých *kaštanových* vlasech — vlasy že musí být světlé, zlaté, a *obarvila si je tedy do zlata.* A že jí to slušelo, barvila je také tak dále, a ženstvo se barvilo po ní. Ale Sára byla, jak z 10 000 epigramů a 100 000 prozaických vtipů na ni, na tu „božskou sirku", dostatečně známo, tenkráte náramně sucha. Co učinila? — Vynalezla si kvůli suchotě té módu ještě jinou: *dlouhé rukavice*, sáhající nad loket. A poněvadž i v těch je suchotu, když je to suchota velká, vidět, vynalezla k nim až nahoře, místo několika knoflíčků, *šlic*: dělá sice šklebivé, nepěkné řízy, ale klame zrak, a to je jeho účel! A ženstvo nosilo rukavice dlouhé, se šlicem v konci.

Svět pokračuje. „A umění s ním," praví Talián. Teď bude tedy hrát Sára Kleopatru. O Kleopatře je z historie známo, že si barvila vlasy, a sice — nazeleno. K té barvě Sára nechce ale sáhnout. Poněvadž však cítí: „Musím vypadat naprosto jinak než dosud!", rozhodla se a stane se zase zcela svou: kaštanovou.

Svět se mění. „A my v něm," říká zase Čech. A Sára mezitím ztloustla. „Jiným léta půvabu ubírají, mně ho přidaly," praví a ukazuje zoubky. Nemá chválabohu dlouhých rukavic

více dnes zapotřebí a vrátila se ke krátkým. Za ní pak vrátí se ke krátkým opětně ženstvo veškeré, předně ale veškeré ženstvo české. Můj bože, pročpak ne! Za prvé je ona uznaným komandantem, a za druhé je Sára jakoby naše: vždyť je známo, že jí denně k čaji „české sušenky“ („sysanky“ jim říká božská Sára), a už když hrála v Praze, uměla říkat: „Dékujú pekne!“

Tak se to stalo. Návrat tedy ke krátkým. Opakuju: návrat — ve věcech módy není žádné novosti, jsou jen zvraty. Dlouhé rukavice vidíme už na relífech starého Egypta, a panovaly po Evropě ve století 12., a pak zase na počátku tohoto věku, a teď zase za vládkyně Sáry — a jindy opět panovaly krátké — atd. — atd.*

Musíme se do toho už vpravit. My mužští se vpravíme arci as dříve než dámy. Když líbáme hezkou ručku, rádi odhrnujeme rukavičku, abychom se dostali k sladkému jádru, a tu jsme měli poslední léta ukrutnou práci! Dámy ale přijdou o svou zapínací hračku. Když šla dáma do divadla, neměla nikdy doma tolik času, aby zapnula si rukavičku celou; zapínala teprve v divadle, a když opona naposled spadla, byla dáma zrovna s posledním knoflíčkem hotova. —

Zmínil jsem se na počátku o nyní nastávajících, nutných změnách v toaletě, frizúře, špercích atd.; ale jen tak mimochodem. Vidím, že jsem chybil.

Před třemi dny rozmlouval jsem s jistou krásnou dámou zdejší o těchhle věcech.

„Je to pravda?“

„Je, milostivá paní.“

„A také rukavice bálové?“

* Kdo chce něco co možná obšírného a zároveň zábavného číst o rukavičkách a čítá někdy také německy, nechť si koupí Der Handschuh od J. A. Kmenta. Kdyby tam nestálo J. A. Kment, dal bych tam dr. E. M. Schranka — ta kniha jako by byla panu Schrankovi z očí vypadla! Úžasně pilný a bohatý spisovatel, ten náš krajan pan Schránka! Od té nedávné doby, co jsem se zde o něm zmínil, vydal už zase zajímavé dva spisky: *o polívce* (Die Suppe), o níž pojednal tak, že by pobavilo nejen hospodyni, která sama polívky vaří, nýbrž i hospodáře, který je — ani nejí; a o *Kamenném mostě pražském* (Brückenkunde), o němž ví pěkných citátů věru do sta.

„Také bálové.“

Svěsila hlavu a přemýšlela.

„Ale jakpak to půjde dohromady s nynější bálovou toaletou? S těmi kratičkými rukávky? S tím…“ A náhlým dojmem zachvěla se po celém těle.

Zachvěl jsem se také. Cítil jsem, jak my mužští, když přemýšlíme, jsme povrchni a jak cítíme mělce!

NÁRODNÍ LISTY 26. října 1890

△ *V Praze 8. listopadu*

To byla rozkošná půlhodinka — zaplať pánbůh! Jiní ovšem měří si svoje životní rozkoše třeba dle decennií, ba i dle celého věku — ať si!

Předvčerejší večer. Procházka venku po ulicích nebyla tentokráte dlouha, nebylať příjemna: severní vítr Svatováclavským náměstím jenjen letěl a kolem rozžhatých už plynových svítilen kmitaly se sněhové vločky. Ale odpočinul jsem si pak a bylo mi volno. Kamna pěkně hřála; železná plotýnka v dolejší kapličce, skládající se ze dvou dílců, byla ještě žhava.

„Anna!“ — „Račte?“ — „Dejte mi sem nějaký rendlík — ale vyberte nějaký menší!“ — „I vždyť máme jenom dva.“ — „A přineste mně z komory něco jablek: dvě panenská a dvě míšenská, upeku si je!“ — „Náš pán dělá, jako bychom měli zásoby, a zatím si přines ty čtyry jabka dnes v poledne v kapse!“ — Pražádnou fantazii nemají ty ženské!

Tak! Budu si na ně sám dávat pozor! Za půl hodinky, počítám, jsou upečeny; obrátím je jednou, nebo dvakrát. Dobrá jsou ta moje kamínka, dobrá! Nikoli snad mohutně rozložená (mají jenom 69 centimetrů šíře), a jsou jen o třech kapličkách (31 centimetrů), ale slouží. Když do nich večer založíš, „teplákujou po celou noc“, jak Nána říká. Člověk může mít k nim důvěru.

Ovšem, jinde, u bohatých, mívají nyní kamna tak nádherná! Kamnářské umění má právě svoji renesanci. Jenže přichází k nám ta renesance zase už z Německa! Úhledná kamna, velice okrasná, ale cizí; nehodí se nám k domácnosti. Každá ta jednotlivá ozdoba na nich až dopodrobna po německu prostylizovaná, každá v reliéfu na nich upravená hlava německý Götz, nebo Konrád, Faust, Markétka a tak dále! Je pravda:

Němci vždycky si hleděli kamen. Nevím. Nevím, kdy vlastně kachlová kamna byla vynalezena — píše se, že ve 14. století —, ale z kteréhokoli času jsem v Německu a Švýcarsku větší kamna viděl, všechna byla cenná. Na radních sálech veliká jako celá světnice, v domácnostech zas jako mohutná skříně; někde vystavěná zrovna jako chrám, jinde jako pevnost; na nich zobrazeny celé biblické děje, národní události, bájeslovné šplechty, opravdově či rozmarně, vždy ale pěkně, pro radost velkým i malým. Často také na nich říkadla a verše. Že pán-bůh, donucen vyhnat nás darebáky z ráje, dal nám v náhradu jako kamna. Nebo že:

„Když střechýly do oken hledí,
tu dobře se u kamen sedí.“

Nebo:

„Kdybych mohl lidskou záští topit,
nemusil bych tolik peněz klopit.“

Nebo:

„V létě ať tě práce hřej,
v zimě u kamen si přej!“

Atp.

Kdo ví ostatně, nepřišlo-li kachlové umění k Němcům od Slovanů? Z baltických přístavů, z polabských sídel atd. k nim tak ledacos přišlo. Nejstarší cestovatelé už se obdivují obrovitě uzbudovaným kachlovým kamnům ruských venkovanů, „svatyni každé domácnosti“. A také u nás Čechů nebylo jinak; kamna, pec byly nám svatyní. „Zbořme kamna!“ volá hospodář, když vchází k němu vzácná návštěva: zbořme, obětujme, co tu máme nejlepšího. Proslulá česká pec, popisovaná ve starých povídkách našich, skutečně oslavená Němcovou a Světlou, ovšem se dnes už ztrácí ze selských modernizovaných domácností; ale většina z nás ji ještě pamatuje. Pec velikou, čtvrt světnice vyplňující, částečně zděnou, částečně kachlovou, a to pěkně zelenou, nebo černou,

nebo višňovou. Někdy stojící na čtyřech silných dubových nohách, někdy zas plně sáhající až k zemi, vždycky po zděné části sněhově vybílenou, po kachlové úsměvně lesklou, třebaže už červenými taškami leckdes spravovanou…

Po uzounkých schůdkách vzadu u zdi vylézají děti: louč pod hlavou, tělo v pytli, prospí na teploučké peci noc jakoby v peřinách. Na lavici sedí hospodář a bafá. Vedle něho usedá sousedé, který přišel návštěvou. U pece je i nejcizejší hned jakoby doma —

„Kdo si k mojí peci sedne,
má mě každý rád,
usmívá se, vypravuje,
je můj kamarád“ —

zpíval už starý ovčák Vavák.

Ale běda tomu, kdo na ní nebo u ní povaluje se i v letě, za dne, když čas k polní neb domácí práci! Kdo „okúní a peče se“ u kamen — taková jedna „podezděná buchta“, „ten pecivál“ — sto jmen mu dají — ano, ano —

„Řekla jedna moudrá huba:
Světa čest — toť žádná čuba,
a kdo za pecí jen leží,
za tím ona nepoběží!“ —

Prosím vás, nemáme žádného znalce českých kamen? Víte, já myslím znalce toho „národního vyšívání“ na nich! Kdepak je, ke všem kozlům, už to slíbené dílo „o české chalupě“? Tam přece…

Jablíčka už voní — račte na okamžik odpustit! Kdyby se některé připálilo, naplní se pokoj kyselou čmudlinou a je po té vůni rajské — ano rajské — to víte: ráj — jablko —

Kterápak budou asi dříve? Která mají tenčí slupku? Myslím, že jsem vzal do pravé velikosti: ne oříšky, ne pěstě! A kterápak budou chutnější? To se rozumí: „míšenská“! „Panenská“ jsou sice také dobrá, ale někdy přitrpklá. A nikdy jich není na trhu mnoho, kupodivu! Pročpak asi pravých

„panenských“ nebývá jako jiných? — příroda nám dává hádanku za hádankou! Povídám: *pravých* — neboť jsou, ktery jen panensky vypadají — a stává se, že i znalec se klame —

Znáte přece to luzné vyobrazení „panenského“ jablka v Thomayerově Českém ovoci? Znamenité dílo! Skvost ve knihovně, ozdoba salónu, poučení pro ducha, pastva pro oko, dráždidlo pro jazyk, pro čich —! Často si sešitky rozložím a blažen se dívám, že máme takovou českou knihu. „Jablko citrónové“, „Reneta orleánská“, „Jablko malinové“, „Parmena zlatá“ — hádám, tahleta „Parmena“, to že je ta sorta, kterou duchaplný jinoch Hermochares svedl krásnou Ktesyllu k lásce! Dívka modlila se v chrámě Dianině, jinoch vzal jablko, napsal na ně: „Já Ktesylla přísahám, že milovati budu Hermochara...“ a zakoulel je k jejím nohoum; Ktesylla přísahu přečtla a posvátnost místa už ji donutila, že musila přísahu také splnit.

Já, kdybych byl duchaplný jinoch —

Je to vůně! Zvláštní — zvláštní! — Zavřel jsem oči, dýchám volně, plně — je mi doopravdy, jako bych byl v jiném světě —

Pojednou vidím před sebou bývalou domácnost. Když maminka musila po městě podělkovat, aby přinesla navečer kousek stravy, a my doma s tatínkem hospodařili.

Měli jsme maličká kamna, nízká, na nichž jsem měřil, jak rostu: pamatuju se na radost, když tatínek byl zrovna jen do nich, já ale už přerůstal! Kamínka tedy stará, neforemná, kousek černá a kousek višňová — jak kamnáři říkají, „slípka“: slepená asi z dvojích starých kamen. Plotýnka u zdi, pak ty kachle, a v těch hlíněná trouba, s šoupací hlíněnou závěrou plochou; vpravo dole cíp závěry už vylomený. Jak to pod plotýnkou praskávalo, syčelo, bouchalo, zpívalo, hrálo! — tenkráte ještě se topilo všude jen dřívím, podpalovalo drobným klestím, přikládalo sukovitých babek. Ani jsem se nemoh dost vynadívat, naposlouchat! Nu a v té hlíněné troubě mně tatínek píkával jablka. A stavil mě vždycky k nim na stráž.

Také ještě byl v kamnech zapuštěný kamnovec: malý hlíněný kotlík na vodu. „Vidíš,“ říkával otec, „Čechy jsou také

jako ten kotel: kolem hory a v něm se vaří raci!“ Nerozuměl jsem tomu a nějak se mi to protivilo. Byl jsem sice upřímným přítelem tatínkovým, vskutku, upřímným; ale ta jeho říkadla, ta mi nechutnala, byla taková divná! Obzvlášť tedy v zimě! „Teď už si budou lidé sníh v peci sušit,“ říkal. Vždyť jsem přece věděl, že sníh se v peci nesuší, tak načpak to říkat? „Od kamen se snadno radí.“ Pročpak? „U okna světlo, u kamen teplo.“ No to se přece rozumí!

Ba já jsem se domnívával, že za zimy tatínek není ani dokonale hodný. Když venku počasí zrovna bylo nejkrásnější, před oknem vzduch visel jako pytel, „selský“ sníh se chumelil, tančil a běsil, já nesměl ani ze světnice! A dolů k řece jsem také nesměl, kdy se mi chtělo — nanejvýš jednou za týden, a to vždy s někým starším —

I safraporte — to to na plotýnce zpívá! Tak dotenka, tak rozpustile — zrovna jako střízlík — bravi — bravi! Střízlík a jablko jsou jediní čeští ptáci, kteří zpívají i za největších mrazů!

Doneseme si rendlíček k lampě, pro podívanou. — Rozkošné! Místy ta nahnědlá barva — někde ta napuklá slupka — a jak po té puklině bublinky skáčou — jak to masíčko vykypuje, tak sladce, tak zlatě — ústa se mi stahujou — i vždyť jsem až zasyčel chutí! Ty můj bože, zrovna — zrovna jako tenkrát —

Já už teď rozumím nordické báji! Braga, bůh poezie, měl choť Idunu, a ta měla jedenáct jablek a těmi omlazovala bohy. Nejspíš jim je pekla. Ano: v jablku je poezie a poezie omlazuje! —

Mám myšlénku! Tuhletu zimu budu se bavit! Jednou za týden pozvu si k sobě tři nebo čtyry své známé —

„Dnes u mne poetický večírek. Jablka každý si přinese s sebou. Vzpomínky taky…“

NÁRODNÍ LISTY 9. listopadu 1890

△ *V Praze 29. listopadu*

Předevčírem vypadala příroda ještě jako tušová kresba — „jako by je z bahna vytáh," charakterizoval estetik Vischer tušové kresby —, včera vypadala už jako úbělový relíf. Divné, prapodivné skoky činí již po několik desítiletí ta milá, ta moudrá příroda! Hází sebou z extrému do extrému, zrovna jakoby z nějaké hluboké nevole, jako někdo, kdož nechce být poznán, pozorován, ofotografován.

Inu — „cherchez la femme!" Uvažme přec, jakého je přírody pohlaví, vzpomeňme si na její náturu ženskou! „Dá se nějaká ženská *vyzkoumat* ? Nedá, nanejvýš *uhodnout* se dá." — řekl vám to už Hálek! A člověk přistupuje k přírodě teď s tázavostí věru až drzou, chce jí ve všem na světě vidět přímo už na grunt, chce se dovědět i nejtajenější příčiny jejího konání —

„Muži — muži! Ženy poznat
prospěje ti; je to věda
nade všechny jiné vědy;
nezkoumej však přespříliš!
Sic by se ti státi mohlo
jak za dávna mudrcovi:
zkoumal propast, a že přes vše
nedoved jí porozumět,
vrh se do ní, zhynul v ní!"

Brrr! Tedy opatrně! Raději trošku s lichocením na madam přírodu! Buďte ubezpečeni, vzdor své vznešenosti je příroda přístupna i komplimentům, jen když nejsou neobratny! „Byť v králích a knížatech odumřelo již vše, samolibost přec v nich ještě žije!"

Ostatně — cožpak není skutečně krásná? Není dokonalá? Není pikantní, zajímavá? Je zapotřebí teprve nějakého zvláštního přemáhání, nebo snad docela lži, ukloníme-li se před ní? Vezměte tedy například zimu, kdy příroda je, jak jedni praví, „jednotvárná“, jak druzí praví, docela „mrtva“!

Stojím u okna. Ulice se třpytí čerstvě padlým sněhem. Chvilkami snesou se do sněhu dva tři holubi, pobíhají, hledají si zobu, a temnošedá jejich tělíčka odrážejí se tak pěkně od bílého podkladu a hlavičky klásají se tak živě sem tam, nazad a kupředu, že oči divákovy se přimhuřují a kolem úst se mu ukládá úsměv… Chvilkami zas přeletí kolem okna kluci odněkud ze sousedství, s nizounkými svými sáňkami, s povykem tak veselým, s tvářemi tak ohnivě planoucími, se zraky samá jiskra a se rty samý řehtavý smích… Někdy zazvoní rolničky a ulicí kolísá se venkovský povoz, plachtou pokrytý, zvolna a těžce, — někdy zas zahrčí drožka, náhle, neočekávaně, není ji ve sněhu z povzdálí téměř ani slyšet…

Je mi tak nějak volno!

Zvenčí se do pokoje tlačí čerstvý vzduch a s ním zápach do oken postavených smrčků. Od kamen dýchá příjemné teplo. Z kuchyně vniká nakyslá vůně pekoucího se zajíce — myšlénky se mi zvolna připínají k obědu, který začne dnes „hovězí rybí“ polívkou — i vždyť jazyk věru se mimovolně tlačí už k zubům, rty si teď mlaskly, ústa se stahují… Vezmu si honem zatím něco snad ku čtení, něco pikantního — na stolku leží znamenitého Matěje Broučka „Pestré cesty…“

Ovšem, ne všude prý praská to v kamnech a syčí to na pekáči! Je mnoho, mnoho těch, kteří i doma ve svých čtyrech stěnách choulí se mrazem a v čas obědní s třesoucím se krokem, s tázavým pohledem bloudí kdes venku po ulicích…

Ach — kdyby člověk mohl všem takhle pomoci! A když ne všem, alespoň některým! Když jsou ale ty vezdejší statky tak tento!

Kdož ostatně ví, co pánbůh ještě nadělí! Vždyť se najisto tvrdí, že konečně zbohatne každý, „jenom dočkat prý se toho musí“! A pozejtří, v pondělí, máme už prvního prosince —

a nemýlí-li mne moje krátkozrakost, pan Selig už tak nějak se pousmívá — drží v levé hrsti balíček tisícovek, mokří si prsty pravé ruky o navlhlou hubku — „No jakpak, pane Seligu, — 150 000 na 1864ku? — nebo jen 50 000 na pozemkové losy?“ — když člověk během let se stane tak krátkozrakým!

Ale já jsem chtěl mluvit dnes přece jenom o přírodě! O šťastných a nešťastných výzkumech v ní — člověk o ty výzkumy zrovna klopýtá, když vezme časopis do ruky! Astronom dr. Reynaud vypočetl teď, že na „našem“ nebi v tom koutečku všehomíra, ve kterém se potácíme my po své planetě, nalezá se netto 64 miliónů hvězd. Pamatuju se dobře, když jich bylo na tomže nebi ještě jenom netto 6 tisíc. A pak několik a 30 tisíc. Je to s nimi tedy jako s námi Čechy: člověk se jich nedopočte. Člověk vidí někde dlouho a dlouho záhadnou nějakou skupinu, takzvanou „mlžinu“, a když vezme na to poctivý dalekohled, je to samičký Čech! — Medik dr. Koch objevil zase bacila, a sice „tuberkulového“. Někdy včera bylo to zvíře teprve objeveno, a cože je dnes už proti němu Bileamův osel nebo Evropin býk, Ledina labuť nebo Visvamitrova kráva, Horymírův Šemík, Alexandrův Bukefal nebo i sám Pegasus — přes noc stal se nový bacil nejslavnějším zvířetem ve světě! — Ekonom dr. E. Raman objevil nový prostředek pro krmení zvířat: *dřívím* a *klestím* — stůj, noho, — zde, myslím, jsme skutečně u největšího vynálezu všech časů a věků!

Kolosální to objevení leželo vlastně na dlani. Strom vyvinuje se přece dle těchže pravidel, dle kterých například luční tráva nebo kterákoli krmná rostlina, v něm jako v těchto stejně se líhne bílkovina, škrobová mouka a jiné hydráty uhličnaté — kampak ke všem čertům by se všechny ty dobré věci znenáhla poděly, když strom tedy roste a roste!? Ty nezmizí, ty jsou v jeho dřevě! A jedná se tedy jen o to, ze dřeva je zase vyloudit a podat žeroucím tvorům v přiměřené, lákavé formě, co chutnou řezanku, vonnou ředinu nebo tak nějak.

Stůj zde k jednomu takovému jídlu kuchařský recept. Vezme se tedy například klestí, rozmačká, přidá se k němu

1 procento mláta, polije se to horkou otrubovou ředinou a nechá se kvasit. Za tři dny má kvas teplotu 60—70° C a jídlo se promíchá, aby teplo už nepřerostlo. Za další tři dny proměnil slad moučku škrobovou již docela v cukr a jídlo je upravené, je šmáčné! výtečné! — Dr. Raman učinil hned praktických pokusů na různých dobytčatech. Dal drtin nadělat z polen, strouhanky a žmolenky z klestí, krmil tím po tři měsíce — a ejhle: volouškové dřívím krmení přibrali na mase za tu dobu o 38 liber víc než volouškové jiní!

Dobrá! Člověk náleží ale také k „žeroucím tvorům“. A — a všeho ostatního čtenář již uhod! Ano, ano — veliký, slavný je Raman, ještě větší, slavnější je △ ! Co Raman namyslil, △ domyslil! Krátko, a bude v kuchyních našich všude už pravidlem nezvratným: s uhlím pod plotnu, s dřívím na plotnu — *uhlím uvaříme si dříví!*

A budou jídla „tvrdá“ (z dubu, ořechu, habru atd.) a „měkká“ (z buku, kaštanu, sosen atd.), „listnatá“ a „jehličnatá“, a kuchařská literatura vzkvete a vyrovná úpadek literatury jiné, například veršovnické. Ano, tak to bude! Nač také se zlobit teprve s ekonomy a řezníky, prodávajícími po 36 kr libru zcela nechutného, dřevnatého masa, když už za čtvrtinu těch peněz mohu se najíst dosyta pravého, spravedlivého dřeva!

Veškerý život se změní, všechny naše poměry se změní, ano i rozpravy naše budou pak jiné! „Dřevník“ bude zároveň „špižírnou“ a uspoříme tím trochu z činže. Chudý tkadlec v čas největší nouze bude se moci pustit do svého stavu, podruh na vesnici do svojich dřeváků. „Zelený mladík“ nebude více nadávkou, nýbrž pomlsným pojmem, as jako dnes „šťavnaté sele“, a „na dřeva vyzvati“ nebude více vyzváním na krvavý souboj, nýbrž zdvořilým pozváním k obědu, as jako dnes „na lžíci polívky“.

„Nedávejte mně ty sosnové drtiny za okno,“ zahoukne otec, „nebo tam bude Fricek, ta mlsná ovce, pořád vězet!“ —

„Slečno — anděli — všechen můj světe!“ zašveholí muž zamilovaný, „smím si kousek vašeho šamrlete ukousnout?“

„Tak jestlipak víš, co nového, muži?“ rozzlobí se domácí

paní, ,,Káča nám přes noc sežrala mahagonový fauteuil! Je to mlsná důra! A ještě kdyby u nás trpěla hladu — zrovna včera ale jsem jí dala k večeři celý ten zánovní škopek — —“

Nedělej si ale pranic z té jemnostpaniny huby, Kačenko zlatá! Kdoví co ještě dobrého z tvé ,,mlsoty“ pojde! Kozičkám se také a po tisíciletí vytýkalo co nectnost a mlsota, že na pastvišti jejich nedoroste nikdy žádné pořádné smrčí! A oveckám, že vypapají všechny mladičké sosny! A dnes —!?

NÁRODNÍ LISTY 30. listopadu 1890

△ *V Praze 6. prosince*

Na den svaté panny Barbory ťápala husa blátem, o vánocích bude tedy mráz, sníh a led. Kdyby byla ,,husa šla po ledu", byly by ,,tmavé vánoce". Je to prastaré pravidlo, kterého arci rozum každého nepochopí. Já alespoň, když jsem byl ještě hodně mlád, nikdy jsem nechápal, proč a) husa chodí vůbec na led, když se neumí ani sklouzat, b) proč tam chodívá zrovna dne 4. prosince, c) co je vánocům vlastně do husy. Vrtěl jsem moudrou svojí hlavou, díval se na povídající ,,starší generaci" a usoudil, že je hloupá. Teď, když už sám patřím do té ,,starší generace", nemyslím o huse a o vánocích praničeho a odevzdávám se do vůle boží.

A pranostika platí dál, a když nadejde den 4. prosince, jdou kanonýři slavným maršem k maltezákům na Malé Straně dopůldne na velkou mši, neboť svatá panna Barbora je velikou patrónkou jejich, a zároveň s kanonýry vetlačí se tam pražští rybáři a vyplní několik kostelních lavic. Přicházejí se modlit, aby svatá Barbora už to nějak tedy obstarala a před vánocemi aby byl tichounký hezounký mráz, a) by ryby nelekaly, b) by dobře se ve voznicích převážely z venkovských rybníků do Prahy, c) by led v nich a na nich usazený přidal jim pořádně váhy. Ale rybáři musí dávat dobře pozor, aby se nepřemodlili! Jakož se věru stalo před patnácti lety, kdy voznice nadobro pak promrzly a ryby se z nich sekyrami vysekávaly co bezcenné ledové hroudy.

Příroda se tedy zase pojednou teď poměnila. ,,Úbělový reliť", jejž jsem si minule liboval, ustoupil zase ,,tušové kresbě" — já ale nehubuju. ,,Ocelově modré" nebe stalo se zase ,,olověně šedým" — já to trpělivě snáším. A máme teď, co tento přátelský lístek čtenářovi píšu, jedenáct hodin už dopoledne, já sedím s kalamářem zrovna až na okně, a musím

vzdor tomu mít vedle sebe ještě rozžhatou lampu — já ale ani se nezamračím. Měla si příroda ještě jen před několika lety dovolit v sobotu něco podobného, a byla by slyšela, co bych jí byl řekl! Dnes ovšem jsem člověkem už zcela spravedlivým. Dnes vím: teprve 21. prosince, o 10. hodině večer, je úřadní počátek zimy, pak ovšem mám já svaté právo žádat, aby mně na okně visel blysknavý rampouch, aby mne na ulici zábly nohy a na uhlí abych přinejmenším připlácel čtyry krejcary za cent; ale do 21. prosince panuje podzim a já jsem do té doby povinen snášet bláto na zemi a oblaky na nebi a vůbec všechno, cože se podzimu nejhoršího zlíbí.

Dívám se dnes už na bláto okem filosofa a na oblaky zkumnou myslí učencovou. Který ví, že ty šedé, těžké oblaky chrání nás nyní „před hrůzně mrazivým dechem všehomíra, k němuž země za dlouhých zimních nocí obrací svou líc“, a že tytéž těžké oblaky, které za zimy jsou nám záhřevným pláštěm, za letní zase doby jsou „chladivým vějířem, zachycujícím a mírnícím hrozný úpal sluneční“. Zkrátka — jsou jako kožich českého ovčáka: „v zimě hřejou, v letě chladí“.

Ať však kraluje už zima, nebo panuje ještě podzim, „zimní sezóna“ už započala — stálo to v novinách. A dále stálo v novinách, že se sezónou začal také už „zimní sport“. Čtenář sobě nepotřebuje přitom ale prapranic zvláštního myslit: my lidé máme „sezóny“ po celý rok, a po celý rok v nich pořád také nějaké své „sporty“. Jaký je ale tedy za zimy „sport“ *hlavní*? Otázka, na niž odpověď ví každičké dítě: *tanec!* Aby nám v tom veselém slzavém údolí po tři měsíce bylo jako ještě veseleji!

Ano, už to výročně zase kypí a bují, víří a šumí, klape a hrčí, zvoní a zvučí ze všech stran! Věříte, že *mnou* to dosud ani nepohnulo? Že se mi nezachvěla ani jediná čiva? Nezatřás jediný sval? *Skutečně!* Jako by tance ani na světě nebylo! Jak se člověk mění — jak se člověk mění! Kraťoučkých čtyřicet let, a už je člověk jiný!

Když se tak rozpomenu! Byl jsem „zuřivým“ Čechem od své maličkosti a vypadal v tom svém češství jako ostny obalený ježek. Ve všem na světě chtěl jsem se spravovat *jen* podle

„slavných předků našich“. A že ti po Evropě vynikli nejen tělesní i mravní hrdinností, vědou a pokrokem, nýbrž dle spolehlivých kronikářů i „výbornými tanci a dlouhými mastěnými vlasy“, také já jsem se tedy pral, v šermírně i na ulici, učil se pilně, na kantorství a spisovatelství, skákal mazur a mastil si vlasy. Nevím sice, kolik centimetrů slávy jsem českému národu naskákal; ale tolik vím, že jsem to všechno konal s nadšením zrovna horoucím. Jestli kdo na světě, já jsem měl právo vynalezt pořekadlo, že „tanec je modlitba nohou“.

A vidíte, už bych se dnes „modlit“ ani nedoved! Nadšení doplápolalo, popel z něho rozmeten do všech úhlů. Ba ztratil jsem už i veškerého pro to smyslu. Když je v Měšťanské besedě vedle taneční zábava a vozy hrčí kolem mého bytu a budí mne ze sna, obrátím se zády k oknu a kleju. Když mně osmnáctiletá neteř moje před týdnem zvěstovala, že půjde letos „na první ples“ a mollově naladěným sopránkem svým se ptala: „Koupíš mi, strejčínku, šperk?“, zahučel jsem: „Nekoupím!“ A když syn nejlepšího mého přítele, právník, jednoročák, mně včera pln ohně a zanícení vyprávěl o „tanečním kroužku“, jaký uzavřel si se svými kamarády, že mají „jednou za týden tři hodiny hned za sebou“, že oni tančí „mazur, besedu a alianci“, ztratil jsem trpělivost a vyhrk: „Inu, jsi ještě bulíček — bzikáš!“

František — odpusť, milý hochu, že tě sem kladu v plné živoucí pravdě — vytřeštil na mne oči a ústa se mu bezvládně rozevřela. A v tom okamžiku viděl jsem, že mezi ním a mnou zeje jakási ukrutná propast, on že je jakoby na jedné straně hory, já na druhé, každý že hledíme na svět už z jiného stanoviska, neslučitelného, nesmířitelného —

A jaký je „sport“ tedy hned druhý, pro „sezónu zimní“? Každý mi odpoví: druhý sport je *led!* A třetí? *Šerm!*

Vidíte — a tady to svaly už škubne! Ruka mimovolně švihne do vzduchu, noze je, jako by užuž měla zadupat „apel“! Ano, sport, po kterém se mně dnes jak včera do upřímna stýská! A stýskalo by se, kdybych zestár o sto let!

Chuť k šermu je snad u každého muže věčná, šerm je sport věčně mladý, u nás bohužel — až příliš mladý!

„Český šermířský klub“ je u nás přece předním reprezentantem toho sportu? A ondy stálo ve Vilímkově Praze, že klub čítá — 30 členů! Nebyla-li to velká chyba tisková, je to ukrutná chyba české společnosti!

Vždyť přece ani nemůže být pro mladého muže zábavy elegantnější, příhodnější, dojímavější, ano i vděčnější, nežli je šerm! S jak přirozenou elegancí pohybuje se šermíř! Jak sebevědomě jedná s lidmi a působí na ně!

Já, být krásným, bohatým děvčetem — nejlíp takhle v tisícerém hned vydání, kolik právě je takových děvčat v Praze —, stanovil bych krátce:

1) Kdo není šermířem, není mužem; s ženštinami já netančím.

2) Kdo na své ruce nemá ani jizvy, ať o mou ruku se mi neuchází!

NÁRODNÍ LISTY 7. prosince 1890

△ *V Praze 13. prosince*

Něco časového! Chodíváte někdy dopoledního času kolem některé pražské „pečenářky“, paní Melhardové nebo Severové, Vyskočilové nebo Dlouhé? Je to dojem, viďte?! Přiznám se, pokaždé se zastavuju a škube mi to rukou, abych smekl klobouk a postál. Podlouhlé, bílé mísy a na nich ubitá, bílá podsvinčata. Obličejem jsou obrácena do ulice, očička jejich jsou uzavřena, vrásky se uložily po mladé líci — a v té líci je tolik neskonalého zármutku, starého — prastarého smutku, tolik světového bolu a — řekl bych — moudrosti pravěké — — prosím vás, přišli jste už někdo na pravé, plné slovo pro ten zvláštní, hluboký, vznešený výraz, jaký sídlí na tváři mrtvého podsvinčete? Číňané, kteří dle spolehlivých písemních pramenů* chovem vepřových tvorů zanášejí se již přes 5000 let a mají pro ně na celé sto názvů, říkají zabitému prasátku „*zarmoucený jenerál*“ — ten název má trefného obsahu náramně mnoho!

Ano, prazvláštní dojem! Pamatuju se na podobný jenom ještě jedinkráte ze svého života: když jsem v Bulaku u Káhiry procházel se staroegyptským muzeem. Ti bohové starých Egypťanů mají tentýž téměř prazvláštní výraz; člověk se mimovolně chvěje. Mladá těla a v nich starý, unavený duch; lehký úsměv v líci, ale pomrzlý a úsměšný; jako by pravili: „Ten náš kámen viděl zemi, když byla ještě mlada, bujna a květnata, vidí ji, když stydne a umírá, — marnost nad marnost!“ Nic jiného ale nečteme ve tváři mrtvého podsvinčete. Kdybych měl navrhnout pomník znázorňující „unavenost zestárlé přírody“, navrhnu: bílou mramorovou kostku, na ni podsvinče mrtvé. Kdybych proniknul první k ledovým ladům severní točny a měl událost tu tam označit pomníkem: hermu, podsvinče na ni. Také to podsvinče jako by nám pravilo: „Náš rod, pravěký rod sauriů, viděl zemi…“

* F. Duval: Les Chinois 1852

Živé podsvinče — sele, čuně — má arci naprosto jiný výraz. A ještě zas zcela jiný má pak pečené. U paní Melhardové čtete dopoledne vedle selátka pěkným písmem na pěkných tabuličkách proroctví: „Dnes večer o 6. hodině jsem upečeno“ — jděte tam pak, jděte, podívejte se, a přiznáte, že místo „upečené“ mělo by se vlastně říkat „*vzkříšené*“. Ten jas, ta lahoda, ta krása! Ve 24 hodinách život — smrt — vzkříšení!

Ve všech těch třech fázích je ale sele vysoce zajímavé. Když vyroste, vytýkávají se vepříkovi ovšem všelijaké pak věci. Například nečistotu, prý tělesní i mravní. Když chtějí malíři naznačit, že svatý Antonín, „praotec všech poustevníků“, byl pokoušen ďáblem, namalují vedle světce tedy vepře. Ale vedle svatého Monona, jenž zařídil si poustevnickou živnost o 300 let později, malují přece také vepře, a ten vepř Mononův znamená tvora veskrz dobrého, úslužného pomocníka, kterýž svatému při stavbě chýže podával tesařské nářadí*! Dlouho jsem té protivě nerozuměl, až jsem spatřil C. Bloemaertovu skulpturu v turínské galérii: vždyť on je to jenom zcela maličký vepřík, ten Mononův, vlastně ještě podsvinče, a hodí se svým formátem zcela také ještě dobře do „rámce“ mého dnešního článku! Jak důvěrně a zvědavě, s jakou naivností zrovna dětskou vzhlíží k pracujícímu světci!

Také se dorostlému vytýká například jeho hlas, prý sprostý, hrubý, jeho „chrochtot“. Jako by dorostlý člověk byl v tom ohledu zrovna nějaký slavík! Zato ale u selátka — jaký to tu hlásek! Což zavdalo kdysi jednomu z krajanů našich příležitost ku výbornému vtipu.** Krajan ten jmenoval se Pepuš a byl kapelníkem pruského dvora. Staral se o hudební zábavu při večerních, „tabákových“ besedách králových a zkomponoval kdysi k tomu účelu skladbu pro šest fagotů: „porco primo“, „porco secundo“ atd.*** Skladba byla prováděna často a král se pokaždé smíchy popadal až za břicho. To ale pohněvalo

* Dr. J. E. Bílý: Legenda

** Humor in Preußens Geschichte. 1889

*** Italské „porco“ znamená „prase“, ale také „frčivý nástroj“. Viz „dizionario“ florentinské Accademia della Crusca. — Svrchované nebe, to je potřebí učenosti, než člověk napíše o čuněti článek!

korunního prince, napotomního Bedřicha Velikého. Ten nemohl fagot ani vystát, miloval zato však náruživě flétnu. I vyzval tedy Pepuše do zábavy k sobě a Pepuš, ač nerad, dostaviti se musel. V salónu stálo šest pulpitů a „o posměch bylo hojně postaráno“. Ale Pepuš přišel se sedmi muzikanty; rozložil noty na šest pulpitů a ohlížel se po sedmém. „Já myslil,“ pravil princ, „že jeho skladbu chrochtá šest prasat?“ — „Chrochtalo, Výsosti. Ale ty se oprasily a mají teď podsvinče — ‚flauto solo‘.“ —

I — jak povídám — zajímavé, roztomilé zvíře! Z roku 1870 mně zůstane jistý výjev nezapomenutelným! Byl jsem tenkráte v srbském Bělehradě a panem Weyfertem, majitelem bělehradského a pančevského pivovaru — přednedávnem se teď o něm psalo, že bude finančním ministrem —, pozván do Pančeva. Šli jsme tam s přítelem a byli znamenitě pohostěni. A po obědě vyzval nás hostitel, abychom se pro zábavu „na něco“ podívali. Došli jsme na prostranství obklopené velkými dřevěnými budovami, jakoby stodolami; musili jsme se postavit trochu stranou a hostitel kázal vrata jedné té stodoly odevřít. Sta, snad tisíc podsvinčátek vyhrnulo se takměř v jediném okamžiku! Myslete si, že by se z nějaké školní budovy vyhrnulo najednou na tisíc ještě drobounkých, zcela nahých dětí, holčičky rozpustilejší ještě než chlapci, a máte první dojem. Kolem nás se to hemžilo a vířilo, kvíčelo a pískalo, válelo, šťouchalo, přeskakovalo — chytil jsem se rukou za vrata a smál — smál — „Jeden z nejkrásnějších okamžiků mého života, a nikdy — nikdy…“ atd.!

Vskutku — jako drobounké děti! Ale to porovnání není ani nové a učinili je již mnozí jiní. V Kalábrii* říkají o selatech jako o lidech, že se „rodí“ („figliar“), a modlí se úsilovně, nalehavě, aby se jim „narodilo“ vždycky jich po sedmi, „čtyři panáčkové a tři panenky“ („quatro chirilli e tre frisinghelle“). Neboť jak hrubý Holanďan praví: „Chováte děti? Chovejte raději selata, máte alespoň každých šest neděl groše!“ A také u nás Čechů znamená někdy alespoň „sele“ tolik co lidské „ne-

* Ida von Düringsfeld: Die soziale Stellung der Schweine in Calabrien. 1879.

mluvně“ („infans lacteus“),* a náš prostý lid jde ještě dál, a když chce se zaskvít anatomickými svými vědomostmi, vykládá, že „ve vepři leží všechny vnitřnosti zrovna jako v člověku“. Že u nás znamenává „čunče“ také tolik co malý student a že náš maloměšťák výročně se rozpakuje, má-li „mít dva studenty strávníky nebo jednoho krmníka“, netřeba ani teprve vypravovat. A kdybychom touto cestou pokročili ještě o píď dále, došli bychom k tomu, že dle lidojedů a jiných učenců vepřovina chutná zrovna jako člověčina a že — — ale to už se vymyká z našeho „rámce“!

Vracím se znovu k výroku, že selátko je zajímavé, roztomilé, láskyhodné zvíře. Věru ku podivu, že hned zaživa nedochází větší obliby, že není mazánkem lidské společnosti! Číňaňky, ano, ty si s ním hrají: nosí je na procházku, chovají je v klíně; u nás děje se to ale jen velice zřídka, výjímkou, náhodou. Viděl jsem přece jeden pohnutlivý případ. Jistá umělkyně česká trávila své prázdniny v Chuchli. A tamtéž se v tutéž dobu přihodilo, že jakousi náhodou selátko malé přišlo o živitelku svoji. I zželelo se opuštěňátka dobrému srdci pozorující je paní, koupila mu „cucák“, kupovala mléko a živila je. Měli jste vidět obrázek, jak se selátko opíralo zadními nožičkami o zemi, jak předními nožičkami přidržovalo si bílou ruku a tu láhev! Ovšem, gumovou násadku prokouslo přitom vždycky — škoda: 5 kr — ale co dělat!? A jak umělo fňukat, když se mu dlouho nevyhovovalo!

Jakpak chutnalo asi pak, když se bylo dostalo na pekáč! Že ho dobrá ta paní upéci asi nedovolila? nebo alespoň ani pak neokusila? No — to bych pochyboval! Vůči pěkně pečenému seleti přestává veškerý ohled, usíná všechen jemnocit, ba zmírá vůbec i každá zásada mravní —

„vždyť vypravuje se, a je prý pravda svatá,
*že i pan Poctivý kdys kradl podsvinčata“!***

* „Aby zahynul z vás muž i žena; maličký i sele z prostřed Júdy.“ — Benátská biblí

** Georg Christoph Lichtenberg: Vermischte Schriften. 1837

Už se staly kvůli podsvinčatům prapodivné věci. Jistý mlsný lékárník, vypravuje nám Antonius Anthus,* měl mlsného učně. A tomu učni uložila kdysi kuchařka, aby dohlíd na dopíkající se sele a potíral je ještě máslem. Sele vonělo — bublinky naskakovaly na jeho krásném těle — učeň jednu zmačk — hlasitě praskla a kůžička z ní se odchlípla. Učeň tu kůžičku vzal a dal do huby. „Potru to místo máslem a udělá se kůžička nová," myslil. A loupal — a loupal dál — až selátko bylo věru „nazší, než je pánbůh stvořil". — „Pán vás zabije," vzkřikla kuchařka, přikvapivši příliš již pozdě. Učeň se lekl, veběhl do lékárny, vzal jedu, a sice z hrnéčka, na kterém stálo „nejprudší", ulehl a hekal. Lékárník přiběh. „A odkudže jsi vzal jedu?" — „Z nejprudšího!" — „Tak! Napřed mně oloupá pečené sele a pak mně sežere ještě zavařené ořechy!" Zařval a puknul. —

Jídlo převýtečné! Galenus arci mluví „o sedmi nejrozkošnějších jídlech na světě" a sele mezi nimi nemá — ale Galenus byl osel! Mnohem podivnější je, že dvakráte již citovaní Číňané, takový rozumný národ, jehož šunky jsou nejlepší ve světě a jehož vyhlášené ragúty mají veskrz za základ vepřovinu, že také tedy ti rozumní Číňané nepojídají selat! Bude v tom ale asi pověra, nebo mají ve svém trestním zákoníku paragraf na „příliš mladé maso", jako prý je také nějaký takový paragraf v zákoníku našem!

Ale ani u nás pečené sele ještě nezdomácnělo, jak by mělo. Čteme hospodské inzeráty: „Dnes a každý příští... u mne jitrnice", nebo „vepřové hody", nebo „drštky se šunkou", nebo „veverka" (správně „bederka"), nebo „ryby"; ale „pečeného selete" nečteme. Ještě vzdělanost u nás dosti nepokročila. A jisto je také, že chutě jsou rozličny a nějaký Boleslav Jablonský že má zcela jiný jazyk i žaludek než nějaký Nožička z Krče. No — ať si selat ten onen tedy nepojídá: nám ostatním to může být jedno. Jako nám pravým znalcům, kteří dovedeme po zásluze ocenit „žebírka a krček", může být naprosto lhostejno, sáhne-li někdo po hlavičce, nebo snad docela po stehýnku atd.

* „Vorlesungen über Eßkunst. 1852

Sezóna naše teď přišla. A potrvá tak asi do konce ledna. Měl jsem za žurnalistickou svoji povinnost ne sice na ni upozornit, ale o ní promluvit.

Pšt, pšt, čtenáři, ještě na slovíčko! Ale někde po straně, v koutě! Dvě dobré rady!

1. Když jsi někde na večeři a přinesou právě dopečené sele, nikdy nebeř na se rozkrajování! A musíš-li, neshýbej se, když tedy dle pravidel nejprv oddělíš hlavu! Z horkého vnitra valí se totiž takový parný, nevonný a nechutný dým, že tě zarazí, že připraví tě o všechnu chuť, a nežli se vzpamatuješ, snědli soudruzi už to nejlepší.

2. Vezmi k seleti trochu pepře a trochu hořčice dobré. Uvidíš, že sníš dvakráte tolik jako jiní.

NÁRODNÍ LISTY 14. prosince 1890

△ *V Praze 20. prosince*

Zrovna tak ještě zavčas letos se Ježíšek narodí, aby dostal „arch sčítací“ a zúčastnil se při konskripci. Kývne na některého anděla, vytrhne mu brko, namočí do zlata a napíše:„Jmeno křestní, jmeno rodinné, predikát a stupeň šlechtický: Emanuel, z kořene Jesse, královského rodu Davidova, den a rok narození: 24. prosince, tentokráte roku 1890; rodiště: Betlém, politický okres judský, v Palestině; příslušnost: místně do Nazarétu, okresu zabulonského, hejtmanství galilejského, státně pořád ještě do Turecké říše; řeč obcovací: až do vojny mateřština, pak, kterou pan obřt poručí…“

I ty můj slaďoučký pane Ježíši — pořád ještě tedy se rodíš v Betlémě, pořád ještě mezi divokými Turky! Víš — když si to rozmýšlím —, činíš vlastně dobře! Nedaří se ti tam sice zrovna nejlíp — jakož se v průběhu krátkých tří měsíců znovu zas přesvědčiti ráčíš —, ale jinde, ach jinde by bylo třeba stokrát ještě hůře! Prosím tě, Ježíšku, můžeš si pomyslit, že by se „bůh lásky“ moh naroditi například takhle v Čechách?

Kdybys nám lidem viděl do srdce! My slavíme arci tvoje narozeniny, my slavíme celé vánoce a nazýváme je „svátky lásky“. My na znamení té své „lásky“ k lidstvu a spravedlnosti a já nevím k čemu zasedáme k „hostině rodinné, k níž nám je každý vítán“, a stavíme na viditelné znamení radosti své na stůl „vánoční strůmek“, ověšený dárky a osvětlený svíčičkami. Ale kdyby šlo dle pravé lidské chutě naší — no, ten stromek musil by zcela jinak vypadat a něco zcela jiného by musilo viset na něm! Mohl by být pak ovšem také ze smrkového dřeva, a třeba pozlátka na něm, co jen oko ráčí, ano i těch zářivých svíček; ale — pevná skoba, silný provaz! — Věříš, Jezulátko zlaté, že kdyby šlo podle „lidské lásky“, například my Čechové už bychom byli dávno rozvěšeni po stro-

mečkách? A že je taková „láska“ náramně i nákažliva? Podívej se na mne: dobrý člověk, viď? — ale — vidíš — když si tak na ledacos vzpomenu, tu se začnu pojednou třást — a rukou mi to škubne — — no já už mlčím — nebylo by ode mne přece jen hezké chtít se před Svatým večerem čertit!

Jenom jedno rád bych ještě věděl! Čet jsem a čtu mnoho, jiní však čtou ještě víc — prosím vás, nečet nikdo nikde z vás, že Němci vynalezli šibenici? Gilotinu vynalezli, to jsme čtli před čtvrtrokem v novinách; ale šibenici? Že ta byla už dávno předtím, říkáte, nežli na svět se vyklubal první Němec? Ach, to nevadí — Němci vynalezli, od Němců pochází ve světě všechno!

Předevčírem se jim kolega „—a“ trefně tady vysmál, že od nich pochází i vánoční stromek. Oni to tvrdí vskutku a dooopravdy! Nu ano, národ, jehož panny při slavnostech spoutaným lidským obětem vrážely nože do prsou, takový národ arci moh vynalezt poetický vánoční stromek!

Kdypak ale jej vlastně vynalezli? Vzal jsem do ruky spis Reinsberga-Düringsfelda, to je přec uznaný Němec? A vypisuju z něho: „Ještě *na počátku 19. století* byl (vánoční stromek) v severním Německu téměř *zcela neznám.*“ — „Do Gdanska a kraje münsterského dostal se dle Mannhardta *teprve* roku 1815.“ — „Do Oldenburku, dle Strackerjana, teprv *ku konci minulého století.*“ — „Do měst pruského Porýnska, jakož i do klevského vévodství teprv *před 25 roky.*“ —

Kdypak jej vynalezli? Snad hned za dob nejdávnějších vůbec-germánských, nordických? — „Na Islandě je *naprosto neznám.* Také při staronordickém ‚Julu‘ čili při slavnosti zimního slunobratu *není ani stopy* po okrášleném, osvětleném, věčně zeleném stromku.“

Kdypak? Snad tedy po reformaci? „Vždyť skutečně mrav ten považován dlouho za specificky protestantský, kdežto v krajích a městech katolických stavěny jsou na vánoční stůl vystrojené jesle.“ — „My víme *ale* ze starého díla štrasburského profesora Dannhauera, že právě protestantští kněží horlili *proti* vánočnímu strůmku jakožto proti titěrnosti, kterou se mysl odvracuje od pravé zbožnosti…“

Reinsberg-Düringsfeld mluví arci při všem tom přece jen opatrně, aby „nerozšláp vejce“. — „*Rozšířením*,“ praví, „kterého se vánočnímu stromku po Německu dostalo, stal se *jaksi* majetkem národním a platí dnes všeobecně za znak německého kmene i smýšlení…“

Inu: všechno je zkrátka „německé“, co mezi Němci se někdy rozšířilo! Že němečtí umělci a turnéři nosí střechatý italský klobouk, je to „klobouk německý“. Že dávají v koncertech po německých městech skladby Dvořákovy, je to „skladatel německý“. Že školství německé je zbudováno na základech Komenského, je Komenský „pedagog německý“. Že Němci reformaci považují za největší čin svůj, je Jan Hus, původce její, „muž německý“! Jak známo, nestačila by na podobné „německé“ příklady ani obšírná kniha!

Vánoční stromek vyrostl ovšem z přírodních názorů a zvyků slovanských, a proto u Němců dějí se o něm první a bezpečné zprávy *tam, kde stýkali se se Slovany*. „U Srbů Lužických,“ praví sám Reinsberg, „v každičkém domě vystrojí se dětem strůmek jablky, ořechy a perníkem, a rovněž ve mnohých českých rodinách v Čechách je vyzdobený strůmek okrasou vánočního stolu, u kterého hospodář s čeledí svou kleče se modlí.“ Zkrátka: vánoční strůmek není pranic jiného než zimní obdoba jarní vyzdobené „máje“, která se také ověšuje zdobami a leckde dárky a světly, a světla ta, stejně jako „hořící vánoční špalek“ veškerých Jihoslovanů, jsou jenom obdoba svatojanských ohňů letních atd. — atd.!

Je krásný ten stromek vánoční, pravda, a nechtěl bych věru proti němu mluvit, ale — ty prý katolické jesle líbí se mně přece ještě mnohem více! A kdybych byl velikým pánem, jako například princ Waleský, po němž opičí se „vzdělaný“ svět a jemuž „se povedlo přeložit čas obědní na hodinu ranější, zavést hovězí pečeni co hlavní jídlo při obědě, cigaretu co pochoutku po něm“ a jiné ještě veliké věci, nasadil bych věru všechen svůj vliv a zavedl: obnovený kultus jeslí. Strůmek by mohl stát třeba vedle. Jesle jsou mnohem hlubší studnou poetických i myšlénkových dojmů, trvaleji se prýštícím pramenem dětských radostí. Strůmek těší dítě po tři dny, dokud ne-

dohoří poslední svíčička, neobere se všechno už cukroví a neodervou cetky; jesle těší alespoň celé čtyry neděle.

Vím to ze zkušenosti. Strůmek se pro mne nestrojil nikdy, ale měli jsme jesle. Papírové, dosti velké, že by pokryly stolek. Nahoře nad skalou „Betlém“, se zcela evropskými ovšem domy a věžmi, pak cestičky po skále, a dole chlév se svatými figurkami a na prostranství venku pastuchové nesoucí dárky a někde nějaká pasoucí se ovečka — i kousek skla se tu lesknul stranou a pod ním na žlutém písku dvě bělounké, vápenné rybky — rybník! Novy jsem ty jesle ovšem ani nepamatoval — pánbůhví odkud k nám byly přišly — byly pak už také tak zašlé, prachem polepené — Ježíšek vypadal věru už jako hotový mouřenínek — ale jaká to přece jen krása!

Přes leto a podzim byly na půdě, před vánocemi pak je tatínek snesl, venku na průjezdě ofoukal a oklepal, a hned nato začly správky. Ty se děly ale na moje prosby vždycky jen za poledne, když jsem byl ze školy doma. Starý mech se odhodil k peci a naložil všude čerstvý. Na anděla „gloria“ udělala se nová, sněhobílá paruka. Vánočky, berani a jiné dary na rameno pastuchů se pěkně narovnaly, a třeba i nažehlily. A kde který dobrý ten venkovan nebyl na nohou už dosti pevný, podlepilo se mu nové placaté, špičaté dřívko… Všude po stole plno zajímavých titěrek — od kamen šířil se zápach vařícího se klihu… rozkoš!

Konečně byly jesle upraveny. Vyklečel jsem hodiny na sesli před nimi, opřen o prádelník, na němž stály, a mlčky jsem se díval. Mech voněl. Z „vody“ zrovna jako by vanul letní chládek. Pastuchové vyprávěli. Ovečky se nechaly hladit. A ze svaté rodiny šla na mne taková nějaká posvátná hrůza…

A když nadešel večer — „Tatínku, já si vezmu trochu lampičku — jenom trochu!“ a směl jsem se stolu vzít „noční lampičku“, jež svítila ke všemu a všechněm, a postavit si ji na prádelník. Nerozlila se z ní po jeslích sice žádná záplava světla, ale zato bylo po nich tím více tajeplných stínů a dumavých koutků — a jako by byl ve všech těch postavičkách vzbudil se teď skutečný život…

Pojednou jsem to ale už nemohl vydržet a spustil vroucně a zbožně:

„Ejhle, co to v Betlémě?
zdá se, že tam něco je —“

„Drž hubu!“ znělo to od okna. „Zrovna do uší to řeže!“ A pomalu, volně začal tatínek krásným svým tenórem — ach, že mně ho nezůstavil! — sám: „Ejhle, co to… —“ Zpočátku jsem přizvukoval jenom ostýchavě, ale když došlo na „Lukši! hop, hop, hop!“, už jsem dostával kuráž, a když přišlo:

„Zlostí bych se hned rozpuk:
kde je Ferda, malej kluk?“

už jsem zrovna vříkal — i vždyť byl Ferda také kluk šenkýřův vedle a já už ho po čtrnáct dní všude obskakoval a dráždil tím „Ferda, malej kluk…“

Prosím vás, máte-li mne jen trochu, trošičku rádi, kupujte dětem svým jesle! Prosím! Třeba jen za 3, za 4 šestáky, ale — jesle!

Štědrovečerní nádavek. Nádavky vyšly sice už pro Štědrý večer z módy, kupec podržuje svoji flaštičku punčoviny, pekař svoji vánočičku, hospodský svůj talířek ořechů a jablek: ale já jsem ještě ze staré školy, já čtenáře nezkrátím:

Vinšuju šťastné a veselé svátky!

NÁRODNÍ LISTY 21. prosince 1890

△ *V Praze 27. prosince*

Právě jsem teď povstal tamhle od malého stolku, u něhož jsem si byl poklekl, abych vykonal modlitbu dlouhou a vřelou.

Stalo se něco. Předevčírem obdržel jsem dopis a ten začíná následujícími slovy: „Pane △! Jsa čtenářem Národních, a tudíž i Vašich fejetonů, domnívám se, že přání Vaše k svátkům vánočním platí také mně. Přijměte ode mne tedy přání podobné…“

A seděl jsem jako zabitý. Zkoprněl po celém těle. Bylo mně jako každému, nad kterýmž, ničeho netušícím, viselo neštěstí, ukrutné, hrozné, jemuž jenom řízením božím unik, a teď stojí sice už na druhé straně, ale hrůzou se třese… Byl jsem totiž minule všem čtenářům Národních listů, ani jediného nevyjímaje, přál „šťastných a veselých svátků“. Těch čtenářů je ale jistě půl miliónu, počítám-li jenom po pěti na exemplář… a teď si považme, že by si byl každý nato used… a já bych byl do dneška půlmiliónkrát musil přečíst: „Děkuju pěkně. Nápodobně!“… kolikže máme mrtvic?… jedenadvacet? Ale pánubohu se zželelo mne nezkušeného a neopatrného — pokynul strážnému mému anděli a ten zastřel dlaní svou 499 999 čtenářům oči a jen jednomu je nechal odevřeny, abych viděl já nehodný… ach, vždyť jsem padl pak na kolena a modlil se a modlil… A uložil jsem si oktáv. —

No už máme tedy po božích svátcích! Vánoce trvají sice prý až do 6. ledna, ale vlastní jádro jejich je již za námi. A jádro jádra: Štědrý večer. Byl to letos den hezounký: neplískavý, nepraživý, tichý — trochu sice šerý, ale to neškodí.

Byl jsem při humóru. A když už se pořádně setmělo, vyšel jsem si do ulic a procházel se dlouho a dlouho. Když se člověku hned po ránu něco příjemného přihodí…

Navštívila mne dobrá moje známá. Přichází výročně, aby

popřála ,,šťastných a veselých“, nu a pak se tak páté přes deváté ledacos mluví. A tu mně sdělila, že byla letos šest neděl v horách a tam že se bavila čtením mých spisů. ,,Sedím vám jednou na dvoře, se svazkem v ruce, a tu mne volají dovnitř. Položím knihu na židli a jdu. A když zase vyjdu, — považte si, co se stalo — u židle stojí koza a má půl svazku už sežraného!“

,,Jakže?“ zajektal jsem rozradostněn, ,,sežraného? — A prosím vás, kterýpak spis můj to byl?“

,,Byl to — počkejte, já teď už nevím — byl to...,“ a zrak její bloudil po mé knihovně.

,,I na tom tedy nezáleží!“ mínil jsem rychle — já znám takové pohledy: ti lidé si myslí, že člověk jen proto chodí po knihkupectvích, aby tam své spisy pro ně kradl!

Ať už to taky byl svazek kterýkoli — já myslím, že jsou všechny spisy moje chutny — ale ta radost! Chutnám i koze! Mlsné koze! Mlsné *horské* koze! Škoda, že jsem se zapomněl zeptat na adresu její, té kozy, abych jí také udělal malou radost...

Byl jsem tedy v humóru znamenitém. Pranic mi nevadilo, že ulice se prázdnily a brzy že byly téměř zcela prázdny. Jen zde onde potuloval se některý osamělý člověk — na celém Svatováclavském náměstí například bylo nás dohromady věru ne víc než půlsedma metrického centu... ať jsem prohádal deset liber!

Přecházel jsem z ulice do ulice a rozhlížel se po oknech. Skoro samá okna jen temná nebo hustě ověšená; odnikud veselá záře, sotvaže jsem tři čtyry osvětlené stromky zahlíd. Ale nedivím se: ti lidé budou kvůli nám několika lancouchům, kteří zevlujeme po ulicích a lapáme ,,dojmy“, provozovat komedii! Sedí si pěkně v některé zadní jizbě a mají se tam rádi.

Každý má svoje nadělení asi před sebou, myslil jsem si. Je to nějaká starost, před takovým Štědrým večerem. Člověk seběhá celé město, proleze všechny krámy, na všechno se zeptá, všechno prozkoumá, promyslí, a pak zvolí to — nejhloupější. Ostatně bylo vybírání letošního roku přec poněkud obmezeno. Brusiči antverpští právě stávkují, brillanty se tím značně podražily, a ,,milující manžel“ s lehounkým srdcem

obrátil se jinam. Dvě třetiny dam ale vůbec neměly letos jiného přání než „bou“. Dlouhou, delší, ještě delší — jako pražskému kočímu není žádný stříbrný řetízek u hodinek dost těžký, není žádná „boa“ dnešního dne damám dost dlouhá. Každá nese na sobě tolik metrů „boy“, že by povázala vůz se senem!... Vidíte, ta myšlénka není špatna — přiznávám se, že není moje — udělat teď pandán k proslulému starořeckému skupení: vytvořit „Laokoonku“. Uprostřed máma, vpravo vlevo dcera, kolem všech tří ukrutná „boa“: že nejde ženich. O modely by nebyla v Praze ani zrovna nouze, chodí po Příkopech a mají už taky ihned ten požadovaný „tichý, klasický bol“ ve své tváři...

Ach bože — já přece jenom dávnou svoji myšlénku provedu! A pomůže mně ku spisovatelskému jménu a ku penězům! Vydám rok co rok k Štědrému večeru knihu, pěkně tištěnou, pěkně vázanou a nadepsanou: „Šematism, tj. seznam všech v Praze žijících mužských svobodného stavu“. Jména podle abecedy, vedle každého přiznaný roční příjem, pak má-li nějaké jmění movité, například děti, atd. Bude to „zajisté nejkrásnější dárek štědrovečerní“! Slečinky budou „do třetice“ píchat špendlíkem, budou slepě knihu odevírat a slepě prstík klást na stránku a řádku, budou si říkat: „Narodila jsem se 28. srpna a můj svátek je 15. října — tedy to bude na 28. stránce ten patnáctý...“ atd. —

Chodil jsem, chodil, a konečně jsem se dostal přece jen do pravé nálady štědrovečerní. Čím prázdněji bylo kolem mne, tím více jsem se zadumával. V uších mi libě šumělo — hlavou mi tiše zvonilo — ústa si šeptala verše —

„Buď stále u nás...“

Mám přítele, který bydlí vysoko na Malé Straně. Je trochu podivín — smím to říci, říká to sám. A ten má štědrovečerní mánii: musí mít při večeři plno hostů. Pohostí je znamenitě; ale oni se musí tak trochu obdivovat jeho vtipu. Vynajdeť si vždycky nějakou průpovídku, vysedí nějakou myšlénku, vybásní nějaký verš a ten je pak pro večer „heslem“. Vyřeza-

ným ze zlatého papíru, nalepeným na bílý podklad, zavěšeným ve pěkném rámci. Po 25 let zve mne rok co rok do toho kruhu, ale nešel jsem nikdy. „Však jen až přijde lákavé heslo!“ těší se přítel. A posílá mně tedy ta hesla vždycky na rubu zvací karty.

Zpočátku jsem kartičky zakládal kamkoli, teď je už po několik let ukládám k sobě. Nejsou myšlénkově zrovna prázdny. Čtu:

„Tomáš!
Jez doma, co máš,
jinde, co ti dají.“

nebo:

„Halelujá!
Ať žijou všichni lidé v světě,
a především: ať žiju Já!“

nebo:

„Zde žijí lidé skrovní
a jedí jen se svou rovní.“

nebo:

„Při pití je starý zvyk:
první doušek pro jazyk,
druhý hostu v počest dám,
třetí té, jíž v srdci mám.“

atd.! Letos pak je štědrovečerním heslem dvouřádková modlitba:

„Buď stále u nás,
nenavštěvuj nás!“

Hm! Přitom se dá už trochu myslet! „Způsobně řečeno,“ řekla by Juliina kojná. A pakli sobě pámbíček jenom trošičku všimnul vtipného obratu…

Pro Štědrý večer 1890 ani se věru nedá vymyslit něco trefnějšího než:

Buď stále u nás,
nenavštěvuj nás!

NÁRODNÍ LISTY 28. prosince 1890

△ *V Praze 3. ledna*

Poněvadž je fejetonistovým svatým právem napsat si o Novém roce nějaký ten novoroční fejeton, jelikož je rovněž dávným čtenářovým zvykem přečíst si kolem Nového roku pod čarou článek jednající pohnutlivě a důmyslně o čase právě přišlém, o čase právě zašlém a poněvadž a jelikož v tuhletu dobu člověk ani vůbec nemůže o jiném mluvit a jednat, — just nenapíšu žádný novoroční článek! — Víte, když jsem byl ve mladých letech, svěřilo se mi jednou, že prý jsem já přišel na svět s hlavou napřed, — vidíte: té okolnosti přičítávám svoji ukrutnou tvrdošíjnost!

Také nač psát dnes ještě o Novém roce? Přihodil se už předevčírem a o takových dávných udalostech my novináři nepíšeme. Je sice pravda, většina milovaných bližních dívá se na rok 1891 pořád ještě jako děťátko na nový krejcar a ten starý rok 1890 smrdí pořád ještě jako sfouknutá lojová svíčka*; ale já mám takový prapodivný pocit — takovou zlost — lítost — —

Vzpomínám si dnes na lidem nynějším zcela sice neznámého, nám pamětníkům ale pro svou originálnost nezapomenutelného kolegu Zelinku. Kdysi jsem přišel do „Moskvy“, hospůdky naší (příjemná hospůdka — Paümann jí říkal „Zatracené hnízdo!“), a Zelinka už tu seděl, sám a zadumán. Nemluvil, chvilkami povzdychoval. „Copak je?“ — Okouněl trochu, pak pravil: „Žere mě lítost.“ — „Tak!“ — „Ano. Podívej se: Já jsem se mnoho z přírodopisu nenaučil — viďže?“ — „Žalostně málo.“ — „No ale já vím přece, že planety se točí kolem Slunce, že je magnet, že je elektřina, například telegraf, — teď si pomysli, kdybych se byl narodil alespoň o 400 let dříve, — nebyli by všichni — ale všichni řekli, že

* Upozorňuju pány, kteří píšou nekrology, na tento zdařilý obraz. V pravém okamžiku o někom zesnulém použit musil by učinit efekt!

jsem nejprvnější Leibniz na světě? Přišel jsem na svět pozdě, to je to, a toho je mně tak do duše líto! Nemáš nějakou zlatku?“ —

A já, když si dnes vzpomenu: kdybych byl věděl před týdnem, čeho jsem zvěděl včera! Pozdě, příliš pozdě dostal se mi do ruky spis o „Novoročních obyčejích asijských národů“. Pozdě, příliš pozdě jsem si v něm přečet, jakže Nový rok slaví Peršan. Abych byl takhle před týdnem zde pronesl: „Čechové, pohleďte na Peršany! Co dělají o Novém roce? *Smiřují se.* Zapomenuto je veškeré politické stranictví, zapomenuto každé osobní nepřátelství…“

Dnes by mne český národ nosil na rukou! To rozechvění 1. ledna po celé zemi, to mlaskání, ty otřesy, ty vzdechy… hlavně ale to mlaskání! Já sám znám několik lidí, s kterými bych se zcela ochotně smířil, a nejsou ani mužského pohlaví! Ach, ono je teď tak málo lásky po Čechách, tak málo se jmenovitě líbá — za mých mladých let líbali lidé nepoměrně více — snad 50krát tolik! Vždyť já to vím!

Škoda! Ta sláva! Měl jsem ovšem na mysli návrh ještě jiný a nosím jej v hlavě už po několik roků. Také takový novoroční zvyk asiatský, a sice čínský. Číňané totiž mají ve zvyku: v den Nového roku *platit své dluhy*. Rozesílání novoročních účtů u nás zdá se dle toho být tedy jenom jakousi neuvědomělou upomínkou na pradávnou dobu, kdy naši praotcové ještě se toulali po Asii!

Platit své dluhy — což je o to, věc není zlá! Je zcela příjemno nebýt pojednou nikomu ničím povinován. A ještě příjemněji moci dělat dluhy nové a větší. Ale přece jsem dosud vždycky, rok od roku, s tím návrhem váhal. Jen kvůli nebohým věřitelům! Jakkoli je řemeslo věřitelské zcela nevážené a opovrhované, — oni jsou přece mezi nimi někteří dobří lidé, kteří své dlužníky milují — pusu! —, a moje svědomí mi praví: „Neodlučuj srdce od srdce — líp nechat běžet devadesát devět vinných než ublížit jedinému nevinnému…“

Ne — *já* dluhů svých nezaplatím! — Nikdy — *nikdy!* Tady to stojí!

A byla tu ještě třetí možnost získat si obzvláštních zásluh.

Dát pro *Silvestra* všem a každému *výdatné naučení*. Ale dám-li je hned v neděli, čtyry dny před Silvestrem, — nezapomene se zase na ně do pravého okamžiku, v té naší spěchavé, míhavé, motající se době?

Škoda! Mohl jsem dát poučení znamenité, ano i veršované. —

Věc je tahle: Na jubilejní výstavě bude také obrovský sud, triumf bednářského umění. A bude rovněž veliká ochutnárna se všelikým vlasteneckým pitím a v té zas pro obzvláště ctěné hosty obrovská číše. To se rozumí: na sudu i číši všeliký umělecký cirát a mezi ním dle obyčeje také nápis ve verších. Ke komu by ale pro ty verše si zašli, když ne ke mně!? A já jsem připraven.

Přijdou tedy dvě deputace, nejspíš zároveň.

„Prosím: my dva jsme od sudu."

Ukloním se.

„A my dva od číše."

Ukloním se.

„Prosili bychom na sud o nějaký veršík. Zaplatíme, co řeknete."

„A my na číši..."

„Tedy po padesátce, páni."

Hrabou se v tobolce a kladou padesátky. (Mezi sebou.) „To jsme ho dostali lacino!" (Nahlas.) „A kdy smíme pro verše si přijít?"

„Račte si hned počkat. Posaďte se!"

Zapálím si cigáro, přejdu několikrát jizbou, zeptám se na ženy a dítky, prohodím něco o počasí, přejedu si pak rukou čelo, jako bych myslil, a sednu. „I jen se račte mezi sebou bavit, to mně nevadí!"

A za chvílinku vstanu. „Prosím: zde číše — zde sud!"

Obdiv ve tvářích. Úklony k zemi. Doprovázení ke dveřům. A když se dvéře zavrou, neslyšet kroků — ne tam, ne tady — oni stojí, já stojím. A jak tak nakloněn dávám pozor, slyším:

Číše:

„Já dám, co mám.

Když dobré mám,
tu za vděk — je to lidský vděk —
mně vyprazdňují žaludek.“

Znamenité — znamenité! A-a-ach!

A hned nato slyším:

Sud:

„Pět set věder snese vnitro moje,
jsem sud obr, hromné velikosti,
pět set věder, ne však kapky víc.
Pijáku, jenž ke mně obracíš svou líc,
podle mne si zařiď povždy hody svoje:
pij, co stačí žaludek, — a dosti!“

A-a-a-ach!

To si myslím že „ach!“ A kdybych to byl dal co napomenutí před Silvestrem, mohlo být statisíceré „ach!“

No — už nedal! Prohloupil! Ze všech stran teď slyším: „To bylo letos opic — a jakých ukrutných!“ — do duše mne to řeže! Vždyť jsem věru jimi snad vinen — alespoň tedy těmi ukrutnými! Darmo si říkám: „Vloni byla potopa — po potopě *vždycky* se neobyčejně pije — viz Písmo svaté...,“ svědomí hryže a hryže!

„Škoda, že jste nebyl mezi námi,“ pravil mi včera kdosi, „to bylo latiny...!“

Prapodivný výraz: *latina!* Když se jazyk plete! Ale starý, prastarý a u všech národů užívaný! Snadže vím, jak povstal.

U přítele doktora P., horlivého sběratele, viděl jsem starou, flekatou rytinu. Švédský žoldnéř a kapucín sedí vesele u sudu a pijí. Podpis:

„*Bonus* vinum est!*“ —
„ „*Milý Švejdo, řekni včil,*
kdo latině tě naučil?“ “ —
„*Velebníčku:* dle vína
bývá také latina!“

* Má zde ovšem státi „bonum“; schvální chyba.

Vskutku — zvláštní výraz…

Hrome — pěstí bych si teď čelo roztlouk!

Já moh vlasti a národu prokázat službu neocenitelnou! Moh jako král David ve dvou hodinách „pobít deset tisíc“ Filištínů-Němců. Moh sta tisícům našich „vlastenců“ pomoci z neskonalé bryndy!

Nic jiného neudělat než vydat heslo: Podepisujme konskripční archy tedy skutečně až 1. ledna, a to hned v prvních hodinách po půlnoci!

„Obcovací jazyk: *latina*…“

NÁRODNÍ LISTY 4. ledna 1891

△ *V Praze 24. ledna*

Věřím děvčátkům, že masopostu mají už zrovna dost — vždyť trvá už půltřetí neděle! Všechno ve světě potřebuje střídavosti, změny, aby nezemdlelo, i sama ta trpělivá hrouda polní, a rolník náš mluví dobře o „poli, kteréž se už bramborů přejedlo“, o jiném, které „se přejedlo hrachu“, — nu a zrovna tak se děvčátka přejedla už masopostu.

Když ale já si nemohu pomoci a musím pořád ještě o něm mluvit! Když mne něco trápí! Už je masopostu konec a já pořád ještě nevím, jaké jsou letos ženské bálové rukavice! Nevím. Ať si čtenář sebezáporněji svrašťuje čelo, ať čtenářka sebenedůvěřivěji vrtí hlavou — nevím! Také odkud? Do žofínského sálu, po jeho přestavbě, více nechodím; je mi tam teď příliš „vysoké vstupné“. Dceru na vdávání nemám. Měl bych tedy snad zajít někam do krámu k rukavičkáři a tam se zeptat? — Taková próza — taková próza! — Jaké jsou tedy? Dlouhé? — Krátké? Červeně nadechnuté jako stolistá růže? Žlutavě jako Rosa Thea? Bílé jako hustá smetana? Nahnědlé à la Suéde? Zimně modravé? Jsou hladky? Jsou tamburovány? Jsou vyšívány? Šnořeny zlatem a perlami? Nebo docela po benátsku zdobeny malovanými miniaturami?

Že se letos rukaviček na plesích *užívá*, vím. „Jdu tamhle k Březnovskému, potřebuju rukaviček do Besedy!“ jsem zaslech. Ať se té mé poznámce o „letošku“ ale nikdo nezadiví: v 16. věku například se rukaviček při tanci *neužívalo* a při návštěvách, při rozmluvě se vzácnými osobnostmi, před vstupem do kostela atd. také se musily svlíknout! Dnes arci platí tedy pravidlo, že „un homme élégant“ není pranic jiného nežli „un homme et le gant“; ale podnes přece jen někdy a *někde* bývá kvůli rukavičkám zápas. Známa je velkozrnná, vskutku klasická anekdota z Vilímkových Humorů, která odtud vandrovala kolem světa, ba snad již několikrát kolem

světa: „Jak, pane, vy chcete se mnou tančit a neoblékl jste si ani rukaviček?“ — „I vždyť já si mohu pak ruce umýt!“ —

Zkrátka: rukavičky ve plesích tedy panují. A já jsem pro rukavičky. Budí touhu dostat se k ruce. Halí ruku v tajuplnou roušku. — „Ženská ručka v rukavičce je jako knížečka lyrických básní ve hlazené kůži.“ Jsem *naprosto* pro rukavice. Jde-li tanečník prosit „o valčík a besedu“, ať si je navlékne, jak se na petenta sluší. Dá-li tanečnice někomu „košík“, v rukavičce to ani tak nebolí. Rukavička na plese způsobuje společenskou rovnost. Umožňuje blízký styk obou pohlaví. Budí myšlénky, vyvolává nápady, pomáhá konverzaci.

Nebýt rukavičky, tak mnohý nápad by se ani neobjevil. Vždyť já to vím! Podnes se co nejživěji pamatuju hned na svůj nejprvnější ples „veřejný“. Netrvalo dlouho a byl jsem už okoukaný. Při třetí kvadrile byl jsem už docela vtipný, a mohu říci: dost se mně moje tanečnice smála! To ale podněcuje k dalším nápadům a vtipům, a když bylo mezi čtvrtou a pátou túrou a já tak tanečnici za ručku držel, zdvihl jsem náhle tu ručku, popotáh paleček, pak ukazováček — „To je táta — to je máma — to je dědek — to je bába — to je vnouček, malej klouček, matla- matla- matlafousek!“ a běžel jsem rychle dvěma prsty tanečnici po ručce vzhůru a zalechtal ji pod bradičkou. Účinek mého vtipu byl ohromný! Tanečnice zkoprněla. Pak zrudla jako pivoňka. A pak sebou škubla a běžela přes sál k místu, kde seděla maminka. A tam začala brečet. Já stál jako přimražený. „Protějšek“ můj smíchy až zavejsk a také utek. A když bylo po čtverylce, kde kdo po sále hloupej, chodil se na mne koukat. Tenkráte bylo na Žofíně náramně mnoho hloupejch!

Za let pozdějších mně napadávaly citáty ovšem již umělejší. Obzvláště ale jsem si byl vzal v oblibu Shakespearovo: „Kéž bych co rukavička ruky té...,“ no vždyť víte, jakže to Romeo pod balkónem heká! Tedy tančím jednou s dámou a povídám: „Kéž bych co rukavička ruky té...“ — „Cože? Vy byste chtěl být mojí rukavičkou? Toť by se mi dělo v krámě jako tomu fiakrovi!“ — „Fiakr...?“ — „Nu ano, když kupoval si rukavice! ‚Jaké číslo máte?‘ — ‚421.‘ “ —

Nápady jsem tedy měl, to je vidět; ale štěstí jsem s nimi neměl! Jsou lidé, kteří štěstí mají. Za které mluví ty rukavičky samy. Vskutku: rukavičky mluví! A krajan náš dr. Schránka, vtipný vševěda, řeči jejich rozumí a všelicos o ní vypravuje. Položíš-li levou rukavičku na pravou, řekls „Ano!“ Vezmeš-li obě do levé ruky, řekls „Ne!“ Držíš-li obě pravou rukou a mrskáš si jimi levou —: „Dostaveníčko!“ Natahuješ-li prst po prstu, až jsi natáh čtyry —: „Ve čtyry hodiny!“

Nejen mluvit: plácat, žvanit, huboumletím pána svého docela až zradit umějí rukavičky! Zvláště takhle druhého dne, po nějakém bále. Když jsou černé dlouhé proužky na prstech, seděls dlouho vedle některé dámy, bavils se s ní důvěrně a otáčel si přitom šnůrku jejího lorňonu kolem prstů. Když jsou špičky všelijak zbarveny, dala ti dáma držet svou kytici, aby mohla mezitím s jiným tančit, ty jsi měl zlost a škubal jsi květy. Když je cípek u *levé* ruky dole utržen, zlobil jsi se tak, že jsi — že jsi — no zkrátka že jsi utrh až cípek; od malosti rukaviček to nemůže být — levá ruka je vždycky menší než pravá! Atd. — celé novely jsou o tom psány!

Když ale nevím, jaké jsou letos rukavičky, nemohu si vymyslit ani jedinou novelku takovou, nemohu masopostu ani ve své obrazotvornosti užít, a proto ty moje stýskavé zvědy! Ovšem — já mám svůj rukavičkový ideál — „ve své kráse věčně stejný“ —

Kdyby šlo podle mne, byla by bálová rukavička rok co rok stejná: *krátká* (jen ke kotníku) — *bílá* — *malá!*

Krátká. Proč? No to se přece ví!

Bílá. Aby se obrážela dobře slečinčina pleť.

Malá. Protože kdybych měl co poroučet, byly by v ženském světě samé jen malé — maličké ruce! A to zas, že se pamatuju, ty že se líbají nejlíp. Ne — já neodmítám snad naprosto tu foremnou ruku větší, pěkně obrostlou a jako prachové peří měkkou — já vím: umí roztomile hladit, dobrácky a sladce obejmout, ale co platno — gusto! Taková ručička malá, tenká, jako narcisový kvítek, na kterou člověk musí dát pozor, aby mu při líbání nevklouzla celá do úst —

Nepovídejte mi pranic prosím — já vím všechno! Čím

menší ruka, tím větší komandant — pravda! A je to zcela stejné u ženských jak u mužských. Historikové nás učí, že Cyrus, Alexandr, Caesar, Napoleon I., vůbec všichni dobyvatelé velcí, měli „malé ruce a velké hlavy“, a zkušenost zase nás učí, že všechny maloruké ženské jsou „hodně paličaté“, tvrdohlavé, dobývavé, umíněné, panovačné — ale copak je to všechno platno — gusto — gusto! Vždyť ono je to také pěkné: nemuset poslouchat, a přece poslouchat! A trochu trýznit se nechat — to lechtá!

Jen kdybych já věděl, kterak se poučit, jakéže jsou tedy letos ty dámské plesové rukavice! Aby mně je někdo snad po plese zaslal? Ne dceruška některá, ó ne, ta nesmí praničeho rozdávat, ta nemá svých peněz — ale zato může tatínek, rukavičky jsou za jeho peníze, tatínek má vůbec peníze —

Při slově „peníze“ mně tu napadá, že se rukaviček užívalo a užívá také co sáčků. Že se schovávají do nich peníze jako do punčoch. Tak se kdesi například stalo, že dali služce k Štědrému večeru pár rukaviček. Služka, pohněvána nepatrností daru, hodila je do pece, a teprve pak se dověděla, že bylo v každém prstu po bankovce! — Hrome —

Aby takhle dotýčný tatínek — — a ve „vnoučeti“ čili „malíčku“ každé rukavičky aby vězela pětka, v „mámě“ desítka, v „tátovi“ padesátka, v „babě“ stovka, v „dědkovi“ tisícovka — to by byl vtip — znamenitý vtip, a já bych se zasmál — ani nevíte, jak *rád* já se směju —

Časy jsou teď ach tak smutné! Uhlí drahé, maso drahé, víno drahé — bylo by tedy dobře, kdyby přišlo něco, co by bylo „k smíchu“ — —

NÁRODNÍ LISTY 25. ledna 1891

menší ruka, tím větší komandant — pravda! A je to zcela stejné u ženských jak u mužských. Historikové nás učí, že Cyrus, Alexandr, Caesar, Napoleon I., vůbec všichni dobyvatelé velcí, měli „malé ruce a velké hlavy", a zkušenost zase nás učí, že všechny maloruké ženské jsou „hodně paličaté", tvrdohlavé, dobývavé, umíněné, panovačné — ale copak je to všechno platno — gusto — gusto! Vždyť ono je to také pěkné: nemuset poslouchat, a přece poslouchat! A trochu trýznit se nechat — to lechtá!

Jen kdybych já věděl, kterak se poučit, jakéže jsou tedy letos ty dámské plesové rukavice! Aby mně je někdo snad po plese zaslal? Ne dceruška některá, ó ne, ta nesmí praničeho rozdávat, ta nemá svých peněz — ale zato může tatínek, rukavičky jsou za jeho peníze, tatínek má vůbec peníze —

Při slově „peníze" mně tu napadá, že se rukaviček užívalo a užívá také co sáčků. Že se schovávají do nich peníze jako do punčoch. Tak se kdesi například stalo, že dali služce k Štědrému večeru pár rukaviček. Služka, pohněvána nepatrností daru, hodila je do pece, a teprve pak se dověděla, že bylo v každém prstu po bankovce! — Hrome —

Aby takhle dotýčný tatínek — — a ve „vnoučeti" čili „malíčku" každé rukavičky aby vězela pětka, v „mámě" desítka, v „tátovi" padesátka, v „babě" stovka, v „dědkovi" tisícovka — to by byl vtip — znamenitý vtip, a já bych se zasmál — ani nevíte, jak *rád* já se směju —

Časy jsou teď ach tak smutné! Uhlí drahé, maso drahé, víno drahé — bylo by tedy dobře, kdyby přišlo něco, co by bylo „k smíchu" — —

△ *V Praze dne 14. března*

„Když jsme se vraceli z Frankrajchu," vypravoval tatínek, „přirazili jsme do Prahy zrovna před svatým Josefem a dali nás do našich kanonýrských kasáren na Oujezdě. Devatenáctého dali jsme se tedy někteří hned po pefelu přes přívoz na Staré Město a šli na Josefplac. A když jsme tam přišli, zrovna se všechno hrnulo dolů k vodě. My šli tedy s sebou! To ale byla podívaná! Tisíce lidí stálo tu na břehu a všichni zpívali. A když přestali, začly zase tisíce na druhém břehu, tam bylo po Belvedéru taky všude až černo." — „A co zpívali?" — „No — písničky." — „Nepamatujete se jaké?" — „I všelijaké!" — Patrně to byly písně „helské", na uvítání jara; zbytek dávného zvyku.

Ano, 19. března, v den svatého Josefa, začíná v Praze jaro! Nechť slunci uráčí se tedy do znamení Skopce vstoupit třeba až 20., dopoledne nebo odpoledne, Pražanům začíná jaro neuprosně hned v den svatého Josefa, mezi druhou a třetí hodinou po obědě! V den svatého Josefa vyberou se rodiny, zamilované párky i nedružní jednotlivci neuprosně na „první procházku jarní". V den svatého Josefa nechá se najisto už zimník v almaře a navlíkne se jenom lehký svrchníček nebo docela už jen kabát letní. V den svatého Josefa loká se s nevýslovnou rozkoší „první jarní vzduch". V den svatého Josefa začíná se znovu zase už rýmovat „žízeň" a „trýzeň". V den svatého Josefa je i ta holka, kterou si hoch zavěšenou vede, pojednou nějak svěžejší, vypučelejší, hezčí — inu zrovna až po čertech hezká!

A to všechno se žene „na pouť". Na náměstí Svatojosefské. Tam víří, tlačí se, hlučí a chechtá se tisíce a tisíce lidí. Tam trůní mnohočlenná rodina Chlumeckých, aristokratů pernikářů, v boudách a pod plátěnými stany. Odtamtud trousí se

pak zase hejna malých, spokojených lidí, holčičky s plnými hubami cukrkandlu, klučíkové s píšťalami, frkačkami a trubičkami — ano odtamtud, zrovna v den svatého Josefa, rozšíří se Prahou rok co rok vždy zase znovu ten mor frkavý, vříškavý, všude nás pronásledující, trvající až do podzimi —

Jako by takový 5—10letý holomek neměl na tom svém pronikavém, řezavém, ukrutném hlase už dost, jakým ho obdarovala neopatrná matka příroda! Když tak najednou zavříská kluk vedle mne na ulici, že se až za uši chytnu, nebo zaječí pod mým oknem, že mi leknutím až péro vypadne, tu přemýšlím — přemýšlím — —

Ne — já odmítám ošklivou tu myšlénku hrdě od sebe! *Nikdy* jsem nebyl takovým ničemou! Vždyť je to nemožné! — Pamatuju se sice na nějaké: „Ech drž přece už ke všem čertům tu svoji hubu!“ Nebo na tatínkovu levou ruku vznášející se mi nad hlavou — tatínek mne totiž pohlavkovával vždycky rukou levou —

My jsme ani takových frkaček a píšťalek konečně neznali, jaké mají teď děti! My jsme si zjara zhotovovali nejnutnější hudební svoje nástroje sami: z lískových větviček, z olší nebo jedlého bezu. Kudla, perořízek, zahradnická „žabka“ měly pro nás v březnu zrovna až báječnou cenu! A sotvaže bylo po škole, už jsme vězeli někde tam v dolejší části Jeleních příkopů —

Vždyť já ale chci mluvit o 19. březnu, o dni svatého Josefa! Domnívám se, že svatý Josef může věru být spokojen s poctou, jaká se mu děje u nás v Praze! Kupodivu: Řím a Praha jsou jediná města na světě, kde pro velkého světce mají patřičnou, skutečnou úctu! A třeba si přitom ještě připomenout, že svatý Josef není patronem ani Prahy, ani Říma; ba u nás není ani mezi patróny české země vůbec, kdežto tam dole je alespoň patrónem bývalého papežského území! Je opravdu nápadno, jak malá částka lidí dává se do ochrany svatého Josefa! Z řemesel truhláři jenom a tesaři. Z měst jenom Boulogne a Verdun. Z krajů jenom ještě Vestfálsko a — Čína, „pars infidelium“.

Ale Praha vyniká daleko ještě nad Řím! V Římě jen že se

dne 19. března mnoho, tuze mnoho jí a ještě více pije. V Praze však je ihned celá jarní, národní slavnost! S pitím, a to s velkým pitím, s jídlem, a to už s pořádným jídlem, s mlskami a s namlouváním si i zasnubováním se! Ano, svatý Josef je našemu lidu *den zásnub*. Jenom tance v den ten není, kvůli půstu. A zpěvu není, protože jsme nějak už oněměli. „Helské písně" ledaže někde ještě se ozývají po venkově. A ty písně, které na Josefském náměstí se zpívají a prodávají, nemají ceny a ke dni tomu už žádného vztahu. Ještě před málo lety objevovaly se tam písně zvláštní, schválně ku dni tomu skládané, „všem Josefům a Pepičkám pro radost věnovávané". Jejich pěvec, Rudolf Mužík, předloním ale už v Hořelicích, vísce u Berouna, zemřel.

Byl to můj bratránek: *já* jeho talent vzbudil! Ovšem — mimovolně! „Když jsem slyšel, že voni tak všelicos skládají, tak jsem si myslel: zkus ty to taky! A vidějí: je to opravdu pěkný!" a podal mně tištěnou píseň, první plod své múzy. Od té doby mně přinášel pak všechny své práce. Až jednou mně nabídl docela i spolupracovnictví při nějaké povídce. „Což je o to, já to dokážu; ale voni mají lepší známost a dovedou to zase spíš prodat!" Odolal jsem.

Jenomže — abych se navrátil zase tedy ku svému tématu — Josefů nějak teď mezi námi ubývá! Dávají se jmena češtější, jmena Josef se nedbá. Arci se u nás říká za to zase celé třídě —

Ano, ano, uhodli jste to — vy umíte znamenitě číst mně v očích! Chtěl bych vskutku mít jen tolik zlatek, kolikrátže se v příští čtvrtek, s lehýnkým úsměvem na tváři a s trochu sešpičatělými ústy, po Praze řekne: „Dnes mají *Pepíci* svátek!" — „Pepíci" — „čéče" — „flámové"!

Ale vynechme toho hloupého „čéče"*! Ostatní obě jmena jsou zato taková pěkná, milá, můžeme být hrdi na ně! Lidé druhu flamendrů jsou ovšem všude po světě, v každém velikém městě, ale ať jim říkají v Moskvě „pověsa" nebo v Benátkách „faccimale", v Dubrovníku „čavlokupe" nebo v Lip-

* = „člověče"

sku „dammichbruder“*, v Madridě „ganforro“ nebo v Lisaboně „brejeiro“, vždycky to slovo znamená jenom zcela všeobecně člověka ničemu, člověka lenocha, připraveného každý okamžik k nějaké taškařici, skoro nikdy však k nějaké práci, kdežto naše „flamendr“ je skutečně slovo zcela zvláštní, původní, ano i ceny historické! Jeť po světě pro velkoměstské ničemy málo takových jmen znamenitých, pokrytých ozdobnou historickou patinou, a já znám vůbec jenom tři: bruselské „Malbrug“ (dle nenáviděného generála vévody Marlborough), louvainské „Locerias“ (dle španělského generála De lo Cerios, řádivšího za Alby), a tedy naše pražské a vůbec české „flamendr“ (buď dle flámských soukeníků, kteří bez práce se po českých krajích potulovali, nebo dle Flámů slouživších v plucích valonských, „které se za doby 30leté války tak chovaly, že kdysi shlukli se měšťané pražští a utloukli ihned pluk celý“).

A pražské „*Pepík*“ — to je už docela skutečné *jmeno*, čisté a určité! A ví se zcela určitě i jeho původ! První pražský „Pepík“ byl: Pepík Vambera.

Ještě vidím živě před sebou tu jeho vysokou, kostnatou postavu, tu jeho potutelnou, chytrou tvář, ty jeho věčně v kapsách u kalhot trčící ruce! „Domine reverendissime, da mihi largitionem! Pepík má ukrutnou žízeň!“ Někdy také jen: „Pepík má žízeň — žízeň!“ A někdy docela už jen: „Ží — zeň!“ Ano, stalo se, že šel chvilku mlčky vedle tebe, a když jsi se na něho podíval, že ukázal prostě na ústa jako hluchoněmý, a přitom ta ústa kulatil a svíral jako lekající kapr. To bylo vtipné: vždyť je přece známo, že kapr, třeba zdánlivě už leklý, kořalkou přichází k novému životu!

Kdysi jsem si dovolil pronést: „Poslouchejte, Vambero, pročpak si nehledíte nějaké práce?“ Podíval se na mne kosou a řekl: „Voni dnes vstali vlevo — vědí?“ Ale budoucně přece zase přistoup: „Domine...“

Vamberu znala celá Praha. Děti, když ho spatřily, křičely: „Pepík!“ Kdo ho potkal, šeptnul si: „Pepík!“ On byl uzna-

* Že každou chvíli se zaklínají: „Gott verdamm' mich!“ (O. v. Reinsberg)

nou hlavou všech pražských flámů. A když — asi před 25 lety — umřel u milosrdných, zůstavil svým soudruhům nejlepší, co lze zůstavit: dobré jmeno.

Pražští Pepíci nejsou zrovna zlí. To není žádná „černá garda“ londýnská nebo marsilský „lou nervi“, který pere se denně s policií a obyčejně vyhrá! Základem povahy našich Pepíků je jakási snivá opravdovost. Jenom se na ně podívejte, když jdou před muzikou! Tváře kamenné, oko upřené někam v dál — patrně pracuje v nich fantazie, duše, rozhoupána tóny, labužní v říši snů. Řekl bych: samý básník!

Rok co rok je Pepíků po Praze víc a víc, ale oni nerozmnožují se pářením. Pařížský „gamin“ má svoji „gamine“, „galopin“ svoji „galopine“, Pepíkovi však nestojí po boku žádná „Pepice“! Také by znělo „Pepice“ poněkud divně, řekněme: rozhodně sprostě —

Kdežto „Pepička“ je slovo zase tak sladké! A je v něm cosi tak veselého, dovádivého, dráždivého!

Kterápak „Pepička“ je teď v Praze asi nejhezčí? Když jsem byl mlád, věděl jsem to vždycky zcela určitě! V hlavě byla registratura — oddělení „P“ — fascikl „Pepička“ —

Vloni jsem se tuhletu dobu upřímně zasmál! Jistý dopisovatel římský — do Frankfurter Zeitungu — věděl zcela určitě, kteráže Pepička je roku 1890 „nejkrásnější ve světě“. Byla to Giuseppina, dcera Francesca Crispiho, italského premiéra. Tak krásná, že celý Řím ji uznal za nejkrásnější! Že byla otcovou hlavní pýchou, hlavnější než sama jeho politická sláva! Kvůli čemuž sám galantní král Umberto neopomenul jediných její jmenin, aby neposlal dárku — vloni například tedy krásnou safírovou a brillantovou bróži. Otec ale také — tvrdil dopisovatel — dá ji jenom ženichovi, kteréhož zdobí knížecí koruna!

Nevím, stalo-li se tedy tak už vloni. Pepičky, říká se, mají jednu velikou chybu: jsou „vybíravy“. Ano! Jako jsou — zeptejme se kohokoli v Čechách — Kačenky „hašteřivy“, Toničky „trucovity“, Márinky „zamilovány“, Rézinky „fintivy“, Bětušky „pyšny“ atd. Vidíte, Pepičky, to *není* hezké!

NÁRODNÍ LISTY 15. března 1891

△ *V Praze dne 28. března*

Kdyby mě někdo ve středu spatřil na Fidlovačce, prosím, nemluviž na mne! Lehýnké kývnutí hlavou, konečně třeba nějaké „Servus“, a dost. Není dobře člověka při práci rušit.

Kvůli zábavě tam nejdu. Ty doby minuly, kdy člověk, jda na Fidlovačku, byl naprosto jist, že se bude výborně bavit, kdy například mezitímco jsme si s přítelem Hálkem zapalovali uprostřed silnice doutník, vyhodili ze „Zámecké“ dva a od naproti taky jednoho. A kvůli ševcům tam také nejdu. Chodíval kvůli — chodíval! Ale dnešního dne snad už nejsou ani žádní ševci: samý politik, rabulista, básník, ano jako V. Josef Pokorný docela i „básník z boží milosti“ — copak je do toho! A konečně kvůli ženským už dokonce ne! Ani nejsou teď žádné hezké v Praze. Nejsou! Četl jsem to vytištěno včera v drážďanském časopise: „*Ani stín toho půvabu*, který zdobí naše drážďanské dámy!“

Já tam jdu studovat. Redakce — redakce — no já to řeknu, jenom si vyprošuju slovo od čtenáře, že naše redakční tajemství nevyzradí, jeť to kvůli konkurenci — redakce mne vysílá, abych napsal referát o „umění na Fidlovačce“, o „artistech pracujících“ výročně na Nuselské louce. Dost mne to stálo namahání, nežli jsem naši redakci, často trochu tvrdohlavou, přesvědčil o nutnosti. Než nahlídla, že vedle umění básnického, hudebního, výtvarného, divadelního, baletního musí sobě slušný časopis všímat také už umění tělocvičného, umění „vyšlého z manéže“, kteréž, jak dotýční „artisté“ s naprostou určitostí tvrdí, „co nejdříve již uměnu divadelní shodí z trůnu“. Než přiznala se redakce se mnou k zásadě moderní: „Notre temps a réhabilité l'acrobatie“ — „My ctíme teď akrobaty“! Když ale tedy přiznala, nemohla sáhnout ovšem

pak k jinému než ke mně. Byl jsem přes celé čtvrtstoletí referentem literárním, referentem divadelním, budu tedy také zas po celé čtvrtstoletí referentem ,,artistickým".

Arci jsou na Fidlovačce jenom artisté nejnižšího druhu, jenom komedi- pardon, tak už se dnes nemluví — jenom ,,bankisté", jenom ,,public", nazvaní tak proto, že pracují ,,en public" čili přede všemi lidmi. Umělci, jichž palácem je ,,maringote" čili obydelní vůz, oblékárnou záplatovaný ,,tent" čili stan (prosím čtenáře, aby si ty výrazy zapamatoval: nehodlám budoucně je vysvětlovat zase znovu), umělci, jichž ,,manéží" čili ,,pracovní plochou" je kterékoli místečko pod širým nebem, označené navázaným provazem místo prkennou, červeně vypolštářovanou ,,pistou", umělci, kteříž si talířem od p. t. obecenstva vybírají svoji gáži.

Prostí bankisté — ale přece jenom, přiznám se, přebíhá mně mráz záda, pomyslím-li si na první referát. Abych se neblamoval! Kdyby tam pracovala jediná společnost, no dobrá, chválil bych a tak bych se znenáhla osmělil. Ale vždycky je tam společností několik. Bude zapotřebí, abych bystře pozoroval, nestranně soudil. Kdeže dařila se spíše práce na konopném provaze, kde zas práce atlétská, kde akrobatská (tělocvik přízemní), kde žonglérská (házení a chytání koulí, talířů, nožů), kde skoky pomocí trampelínu (prkna), kde ,,hry ikarské" (při nichž velký artista leží na zádech a malé artisty nohama do výše hází) atd. Musím dobře rozeznávat ,,salto mortale" (přemetení těla dopředu) od ,,saut périlleux" (přemetení nazad). Musím spravedlivě uznat, kterýže paňápardon, kterýže klaun provádí líp ,,spakat" (roztahování nohou až na dosednutí), který zas ,,kaskádu" (padání nazpět), kdeže jsou dobří ,,knock-a-bouts" (komikové, kteří se kříží), kde dobrá síla pro ,,reprízy" (vtipy mezi jednotlivými ,,triky" čili uměleckými čísly) atd. Nesmím se dát v úsudku také svést ani sebepěkněji přilehajícím ,,cocharem" čili artistickým živůtkem ženským…

Rovněž ale nesmím zapadnout do sentimentálnosti! Pozor! — nenechat se zchvátit myšlénkou, arciže dojemnou: ,,Vidíš, z těchhletěch chudáků vzešel celý ten nový, celý ten

vznešený svět artistický! Z téhle hadrovité bídy, z toho cikánského života, z těch záplatovaných — —“

„Je tomu právě sto let, co v Paříži zároveň s Velkou revolucí povstal také první cirkus stálý,“ sděluje nám H. W. Otto, přední nynější německý „spisovatel cirkusový“. A dnes? Dnes sobě cirkus dobyl již světa! Nejkorunovanější hlavy vdychují jeho ostrý, čpavý parfém s nevýslovnou rozkoší. Nejvznešenější rodové evropští spojili se už s rody artistickými (například princ Reuss-Köstritzký Jindřich XX. vzal si Klotyldu Loissetovu, „jezdkyni parforzní“). Hrabata sestoupili do manéže (Alfréd Pallavicini, atlet a gymnastik), barónky staly se krasojezdkyněmi (Anny de Marees van Swinderen-Janssen), spisovatelé, doktoři, ano i mniši (Cagliostro, mnich sicilský, Casti, bosák jeruzalémský) oddali se „svobodnému umění“. Celí národové byli už nad kouzelnicemi cirkusovými, nad nějakou Filipkou Tourniairovou, u vytržení. A „artista“, byť za večer jenom 5—10 minut „pracoval“, beře měsíčně 4000 až 8000 franků gáže, dostává báječné dary (klaun Viol dostal v Petrohradě od Jakovleva 200 000 rublů), záhy jde si na odpočinek, žije si z úspor a má na prsou svých více řádů než všichni umělci a učenci českého národa dohromady. Píšou se o něm romány a studie (Les jeux du Cirque et la vie foraine od Hugues Le Roux /„první *klasické* dílo cirkusové“/, Le Cirque à pied et à cheval“ od Dalséma atd. atd.), vydávají se mu zvláštní časopisy (Der Artist), ano vytištěn mu již i „gotajský kalendář“ s biografiemi i rodopisy (Artistenlexikon von H. W. Otto, v Düsseldorfě u Krause). A týž pan Otto praví tam v předmluvě: „Neboť *je-li vůbec nějaké velké umění*, *u nás* je doma, u nás v muzeu grácie, síly, triumfu, odvahy, plastiky! Pryč již s nynějšími divadly, s jich plácavými loutkami, lepenkovým světem, prkenným jevištěm, falešnými princeskami, harlekýnovým rouchem a budkou nápovědovou... —“ Je to ráznost, člověku jde zrovna hlava kolem!

Ano, ano, a teď čtenář pochopí mé referentské tréma. Doposud jsme považovali divadlo tak asi za místo, kdeže nejspíše lze seznat pohromadě veškeré umění lidské, nabýti pravého obrazu o něm, — mýlili jsme se: místem tím je

cirkus. Umění cirkusové je umění jedině pravé, nejvyšší! Jako vše ,,nejvyšší", vyniká umění toto pak také zrovna až překvapující prostotou: jemu rozumí i ten, který praničemu nerozumí. Proto je umění cirkusové též nejzpůsobilejší ku ,,povznášení mas".

A masy to dosvědčují. ,,Nechť časopisy sebevíce naříkají," praví vídeňský sportsman Viktor Silberer, ,,a o zkažené chuti obecenstva mluví, poněvadž toto, místo aby se dívalo na mizerné kusy divadelní nebo poslouchalo blbé nesmysly operetní, raději do cirkusů nebo do tingltanglů chodí, ve věci té je všechna škrabanice marna. Lid při svém smyslu zdravém jde raději tam, kde vidí krásné výkony lidské síly a obratnosti, než tam, kde se mu předvádějí jen špatné jeho karikatury a provozuje blbost zdlouhavá a nemožná."

Dosud arci je zdravý ten smysl lidu dosti ještě neuvědomělý. Lid hledí sice tedy k výkonům cirkusovým s rozkoší, přemítat ale a docela snad *mluvit* o nich nedovede! V tom ohledu je doposud mezi námi nevědomost zrovna úžasná! Prosím, cože si myslí i nejvzdělanější čtenář při tom, když například cituju: ,,Pan Dissenato je *muzikální excentrik*, *knock-about*, rychlokreslič a *iluzionista*?" Nebo: ,,Tom Belling, slavný klaun a nejlepší ‚*august*', má syna Goberta, který provádí *bareback*, je skakoun *batúdový* a *klaun reprízový*." Co? Nic? Je to hanba!

Vinna jest ovšem hlavně žurnalistika. ,,Ta je v rukou lidí, kteří nemají ani smyslu, ani porozumění pro obratnost tělesní a kteří, sami jsouce co do těla až do svého stáří pouhými dětmi, považují vývoj těla za škodu pro vývoj ducha." Je pochopitelno, že jakmile jsem došel já k pravému věci poznání, ihned jsem si umínil, že alespoň u nás to ode dneška půjde jinak! Že položím se do toho celou tedy silou svojí. Arci — říkám to upřímně — musím sám ještě studovat. Vím sám ještě málo: zchybené vychování! Budu tedy opatrně pokračovat. Napřed se odvážím s uměleckým referátem jenom na ,,bankisty", pak už na ,,saltimbanky" (členy cirkusů malých a chudých), konečně na ,,artisty" cirkusu velkého a divadla Varieté.

Budu pozorovat, půjdu cestou zkumnou, tím budu také

jist, že jsem na cestě české. Věru že české síly odedávna výdatně pomáhaly k nynější povznešenosti artistické: u nás bylo „komediantů“ vždycky dost, „kotrmelec“ jako by byl vyrost na české hroudě. Nesouhlasíte?

Čeští komedianti toulali se veškerým světem, a to už v dřívějších stoletích. Arci, tenkráte svět se na jejich umění sice díval, jejich osob ale si nevšímal: nemáme zápisů starých artistických českých rodů! Jenom tou náhodou, že Napoleon I. na silnici k Fontainebleau sebral a před zmrznutím zachránil hošíka, který se stal pak co Jean Deburau nejpřednějším „pierotem“ francouzských divadel, stalo se, že jsme zvěděli, že například česká komediantská rodina Dvořáků („Deburreau“ je pofrancouzštělý „Dvořák“) již v minulém století putovala z Čech až do Španěl. Stejně stará je asi rodina Veselých, která snad „pracuje“ dosud. Čeští „paňácové“ Kejšík a Kvalič byli tak proslulí, že sobě je Němci ochotně přibrali za své („Keyschnick“ — „Qualitz“). Český cirkusový ředitel Beránek byl miláčkem knížat, králů, ba i tureckého žoldána, a podnikal se svou společností, skládající se téměř ze samých Čechů, hned na počátku tohoto věku cesty až do Asie. Jeho krasojezdec jmenem Slezák měl jmeno světové. Stejně známa byla krasojezdkyně Josefa Vítkova, provdaná za cirkusového ředitele Františka Němečka, narozeného ve Valašském Meziříčí, a Františka Němečková, provdaná za výborného jezdce a gymnastika, pak také samostatného ředitele Ignáce Sobotu, rodilého Slezana, usedlého nyní v Opavě. Náš akrobat Řezníček byl právě tak ku dvorům zván, aby před vznešenými osobami tančil na žebříku, jako zvou nyní všude klauna Ronnse, aby tančil na lopatě. Náš Drásal z moravského Holešova zdobil cirkusy co největší muž tohoto světa (8 stop 3 1/2 palce vysoký, 310 liber těžký). Náš loutkář Kopecký byl o celou poetickou sílu ducha svého vážnější než sám Fric Schwiegerling, nejslavnější loutkář německý. Atd. — atd.!

Já nevím, ale lichotím si, že už jako dítě měl jsem pro umění artistů smysl co nejživější! Hlavu jsem si moh srazit, jak jsem ubíhal za letního času z Hradčan až dolů za Oujezdskou bránu, jen abych viděl komedii Veselého, a hubu jsem si moh

umluvit, jen abych v neděli odpůldne vymluvil desetník, když byl Beránek v Praze se svým cirkem!

Přiznám se ale: z celého cirku líbila se mi nejvíce Madlenka z Košíř (Madlenka se jmenovala a po celé Praze bylo známo, že pochází z Košíř). Děvče asi osmnáctileté, krasojezdkyně. To bylo na počátku let čtyřicátých, když se stal ten povyk u Beránka, že ,,hoří", a potlouklo se tolik lidí.

Ta se mi zajela do srdce! Na tu jsem myslel a myslel. Kdykoli jsem spatřil modravého motýla, vznášejícího se nad květinou, vzpomněl jsem si na Madlenku z Košíř. Kdykoli jsem viděl, jak jasně modrým nebem houpá se jednotlivý, lehýnký obláček bílý, zahoupala se mi myšlénkami Madlenka z Košíř.

Zdalipak ještě žije? A žije-li — jakpak asi vypadá teď ten anděl?

NÁRODNÍ LISTY 29. března 1891

△ *V Praze 23. května*

„I. tah 15. října 1891.

1 × 50 000 zl r. m.
1 × 5 000 „ „ „
1 × 2 000 „ „ „
1 × 1 000 „ „ „
atd.

II. tah 12. února 1892.

1 × 100 000 zl r. m.
1 × 5 000 „ „ „
1 × 2 000 „ „ „
1 × 1 000 „ „ „
atd.

Každý los platí pro oba tahy.

Tedy na dny nejkrásnějších dvou španělských světic! Dobře, svatá Terezie, svatá Eulálie, já poobakráte najisto přijdu, rozestru si hedvábný Chválův „výstavní kapesní šátek“ na tabuli, svážu hlavní výhru pěkně do čtyr cípů a donesu si domů.

Ta první, ta stotisícová, je samý skvostný Rummlův briliant. Vpravdě i vysoce elegantní dojem! Vše je tak tiché, tak panské! „Démonická krása,“ stálo zde řečeno o tom skvostném šperku; bylo výborně řečeno. Záře modrých blesků na nočním nebi. Svítivé šlehy ocelového meče. Urážející, smrtící, a přece neodolatelný půvab chladné krásky, která je si vědoma té své čarovné moci, nemiluje — nanejvýš že trpí, aby byla milována. Vyhýbal jsem se v životě vždycky takové krásce: bál jsem se jí. Já ji prodám.

Tu druhou, tu padesátitisícovou, sobě nechám. Pro radost. Je pestrá, je živá, má jinou letoru, asi jako pěkné děvčátko, jehož tvářička je vždycky jinak pěkná, jednou víc, jednou míň, jednou salónní kráska, jednou domácí kráska, ale pokaždé — kráska. Není pořád démant, ani nechce být; ale člověk jí přece každou chvíli roztoužen položí ruku kolem šíje. Jednou je to český granát, hlubokého, krásného, ušlechtilého ohně, drahokam zasluhující nejpečlivějšího brusu, zabrání vždy jen do

ryzého zlata, upravení do nejvkusnějšího šperkového tvaru, jakého mu zde mistr J. R. Gerlický dopřál. Podruhé je to obraz naší české povahy, „na jedné líci slza, na druhé smích“, démant a rubín, spojený H. Inwaldovou dílnou v rozkošné odění ženské. Potřetí je to solidní základ domácnosti: Václavem Němcem dodané dvě bedny se stříbrnými svícny, stojany, tácy, stolními úbory — „kdyby muž přivedl si *sto* hostů domů, řádná hospodyně se nezarazí“, jak tu hospodyni líčí Tyl. A počtvrté a nakonec je to přece jen zas samý démant, mistrem V. Šeborem svěže, rosně, květně zpracovaný. Celá zas sbírka šperků, z nichž se mi líbí hlavně dva: třířadová riviéra ze 154 velkých solitérů, kteréž spirálními háčky zavěšeny, mohou se libovolně každý vyvěsovat a tu co okrasa připevňovat na šaty, — a náprsní kytice složená z více než 1500 démantů a napodobící větev šípkovou, s listím, růžemi rozvitými, rozvíjejícími se, opadávajícími, s poupaty atd. S těmi si budu nejčastěji hrávat. Ovšem nemám dle toho ňadra, aby se kytice na nich „podle tlukotu srdce chvěla a třásla“; ale dám ji na točivý hudební strojek, a jak se budou melodie jeho vespod chvít a třást, budou také ty démantky navrch se točit a tančit, blýskat se a se usmívat… A solitéry vypnu a zavěsím si na kalhoty, po švu, jakoby krajky dolů až k zemi, a nastrkám si jich do vousů… A budu krásný — tak krásný…

Ano, já očekávám, že se tím stanu vskutku konečně krásným. Začínaje od rukou. Ruce jsou obzvláště citlivy! Jsou jako čaj, a jako šnupavý tabák, a jako ementálský sýr — ihned vším načichnou…

Že ještě těch výher nemám? Ale lós mám! A opatřil jsem si jej s onou opatrností a s oním rozumem, jenž mne označuje, ať už dělám cokoli. Koupil jsem jej v *první* ulici pražské, kteroužto jsou přece Příkopy, v čísle tam *prvním*, z *první* došlé série, a vzal jsem si z ní los ihned *první*. Aha!

A víte, co se mně ve třech po sobě jdoucích nocích pak zdálo?

První noci: že mne blechy pokousaly na pravé ruce, že byla jako pokropena („bohatství“, 17).

Druhé noci: že jsem dostal homoli cukru darem („tvůj ži-

vot bude nad očekávání ve štěstí plynouti“, 7, 25, 26).

Třetí noci: že jsem stál s košíčkem na ruce v masných krámech a kupoval telecí na papriku („výhra ve hře“, 2, 11).

Výborný snář, ten Štorchův „egyptsko-persko-chaldejský“, povídám! Až bude po 12. únoru 1892, dovolím nakladateli, aby moji podobiznu dal si tam mezi „obrázky čili znázornění“ („Šťastného člověka viděti: veselost“, 58, 16, 9).

Vidíte, tomu já nerozumím, že jsou lidé, „moralisté“, kteří horlí proti losům, loteriím, hře, sázkám atd.! Podle mého hloupého rozumu: nač — *nač* se dřít, když mohu udělat hlavní trefu! A mám pak po práci, po dřině, po starostech! Nemá každý člověk hledět býti šťasten? Co je ale štěstí? To, za čím musím namáhavě běžet? Od rána do večera, od prvního mládí do pozdního stáří? Štěstí, pánové, musí přijít samo, musí člověku vletět na nos, zrovna jako polmíč; člověk se sice trošičku lekne, ale — už je drží v ruce! Štěstí musí přijít nenadále, musí, jak se říká, „z oblaků spadnout“. Ovšem, člověk se sám musí přece také trochu přičinit, alespoň zástěru musí roztáhnout, aby štěstí nepadlo vedle, někdo je nesebral a neutek...

Jenom *kdy* tedy roztáhnout?... a *kde*?... a *jak*?... Dosud je v tom žalostná nevědomost. Dosud věru i my inteligentní jsme při lutriji poukázáni poříde jen na „pevnou vůli“, na trochýtek zkušenosti, na „vnitřní hlas“, na „přirozený pud“. Dnes rozhoduje napořád jenom a jenom náhoda, dnes není k výhře rozumu vůbec ani ještě potřebí, člověk geniální a člověk trouba mají vyhlídky stejné. Je to věc památná, že některá věda vyvinuje se tak pozdě! Třeba až po tisíciletích!

Měli-li „už staří Řekové a Římané“ nějakou lutriji, nevím. Ale tolik vím, že prstová hra nynějších Taliánů, „móra“, je hrou prastarou, která se provozovávala už v kolébce lidstva, pod Himálajem. O co se ale jedná při té „móře“? *O uhodnutí čísel kvůli výhře —: lutrije!*

Velcí mudrci lidští hleděli odedávna tajuplné souvislosti mezi čísly a věcmi přijíti na kloub. Dle Pythagora je číslo vlastní podstatou všech věcí na světě. A stejného náhledu byli pak také židovští kabalisté. Kterážto moudrost alexandrínské

školy a moudrost kabaly vplynula tedy pak do výkladu snů. Také ve snu se zjevují člověku všeliké *věci* a člověk za to má, že mu je nadhazují přející bytosti co výstrahu, co radu. I hledal si tedy člověk číslový výklad k nim, založil rovněž z čísel lutriji a v té hledal štěstí. „Albergo della Fortuna, aperto ai giacatori del Loto“ („Herberk Štěstěny, otevřený hráčům v lutriji“) nazývají se italské snáře, a — ošklíbej se, moralisto, jak ošklíbej — pravda je, že v takovém „babském snáři“ je starobylé moudrosti víc nežli v tvé hlavě.

Duch lidský pracuje dál a dále, připravuje budoucí vědě materiál. Měla-li věc, událost *sněná* tedy svoje zákonné číslo, musilo přirozeně číslo to přiléhat i na věc, událost *skutečnou*. Sází se tedy do lutrije již teď i na události, jež „přináší den“. S výsledkem arci doposud různým, kteráž různost ale právě dokazuje, že je tu již potřebí disciplíny *vědecké*.

Když například nadejde den svatého Josefa, vsází celá Praha devatenáctku „na Prahu“, a obyčejně Praha vyhrá. Když zemřel Pius IX., vsadil celý Řím 7, 32, 58, 86 (den úmrtný, leta vlády, všeobecné číslo papežské /jako je u nás „číslem císařským“ lka/ a dosažený rok života); z těch čtyr čísel nevyšlo Římu ale ani jediné. Když dosedl hrabě Schönborn na arcibiskupský stolec pražský, vyprávěly noviny historie zrovna až dojemné, čehože všeho zakouší jeho palácový portýr interpelacemi lutristek, jakéže stáří, jaké datum narozenin atd.; nevyšlo tu ale také nic. Když byla před šesti lety v Neapoli cholera a komise vcházely do dětských nemocnic a matky se proto čertily, vsázeli tam 8, 52, 90 (děti, matky, strach); vyhráli 4 000 000 lir — žrali, chlastali, a cholera rozbujela ještě veseleji!

Ano, stalo se již i, že lidé sami událost nějakou způsobili, jen aby mohli pak „na ni“ vsadit; asi před pěti lety zavraždila ve Vídni žena ženu a šla pak a sázela…

Přestanu již s dáty, abych čtenáře učeností svojí neomámil. Řeknu už jen krátce, jak si myslím, že všechno bude.

Bude s lutrijstvím, jako bylo s lékařstvím. Zpočátku léčily jen baby. Pamatovaly si jednotlivé případy, sbíraly zkušenosti. A když už obyvatelstvo houstlo a člověk i nejníž postavený

cítil v sobě právo pečovati o svoje zdraví, zkrátka, když už bylo *nezbytnou nutností*, aby lékařství vzrůstalo a krystalizovalo se co věda, vskutku také ta věda povstala. *Nutnost* je v dějinách lidské vzdělanosti matkou všeho.

A zrovna tak bude najisto tedy matkou vědy lutrijové. Dnes už mají peníze pro lidi tutéž skoro cenu jako zdraví. Dnes už každý a každý, od nejvyššího do nejnižšího, je přesvědčen, že má na peníze právo. A jako lékaři před třemi sty roky začali pitvati lidské tělo, začnou teď lutrijci pitvati lidskou kapsu, zpytovati její potřeby, zkoumati hlavní a ostatní trefy…

Budou doktoři „utrius lutrije“ (velké i malé), jako jsou doktoři „utrius medicinae“. A jako ovšem vedle učených lékařů dodnes radí a působí i působiti budou do věčnosti také pořád ještě naivní baby, budou také při lutriji baby…

Tak — copak jsem vlastně tady dnes chtěl?

Chtěl jsem, a chci pořád ještě způsobit, aby lidé *výstavní loterie* hodně sobě všímali.

Jděte již, moji drazí, jděte, prosím, a *kupujte si losy!* Z toho, že já obě hlavní výhry mám už jakoby v ranci, nedělejte sobě pranic! Je tam menších, ale pořád ještě slušných výher celá, dlouhánská řada — vy spokojte se s těmi. Povídám: člověk má být skromný! Totiž — člověk slušný, vzdělaný — —

NÁRODNÍ LISTY 24. května 1891

△ *V Praze 30. května*

A kdyby bylo sto jubilejních výstav, to sebekrásnějších, a sto říšských rad (chraň nás nebeský pánbůh!), a sto válečných předpletek anglo-portugálských a chilsko-severoamerických, já budu mluvit o své přítelkyni! Věnovat jí den v roce není věru mnoho. A jindy než dnes, kdy v sadech dumný „bülbül" krásné svojí „gül" („slavík tisícůhlasý —"* „růži stolisté") klokotá o své touze, není v celém roce beztoho tak příhodná chvíle. Ostatně se jedná jenom o poklonu, jí, mojí přítelkyni.

Trochu samolibosti je arci také při tom. Už jsme my „demokraté" takoví! Moci se pochlubit vznešenou známostí! A moci docela říci: „Moje přítelkyně — královna...!" Ano, *královna!* Už panuje dva tisíce let — ba už věru je tomu tak dlouho, co se jí básnířka Sapfó poklonila a „královnou" ji zvala! Ale Její Květnaté Veličenstvo, moje přítelkyně, královna *Růže* panuje v skutečnosti už mnohem a mnohem déle, hned od počátku světa, hned od těch dob, kdy lidské oko začalo utkvívat na ladném tvaru a skvělých barvách, kdy lidský smysl začal se opojovat libou vůní, kdy v lidské duši začaly se budit sny a touhy. Vláda J. V. mojí přítelkyně nepodlehá žádné módě, pořád jí přibývá ještě moci a slávy..., J. V. královna Růže je napořád stejně mlada, a pořád je krásnější, a lepo- a různotvárnější, a svěžejší... už to pomalu s J. V. nebude ani k vydržení!

* Podotýkám, že *vím*, že jsem měl správně říci „bülbülhazar" (hazardastân) a „gul-i sadberg", a podotýkám to proto honemhonem, aby se do mne nepustil dr. R. Dvořák a nezahanbil mne před celým světem, že neumím naposledy ani persky. A já *umím*... umím ještě „šah" a „Háfiz" a „Šehrzáda" a „selam" a „Teherán" a.... a .... snadno možno, že ještě něco!

Roztomilá panovnice! Není ve světě druhá, aby byla tak stejně laskava k mužským ženským, mladým starým, bohatým chudým, vzor, ano pravzor vší rovnoprávnosti! Podívejte se na mne! Mlád přece už nejsem, hezký — ne, hezký jsem, zaplať pánbůh, nebyl jaktěživ; a ona? — no já už mlčím — dáma — a copak je do mužského, který plácá! Tolik ale přece nezamlčím, že Sládek v těch svých Starosvětských, při jejichž čtení jsem si ostatně radostí několikrát až zavejsk, *nemá* pravdu, když tvrdí:

„však růže trhá mládenec
a starý nosí koš“...

Aby si ale nikdo nemyslil, že zadávám snad své svobodomyslnosti! Že mne vysoká hodnost omamuje! Ach ne, poměr mezi mnou a růží je naprosto jen přátelský. Dávám spolu světu důkaz, že mezi mužem a ženou je skutečné *přátelství* možno. Ba ona, královna, snese ode mne třeba i nějakou výtku. Takž mně například napadlo v tom mém hloupém poddanském rozumu, že snad není ani dobře, když nám teď panuje po celičký rok, že by snad byla mnohem ještě toužněji milována, kdyby se nám objevovala jenom v tom výročním, v tom „slavíčím“ čase. — „Rozloučením láska a přátelství vzrůstá,“ jsem jí kdysi řekl. Ale ona hleděla přitom ze své sklenky na mne tak tiše, tak sebevědomě — ó, já jí rozuměl, chtěla říci: „No, pročpak si mne stavíš tedy po celý rok na svůj psací stolek?“

Co už nám způsobila rozkoše! A rozkoš lidem je největší dobrodiní. Na její skvělé barvě, na její ušlechtilém tvaru pase se naše oko. Její jemná, sladká vůně nás opojuje. Ji vítáme se sladkým úsměvem, kdykoli se zjeví, k ní kloníme hlavu svou a ona v nás budí vždy zase nové, nepoznané tuchy, vždy nový život, nové zas přání. V ní vidíme obraz lásky, symbol úcty, ideál krásy a mladistvé svěžesti. K ní saháme, když potřebujeme obrazů poetických: mrtvé dítě je nám „zlomená růže“, choré děvče je „vadnoucí růže“, krásnému, mladému děvčeti neumíme ani jinak říci než „pučící růže“ atd. Růže sedí na jemných lidských prstech, kvetou v mladých lících, trůní na

hladkém čele, ano nesou se nad námi i po ranním a večerním nebi. Není divu, že mnozí národové staří pak troufali, že růže má tedy třeba i velkou sílu léčební, a že věřili, že léčivost její osvědčuje se předně právě při pohlaví ženském. A že, když lahodí tolika smyslům, domnívali se, že musí růže lahodit konečně i mlsnému jazyku, a dávali si ji do nápojů, do různých jídel — vždyť podnes pečeme „růžové nákypy“, točíme „růžový cukr“! Ano, ještě ve své smrti růže nám slouží i kouzlí. Růžový olej, drahý, hledaný, zanechává opojný dech dávno minulých jar a přináší pozdrav z bájeplných, vzdálených krajů. Růžové dřevo slouží na vonné skřínky, v nichž uchovávají se nejskvostnější naše šperky. A z téhož dřeva vystruhují se kuličky na růžence a lidská duše se k těm růžencům pojí v zbožných modlitbách a povznáší k neznámým krajům.

„Milenka bohů i lidí“ říkáme růži. Není tedy také dále divu, že růži nalezáme v mýtech všech národů. Dle řeckého mýtu zůstala růže na zemi, když první ranní červánky znenáhla přešly v bílý den. Dle Anakreóna byla stvořena královna květů zároveň s bohyní krásy, a když ji bohové poprvé spatřili, nakapali nadšeně nektaru na její listy a dali jí tím tu její sladkou vůni. Jiní zase tvrdí, že růži stvořila bohyně Flóra. Zamilovavši se do Amora, jehož lásku dříve byla zamítla, stvořila „květ, který se směje i pláče: půvabnou, trnitou růži“.

A dle mýtů národů jiných byly růže původně jen bílé, a teprve když bohyně lásky nožku si kdysi o trny zatrhla, zbarvily se květy krví. Mahomedáni pak věří, že růže povstala z potu Prorokova čela; kde najdou na zemi růžový list, zdvihnou jej, jako my zdviháme kousek chleba. A také my křesťané dáváme růži původ svatý i klademe ji až do ráje. Skutečně ale tam, kam učenci původní ráj náš kladou, nalezena byla a nalezá se „stolistá růže“ co domácí, neštěpované kvítko! Že v pozdějších mýtech křesťanských růže objevuje se pak obzvláště hojně, netřeba ani zvláště zde vytknout. Svatá Růžena Viterbská, svatá Kasilda, svatá Alžběta nesou chudým chléb, a místo chleba vidí se pojednou růže v jich klíně; šlechetné, dobré skutky lidské tedy tolik co růže.

Jakžpak by růže nepanovala, nebyla královnou, když předně

a hlavně znamená *lásku!* Děvčátko naše ani netuší, když mladíkovi podává růži, cože tím obrazně vlastně praví; ve slovníku řeckém se děvčátko neprobírá, a já — jsem tomu tentokráte upřímně rád — nemám povinnost sdělovat výklad. Růže, jak tedy už známo, byla věnována Venuši. Kterýpak z mužů je šťasten ve službách bohyně té — jakouže má hlavně osvědčovat vlastnost? Mlčelivost!

A jen tím se vysvětluje, že růže, *žena*, je pak také symbolem *mlčelivosti*. Dávají její obraz v kostelích na zpovědnice. Svěřují druh druhu „sub rosa" věci tajné. Zavěsují nad tabuli při hostině bílou růži na bílou šňůru, co výstrahu, aby si hosté při víně dali pozor na jazyky. Upravují z téže příčiny její kamenný obraz na stropech vinných sklepů radních, jako například v radnici brémské (od čehož tam také to „víno růžové") atd.

Děvčátko tedy vlastního jádra netuší a zdobí se růží a podává ji na důkaz klíčící své přízně, a *proto* je růže také obrazem nevinnosti a ctnosti. Jak známo, poctívá sám papež výročně, o neděli Laetare, některou „obzvláště ctnostnou dámu" — ale musí být alespoň kněžna — zasláním „zlaté růže". Je to květoucí zlatá větvička růžová, ve stříbrném kořenáčku, na dřevěné třínožce. V růži, sedící na špičce větvičky, nalezá se dirkovaná kapsle s balzámem a pižmem.

Královně růži téměř den ode dne přibývá po světě moci a slávy. Putujíc od východu k západu a zase nazpět, dobyla si „stolistka" skoro již celé zeměkoule. A největší zásluhu o její rozšíření mají páteři benediktini. Skuteční „otcové naši"! Zachovali nám řecké a římské klasiky, vymyslili neocenitelný likér, přinesli — také nám do Čech — stolistou růži. Až některého z nich v sadech na Karlově náměstí potkám, poškrabu ho pod bradičkou.

Avšak i růže nestolistka rozšířena po celičkém světě a nalezáme „divoké" její druhy v každičkém koutě — vyjímaje ovšem Austrálii, tu prapodivnou zemi, kde stromy jsou beze stínu, „daxlové" mají kachní zobák a srnkám rostou kožené pytle z břicha. Nalezámeť růže divoké stejně v Persii a Indii jako ve sněhových horách Severní Ameriky, stejně na pokraji Sahary jako po ledových ladách grónských. —

Nastala zrovna teď zase ta pravá, ta výroční doba růží. Ale neumíme jí a jich pořádně užít. Nějakou růžičku do ruky nebo na šat. Pět až deset růží pozdravem tomu, koho milujeme. A punktum! „Staří“ bývali rozumnější. Židé věnčili se růžemi při *každé* slavnější příležitosti. Řekové zdobili jimi oltáře i hroby, nevěsty i zbraně, a takto ještě to „ostatní“, co kde se jim do cesty vpletlo. Římané leželi na polštářích nacpaných růžovými listy, obědvali u stolů pokrytých růžemi, pili je, jedli je, kráčeli po nich...

A když nadešla doba hlavního květu, šli Římané „na pár neděl“ do Paestum a jeho proslulých sadů růžových, jako my za leta chodíme do Pojizeří nebo na Šumavu.

Letos ale máme my přec také něco podobného. Den co den nám dávají květoucí růže na výstavě koncert. To prý je krása, to prý je harmonie...

A pražský velekněz květinový, G. Dittrich, postavil královně růži docela tam chrámek. Pomodlím se.

NÁRODNÍ LISTY 31. května 1891

△ *V Praze 13. června*

Ne ale, prosím, se hněvat! Konečně se arci nemusím ani omluvit: jedná se o vědu. A když se pořád volá po „výstavních rozpravách“, hodně podrobných, čistě odborných, pravými znalci psaných, tadyhle jest tedy taková! Ale raději přistupme již k věci!

Bylo to hned na počátku března, když jsem dostal pražskou poštou lístek. Březen byl, jak se starší lidé pamatují, teplý, sluneční, letní; byl to patrně přesunutý letošní červen. A lístek zněl:

„Chodím denně na výstaviště, potěšit se z pokroku prací, a tu bych Vaši pozornost rád k něčemu připnul. K blechám. Zdá se mně vždycky, že je tam polovic písku a polovic blech; kdykoli přijdu domů… A musí to být druh naprosto zvláštní, snadže jakási ‚blecha výstavní‘, proti které…“

Inu ano, mužíčku, to se přece rozumí, že je na světě pra-zvláštní druh bleší, „blecha výstavní“! Pamatuju se zcela dobře na Journal amusant roku 1889: celé číslo bylo věnováno „výstavním blechám“, obrázek za obrázkem, vtip za vtipem, a říkali jim tam „Němkyně“. Žádná otázka, na českou výstavu sesypou se taky. Ale nač by se noviny do toho pletly! Starost výstavního výboru! Však on ví, jakže na ně… za čtyry neděle máme už velkonoce, výbor si upraví sud česnekové vody, vstane o Velký pátek před slunce východem, namočí „nové koště“, vykropí kdejaký…

Včera, dne 12. června, dostal jsem však lístek jiný. Z Vinohradů.

„…já Vám pokaždé scvaknu jako perořízek! Musí to být zcela zvláštní druh — myslím: ‚blech *elektrických*‘…“

Hrome — to by bylo něco! To bychom věru nesměli v novinách pak umlčovat — už kvůli vědě! Pokud já alespoň vím

(v četných prázdných svých chvílích zanášívám se také zkoumáním přírody), je doposud jen velmi málo hmyzů známo, kteří rozdávají elektrické rány: jistý druh brazilských kobylek, pak brazilská štěnice „Reduvius serratus“, ještě jakýsi brouk na Senegalu, o kterém námořní poručík Bel vypravuje, a dost. Kdyby se konstatovala *elektrická blecha* na naší výstavě, byl by rok 1891 v entomologii zaznamenán písmem...

„...nejlíp jít s něčím pořádným na ně: polít denně všechny podlahy a všechny pískové cesty petrolejem, scípnou do poslední...“

Nonono, tyrane! A zabít s těmi „výstavními“ zároveň statisíce našich „domácích“, ne?!

Ty věru že nejsou zlé, jsou třeba — připouštím — někdysi nepříjemné, ale takto pražádná „egyptská rána“! A dnes nejsou k tomu ani ještě ve svém „nejkrvežíznivějším“ výročí, to budou až někdy v srpnu či v září, a i pak tedy — „Važme si dobrácké a nevinné celkem povahy domácí blechy naší a neslibujme jí hned ukrutnou smrt...,“ volá dr. A. E. Brehm, díl IV, svazek I, str. 513, 3. řádka zdola.

Navrhoval bych nanejvýš, aby se na výstavišti sbíraly blechy živy jako zjara chrousti. Aby byla určena prémie, například 10 kr za litr, a denní sklizuňk ihned dodáván přírodozpytcům, by si je prohlídli, oprůbovali, rozdružovali...

Takto — načpak zbytečná ukrutnost! Domácí naše bleška, v těch našich mírných, nehorkých krajinách, je jenom „šimravá“, „pulex viritans“, nikoli „penetrans“, „vnikavá“. A přece — čeho chudinka všeho zkusí! A to nejen v Čechách—

„Pět jich ji honily,
dva z nich ji žmolily,
jeden ji utratil —“

zní lužická národní hádanka, jejíž rozluštění je ovšem „pět prstů a blecha“. Pět takových hroznýchch, ukrutných chlapů na tak malouninkého, droboulinkého tvora! Celých 40 dní chudinka potřebuje, nežli se z vajíčka vyvine v červíčka, kukli a blechu, a sotvaže se poohlídla, kde se nalézá, už je tu kat palec! „Proč

jsou všechny blechy černy?“ zkoumá hoch hocha u nás v Čechách. „Protože se v jejich rodině ustavičně musí nosit smutek.“ Nemá se pak mstít? Svatá pravda: maličký tvůrek, ale statečný! „Štipne až do pláče“, „velkou kládou pohne“, jak zase česká národní hádanka praví. Pověstně krásná Fryna chtěla kdysi svést také filosofa Xenokrata; ale nepohnula jím: filosof byl velice ctnostný nebo — co. Fryna dopálena odešla. A čtvrt hodiny nato házel sebou filosof z lože svého až do stropu, tak mocně, že to zaznamenáno až v historii — a byla jím pohnula *maličká blecha*.

V nátuře blechy není původně pražádná zloba. Když žije co červíček s námi pospolu v jizbě, v štěrbině naší podlahy, je její roucho liliově bílé...

Bývala druhdy napořád ach tak hodna, tak dobra! Dle legendy žila už v ráji, s první hned lidskou rodinou, a nekousala a jen tak lezla po maličkém Ábelu a Kainu a šimrala je, aby se smáli. Celá byla u vytržení, když matka Eva pozpěvovala dětem národní písně, a radostí skákala výše a výše, až její skoky byly a doposud zůstaly zrovna zázračny. Tu přišla „psí blecha“ na návštěvu a — naučila ji kousat. Pramatka našla na pradětech rudé skvrny a pupeny, pátrala po původu — a pustila se do nebohých svedených blech — jednu lupla palcem — druhou hodila do ohně —

A od té doby zuří nekonečné nepřátelství mezi blechou a pokolením ženským! „Krevní pomsta“. Vždy stejně zhoubná, stejně zuřivá. A pozorovatelé všímali si smutného úkazu toho ihned za dávných, ba za všechněch časů. Příklad z domácích dějin! Na počátku 15. století říkalo se nynějšímu náměstí Mariánskému v Praze „na Louži“ a na místě nynějšího Klementina stály tam domy. Jeden z nich nazýván „*U blech*“ (ad pulices). A druhý hned vedle? „*U tepoucího anděla*“ (ad angelum percutientem)! Není přece pražádná pochybnost, že ten „tepoucí anděl“ byl prostě ženská. W. W. Tomek ovšem myslí, že ne, že „tepoucí anděl“ byl namalován, „an wyhání z ráje prwní rodiče“, — ale co všechno nemyslí W. W. Tomek!

Blecha — ženská! Smím promluvit tady slůvko také o sobě? Ptám se proto, že z toho slůvka vyšlehne přejasná záře nade

mnou, svědčící o duchaplnosti mojí, o mém znamenitě bystrém pojímání a proníkání všech věcí. Kdysi přišel ke mně mladý výtvarný umělec český; přišel na radu. „Mám dělat Venuši. Už je krásných, proslulých Venuší na světě tolik — prosím vás, jak ji udělat, aby mně přece získala jmena?“ — Venuše! Myšlénky moje mžikem zalétly do staré Hellady. Napadl mi ten malíř, který byl namaloval vinné hrozny, a sice s takovou přirozeností, že… „*Udělejte ji tak, aby ji kousaly blechy!*“ —

Blecha — ženská! Tragický poměr! My mužští ovšem nedíváme se na něj všichni se stejnou opravdovostí. Někteří blechám i závidí. Jiní zase nevidí ani velkého zrovna rozdílu mezi ženskou a blechou, a také ženskou nazývají „bleška“. A říkají: „Inu ano, když se dvě ženské setkají, vždycky se koušou!“ Ještě jiným, duchům ovšem jen povrchním a lehkým, jako jsou u Němců například Fischart nebo Goethe, je ten osudný poměr mezi ženskou a blechou docela — komický a píšou na něj i posměšné verše. Zaplať pánbůh, že my v české literatuře nemáme žádného Fischarta, žádného Goethe!

Člověk spořádaný, přemýšlí-li, nemůže než smutně svěsit hlavu — soudím. Copak by bylo konečně o drobánko krve! Nebo třeba i o to, skončí-li se činnost bleší dnes či až někdy zítra! Ale ta stránka *mravní!*

Lidé tvrdí: ženská je hotová faleš. Ve všech slovech, ve všech pohybech i činech svých nepřirozená, nepravdivá, neupřímná. *Snad.* Původně, co malé dítě, co červíček lidský, *není!* Je upřímná, nevinná, liliově bílá, jako ten červíček bleší. Ale pak se převychovává, kazí — zkazí! Sama matka její učí a vede ji ku přetvářce, až je holka na zevnějšek zcela jiná než uvnitř. Říkáme: ženská je „nevyzpytatelna“. Nu ano, tady je příčina!

A k té nevyzpytatelnosti, vlastně falši, přispívá velkým procentem bohužel tedy také nepřátelství mezi ženou a blechou.

Čtenáři, ty se například drbeš palcem vzadu pod lopatkou. Co to znamená v posuňkovém volapüku lidském? To znamená: „Mne tam kouše blecha.“ Něco takového ale veřejně říci považuje dobře vychované lidstvo za neslušnost, zrovna tak

jako někomu kašlat do obličeje, jako kýchat při tabuli atd. Člověk se tedy přemáhá, hlavně člověčice.

Tamhle sedí v sadě na pohovce párek: mladý muž, pěkné děvče. Jak sebou ten andílek vrtí! Hned sem, hned tam, napřed nazad, vpravo vlevo, skutečný vír pohybů co nejpůvabnějších! Mladík může na ní oči nechat. Jaká živost, jaká čilost roztomilá; takhle jí ještě neviděl! — Holčičku koušou asi dvě blechy.

Mladík byl dodneska dost ještě chladný, nyní se rozpaluje. Mluví do dívčiny, chce stůj co stůj být jí zajímavý, sám ubezpečuje a zase se táže — dívčina se zajiká, neumí odpovědít — teď se udeřila vějířem přes levou páži, patrně jen a jen z rozpaků — mladík se skoro až na sebe zlobí... Holčičku tam v rukávě šimrá blecha, ta třetí.

Mladík přisedá blíže. Rád by viděl dívčině do očí — oči její se ale vyhýbají, nějak se třasavě lesknou, jakoby lehkou slzou zastírají...

Mladík už leží na kolenou. Vyznává se, prosí. A ona, nebešťanka, se teď k němu sklání. Hledí na něho, toužebně, slastně, jako by pravila: „I ty jeminánku!“ Teď položila pravou ruku na jeho rameno, levou přitiskla ku svému bušícímu srdci... Tam ji to také šimrá... blecha čtvrtá...

Povídám, holčičky: opatřit se řádně! Zvlášť když se jde někam, kde je hodně lidí! Nebo docela někam, kde člověk má se učit, nesmí být roztržitý, jako například tedy na výstavě!

Vždyť jsou na to prostředky dobré! Jsou hojné a všude známé. Francouzka ví o bylině „herbe aux puces“. Lužičanka užívá „bagně“ čili šťovíku. V Čechách se klade do lože a do šatů kapradí. Aby to ale pěkněj vypadalo, tvrdí se: „která nosí při sobě kapradí, má štěstí v lásce“, a říká se kapradinám tedy „laskavec“...

Scéna: Uhelný trh v Praze. Čas: kterýkoli jarní či letní den. Osoby: baba květinářka, tlustá, sedící za stánkem; služka, boubelatá, jdoucí s košíkem kolem.

„Panenko, — koupějí si laskavec, kouknou! Je čerstvý — za čtyryadvacet hodin mají ženicha! (Přidušeným hlasem:) A na blechy je taky dobrý!“

NÁRODNÍ LISTY 14. června 1891

△ *V Praze dne 20. června*

Pane sazeči! Kdybyste byl náhodou dnes trošičku roztržitý a můj △ se špičkou vzhůru obrácenou, staroindický symbol planoucího ohně, v ruce se vám zvrátil na ▽, symbol kanoucí vody, neohlédněte se ani po tom! Mně už jde voda beztoho zrovna po krk, mně už je všecko jedno!

Jde to svrchu. Bývaly časy, kdy jsem se smával od rána do večera. Pak pojednou jen asi tak obden. A pak už jako Wallenštejn vždycky jen v sobotu odpoledne. A teď... achich...

Dám vám tadyhle na památku momentní svoji fotografii (moment: rok 1891, 20. červen, 2 hod. 45 min. odp.). Hedvábný šátek kolem krku; kvůli mandlím. Prošívaná deka na kolenou; kvůli revmatu. Ševiotová kazajka na těle; kvůli zimě. Pysky sevřeny, zuby zaťaty, v očích zlost, na čele mrak; kvůli „počasí". Na stole papír, v ruce tužka, kvůli počtům. A ruka lítá sem tam a já počítám: Od 30. května déšť a déšť; činí doposud 22 dny. Dejme tomu, že se na výstavu dostaví jen o 10 000 lidí denně míň, prodá míň o 4000 losů, vypije piva o 20 000 litrů, kakaa 200 litrů, vína..., kávy..., počítejme pro skluzavku denně ztrátu..., pro pavilón turistů..., pro fonograf..., pro uzenáře a traktéře..., pro průmysloníky a řemeslníky..., pro drožkáře, posluhy... — zkrátka, ať počítám jak počítám: 50 000 zlatých je přinejmenším ztráty denně. Činí za 22 dny milión.

Ovšem — ovšem — pan de Parville, nejproslulejší nyní meteorolog, píšící do Journal des Débats, předpověděl hned počátkem března, že „po dlouhé, tuhé zimě přijde mizerné jaro". Přišlo. Bídný byl máj, mizerný byl červen, a ... „snadno možno, že červenec bude hanebný, srpen pode vší kritikou, září ještě horší..." Činí tedy ještě dobře počítaných 100 dní, čili *ještě pět miliónů* jenom na výstavě! — Mnoho-li miliónů

nám vzala vloni voda? A předloním neúroda?... *Matičko* přírodo...

„Krásná“ naše vlast má svůj vůbec-malér a my jednotliví, „krásní“ synové její máme ještě každý svůj obzvlášť-malér k tomu. Já měl teď i s tímhle mizerným počasím tedy ještě svůj malér zcela zvláštní. Říká se: hledej útěchy vždy jen na prsu vědy. No ano: ona ale má věda prsů jako socha Nilu v pařížském Louvru, a já — přijdu vždycky na nějaký ten prázdný!

Umínil jsem si, že vypátrám spojení mezi svatým Medardem a deštěm. *Vypátral jsem.* Šel jsem zchytra na to: zkoumal jsem světcův život. Biskup Medardus měl kdysi dvěma rytířům rozhodnout rozepři pomezní; šloupnul na kámen tak, že zůstala v něm vytištěna noha, a řekl: „*Tady* je hranice!“ Byl to patrně zázrak, biskup Medardus prohlášen kvůli němu svatým. Ale — pražádná pochybnost — kámen byl tvrdý, šloupnutí nebylo příjemné, noha to cítila. Svatý Medardus pro případ nových rozepří hledí si práci tedy ulehčit, a když nadejde jeho den a on vládne, zařídí ihned déšť, dlouhý, nekonečný, takový déšť, kterým i kámen změkne...

Znamenitý výklad! Každý si pomyslí, jak jsem s tou duchaplnou, vtipnou skladbou svojí pospíchal na veřejnost! A tu mi teď přijde pan de Parville a povídá: Nynější svatý Medard— to je falešný svatý Medard! Při gregoriánské kalendářní reformě vynecháno 12 dní, 8. červen čili „Medardův den“ připadl vlastně tedy až na 20. červen, a to je den letního slunobratu, který arci působívá na počasí...

On ale — pokračuje pan Parville — není ani také slunobrat letos vlastně ničím obzvláště důležitým. Když je 26 stupňové deklinační maximum Měsíce, je rok *zpravidla* plný deště, a letos *máme* právě rok takový...

Tedy ne svatý Medardus — *měsíc!* Který prý vlastně dělá teď na světě všecko, jasno i chmurno, příboj i odboj, bouře ve vzduchu i otřesy uvnitř země! Kterému se klaněli celí národové a klaní podnes, ku kterému denně nadšeně vzhlížejí milióny milenců a snilců, kterého opěvalo už na statisíce nadšených pěvců, pro který máme my také ve své literatuře do

set hezounkých písní, na kterého ale naši básníci nějak teď pozapomínají... ba už jsem prapradávno nečet věru žádnou novou, hezkou, patřičně dojemnou českou písničku na měsíc... a snadže proto jen uražený měsíc té naší výstavě...

Už zase výstava! A už zase sahám po tužce! Proklaté počty: Kdybych rok počítal, pořád mi vychází větší a větší deficit denní! Děje se mi jako mr. Chadwicku, londýnskému matematiku, kterého „vždycky ještě něco napadlo“, až pak vypočetl, že „londýnská mlha“ působí anglickému národu škody 50 — 60 miliónů ročně.

Jenom na opravu westminsterského opatství potřebuje země ročně 25 000 zl! — Člověk pomyslí přitom mimovolně ihned na nové Muzeum naše. Vloni bylo dostaveno, lesklo se novostí — dnes už je okouřené, očernalé... Půjde-li to tak dál, bude za pět let vypadat jako uvnitř komín a sbírky v něm jako prasata venkovského udění. Obstarávají to „breberie“ od „Štajgrů“, pekárna vedle „Štajgrů“ atd. Dříve pomáhal také ještě pivovar „U Primasů“; ale koupil si patřičný přístroj a dává teď pokoj. „Breberie“ by si arci taky mohla koupit přístroj, jenže — nechce.

Když už ale není u nás tedy pražádný úřad, který by měl moc a chuť chránit město a obyvatelstvo a veřejné i soukromé jmění před škodou a zhoubou, nemohl by slavný zemský výbor — koupit si pekárnu a pivovar? A sám vařit „breberku“ a pect slané rohlíky k ní, s patřičným vždy ohledem na to, odkud kdy vítr táhne...?

Ach — jen kdyby mi dala výstava pokoj! A nepletla se mým myšlénkám pořád mezi nohy!

V jedné věci mně teď přece zas vyhověla. „Kaptýf“ puk a já mám po starosti. Ne snad že bych byl chtěl se jím také trochu povznést, také na okamžik za ty oblačné naše mříže podívat; ale — no, ona je věc jednoduše tahle:

Už vandruju hezky dlouho světem. A užil jsem při tom tedy co nejrozmanitějších „prostředků dopravních“.

Maminka a tatínek mne nosili na *rukou*. Rozpustilí kanonýři mne brali tatínkovi z rukou a nosili mne po kasárním dvoře v *konvi*. Do „malé školky“ jsem chodil *po no-*

*hou.** Na sousedovic *Frantíkovi* jsem jezdil „nákrčmo“ jako na koni. Z Rakovníka do Slabec k babičce mne kdysi hokynář vezl na *trakaři*.

Za zimy přes Vltavu jezdil jsem za šajnový groš na zelených *sáňkách*. Do Liblína jsem se jednou dal dopravit klatovským *formanem*. Do Berouna, Selčan atd. jezdil jsem *poštou* a *omnibusem*. Po Praze vozil jsem se *drožkou*, *fiakrem*, *tramvají*. Do Buštěhradu *koňskou dráhou*. Do světa *železničním vagónem*.

Přes přívozy jezdil jsem na *pramicích*. Po rybníku v Bezovce v *šináklu*. Po Cirknickém jezeře na dlouhé „slovinské *kocábce*“. Po Kanalazzu v Benátkách na *gondoli*. Po Zlatém rohu v *kaiku*. Podél istriánských a dalmatských břehů v *barkách* a plachtových *traghettech*. Po řekách a mořích na *lopatových* a *šroubových parnících*.

V Kolči jsem jezdil do splavu na *volu*. Přes dvě kulisy českého divadla přejel jsem svého času na *slonu*. Cestuje cizinou jezdil jsem na *koni*. V Orientu na *oslu*. V Bosně na *velbloudu*.

Tady má čtenář názorný obraz, jakže tedy můj život „běžel“. Pochopí, že v mé paměti je celé muzeum dopravních prostředků. Že mnou může tedy občas zalomcovat i známá „sběratelská zimnice“ a já že se mohu ohlížet, jak bych si ještě muzeum doplnil. Schází mi dodnes *zemní* a *vodní velocipéd*, *elektrická dráha*, *baloun*, *pštros* a *žirafa*.

Zamračen díval jsem se ve výstavě na „kaptýf“. S rostoucí zlostí četl jsem zprávy o „elektrické dráze“. Mám přece snad? Nemám? Snad kvůli úplnosti…

Vtom „kaptýf“ puk a já jsem dráhu, velocipéd, pštrosa a žirafu vyhodil za ním!

Je mi přece zas trošičku volněji. Jsou chvilky, že si i hvízdám. Tu si pak zapálím cigáro, odfouknu ke stropu kouř, vyhlídnu oknem ven k nebi…

Proklatý déšť!

Už zase jedním coukem prší od 10. dopolední!… A každá hodina od rána do večera stojí dle mírného mého počtu 4166 zl 66 $^{2}/_{3}$ kr…

NÁRODNÍ LISTY 21. června 1891

* Vskutku!

△ *V Praze dne* 11. *července*

Mne už výstava netěší. Nalezl jsem v Berliner Börsenzeitungu, Frankfurter Zeitungu, Weser Zeitungu a Würzburger Anzeigeru* zprávičky o ní, v nichž se — nenadávalo.

A v posledním svazku štutgartského měsíčníku stojí článeček o našem národu vůbec, ovšem ne dlouhý, ale přece jen přes dvěapůl oktávové stránky přeplízlý, ve kterém není ani *jediný* „ohrnutý nos“, ani *jediný* „český cirkl“, ani *jediné* „inferiórní plemeno“, ba ve kterém jsou docela slova „snaživý, nadaný lid“ — propánaboha! Mráz mne zrovna svírá. Aby se mi tohleto událo ještě na stará má kolena! Abych poznal přece jednou jednoho Němce, který je poctivý! Bojím se, že bych ho na místě skolil — a také by on si toho plně zasloužil, ten vývrhel svého národa!

Ano, ano, s výstavou to jde dolů. Naposled budou i Němci chtít už ji chválit. Oho — však my ji jen tak ledabylo nedáme, my ji ještě dovedeme bránit! Je to naší vlasteneckou povinností, a ne nadarmo má se o nás říkat, že „máme za ušima“: my užijeme všeho vtipu, všeho možného podskoku! A já — nepravím to pro svoji chválu, ale přece jen jiným pro příklad — já už ji *začal* bránit.

Usedl jsem a složil jsem — německým jazykem — následující říkání:

„*Pražské nešpory*“. Zajisté jsi, čtenáři, byl už v Sicílii — ó zajisté! A zajisté jsi tam v Palermě vyšel si ven za město a bral se po silnici del Vespro k památnému kostelu Santo Spirito, kdež ti průvodce kostelník — snad dodnes ještě ten dlouhý, zrzavý — vykládal hrůzy „siciliánských nešpor“.

Bylo to času velkonočního, navečer, 31. března 1282.

* Uvádím časopisy zejmena v naději, že dostanou z pražského kasina po pohlavku, aby se vzpamatovaly.

Zrovna začal zvon kostela Santo Spirito k nešporám zvonit. Vtom zde propuklo vzbouření proti francouzské obsádce. Než zvon dozněl, bylo pobito 200 Francouzů. A odtud bouřily davy k městu, a kde koho potkaly, zastavily s křikem: „Řekni „*ceci e ciceri!*“* Vyslovil-li „sési e siseri“ nebo „šéši e šišeri“, byl na místě proklán. Několik tisíc vojínů Anjouových porubáno.

Zajisté se ti, čtenáři, ježily vlasy. Zajisté jsi šeptem a mimovolně šeptal pro sebe bezpočtukrát „ceci e ciceri“... „ceci e ciceri“...

Nuže, čtenáři, — místo Sicílie mysli si teď Čechy — místo Palerma Prahu — místo venkovského kostela výstavu ve Stromovce — péro se mi vzpírá — ruce se mi třesou — —

Bylo to minulou neděli odpoledne. Pražští Němci táhli houfně do výstavy. Netušili praničeho, beránkové. Každý z nich měl sice v knoflíkové dirce po rudém karafiátu, na znamení, že nebojí se smrti — nejnovější to naše zdejší německá móda** —, ale v mysli své byli přece ještě taktak veseli.

Přistupovali ku kase. Platili po čtyřiceti nových. Tlačili se pak k turniketu. Turniket zaskřípl, Němec octl se sevřen mezi jeho břevny —

Vtom nad hlavou zašvih těžký dřevěný kyj: „*Chlape, řekni ‚Strč prst skrz krk!‘, nebo tě...*“

Němec se zakoktal, zabreptal — kyj dopad — a už chudinkou trhli dovnitř a nesli ho buď nalevo k ochranné stanici, aby mu tam byla poskytnuta „první pomoc“, nebo napravo k improvizované kapličce, aby mu tu bylo poskytnuto „poslední pomazání“...

A ještě nebylo ani po svačině, a už tu leželo mrtvol... ach leželo jich tu jako v Prutzově garibaldiánské baladě:

Dreihundert waren's frisch und morgenrot,
*dreihundert waren's — sie sind tot! —****
— — — — “

* „Čočka a hrách“. Vyslov „Čéči e čičeri“.

** Zrovna před sto lety zdobily se také pařížské oběti gilotiny rudým karafiátem.

*** Volně Antonínem Štrauchem roku 1858 přeloženo. —

Tři sta jich bylo, jako jedna fiala,
tři sta, a dnes jsou vzhůru bradou — tralala!

Já myslím, tohleto že jsem složil přece pěkně! Přečet jsem si to už alespoň padesátkrát a pořád ještě se mi to líbí.

Tedy jsem to dvanácteronásob opsal a zaslal dvanácteru nejprolhanějších, a tedy nejpřednějších německých časopisů.

Neotisk mi to ani jediný!

Čekal jsem týden a zaslal jsem těmže ctěným redakcím ještě jednou, že jako „minulou neděli".

A po osmidenním dalším čekání *ještě* jednou, že „minulou neděli", takže přece nemohla být o věrohodnosti už pochybnost ale pražádná...

Inu — nejde už to!

Naše výstava dokázala něco, co se ještě nepovedlo ničemu a nikomu ve světě: Němci se začínají stydět. Ovšem ne mnoho a nepůjde to ani daleko, ale výstava si může hladit bradu. Zato zase náš český interes na ní musí ochabovat. Když ona už nepůsobí, aby se nám naši nepřátelé jevili ve svém pravém mravním, tj. mizerném světle...

Nejlíp takových mimořádných, stoletých věcí si ani nepovšimnout! Živit se navykle a poctivě tím, co máme rok co rok, čili jak se říká: „co týden dal". Je toho letos dost. Sardelky se urodily a ze Středozemního moře docházejí co nejpotěšitelnější zprávy o jejich lovu. Antonín Dvořák jmenován „doktorem hudby" v Anglii, může se nyní podepisovat „D. M." a princezně Waleské, která je rovněž „doktorem hudby", říkat: „Kolego!" V Paříži je po novinách velice zajímavý, zuřivý boj, bude-li už roku 1899 nebo teprve roku 1900 „poslední rok tohoto století". A ve výkladních skříních obchodů s dámskými klobouky jsou týden co týden jiné a pranové vzory. Tak rozmanitých ozdob na ženských hlavách jsem současně ještě neviděl! Nejvíce se mi z nich ale líbí ty s okrasami přírodními, už proto, že napodobení bývá opravdu mistrné. Švestky s věníkem lístků a vinné hrozny jakoby živy, chrousti a motejli zrovna jako k vycucnutí! Tadyhle byl ale v Ovocné ulici klobouk s obzvláště milounkou

zdobou: kus travnaté prsti, jak bývá pod stromy, kus vyčnívajícího kořenu a po tom rozlezlých plničko zemních štěnic, těch červených, s černými flíčky! Byly tak přirozeně provedeny, že jsem přitisknul nos ke sklu, zdali také smrdí — „Schau, das ist reizend!“ — „Ach du mein…!“ zaznělo vtom vedle mne ženskými hlásky. Dámy ve svém zanícení ani nepozorovaly, že jsem teď pozdravil. Ale pozdravit a uklonit se bylo přece jen mojí povinností, bylyť to paní českého redaktora a paní českého profesora.

A jsou ještě jiné věci časově zajímavé, ale nejzajímavější jsou asi teď *třešně*.

Miluju třešně. Ne tak jako českou švestku, ale jako jejího předchůdce. Právě jako miluju švestkový knedlík nade vše, ale knedlík třešňový miluju před ním taky.

Už jsem měl teď třešňové knedlíky alespoň šestkrát. Miluju knedlíky vůbec. A sice za prvé, za druhé a za třetí, že jsou jídlo dobré, a za čtvrté, že jsou jídlo prapraprapraslovanské. Samo slovo už to ukazuje: má znít vlastně „gnedlík“ a pochází z doby, kdy u nás vévodilo „g“ místo „h“ („gnĕsti“, dnes „hnĕsti“; vlastně dnes tedy „hnědlík“).

Třešně! Současnice posledních květů jarních. Samy jako květy, a proto také vázány „do kytiček“. Čerstvý dívčí ret, celá mladá holka srovnává se s „třešní“. Neboť je třešně nejen hezka, nýbrž i dobra, ať už se jí užije co „třešně o sobě“, nebo co nádívky v knedlíku, nebo v buchtě, nebo v měchuře, nebo v bublanině, nebo co ozdoby na „čtyřrohém koláči“ nebo jakkoli. A také jsou třešně zcela zrovna tak zrádny jako holky. Mne — alespoň ty černé — co „malého jinocha“ prozradily pokaždé, ať jsem si hubu utíral jak chtěl rukou!

Třešně, lahůdka dávná, světová. Lze o ní povídat celé hodiny a napsat celé tiskové archy. Učinil to krajan náš dr. E. M. Schranka ve své nové knize „Satura“*. On umí povídat zajímavě o všem na světě a lze o jeho knihách, naplněných pestrými články, říci, co řekla paní de Sévigné o bajkách La Fontainových: jsou samy jako talíř plný třešní — vybíráš si nejlepší, ale nepřestaneš, dokud jsi všechny nesněd.

* Druhý svazek díla Der neue Demokrit.

I člověk sečtěný zví tu mnoho nového, nebo si alespoň v paměti osvěží, co pobledlo.

Už jsem zcela byl zapomněl na „Cornus Romuli“. Strom to třešňový, který v Římě požíval veliké úcty. Romulus měl oštěp zhotovený z třešňového dřeva. Kdysi mrštil jím po kanci a oštěp zajel do země, že nemohl být ani vytažen. A ejhle, začal pučet, se zelenat, růst a kvést... Kněží jej obklopovali a prorokovali z něho velký, neobyčejný zdar Říma, římské obce, římského národa...

Zjev prapodivný, řídký, ba snad už ani neslýchaný. Počkejme —! Pamatujete se o několik měsíců zpět? Na jisté sdělení pražských časopisů?

Bylo letos před jarem. Upravovali tam dole někde v pražských Slupech zahradu. Spravovali plot a zarazili do něho nový kůl, z třešňového, dohola oškrábaného, zeleně natřeného dřeva. Minulo málo neděl — a třešňový kůl začal pučet, začal se zelenat...

NÁRODNÍ LISTY 12. července 1891

△ *V Praze 18. července*

Já už vím, jaké to bude!

15. října nával lidstva, že takového nikdy ani nebylo. Všechno ve slavnostním oděvu, Rezinky v nejslavnostnějším. O 4. hodině odpolední „první výstavní tah“; hudba, jásot, rámus. A pak vystoupne pan hrabě Zedtwitz na pódium, kolem něho v půvabném věnci celý výbor. Pan hrabě se ukloní: „Pánové a dámy! Děkujeme z upřímného, hluboko pohnutého srdce za přízeň, kterou jste nás a náš podnik tak přeštědře obmýšleti ráčili. Prohlašuju výstavu za skončenou!“ — „Sláva! Výborně-é!“ zahlučí to hromem po celém prostranství. „Opakovát! — Opakovát! — Opakovát!“ Pan hrabě se objeví znovu, bude se klonit, krčit rameny, a — zmizí. „Opakovát! — Opakovát!“ Pan hrabě se zase objeví — atd. — desetkrát za sebou. Konečně ale vystoupne ještě jednou, ukloní se, přikročí k dirigentskému pulpitu, převrátí výstavní partituru kupředu…

Vtom vyhodí Hynaisův génius na plakátech do výše levou ruku místo pravé a stočí nohy do kliky nalevo místo napravo. Kasír u hlavního vchodu vyšoupne okýnko znovu si nad hlavu. Pan Vojtíšek namázne turniket… A výstava započne znovu… „Nové období, od 15. října do 15. března.“

To vše se stane jistě, neuprosně, neodvratně, s onou „elementární silou“, o níž čítáme v našich novinách. A bude dobře, že se tak stane! Už v náhradu za zmoklé léto!

Zimní výstava! To ještě ve světě nebylo! To bude po celém světě šuškání, povídání, obdivování! Zdárný výsledek je přitom zcela nepochybný. Vždyť už samo to naše rozkošné výstaviště! Arci se pak více už nebude mluvit o „milém stínu košatých stromů“, o „svěžím brčálu lučního pažitu“,

o „křovním koncertu slavíků, pěnkav, drozdů“ atd. Po štítech výstavních budov pak bude přeletovat už jenom věrný náš chocholouš, v křovinách zacvrliká si písklavý střízlík, ve větvích vysokých stromů zakváče vrána. Ale ten daleko, daleko ještě zvýšený půvab venkovského zátiší, až zimní příkrov rozloží se krajem! Až mlhy vystoupnou z Vltavy a převalí se širým sadem. Až šedivé jíní každou větvičku dostara ovousatí. Až pod nohama bude chroupat sníh a praskat ledový škraloup. Jak tu budou pak ty dívčí nožičky cupitat — cupitat! Jak budou mužští těžké své kroky do dálky natahovat a své velké ruce do hloubky kapes strkat!*

Ovšem se musí přírodě také za zimy pomoci. Zima nám musí dodat zcela nových výstavních předmětů, nových přízdob. Zavčas například se musí postavit velká, velikánská trámová kostra, hned počátkem mrazů pilně spoustami vody zalívat, aby se utvořila kouzelná *ledová jeskyně*, s rampouchy-„stalaktity“, dlouhými jako topol… „*Světelný fontán*“ přeloží se sem, do jeskyně… Na sokolském cvičišti upraví se *kluziště pro velké*, u ruské „skluzavky“ *kluziště pro malé*. Zároveň *sněhový vrch*, z něhož se bude lítat po malých sáňkách dolů… Na Letenské pláni bude stát nebetyčný *vrch ledový*, znázorňující množství letos v Čechách napadaných krup, a pod ním budou se ve stanech prodávat roztomilé, jen tak asi metr vysoké „vršíčky“, znázorňující, mnoho-li přišlo „krup na jednu hlavu“… O nutné zahřití se nebude v těch 5555 hospodách, které do té doby při výstavě vzrostou, arci pražádná nouze; hlavně ale požene se omrzlý člověk do „české hospody“ na štamprli „vajkslovky“, na skleničku „hořké“ nebo kalíšek „ořechové“, „na šálek česnekového oukropu“ nebo „talíř houbové polívky“, na „misku horkých bramborů v mundúru“…

Středem výstavy zůstane ovšem Průmyslový palác. Denně

* Smekat klobouky se asi letos v zimě nebudou. Moskevské dámy rok co rok prodávají pánům medaile (k nošení na prsou) a věnují svou tržbu nějakému dobrému účelu. Nejspíš učiní naše dámy letos něco podobného, pro Ústřední matici.

bude kolem něho velké „*promenádní klouzání*“ mladého světa. A maminky bruslících dcer budou zatím sedět v paláci uvnitř (vystavovatelé a skříně jejich se pro zimu vyhodí). Palác bude příjemně prohřát, a to různými způsoby: rourami s teplou vodou, rourami s teplým vzduchem, kamny kachlovými, odevřenými francouzskými „komíny“ atd. Kolem stěn, kolem sloupků a v řádkách a kroužcích uprostřed budou pohodlná sedátka. Roztomile se to tu bude plácat a klepat!

Jest to beztoho věc jenom spravedlivá, damám našim za zimy tam umožnit a zpříjemnit takovéhle „podvečerní táčky“. Praha přenesla své elegantní denní promenády letos ven do výstavy, a dnes už uznává se všeobecně, že klep *ještě nikdy* tak krásně nám nezakvet jako nyní! No, on tu byl arci vždycky talent, vždycky! Jen co je pravda: pomluv jako kapek při polním dešti u nás! V Praze, o kom se nedá nic, ale pranic říci, co by mu uškodilo v něčích očích — „Ten? Dejte mně pokoj s tím lumpem!“ — Praha je „hlavním městem médisance“, o ní řekl prý kdosi: „Co Paříž pro civilizaci, Birmingham pro průmysl, je Praha pro klep“...

Talent, to se rozumí, má se podporovat, a proto bych poukázal na jistý zvyček pařížských dam. Schovávají totiž za nynějšího výročí třešňové pecky a šťopky zbylé na talířích a usuší si je. Když pak v zimě je pěkná ženská společnost kolem odevřené pece pohromadě a polena vesele hoří a klípek se mile daří, hodí domácí paní hrstku té souše do ohně... „Poslouchejte, to ty dušičky našich blížních pěkně praskají! — To nám to voní!“ — Snad by mohly dámy k výstavním svým táčkům přinášet tedy peckové příspěvky v sáčkách, jako přispívají k piknikům...

To budou arci jen tak ty pravidelné, ty zábavy všední; my musíme ale pro — zimní období výstavní uspořádat také ještě novou řadu zábav *zcela neobyčejných!* Předkládám jich slavnému výstavnímu výboru ihned tady hezounký růženec:

I. *Výstava krasotinek.* Dodatek k letošním výstavám letním. Troje oddělení: a) Děvčátka právě teprv rozpučelá a dámy v plné, svěží ještě své kráse. („*Čtvrtá letošní výstava růžová.*“ — Pavilón zahradnický) — b) Dámy dopěkna na-

líčené a moučkami čistě zasypané. (Pavilón výtvarného umění)* — c) Staré panny. (Pavilón retrospektivní)

II. *Slavín.* Jakmile napadne sníh, sejdou se naši sochaři v pavilónu výtvarném a uformují z něho národní „Slavín". Postavy vynikajících na Parnasu českém osobností, mrtvých i živých. („Přihlášky vyprošují se zavčas.") Celé postavy, v nadživotní velikosti; hermy s poprsím. Zvláštní vstupné ve prospěch Matice ústřední. Uprostřed síně atrakce: *fonograf.* (Experiment spiritický? Uslyšíme tu snad hlasy svých mrtvých?) — Zrak můj se zabodává do budoucnosti. — Vidím: obecenstva je plná síně. Právě zasedají a vpravují si sluchátka do uší. Naslouchají. Pojednou to škubne všemi tvářemi, veselost hraje v očích — poznali lámavý hlas Mošnův...

„... Hehé, tedy jsme tady v tom ‚Slavíně'! Pěkná společnost — pěkná... má úcta... úcta!... Dobře je vyvedli, z dobrého materiálu. *Ze sněhu!* Jsou tu tři dny, a už ta jejich krása plave! Zcela ale v pořádku: zrovna jako v životě! I ty můj bože — čehože všeho se nedomýšlí takový mezulánek!

Zpívá:

Básník si myslí: ‚Jsem národa chlouba,
velká a věčná!' A sotvaže oněm,
sotva ho kalupem vyvezli z brány,
nikdo už ani zde nevzdechne po něm!

...Psal prý pro národ — jenom pro národ! Copak má z toho *národ*? Copak se mu z jeho spisovatelů zachytilo v duši? Z Máchy ‚Byl první máj, to lásky čas' (6 slov), ‚Daleká cesta má, marné volání' (5 slov), dohromady 11 slov — ostatní moh si Mácha nechat! Z Hálka ‚Pojď, milá sem a poklekni, budem se modlit spolu' (9), ‚Láska! Věčně stejná ve své kráse, věčně různá ve svém hnutí...' (11), dohromady 20. Z Čelakovského ‚O radostné cestování, jaké mají velcí páni' — 7 slov. Nejslavnější je ještě Kollár — *velký básník!* — z toho říkáme

* Pražský vtip: „Pročpak jen se ta paní tak zasypává?" — Policejní předpis: „Kde je kluzko, tam se sype!"

skoro čtyřicet slov. — ‚Často chudá pastuchova…‘, ‚Pracuj každý s chutí…‘, a nejčastěji se slyší, na pražských Příkopech, ‚Napravo šíře hledím, nalevo zrak bystře otáčím…‘ “

Ach bože, ta spisovatelská, ta učenecká sláva, jak vábí, jak dráždí! Jak se tam teď všichni naši mrtví tlačí na Vyšehrad, aby neměli daleko pak na „Fišerku“. No počkejte, jen až vstoupí mezi vás Petr Fišr k poslednímu soudu! Až ty nehodné shodí nalevo dolů přes Vyšehradskou skálu do propasti, a ty hodné…

III. *Závody bruslové.* Na cvičišti sokolském. Ceny: zemská, městská pražská, dámská, Měšťanské besedy, šlechtického kasina…

IV. *Velké sanice — „květinové korzo“* (květiny ovšem umělé).

V. *Všeobecná polemika česká — mazání se sněhovými koulemi.* Na prostranství balounovém. Obrovský jux! Nikde jinde nevídáno! Do sněhu se namíchá pořádných křemelů; koule se oválí v čerstvém blátě…

VI. *Honby.* Dnes štvanice jelenů. Zejtra lovení bobrů. Pozejtří honba na medvědy. Honba se odbude dopoledne; odpoledne přijdeme my obecenstvo medvědí paznehty cucat.*

VIII. *Plesy a věnečky.* Něco ale nového: o půlnoci řada opravdových zásnubů, při hudbě, gratulacích, křiku…

IX. *Veliké zabíjení.* Nevídané, obrovské! Po tři dny napřed výstava prasat, v budovách „Chov dobytka“. Zároveň výstava zelí v pavilónu zahradnickém. Pak tedy slavné zabíjení při hudbě a zpěvu; 4 kapely, 2 zpěvácké spolky; zcela nově zabíjecké stroje (budova „hospodářského průmyslu“). Nato velké paření (v „kotelně“). Pak nabíjení jitrnic, vaření, pečení (ve „strojovně“). A pak — „prasečí hody“. Pomyslete si 10 000 lidí; každý drží v levé ruce krajíček chleba, v pravé ruce kouřící se jitrnici a protahuje ji skrz zuby…

X. *Druhý tah výstavní*, dne 12. února…

Ale čtenáři… čtenáři!… Pročpak mne pořád popotahuješ? Vždyť vím, co chceš!… Že jsem vynechal číslo „VII“? A že

* Recept v Zíbrtově Kuchařstwj.

to bude nejspíš „Štědrý večer“…? Inu ovšem — tedy „Štědrý večer“…!

Když já ale nerád bych spustil dnes do moll! Nerád se za řeči zajik… pohnutím…

To bude ovšem krásné — nevýslovně krásné! Pravé jednou svátky — „svátky lásky“!

Pospolité hody tisíců! Všude ta radost — tak upřímná, tak hluboká! Ty pohledy — to tisknutí rukou — to vzájemné se překvapování…

A uprostřed Průmyslového paláce, vysoko do kopuly, strůmek náš hlavní. Pod ním celá záplava darů. „Pro český národ“.

A na prvním místě něco tu ve velkém kuvertu… Dopis… Vzadu pečeť — „Česká dvorská korunovační kancelář“…

NÁRODNÍ LISTY 19. července 1891

△ *V Praze 25. července*

Žádná vzpomínka z mládí nežije marně. Totiž: když člověk dosti dlouho je živ. Vše lidské stále se opakuje, náhoda je myriádová a zdá se, že miluje lidi: alespoň si s lidmi hraje.

Bylo to letního času, roku asi 1854. Šli jsme odpoledne s přítelem Mühlsteinem, který dodnes zůstal Hradčanům věren a sedí tam někde v koutě za svatojirským klášterem, do svojí hospůdky. A ta byla na Hradčanském náměstí v tom velkém rozlehlém domě, kde prý za Rudolfa hvězdář Tycho de Brahe kruhy nebes zkoumal: na nároží uličky vedoucí k Novému Světu, až zcela nazad za širokým dvorem. V zimě, hojně navštěvována, měla hospoda pěkné místnosti podzemní; v letě, opouštěna, téměř prázdna, spokojovala se s malým, ale veselým pokojíčkem, vyhlížejícím do zahrady a přes ni na zelenou stráň Jeleních příkopů. Bývali jsme tam obyčejně tři, výminkou čtyři hosté.

Dnes tu ale seděl již muž cizí, asi čtyřicátník. Inteligentní tváře, s brejlemi na jasných, modrých očích, v šatu nenápadném, avšak nepražském. Němec z říše, který byl přišel podívat se na Prahu a unaven procházkou na otázku po sklenici dobrého piva byl poukázán zrovna sem.

Byl se bavil dosud se sklepníkem; jakmile jsme my usedli, přišoupnul se blíž a zapletl si zábavu s námi. Mluvil s onou živostí, řekněme třeba s onou plácavostí, která Němce vyznačovává mnohem spíše než „mnohomluvného“ Itala nebo Francouze; nemluvil ale naprázdno a rozprávka byla dosti zajímava. Vyptával se nás na vše možné. Několikráte zmínil se o roku 1848 a tu se nás pokaždé naivně tázal, „pročže vlastně nechceme být Němci“. Konečně pak na naše příkře odmítavá slova

řekl: „Hm — proto byste mohli přece zůstat vlastenci! Zrovna jako váš Herlossohn — já ho znal osobně, bydlel v Lipsku zrovna u mé matky…“

Vyprávěl tedy o Herloši, a pojednou byl nám příjemný: my už mu důvěřovali. Dříve jsme ho byli měli tak trochu za provokatéra, k tomu ani ne za valně obratného. Důvod: leta padesátá. Přitom jsme nyní také zvěděli, že muž je na jakémsi učelišti „profesorem“.

Dal si znovu nalejt, asi už popáté, a zároveň chtěl platit. Sklepník musil mu křídou psát účet na stůl a vysvětlovat rakouskou měnu. Pak chtěl sklepník zase setřít, co byl napsal; ale cizinec zachytl mu ruku: „Nechte…!“ a vzal mu křídu z ruky.

Zahleděl se na účet. Obličejem mu zahrával lehký, spokojený úsměv. „Zdalipak jste už někdy, pánové, přemýšleli o původu cifer?“ a zdvihl k nám živé své oči.

Něco jsme koktli.

„Například — jakpak povstala tahleta pětka?“ a ukázal na dotyčnou číslovou kliku. Bylo patrno, že zarejdoval na nějakého svého „koníčka“. — „Jenom se dobře podívejte!… Přemýšlejte trochu!… No? Ještě nic?…“

„Původ římské pětky — ten bych věděl“ — a chopil jsem se křídy a nakreslil „V“ honem na stůl — „je to obraz otevřené ruky…“

„Ech…!“ hodil profesor pohrdlivě rukou. „Fantazie! Tady, na *arabských* vidíme, jak číslice povstávaly — a nejen u Arabů, *všude*… tady!“ Pooddechl si a pronesl pak vážně, klada na každé slovo důraz: „Kolik je v čísle jednotek, z tolika skládá se číslice čárek! *Vždycky!*“

„Napišme *jedničku*,“ činil teď další výklad. „Kolik je tu jednotek? Jedna. Kolik bude v jedničce čárek? Jedna. Tedy: | .“

„Napišme *dvojku*. Dvě čárky — je-li pravda? Tedy: ‖. Čili při spěšném psaní, se spojovací čárkou: ⫽. — Napišme *trojku:* ≡, čili =|.“ Po každé číslici vítězně se na nás profesor zadíval. „*Čtverku*. Čtverec: □. Čili, aby ruka nemusila se zase při poslední čárce vracet: ⌊|, nebo ⫽⟨. — *Pětku:* ⊟.

(Dlouhý pohled.) *Osmička:* ◇◇ … (Nový pohled a vítězný smích.) *Devítka:* ⁞☰⁞ …“

Věc byla rozhodně zajímavá…

Na mysli mi ale přitom napořád tanul náš Krolmus. Bylť mne již vícekráte přesvědčoval, že číslice napodobují jenom *prsty* (I, II, III, IIII) a *ruku* (V) nebo dvě ruce (X)… teď jsem o Krolmusovi tedy spustil.

„Co? Ach… tomu já napravím hlavu! Doveďte mě k němu!“ A už se sbíral.

„Je pozdě! Starý pán… churavý…“

Profesor se zamyslil. „Tedy zítra… dopoledne…“

„Dobrá, dopoledne!“ A řekli jsme si hodinu a místo: na levém konci Kamenného mostu.

Václav Krolmus bydlil na Malostranském náměstí u „Splavínů“. Teprve na schodech mi ale napadlo, že jsem měl přece snad dříve příchod náš oznámit, a pak — jakže se asi povede s Krolmusovou němčinou… Tenkráte čeští, venkovští kněží bohudík nedovedli se po německu smluvit, a Krolmus byl takovým velebníčkem z venkova.

Právě si Krolmus koupal nemocnou svoji nohu; ale návštěva naše mu nepřekážela. Seděl tu bez kabátu. Rudá jeho tvář byla teď od koupele ještě rudější, v krátkých, ježatých šedinách perlil se mu pot, velké mosazné, žluté brejle byly pošoupnuty vysoko na čelo, košile na mohutných prsou byla rozhalena a pod ní bylo vidět šedivý flanel. „I vítám — vítám!“ zahučel silným, drsným basem. „Kohopak mně tu vedete? Nějakého pana vlastence?“

„Ten pán je Němec…,“ a vypravuju.

„Nu dobře… Ať si sedne… Setzen!“

Vykládal jsem po německu účel návštěvy a Krolmus pomalu si sušil a balil nohu. Němec při své živosti dlouho to arci nevydržel a začal také, hezky doširoka. Krolmus poslouchal… poslouchal…

„To je taky takový jeden!“ pojednou vyhrk. „Tomu já to povím! Dos is… tos is… řekněte mu, že je to hloupost… blbost! Ať mi dá se svými čárkami pokoj!…“

„Soviel Striche, wieviel Einheiten," vykládal Němec; chytil se stolu nějakou knihu a začal tužkou kreslit po vnitřním bílém listu a zvýšeným hlasem dokazovat...

„Čárka! Ale z čeho ty čárky? Proč ty čárky?" křičel ohnivě Krolmus. „Protože jsou podoba prstů! Finger — Finger! Vždyť také vy Němci jste se učili počítat na prstech, jako podnes děti, říkáte ‚zehen', když chcete říct deset, ‚*zehen*' — deset *prstů*..."

„Nehmen wir die ‚Fünf'... oder nehmen wir die ‚Acht'..."

„To je ňákej janek!"

A teď vykládali oba najednou; ale oba mně, ne vzájemně sobě. Krolmusův bas dominoval. Nebylo mi ostatně volno při celém výjevu, jemuž jsem byl pomohl na svět.

„Na ruce jsme se učili počítat, prsty byly naše první čísla. Víte, co je to ‚číslo'? *Prst!* Původně se říkalo prstům také ‚*čísla*' — od ‚česati', že jsou jako náš nejpřirozenější hřeben, víme? — a pak se teprve slovo to přeneslo na jiný pojem! — I vždyť je to —! Copak je například ‚*pětka*'? ‚Pnouti' — ‚pjati' — ‚všecky prsty u ruky napjaté' — vždyť to každé dítě tento...! Pročpak platím *pětku*, když dám někomu facku? — U čísla ‚pět' začala později abstrakce — ‚pět' je jaksi naše nejmenší ‚množství' — říká se ‚neumí ani pět počítat', ‚seber si svých pět švestek'... ech, vždyť je to! — Ale počkejte — copak u Etrusků...? Aničko — podejte nám sem honem Staroitalii slavjanskou... *atlas*... víte...?"

A Anička, hospodyně, kuchařka, ošetřovatelka, bibliotékář — už se tu hrnula „s atlasem". Dobrá ta stará duše doposud žije, někde tu na Žižkově — často si asi vzpomíná „na doby, kdy nám k špinetu" velebného pána zpívala národní písně, kdy nám, s velkými, šlakovými bačkorami na nohou, ukazovala národní tance...

Němec byl se už odmlčel. Krolmus spěšně rozevřel Kollárův atlas a spustil...

Po chvilce se Němec zdvihl, já ovšem s ním.

„To se mu musilo *vyložit!*" usmíval se vítězně Krolmus. „Kdepak tam venku vědí něco o Etruskách!" a hodil pohrdlivě rukou za hlavu.

„*Der* Mensch versteht ja aber *rein gar nichts!*“ mínil venku na chodbě Němec.

Uplynulo roků, že by nestačily na ně ani prsty rukou a nohou dohromady.

Minulou zimu jal jsem se studovat pokusy a spisy čelící ku „světovému jazyku“. A tu jsem si opatřil také dílo Sprache ohne Worte (Řeč beze slov) od Rudolfa Kleinpaula.

Dílo zajímavě psané. Poslední v něm kapitola: *Naše přirozené číslice*. A ihned druhá alinea vypravuje:

„Za svých studentských let poznal jsem matematika, který *byl profesorem na jisté lipské škole* a přitom hrál dobře šach, dobře skát, nejlíp ale ‚šestašedesát‘. Ne že by poslednější hru byl považoval za zvláště duchaplnou a zajímavou, nýbrž že mu poskytovala vítanou příležitost, aby se rozmluvil o *evoluci čísel*, která dobrému muži ležela na srdci…“

„Každá číslice musí — pravil — z tolika čárek se skládat, z kolika se skládá jednotek. Na tomto základě, na kterém děti ve škole učí se počtům, spočívá celá soustava číselná…“

— — — — — —

Přitom vykládá Kleinpaul pak dle dotyčného profesora také tvar (arabské) *šestky*. Je to prý čtverec, k němuž přidány dvě čárky, jakoby stříška; tvar domku: ⌂. (Čili při spěšném psaní: ⌂.)

A právě jsem se tento úterek oblékal dopoledne k vycházce, když přišla návštěva. Mladý profesor, s nímž se někdy scházím ve Valečkově kněhkupectví, jenž mne ale doposud v bytu byl nenavštívil. Plný ohně, plný ochoty.

„Chtěl jsem dnes ráno odjet, ale zůstal jsem a pojedu až o 2. hodině — jen kvůli vám. — Byl jsem včera ještě na výstavě a tam jsme se u Petzolda seznámili s jakýms Němcem, Sasíkem. Milý, inteligentní člověk. A ten nám tam za řeči vykládal původ arabských cifer…“

„Z čeho?“

„Z prostých, jednoduchých čárek. Kolik čárek, tolik je hodnota každé číslice. To je…“

„Jak byl stár ten Sasík?“

„Něco přes třicet.“

„Byl *jeho* výmysl, co vykládal?“

„Ne, jeho otce, profesora matematiky. Pakli vás to nenudí…“

Mladý můj známý mně zejtra či pozejtří, čte-li také na venkově noviny, odpustí, že jsem ho nechal pak vypravovat dlouze a podrobně o věci, již jsem přece mohl vyprávět já jemu sám. Ale dosvědčí mi, že pěkně poslouchám. Jenom jednou jsem ho vyrušil otázkou:

„Jakpak *sedma*?“

„Ano — o té se věru nezmínil…“*

Skončil pak a dodal: „Myslím, že byste toho mohl dobře užít pro fejeton…“

„Zajisté; já vám upřímně děkuju!“

„Užijete?“

„Hned v příští neděli.“

NÁRODNÍ LISTY 26. července 1891

* *Sedmičku* neuvádí také Kleinpaul. Ale musila by důsledně vypadati asi nebo nebo — tak nějak.

△ *V Praze 1. srpna*

Přece to byla jen jedna, jediná řádka! A já jsem na ten „vtip“ nebyl ani zrovna přespříliš pyšen! Ale zajelo jako dýka! Hned v úterý týden přilítl rozčertěný, andělskou rukou psaný lístek: „Když navrhujete výstavu starých panen, pročpak nenavrhujete také *výstavu starých mládenců*? Vyzývám Vás, *abyste navrh*! Hned příští neděli — jste-li muž poctivý a spravedlivý…“ — Zalezl jsem do té své poctivosti a spravedlivosti jako zajíc do máku a do zelí a byl jsem tichý. S bohorovnou nonšalancí mluvil jsem „příští neděle“ o něčem zcela jiném. Ale ihned zase v úterý byl tu lístek… „Tedy jste nenavrhl! Já vím teď, co o Vás…“ — Inu — *nenavrhl!* Protože… protože…

Protože, kdyby tam byla starých mládenců celá sbírka, za 24 hodin by Stromovka uschla a zpustla! Děti po šíré Praze by dostaly psotník. Na čtyry míle kolem ovoce by zčervivělo. Brambory shnily. Ptactvo vyscípalo po nebi i po zemi… To by byl ukrutný pohled… hrozný… hrozný…

Už to slovo „*starý mládenec*“! Naznačující něco naprosto protimyslného, nepřirozeného… baziliška, „velikou potvoru hadóv“… To se přiznám: něco protivnějšího na tom světě neznám! Já, když takového chlapa vidím — držte — prosím vás, držte mne…!

Bože — jak krásný výraz, jaký vznešený pojem je ve slově „stará panna“! Stará — ale lilium! Nedotknutá — nedotknutelná! Bytost tichá, obraz oddanosti svaté! Snadže kamenitý svět a trnitý život do její duše naházely zloby; ale panna dovedla všechnu zlobu vpravit aspoň do společenské formy a ještě nás — andílek — tou zlobou svou baví!

Zato — starý mládenec! Jed — jed — a jed. Zloba nezkrocená, společensky protivná. Ropucha, při jejímž pohledu se

obrací žaludek. Tvor, kterému se snad každý na světě vyhne, vždyť — propánaboha — starý mládenec nesmí s jinými lidmi zasednout dnes už ani k témuž stolu… je tomu zrovna půl hodiny, co mně pošta vysypala na můj stolek gratisexemplář knihy:

STARÝ MLÁDENEC
sám sobě
kuchařka,
čili 300 receptů…

Podívejte se přece na něho, *kde* jen chcete! Po ulici kráčí sám a sám; pomalu, s kamennou tváří, těžkým, necitným okem: vyhýbají se mu jako zestárlé dánské doze. V divadle chrká a bručí, že soused abonent honemhonem přidá stovku a vezme si sedadlo nahoře v lóži. V hostinci sedí v nejzazším koutku, u nejodlehlejšího stolku, na nejodvrácenější židli, jako nákažlivý nemocný — a kdokoli ho nezná a sklepníka se zeptá… „I to je takový starý mládenec!“… žádný stav, žádný charakter, žádný „pán“ — nic, pranic na světě, jen „starý mládenec“…

Stará panna dojímá! Budí soucit, politování, alespoň u toho, kdo ji nezná. Ano, četl jsem na staropanenský osud již i výborné básně. Se starým mládencem ale politování nemá nikdo! Literatura se ho bojí. I ten rozpustilý úsměšek národní písně se mu vyhýbá. Přísloví lidu opatrně ho obchází a zatahuje žahadlo před ním jako pes ohon. Není divu: *prosycená zloba!* Říká-li se, že „ve dvou babách vězí tři čerti“, mělo by se věru říkat, že v jediném starém mládenci vězí pět krokodýlů, sedm štírů, devět hadů, jedenáct netopýrů…

I vždyť já netvrdím, že starý mládenec je už od narození zlý! Ach ne — on *také* je synem lidské matky! Ale *stal* se! Možno, kdyby se nebyl stal, že by byl z něho doposud zcela spořádaný člověk. Řekněte mu třeba ještě dnes: „Pane N., viďte, vy jste přece už také přes čtyřicet?“ či: „Prosím vás, řekněte mně, proč vy se neoženíte? Ech — dvacet byste jich ještě dostal místo jedné!“ a tvář jeho se povyjasní a bude mít na okamžik výraz téměř lidský. Ba někdy se u něho jeví docela i stopy

jakési ušlechtilosti. On dovede například tajemství zachovat, mlčet — spolehněte se, velectěné dámy, na to, že dovede mlčet! A byl jsem již při tom, že se ujímal lidí, kterým se pošklebovali takto všichni ostatní. Například manželů „paroháčů“. — „No já, pánové, věru nevím,“ řekl s obzvláštním důrazem a v jeho hlase chvělo se cosi jako přesvědčení, „— copak je rohy nosit nějaká hanba? Něco snad hyzdícího? Podívejte se přece, pánové, na Michelangelova orohatělého Mojžíše — jaká vznešenost! Na Jupitera Ammora — jaká síla! Když tedy, pánové, proroci a bozi…“ Ano, tak skutečně mluvil!

Jenže — jak jsem už řekl — on *stal* se zlý. Když pak už jednou začal, také pokračoval: jeho zloby přibývalo — přibývá denně, vůčihledě. A to jen: pro ukrutnou litost vnitřní. Ne snad litost nad tím, co ve svém životě hanebného spáchal, nýbrž čeho kdy kde v tom žánru — omeškal! I vždyť já to vím — já mu to řekl už několikrát do očí: „Vidíš, trdlo,“ řek jsem, „co bylo vloni, nikdo nedohoní…!“

Ukrutná nemoc, tohle staromládenectví! Řekl bych: alkoholism. Vždyť víte, co piják! Ráno zlomený, zvadlý, malomocný; ale podejte mu skleničku „spravedlivé“, a oživne. A zrovna tak starý mládenec: pověste mu na krk mladou, hezkou holku — ale spravedlivě mladou a hezkou —, mžikem osvěží o desítiletí!

A nemoc nakažlivá, až nebezpečně! Dnes, tvrdí každý, je „mnichů v Čechách víc než před Husem“. Choďte pak po nich, po těch mniších-mládencích, a interviewte je po příčinách — interview je módou!

První vám řekne: „Nemohu děti vystát!“ Druhý: „Ženy dnes požadují mnoho; kdo nemá 3000 ročně, musí na ně krást nebo dluhy dělat.“ Třetí: „Jsem misogyn — žen já nenávidím!“* Čtvrtý: „Chci žít se ženskými v míru; to však v manželství nejde.“ Pátý: „Nenávidím militarism; nechci přispívat k němu rozmnožováním lidstva.“** Šestý: „Zamilo-

* Lež! On je miluje! Ale — vždy deset najednou.

** Zase lež: Až umře, dostane na hrob:

„Zde odpočívá od činů,
jichž nikdo nezvěděl…“

val jsem se do svobodného stavu.“* Sedmý: „Nestojím o hubičky dovolené.“ Osmý: „Ano, kdybych napřed věděl, že skutečně budu šťasten!“ Devátý: „Nemám chutě na parohy.“ Desátý: „Chudou bych neuživil a bohatá by se domnívala, že je mou velitelkou.“ Jedenáctý: „Manželství je próza života; já jsem přítel poezie.“ Dvanáctý: „I když trvá manželství tak dlouho!“

Tucet odpovědí — *tucet lží!* To je právě zvláštní příznak té nemoce, že nutí ke lži! Je to *chřipka*: každý udává jiný symptom, a každý se mýlí.

A z tohohle chumlu měla by se tedy udělat „výstava“? *Jakpak?*

Přiznám se: přemýšlel jsem o tom. A ihned se dále přiznám: jediné myšlénky nemám!

Měla by se výstava udělat „světová“? Pouze česká? Jenom pražská?

Dobrovolně oni se staří mládenci nepřihlásí. Musilo by se sáhnout tedy zrovna jen k násilí. Aby například z venkova každý okres nebo aby v Praze každá ulice zaslala svého nejpovedenějšího a z těch aby soudcovský sbor vybral teprv ty *pravé*.

A jak to pak uspořádat. „Výstava krasotinek“ a „výstava starých mládenců“ — to je věc dvojí! Starý mládenec se neusmívá, neodpovídá, nebaví: s ním se nemůže na pódium! — Dát ho tedy do klece? Jako medvěda, hyénu? S nápisem „Nedráždit!“ —? No to snad také nejde! Nejlíp by asi bylo postavit řadu celí, jako v klášteře; chodbou kolem nich by se proudilo obecenstvo a hledělo dovnitř dveřmi ze skla, jasného, neprolomného.

Ale — zdalipak by obecenstvo *přišlo*? Ovšem, pohled by byl náramně poučný: pro mladé holky, pro jich otce a matky, pro pány manžely. Snad by bylo také dobře úřadně ty vystavené „mládence“ pak fotografovat, jako se fotografujou jiní podvodníci a sestavují do alb; nejenže by takové album, vyložené například na magistrátu, posloužilo veškerým rodinám

* Jako ďábel do suché orby — ne?!

v městě obrazy určitých osob, ale ono se cvičí na těch obrazech oko *vůbec* — a vždyť je známo, že má zločinec význačnou tvářnost! Proto také by se mohla pak celá výstavní kolekce propůjčit ještě jinam — Hagenbeck by mohl výstavu vozit i z města do města — český výrobek by tím slavil ve světě triumf —

Bohužel arci poučná stránka lákavá jen málo! Musívá se užít jiných ještě lákadel. Já bych zde něco věděl. Získat hezkou *krotitelku*, šestnáctiletou, kyprou, v přilehavých trikotech a krátkých sukních. „Od 4—6 odp. produkce.“ Krotitelka by vklouzla do cele. Hrála by si s netvorem, kladla by mu ruce kolem krku, honila by ho bičem do kola — konečně, vidouc, že se přece už budí jeho dravost, by pozadu rychle zas vyskočila. A vtom by spustil neviditelný zpěvácký sbor:

„Dej si pokoj, starej!
dej si pokoj:
jsi celej zlámanej,
provazy svázanej,
dej si pokoj...!“

To by byl opravdový jux! A což *soudcové*? Vlastně: *sudičky* — myslímť, pro ten úřad že by se hodily jenom ženské. Starší, zkušené. Ale dovedly by toho, při všem svém rozumu, aby se výstavní předmět svěřil s napáchanými svými špatnostmi? — A což *kritika do novin*? Já si dovedu myslit jen jedinou možnou formu: „Číslo I. Pravá bestie...“

Poměrně ještě nejmenšího přemýšlení daly by pak *ceny*.

První cena: zlatá kukačka.

Druhá cena: stříbrná kukačka.

Třetí cena: měděná kukačka.

Čtvrtá cena: vycpaná kukačka....

NÁRODNÍ LISTY 1. srpna 1891

EDIČNÍ POZNÁMKA

Svazek Drobné klepy VI obsahuje Nerudovy fejetony otiskované v Národních listech v letech 1888—1891 (poslední napsán tři týdny před jeho smrtí) a uzavírá tak celý cyklus. Bylo do něj zahrnuto celkem 85 fejetonů, vesměs označených Nerudovou značkou △. I když byl Neruda v této době již nemocen, neztrácel styk s redakcí novin a veřejným děním a nepřestával se dotýkat otázek, které vzrušovaly tehdejší českou společnost (rozpory mezi mladočeským a staročeským táborem, sněmovní diskuse, národnostní boje, otázka vyrovnání, příprava Zemské jubilejní výstavy atp.), více než dříve se však obracel ke své knihovně a čerpal z ní materiál pro své nedělní fejetony. Svazky Nerudovy knihovny, uložené v dependanci knihovny Národního muzea na Peruci, s četnými Nerudovými rukopisnými poznámkami jsou toho dokladem.

Základem edice je znění Národních listů. Podobně jako u předcházejících svazků přejímáme Nerudovy korektury na výstřižcích Národních listů, chovaných v literárním archívu Památníku národního písemnictví mezi Nerudovou a Herrmannovou pozůstalostí, které Neruda prováděl při přípravě knižního vydání Drobných klepů. Kromě toho se dochoval i rukopis fejetonu „Kdo by pohlédl teď na mou líci…“ z 29. ledna 1888 (muzeum v Olomouci). Rozdíly mezi jednotlivými zněními uvádíme v následujícím různočtení, přičemž na prvním místě je vždy znění, které tiskneme, tj. Nerudou později korigované. Znění v Národních listech označujeme *č*, rukopis *r*; špičaté závorky ⟨⟩, jichž používáme při popisu rukopisu, znamenají Nerudův škrt nebo uvádějí původní podobu, která byla ještě v rukopise Nerudou přímo při psaní, ev. při celkovém čtení opravena.

Str. **14**, 13 *v č. bylo navíc*:

Ale netrapme se podobnými těžkými myšlenkami — vždyť je masopůst! Ba už jsme ho skorem celou čtvrtinu šťastně také zkonzumovali. Rychlým krokem stoupá k vrcholi svému a dnes už přinesly Národní listy větu:

„*Slavnost Národní besedy*, čtyřicetileté jubileum tohoto plesu, střediska české inteligence, *jest již přede dveřmi*.“

Slova ta znějí tak vážně jako jubilejní výkřik před slavným ránem, jako hrom, zapadající do prsou lenivých a nedbalých, a člověk cítí, že pisateli přitom dech se až v hrdle oužil.

Čtyřicet let! A každého roku tam bylo najisto plno hezkých děvčat? A jedna z nich přece najisto byla vždycky „ta nejhezčí“ ?! Ach — nebýt té

nedostatečné předvídavosti české! Aby se byla takhle zakládala obrazová galérie těch „nejhezčích“ z Národní besedy! Jako se zakládá například galérie purkmistrů pražských!

Tvrdím: ta galérie krasotinek by byla zrovna tak zajímava jako ta galérie purkmistrovská. A naposledy by se našli lidé, kteří by řekli: „*ještě* zajímavější!“

20, 3 Péro] Pero *r*; 9 nevyklouzne] ⟨nevypadne⟩ *r*; 10—11 Zadržel jsem mu ruku] Zadržel jsem ⟨ho ⟩ *r*; 11 udělal] ⟨ublížil⟩ *r*; 12 Ó vy děti — vy děti!] ⟨Děti — děti!⟩ *r*; nemůžete] ⟨nemůže⟩ *r*; 13 trošičku] ⟨trochu⟩ trošičku *r*; kteréhož *až* daroval] ⟨jehož bůh ustanovil⟩ *r*; 14 při vás *až* K muži] ⟨při vás celou kadrilu až do posledního taktu ? k muži,⟩ *r*; 16 na každém vašem kroku] ⟨na každém kroku⟩ *r*; 17 do posledního svého dechu] ⟨do posledního dechu⟩ *r*; 19 vám napsal] ⟨teď napsal⟩ *r*; celé pojednání] ⟨celé nějaké pojednání⟩ *r*; Abych promluvil] ⟨Abych prý promluvil⟩ *r*; 20 kapitolu dlouhou] ⟨kapitolu⟩ *r*; 21 i] a *r* (*stejně i 22, 23*); „měkkém“ čili „jemném“] ⟨„měkkém“, „jemném“⟩ *r*; 23 hrubozrnném] ⟨lidumilém⟩ *r*; 25 to všechno] ⟨to⟩ *r*; Nikdo věru] ⟨Nikdo⟩ *r*; 26 nezabránil by] ⟨nezabránil by tady⟩ *r*; nedopadla na vás] ⟨nedopadla⟩ *r*; 28 Ale víte] ⟨Víte⟩ *r*; 30 ku svým tanečníkům cituplny] ⟨cituplny ku svým tanečníkům⟩ *r*; Rozumíte] ⟨Víte⟩ *r*; 31 Mužům cit ovšem nesluší] ⟨cit že děvčatům sluší, učiní je ještě hezčí⟩ *r*; **21**, 1 podobá se vám] ⟨vypadá⟩ *r*; 2 vám sluší cit] ⟨vám sluší⟩ *r*; 4 to tedy jest tak cituplny] *není v č*, *r*; 5 . . . !] ⟨husa!⟩ *r*; 6 pobaví se přitom, věřte] ⟨pobaví se přitom⟩ *r*; ještě] ⟨zároveň⟩ *r*; 9 Přitiskněte se nato hezky k němu] Přitiskněte se k němu; 11—12 že mu klesáte až na dno jeho] že ⟨se mu dívate do⟩ *r*; 14 hoří] cítí *č*, *r*; 16 tanečníka] ⟨ho⟩ *r*; 21 zrovna jako tkalounky] ⟨jako tkalounky⟩ *r*; 22 k zástěrkám] ku zástěrkám *r*; 23 arci zase] ⟨zase⟩ *r*; 24 Vedeť přílišnost citu třeba až] ⟨Přílišnost citu vede⟩ *r*; takového něco] ⟨takové věci⟩ *r*; 25 nenávidím] *v r předtím nečitelný škrt*; 32 chodí k nim do domu] chodí ⟨do domu k nim⟩ *r*; 34 myšlenky] myšlénky *r*; **22**, 7 Když někdo] Když ⟨se⟩ *r*; 13—14 Když blecha *až* zamilované psaní] *není v č*, *r*; 17 pomlouvají mu nevěstu] pomlouvají mu ⟨lidé jeho⟩ nevěstu *r*; 19 si] ⟨se⟩ *r*; 21 něco rozlije] ⟨rozlije ⟨jí⟩ něco⟩ *r*; 29 mít také touhu] ⟨mít touhu⟩ *r*; 29—30 budou si rovněž namlouvat] budou si ⟨namlouvat — a fi donc⟩; 30 naposled ženit] ⟨ženit⟩ *r*; 30 *v č*, *r*, *navíc*:

Děsná doba (⟨Děsný čas⟩ *r*), ta nynější! A bude teď pořád jenom ještě horší. Svatebních průvodů přibývá každým dnem, řady povozů lítají všemi směry, a než nadejde spásonosný 15. únor, bude po ulicích až nebezpečno chodit! Mně to náramně překáží! A letos více než jindy. Potřebuju volného pohybu po ulicích.

Obcházímť sem tam a prohlížím si těch šestnácte „nejvýnosnějších domů“ v Praze, jichž seznam přinesly (⟨*přinesly* tadyhle⟩ *r*) dne 20. ledna Národní listy. Ne snad že bych si chtěl některý z nich koupit — já nedělám vtipy tak špatné a tak bolestné —, ale zajímají mne. Novinářská zpráva způsobila totiž v některých (⟨způsobila v některých⟩ *r*) myšlénkách mých důkladný obrat.

Jsem Pražan a také já jsem považoval (⟨považoval posud⟩ *r*) za nejvýnosnější dům v Praze posud Platýz. Již malému dítěti vyprávěli také mně známou tu pražskou báji, že Platýz nese svému majiteli na každičkou hodinu čistý dukát. A že jsem (⟨Jsem⟩ *r*) od nátury člověk velice (⟨od nátury velice⟩ *r*) závistivý, nenáviděl jsem z gruntu srdce (⟨já nenáviděl⟩ *r*) majitele Platýzu a s ním i celý jeho Platýz (⟨celý Platýz⟩ *r*). Kdykoliv mne například napadlo, že by to bylo přece jen pěkné bydlení, kdyby si zde člověk najal pro sebe takhle celé (⟨pro sebe celé⟩ *r*) první patro, odmítl jsem myšlenku tu ihned vždycky s indignací (⟨s indignací rozhodnou⟩ *r*) a nezeptal se ani, co by to tak asi stálo. Když jsem zrovna nemusil, skrz Platýz jsem nikdy nešel (⟨nešel nikdy⟩ *r*). A abych jej hodně, pořádně ponížil, posílal jsem si tam (⟨jsem tam⟩ *r*) po dlouhou dobu den co den za dva krejcary pro tvaroh — „Tumáš!“ Vždycky pak jsem (⟨Vždycky jsem⟩ *r*) měl takovou nějakou naději tajnou, že nadejde přece ještě jednou(⟨nadejde jednou⟩ *r*) čas a té slávě a pejše, tomu protivnému Platýzu důkladně že se odzvoní. Zpytoval jsem proto domy (⟨Zpytoval jsem domy⟩ *r*) konkurující (⟨konkurující domy⟩ *r*), pohlížel jsem zvláště často na Příkopní Černou růži — prosebně — doufanlivě —

A přes noc najednou je Platýz teď ve výnosnosti (⟨Najednou Platýz ⟨již⟩ *r*) až na *čtvrtém* místě a na *prvním* je čp. 969-I — sláva! Číslo to — tak dlouho nepovšímané, nedoceňované — nalezá se (⟨Číslo to nalezá se⟩ *r*) zrovna na naroží (nároží *r*) Příkopů a ulice Celetné, hledí do ulice Hybernské a na náměstí Josefské — opět se osvědčilo tedy (⟨tedy to krásné⟩ *r*) pořekadlo naše: „Sedávej, panenko, v koutě“ — atd.

Tuze pěkný domek! Téměř líbezný! Zamluvil se mi tak, že bych věru ihned byl ochoten obývat v něm tedy to první (⟨tedy první⟩ *r*) patro. Chodím kolem něho, usmívám se naň, a když (⟨kdyby⟩ *r*) mne nikdo nevidí, pohladím ho vždycky trochu.

Ale, jak řečeno, také ostatním „nejvýnosnějším“ (⟨co nejvýnosnějším⟩ *r*) věnuju teď živý a opravdový zájem. Proto mně také překáží to nynější semtamlítání svatebních vozů (*v r. násl.* ⟨bez⟩): nemohuť se postavit, kam chci, přecházet, jak chci, atd. Beztoho je teď u těch domů tlačenice stálá. Samý mladý pán — samý mladý pán! Chodí kolem, přecházejí (*v r. násl.* ⟨do⟩) protějším chodníkem, vcházejí k domovníkovi a vyptávají se (⟨vyptávají⟩ *r*), kdo je domácím, kolik má dcer, v kterých oknech bydlí — —

Ad vocem domovník! Jakpak bylo asi tomu panu domovníkovi z č. 969-I (⟨z č. 696⟩ *r*), když ráno dne 20. (dvacátého *r*) ledna vykročil ze své jizby a postavil se do vrat v celé té náhlé své novinářské slávě!? Jak mu spravedlivou pýchou asi zazářily oči! S jak (⟨slávě? S jak⟩ *r*) mohutnou radostí tlouklo mu asi to jeho srdce —

Ach — (⟨Ach — já když tluču, také vždycky tluču s radostí! Chtěl bych⟩ *r*) chtěl bych teď býti srdcem domovníka toho! Chtěl bych! Ať by si Platýz dostal z toho třeba psotník! **27**, 6 na jediné nožce] *není v č*; **37**, 2 V Praze 25. února] V Praze 25. února, — čili v předvečer neděle, jež se zove Vymetačka *č*; **30**, 9 žně dobré], dobré žně *č*.

Edice se řídí týmiž zásadami jako předcházející svazky. Textové úpravy byly provedeny na těchto místech:

str. 302: *vždy* to bude pořád kanálem páchnout... m. *vždyť*...;
412: A *já jsem* na ten „vtip“ nebyl ...pyšen... m. A *jsem já*...

VYSVĚTLIVKY

Str.:

7: *Slavná policie... to je vlastně skandál!* — Podle lokálky Národních listů (dále jen NL) z 2. ledna 1888 byla policie povolána jen do košířského hostince U koruny, kde došlo ke rvačce; *Košíře... jsou jenom „obvod"* — nebyly tehdy ještě částí Prahy, pouze samosprávným obvodem; ke sloučení s Prahou došlo až v r. 1920 (spolu s jinými 37 samosprávnými okresy a obcemi);

8: *Je nám kyselo po roku starém...* — Docházelo k neustálým konfliktům v českém politickém táboře. V květnu vyvrcholila roztržka mezi staročechy a mladočechy a Rieger rozpustil Český klub poslanců, když předtím obvinil mladočeský orgán Národní listy ze štvaní proti staročechům. Přestože se opět začínalo mluvit o tzv. „smíření Čechů s Němci" (srov. vysv. k str. 248), vydal v srpnu 1887 rakouský centralistický ministr vyučování Paul Gautsch von Frankenthurn (1851—1918) výnos (tzv. ordonance) o postupném rušení méně navštěvovaných českých středních škol a zamítání žádostí o zřizování českých gymnasií a subvence pro ně v krajských městech (proti tomu se měl zvýšit počet českých a německých státních gymnasií v Praze). V lednu 1888 byla předložena českému sněmu na jeho první schůzi osnova jazykového zákona pro školy obecné a střední o zavedení nezávazného učení oběma zemským jazykům na vícetřídních školách, což vlastně znamenalo zavádění němčiny do všech druhů škol. Čeští poslanci opět marně poukazovali na neutěšený stav českého školství a dožadovali se stejných práv a podpor pro české školy jako pro německé. Počátkem ledna bylo otevřeno druhé velké německé divadlo v Praze (dnešní Smetanovo), zatímco české divadlo se muselo spokojit s jedinou reprezentativní scénou. Při slavnostním otevření nového německého divadla byli přítomni i zástupci šlechty a staročeské strany. V Praze pokračovaly buršácké výtržnosti, na menšinových školách v pohraničí byly pronásledovány české děti a volby do obchodní komory vinou špatné volební organizace z české strany dopadly v mnoha městech pro Čechy nepříznivě (např. v Brně, Prostějově, Liberci, kde sbírání hlasů bylo svěřeno německým nacionalistům a česká veřejnost nebyla dostatečně informována); *od Popeleční středy do svaté Trojice* — od prvního dne šestinedělního postu před velikonocemi do svatodušních svátků (tj. do sedmé neděle po velikonocích); *Saturn... vlastní své děti jedl* — staroitalský bůh setby, sklizně, polního hospodářství a rolnictví Saturnus, ztotožňovaný po-

zději s řeckým bohem Kronem, který připravil svého otce o vládu a sám ze strachu před podobným osudem polykal své děti;

9: *Jmenovitě ne v politice...* — narážka na opatrnickou a kompromisní politiku staročechů jako vedoucí strany, určující program české buržoazní politiky; *inženýr Ritter* — snad August R. (nar. 1826);

10: *Praha... má také špatnou vodu* — souvisí se stížnostmi na nedostatek pitné vody na pražských školách (NL 28. prosince 1887); *V Lahovičkách nalezena voda* — na jaře 1885 dala pražská obec v Lahovičkách provádět sondy na zjištění, stačí-li tamní prameny k zásobování Prahy pitnou vodou;

11: *Už je zde, už je v největším květu...* — V Herrmannově pozůstalosti je fejeton označen jako Masopustní agenda nebeská; čerpá ze Zíbrtových Staročeských obyčejů... a Ikonografie J. E. Veselého (srov. vysv. k str. 112 a 116); *inseparables* — nerozluční;

12: *Dionysia Areopagity De coelesti hierarchia* — O nebeské hierarchii; Dionysius Areopagita (2. pol. 1. stol.), domněle první biskup aténský, kterému byly ve středověku připisovány mystické spisy neznámého autora z 5. stol., v nichž se křesťanská teologie slučovala s učením novoplatonismu; *Krásné oči... svatou Otýlii... Lucii... Kláru* — sv. Otýlie (zemřela kolem 790), první abatyše ženského kláštera na Hohenbergu v Alsasku; byla prý od narození slepá a zraku nabyla až při křtu; na obrazech mívá jako atribut (znak) dvě oči a palmovou ratolest, sv. Lucie (umučená asi r. 303) mívá jako atribut dvě oči na misce (byly jí vypíchnuty); sv. Klára z Assisi (1194—1253), zakladatelka řádu klarisek; všechny tři jsou v lidovém podání vzývány při očních chorobách; *vytrvalé nožky... Jan Evangelista* — vzýván jako patron chránící nohy; *„Dobří tanečníci". Referent svatý Vít.* — křečovitým záchvatům posunčiny se lidově říká tanec svatého Víta; sv. Vít (umučen asi 306) byl patronem herců a tanečníků; *„Dobří manželé muži"... svatý Mikuláš... pro vzornou ochotu svoji* — Mikuláš Barský (zemřel kolem 350), biskup myrrhenský (viz i vysv. k str. 92); podle legendy zachránil Myrrhu před hladomorem a chudému kupci, otci tří dcer, vhodil v noci oknem váček s penězi, aby měl pro ně na věno; proto se k němu modlily dívky, které se chtěly vdát; *„Staré ženy"... svatý Ondřej* — apoštol Ondřej (umučený asi r. 70) byl patronem proti pomluvám;

13: *„Nalezené věci"... Arnolda... Vincence... Antonína* — sv. Arnold (zemřel 640), biskup metský, má jako atribut rybu přinášející ztracený prsten; sv. Vincenc a Paula (zemřel 1660), zakladatel nalezinců; sv. Antonín Paduánský (1202—1231), františkánský misionář; věřilo se o něm, že má moc vrátit lidem všechno, co ztratili po cestě; *„Krásná ramena"... svatý Vavřinec... jenerál kapucínů* — Laurentius de Brundusio (zemřel 1619), vzývaný jako ochránce ramen (*kapucíni* — větev chudého žebravého řádu františkánů /podle kapuce, která jim zahalovala hlavu/); *„Krásné poprsí"... svatá Háta a svatý Mamert* —

sv. Háta (též Agáta), umučená asi r. 251 (mj. pálena pochodněmi a uřezány jí prsy); jejím znakem je mísa s ňadry; sv. Mamert (zemřel kolem 475), biskup vienský, proslulý učeností, zbožností a neohrožeností; oba byli vzýváni při nemocech prsních; *diurnista* — písař za denní plat; „*Krásné počasí*“ ... *svatý Serenus* — mučedník, sťatý asi r. 317, původně zahradník v Panonii; „*Zajatci*“ ... *svatá Barbora* — též patronka dělostřelců, hasičů a rybářů (její otec, bohatý kupec v Nikodémii, prý ji dal zavřít jako dítě do věže, aby k ní neproniklo křesťanství; když se však přesto stala křesťanskou, dal ji pronásledovat, mučit hořícími pochodněmi a sám ji sťal, asi r. 237 (podle jiné legendy ji sice dal popravit, ale byla zabita bleskem); jako atribut mívá mj. věž a hlaveň děla; „*Kyselé pivo*“ ... *svatý Ludvík* — Ludvík IX. (1214—1270), franc. král, asketik, mecenáš chudých a nemocných (zobrazován, jak obsluhuje u stolu malomocné);

14: *počty kabalistické* — tajemné, mystické, záhadné (podle kabaly, tajného středověkého učení židovského, usilujícího o objasnění světa symbolickým výkladem posvátných knih; jeho stoupenci — kabalisté — přikládali písmenům a číslicím mystický význam);

17: *holubinka* — široká vějířovitě složená stuha nebo čepec jí zdobený; *české sušenky pana Jiránka v Lužci* — „české sušenky“ ze závodu Ladislava Jiránka v Lužci-Jenčovicích (první české továrny na sušenky vůbec) byly Nerudovým oblíbeným pečivem; *národní čepečky ve výloze paní Schuffenhauerové* — Anny Sch., modistky a majitelky půjčovny maškarních krojů v Žitné ul. 23; *kadrila* — čtverylka;

18: *Talleyrand* — T.-Périgord Charles Maurice de (1754—1838), franc. diplomat, oportunistický politik;

20: *jistý nakladatel český* — patrně Eduard Valečka (1841—1905), majitel knihkupectví a obchodu s hudebninami a uměleckými předměty na dnešní Národní třídě (č. 42), Nerudův přítel;

21: *u trinitárů* — v kostele nejsv. Trojice ve Spálené ul., při němž byl kdysi klášter (*trinitáři* — řád sv. Trojice, založený r. 1198; v Praze od r. 1705, zrušen 1783); *Národní beseda* — společenský ples pořádaný každoročně na paměť prvního českého plesu a ve prospěch Národního divadla na Žofíně (dnes Slovanský ostrov);

23: *Jean Paul* (vl. jm. Johann Paul Friedrich Richter, 1763—1825), Nerudou často citovaný něm. humoristický spisovatel, autor povídek ze života malých lidí;

24: *špargl* — chřest; „*krajtlová*“ *polívka* — z jarních bylinek; *Purkyně* — Jan Evangelista P. (1787—1869); od r. 1849, kdy byl povolán za profesora fyziologie do Prahy, se zúčastnil veškerého veřejného českého života;

25: *třeba bych se už nezanášel zpíváním jarních písní* — 1. vydání Prostých motivů s oddílem Jarní vyšlo v r. 1883, 2. vyd. 1888; *krajtl* — růžičková kapusta; *zelota* — fanatik (podle židovské protiřímské sekty v 1. stol. n. l.); *na svatbě v Kanaán* — podle Ev. sv. Jana 2, 1 až

11) proměnil Kristus při svatbě v Káni Galilejské vodu ve víno; *Všichni svatí tancovali...* — Erben, Prostonárodní české písně a říkadla, č. 668 (Tanec) a 667 (Zásluhy v hospodě);

26: *alumnus* — chovanec semináře; *„z kraje"* — narážka na Povídky z kraje katolického kněze a spisovatele Františka Pravdy (vl. jm. Vojtěch Hlinka, 1817—1904); *kvadrátek* — čtyřhranný kněžský biret; *které dostal ku svému jubileu* — nástupce Pia IX. (1846—1878) Lev XIII. (vl. jm. Gioacchino Vincenzo conte Pecci, 1810—1903), papež v letech 1878—1903, k desátému výročí svého nastolení (20. února 1878); *pan Březnovský* — Jan B. (1829—1891), účetní města Prahy, autor odborné literatury o organizování městských úřadů; *paní měšťanostová* — Ludva Šolcová, choť JUDr. Jindřicha Šolce (1841—1916), staročeského politika a novináře (šéfredaktora Politik), člena městské rady a starosty v l. 1887—1893; *paní Podlipná* — Anna P. (nar. 1855), manželka JUDr. Jana Podlipného (1848—1914), předního mladočeského poslance a veřejného funkcionáře, pracovnice v českém ženském hnutí (z jejího podnětu byla založena kuchařská škola Domácnost; srov. vysv. k str. 66) a organizátorka akcí na podporu ÚMŠ (viz vysv. k str. 168); *Hôtel de Ville* — nová pařížská radnice;

29: *„andělčata..."* — srov. znělku „Jak se jitro oknem tímto vkrádá" a „V Nebeslavsku tomto holubátka poletují" ze III. a IV. zpěvu Slávy dcery; *Bedřich Rückert* — Friedrich R. (1788—1866), něm. pozdně romantický lyrik a překladatel orientální poezie;

30: *II, Kor.* — 2. epištola sv. Pavla ke Korintským;

31: *před osmi dny... na tomto místě* — viz str. 26;

33: *maltéské brambůrky* — dovážené z Malty;

34: *v předměstí svaté Lucie* — srov. OC*, str. 165; *magrónky* — makaróny; *zde by měl ministr Gautsch pro své „reformy" místo* — srov. vysv. k str. 8; v r. 1885 zahájil svou činnost řadou oprav a nařízení, směřujících vesměs ke germanizaci českého školství;

35: *Antonius Anthus* — Nerudou často citovaný autor přednášek o umění jak jíst (Vorlesungen über die Eßkunst; Neruda je měl ve své knihovně); *variatio delectat* — pestrost (rozmanitost) těší;

36: *kolníček* — viz vysv. k str. 25;

37: *druhá neděle postní* — srov. vysv. k str. 8;

38: *à jour* — v klenotnictví znamená kámen zasazený tak, aby jeho lesk vynikl ze všech stran; *rauta* — výbrus drahokamu (zvl. u diamantu a granátu) ve tvaru úzkého jehlanu; *Ovocná ulice* — dnešní 28. října; *zápony, žengle* — spínadla, spony;

39: *moleskin* — silná a pevná bavlněná látka; *ecru-Louison* — surové hedvábí (*ecru* — tkanina původní barvy, nebarvená, surová; *louisine* —

* Označením Básně, Div., DK, Dop., Lit., MC, OC, Pod., Spol., Studie, Umění, Žerty odkazujeme na svazky Básně, České divadlo, Drobné klepy, Dopisy, Literatura, Menší cesty, Obrazy z ciziny, Podobizny, Česká společnost, Studie, krátké a kratší Umění a hudba, Žerty, hravé i dravé ve Spisech Jana Nerudy.

lujzín, hedvábné tkanivo podobné taftu); *grádl* — hustá lněná nebo bavlněná látka s tkanými proužky; *dril* — látka z hrubší příze, obvykle s tkaným vzorem; *lastings, cloth,... „engliš lédr“* — pevná, trvanlivá anglická sukna; *ponceau* — doslova vlčí mák; *Marciál* — Martialis Marcus Valerius (40/43 — kolem 104), římský básník a epigramatik; *Komenský... proti šněrovačkám mluvil* — snad narážka na VII. kapitolu Labyrintu (Poutník prohlédá ryňk světa), kde napadá výstřelky v oblékání;

40: *Abraham a Santa Clara* (vl. jm. Hans Ulrich Megerle, 1644—1709), vídeňský dvorní kazatel a kritik tehdejší společnosti, populární pro svůj lidový až vulgární způsob řeči; *v kostýmu „direktoirním“* — z konce 18. stol. (*direktorium* — pětičlenný výbor, nejvyšší výkonný státní úřad ve Francii po Velké francouzské revoluci v l. 1795—1799);

41: *neděle Laetare* — čtvrtá neděle postní (viz vysv. k str. 8), zv. též Družebná (družičky o ní kladly na oltář ke svěcení jarní květiny); srov. též str. 247; byla poslední lhůtou k ucházení se o nevěstu, měla-li být svatba po velikonocích; *kolega Rosegger* — Peter R. (1843 až 1918), rak. spisovatel, autor úspěšných románů z vesnického prostředí;

42: *dispens* — povolení, osvobození; *pašijový týden* — od Květné neděle do Bílé soboty, kdy se čtou v kostele pašije (části evangelia o utrpení /passio/ Kristově); *přečtěte si o tom nějaký △ - fejeton* — například v DK II, str. 204, III, str. 15, IV, str. 51, 72—73, V, str. 231, 246—248; *Adémar* (zemřel asi 1029/30), franc. kněz a historiograf; *Hugues Chapellain d'Aymeric...* — srov. DK II, str. 172—176 a Spol. IV, str. 384;

43: *„antisemitismus!“* — koncem osmdesátých let značně zesílilo protižidovské hnutí v Rakousku a množily se útoky německých poslanců na říšské radě proti židům ve státním aparátu; Nerudova antipatie vůči židům však nebyla motivována rasově, ale sociálně a národnostně a mířila vůči židům ze zámožných kruhů, kteří politicky podporovali německý šovinismus namířený proti českému národnímu hnutí; *„Slamník“*, *„Fidlovačka“* — tradiční lidová slavnost pražských krejčí o velikonoční úterý ve Stromovce v Bubenči (navštěvovaná převážně Němci) a pražských ševců o velikonoční středu v Nuslích; srov. DK V, str. 252 a Spol. IV, str. 61; *půst popelcem začíná* — viz vysv. k str. 8 (*popelec* — posvěcený popel ze spálených ratolestí, svěcených na Květnou neděli předcházejícího roku, kterým kněz na Popeleční středu dělá v kostele věřícím na čelo znamení kříže);

45: *major Söllner* — JUDr. František S. (zemřel 1890), jeden z velitelů pražských ostrostřeleckých měšťanských sborů; u pokrokových vlastenců byli ostrostřelci v opovržení pro svůj loajální a služebnický postoj k rakouské vládě (jejich velitel major Steffek dokonce odmítl velet česky) a Neruda je často ironizoval (srov. např. DK II, str. 338—339, III, str. 372 a V, str. 31);

46: *Hlahol... tropí si z ní posměch* — pěvecký spolek založený r. 1860; své podniky označoval často jako „zábava pod deštníkem"; ve vlastním domě na dnešním Gottwaldově nábřeží čp. 248/16 sídlil až od r. 1905; *„podletí" místo... „podzim"* — tak ho užívá například Vrchlický;

47: *prý „nám hrozí mír"* — nástupní trůnní proklamace nového německého císaře Bedřicha Viléma III. (1831—1888) byla všeobecně považována za poselství míru; *Jean Paul* — viz vysv. k str. 23; *Scharenhorst* — Gerhard Johann David von Sch. (1755—1813), pruský generál; v r. 1813 vybízel k válce s Napoleonem, zavedl reformu všeobecné branné povinnosti a organizoval pruskou zeměbranu (landwehr); *1813... vjeli kozáci poprvé do Berlína* — při pronásledování Napoleona donutili Rusové Francouze ustoupit až za Labe; *Bismarck* — Otto von B. (1815—1898), něm. kancléř, tvůrce Pruska jako vedoucího státu v Německu, hlavní reprezentant imperialistické politiky císařského Německa; *Moltke* — Helmuth Karl Bernard M. (1800—1891), pruský maršál, náčelník generálního štábu a vítězný stratég ve válce s Dánskem (1864), Rakouskem (1866) a Francií (1870—1871), nejvýznamnější představitel pruského militarismu; po vítězství nad Francií byl zvolen do pruského sněmu a dostal národní dar; *landveráckou, landšturmáckou* — domobraneckou, zeměbraneckou (podle tzv. zemské obrany, tvořené sborem dobrovolníků);

48: *naše „odborná škola pro číšníky"* — u Sv. Jindřicha v Praze 2 se zřizovala Odborná škola pro číšnické pomocníky, kde se mimo odborným předmětům mělo vyučovat češtině, franštině, němčině a angličtině (NL 26. září 1888); *sovereign* — zlatá mince, libra sterlingů; *imperiál* — ruský dukát; *napoleondor* — zlatý dvacítifrank s Napoleonovým portrétem; *porta* — vrstva pěny ve sklenici piva; *u Knoblocha mladšího* — u akad. malíře Františka K. (1841—1881), majitele hostince U modré štiky na rohu Liliové ul. a Karlovy ul., potom U Benešovských na Betlémském náměstí, kde se scházívala Nerudova společnost;

50: *musím již zase ke svému stolku* — 18. března 1888 utrpěl Neruda vážný úraz při pádu (rozbití kolenní čéšky), po němž čtvrt roku ležel a mohl vycházet už jen s cizí pomocí; *knedlíky švestkové* — srov. DK V, str. 193—194;

51: *Ludvík Storch* — něm. spisovatel Ludwig S. (1803—1881), oblíbený autor novel a povídek s liberálně vlasteneckou tendencí;

52: *Nemáme posud žádné své šlechty národní* — zástupci šlechty prohlašovali, že nechtějí být jednostranně národní, a vyžadovali si úkol prostředníka mezi oběma národy; z velké části také šlechta ignorovala české národní snažení (sbírky na Národní divadlo, Matici apod.) a svým opatrnickým, smířlivým postojem a vystupováním na sněmu poškozovala práci pokrokových českých politiků;

53: *Nána* — Nerudova hospodyně Anna Haralíková;

55: *ve fejetonu „Domnívám - se...“* — NL 23. září 1888, Spol. V, str. 281—285; *po příkladu známém* — možná narážka na církevní praxi označování nedělních čtení incipity; *Bydlím... v jedné „z nejtišších“ ulic pražských* — ve Vladislavově ul. č. 14 na Novém Městě; vedle Měšťanské besedy v č. 20 tam byl například spolek kamnářských pomocníků, Beseda kamnářská, spolek lékařského kolegia pražského, hodinářských dělníků, něm. dívčí lyceum, chlapecká měšťanská škola a v sousedící Vodičkově ul. 24 Vyšší dívčí škola; srov. i DK V, str. 146;

57: *Ovocná ulice* — viz vysv. k str. 38;

58: *starý anglický bloomerismus* — snad podle dřívějšího dámského reformního obleku zvaného bloomers; *výstava... ve Spa* — soutěž krásy ve východobelgickém lázeňském a zimním středisku; srov. dále str. 72 a vysv.;

60: *Slovanská je všechna teorie...* — obměna Mefistofelových slov v 1. žákovské scéně Fausta: „Šedivá je všechna teorie, zelený je strom života“;

61: *A vy bratři kamarádi...* — Erben, Prostonárodní české písně a říkadla, č. 119 (Vandrovka);

62: *do Zásmuk* — rodiště Nerudova otce;

63: *do Slabec* — k matce Barbory Nerudové Františce Leitnerové;

64: *„podsední“ strana voje* — levá ve směru jízdy; *rozpěrák* — příčná tyč na bidlech žebřin;

65: *car Petr svůj vydělaný rubl* — Petr I. Veliký (1672—1725); r. 1627 se vypravil inkognito do západní Evropy s cílem vytvořit protitureckou koalici a v Holandsku pracoval krátký čas v loděnicích;

66: *Sára Bernhardtova přijde do Prahy!* — franc. herečka S. B. (1844 až 1923), slavná představitelka Dumasovy Dámy s kaméliemi a Sardouovy Fernandy (viz též Pod. III, str. 356—358), vystoupila v Praze se skupinou franc. herců 13. a 14. listopadu 1888 v pětiaktové hře H. Meilhaca a L. Halévyho Frou-Frou a v Sardouově Fedoře; *z divadelního labužnictví už jsem bohužel vyrost* — z funkce divadelního referenta jej Grégr uvolnil na podzim r. 1880 (trpěl již delší dobu nedoslýchavostí a pro onemocnění těžkým zánětem žil přestal chodit do divadla); *naše „Domácnost“* — spolek Domácnost a jeho Česká škola kuchařská, otevřená r. 1885 na Václavském nám. č. 28 jakožto první česká v tomto oboru; srov. též vysv. k str. 26 a Spol. V, str. 89—93; *o... švestkových knedlících* — viz str. 50—54 a vysv.; *ve velebeném Jungmannu* — v Česko-německém slovníku;

67: *barón Nathaniel Rothschild* (1840—1915), angl. peer ze světoznámé židovské finančnické rodiny, ovládající tehdy evropské bankovnictví a burzy, jejímž zakladatelem byl Mayer Amschel R. (1743—1812); z jeho pěti synů působil v Anglii Nathan Mayer (1777—1836; mj. financoval válku Anglie s Napoleonem, byl bankéřem Ruska, Rakouska, Pruska a Francie), po něm jeho syn baron Lionel Nathan

(1808—1879) a syn Lionelův Nathaniel; v Paříži James (vl. Jakob, 1792—1868), zvaný král Rothschild I., a jeho syn Alfons (1827—1905), ve Vídni Salomon Mayer (1774—1855), jeho syn Anselm Salomon (1803—1874) a Anselmův syn Albert (1844—1911), ve Frankfurtu Amschel Mayer (1773—1855), dále Mayer Karl (zemřel 1886) a Wilhelm (1828—1901), synové neapolského Karla Mayera (1788 až 1855); *waleský princ* — nástupník anglického trůnu, nejstarší syn královny Viktorie Eduard (1841—1910), budoucí král E. VII. (od r. 1901); tehdy známá postava evropských kruhů, udávající tón v módě;

68: *Jay Gould* (1836—1892), amer. finančník a multimilionář; *Bleichröder, Königswarter* — srov. DK V, str. 237; berlínský bankéř a milionář B. v té době měl Rusku poskytnout půjčku na stavbu sibiřské dráhy; *Esterházy* — Pavel Antonín Mikuláš E. de Galantha (nar. 1843) z uherského magnátského rodu, vlastnil banku ve Vídni; *Selig* — Jan G. Selig, majitel bankovního závodu na Příkopech č. 1;

71: *Ta dci na div slična bieše...* — z Legendy o svaté Kateřině; *Abrahámova Sára* — manželka praotce Židů, Edomitů a Arabů; *Lábanova Rebeka* — sestra Lábana, manželka Abrahámova syna Izáka; *Rachelka* — Rachel, manželka Jakubova a dcera Lábanova; *Abigailka* — Abígail, žena bohatého Nábala, po jeho smrti Davidova; *Judita* — bohatá a zbožná židovská vdova v Bethulii; lstí vnikla do nepřátelského stanu a uťala hlavu Nabukadenazarovu vojevůdci Holofernovi, když chtěl otrávit studně a vyhubit město hladem a žízní; *Ester* — manželka perského krále Achašvera; zachránila Židy zbylé v zajetí assyrsko-babylónském před úkladnou zkázou, připravovanou předním královským dvořanem Amánem; *židoviny* — skráně, spánky (citováno dle Komenského díla Dveře jazyků otevřené);

72: *ve Spa* — viz vysv. k str. 58; na soutěži krásy 29. září získala první cenu 5000 franků Mexičanka Larta Soma (NL 14. října 1888); *emancipace... právo na výdělek* — Průkopníkem ženského hnutí u nás byl Americký klub dam, založený r. 1865 Vojtou Náprstkem po jeho návratu z Ameriky; r. 1871 pak založen Ženský výrobní spolek český ke „zlepšení praktických poměrů pro ženy k vlastní práci odkázané". Ženy se uplatňovaly nejprve v učitelské službě, pak na poště; v osmdesátých letech stoupalo všeobecné porozumění pro snahy o hospodářské osamostatnění ženy, vznikaly různé odborné školy a kursy, a na ochranu svých práv začaly vystupovat i dělnice z průmyslových závodů (boj za zvýšení mzdy, nepoměrně nižší proti mzdám mužů);

73: *šarpetle* — babizna; *orbis pictus* — svět v obrazech; *holubinka* — viz vysv. k str. 17;

76: „*Napravo šíře hledím...*" — „...než mé oko darmo v Slávii Slávu hledá"; citát z Předzpěvu Kollárovy Slávy dcery; *Matice česká* — instituce pro vydávání národní vědecké literatury, založená 1831

z podnětu Františka Palackého při Muzeu Království českého; *mapa „Praha a vůkolí"* — Mapa okolí pražského od Fr. Schönfeldra z Feuerfeldu; *Vždyť jsme četli... o Vinohradech* — ve fejetonu „Nejmilejší jest mi zábavou naslouchati cizincům..." z 1. listopadu 1888 v NL, podepsaném — a (Vilém Ryba): „Vinohrady, toto vzkvétající předměstí, do něhož Pražané podnikají procházky, aby zvěděli, jak vypadati má dobře spravovaná obec a vpravdě moderní město..."; o problémech s výstavbou Vinohrad na počátku osmdesátých let viz např. Spol. V, str. 13 a vysv.;

77: *hospoda U jelínka* — asi U jelena v Palackého ul. 36 (dnes Francouzská) na Vinohradech; *Lajpcik* — U města Lipska, zájezdní hostinec v Karlíně, Královská (dnes Sokolovská) č. 61;

78: *akcíz* — potravní daň vybíraná u hranic městských; *krásné ty sady na Karlově náměstí* — srov. DK III, str. 33 a V, str. 256—257; *na hořejším konci dostavěno Muzeum* — postaveno v l. 1885—1890 podle plánů Josefa Schulze na místě bývalé Koňské brány a městských hradeb (předtím — od r. 1821 — ve Šternberském paláci na Hradčanech, od r. 1847 v Nostickém paláci na Příkopech);

79: *Se stromořadím pryč, tomu se tam nedaří!* — srov. např. DK IV, str. 50 a 89; *do sedmé čtvrti* — podle tehdejšího rozdělení měla Praha osm čtvrtí; *Jungmannova třída č. I,...II* — dnešní Vinohradská, Kozácká ve Vršovicích a Victora Huga na Smíchově; *nebožtík Votoček* — Jindřich V. (1828—1882), sochař a restaurátor;

80: *pompon* — bambule, třapec; *lambrekýn* — dveřní nebo okenní závěs;

81: *handrlata* — židovští podomní obchodníci; *singrle* — zpěvák; *„Svůj pozdrav k Tobě vysílám"* — od něm. romantického skladatele Felixe Mendelssohna-Bartholdyho (1809—1847);

82: *Z řad drožkářských... nejlepší tenoristé* — něm. operní zpěvák, tenorista světové úrovně Theodor Wachtl (1823—1893) byl jako jeho otec drožkář; teprve na radu znalců, kteří jej slyšeli při práci zpívat, se začal učit zpěvu a již po dvou letech studia přijal angažmá u divadla; *hors concours* — mimo soutěž; *aliterace* — opakování stejné souhlásky (zde vokálu) na začátku slov ve verši; *náš starý Řetězový most* — (též Františkův) v l. 1846—1897 v místech dnešního mostu 1. máje; vedl z Ferdinandovy (Národní) třídy přes Střelecký ostrov na Malou Stranu a patřil akciové společnosti; za přechod se vybíralo mostné — mýto; *bys dožil se — kanalizace* — nová kanalizace provedena až r. 1897;

83: *oficína* — provozovna, krám;

85: *že plavu tady už potřetí ve vzpomínkách* — srov. str. 60—65 a Spol. V, str. 282—284 (NL 23. září 1888); *„u Halánků"* — pův. vinopalna a hostinec na Betlémském náměstí, pak Náprstkovo muzeum; v přízemních místnostech se tehdy prováděla rekonstrukce kostry velryby darované Muzeu Vlasteneckou společností a dopravené do Prahy z Norska (podrobný popis velryby přinesly NL 28. října

1888); *před týdnem na tomto místě* — viz NL 23. listopadu 1888, fejeton První velryba v Praze, podepsaný šifrou B.; *na Josefském plácku* — na náměstí sv. Josefa (dnes náměstí Revoluce) na Novém Městě; *Hluboká cesta* — dnešní Úvoz na Malé Straně;

86: *Mariánské sady* — dnešní Chotkovy; *na opuštěné hradby „za kapucíny"* — na Nový Svět ke klášteru kapucínů na severní straně Loretánského náměstí (č. 99) s kostelem Panny Marie; *za bránu kolem vojenského hřbitova* — za Strahovskou bránu (při vchodu do Strahovského kláštera) směrem k dnešnímu Hládkovu (na Hradčanech byla tehdy soustředěna největší část vojska a v Loretánské ul. byl velký vojenský špitál); *Nábřeží* — v l. 1849—1890 pojmenování dnešního Smetanova nábřeží;

87: *patrimoniální* — vrchnostenský: *diurnista* — viz vysv. k str. 13; *„landhaus"* — něm. výraz pro zemskou sněmovnu na bývalém Pětikostelním náměstí (rozšířená část Sněmovní ulice) na Malé Straně, kde v tzv. Thunovském paláci (čp. 176) zasedal od r. 1861 český sněm (viz obr. příl. ve Spol. I); *Rubešův Paleček* — humoristický časopis P., milovník žertu a pravdy, vydávaný Fr. Jar. Rubešem, Fr. Hajnišem a V. Filípkem v l. 1841—1847; *„U dvou slunců"* — dům čp. 233/47 v Ostruhové (dnes Nerudově) ul., kde Neruda dlouhá léta bydlel; *kolem (Státního) nádraží* — dnešní nádraží Praha-střed;

90: *Co prý jsem tím posléz myslil...* — zpracováno obdobně jako fejeton z 15. ledna 1888 podle Zíbrta a Veselého Ikonografie; *že jde nějak na mne „zpovídavá"* — srov. str. 85; *Co myšlének jsme mívávali v podlebí* — Básně II, str. 272, báseň Jako na zemi tak i na nebi; *svatý Julianus Hospitátor... dobrý nocleh* — poustevník z 9. stol.; převáděl prý pocestné přes prudký proud a poskytl přístřeší i malomocnému;

91: *třetí z „moudrých panen"* — podle podobenství o deseti pannách (Ev. sv. Mat. 25,1—12), které vyšly vstříc ženichovi; pět opatrných vzalo s sebou lampu i olej; neopatrným olej došel, musely jít pro něj ke kupci a tím zmeškaly svatbu; *kohout svatého Petra* — podle Ev. sv. Jana (13, 38—18,7) Kristus při poslední večeři předpověděl, že jej Petr zapře žoldnéřům, dříve než kohout třikrát zakokrhá; *svatá Hunna s prádlem* — manželka bohatého šlechtice v Alsasku (zemřela asi 679), zvaná „svatá pradlena", protože prala prádlo chudým; patronka pradlen; *svatá Marta, nebeská hospodyně* — v bibli sestra Lazara a Marie z Bethunie, patronka dobrého hospodářství; *svatá Agáta... udělala... oheň* — viz vysv. k str. 13; je též ochránkyní proti požáru; *služky... Raingardis... Róza z Limy... Zita* — jeptiška Raingardis z 11. stol. (pův. provdaná), jejím atributem je koště (v klášteře vykonávala nejnižší práce); dominikánka Róza z L. (zemřela 1617); na obrazech obsluhuje jeptišky jako děvečka; Zita (zemřela 1272) je kreslena se džbánem (podle legendy podala u studně poutníku vodu a přitom ji proměnila ve víno) a jak posluhuje chudým; *k pekaři...*

Honorátovi — biskup amienský (zemřel kolem 600), patron pekařů, je zobrazován s lopatou se třemi chleby nebo s velikou hostií v ruce (podle legendy se při jeho mši zjevila nad kalichem žehnající ruka boží a podala mu chléb); *svatí lékaři Kosmas a Damián* — patroni lékařů a lékárníků, bratři z Arábie, proslulí v Sýrii a Sicílii lékařským uměním a obětavou službou trpícím; sťati pro víru r. 287 nebo 305; *Pantaleon* — lékař a patron lékařů, umučený za Diokleciána; podle legendy obrátil na víru slepce a pak mu dotykem ruky vrátil zrak; *Blažej* (zemřel asi 316), biskup a lékař, vzývaný jako patron při dětských nemocech, zejména při bolestech krku (zachránil prý před udušením chlapce, který spolkl rybí kost); *Albert Sicilský a Salvátor* — A. Šťastný (1212—1307), zákonodárce karmelitánského řádu, proslulý dobročinností, a františkán S. de Horta; byli patroni proti horečkám; *svatá Starosta... Havluje... Pavla „ovouselá"* — St. (vl. Wilgefortis, Kümmernis), jihoněmecká svatá, dcera pohanského krále, mučednice, zobrazovaná na kříži s dlouhým vousem; sv. Havla (Galla, zemřela asi 546), římská vdova, později jeptiška proslulá zbožností a dobročinností; Paula Barbata, španělská svatá; dlouhý vous jim byl podle legendy dán zázrakem, aby je ochránil před muži;
92: *Tryféna, patrónka kojných* — mučednice z Helespontu; podle legendy na místě, kde byla probodena volem, vytryskl pramen, který měl sílící účinek pro kojící matky a samice zvířat; *Voršila... dohlíží na holčičky* — dcera britského knížete, kterou usmrtil šípem Attila (asi 451), když se nechtěla stát jeho ženou; uctívána jako patronka vychovatelů pro své znalosti Písma a příkladný život a zobrazována v kruhu dívek; *Mikulášové, Barský a Tolentinský... na malé chlapce* — sv. Mikuláš z Bari (zemřel asi 6. prosince, viz vysv. k str. 12), pochovaný v Bari u Neapole; sv. M. z Tolentina (zemřel 1306), augustiniánský poustevník; oba byli patroni dětí; *Cecílie... upravila... lázeň* — mučednice (1. pol. 3. stol.), původem ze slavného římského rodu, dobrá hudebnice a zpěvačka (proto patronka hudby; srov. Umění, str. 431); měla být zadušena horkou párou ve žhavé komoře; zobrazována ve vřícím kotli a páře nebo s různými hudebními nástroji; *Florián* — bývalý římský plukovník, mučedník, utopený asi r. 304; patron hasičů (atribut hořící dům a vědro s vodou); *Juliána a Sylva... se svými metlami* — J., dcera nikodémského boháče, umrskaná a upálená r. 303 za to, že si nechtěla vzít pohana, a poustevnice S.; jejích atributem je metla (u S. jako symbol přísného asketického života); *svaté učitelky Anděla a Brigita, Marcela a Valpurga* — Angela (1474—1540), zakladatelka řádu voršilek; Brigita Švédská (zemřela 1373), švédská princezna, vdova, zakladatelka ženských řádů; Marcela (zemřela asi 410), vznešená Římanka; jako vdova shromáždila kolem sebe kruh žen a dívek a seznamovala je s Písmem; Valpurga (zemřela kolem 778/80) zakládala v Německu kláštery ke vzdělání a výchově dívek; všechny tři na obrazech vyučují dívky;

draci... svatého Jiří... Ignáce... Viktorie — sv. Jiří (zemřel 303), původně plukovník ve vojsku Diokleciánově, zobrazován jako mladý rytíř v plné zbroji na koni, potírající lítou saň (symbol pohanství); Ignác z Loyoly (1491—1556), zakladatel jezuitského řádu, zobrazován s drakem u nohou (symbol kacířství, na jehož potření byl řád založen); Viktorie, mučednice, na obraze s výjevem její smrti (sťatá asi r. 250) je po straně drak; *hydra (svatého Germana)* — sedmihlavá vodní saň (symbol sedmi smrtelných hříchů), kterou drží na šňůře biskup amienský G. (5. stol.); *jednorožci (svaté Dobroslavy... Justiny... Firmina)* — Dobroslava (v řecké podobě Agáta, viz vysv. k str. 13) drží někdy na obraze roh jednorožce (symbol panenství); Justina (umučená r. 304) má za atribut jednorožce a palmu; Firminus (zemřel asi 370), první amienský biskup, zobrazován s jednorožcem u nohou; *jelen svatého Prokopa* — českého patrona (asi 980/90—1053), opata kláštera sázavského; podle legendy zabloudil kníže Oldřich při honbě za jelenem až k chatrči sv. Prokopa (na památku tu postaven r. 1032 klášter); *laňka svaté Jenovéfy* — J. Brabantské, manželky falckraběte Sigfrida; podle legendy Sigfrid uvěřil pomluvám úkladného správce Golona (viz též str. 320) a dal ji s dítětem odvléct do lesa a zabít; byla však zachráněna a uprchla do hor, kde se živila mlékem ochočené laně, která k ní později také přivedla Silfrida při honu; *delfín svatého Kalistráta* — mučedníka za Diokleciána; měl prý být utopen, ale dva delfíni jej přenesli přes moře; *rybka svatého Amáta* — švýcarského benediktinského poustevníka ze 7. stol. (později biskupa a opata) a ochránce chudých; A. na obraze hází peníz do vody (který podle legendy rybka nalezla a přinesla zpět); *ryby svatého Antonína* — A. Paduánského (viz vysv. k str. 13); dovedl prý tak kázat, že i ryby připlouvaly ke břehu a naslouchaly; *ryby svatého Brendána* — irského biskupa Brandana (asi 484—577), který podnikl dlouhou cestu po moři, hledaje ztracený ráj; když prý sloužil mši, doprovázely loď nábožně naslouchající ryby; *sokol svatého Agilolfa* — kolínského biskupa (zemřel asi 750); podle pověsti řekl o něm jeden rytíř, že je tak málo svatý, jako jeho sokol umí zpívat, načež sokol překrásně zazpíval; *orla... svatého Bertulfa... Serváce* — Bertulfa (zemřel 705), zakladatele a opata kláštera Renty v Belgii, chrání na obraze orel před deštěm, který jej překvapil čtoucího na poli; Serváce, biskupa z Mastrichtu (zemřel 384), stínil spícího před sluncem; *mouchy svatého Marka biskupa* — autora druhého evangelia; na obrazech zachycena jeho smrt r. 302: zakrvácený a posetý ranami po celém těle vsazen do koše a uštípán mouchami a komáry; *žabičky svatého Herveje* — sv. Hervaeus (zemřel asi 568), anglický opat z 6. stol.; legenda vypráví, že žáby na jeho rozkaz přestaly kuňkat;

93: *svatý Albert Sicilský* — viz vysv. k str. 91; na obrazech před ním prchá ďábel v podobě rybí ženy (symbol vítězství nad pokušením); *Kryšpín a Kryšpinián* — patroni ševců, rodní římští bratři, vyučení

obuvníci, umučení asi r. 287; *příštipkář Theobald* — blahoslavený T. (zemřel 1150), příštipkář z ligurského města Vice; *od... Emiliána, který uměl modlitbou... i hambalky zdloužit* — biskup v Umbrii, umučený za Diokleciána, má jako atribut trám (při stavbě kostela byl prý hlavní trám krátký, ale po modlitbě E. se prodloužil do potřebné délky; *hambalky* — trám spojující krokve střechy); *Serenus* — viz vysv. k str. 13; *Desideratus a Heribert* — arcibiskup kolínský (970—1021) a arcibiskup bourgeský (6. stol.); oba mají jako atribut déšť, který přivolali svými modlitbami; *Deodát* — biskup neverrský (zemřel 729), zobrazovaný s rukou zdviženou proti bouřkovým mrakům; *Marta* — viz vysv. k str. 91; *Zita, kterou učili... andělé vařit* — srov. vysv. k str. 91; *Jan de Leon* — patron kuchařů; *Petr a... Martin starají se o drůbež* — Petr je zobrazován jako kající hříšník s kohoutem (srov. vysv. k str. 91), Martin jako biskup, vedle něho husa; *anachoret* — poustevník;

94: *žertík... s... koroptvemi* — podle legendy oživil M. Barský (viz vysv. k str. 12 a 92) usmažené koroptve (srov. i DK IV, str. 143); mísa s pečenými koroptvemi je také atributem M. Tolentinského (viz vysv. k str. 92);

95: *Cirknické jezero* — srov. OC, str. 260—264, Obrazy z Krajiny III, Na Cirknickém jezeře;

96: *k panu Brandejsovi* — do hračkářského krámu Jana B. na Příkopech;

98: *To s Lahovičkami* — srov. str. 10 a vysv.;

100: *zpráva o Edisonových „mluvících novinách"* — narážka na fonograf (přístroj zaznamenávající a reprodukující zvuky pomocí válečků a desek), vynalezený Thomasem Alvou Edisonem (1847—1931); srov. DK III, str. 293—294; *sazečská stávka* — ve dnech 22.—27. prosince 1888 stávkovali úspěšně všichni pražští sazeči za zvýšení platu; *Ejmův „vídeňský hovor"* — Gustav Eim (1849—1897), český novinář a politik, poslanec mladočeské strany, byl po dlouhá léta vídeňským dopisovatelem Národních listů;

102: *Briareus* — storuký a padesátihlavý obr, syn Urana a Gaiy (Nebe a Země), chovaný za trest pro nepřátelství k bratrům v největších hlubinách země a ustanovený pak jako strážce Tartaru; *storuký Tyfón* — syn Gaie a Tartaru, obluda se stem dračích hlav, hromovým hlasem a sršící oheň, uvržená do Etny (zosobnění ohnivého kouře a zhoubných sopečných výbuchů); *Jupiter... Apollina vypověděl z nebe* — když zabil Kyklopy, kující Jupiterovi blesky, za to, že usmrtil jeho syna Eskulapa; E. (Asklépios), vyobrazovaný s holí ovinutou hadem, byl řeckým bohem lékařství; uzdravoval prý pouhým slovem a mnoho lidí vzkřísil z mrtvých; *očekáváme velkou... válku rok co rok* — týká se stálého nebezpečí konfliktu na Balkáně a v Evropě v důsledku narůstajícího napětí mezi imperialistickými mocnostmi (Anglií, Francií, Německem a Ruskem) a přeskupování mocenských koalic; *kanonické právo* — církevní;

103: *Niobé* — pyšná královna thébská, potrestaná bohy smrtí všech svých dětí a žalem pak zkamenělá; *Maja* — dcera krále Atlanta, symbol plodné a živné země; s Jupiterem měla syna Merkura; *Taygéta* — Atlantova dcera, proměněná Artemidou v laň, když Diovi porodila Lakedaimona; *Elektra* — sestra Maji a Taygéty; na svém hlavním sídle Samothráce porodila Diovi Dardana, Iásona a Harmonii; *na Io co nevinný oblak* — dcera argejského krále Inacha byla žárlivou Hérou proměněna v krávu a hnána střečkem přes celý svět až do Egypta, kde jí Zeus vrátil lidskou podobu a kde mu porodila syna Epafa; *Danaé* — dcera argejského krále Akrisia; *na Junonu co kukačka* — J. se s ní tajně zasnoubil, když se k ní přiblížil v podobě kukačky zvěstující jaro a úrodný déšť na hoře Thornax; *na Ledu co labuť* — k dceři aiolského krále Thestia se J. přiblížil v podobě labutě prchající před orlem; *na Evropu co bejk* — v podobě býka unesl J. dceru fénického krále Europu přes moře na Krétu; *Tyfoeus* — Tyfón;

104: *štěstí*... „*úvěrní*“... „*komunální*“... „*krakovské*“... „*lublaňské*“ — podle názvů loterií povolených na území Rakousko-Uherska;

105: *promesa* — výherní poukázka na jeden tah losu, kterou jejímu majiteli postupuje vlastník losu právo na výhru; *Anna* — viz vysv. k str. 53; *Příbytkové spravedlivých požehnáni budou* — Kniha přísloví 3, 33; *Felix de Cantalicio* (1513—1587); jeho zobrazení symbolizovalo odevzdanost vůli boží (*Deo gratias* — Bohu díky); „*Tato jest kost... z kostí mých...*“ — 1. kniha Mojžíšova 2, 23;

106: *examen rigorosum* — doktorská zkouška; *asentní komis* — odvodní;

107: *konsens* — povolení, souhlas;

110: *double* — nepravé zlato; *faille* — hrubě vroubkovaná hedvábná látka; *šifonový* — z tenké bavlněné látky; *fišpan* — kostice; *ženská emancipace* — viz vysv. k str. 72;

111: *minulou neděli* — 20. ledna 1889 ve fejetonu NL „Královničky — královničky“... (Umění, str. 426—430); *blonda* — široká krajka;

112: *Pořád ještě bych chtěl býti teď na venkově!* — fejetonistické zpracování kapitoly o posvícení ze Staročeských výročních obyčejů, pověr, slavností a zábav prostonárodních (1889) od kulturního historika, národopisce a bibliografa Čeňka Zíbrta (1864—1932); *trdlová polívka* — jitrnicová;

114: *valdhorna* — lesní roh; *u Vonásků* — v hostinci za Strahovskou branou v Břevnově; *na Panenské* — v zájezdním hostinci v Břevnově na bývalé vinici kláštera panen u sv. Jiří; *u Lilií* — v hostinci U lilie na Pohořelci; *u Křížků* — v restauraci U zlatého křížku na Staroměstském nám. nebo v Měšťanské besedě ve Vladislavově ul. 20, kde byl hostinským František Křížek; *Konvikt* — hostinec v bývalém jezuitském semináři v Konviktské ul. v Praze I, z jehož refektáře byl upraven taneční sál a koncertní síň;

115: *pubínkové* — chlapečkové (z něm. Bube); *Tomek* — buržoazní historik Václav Vladivoj T. (1818—1905), autor třináctisvazkového Dějepisu města Prahy; *jdi si do kláštera, Praho...* — obměna Hamletových slov k Ofélii v 3. jedn., 2. výstup; *veliké rvačky... ukrutnou hubou* — narážka na neustálé třenice mezi mladočechy a staročechy (viz vysv. k str. 8); *II. Tim.* — 2. epištola sv. Pavla k Timotejovi;

116: *při... sušenkách českých* — viz vysv. k str. 17; *J. E. Veselý* — Josef Eduard V. (psal se Wessely, 1826—1895), uměleckohistorický spisovatel, ryjec a malíř, pův. kněz, vydal r. 1874 v Lipsku Iconographie Gottes und der Heiligen; exemplář této knihy s Nerudovými poznámkami je uložen v Nerudově knihovně na Peruci v dependanci Knihovny Národního muzea; *šematismus* — soupis; *multiplikovat* — násobit;

117: *„jako v nebi..."* — úryvek z Otčenáše; *Žurnalistický spolek* — Spolek českých žurnalistů, založený r. 1877; v 1. 1879—1881 byl Neruda jeho předsedou;

120: *„...fretujeme se!"... jako hrabě Taaffe* — V parlamentárních debatách rak. ministerský předseda Eduard T. (1833—1895) poukazoval stále na neutěšenou finanční situaci Rakousko-Uherska, jejíž vyřešení považoval za nejpřednější; vzhledem k ní odmítal žádanou rekonstrukci politických úřadů a dokonce i lepší vybavení orgánů ministerstva vnitra (*fretovati se* — podle němč. vytloukat klín klínem); *od pruských válek* — srov. vysv. k str. 47 (Moltke);

121: *městský park* — v místě bývalých městských hradeb proti dnešnímu hlavnímu nádraží; *Kravín* — starý výletní zahradní hostinec na dnešních Vinohradech (roh Budečské ul. a tř. Wilhelma Piecka); *přítel Eduard na říšské radě* — narážka na klerikální útoky proti modernímu školství, které Eduard Grégr (1827—1907), redaktor Národních listů, spoluzakladatel a poslanec mladočeské strany a přední činitel protirakouské opozice, ostře odmítl a zesměšnil ve své řeči 20. března při parlamentní debatě o centrální správě vyučování, když reagoval na vystoupení knížete Liechtenštejna (proti zavedení konfesionálních škol podle náboženství rodičů, v nichž by hlavním cílem výuky bylo upevnění víry a vyloučilo by se z učební osnovy všechno, co by ji mohlo ohrožovat); *křivonosky „hnízdí... za každé doby roční"* — narážka na pražské německé židovské politiky a novináře (srov. vysv. k str. 43);

122: *palestra* — pálka nebo druh míčové hry s pálkou; *dřenice* — bouřlivý odchod ledu;

123: *cadrnatý* — kudrnatý, rozcuchaný; *„joppské"* — z Joppe (dřívější název pro Jaffu); *menzalehské* — egyptské (Menzala — jezero v severovýchodním cípu nilské delty);

125: *soukromník pan Gottwald* — Hynek G., majitel továrny na železný a zahradní nábytek; *k arkádě u páterů jezuitů* — ke kostelu sv. Ignáce;

126: *z výkladních... skříní paní Dittrichové nebo Prellerové* — na dnešní ul. 28. října č. 43 a 45;
127: *až budou ty vléčné dráhy* — lanovka na Petřín k restauraci Nebozízek, na Letnou od mostu cís. Františka Josefa a po Nových zámeckých schodech do Chotkových sadů (srov. DK V, str. 449 a vysv. a zde vysv. k str. 268, 292); *slavného frýdlantského vévody* — Albrechta Václava Eusebia z Valdštejna (1583—1634);
128: *nové* — krejcary; *před krámem u Vrbíka* — před lahůdkářstvím Konráda V. na Ferdinandově (Národní) tř. 24; *špargl* — chřest;
129: *doktor Karel Russ* (1833—1899), zabýval se zvláště ornitologií; *Roku 1848, v březnu, bylo... několik iluminací* — na počest shromáždění konaného 11. března ve Svatováclavských lázních (Václavská ul. čp. 1083—84) na Novém Městě, na němž zvolen národní výbor a formulovány požadavky lidu císaři (*iluminace* — osvětlení); *Svatojanský vršek* — Janský vršek na Malé Straně;
131: *Drůbežní trh* — tzv. trh Husí v Rytířské ulici na Novém Městě; *Náměstí* — Staroměstské nám.; *královničky* — starobylý moravský dívčí obřadný tanec se zpěvy; srov. vysv. k str. 111;
134: *kolník* — viz vysv. k str. 25;
137: *Ostruhová ulice... Hluboká cesta* — viz vysv. k str. 87 a 85; *z masovršních schodů* — z bývalých radničních schodů pod radnicí (nárožní dům v Loretánské ulici čp. 173), v uličce zv. Masovršní nebo Masokrámský kopeček (stávaly tu masné krámy);
138: *Před osmi dny jsem se tu zapletl do procesí* — srov. NL 11. května 1889, Spol. V, str. 330—334; *„lidská práva“* — narážka na prohlášení práv lidských a občanských, schválené pak 26. května ústavodárným shromážděním; *svatojanská pouť* — v týdnu kolem 16. května, patřila k tradičním každoročním celonárodním oslavám Jana Nepomuckého; srov. např. DK I, str. 16—18, III, str. 84—85 a V, str. 27;
139: *Hluboká cesta... Ostruhová ulice* — viz vysv. k str. 85 a 87;
140: *pouť hájecká* — do Hájku (poutní místo u Červeného Újezda blízko Unhoště s františkánským klášterem a kostelem Panny Marie); *špenzr* — přiléhavý kabátek; *kvardián* — představený některého kláštera; *nahoře od kapucínů* — od Loretánského nám. (viz. vysv. k str. 86);
141: *franclový šátek* — s třásněmi;
142: *na Závěrku ku muzikám* — do zájezdního hostince Nad závěrkou na bývalé vinici s usedlostí Závěrka patřící břevnovskému klášteru;
144: *„listy z pařížské výstavy“* — z jubilejní světové výstavy (první v Paříži konána v r. 1879) v květnu — listopadu 1889; *když se nemohu z Prahy pohnout* — byl v té době již vážně nemocen; srov. vysv. k str. 50; *Eiffelova věž* — vysoká 300 m, postavená franc. inž. A. G. Eiffelem (1832—1923) pro pařížskou světovou výstavu v r. 1889 jako div tehdejší techniky;

149: *Hanušův Bájeslovný kalendář* — od filosofa a národopisce Jana Ignáce Hanuše (1812—1869);
150: *Sol* — Slunce;
151: *Heine*: *černou* — v básni „Ztroskotán" ze sbírky Kniha písní (poprvé 1827), oddíl Severní moře, cyklus druhý (*Heine* — Heinrich H., 1797—1856, Nerudův oblíbený něm. revoluční básník); *pražský šematismus* — viz vysv. k str. 116 a DK II, str. 246—248; *v Babylónu obětovali slunci... pannu* — srov. NL 1. června 1889, fejeton Babylónská věž, překlad článku současného franc. orientalisty Julese Opperta; *královničky* — viz vysv. k str. 131; *na svých penězích* — Neruda byl vášnivý numismatik;
152: *v čepici jakobínské* — jakou nosili představitelé revolučně demokratické, protifeudální buržoazie za Velké francouzské revoluce; *svatý Anastasius, velký učenec církevní* — A. IV., papež v l. 1153—1154; zobrazován s knihou v ruce a jak ukazuje ke slunci; *svatý Kolumbán* (535—615), irský světec, mnich, poustevník a misionář, zakladatel klášterů; *poustevník Mikoláš Dolentinský* — viz vysv. k str. 92; *„andělský doktor"*, *svatý Tomáš ab Aquino* — Tomáš Akvínský (1225—1274), dominikán, církevní scholastik, zakladatel středověké oficiální ideologie; ve Veselého Ikonografii zván „doctor angelicus";
153: *české hranice nejsou například hned za Mělníkem a za Libocí* — Němci usilovali o to, aby území, kde údajně měli většinu, byla spravována jen Němci; liberecký advokát Thurnwald napsal brožuru, jak by se Čechy daly rozdělit na české a německé území správní a soudní; vyšla v několika vydáních a německé listy se o ní stále rozepisovaly; srov. dále vysv. k str. 248;
155: *lord Bacon* — Francis B. (1561—1626), angl. filosof a státník, zakladatel novodobého empirismu, odpůrce středověké scholastické filosofie, předchůdce materialismu a moderních přírodních věd; *Básník Herder zapěl o stáncích vatikánských* — Johann Gottfried H. (1744—1803), něm. humanitní spisovatel a myslitel; *u obrazů Raffaelových* — Raffaela Santi (1483—1520); *Vzpomínka na Brod* — Německý Brod nad Sázavou, kde Žižka rozdrtil vojsko císaře Zikmunda 8. ledna 1422; *Rothschild* — viz vysv. k str. 67; *Jeiteles z Kozí ulice* — Zikmund J., obchodní jednatelství v Praze 1; *Erlkönig* — Král duchů, slavná Goethova balada; *Vítěz nad Goliášem* — David (srov. vysv. k str. 295); *inženýr Madèle* — projektoval most přes La Manche, o kterém se tehdy v tisku hodně psalo; *sultán ze Zanzibaru* — Zanzibar byl sice samostatným sultánem, ale zápasily o něj neustále mezi sebou Německo s Anglií; sultán Sejjíd Chalífa uznal britský protektorát nejprve nad Somálským pobřežím, v r. 90 pak již nad celým Z.; Anglie Němcům za výměnu postoupila Helgoland; srov. dále str. 274; *Mexiko* — Napoleon III. nabídl r. 1863 mexickou korunu rak. arcivévodovi Maxmiliánovi; sesazený president Juarez

však vzbouřil mexický lid a dal 1867 Maxmiliána zastřelit; *Monte Rosa* — druhá nejvyšší hora v Alpách (4638 m); *věž Malakov* — část hradeb jižního Sebastopolu, dobytá za krymské války po dlouhých bojích franc. generálem Pelissierem 8. září 1855;

156: *Rosa rubrifolia* — růže červenolistá; *Rosa Limánská* — viz vysv. k str. 91; *Souveraine* — zde královna; *Anakreón* (kolem 570—487 n.l.), starověký klasický milostný básník; srov. jeho Písně, báseň Na růži č. 5 a 53; *Homér... opěval bohyně „růžoprsté"* — např. Zoru v Odysseji; *Friedrich von Schiller* (1759—1805); týká se balady Der Gang nach Eisenhammer ze sbírky Balady a romance; *svatá Alžběta Portugalská* (1271—1336, též Isabella), královna portugalská, pokládaná za vzor křesťanské manželky a královny; k četným legendám o ní patří div s růžemi, viz str. 383 a vysv.; *Olivier Métra* (1830—1889), skladatel lehké taneční a operetní hudby; *Hans Makart* (1840 až 1884), vídeňský malíř dekorativního charakteru (barvité, barokně nadnesené kompozice); *Alexandr Dumas* — A. D. starší (1803—1870), autor Tří mušketýrů, Hraběte Monte Christa a jiných dobrodružně historických románů, a A. D. mladší (1824—1895), autor románu Dáma s kaméliemi; *Kaiser Wilhelm* — císař Vilém (1859—1941); *Napoleon III.* (Louis, Ludvík Bonaparte, 1808—1873), dobrodružný franc. císař v l. 1852—1871;

157: *Agrippina* — manželka Germanikova, zemřela (r. 33 před n. l.) ve vyhnanství na ostrově Pandatarii dobrovolně hladem; *Aspasia* — A. z Milétu, hetéra, později manželka Periklova; podporovala snahy o povznesení Atén a v jejím domě se scházeli přední mužové (Sokrates, Anaxagoras, Feidias); *Buď bílá jako sníh...* — Hamlet III, 2; *Charlotte Corday* — Marie Anna Charlotte de C. d'Armont (1768 až 1793); zabila v lázni Jeana Paula Marata (1768—1793), krutě pronásledujícího šlechtu a její přívržence; *Putifarka* — podle biblického vyprávění (1. kniha Mojžíšova 39) žena náčelníka tělesné stráže Faraónovy, která chtěla svést Jakubova syna Josefa;

159: *Roszmäszler* — Emil Adolph R. (1806—1867), přírodopisec a lidový spisovatel;

162: *Schiller* — viz vysv. k str. 156;

163: *Upřímné slovo o chování mladých krůt* — patrně Z divadelních listů slečny Anežky Skočilovy..., NL 1876, Žerty, str. 135; *melisa* — meduňka (z čeledi pyskatých), užívaná hlavně pro pocení; *sartorie* — saturejka zahradní (z čeledi pyskatých); její nati se užívá jako kuchyňského koření; *nádchové koření* — proti nachlazení;

164: *Největší mravokárci čeští... horlili jsme proti posvícení...* — (zpracováno stejně jako fejeton na str. 112 podle Zíbrtových Staročeských výročních obyčejů...) Tomáš ze Štítného (asi 1333—1409) v Řečech nedělních a svátečních, Hus a Chelčický v Postile, Komenský v Labyrintu světa, kap. XXV a XXXII a Jan Augusta (1500 až 1572) ve Spisku o pokušeních; Zíbrt však cituje nález sněmu

jednoty bratrské z r. 1506, kde se vykládá, jak se chovat o posvícení; *Nanebevzetí Panenky Marie* — 15. srpna; *doktor Falb* — Rudolf F. (1838—1903), něm. astronom a přírodozpytec;

165: *v Praze u Bartoloměje* — v městském chudobinci u Sv. Bartoloměje ve Vyšehradské třídě 18 na Novém Městě;

166: *posvícení „mladé"* — neděle po pouti; *svatý Václav... šel k bratru... „na posvícení"* — vl. na posvěcení nového chrámu; *Poličanský* — Matěj P., mikulášenský starší, prostonárodní spisovatel, činný v l. 1600—1613; týká se jeho práce „Pokuty a trestání překupníkův božích přikázaní, v nichž se každému pobožnému křesťanu dává vejstraha a napomenutí z Písma svatého a z historií mnohých a rozličných, pro ozdobu v nich položené";

167: *Tučný čtvrtek* — poslední masopustní; *„boží milosti"* — druh smaženého pečiva; *„dušičky"...*, *„všechněch svatých kosti"* — pečivo v podobě housek a přeložených kostí; *zelník* — pečivo se zelím;

168: *pašíjový týden* — viz vysv. k str. 42; *Ústřední školská matice* — ÚMŠ, spolek pro ochranu a vydržování českých škol na územích s českými menšinami a německou správou; vznikla r. 1880 z podnětu Spolku učitelských jednot v Čechách s programem zakládat české menšinové školy a měla čelit soustavnému poněmčování českého obyvatelstva v pohraničí;

169: *Brandejs* — viz vysv. k str. 96; *Rückert* — viz vysv. k str. 29;

170: *roztok kreolinový* — starý dezinfekční prostředek; *provizor* — správce lékárny; *Brunsova bavlna* — sterilovaná, vysušená a odtučněná, nazvaná podle německého chirurga Paula von Bruns (1846 až 1916);

171: *V Košířích už nepřijímají* — košířský (malostranský) hřbitov (byli tu pochováni Nerudovi rodiče) na smíchovské Plzeňské třídě byl už tehdy zrušen; *Malvazinka* — obecní hřbitov na Smíchově; *na Vyšehradě... pohřební arkády* — srov. NL 9. listopadu 1884, Lit. III, str. 207—208 a „Návrh na dobrou uváženou", NL 13. listopadu 1878, Umění, str. 333—335; *„Žalov"* — obec u Roztok u Prahy, jejíž součástí byl Levý Hradec, staré sídlo a pohřebiště českých knížat; *nejdůrazněji... po smrti Jablonského* — v NL 8. března 1881, Lit. III, str. 138—141; *Petr Fischer* (1809—1892), majitel dřevařského závodu na Smíchově, přední národohospodářský pracovník, financoval mj. stavbu Slavína v l. 1889—1890; ve sboru městských granátníků, kde byl majorem, byl však neoblíben pro osobní nedůtklivost, šikanování a vyžadování absolutní vojenské poslušnosti; členové sboru dokonce později odmítli sloužit pod jeho velením a podali na něj stížnost magistrátu; říkalo se mu proto „velitel (generál) bez vojska"; *ležet v „glídu"* — v pozoru, v řadě (podle němč.); *habrkování* — snad krmení ovsem (Haber — něm. oves);

172: *La Rochefoucauld* — François de R. (1613—1680), vévoda, franc.

aristokratický spisovatel doby Ludvíka XIV., moralista; *V Římě stal se... i Caligulův kůň kdysi konzulem* — třetí císař římský Caligula (vl. Gaius Caesar, vl. 37—41), obávaný tyran, dožadoval pro sebe božské pocty; svého koně jmenoval kolegou a chtěl jej povýšit na konzula; *Virgiliův hrob u Neapole* — Publius Vergilius Maro (70—19 před n. l.) zemřel v Brundisiu; jeho hrob je u pahorku Posillipo blízko Neapole (srov. OC, str. 172); *Svatobor* — podpůrný spolek českých spisovatelů, založený z podnětu Palackého r. 1862; *šest dá vyšehradská kapitola* — centrum klerikálního konzervativismu; jejími kanovníky byli např. Mikuláš Karlach (1831—1911) a Nerudův odpůrce Václav Štulc (1814—1887);

174: *morfin, narcein* — alkaloidy opia; *Staročechům... slouží pověst o korunovaci* — o korunovaci císaře Františka Josefa I. na českého krále (srov. vysv. k str. 404) slíbené císařským reskriptem z 26. září 1870 pod podmínkou, že Češi obešlou říšskou radu, a znovu rozšiřované už v r. 1885; podporovala jejich ústupnickou politiku vůči rakouské vládě;

175: *bratránkovi svému* — Aloisu Tichému, synu sestry Nerudovy matky, řediteli panství ve Vlachově Březí u Prachatic; srov. Dop. I; *letošní červencové volby* — přinesly vítězství mladočechům;

176: *Theatermantel* — plášť do divadla; *tarlatán* — laciná průhledná látka;

178: *Už máme po svatováclavském posvícení* — zpracováno dle Zíbrta, srov. vysv. k str. 112; *u Sv. Bartoloměje* — viz vysv. k str. 165; *vodvárka s peckami* — ovocná omáčka;

179: *co tam nemohu chodit* — viz vysv. k str. 50;

180: *štýrský kazatel Rosegger* — viz vysv. k str. 41; *hauzírník* — podomní obchodník; *svatý Theodát* — Theodotus, mučedník z Ancyry (zemřel 304); *dr. Jan Ev. Bílý* (1819—1888), katolický spisovatel, historik a novinář, autor církevních dějepisných knih, zvláště životopisů svatých (Legenda čili čtení o různých svatých božích, 1863); *Brejška* — majitel pivnice a restaurace ve Spálené ulici;

181: *proslulá Tarpejská skála* — jižní část Kapitolu, nazvaná po dceři Spuria Tarpeje, velitele tvrze ve válce se Sabiny, která otevřela Sabinům bránu a za odměnu si vyžádala to, co měli na rukou, myslíc tím zlaté prsteny a náramky; Sabinové však si to vyložili jako štíty a zasypali ji jimi; ve starších dobách byli odtud svrháváni zločinci a vlastizrádci; *mater verborum* — slovník (doslova matka slov);

182: *Lumpácivagabundus* — toulání (podle oblíbené frašky vídeňského dramatika a komika Jana Nepomuka Nestroye, 1801—1862, Zlý duch Lumpaci vagabundus aneb Ludrácký trojlístek);

185: *Nána* — viz vysv. k str. 53; *Šiffner* — Eduard Schiffner, kožišník a kloboučník na Ferdinandově (Národní) třídě 28;

186: *světová výstava vídenská* — viz Studie II, Studie výstavní; *Lapsko* — Laponsko; *Řetězový most* — viz vysv. k str. 82;

189: *rumfordská polévka* — polévka pro chudinu (podle amer. přírodozpytce a filosofa Benjamina Rumforda (1753—1814); srov. např. DK IV, str. 134;
191: *turnýra* — honzík; *Jen zevšednět mi nedej, bože!* — Hálek, V přírodě, Řada první, č. 30; *fonograf... cestuje teď po Evropě* — viz vysv. k str. 100; v Praze byl vystaven v březnu 1890;
192: *přítel Lev* — Josef L. (1832—1898), barytonista Národního divadla; *Senekovo pravidlo* — Patet ianua, exi! Brána je otevřena, vyjdi!, kterým římský stoický filosof Anneus Lucius S. (4 před n. l.—65 n. l.) schvaloval sebevraždu jako východisko k přemožení osudu; *Newtonův princip* — Hypotheseis non fingo, domněnek nevymýšlím, a dále princip setrvačnosti, princip akce a reakce;
193: *Bismarck* — viz vysv. k str. 47; *barón Münchhausen* — Karl Hieronymus Friedrich von M. (1720—1797), pověstný vymýšlením neuvěřitelných historek; srov. DK III, str. 294; *my Čechové nemáme šlechty* — srov. vysv. k str. 52; *Edisonův fonograf* — viz vysv. k str. 100;
194: *sám jsem psal... pro Humory povídky* — povídka 1890, otištěná pod pseudonymem Ant. Barborka ve Vilímkových (viz vysv. k str. 259) Humoristických listech 1878, viz svazek Aforismy a dodatky; *Mierzwiński* — polský tenorista Wladyslaw M. (1850—1909), známý u nás z úspěšného vystupování na Národním divadle v r. 1886;
195: *most přes La Manche* — srov. vysv. k str. 155 (Madèle); *u Thermopyl byla jakási bitva* — r. 480 před n. l. mezi spartským králem Leonidem (488—480) a perskými vojsky, v níž Sparťané do jednoho padli; *bitva mezi Zábojem a Luděkem* — pěvcem Z. vedoucím lid do boje proti nepřátelskému vojevůdci L., popsaná v básni Záboj v Rukopise kralovédvorském; současně narážka na rukopisné boje vzplanuvší po kritice Masarykově a Gebauerově; srov. Lit. III, str. 232, DK V, str. 48, 176 a vysv.;
197: *Jindřich Mošna* (1837—1911), populární herec a komik Národního divadla;
199: *o Palečkovi* — o šaškovi Jiřího z Poděbrad; *deklamovánky Rubešovy* — ze stejnojmenné sbírky Františka Jaromíra Rubeše (1814—1853);
200: *hausse* — stoupání cen na burze; *centnýř* — staré označení pro sto liber (50 kg) ryb vylovených z rybníka; *draslavá pleť* — trudovitá, nečistá, hrubá; *do svaté Kateřiny* — srov. str. 205;
201: *komín u „Primasů“... „Štajgrů“... „Kornelů“* — z pivovaru na Václavském náměstí čp. 796, ve Vodičkově ulici č. 34 a v Jungmannově ul. 33; *Ferdinandova třída* — dnešní Národní;
202: *Neuilly* — N.-sur-Seine, město poblíž Paříže; *ve Spa* — viz str. 58 a vysv.;
204: *teď se dokutálel svět... k svatému Martinu* — svátek 11. listopadu; psáno podle Zíbrta (viz vysv. k str. 11 a 112) a Hanuše (viz vysv. k str. 149);

206: *vulgo* — čili, jinak; *šístky* — zatočený pramen vlasů na skráních; *botanik* — Herrmannovo humorné označení ševce a ševcovského učedníka; *Gänseblümchen* — doslova husí kvítek;
207: *chocholy na kloboucích* — součást stejnokroje pražské policie;
209: *výsledek loterie ve prospěch českého divadla v Brně* — zřízena v l. 1886 až 1889 na postavení důstojného českého divadla v Brně; z výtěžku 70 000 zl bylo 20 000 přiděleno na rekonstrukci divadla na Veveří (hrálo se tu v tzv. Marovském domě od r. 1884);
211: *oftalmogramatika* — oční mluvnice; *recte* — vlastně;
212: *fonograf* — viz vysv. k str. 100;
214: *všichni svatí člověka bijou...* — 13. prosince Lucie (viz vysv. k str. 13), 21. prosince Tomáš (apoštol); *šlitáž* — klouzačka;
215: *Rok ten jí ublížil...* — revolučně buržoazní hnutí svrhlo panství feudální šlechty a odstranilo některé feudální přežitky (např. robotu a poddanství); *roráty* — ranní mše v adventu (čtyři neděle před vánoci);
216: *Dom Pedro* — P. II. d'Alcántaro (1825—1891), brazilský císař, sesazený r. 1889; 7. prosince připlul i s rodinou do Lisabonu; v Brazílii pokračovaly stále boje mezi republikány a monarchisty, kteří se nechtěli smířit s porážkou;
217: *Jakpak je asi teď té „historické šlechtě"* — V r. 1861 se česká šlechta rozdělila na tzv. „historickou", konzervativní, která uznávala historické státní právo a požadovala proto větší autonomii pro české země a v opozici proti liberální německé vládě spolupracovala v některých otázkách s českou liberální buržoazií (Clam Martinic), a tzv. šlechtu ústavověrnou, podporující plně centralistickou politiku vlády německých liberálů v duchu únorové ústavy z r. 1861 (Adolf Auersperg); viz též vysv. k str. 52;
219: *Anakreón* — viz vysv. k str. 156; o Amorovi v Písních, č. 3, 7, 14, 30, 40, 46;
224: *princ Tulipánek* — hrdina stejnojmenného románu něm. spisovatele a dramatika Karla Immermanna (1796—1840); srov. i DK V, str. 74;
225: *alpy* — velehory;
228: *španělská tanečnice Pepita de Oliva* (nar. 1830), členka Královského divadla v Madridě, podnikala od r. 1856 úspěšná turné po Evropě; *Dumasova Dáma s kaméliemi* — viz vysv. k str. 156; *květinářská autorita* — František Thomayer (1856—1938), český architekt a zahradnický umělec, autor Českého ovoce a redaktor Časopisu českých zahradníků, v l. 1884—1894 pražský městský zahradník; srov. Pod. III, str. 349—350;
229: *starý Langer* — Jaroslav Josef L. (1806—1846), obrozenský básník; *u Dittricha, u Prellera* — viz vysv. k str. 126;
230: *grogrén* — těžká hedvábná tkanina s ripsovou vazbou; *oděly by se květem jak... svatý Onufrij* — egyptský poustevník Onufrius (zemřel asi r. 400); zobrazován nahý, s dlouhými vlasy a vousy, kolem

pasu má palmové ratolesti; *Bordighera* — hojně navštěvované zimní klimatické lázně v Horní Itálii na Ligurském moři; *gardénie* — nízký tropický keřík s tuhými listy a velkými bílými, silně aromatickými květy;

232: *svatá Afra* — bavorská svatá, upálená pro víru r. 304, pův. nevěstka; patronka kajících padlých dívek; *ženské, které denně zajdou si k Dittrichovi* — viz str. 229 a vysv. k str. 126;

233: *šibřinkový kostým* — na masopustní maškarní ples (obyč. sokolský);

234: *autorita... zde citovaná* — viz str. 228 a vysv.; *při rozdávání kořenáčů školním dítkám* — na konci května 1889 v Náprstkově muzeu, akce Spolku pro pěstování květin dětmi (školní děti dostaly po třech květináčích a měly se o ně starat podle návodu do letní výstavy);

237: *ty sám sebe vychováváš* — jedna z myšlenek Komenského Didaktiky;

238: *turnýra* — honzík; *švonapajový* — barchetový; *širtynkový* — z jemné bavlněné tkaniny s plátnovou vazbou;

239: *collier* — náhrdelník; *Rummel* — Václav R., pražský zlatník a klenotník (Jungmannova 42); *Schiffner* — viz vysv. k str. 185;

241: *Podnět dal... Andrew Carnegie* — amer. multimilionář skotského původu; na otázku, jak má se svým jměním naložit milionář, odpověděl, že je hanba zemřít jako boháč, slušný člověk že má zaživa užít svých peněz ve veřejný prospěch (na stavbu velkých vzdělávacích ústavů, laboratoří, knihoven, muzeí, nemocnic, veřejných sadů apod.);

242: *ambo* — kombinace dvou čísel; *promesa* — viz vysv. k str. 105; *jiní vyhazují celé národní jmění...* — v Německu stoupaly daně a ceny potravin, protože vláda žádala v rozpočtu nové stamiliónové položky na mimořádné výdaje pro vojenské účely (zvláštní chrámy pro vojsko, důstojnická kasárna atp.); *II, Par. 20, 20* — Druhá kniha paralipomenon;

243: *rytíř „z Orlice"* — Rudolf von O., známý berlínský podvodník, vydávající se za profesora matematiky a objevitele metody, jak uhodnout loterní čísla podle tabulek pravděpodobnosti; *Farkáš... úpí v temešvárském kriminále* — maďarský podvodník, který se obohatil machinacemi při loterních tazích; byl právě tehdy odsouzen na deset let do vězení;

244: *jeden kající hříšník je nebi milejší...* — Ev. sv. Lukáše 15, 7; *Jakub Rothschild* — viz vysv. k str. 67;

245: *Jules Verne* (1828—1905);

247: *Laetare* — viz vysv. k str. 41; *„...vydají počet v den soudný"* — Ev. sv. Matouše 12, 36; *ultimo* — poslední termín; *maxl* — Nerudova oblíbená karetní hra;

248: *Poslední Abencerag* — Chateaubriandův román Dobrodružství posledního A. (člena slavného granadského šlechtického rodu, žijícího v krutém nepřátelství s rodem Zengiris — obdoba Monteků a Kapuletů); *Poslední táborita* — historický román Karla Herloše (viz vysv. k str. 407); *Poslední orebita* — historická povídka z r. 1832

od Jana Erazima Vocela (1802—1871) z boje Uhrů proti Turkům v 15. stol.; *Poslední Mohykán* — román Jamesa Fenimora Coopera (1789—1851) z r. 1826; *Je poslední Čech dílem Tylovým... Riegrovým?* — Narážka na vídeňskou konferenci v lednu 1890, při níž mělo být dosaženo tzv. „smíření mezi Čechy a Němci" v Čechách, jíž se za českou stranu zúčastnili staročeští poslanci, určení rakouskou vládou, v čele s Františkem Ladislavem Riegrem (1818—1903); místo očekávaného vyrovnání však byly podepsány tzv. punktace o rozdělení Čech ve dva správní celky, německý (Deutsch-Böhmen) a česko-německý, které nadto byly formulovány tak, že připouštěly výklad ve prospěch Němců; na základě toho rak. ministr spravedlnosti hr. Schönborn nařídil počátkem února vypsání konkursů pro německé soudce do uzavřeného území, což jako další germanizace pohraničních oblastí narazilo na odpor celého národa a mělo pro staročechy za následek ztrátu důvěry a porážku v příštích volbách (*Poslední Čech* — Tylův román, kritizovaný Havlíčkem pro sentimentální tón);

249: *Anastasius Grün* (1806—1876), rak. lyrik, odpůrce absolutismu; *Wildenbruch* — Ernst von W. (1845—1909), něm. prozaik, lyrik a dramatik s historickými a vlasteneckými náměty; *piklhaubna* — přilba s hrotem; *Haffner* — vídeňský spisovatel frašek Filip H. (1731—1764); *Wolfgang Kirchbach* (1857—1906), něm. spisovatel a fejetonista drážďanských novin; v r. 1890 vyšla v Drážďanech jeho kniha Die letzten Menschen (Poslední lidé);

251: *údolí Josafat* — údolí pod horou Olivetskou u Jeruzaléma, kde se měl podle bible (Proroctví Joele proroka 3) konat soud nad všemi národy za to, jak zacházeli se Židy; *dr. Rieger... slíbil, že nás „povede ještě dál"* — týká se Riegrovy odpovědi na list předsedy klubu poslanců strany svobodomyslné (mladočeské), odmítající vídeňské punktace (viz vysv. k str. 248) jakožto ponížení a ohrožení českého národa a vyzývající staročeské poslance, kteří je podepsali, aby složili mandát; Rieger manifest zlehčil a odsoudil (srov. NL 28. ledna 1890 a veřejný list Riegrův z 3. března 1890);

253: *Lenoš a řvi...* — Epigramy; *ty nynější „stávky"* — stávky mlynářských a pekařských pomocníků, strojnických dělníků v Praze, v uhelných dolech na Ostravsku, v hořických přádelnách a jinde, především za snížení pracovní doby; rozšířily se tou měrou, že jim byla v novinách věnována zvláštní rubrika Stávky a dělnické hnutí; *Myslbek* — Josef Václav M. (1848—1922); *socha „opilého satyra" v mnichovské Glyptotéce* — „Odpočívající satyr" od řeckého sochaře Praxitela (4. stol. před n. l.); srov. i DK II, str. 177;

254: *„čestné" slovo...* — narážka na staročeského poslance dr. Karla Mattuše (1836—1919), který přiznal, že staročeši jsou si vědomi toho, že byli punktacemi podvedeni, ale přesto porušení úmluvy ze strany české považoval za nečestné jednání;

255: *našemu městskému zahradníkovi* — viz vysv. k str. 228; *městský park* — viz vysv. k str. 121;

257: *předevčírem zde, „pod čarou"* — 5. června 1890, podepsáno - a (Vilém Ryba), „Když nejvyšší maršálek pronesl předevčírem...", týkající se zasedání sněmu 3. června (srov. vysv. k str. 121), na jehož programu byly punktace (viz vysv. k str. 248); z mladočeských poslanců na sněmu mj. vystoupili Julius a Eduard Grégr, Karel Tůma, Kvíčala, Kučera, Kaftan, Herold, Trojan; *dělá netto po 8 hodinách denně* — srov. vysv. k str. 253 (stávky);

258: *ukázku ze Zacherova článku „o cizomluvách"* — ve fejetonu 1. června 1890, Spol. V, str. 428—432 (*Zacher* — snad něm. filolog Julius Z., 1816—1887); *Eine ernst-lustige Fremdwörtergeschichte* — Vážně-veselé dějiny cizích slov; *ze článku Schránkova* — od dr. Eduarda Maria Schranky (1850—1916), autora popularizujících pojednání (srov. DK V, str. 372); *Der neue Demokrit* — Nový D. (podle řeckého filosofa D. z Abdéry z 5. stol. před n. l.); *s červeně vázanou knihou* — s turistickým průvodcem firmy Baedeker v červené plátěné vazbě; *Až bude tedy výstava* — zemská jubilejní výstava na paměť stého výročí první výstavy od 15. května do října 1891; srov. Spol. V, str. 521—525 a zde str. 288 a n.;

259: *Vilímkova Praha* — ilustrovaný časopis vydávaný Josefem Richardem Vilímkem (1835—1911); *Za 60 dnů dostaneme se už kolem celého světa* — Američan George Francis Train absolvoval na jaře t. r. cestu kolem světa za 59 dní (NL 18. května 1890);

260: *kasa* — zásobník s literami;

262: *Béranger* — Pierre Jean B. (1780—1857), franc. oblíbený revoluční básník;

263: *Runeberg* — Johan Ludwig R. (1804—1877), finský básník píšící švédsky, průkopník „básnického realismu";

264: *Jindřich Heine* — viz vysv. k str. 151; *Alfred Meißner* (1822—1885), něm. liberální spisovatel, pocházející z Čech;

265: *Fr. Vostřebal* — spr. Jan Bernard V. (1837—1860), básník školy Nerudovy; Neruda tiskl jeho verše v Obrazech života a pořádal jeho literární pozůstalost; srov. Lit. III, str. 195 a vysv.; *Lenau* — Nicolaus L. (vl. jm. Franz Nienbach von Strahlenau, 1802—1850), nejvýznamnější rak. revoluční básník doby předbřeznové; *Alfred Waldau* (vl. jm. Josef Jarosch, 1837—1882), něm. básník a a překladatel české poezie do němčiny; *Ferdinand Raimund* (vl. jm. Raiman, 1790—1836), rak. herec a dramatik; působil na české obrozenecké drama, zvl. na Tyla; *Strampfer* — Friedrich S. (1823—1890); založil ve Vídni komickou operu, jako divadelní podnikatel řídil divadlo pod Tuchlauben, Ringtheater, nakonec Karlstheater; viz Dop. II, č. 67, 505; *s milým mně přítelem* — s básníkem a novinářem Vratislavem Kazimírem Šemberou (1844—1891), který žil ve Vídni;

266: *Václav Šolc, básník „Českých chaloupek“* — báseň Chaloupky naše z jediné sbírky V. Š. (1838—1871) Prvosenky;
267: *v Brejškově restauraci* — viz vysv. k str. 180; *kverulovaný* — žalovaný;
268: *po loňské výstavě pařížské* — viz vysv. k str. 144; *„cizinecký“ spolek* — Spolek ku povznešení náštěvy cizinců v Praze a okolí (Ferdinandova 26), založený r. 1886 z podnětu obchodníka Eduarda Hrubého (srov. DK V, str. 256); *„cizinecký“ časopis* — viz vysv. k str. 259; *lanové dráhy* — viz vysv. k str. 127 a 292; *vyhlídkové věže* — 23. června 1890 byly schváleny stanovy Družstva rozhledny na Petříně a v nejbližší době měla Živnostenská banka zahájit subskripce na podíly; současně se pracovalo na projektu lanové dráhy na Nebozízek;
269: *Pokorného Potulky po Slovensku* — Z potulek po Slovensku (z roku 1883—1885) od spisovatele, překladatele a propagátora česko-slovenské vzájemnosti Rudolfa P. (1853—1887); *Stanleyovo V nejtemnější Africe* — cestopis anglo-amerického novináře, cestovatele po Africe a znalce Afriky Henry Mortona St. (vl. jm. Johna Rowlanda, 1841—1904); *Fenimor Cooper* — viz vysv. k str. 248; *J. G. Schneider* — Johann Gottlob Sch. (1750—1822), klasický filolog, přírodopisec;
270: *Max Nordau* (vl. Südfeld, 1849—1923), maď. židovský spisovatel, kulturní a časový kritik, povoláním lékař; hodně cestoval a nakonec se usídlil v Paříži (Pariser Bilden und Studien, P. obrazy a studie, 1878); *Dahomej* — černošské království v Guineji;
272: *fadesa* — nuda; *Parthenón, Erechtheum, Propyleje* — Athénin chrám, starověký chrám na Akropoli a slavnostní vstupní brána, postavené v letech 447—437; *Měšťanská beseda* — osvětový spolek, založený r. 1846, kulturní středisko pražského českého měšťanstva, sídlil nejprve ve Voršilské ul., pak na Příkopech v domě U černé růže, od r. 1870 ve vlastním domě ve Vladislavově ul. č. 20;
273: *v Sabinských horách* — v it. pohoří Monti Sabini na severovýchod od Říma; *Miseny* — staré pojmenování mysu Punta di Miseno na západním pobřeží Itálie a bývalé město; *Lukrinské jezero* — blízko zálivu Neapolského; *Strabo* — řecký myslitel, dějepisec a zeměpisec Strabón (63 před n. l.—19. n. l.); *Seneka* — viz vysv. k str. 192; *chambre garnie* — zařízený pokoj; *Bajae* — záliv u Neapole opěvovaný Horácem; *Theokrit* — Theokritos ze Syrakus (poč. 3. stol. před n. l.), řecký básník, tvůrce bukolské (pastýřské) poezie; *Ovidius* — Publius O. Naso (43 před n. l.—18 n. l.); *Chaldejci* — semitský kmen v jižní Mezopotámii, který v 7. stol. před n. l. ovládl Babylónii; pak kněží, vykladači, astrologové;
274: *Helgoland... teď postoupen Němcům* — Anglií jako náhrada za Zanzibar (srov. vysv. k str. 155); *Frísové* — dávní obyvatelé území při Severním moři mezi ústím Rýnu a Vesery; *Tacitus* — Publius Cornelius T. (asi 55—120), římský politik a historik, odpůrce císařského abso-

lutismu; *Plinius* — P. Starší, Gaius P. Secundus (23—79), římský polyhistor, autor encyklopedie přírodních věd Naturalis historia, a P. Mladší, Gaius P. Caecilius Secundus (asi 61—113), římský spisovatel; *Pomponius Mela* — římský dějepisec z doby císaře Klaudia, první v Římě se zabýval zeměpisem (De situ orbi); *Dio Cassius* — D. C. Cocceianus (asi 155—po r. 229), římský politik a historik; *Ptolemaeus* — Ptolemaios Klaudios (kolem 90—160), řecký vědec, astronom, matematik a zeměpisec; *Vellejus* — Velleius Paterculus Gaius (2. pol. 1. stol. před n. l.—30 n. l.), římský historik, senátor a prétor, vojevůdce; *že se... při úpravě správních okresů v Čechách nedbá... národnostních hranic* — podle NL z 1. července 1890 byla obec Řež přidělena do německého okresu jesenického, ačkoli měla být připojena k českému okresu rakovnickému; *Antonius* — A. Marcus (82—30 před n. l.), římský státník, triumvir, v bojích o moc poražen Oktaviánem r. 31; *Si vales...* — ...ego valeo, Jsi-li zdráv, je dobře, já jsem zdráv; úvodní formule dopisní; *co Penelopa... co Helena* — jako věrná manželka (podle manželky Odyssea v Homérově Odyssei), jako nevěrnice (podle manželky spartského krále Menelaa, unesené trójským princem Paridem, pro niž vzplanula trójská válka); *Marciál* — viz vysv. k str. 39; *Propertius* — Sextus P. (asi 50—15 před n. l.), římský elegik;

275: *Theophrastus* — Theofrastos (372—287), řecký filosof, lékař a přírodovědec, žák Aristotelův, psycholog a historik; *Virgil* — viz vysv. k str. 172; *Columella* — Lucius Iunius Moderatus C. (1. stol.), římský spisovatel, autor encyklopedie o zemědělství; *Dioskorides* — jméno několika starověkých lékařů (nejznámější D. Pedanius, řecký lékař v 1. stol., jehož spis o léčivých látkách De materia medica měl vliv až do 16. stol. na veškerou botaniku (herbáře atd.); *Lumír* — beletristický časopis vycházející od r. 1873 nejprve za redakce Hálka a Nerudy (do č. 27), později J. V. Sládka a S. B. Hellera; *sortium consuetudo simplex* — obvyklý způsob losování; *Juvenál* — Iuvenalis Decimus Iunius (asi 60—140), římský satirik a kritik římské společnosti v císařské době;

276: *Th. Birtsovo... Antické knihy* — Das antike Buchwesen něm. klasického filologa a spisovatele Theodora Birta (1852—1933);

277: *Rabelaisův tento* — franc. spisovatele François Rabelaise (1495 až 1553), autora humoristického románu Gargantua a Pantagruel; *Heine* — viz vysv. k str. 151;

278: *E. Valečka* — viz vysv. k str. 20; *V. Vlček* — Václav V. (1839 až 1908), literární historik;

279: *Konkordance* — biblický odkazový slovník; *viz různé „Demokrity“* — viz vysv. k str. 258; *Victor Hugo* (1802—1885); *Corneille* — Pierre C. (1606—1684), tvůrce franc. klasické tragédie;

280: *Vrťátko* — Antonín Jaroslav V. (1815—1892), literární historik a správce knihovny Českého národního muzea; *Turgeněv* — Ivan

Sergejevič T. (1818—1883); *Veselý-Benešovský* — Jan Benešovský-Veselý (1854—1905), redaktor NL; *P. Votka* — Jan Křtitel V. (Vodka, 1825—1899), pražský jezuitský kazatel;

281: *Bourget ani nikdy nežil* — r. 1890 vyšel český překlad románu Žák od franc. spisovatele Paula Bourgeta (1852—1935); *Marné volání!* — citát z mota k Máchovu Máji a Cikánům;

283: *s prostotou nazarénskou* — prvních křesťanů (podle Kristova rodiště Nazaretu);

284: *oubytě* — obvykle staré pojmenování tuberkulózy; *nádcha* — opar, puchýř; *že jsem co muž stál na břehu Červeného moře* — tj. Rudého; r. 1870 podnikl Neruda se svým přítelem a mecenášem Emanuelem Kittlem (1844—1911), pražským sládkem, cestu do Turecka, Egypta a Itálie; srov. OC, Průplav Suezský IV, str. 138—140;

285: „*transfert*" — přenos;

286: *Gounod... nabyl... zdraví* — Charles François G. (1818—1893); *Časopis českého studentstva* — vycházel v l. 1889—92; *Probatum erit* — budiž vyzkoušeno; *střída* — dráha;

288: *jubilejní výstava* — viz vysv. k str. 258; *Slamník* — viz vysv. k str. 43;

289: *Ochsenpredigt* — srov. i Spol II, str. 244; *Krolmus* — Václav K. (1787—1861), buditel, diletantský národopisec a archeolog; *purkrabí hrabě Chotek* — Jan Rudolf Ch. (1748—1824); *1848... „smíření" mezi Čechy a Němci* — 5. května 1848 (srov. Lit. III, str. 257); *Bubenečská brána* — (zv. též Písecká) její zbytky stojí pod Bruskou u Chotkových sadů; *Císařský mlýn* — stará usedlost (bývalý mlýn) se zahradní restaurací v dnešní Mlýnské ul. čp. 3 v Bubenči;

290: *fonograf* — viz vysv. k str. 100;

291: *pravěcí duchové od Levého Hradce* — viz vysv. k str. 171 (Žalov); *samé Kainy a Ahasvery...* — narážka na básně Jaroslava Vrchlického;

292: *Pyrrhos* (318—272), epirský král, zvítězivší jako spojenec jihoitalských Řeků dvakrát nad Římany za cenu velkých ztrát; *lůžko pro vléčnou dráhu* — ve schůzi městské rady 19. srpna 1890 oznámen počátek přípravných prací na lanovce na Letnou a termín dokončení stavby 15. březen 1891; *jestli mně přijdou... s... dráhou nahoru na Petřín* — srov. vysv. k str. 127 a 268; provoz na ní zahájen 25. července 1891;

293: *příští jubilejní výstava* — viz vysv. k str. 258; NL z 29. srpna 1890 přinesly zprávu o Křižíkově modelu vodotrysku Fontaine lumineuse, která měla být zřízena před výstavním palácem, psaly o propagaci výstavy v zahraničí mezi českými krajany a o dopravních problémech souvisejících s výstavou; „*Český samolet*" — narážka na létací stroj, který se pokoušel sestavit nešťastný vynálezce Kadeřávek (srov. NL 6. února 1881);

294: *Eiffelova věž* — viz vysv. k str. 144; *v semitickém slohu* — v pseudogotickém; „*uzavřené území*" — Němci tak nazývali kraje s německou samosprávou, kde Češi byli údajně v menšině (srov. vysv. k str. 8, 153 a 248);

295: *gaudium* — povyražení; *Saul porazil tisíc...* — ...ale David deset tisíc (Filištínských); zpívaly tak izraelské ženy, oslavujíce vítězství Davida nad obrem Goliášem (1. kniha Davidova 18, 7);
297: *Donizettiho motiv z Lukrecie* — z opery Lucrezia Borgia od Gaetana D. (1797—1848);
298: *o tom záchvěvu děsném* — Následkem prudkých lijáků začala v Praze stoupat voda; 3. září večer dunění děl oznámilo další příval vody; bylo zaplaveno nábřeží na Františku, Žofín, Střelecký i Židovský ostrov a 5. září se zřítil Karlův most mezi šestým a sedmým pilířem, před nimiž se nahromadily spousty klád a dříví;
299: *svatováclavský dar pro Ústřední matici* — jubilejní dar svatováclavský k desátému výročí ÚMŠ (viz vysv. k str. 168), k němuž vyzvaly NL své čtenáře 26. srpna; *kobzar* — hráč na kobzu, jihoruský strunný nástroj podobný lyře a loutně;
300: *dějepisec Prahy* — V. V. Tomek, viz vysv. k str. 115; *nynější Malé náměstí* — na Starém Městě, zvané do 17. stol. Ovocný trh; *branou Poříčskou* — stála v místech dnešní křižovatky na Poříčí;
301: *pole Špitálské* — nynější Karlín (podle špitálu křižovníků za branou Poříčskou);
302: *zřícení Kamenného* — viz str. 298 a vysv.; *oktáv* — osmidenní slavení; *zřícení železné výstavy* — střední části železné konstrukce výstavního paláce, když po dlouhotrvajících lijácích povolilo dřevěné lešení;
303: *dragantový* — z jedlé klovatiny; *Aj Vletavo...* — Rukopis zelenohorský, Libušin soud; *Hájek* — Václav H. z Libočan (zemřel 1553), katolický kněz a kronikář, autor Kroniky české z r. 1541, historicky nespolehlivé, avšak velmi populární; *pět miliónů jsme se vypůjčili* — na zvelebení Prahy a zlepšení jejích zdravotních poměrů; zemský sněm schválil půjčku již v r. 1871, ale byla tehdy císařem zamítnuta; *silnice pod Letnou* — od Klárova k býv. mostu Františka Josefa (v místech dnešního Švermova); měla spojovat Malou Stranu s Holešovicemi; *Maurelius... pravý mostní svatý* — první biskup ve Ferraře a mučedník ze 7. stol., patron proti nedostatku vody;
305: *Ignác z Loyoly* — viz vysv. k str. 92;
306: *o příští jubilejní výstavě* — viz vysv. k str. 258; *astrální* — hvězdný; *nad Pernambukem... svedenou první „vzduchovou bitvu“* — týká se velkých povolebních výtržností v Pernambuku, státu ve východní Brazílii, po vítězství vlády a porážce nové katolické strany, při nichž bylo zabito přes dvacet lidí a mnoho zraněno; *několik voskových plástí* — srov. vysv. k str. 100 (fonograf); *„Již jsem dost pracoval“* — církevní píseň o Kristově utrpení;
307: *Stanley* — viz vysv. k str. 269; *Ondříček* — František O. (1857 až 1922), houslový virtuos a pedagog; byl právě na úspěšném turné po Evropě; *Rosinčina kavatina* — árie Rosiny z Lazebníka sevillského;

Patti — Adelina P. (1843—1919), italská koloraturní zpěvačka; *Ferdinandova třída* — viz vysv. k str. 201;

308: *V prvním svém článku „o výstavě"* — viz str. 290;

309: *Narcis* — v řecké mytologii ješitný krásný mladík pohrdající láskou a zamilovaný do vlastního obrazu ve vodě, za trest bohy změněný v květinu;

311: *jazyka... nám vnuceného „druhého", „státního"* — srov. vysv. k str. 8; *„černá polívka"* — polévka z krve, posilující pokrm; *Sybarité* — obyvatelé kdysi slavné a bohaté osady Sybarie (okolo 720 před n. l.) v Lukanii u zálivu Tarentského, pověstní zálibou v přepychu a labužnictví; *Lukul* — Lucullus Lucius Licinius (asi 109 až 57), římský státník a vojevůdce, známý nákladnými hostinami; *plenus venter...* — ...non studet libenter, s plným žaludkem (břichem) se nerado studuje;

312: *„pěkná hodinka"* — posvícenské dozvuky; *neapolská „cocagna"* — lidová slavnost o čtyřech posledních nedělích masopustu, kdy se lidu rozdávalo víno, ovoce a olej na kluzkém lešení potřeném mýdlem a tukem;

313: *merenda* — svačina; srov. Nerudovu hru Merenda nestřídmých ve svazku Hry; *Renaud de Beaune* (1527—1606), franc. prelát, velký mecenáš Francie, důležitý politicko-společenský činitel; citováno, dle Antonia Antha (viz vysv. k str. 35); *je jim heslem „Řím"* — v sedmdesátých letech náboženský fanatismus některých kněží vedl tak daleko, že kázali na venkově proti Národnímu divadlu jako „ústavu nemravnosti" a o škodlivosti Matice lidu (srov. Spol. III, str. 24); *Byronové... nemohli vidět ženskou jíst* — podle Antha *(Byron* — George Gordon B., 1788—1824);

314: *sice se přijde na Taaffa* — viz vysv. k str. 120; *nemají se provozovat „entreakty"* — srov. přílohu NL 21. září 1890, rubrika Hudba, „Orkestr a entreakty", podepsáno -ter *(entreakt* — hudební vložka /zpěv, balet, pantomima/, vyplňující přestávky mezi jednotlivými jednáními*)*;

315: *celá naše posavadní česká politika* — srov. vysv. k str. 8 a 248;

316: *Časopis výstavní* — s podtitulem Zprávy spolku architektů a inženýrů v Království českém, vydávaný Spolkem architektů a inženýrů jako čtrnáctideník od 1. srpna 1890 do konce r. 1891 za redakce Jana Kouly a Alberta Velfíka;

317: *volapük* — umělá řeč vynalezená r. 1879 švýcarským farářem J. M. Schleyerem; *lingvo esperando* — esperanto, umělý jazyk nazvaný podle pseudonymu svého tvůrce varšavského lékaře L. Zannenhofa Esperanto (mající naději), vytvořený r. 1887 se slovními základy z jazyků románských a germánských, řečtiny a latiny; srov. Spol. V, str. 518; *lingvo internacia* — mezinárodní jazyk; *tlupa amerických Indiánů* — skupina cestující po Evropě a předvádějící život Indiánů, vedená siouxským pohlavárem Rocky Bearem;

318: *„výstavní velký sbor hudební“* — osmdesátičlenný (nevojenský) orchestr, který měl hrát jen vážnou, symfonickou hudbu pod vedením Karla Bendla;

319: *plán vystavět... nějaké české divadlo* — družstvo Národního divadla oznámilo v březnu 1890 výstavnímu výboru, že má v úmyslu zřídit na výstavišti arénu s restauračními místnostmi, kde by se mohly provozovat hudební produkce; z finančních důvodů pak od tohoto záměru ustoupilo; arénu na výstavišti realizoval divadelní ředitel Pištěk; *ballon captif* — upoutaný balón; *Schrammeln* — šraml, smyčcový kvartet s průvodem tahací harmoniky, oblíbený zvlášť u Vídeňáků; *Wurstelprater* — vídeňský zábavní park; *Eolova harfa* — strunný nástroj podobný loutně, rozechvívaný větrem;

320: *pro krajany „druhé národnosti“* — srov. vysv. k str. 153 a 248; *Rieger, Mattuš a Zeithammer... podepisují „smíření“* — viz vysv. k str. 248 a 254 (Antonín Otakar Zeithammer, 1832—1919, přední staročeský politik); *Oujezdská brána* — stála pod Petřínem, v místech, kde končí Hladová zeď a dnešní Vítězná ul.; *k „Egenberkům“* — v blízkosti Kinské zahrady a kasáren Julia Fučíka (dnešní ul. V lesíčku) byla u domu knížat z Eggenbergu velká zahrada, kde se konávaly poutě; *starý Veselý* — viz str. 374; *s „Jenovéfou“* — srov. vysv. k str. 92 a DK I, str. 297—298 a III, str. 28;

322: *není ... rozmaru v české mysli* — srov. vysv. k str. 8 a 248; *z Rabelaisova Gargantuy* — z úvodu k prvnímu dílu (viz vysv. k str. 277);

324: *Sára Bernhardtova* — viz vysv. k str. 66; *Fédora? nebo Theodora?* — postava z dramatu Victoriena Sardoua (1831—1908) Théodora; *bude... hrát Kleopatru* — v Shakespearově hře Antonius a Kleopatra;

325: *„české sušenky“* — viz vysv. k str. 17; *Der Handschuh* — Rukavička; *J. A. Kment* — patrně pseudonym E. Schranky (viz vysv. k str. 258 a dále str. 363); *Brückenkunde* — Pojednání o mostech;

327: *Anna* — viz vysv. k str. 53; *německý Götz* — G. von Berlichingen, ústřední postava stejnojmenného dramatu Goethova z r. 1773, odbojník proti církevní a světské šlechtě; *Konrád* — postava z Raupachovy činohry Mlynář a jeho dítě;

329: *starý ovčák Vavák* — František Jan V. (1741—1816), rolník a rychtář v Milčicích u Poděbrad, lidový písmák, sběratel a básník, autor Pamětí; *slíbené dílo „o české chalupě“* — Zíbrtova (viz vysv. k str. 112) „Česká chalupa“ jako ukázka lidového umění byla pak přitažlivým exponátem jubilejní výstavy;

330: *v Thomayerově Českém ovoci* — viz vysv. k str. 228;

332: *Vischer* — Friedrich V. (1807—1887), něm. estetik, hegelovec; *cherchez la femme* — hledejme ženu;

333: *„Pestré cesty...“* — „...po Čechách prací Matěje Broučka a společníků“, povídky Svatopluka Čecha z r. 1891;

334: *pan Selig* — viz vysv. k str. 68; *Medik dr. Koch objevil zase bacila* — Robert Koch (1843—1910), něm. lékař, r. 1882 objevil a vypěstoval

bacil tuberkulózy, na cestách po Africe objevil původce cholery; NL 26. listopadu 1890 přinesly zprávu, že se jeho lék proti tuberkulóze zkoumá v předních vídeňských laboratořích; *Bileamův osel* — oslice varující lidským hlasem mezopotámského proroka Bileama, který měl na rozkaz moabského krále zaklít Židy přibližívší se na své cestě z Egypta do země zaslíbené k moabskému území; *Evropin býk*, *Ledina labuť* — viz vysv. k str. 103; *Vismavitrova kráva* — Vismavitra, indická legendární postava; *Alexandrův Bukefal* — Bucefal, oblíbený kůň Alexandra Velikého (který jej sám zkrotil a tím naplnil proroctví, že krotitel Bucefala bude nástupcem Filipovým); provázel jej všude až do Indie, kde sešel stářím; na místě, kde byl pochován, dal A. vystavět město Bucefale;

335: *šamrle* — nízká stolička;

337: *jdou kanonýři ...k maltezákům na Malé Straně* — do kostela Barbory (viz vysv. k str. 13) na Maltézském náměstí;

339: *„tanec je modlitba nohou“* — narážka na biblické vyprávění o Davidovi, který po vítězství děkoval bohu tancem; *Měšťanská beseda* — viz vysv. k str. 272; *osmnáctiletá neteř moje* — Hilda nebo Gabriela Tichá, dcera Aloise Tichého (viz vysv. k str. 175); *aliance* — druh kadrily (čtverylky);

340: *Český šermířský klub* — Klub šermířský v Praze 1, Poštovská ul. (předseda Fr. Thun); *Vilímkova Praha* — viz vysv. k str. 259;

341: *když jsem v Bulaku u Káhiry procházel se staroegyptským muzeem* — viz vysv. k str. 284 a OC, Masr el Kahira, str. 142—163; *herma* — sloup s hlavou nebo poprsím význačné osoby; *saurius* — prase;

342: *svatý Antonín*, *„praotec všech poustevníků“* (251—356); rozdal svůj majetek a žil asketicky většinu života na poušti; *svatý Monon* — poustevník a mučedník ze 7. stol.; *dr. J. E. Bílý* — viz vysv. k str. 180; *C. Bloemaertova skulptura* — holandského mědirytce Cornelia B. (1603—1684); *Humor in Preußens Geschichte* — Humor v dějinách Pruska; *Pepuš* — Johann Christoph Pepusch (1667—1752); *„dizionario“ florentinské Accademia della Crusca* — slovník italské akademie věd ve Florencii, založené v 1. pol. 16. stol. a zreorganizované Napoleonem I. podle pařížské Academie française;

343: *Bedřich Veliký* (1712—1786); *Byl jsem ...v srbském Bělehradě* — srov. OC, Bělehrad, str. 305—309; *Ida von Düringsfeld* (1815—1876), něm. spisovatelka a překladatelka do češtiny; se svým mužem Otto von Reinsbergem vydávala národopisné práce (Sociální postavení prasat v Kalábrii v Etnografických kuriozitách, srov. DK IV, str. 10—11);

344: *infans lacteus* — kojenec; *Benátská biblí* — rukopisná bible z r. 1506; *Georg Christoph Lichtenberg* (1742—1799), něm. fyzik a osvícenský spisovatel, autor satir a aforismů; *Vermischte Schriften* — Různé spisy;

345: *Antonius Anthus* — srov. vysv. k str. 35; *Galenus* — Galenos z Pergamu (129—199), proslulý osobní lékař římských císařů, autor

četných spisů o medicíně; *Boleslav Jablonský* (1813—1881), psal lyriku sentimentální, vlasteneckou a didaktickou; *Nožička z Krče* — řezník pověstný tím, že se sepral v Krči s Němci;

347: *„arch sčítací"... při konskripci* — na 31. prosince 1890 stanovila rak. vláda sčítání obyvatelstva;

348: *Němci vynalezli... gilotinu* — zavedena ve Francii podle návrhu franc. lékaře Ign. Guillotina za vlády direktoria (viz vysv. k str. 40); byli jí popravováni odpůrci revoluce; *kolega „-a"* — Vilém Ryba (1849—1907), redaktor NL, ve fejetonu „Žijeme v době tak nepoetické..." z 18. prosince 1890; *spis Reinsberga - Düringsfelda* — viz vysv. k str. 343; *Mannhardt* — Johann Wilhelm Emanuel M. (1831 až 1880), Zíbrtem (viz vysv. k str. 112) často citovaný autor národopisných prací, zvl. díla Baumkultus der Germanen und ihre Nachbarstämme z r. 1875 (Kult stromu Germánů a jejich sousedních kmenů); *Strackerjan* — Ludwig S., něm. národopisný spisovatel minulého století;

349: *je Komenský „pedagog německý"* — srov. DK III, str. 174; *princ Waleský* — viz vysv. k str. 67;

351: *Nádavky vyšly... pro Štědrý večer z módy* — mlynáři a pražští obchodníci s moukou se usnesli zrušit novoroční dary pekařům a místo toho jim věnovat peněžitou částku ke společenským účelům;

352: *oktáv* — viz vysv. k str. 302;

353: *lancouch* — klacek;

354: *k proslulému starořeckému skupení* — k mramorovému skupení, provedenému společně řeckými umělci Agesandrem, Polydorem a Athenodorem ze školy rhodoské, hlavní ozdobě Vatikánu, nalezené r. 1506 u Říma, představující smrtelný zápas trojského kněze Laokoona a jeho dvou synů s dvěma hady, seslanými na L. bohy za trest, že varoval Trójany před dřevěným koněm; *Mám přítele...* — srov. vysv. k str. 406;

355: *Juliina kojná* — chůva ze Shakespearova Romea a Julie (II, 2);

356: *Zelinka* — Karel Z. (1835—1865), lokálkář a zpravodaj NL, Nerudův spolupracovník a přítel; *„do Moskvy"*, *hospůdky naší* — U města Moskvy na rohu Provaznické ul. a Můstku; *Paümann* — Anton P. (zemřel 1870), pražský policejní ředitel pověstný nenávistí vůči Čechům;

357: *Leibniz* — Gottfried Wilhelm L. (1646—1716), něm. polyhistor, matematik, jeden ze zakladatelů filosofie něm. osvícenství 17.—18. století;

358: *na jubilejní výstavě* — viz vysv. k str. 258;

359: *Vloni byla potopa* — viz str. 298 a vysv.; *po potopě... se... pije* — narážka na biblické vyprávění (1. kniha Mojžíšova 9, 21) líčící, jak se Noe při práci na vinici opil; *u přítele doktora P., horlivého sběratele* — snad u JUDr. Jana Podlipného, viz vysv. k str. 26; *Bonus vinum est* — Dobrý víno je;

360: *„pobít deset tisíc" Filištínů* — viz vysv. k str. 295; *pomoci z neskonalé bryndy* — viz vysv. k str. 248; *konskripční archy* — viz vysv. k str. 347;

361: *Rosa Thea* — čajová růže; *tamburovaný* — zdobený vyšíváním; *k Březnovskému* — k rukavičkáři Václavu B. v Liliové ul. 6 na Novém Městě; *do Besedy* — na ples Národní beseda (viz vysv. k str. 21); *„un homme élégant"* — elegantní člověk; *un homme et le gant* — člověk a rukavička; *z Vilímkových Humorů* — viz vysv. k str. 194;

362: *petent* — prosebník, žadatel; *„Kéž bych co rukavička..."* — Romeova slova z druhého jednání (2. výstup);

363: *dr. Schránka* — viz vysv. k str. 258; *„ve své kráse věčně stejný"* — obměna vstupních veršů Hálkova Alfréda;

364: *Cyrus* — Kýros (zemřel 529), zakladatel staroperské říše;

365: *„Když jsme se vraceli z Frankrajchu"...* — Nerudův otec Antonín N. (1784—1856) sloužil šestadvacet let u 1. pluku polního dělostřelectva hraběte Künigla; *pefel* — rozkaz (podle němč.); *Josefplac* — náměstí Svatojosefské, viz vysv. k str. 85; *písně „helské"* — srov. Erben, Prostonárodní české písně a říkadla, oddíl Písně a říkadla výroční; *rodina Chlumeckých* — František Václav Ch., cukrář a pernikář na Královské třídě 129;

366: *bývalého papežského území* — 29. března 1861 byl Řím prohlášen hlavním městem Itálie a papežský stát, do té doby samostatná država římskokatolická, ztratil většinu dosavadní rozlohy; v září 1870 byl pak přivtělen k Itálii; *pars infidelium* — část nevěřících, věrolomných;

368: *generál vévoda Marlborough* — John Churchill M. (1650—1722), angl. vojevůdce a politik z války o dědictví španělské; *Alba* — A. Fernando Alvarez de Toledo (1507—1582), krutý špan. vojevůdce a státník, vyslaný jako místodržící do Nizozemí v l. 1567—73 k potlačení buržoazní revoluce; *Domine reverendissime...* — Nejvznešenější pane, dej mi milodar; *Gott verdamm mich* — Bůh mě zatrať; *O. v. Reinsberg* — viz vysv. k str. 343;

369: *„černá garda" londýnská...* — srov. DK IV, str. 10; *Frankfurter Zeitung* — přední německý demokratický (a proti Prusku zaměřený) deník vycházející v letech 1856—1943; *Francesco Crispi* (1819—1901), it. buržoazní politik, ministerský předseda v l. 1887—91, 93—96; *král Umberto* — Humberto I. Rainer Carlo Emanuelo (1844—1900), it. král od r. 1878;

370: *Fidlovačka* — viz vysv. k str. 43; *Zámecká* — tančírna a hostinec ve výletní nuselské zahradě v bývalém zámku Jana Josefa Vrtby (dnes Na Zámecké v Nuslích); *rabulista* — tlučhuba, žvanil (podle lat. rabula); *V. Josef Pokorný... „básník z boží milosti"* — kutnohorský švec Josef Václav P. (vl. Pokorný-Pikulík, 1842—1933), básník samouk, epigon Havlíčkův; v červnu 1890 vyšly jeho písně S troškou do mlýna; *Notre temps a réhabilité l'acrobatie* — Naše doba

vzkřísila akrobacii; citát z úvodu ke knížce Artisten-Lexikon... (Artistický slovník, biografické poznámky o slavných krasojezdcích, krotitelích, gymnastech, akrobatech, klaunech atd. všech zemí a dob), vydané H. W. von Otto v Düsseldorfu, nakladatelství Karl Kraus, r. 1891; většina dalších údajů je odtud a z knihy Signora Domina Der Zirkus und die Cirkuswelt, vydané nakladatelstvím S. Fischera v Berlíně 1888; obě měl Neruda ve své knihovně;

371: *bankista* — kočovný artista, vystupující na jarmarcích; *pista* — manéž;

372: *princ Reuss-Köstritzký Jindřich XX.* — Köstritz Heinrich XX. (vzdal se jména prince R.-K. a byl přijat do panského stavu jako „Harry Freiherr von Reichenfels"); *Alfréd Pallavicini* — zemřel 1886; *Anny de Marees van Swinderen-Janssen* (nar. 1857 v Holandsku), jezdila vysokou školu; *Cagliostro, mnich sicilský* — vl. Giuseppe Balsamo (1743—1795), slavný kouzelník z Palerma, byl původně mnichem; *Casti, bosák jeruzalémský* — P. Casti, it. původu, do r. 1862, kdy odešel s hostujícím cirkusem, mnich v řádu bosáků v Jeruzalémě; později gymnasta a majitel divadla Varieté ve Francii; *Filipka Tourniairova* (1780—1852), nejkrásnější a nejslavnější krasojezdkyně všech dob, manželka slavného cirkusového ředitele Jacquesa T. (1772—1829); *klaun Viol* — Ludovico V. (1800—1890), nejslavnější klaun všech dob; *Jakovlev* — petrohradský milionář; *Hugues Le Roux* — pařížský redaktor a autor první klasické práce o cirkusu (Cirkusové hry a jarmareční život); *Dalséme* — A. J. D., zasvěcený pozorovatel a znalec franc. artistického světa (Cirkus pěšky a na koni); *gotajský kalendář* — G. almanach, rodopisná šlechtická ročenka, vydávaná nakladatelstvím Parthesovým v Gotě od r. 1763; *Kraus* — Karl K., düsseldorfský nakladatel, u něhož vycházely knihy a časopisy (Der Artist!) s cirkusovou tematikou;

373: *Viktor Silberer* (nar. 1846), známý sportovní spisovatel, odborník na aeronautiku, chov koní a atletiku, vlastnil a vydával časopis Allgemeine Sportszeitung (Všeobecný sportovní časopis); *Dissenato* — G. F. A. Fischer (nar. 1862), rychlokreslič, hudební imitátor, kouzelník a akrobatický klaun; *Tom Belling* — slavný klaun a nejlepší představitel augusta v 2. pol. 19. stol.; *bareback* — bez sedla; *Gobert* — G. Belling, proslul skoky přes koně;

374: *Jean Deburau* — Jean Baptiste Gaspard D. (1796—1846), franc. pantomimik českého původu, slavný představitel pierota; *rodina Veselých* — srov. str. 320; *Kejšík a Kvalič* — Otto Franz Keyschnick (1849—1887), známý klaun, a Qualitz (zemřel 1870), původně malíř pokojů, pracoval u různých světových cirkusů nejprve jako voltižér, pak jako klaun; *Beránek* — Josef B. (1. pol. 19. stol.), akrobat, založil r. 1819 první český cirkus, který za vedení jeho syna Emanuela dosáhl jako Národní cirkus velké popularity; srov. DK IV, str. 40; tamtéž i o maď. krasojezdci *Slezákovi*, který se proslavil

zejména žokejským skokem (skok na koně ze země); *Josefa Vítkova* — manželka cirkusového ředitele *Františka Němečka* (1815—1860, pův. z Valašského Meziříčí) a matka krasojezdkyně *Františky Němečkové* (nar. 1838), manželky *Ignáce Soboty* (nar. 1831); *klaun Ronns* — Albert R. (nar. 1862), známý také jako tanečník na chůdách; *Drásal* (1841—1886); v Artistenlexikonu uveden jako známý obr z Holešovic na Moravě; *loutkář Kopecký* — Matěj K. (1775 až 1847); *Fric Schwiegerling... loutkář německý* — Fritz S. (2. pol. 19. stol.), též známý provazolezec z Magdeburku;

376: *I. tah 15. října 1891...* — tahy výstavní loterie; první výhra v ceně 100 000 zl byla briliantová a perlová souprava zhotovená u J. Rummla (viz vysv. k str. 239), druhá stříbrné šperky a náčiní vážící dohromady 1 q čistého stříbra; *Chválův výstavní kapesní šátek* — od Albrechta Ch., obchodníka módním pánským zbožím a prádlem na Ferdinandově třídě (Národní) č. 39;

377: *J. R. Gerlický* — pražský klenotník a zlatník, zhotovitel granátového zboží, Příkopy č. 39; *H. Innwaldovou dílnou* — Herrmanna Inwalda, majitele klenotnictví, zlatnictví a hodinářství na Příkopech 7; *Václav Němec* (1845—1924), stříbrník a zlatník (Eliščina — dnes Dlouhá tř. 5), poslanec, živnostenský a národohospodářský pracovník; *V. Šebor* — Vincenc Š., klenotník a zlatník na Příkopech č. 6; *riviéra* — náhrdelník; *solitér* — diamant (nebo jednotlivě zasazený větší drahokam); *v čísle tam prvním* — u Seliga, viz vysv. k str. 68;

378: *snář... Štorchův* — vydaný Karlem Boleslavem Š. (1812—1868); *polmíč* — pumlíč; *kabalisté* — viz vysv. k str. 14; *alexandrínská škola* — filosofická škola budující své učení na magii čísel;

379: *Když zemřel Pius IX.* — viz vysv. k str. 26; *Když dosedl hrabě Schönborn na arcibiskupský stolec pražský* — kardinál František Sch. (1844—1899) v r. 1885;

380: *utrius medicinae* — veškeré medicíny;

381: *jubilejní výstava* — viz vysv. k str. 258; *sto říšských rad* — v druhé polovině května probíhala tu rozpočtová jednání, zvlášť bouřlivá v rezortu ministerstva vyučování; 27. května Taaffe (viz vysv. k str. 120) ostře odmítl český požadavek českého úředního jazyka a důrazně postuloval upevňování centralistické prosincové ústavy; *sto válečných předpletek...* — napětí mezi Anglií a Portugalskem v koloniální otázce (zamýšlené připojení jihoafrického Matabelska se zlatonosnými ložisky k Portugalsku) a královy ústupky Anglii vyvolávaly vládní a občanskou krizi; za občanských bouří v Chile proti presidentu Balmacedovi došlo v hlavním městě a přístavu Valparaisu ke rvačce mezi námořníky severoamerického parníku Baltimore, při níž byl jeden námořník zabit; incident vyvolal nebezpečí otevřeného válečného konfliktu; *Sapfó* (asi 600 před n. l.), největší řecká lyrická básnířka; *dr. Dvořák* — Rudolf D. (1860—1920), zakladatel české

orientalistiky; *Háfiz* — Šamsuddín Muhammad H. (asi 1325/26 až 1389), perský lyrik; *Šehrzáda* — vypravěčka pohádek Tisíce a jedné noci;

382: *Sládek v těch svých Starosvětských* — Josef Václav S. (1845—1912) v Starosvětských písničkách, báseň Fialky kvetou na jaře;

383: *Anakreón* — viz vysv. k str. 156; *svatá Růžena Viterbská, svatá Kasilda, svatá Alžběta* — Rosa V. (zemřela 1252), jeptiška, na obrazech rozděluje koš s chlebem mezi chudé; Kasilda (zemřela 1126) ze španělského Burgosu, jako atribut má růži v klíně; Alžběta — viz vysv. k str. 156; u Veselého dcera uherského krále Andrease, manželka Ludvíka Hessenského (zemřela 1231), na obrazech s růžemi v náručí; o všech třech se vyprávěla legenda, že chléb, který rozdávaly chudým, se změnil v růže;

384: *v radnici brémské* — srov. MC, str. 120 a n.; *o neděli Laetare* — viz vysv. k str. 41 a str. 247; *benediktini... zachovali nám řecké a římské klasiky* — jedna z nejstarších a nejvýznamnějších západoevropských řeholí (k nám uvedena sv. Vojtěchem); byli předními rozšiřovateli víry, vzdělanosti a umění; zakládali školy, vyučovali mládež a pořizovali opisy latinských a řeckých klasiků a církevních otců; jejich kláštery vynikaly bohatými knihovnami a uměleckými sbírkami; patřil jim klášter v Emauzích; *„daxlové" mají kachní zobák* — ...narážka na ptakopysky (*daxl* — jezevčík) a klokany;

385: *Paestum* — staré jihoitalské město nad zálivem moře Tyrrhenského s velkými zříceninami, kolem nichž kvetou proslulé růže dvakrát do roka; *G. Dittrich* — viz vysv. k str. 126;

386: *Journal amusant* — pařížský módní žurnál; *roku 1889* — o světové výstavě pařížské, viz vysv. k str. 144;

387: *„egyptská rána"* — podle biblického vyprávění byli Egypťané stíháni různými pohromami (kobylky, žížaly, mor, vředy) za to, že neuvěřili Mojžíšovi, že má z příkazu božího vyvést Židy z Egypta; *dr. A. E. Brehm* — Alfred Edmund B. (1829—1884), něm. zoolog a cestovatel, autor díla Život zvířat;

388: *krásná Fryna* (4. stol. před n. l.), pověstná hetéra, milenka sochaře Praxitela a malíře Apolla; *Xenokrates* (396—314), řecký filosof, žák Platónův; *nynější náměstí Mariánské* — dnešní náměstí primátora dr. Vacka v Praze 1, do 17. stol. zvané ryneček Matky boží na Louži; *W. W. Tomek* — viz vysv. k str. 115;

389: *Fischart* — Jan F. (1545/50—asi 1590), něm. satirický básník; *Goethe o bleše a ženské* — Faust, scéna V Auerbachově sklepě v Lipsku (Mefistofelova píseň o bleše); *volapük* — viz vysv. k str. 317;

390: *herbe aux puces* — bylina na blechy;

391: *Wallenštejn* — Valdštýn, viz vysv. k str. 127; zde patrně narážka na Schillerovo drama Valdštýnův tábor; *ševiotový* — z hrubší vlněné látky s vazbou do šikmých proužků; *fonograf* — viz vysv. k str. 100; *traktér* — hostinský; *Journal des Débats* — pařížský libe-

rálně republikánský deník vycházející od r. 1789, jehož spolupracovníky byli přední spisovatelé jako Chateaubriand, Girardin, Jules Janin;

392: *nám vzala loni voda* — viz str. 298 a vysv.; *deklinační maximum* — největší vzdálenost;

393: *Muzeum* — viz vysv. k str. 78; *„breberie" od „Štajgrů"* ... — pivovar, viz vysv. k str. 201; *breberka* — kořalka; *„Kaptýf" puk* — ballon captif, upoutaný reklamní balón Kysibl, řízený nadporučíkem Vilémem Vondruškou a jeho dvěma pomocníky, jedna z výstavních atrakcí, praskl 16. června ve výši 1000 m a zřítil se; naštěstí se jeho lanoví zachytilo na střeše holešovické továrny a nikomu se nic nestalo; *kanonýři mne brali tatínkovi z rukou* — srov. vysv. k str. 365; Nerudův otec byl tehdy domovníkem v kasárnách sv. Jiří na Hradě;

394: *do Slabec k babičce* — viz vysv. k str. 63; *šajnový groš* — papírový; *Bezovka* — zahrada s výletní restaurací na Žižkově, Všehrdova 1; *šinákl* — dlouhá těžká veslová loďka s tupou zádí a plochým dnem; *Cirknické jezero* — viz str. 95 a vysv.; *Po Kanalazzu v Benátkách* — po Kanálu Grande; viz vysv. k str. 284 a Benátská zrcadla II (Canalazzo), OC, str. 213—217; *Po Zlatém Rohu v kaiku* — srov. OC, Cařihrad IV (Na sladké vody evropské), str. 24—32; *Podél istriánských a dalmatských břehů* ... — srov. OC, str. 265—280, Náčrtky istriánské; *traghet* — veslová loď; *v Kolči* — Cholči, obci u Slaného; *v Orientu* — srov. OC, Studie orientální, str. 47—61; *v Bosně* — OC, str. 281—304, Podél Uny III; *zprávy o „elektrické dráze"* — provoz na Křižíkově elektrické dráze z Letné Oveneckou ulicí na výstaviště byl zahájen v polovině července 1891;

395: *Berliner Börsenzeitung* — Berlínské burzovní noviny; *Frankfurter Zeitung* — viz vysv. k str. 369; *Weser Zeitung*, *Würzburger Anzeiger* — Veserské noviny, Würzburský oznamovatel, místní deníky; *hrůzy „siciliánských nešpor"* — vzbouření lidu proti nenáviděnému Karlovi z Anjou, který se r. 1266 zmocnil království obou Sicílií; bylo vyprovokováno chováním vojáků vůči lidem, kteří se na velikonoční pondělí 30. března 1282 ubírali k večerní mši; *dostanou z pražského kasina po pohlavku* — kasino v Jungmannově ul. 27 bylo střediskem pražské něm. buržoazie;

396: *v Prutzově garibaldiánské baladě* — Robert Eduard P. (1811—1872), básník, kritik, dějepisec a literární historik (Garibaldi Giuseppe, 1807—1882, it. revolucionář, sjednotitel Itálie); *pařížské oběti gilotiny* — srov. vysv. k str. 348; *Antonín Štrauch* (1831—1877), humoristický spisovatel, jeden z prvních redaktorů Humoristických listů;

397: *Antonín Dvořák jmenován „doktorem hudby" v Anglii* — 16. června 1891 prohlášen „čestným doktorem" university v Cambridgi po velkých úspěších v Anglii (Stabat Mater, Svatební košile, Sv. Ludmila); *princezna Waleská* — nejstarší dcera královny Viktorie,

pozdější císařovna něm. a královna pruská, manželka císaře Bedřicha III. (viz vysv. k str. 47), Viktorie Adelaide Marie Luisa (1840—1901); *Ovocná ulice* — viz vysv. k str. 38;

398: *Schau, das ist...* — Podívej se, to je rozkošné. Ach ty můj (bože); *miluju švestkový knedlík... knedlíky vůbec* — viz str. 51—54; *měchura* — velký koláč; *dr. E. M. Schranka* — viz vysv. k str. 258; *paní de Sévigné* — Marie de Rabutin Chantal, markýza de S. (1626 až 1696), dvorní dáma za Ludvíka XIII., a její dcera Františka Margareta, zaujímající významné místo ve společnosti a literárních kruzích; *La Fontaine* — Jean de L. (1621—1695);

399: *v pražských Slupech zahradu* — v Praze 2, Na Slupi 16 byla tzv. Společenská zahrada České jednoty pro zvelebení zahradnictví;

400: *Rezinky v nejslavnostnějším* — 11. října svátek Terezie; *„první výstavní tah"* — viz vysv. k str. 376; *pan hrabě Zedtwitz* — Karel Maximilian Z. (nar. 1844), velkostatkář a poslanec konzervativní šlechty, president zemědělské rady, byl předsedou výkonného výboru zemské jubilejní výstavy; *Hynaisův génius na plakátech* — Nerudovi se nelíbil, srov. Dop. II, č. 759 (Vojtěch *Hynais*, 1854—1925, slavnostní dekorativista a portrétista, účastnil se výzdoby Národního divadla — opona, alegorické kompozice schodiště — a velký význam v jeho díle mají i plakáty a diplomy);

401: *vajkslovka* — višňovka; *Ústřední matice* — viz vysv. k str. 168;

402: *médisance* — pomluva, klep; *Birmingham* — středisko světového průmyslu v kovovém zboží;

403: *Slavín* — viz vysv. k str. 171; *herma* — viz vysv. k str. 321; *fonograf* — viz vysv. k str. 100; *hlas Mošnův* — viz vysv. k str. 197; namluvil v té době pro výstavištní fonograf několik výstupů; *Daleká cesta má* — viz vysv. k str. 281; *Pojď, milá sem...* — citáty z Večerních písní, Záviše z Falkenštejna, z Čelakovského Ohlasu písní českých a Kollárovy Slávy dcery;

404: *na „Fišerku"* — srov. str. 171; *Měšťanská beseda* — viz vysv. k str. 272; *v Zíbrtově Kuchařství* — viz vysv. k str. 112; kniha vyšla v r. 1891;

405: *„Česká dvorská korunovační kancelář"* — narážka na obnovené historické právo Českého království stvrzené korunovací rakouského císaře za českého krále, tak jak je požadovala deklarace českých poslanců;

406: *přítel Mühlstein* — August M. (1820—1902), finanční úředník, Nerudův důvěrný přítel; bydlel na Malé Straně ve Vlašské ul. čp. 349; *Tycho de Brahe* (1546—1601), dánský astronom ve službách Rudolfa II.;

407: *Herlosson* — Jiří Herloš (1802—1849), česko-německý romantický spisovatel (viz i vysv. k str. 248), oblíbený v Čechách pro své husitské romány; *leta padesátá* — období Bachova absolutismu;

408: *Krolmus* — viz vysv. k str. 289;

409: *Soviel Striche...* — Tolik čárek, kolik jednotek; *Nehmen wir die*

„*Fünf*" — vezměme pětku... nebo vezměme osmičku; *Etruskové* — praobyvatelé Itálie, kmen sídlící v dnešním Toskánsku, zabývající se rolnictvím, výrobou zbraní, bronzových předmětů, který ve 3. stol. před n. l. podlehl Římanům; *Staroitálie slavjanská* — pseudovědecké dílo Kollárovo o dávných obyvatelích Itálie z r. 1853, dokazující, že i sem pronikli Slované; *šlakové bačkory* — ušité z ostřižků;

410: *Der Mensch versteht...* — Ten člověk ale vůbec ničemu nerozumí; *Sprache ohne Worte* — Řeč beze slov; *Rudolf Kleipaul* (nar. 1845), něm. spisovatel, zabýval se hlavně filologií a přírodními vědami (Das Leben der Sprache und ihre Weltstellung — Život jazyka a jeho postavení ve světě); *alinea* — řádek; *skát* — druh karetní hry; *ve Valečkově kněhkupectví* — viz vysv. k str. 20; *u Petzolda* — u Václava P., v restaurantu plzeňského pivovaru;

412: *Když navrhujete výstavu starých panen* — viz str. 403;

413: *gratisexemplář* — exemplář zdarma;

414: *na Michelangelova orohatělého Mojžíše* — sochu sedícího Mojžíše od Michelangela Buonarrotiho (1475—1564); pojmenování „rohatý" vzniklo neporozuměním hebrejskému textu; *Jupiter Ammor* — spr. Ammon, zobrazovaný s beraními rohy stočenými kolem uší; *interview je módou* — v souvislosti s jubilejní výstavou;

416: *Hagenbeck* — Karl H. (1844—1913), obchodník se zvířaty a dodavatel zvěře, později majitel velkého zvěřince a cirkusu.

REJSTŘÍK

Abarbanel Lev (1460 až asi 1525) IV, 326
Abélard (Abailard) Pierre (1079 až 1142) V, 320
Abd-ul Azís (1830—1876) II, (102), (322); III, (115)
Abd-ul Hamid II. (1842—1918) III, (115), (172)
About Edmund (1828—1885) I, 205
Abraham a Santa Clara (1644 až 1709) III, 263; IV, 19; V, 13; VI, 40
Addison Joseph (1672—1719) II, 283
Adémar (zemř. asi 1029/30) VI, 42
Aelianus Claudius (3. stol.) II, 218
Agamont III, 230
Agassiz Louis (1807—1873) IV, 188
Agathón (kolem 448—403/1 před n. l.) IV, 306
Agrippina (zemř. 33 před n. l.) VI, 157
Achler, obchodník III, 273, 274
Achtermann Wilhelm (1799—1884) II, 346
Aiša (kolem 613—678) II, 244
Akiba Josef ben (50—135) II, 149
Alarich (kolem 370—410) II, 320
Alba Fernando Alvarez de Toledo (1507—1582) VI, 368
Albertus Magnus (1193—1280) II, 218
Alboni Marietta (1826—1894) II, 143
Albrecht II. (vl. IV., 1447—1508) V, 375
Aldridge Ira (1805—1867) II, 13
Aldrovandi Ulysses (1522—1605) IV, 138
Aleš Mikuláš (1852—1913) V, 47, 281
Alexandr Veliký (356—323 před n. l.) II, 169, 361; III, 93, 366; V, 136; VI, 334, 364
Alexandr II. (1818—1881) IV, 256, 258, (259)
Alexandr III. (1845—1894) IV, (256)
Alexandr Battenberg (1857—1893) V, (285)
Alexandr Karaďorděvič (1806 až 1885) V, (285)
Alfén (Alfenus Varus) (2. pol. 9. až 1. pol. 8. stol.) V, 20
Alfieri Vittorio (1749—1803) I, 276
Alfons XII. (1857—1885) III, 12
Alibaud Louis (1810—1836) II, 97
Allegri Gregorio (1582—1652) IV, 50
Allram-Lechnerová Adéla Elsa (1824—1861) I, (25)
Almquist Carl Jonas Love (1793 až 1866) I, 82
Alva viz Alba
Alvismal V, 372
Ambrož Sienský (Sansedonius, zemř. 1287) V, 357
Amburgh van, krotitel V, 78
Amerling Karel Slavoj (1807 až 1884) I, 162

Anakreón (kolem 570—487 před n. l.) III, 328; VI, 156, 219, 383
Anastasius IV., sv. (papež 1153 až 1154) VI, 152
Ander Adolf, bratr Aloise A., I, 390 (?)
Ander Alois (vl. jm. Anderle, 1821 až 1864) I, 326; II, 145, 146
Andersen Hans Christian (1805 až 1875) I, 64; III, 164
Andrássy Julius (1823—1890) III, 331
Anerio Felice (1560—1614) IV, 50
Anežka Blahoslavená (1208—1282) II, 277
Anthus Antonius III, 207, 208; IV, 186; VI, 35, 36, 314, 345
Antonelli Giacomo (1806—1876) II, 172, (347?)
Antonius Marcus (82—30 před n. l.) II, 356; VI, 274
Apollonios z Tyany (zemř. 97) II, 154
Arbes Jakub (1840—1914) V, 204
Arbues Petr de Epila (1441—1485) IV, 88, 357
Arditi Luigi (1822—1903) I, 113, 229
Aristofanés (mezi 450—380 před n. l.) II, 163; III, 23; V, 72
Aristotelés (384—322 před n. l.) I, 194, 224; II, 297; III, 119, 208
Arndt Ernst Moritz (1769—1860) II, 81
Arnim Bettina von (1785—1859) IV, 185
Artot Désirée (1835—1907) II, 384
Asdente Rosa Columba, věštkyně II, 209
Aspasia z Milétu (2. pol. 5. stol. před n. l.) VI, 157
Assurbanipal (vl. 668—626) V, 25
Astor John Jacob (1763—1848) I, 44
Atheneus (vl. Athénaios z Naukratis, konec 2. stol.—1. pol. 3. stol.) V, 175
Attila (vl. 445—453) I, 102; V, 381
Auersperg Adolf Vilém Daniel (1821—1885) II, 168, (170); III, 115, 357, (358); IV, 38, (39), 123
Auersperg Carlos (vl. Karel Vilém Filip, 1814—1890) II, 168, (170); V, 32
Auersperg Gottfried, generál (19. stol.) II, 168, 169, (170)
Auersperg Vilém (zemř. 1876) III, (80), 81
Auffenberg Joseph von (1798 až 1857), II, 191
Augier Émile (1820—1889) III, 240
Augusta Jan (1500—1572) III, 215; IV, 66; VI, 164
Avanzi Jacopo d' (2. pol. 14. stol.) IV, 143; V, 353
Aventinus (vl. Thurmayr Johannes, 1477—1534) V, 377
Averino, div. ředitel (19. stol.) III, 37, 38, 73

Babinský Václav (1796—1879) III, 350
Baco Rogerius (1214—1294) IV, 265
Bacon Francis z Verulamu (1561 až 1626) III, 272; VI, 155
Bacon Leonard (1802—1881) IV, 392
Baedeker Karl (1801—1859) I, 43, 174, 291; IV, 285;
Bach Alexander (1813—1893) I, 52; II, 215, 237; IV, 130
Bachmann Eduard (1831—1880) I, 357, (424?)
Bakunin Michail Alexandrovič (1814—1876) I, 104
Balasso Ennio III, 230
Balbín Bohuslav (1621—1688) II, 131; V, 89

Balzac Honoré de (1799—1850) I, 335
Banhans Anton (1825—1902) II, 202, 280
Barák Josef (1833—1883) II, 10, 122, 202, 364; III, 152; V, 323
Barnum Phineas Taylor (1810 až 1891) I, 111
Bartoli Dominik, kardinál (19. stol.) V, 29
Basedow Johannes Bernhard (1723 až 1790) IV, 133
z Basenheimů Vít V, 173
Baschik - Krátký, eskamotér (19. stol.) I, 303
Bass Michael Thomas (1799 až 1884) V, 385
Bassi Matteo (zemř. 1552) V, 173
Bastl, zpěvák (19. stol.) II, 354
Battenberg viz Alexandr B.
Bauer Max (1844—1917) IV, 244
Bauernfeld Eduard von (1802 až 1890) II, 262
Baumann, obchodník I, 161
Baumannová, žena B. I, 161
Baumbach Rudolf (1841—1905) III, 326
Bazaine Achille (1811—1888) II, 397, 398, 401, 402; III, 254
Bazile, galejník V, 77, 78
Beaconsfield Benjamin Disraeli (1804—1881) IV, 17
Beatrice Portinari (1265—1290) IV, 76, 77
Beaumarchais Pierre Augustin Caron de (1732—1799) III, 299; V, 225
Beaumont, plukovník (19. stol.) II, 159
Beaumontová, žena B. II, 159
Beaune Renaud de (1527—1606) VI, 313
Beck Karl (1817—1879) I, 408
Beckovský František Jan (1658 až 1725) II, 279; IV, 66
Bedřich III. Přísný (zemř. 1381) V, 97
Bedřich Veliký (1712—1786) II, 212, 251; IV, 252, 436; V, 84; VI, 343
Bedřich Vilém I. (1688—1740) I, 180
Bedřich Vilém IV. (1795—1861) I, 430
Bedřich III. (Vilém Mikuláš Karel, 1831—1888) II, (251); VI, 47
Bedřich Vilém I., kurfirst hessenský (1802—1875) III, 10—12
Beethoven Ludwig van (1770 až 1827) II, 205; VI, 307
Bel, poručík VI, 387
Bělák-Šimáček Vojtěch viz Šimáček František
Belcredi Richard hr. (1823—1902) I, 385; II, 280
Belet Jan VI, 43
Bellegardi, voj. velitel I, 191
Belling Gobert, syn Toma B. VI, 373
Belling Tom (2. pol. 19. stol.) VI, 373
Bělohoubek Antonín (1845—1910) IV, 198
Bělský Václav (1818—1878) III, 91
Benclín, zloděj III, 176
Benda Jiří (1721—1795) IV, 253
Benda, zloděj III, 176
Bendiener, člen městské rady III, 216
Bendl Karel (1838—1897) IV, 181, 307, 327; V, 524
Benedix Roderich (1811—1873) II, 350, 351
Benešovský viz Veselý-Benešovský Jan
Benke, lakýrník II, 129, 130
Beránek Josef (1. pol. 19. stol.) IV, 40; VI, 374, 375
Béranger Pierre Jean de (1780 až 1857) IV, 420; VI, 262

Berghaus A. dr. (19. stol.) IV, 302
Bernacchi Antonio (1690—1756) II, 307
Bernadotte Jean Baptiste Jules (1763—1844) IV, 303
Bernaldez Andrea (nar. koncem 15. stol.) III, 241
Bernat Josef (1834—1907) IV, 108
Berndorf Otto, prof. (19. stol.) II, (277)
Bernhardt(ová) Sarah (1844 až 1923) V, 132; VI, 66, 324, 325
Besme Karel (Bême, zemř. 1575) II, 283
Beust Friedrich Ferdinand (1809 až 1886) II, 14, 43, 50, 52, 53, (58), 63, 280; IV, 62
Bhartrihari (7. stol. n. l.) II, 214, 268, 407
Bíl Erazim (1811—1875) I, 375, (429 ?)
Bilka, ředitel (19. stol.) II, 241
Biltz (spr. Bilz) Friedrich Eduard (1842—1922) IV, 29, 144
Bílý Jan Evangelista (1819 až 1888) V, 233, 236; VI, 180, 342
Bindr, hostinský IV, 417
Birt Theodor (1852—1933) VI, 276
Bismarck Otto von (1815—1898) I, 419, 429, 430; II, 63, 109, 277, 281, 284, 308, 363; III, (19), 20, 183, 229, 348; IV, 17, 244, 309, 401, 448; V, 17, 62, 132, 154, 155, 174, 270, 323, 324, 526; VI, 47, 193
Björnson Björnstjern (1832 až 1910) III, 248
Blasius Jan (Blázy, 1684—1749) IV, 66
Blažek František, učitel hudby (1815—1900) I, (386 ?)
Blažková-Ressová Věkoslava (1841 až 1873) I, 390; II, 12
Bleichröder, multimilionář (19. stol.) V, 237; VI, 68
Blennow prof. (19. stol.) IV, 370
Bloemaert Cornelius (1603—1684) VI, 342
Blondin Charles (1824—1897) I, 386, 399
Blumauer Alois (1755—1798) I, 295; II, 170
Blumenthal Oskar (1852—1917) IV, 216
Boccaccio Giovanni (1313—1375) II, 97
Bockelsohn Jan viz Jan Leydenský
Böhm Kamilo (1828—1862) I, 104
Bohuš(e) Litoměřický (13. stol.) II, 79; III, 151; IV, 328
Bochníček, soudní sluha (19. stol.) IV, 351, 352
Boleslav I. (vl. od 929 n. 935 až 967) VI, 166, 310
Boleslav II. Pobožný (vl. 967—999) I, 103; II, 80; III, 173
Bolland Jan (1596—1665) II, 93
Bonheurová Rosa (1822—1899) III, 56
Boos-Waldeck (asi 15.—16. stol.) V, 173
Boos-Waldeck František Antonín (1802—1887) IV, 400
Boos-Waldeck Viktor Ladislav (nar. 1840) IV, 400
Booth John Wilkies (1839—1865) III, 314
Bopp Franz (1791—1867) I, 413
Bora Katharina von (1499—1552) II, 317
Borelly A., astronom (19. stol.) IV, (88)
Börne Ludwig (1786—1837) I, 115, 145, 200; III, 11, 293; V, 261—265
Boschetti(ová) Teréza (1845 až 1919) III, 359
Bossuet Jacques Bénigne (1627 až 1704) II, 93

Bourget Paul (1852—1935) VI, 278, 281
Boyton Paul (nar. 1848) III, 103, 104
Bozděch Emanuel (1841—1889) II, 364
Božena (zemř. 1052) III, 173; V, 450
Bradley, vynálezce (19. stol.) IV, 240
Brahe Tycho de (1546—1601) II, 97, 284; VI, 406
Brandejs J. H. (2. pol. 19. stol.) V, 114, 165, 214—216, 329, 330, 529; VI, 96, 169
Brandes, žurnalista (19. stol.) V, 239
Brandon John Raphael (1817 až 1877) II, 146
Brauner František Augustin (1810 až 1880) I, 69, 70, 72; II, 103
Brdička (19. stol.) IV, 108
Brehm Alfred (1829—1884) III, 370; V, 416; VI, 387
Brejška Karel, hostinský V, 242; VI, 180, 267
Brencio Nello III, 230
Brenner(ová) Jenny (1828—1878) I, 206, 212
Brestl Rudolf (1816—1881) II, 74
Breton Jules Adolphe (1827 až 1906) IV, 71
Breughel Pieter st. (kolem 1520 až 1569) II, 97; III, 354
Breughel Pieter ml. (1564—1637) II,97; III, 354
Brichta, obchodník V, 59
Brinz Alois (1820—1887) I, 27, 84, 97, 163, 169, 224, 420
Brioschi Carlo (1826—1895) I, 44
Brixi František Xaver (1732—1771) III, 277
Brockhaus Friedrich Arnold (1772 až 1823) II, 283
Brockhaus Friedrich (1800—1865) I, 178, 179
Brockhoff L. E. D. V, 96
Brokoff (Brokov) Ferdinand Maxmilián (1688—1731) II, 118, 119
Brosche Karl, poslanec (19. stol.) I, 84
Brosche Leopold, defraudant III, 364, 365
Browne Charles Farrar (pseud. Artemus Ward, 1836—1867) III, 112, 129, 142
Brožík Václav (1851—1901) IV, 62, 69
Bruna Eduard (19. stol.) II, 302, 308
Bruns Paul von (1846—1916) VI, 170
Brutus Marcus Junius (85—42 před n. l.) I, 191; IV, 75
Brychta, hudebník (?) I, 206
Břetislav I. (vl. 1034—1055) II, 80; III, 154, 174
Březnovský Jan (1829—1891) VI, 26
Březnovský Václav (1843—1918) VI, 361
Bubeníček, klenotník V, 108
Bubeníčková Emílie (1844—1920) II, 12
Buckle Henry Thomas (1821 až 1862) II, 117; IV, 285
Bückler Johann viz Schinderhannes
Büdinger Maximilian (1828 až 1902) I, 23, 105—107
Buchanan George (1506—1582) V, 385
Büchner (spr. Büchmann) Georg (1822—1884) IV, 360
Bukovics baron (19. stol.) III, 295
Bulíř Karel (1840—1917) III, 42
Bülow Hans von (1830—1894) III, 98

Bulwer Lytton Edward George (1805—1873) IV, 17
Bum Karlíček (19. stol.) III, 128, 129, 322; IV, 130
Buonarroti Michelangelo (1475 až 1564) I, 438; VI, 414
Burckhardt, archivář I, 300
Bureš, medik (19. stol.) I, 341
Bürger Gottfried August (1718 až 1794) II, 97
Burke Edmund (1729—1797) III, 74, 172, 272, 333
Busche, nakladatel IV, 285
Butz, amer. básník III, 159
Buxton Thomas Fowell (1786 až 1845) IV, 408
Byron George Gordon Noel (1788 až 1824) I, 328; II, 102; III, 210, 284; VI, 313

Cadièrová Kateřina (1. pol. 18. stol.) II, 158
Caesar Gaius Julius (100—44 před n. l.) I, 101, 191; II, 19, 320; III, 93, 347; VI, 156, 272, 364
Caffarell, generál (19. stol.) V, 492
Cagliostro (1743—1795) VI, 372
Calderón Pedro de la Barca (1600 až 1681) III, 367; IV, 360
Caligula (Gaius Caesar, vl. 37—41) IV, 87; VI, 172
Caliopoliti Alexandra, tanečnice (2. pol. 19. stol.) I, 375
Calvin Jean (1509—1564) II, 97
de Candolle viz Decandolle
Canning George (1770—1827) III, 74
Canova Antonio (1757—1822) III, 150
Caracalla Antonius (vl. 211—217) III, 289
Carda, hostinský a kavárník I, 217
Carda dr., cestovatel (19. stol.) IV, 277
Carême Marie Antoine (1784 až 1833) III, 54
Carlos don (1848—1909) II, 363
Carlowitz, pomolog (19. stol.) V, 192
Carnegie Andrew, milionář (19. stol.) VI, 241
Carpentier Petr (zemř. 1829) II, 93
Carracci Annibale (1560—1609) IV, 45, 449; V, 20
Carré, ředitel cirkusu III, 73
Cartesius (1596—1650) I, 194; II, 266
Cartouche Louis Domin (1693 až 1721) III, 190
Cartuyvels Jul. (19. stol.) V, 393
Castelli Ignaz Franz (1781—1862) I, 161
Casti P. (19. stol.) VI, 372
Causabonus Isaac (1559—1614) IV, 325
Cavour Camillo Benso di (1810 až 1861) III, 348; IV, 17
Cerios de Lo, generál (16. stol.) VI, 368
Cervantes Saavedra Miguel de (1547—1616) II, 97
Cesare II, 307
Cestius Gaius (1. pol. 1. stol. n. l.) I, 352
Cetti (19. stol.) V, 428
Ceyp z Peclinovce Bohumil (1835 až 1879) I, (80); IV, 143
Cicero Marcus Tullius (106—43 před n. l.) III, 359; VI, 272, 273
Cífka, hostinský V, 452
Clam-Gallas Eduard (1805—1891) II, 76, (160), 322
Clam-Martinitz Jindřich Jaroslav (1826—1887) II, 133, 225, 260, 370, (369); III, 8, 80; IV, 187, 329, 398, (431); V, 31, 32, 89, 127
Claudius (vl. 41—54) III, 347

Clauren Heinrich (1771—1854) III, 143
Coquelin Benoit Constant (1841 až 1909) IV, 436
Cogniet León (1794—1880) II, 332
Coligny Gaspard de (1519—1572) II, 283
Columella Lucius Iunius Moderatus (1. stol. n. l.) VI, 275
Condreau dr. (19. stol.) IV, 313
Congreve William (1772—1828) II, 283; IV, 222
Conrad Zikmund von Eybesfeld (1821—1898) IV, 334, 340
Conradi August (1821—1873) I, 116
Cook James (1728—1779) II, 97, 283
Cooke William Fothergill (1806 až 1879) V, 492
Cooper James Fenimor (1789 až 1851) IV, 410; VI, 269
Corday Charlotte (1768—1793) II, 83; VI, 157
Corneille Pierre (1606—1684) VI, 279
Cornelius Severus (2. pol. 1 stol. před n. l.) III, 345
Cotta Johann Friedrich (1764 až 1832) II, 42
Cranach Lukas st. (1472—1553) IV, 326
Crispi Francesco (1819—1901) V, 492; VI, 369
Crispi Giuseppina, dcera Francesca C. VI, 369
Culdeplomb IV, 14
Cumberland V, 103
Cuvier George (1769—1832) I, 335; II, 97; IV, 188
Czartoryská Marie (19. stol.) I, 157
Czartoryski Adam (1770—1861) II, 97
Czedik, katecheta V, 419
Czernin Otakar hr. (1809—1886) I, 325; II, (342)
Cyril sv. (asi 826—869) V, 351
Cyrus viz Kýros

Čapek, víd. starosta II, 226
Čech Karel (1844—1913) II, 354; III, 359
Čech Svatopluk (1846—1908) III, 306; IV, 185, 441
Čelakovský František Ladislav (1799—1852) I, 74, 272, 310; II, 111; III, 171, 216, 231; IV, 236; V, 84, 469; VI, 403
Čelakovský Ladislav (1834—1902) IV, 278
Čermák Jaroslav (1830—1878) III, 218, 329, 330
Čermáková Vilemína (nar. 1845) I, 206
Čerňajev Michail Grigorjevič (1828—1898) III, 115, 175; IV, 16
Černín hr. viz Czernin
Černohorský, loupežník (19. stol.) I, 322
Červený Václav František (1819 až 1896) I, 168
Čížek Karel (1833—1894) II, 376
Čumpelík Josef, klenotník V, 479
Čupr František (1821—1882) I, 47, 362

Dačický z Heslova Mikuláš (1555 až 1626), V, (172)
Dadian Mikuláš (nar. 1845) V, 322
Daim le Olivier IV, 315
Dalemil (Dalimil, konec 13.—1. pol. 14. stol.) I, 108, 432; III, 281, 285; IV, 325; V, 79, 283
Dalibor z Kozojed (zemř. 1498) I, 10, 104

Dalséme A. J., spisovatel (19. stol.) VI, 372
Daněk Čeněk (1827—1893) V, 48
Dannhauer, národopisec VI, 348
Dante Alighieri (1265—1321) I, 113, 132; II, 97; IV, 76, 77; V, 388
Danton Georges (1759—1794) II, 162
Darwin Charles Robert (1809 až 1882) II, 197, 200, 390; III, 201, 240; IV, 50, 123, 137; V, 69; VI, 210
Dašek Josef (1841—1889) III, 306
Dattel Ferdinand (1842—1882) II, 237, (302); III, (59), 152; IV, 15, (120), (235), 269
Davis Henry Winter (1817 až 1865) III, 290 (?)
Deburau Jean Baptiste Gaspard (1796—1846) I, (256); II, 378; VI, 374
Decandolle Augustine (1778 až 1841) V, 192
Decandolle Alphonse (1806 až 1893) V, 192
Dejl Josef, profesor (19. stol.) III, 333, 334
Delaunay IV, 240
De lo Cerios viz Cerios de Lo
Demme Herrmann (zemř. 1864) I, 321, 336
Demokritos, pseudonym II, (13), 14
Démosthénes (384—322 před n. l.) I, 101
Denisu, habešský král (19. stol.) VI, 270
De Pretis-Sisinio Cagnodo (1818 až 1890) III, 358
Derflinger Georg von (1606 až 1695) IV, 449
Deshoulières Antoinette (1638 až 1694) IV, 290
Deshoulières Antoinette-Therése (1662—1718) IV, 290
Des Roches Madeleine (zemř. 1587) IV, 139
Des Roches Catherine (zemř. 1587) IV, 159
Deym Bedřich hr. (1801—1853) I, 330
Dibič Zabalkanskij Ivan Ivanovič (1785—1831) V, 226
Diderot Denis (1713—1784) V, 55
Didot, pař. lékař (19. stol.) V, 24
Diel August Friedrich ml. (1756 až 1839) V, 192
Dingelstedt Franz (1814—1881) IV, 297
Dio Cassius Cocceianus (asi 155 až po r. 229) VI, 274
Diodor(us) (1. stol. před n. l.) III, 194
Diogenes ze Sinopy (asi 402/3—323 před n. l.) IV, 162; V, 253
Dionysius Areopagita (2. pol. 1. stol. n. l.) VI, 12
Dioskorides Pedanius (1. stol. n. l.) VI, 275
Disraeli Benjamin, hr. z Beaconsfieldu (1804—1881) III, 333
Dissenato (nar. 1862) VI, 373
Ditmar R., obchodník III, 247
Dittrich Gustav, květinářství V, 239, 368; VI, 229, 232, 233, 385
Dittrich Josef, lékárník II, 215
Dittrichová Marie (vl. Donátová, 19. stol.) V, 239, 368; VI, 126
Diviš Prokop (1696—1765) III, 216; V, 69
Dobrovský Josef (1753—1829) I, 107; III, 285
Dobřenský z Dobřenic baron (19. stol.) III, 76
Dóczi Lájos (1845—1919) III, 239
Dolce(i) Carlo (1616—1686) II, 97

Dom Pedro viz Pedro II.
Dominik sv. (Guzman D. de, 1170 až 1221) II, (290)
Donizetti Gaetano (1797—1848) VI, 297
Donát, hostinský V, 242
Donato Juliano, tanečník (19. stol.) I, 292, 307, 308
Donovský Václav Žížala viz Žížala Donovský Václav
Dormitzer (2. pol. 19. stol.) II, 357
Dornau viz Kuh David
Dotzauer Richard (19. stol.) I, 239, (240), (433 ?); IV, 51
Doudlebský ze Šterneků JUDr. (19. stol.) II, 103
Dove Heinrich Wilhelm (1803 až 1879) IV, 60
Drahomíra (10. stol.) III, 215
Drahorád Josef (1816—1895) III, 276
Drake Francis Sir (kolem 1550 až 1596) II, 258
Drásal (1841—1886) VI, 374
Drais Karl von (Dräse, Dreyse, 1785—1851) II, (126)
Dreyse Johann Nikolaus (1787 až 1867) IV, 104
Dreher Anton (1810—1863) V, 386
Drusus Nero Claudius (38—9 před n. l.) IV, 399
Dufaur Jules (1798—1881) IV, 281
Duller Eduard (1809—1853) III, 314
Dumas Alexandre st. (1803 až 1870) I, 165, 438, 439; II, 114; IV, 420; VI, 156
Dumas Alexandre ml. (1824 až 1895) VI, 156, 228
Dumreicher Armand (1845—1908) II, 341, 342
Dunajewski Julian rytíř (1822 až 1907) IV, 343, 345; V, 135, 270
Dunovský Jan (1836—1912) II, 354
Dupanloup Félix Antoine Philibert (1802—1878) II, 351
Durdík Pavel (1843—1903) IV, 434
Dürer Albrecht (1471—1528) IV, 325; V, 469
Düringsfeld Ida von (1815—1876) IV, 10, 11; VI, 343
Düringsfeld viz Reinsberg Otto von
Durst Ferdinand, optik II, 118
Duval F. VI, 341
Dvořák Antonín (1841—1904) IV, 63, 181, 327; V, 410, 524; VI, 349, 397
Dvořák Jan Kašpar viz Deburau
Dvořák Rudolf (1860—1920) VI, 381
Džámí Mauláná Abdúr Rahmán (1414—1492) IV, 184

Eckert J., továrník V, 108
Eckstein Ernst (1845—1900) III, 59, 322
Edison Thomas Alva (1847 až 1931) III, 293, 350; IV, 88, 191; VI, 100, 101, 191, 193, 196, 198, 307
Eduard VII. (1841—1910) VI, 67, 349
Egmont Lamoral, hr. z Gavre (1522—1568) II, 97
Ehrenbergová Eleonora (1832 až 1912) I, 297
Eiffel Alexandre Gustave (1832 až 1923) VI, 144, 294
Eichendorff Joseph von (1788 až 1857) I, 408; III, 262
Eim Gustav (1849—1897) III, 152; VI, 100
Engelmüller, rukavičkář III, 76
Enšpigl (Eulenspiegel Till, asi 1300—1350) II, 330; III, 127
Eötvös József (1813—1871) II, 153, 154, 394

Epimenides Kretenčík (spr. z Kréty, asi 6. stol. před n. l.) IV, 265
Eppingerová Alphonsa Marie, věštkyně II, 209
Erasmus Desiderius z Rotterdamu (1466—1536) I, 314
Erben Karel Jaromír (1811—1870) II, 246, 248, 355, 386; III, 171, 216, 231; IV, 163, 327; V, 52, 224
Erbstwurst Paula (19. stol.) III, 214
Es(z)terházy de Galantha Pavel Antonín Mikuláš (nar. 1843) VI, 68
Evilmerodach (Amil Marduk, vl. 562—560 před n. l.) III, 325
Ezop (6. stol. před n. l.) II, 201

Faber, vynálezce II, 145
Faber, poslanec II, 389
Fahrenheit Gabriel Daniel (1686 až 1736) IV, 188
Falb Rudolf (1838—1903) III, 16, 17; V, 429, 430, 440; VI, 164, 165
Fallersleben Hoffmann von (1798 až 1874) I, 423
Faraday Michael (1791—1867) II, 364
Farkáš, podvodník VI, 243
Farský Josef (1826—1889) I, 99
Feistmantel Otakar (1848—1891) III, 309—312; IV, 277, 434
Fejfalík Julius (1833—1862) I, 107, 166
Felix de Cantalicio sv. (1513 až 1587) VI, 105
Felkl ing. (19. stol.) I, 77
Ferdinand IV. (1633—1654) II, (280)
Ferri Baldassare (1610—1680) II, 307
Feuerbach Ludwig Andreas (1804 až 1872) IV, 327, 328
Féval Paul Henri Corentin (1817 až 1887) I, 302
Fiala Otakar, vrah IV, 112
Fibich Zdeněk (1850—1900) IV, 69, 181, 327
Figér, kejklíř I, 12
Fichte Johann Gottlieb (1762 až 1814) II, 97
Filip II. Makedonský (382—336 před n. l.) V, 136, 142
Filip II. (špan., 1527—1598) II, 290; V, 521
Firdussi (okolo 940—1020) II, 199
Fischart Jan (1545/50—1590) VI, 389
Fischer Johann Georg (1816 až 1897) I, 405
Fischer (Fišer) Petr (1809—1892), VI, 171, 404
Flamm Theodor (1821—1902) I, 29
Flaška Jan (Smil, před 1350—1403) III, 284; IV, 66
Fleury André Hercule de (1653 až 1743) II, (141)
Flögel Karl Friedrich (1729 až 1788) II, 243
Fogarassy, biskup (19. stol.) II, 153, 154
Fogetka, prodavačka III, 225, 226
Foote Samuel (1720—1777) III, 342
Forey Élie Fréderic (1804—1872) III, 290
Formánková Marie, zpěvačka (19. stol.) II, 12
Fra Bartolommeo (1475—1517) IV, 269
Fra Diego Giuseppe du Cadice IV, 401
Franasovič Dragutin (1842—1914) V, (253 ?)
Franc, hejtman kotorský II, 170
Francesconi Jindřich (popraven 1876) III, 134, 145, 190, 350

Franconi, ředitel cirk. IV, 338
Franklin Benjamin (1706—1790) II, 15
Franklin John Sir (1786—1847) II, 357
Frankovská Anna, manželka Josefa F. V, (211?)
Frankovský Josef (1840—1901) II, 235, 341; III, 120
Franta Šumavský Josef (1796 až 1857) V, 327
František sv. de Paula (1416 až 1507) IV, 177
František I. (1494—1547) III, 20, 189
Františka Romana sv. (zemř. 1450) IV, 177
Fraser James Baillie (1783—1856) III, 151
Fraunhofer Joseph von (1787 až 1826) IV, 318
Freiligrath Ferdinand (1810 až 1876) V, 57
Frencl Inocenc Antonín (1818 až 1862) II, 138; IV, 74
Frenzel Karl Wilhelm (1827 až 1904) V, 359
Frič Antonín (1832—1913) I, 78
Frič Jan (1863—1897) V, 287, 288, 352
Frič Josef Václav (1829—1890) II, 138
Frič Josef (1861—1945) V, 287, 352
Frič Václav (nar. 1839) I, 77, 79
Fridrich viz Bedřich
Fridrich F., farář (2. pol. 19. stol.) V, 459, 460
Frikart písař (15. stol.) IV, 81
Fryné (4. stol před n. l.) V, 398; VI, 388
Furch Vincenc (1817—1864) I, 258
Fürst Johann (1824—1882) I, 335, 336, 419
Fyt Jan (1611—1661) III, 266
Galaš Josef Heřman Agapit (1756 až 1840) IV, 244
Galba Salvinus III, 230
Galén (Galenos z Pergamu, 129 až 199) V, 25; VI, 345
Galilei Galileo (1564—1642) I, 191, 239
Galletti Johann Georg (1750 až 1828) II, 64—67; III, (135?), (188?)
Gallmeyer(ová) Josefína (1838 až 1884) I, 382
Galvani Luigi (1737—1798) II, 97
Gambetta Léon (1838—1882) III, 333; IV, 379
Garabella Rudolf, poslanec II, 215, 216
Garibaldi Giusseppe (1807—1882) I, 159, 191, 217; II, 20; IV, 61
Gaupp Ernst Theodor (1796 až 1859) II, 95
Gautsch Paul von Frankenthurn (1851—1918) V, 493; VI, 34
Gayette Georgens Jeanne Marie de (nar. 1817) II, 183
Gebauer Jan (1838—1907) IV, 91; V, 244
Gebhardtová, zpěvačka (19. stol.) I, 206
Geibel Emanuel (1815—1884) II, 81, 161
Geistinger(ová) Marie (1836 až 1903), V 398
Gellert Christian Fürchtegott (1715 až 1769) II, 11
Gerhardsson Gerhard viz Erasmus z Rotterdamu
Gerlický J. R., klenotník V, 107, 108; VI, 377
Gerstenberg Heinrich Wilhelm (1737—1823) I, 110
Gessner Salomon (1730—1788) V, 155
Gevaert François Auguste (1828 až 1908) II, 384, 385

Ghirlandajo (1449—1494) IV, 45
Gindely Antonín (1829—1892) II, 109
Girard Jean Baptiste (1680—1733) II, 158
Girardin Émile de (1806—1881) II, 97
Girndt Otto (1835—1911) III, 239
Giskra Karl (1820—1879) II, 62, 88, 173, 175, 176, 202, 280, 356
Giulio Romano (1492—1546) II, 97
Gladstone William Ewart (1809 až 1898) V, 62, 270
Glas(s)brenner Adolf (1810—1876) I, 292; IV, 28, 312
Glauber Johann Rudolf (1604 až 1668) IV, 202
Glinka Michail Ivanovič (1804 až 1857) III, 120
Gluck Christoph Wilibald (1714 až 1787) I, 324; II, 115
Godard Eugène (1827—1890) IV, 310
Godard Louis (1829—1885) IV, 310
Goethe Johann Wolgang (1749 až 1832) I, 52, 92, 167, 292, 305, 357, 374, 382, 442; II, 20, 36, 42, 109, 168, 191, 218, 315; III, 58, 89, 198, 348; IV, 89, 128, 139, 360, 433, 446; V, 69, 71, 150, 262, 397, 421; VI, 18, 19, 60, 389
Gogol Nikolaj Vasiljevič (1809 až 1852) I, 359
Goldschmieda synové, klenotníci V, 107, 108
Goldšmid III, (128), (129)
Goll Jaroslav (1846—1929) IV, 360
Goltz Bogumil (1801—1870) I, 352
Gordon Charles George (1833 až 1885) V, 132
Gottschall Rudolf von (1823 až 1909) I, 357
Gottwald Hynek, továrník V, 258; VI, 125, (126)
Gould Jay (1836—1892) VI, 68
Gounod Charles François (1818 až 1893) II, 12, 191; VI, 286
Granadiglia, hraběnka IV, 446
Grant Ulysses Simpson (1822 až 1885) III, 80
Grant IV, 78
Grässe Johann Georg (1814 až 1885) V, 377
Gray Elisha (1835—1901) IV, 38
Grégr Eduard (1827—1907) I, (53); II, 376; III, 208; IV, 430, (431), 448; V, 169, 170; VI, (121)
Grégr Julius (1831—1896) I, (53), 163, 177; II, 376; III, 208; IV, (276); V, (157), 169, 170, (396)
Greuter Josef (1817—1888) II, 265; IV, 270
Grévy François Jules Paul (1807 až 1891) IV, 379; V, 526
Grillparzer Franz (1791—1872) I, 408
Grimeis, řezník V, 428
Grimm August Theodor von (1805 až 1878) II, 161
Grimm Herrmann (1828—1901) V, (373)
Grimm Jacob (1785—1863) I, 338; V, (373)
Grimm Wilhelm (1786—1859) V, (373)
Grispi viz Crispi
Grohmann Joseph Virgil (1831 až 1919) II, 219
Grohmann, klenotník V, 108
Gross Gustav Robert (1823—1890) IV, 244
Grün Anastasius (1806—1876) I, 302, 408; VI, 249
Grund Arnošt (1844—1918) I, 395, 396, 409
Grund F. J., bankéř III, 288, 290
Grüninger, pseud. (19. stol.) II, 124

Gsell-Fells Theodor (nar. 1819) IV, 285
Guga, listonoš (zavražděn 1876) III, (134), 145, 190, (350)
Guillotin Joseph Ignace (1738 až 1814) IV, 188
Gulotenova Eliška, jasnovidka I, 366—368
Gundulić Ivan (1588—1638) V, 239
Günther Anthon (1783—1863) I, 186
Gutenberg Jan Genschfleisch (1400 až 1468) III, 292
Gyulay Ferencz hr. (1798—1868) IV, 81

Haase Fritz (Friedrich, 1825 až 1911) II, 13
Haber Sigmund (19. stol.) V, 503, 504
Habětínek Karel (1830—1915) II, 233
Hackler Raimund, vrah (popraven 1877) III, 190
Haffner Filip (1731—1764) VI, 249, 250
Háfiz (asi 1325—1389) II, 57; IV, 209; VI, 381
Hagedorn Friedrich von (1708 až 1754) II, 11; III, 310
Hagenbeck Karl (1844—1913) VI, 416
Haisz František (1818—1899) I, 296; II, 310
Hájek František, mechanik IV, 33, 57
Hájek Václav z Libočan (zemř. 1553) II, 218; III, 280, 284, 285; IV, 118; V, 79, 283; VI, 303
Hajex, akrobat III, 73
Hajniš A. L. (19. stol.) III, 293
Hajniš František (1815—1885) I, 196; III, 352, 353; IV, 119, 198
Hák, obchodník V, 109
Hálek Vítězslav (1835—1874) I, (245); II, (150), 377, 387, 405; III, 32, 83, 94, 204, 352; IV, 174, 179, 181, 225, 373; V, 199, 256; VI, 24, (191), 242, 332, 370, 403
Halévy Jacques Fromental (1799 až 1862) II, 97
Hall Augustus G. (19. stol.) IV, 409
Halske Johann Georg (1814 až 1890) V, 492
Hamerling Robert (1830—1889) II, 28, 190; IV, 224
Hamerník Josef (1810—1887) I, 283; II, 326, (327); IV, 29
Hamid II. viz Abd-ul Hamid II.
Händel Georg Friedrich (1685 až 1759) II, 97
Hanka Václav (1791—1861) I, 245, 310; II, 42, 111—113, 292; IV, 90, 91; V, 244
Hannibal (246—183 před. n. l.) I, 101
Hansen Karl (nar. 1833) IV, 201
Hanuš Ignác Jan (1812—1869) I, 314; IV, 319; V, 13, 96, 118, 535; VI, 149
Hanušová Betty (provd. Fibichová, 1846—1901) II, (143 ?)
Haralíková Anna IV, (376); V, (168), (291—295); VI, (53), (54), (105), (185), (327)
Harant Kryštof z Polžic a Bezdružic (1564—1621) III, 282, 283, 286
Harms VI, 156
Harry prof. (19. stol.) IV, 370
Harry-Meyer (19. stol.) I, 217
Hartmann, Ner. spolužák I, 318 až 320
Hartmann Moritz (1821—1872) II, 51
Hasdrubal (zemř. 207 před n. l.) I, 101

Hasner Leopold (1818—1891) II, (63 ?)
Hatta (10. stol.) II, 220
Hattala Martin (1821—1903) III, 170, 171; IV, 91; V, 48, 176
Hätzlerin Klara aus Augsburg (15. stol.) IV, 167
Haug Johann Christoph Friedrich (1761—1829) II, 212
Hauner, hostinský V, 452
Havas Charles Louis (1785 až 1858) II, 69
Havlíček Karel Borovský (1821 až 1856) I, 290, 335; IV, 57, 80, 91, 210, 273, 406, 443; V, 28; VI, 253
Havlíčková Zdeňka (1848—1872) I, 48, 49, 130, 157
Hebbel Friedrich (1813—1863) I, 246
Heer Oswald dr. (19. stol.) VI, 150
Hegel Georg Wilhelm Friedrich (1770—1831) II, 95; III, 221
Heidelberg Josef (1812—1891) III, 339
Hein Franz von (1808—1890) I, 30, 131, 132
Heine Heinrich (1797—1856) I, 77, 146, 148, 387, 408; II, 97, 124, 196, 247, 366; III, 83, 264, 347; IV, 373; VI, 151, 264, 277
Helfert Josef Alexander (1820 až 1910) I, 265
Helios Hippiáš (spr. Hippias z Elidy, 5. stol. před n. l.) V, 20
Heller Ferdinand (1824—1912) I, 71, 193
Heller Isidor (nar. 1816) I, 110
Heller Servác (1845—1922) III, 152
Heloïse (1101—1164) V, 320
Hentzová Marie (19. stol.) II, 308
Herbart Johann Friedrich (1776 až 1841) II, 321
Herbst Eduard (1820—1892) I, 27, 97, 169; II, (63 ?), (160), 175, 265, 356; III, 358; IV, 106, 352
Herder Johann Gottfried von (1744—1803) II, 42, 80; III, 9, 146; VI, 155
Herloš (vl. Herlossohn) Jiří Karel Reginald (1804—1849) I, 105; II, 51; V, 86; VI, 407
Hermann (18 před n. l.—19 n. l.) I, 169
Hérodes Antipa (vl. 4 před n. l. až 39 n. l.) V, 123
Hérodias (1. stol. n. l.) II, 229
Hérodotos (5. stol. před n. l.) I, 342; III, 202, 359; IV, 71, 111, 313
Herrmann Emanuel (1839—1902) III, 130
Herrmann Emil (1841—1892) V, 342
Hervé Eduard (1835—1899) III, 331
Herwegh Georg (1817—1875) I, 301; III, 59
Herzog I. (19. stol.) II, (62)
Heřman z Lehninu (2. pol. 17. stol.) II, 209
Hésiodos (8. nebo 7. stol. před n. l.) II, 93; IV, 327
Heyduk Adolf (1835—1923) IV, 181, 441
Hickmann (19. stol.) IV, 108
Hill Edwin (spr. Rowland, 1795 až 1879) III, 132
Hippias z Elidy viz Helios Hippiáš
Hippokratés (asi 460—asi 377 před n. l.) IV, 29
Hjörtsberg Lars (nar. 1772) II, 284
Hlaváček Frank (nar. 1853) II, 226(?)
Hněvkovský Šebestián (1770 až 1847) I, 290; II, 42; IV, 443; V, 188

Hof Karel Vít (1826—1887), I 173
Hofbauerová Klementina Marie (vl. Clemens Maria Hofbauer, 1751—1820) V, 243
Höfler Karl Adolf Konstantin (1811—1897) I, 265, 300, 301, 351, 420, 421; II, 351
Hofmann Jan (1. pol. 19. stol.) V, 211
Hofrichtrová Gabriela (nar. kolem 1840) II, 12
Hogg Robert (1818—1896) V, 192
Hohenwart Karl zu Gerlachstein (1824—1899) II, 330; IV, 213
Holbein Hans von (1465—1524) IV, 148, 328
Holeček Josef (1853—1929) III, 127
Hol(l)ar Václav (1607—1677) IV, 148
Holub Emil (1847—1902) III, 312; IV, 139, 434
Holzhauser Bartolomaeus (1613 až 1658) II, 209
Homér(os) (asi 9. stol. před n. l.) I, 324; II, 100, 102, 146, 361; III, 280, 284; IV, 121, 266; V, 73, 142, 175, 176, 207, 501; VI, 151, 156
Homer Friedrich (19. stol.) I, 324, 325
Horác (Horatius Flaccus Quintus, 65—8 před n. l.) II, 338; IV, 133; VI, 275
Horák Bohuslav (19. stol.) III, 70
Horák (19. stol.) básník II, 226
Horská Marie (19. stol.) V, (211 ?)
Horvatovič Juraj (1835—1895) III, 115
Hrabě Josef (1816—1870) I, 206
Hromnička, kat (19. stol.) III, 15
Hrubý Matěj (1837—1876) I, 118
Hrubý z Jelení Řehoř (asi 1460 až 1514) I, 314
Hrudka, krejčí (2. pol. 19. stol.) III, 72, 73
Hřímalý Vojtěch (1842—1908) II, 371, 372
Hufeland Christoph Wilhelm (1762 až 1836) II, 312
Hugo Victor (1802—1885) I, 244, 304; II, 29, 173, 386; III, 20, 21; VI, 279
Huleš Josef (1813—1887) II, 215
Humboldt Alexander von (1769 až 1859) I, 335; III, 18; IV, 17, 188
Humphry Oz. (nar. 1842) III, 151
Hüntgen, krotitel V, 78
Hurtig ing. (19. stol.) V, 412, 414
Hus Jan (1370—1415) I, 51, 100, 105, 131, 191, 245, 265, 290, 300, 335, 420; II, 94, 134, 155, 298, 351; III, 84, 106, 161, 189, 204, 205, 215, 313; IV, 62, 66, 95, 112, 188, 245, 406; V, 89, 139, 213, 253; VI, 164, 349, 414
Husník Jakub (1837—1916) III, 292
Hušák, básník (19. stol.) II, 226
Huysum (vl. Huysmans Cornelius, 1648—1727 nebo Jan Baptiste, 1654—1716) III, 266
Hyacinthe Père (vl. Charles Loyson, 1827—1912) II, 317, 351
Hýbl Jan (1786—1834) II, 46, 96; IV, 66
Hynais Vojtěch (1854—1925) VI, 400
Hynek František (1842—1905) II, 354

Chadwick, matematik (19. stol.) VI, 393
Chambord Henri Charles hr. (1820 až 1883) II, 210, 363
Chamisso Adelbert von (1781 až 1838) I, 408

Chapellain Hugues d'Aymeric, vicomte Rochechouard, 14. stol.) II, 174—175; VI, 42
Chardin Jean (1643—1713) II, 179
Chasseur (15. stol.) III, 157
Chateaubriand François René (1768 až 1848) III, 256
Chauvry VI, 156
Chelčický Petr (asi 1390—po 1460) VI, 164
Chiomi III, 320
Chladni Ernst (1756—1827) II, 399
Chleborád František Ladislav (1839—1911) II, 167; III, 41
Chlumecký František Václav, cukrář II, 100; V, 540; VI, 365
Chmelová Ludmila II, 209
Choděra, hostinský V, 452
Chodowiecki Daniel Nikolaus (1726—1801) III, 151
Chocholoušek Prokop (1819 až 1864) III, 50; IV, 62, 105, 420
Chotek Jan Rudolf (1748—1824) I, 233; VI, 289
Chotek Karel (1783—1868) I, 233; II, 134
Christ Herrmann Konrad Heinrich (1834—1933) V, 192
Chvála Alfréd, obchodník V, 287; VI, 376
Chvalovský Edmund (1839—1934) I, 390
Chvapil Antonín a Rudolf, krejčí IV, 449
Chwang-In-Sing, klaun IV, 43

Ignác z Loyoly sv. (1491—1556) III, 274; VI, 305
Ignatěv Nikolaj Pavlovič (1832 až 1908) III, 356; IV, 309
Illner I, 172
Immermann Karl Lebrecht (1796 až 1840) V, 74
Inocenc IV. (papež 1243—1254) III, 288
Inwald Herrmann, klenotník VI, 377
Irving John Henry Brodribb (1838 až 1905) IV, 281
Isabela (II.) Maria Louisa (1830 až 1904) II, 90, 193; III, 289
Ismaíl paša (1830—1893) III, 160
Isokratés (436—338) III, 194
Ivo sv. (1040—1116) V, 188

Jablonský Boleslav (1813—1881) I, 31, 148; II, 211, 252; IV, 258; VI, 171, 345
Jaborské Antonín (19. stol.) I, 196
Jacqueson I, 241
Jäger Gustav (1832—1916) IV, 75
Jahn Friedrich Ludwig (1778 až 1852) I, 439; IV, 428
Jahn Jiljí Vratislav (1838—1902) I, 170
Jahn Wilhelm (1835—1900) I, 216
Jakobs VI, 156
Jakovlev, milionář VI, 372
Jakub I. (VI., James Stuart, 1566 až 1625) V, 392
Jakub II. (VII., 1633—1701) IV, IV, 410, 411
Jan Evangelista (1. stol.) IV, 299
Jan Damascénský (z Damašku, 675—754) III, 189
Jan Leydenský (vl. Jan Bockelson, 1510—1536) III, 73, 170; IV, 449; V, 20
Jan Nepomucký (asi 1345—1393) II, 102, 136, 348, 375, 393; III, 31, 83—85, 189, 340; IV, 16, 46, 300; V, 28, 31, 89, 351, 447, 448
Jan Zlatoústý (asi 347—407) III, 189
Jan Sarkandr (1576—1620) III, 189

Jan XXIII. (papež 1410—1415) III, 190
Jan Vladislav (vl. 1015—1018) III, 190
Jan Asěn I. (vl. 1186—1896) III, 190
Jan Asěn II. (vl. 1218—1241) III, 190
Jan Asěn III. (vl. 1279—1280) III, 190
Jan Lucemburský (vl. 1296—1346) I, 104, 335
Jan bez bázně (I. Primus, Sans peur, vl. 1371—1419) V, 377
Jan III. Sobieski (vl. 1674—1696) III, 190
Jan z Prahy (Jan Nepomuk Druchsa, 1829—1873) I, 107, 108
Jana z Arcu (1412—1431) II, 228
Janatka Jan Nep. (1800—1882) I, 206
Janda Jan, prefekt (19. stol.) IV, 434
Jandourek A. B., deštníkář IV, 349
Janeček Václav ml., zloděj II, 265
Janečkové III, 134, 176, 190
Janin Jules (1804—1874) II, 303, 378
Janka Alois, setník I, 192
Janke (Jonke, Junke), zloděj IV, 20
Janko Avram (Ianko, 1824—1872) III, 190
Janoušková Františka (Janauschek Fanny, 1830—1904) II, 301
Janský, generál (19. stol.) V, 270
Jarohorský III, 366
Jaroš, státní návladní I, 390
Jeiteles Zikmund, obchodník VI, 155
Jeník Jan z Bratřic (1756—1845) I, 379, 380
Jenner Edward (1749—1823) IV, 188
Jensen Wilhelm (1837—1911) I, 439, 440
Jeroným Pražský (asi 1380—1416) I, 335; III, 215
Jeřábková Kateřina (19. stol.) I, (166)
Jesenský (Jesenius) Jan (1566 až 1621) I, 335; III, 216
Jezbera František (1829—1901) I, 245; III, 86
Jimenez Francesco (1436—1517) II, 154
Jindřich III. (1017—1056) II, 80
Jindřich III. z Valois (1551—1589) IV, 41
Jindřich Julius, vévoda (1564 až 1613) IV, 408
Jiránek Ladislav, továrník VI, 17
Jireček Josef (1825—1888) II, 233, 265, 280; IV, 213, 238, 247, 429; V, 62
Jiří z Poděbrad (1420—1471) I, 106, 335; III, 161, 173, 189, 215; IV, 66, 112; VI, 311
Jiří z Toursů (zemř. 595) V, 168
Jiskra z Brandýsa Jan (zemř. po 1468) III, 215
Jitka (zemř. 1058) III, 154, 174
Joannes de Tempore (9. stol.) IV, 265
Johannot Tony (1803—1852) II, 212
Johnson Andrew (1808—1875) III, 290; V, 20
Jókai Mór (1825—1904) II, 191; V, 184
Josef II. (1741—1790) I, 107; II, 140, 270, 272
Juarez Carlos Benito (1806—1872) III, 290
Juna, obchodník V, 109
Jungmann Josef (1773—1847) I, 12, 114, 199, 290; II, 42, 43, 96, 111, 400, 401; III, 29; IV, 221, 295, 428, 443; V, 33, 69, 193, 329; VI, 66, 159
Junius viz Juvenál

Jussel dr., poslanec III, 49
Justinián (482—565) II, 320
Juvenál (Iuvenalis Decimus Iunius, kolem 60—140) I, 311, 372; II, 285; VI, 275

Kadeřávek Václav (1835—1881) I, 411
Kaftan Jan (1841—1909) V, 412, 414
Kainz-Prausová Emílie (19. stol.) I, 206
Kalakaua I. David (1836—1891) V, 444
Kálidás(a) (5. stol. n. l.) II, 115
Kalina Josef Jaroslav (1816—1847) I, 290, 431; II, 226; IV, 443
Kalousek Josef (1838—1915) II, 237
Kamarýt Josef Vlastimil (1797 až 1833) I, 310
Kamenický František Jaroslav Vacek viz Vacek Kamenický
Kant Immanuel (1724—1804) I, 194
Kapet Hugo (vl. 987—996) II, 160
Kapioleni (2. pol. 19. stol.) V, 444
Kapper Siegfried (1821—1879) II, 105
Karadjordjevič Alexandr viz Alexandr Karadjordjevič
Karadjordjeviči V, 285
Karel I. Veliký (sv., vl. 768—814) IV, 265
Karel z Anjou (1226—1285) VI, 396
Karel IV. (1316—1378) I, 104; II, 128; V, 77, 96, 381; VI, 300
Karel V. (1500—1558) III, 366
Karel VII. (1403—1461) III, 347
Karel IX. (1550—1574) IV, 410
Karlach Mikuláš (1831—1911) III, 322; IV, 49
Karlík Hugo Jan (1807—1894) I, 307
Kässmann, malíř a sochař (19. stol.) I, 44
Kaška Jan (1810—1869) I, 29; III, 120, 339
Kateřina Švédská (sv., 1331—1381) V, 95, 98
Kateřina Cornaro (1454—1510) V, 97, 98
Kateřina Míšeňská (15. stol.) V, 97
Kateřina Medicejská (z Medici, 1519—1589) II, 283; V, 98
Kateřina I. (1684—1727) V, 97, 98
Kateřina II. Veliká (1729—1796) V, 98
Kateřina velkokněžna (19. stol.) IV, 446
Katzenberger dr. (19. stol.) IV, 315
Kaufmann, majitel zvěřince III, 310
Kaulbach Wilhelm von (1805 až 1874) III, 330
Kazinczy Gábor (1818—1864) I, 109
Kejšík (Keyschnick Otto Franz, 1849—1887) VI, 374
Kellersperg Arnošt Leopold (1822 až 1879) II, (63)
Kerner Justinus (1786—1862) II, 161, 201
Kersch M., klenotník V, 107—109
Keyzar viz Caesar
Kienberger Vilém (zemř. 1879) I, (244?), (246?), II, (59)
Kimón Aténský (500—449 před n. l.) II, 357
Kinský Bedřich hr. (1834—1899) II, 130
Kirchbach Wolfgang (1857—1906) VI, 249, 250
Kisfaludy Sándor (1772—1844) II, 283
Kisch, žurnalista (19. stol.) I, (162)
Klapka Jiří (1820—1892) V, 352
Klar Alois (1763—1833) I, 104

Klaudie Lotarinská (16. stol.) III, 20
Klaudis, radní (19. stol.) I, 217
Klaudy Karel Leopold (1822 až 1894) III, 272
Kléber Jean Baptiste (1753 až 1800) IV, 303
Klecanda, rukavičkář III, 76
Kleinpaul Rudolf (nar. 1845) VI, 410, 411
Kleist Ewald Kristián von (1715 až 1759) V, 172 (?)
Kleopatra (69—30 před n. l.) II, 331, 356, 387
Klicpera Václav Kliment (1792 až 1859) I, 15, 23, 103, 308, 310; IV, 207; V, 254, 395
Kliment sv. (zemř. 916) III, 289
Klimeš Josef (1828—1900) II, 237
Klinkövström, jezuita I, 427; II, 135
Klišník, imitátor III, 120
Kloch, spisovatel IV, 8
Klopstock Friedrich Gottlieb (1724 až 1803) II, 8, 229; III, 58, 146
Kloučková (Klouczek) Kateřina (1833—1858) II, 226
Klutschak Franz (1814—1886) I, 43, 174, 414; III, 204
Kment J. A. (E. Schranka ?) VI, 325
Knaus Ludwig (1829—1910) III, (199 ?)
Knobloch František (1841—1881) III, 59, 281; IV, 68, 184; VI, 48
Kober, uzenář I, 162
Kock Charles Paul de (1794 až 1871) IV, 420
Koch Robert (1843—1910) VI, 334
Kolár ml. Karel František (1830 až 1895) I, 29; III, 143, 144, 152; V, 210
Kolár st. Josef Jiří (1812—1896) I, 169, 385, 412; II, 21, 390, (391), (392); III, 9; IV, 306
Kolatschek Adolf (nar. 1821) I, 90, 110, 166
Kollár Jan (1793—1852) I, 167, 254, (258), 335; II, 81; III, 171, 216; IV, 66, 448; V, 79, 239; VI, 29, 280, 403, 409
Koller Alexander baron (1813 až 1890) II, 171, 388
Kolostoj rytíř (8. stol.) IV, 28
Kolovrat Leopold hr. ml. (1852 až 1910) III, (80)
Kolumbus Kryštof (1451—1506) III, 241; IV, 111, 222
Komenský Jan Amos (1592 až 1670) I, 78, 92, 335, 418; II, 96, 134, 212, 214, 306, 398; III, 84, 101, 174, 189, 215, 231, 281 až 284, 286, 309; IV, 46, 66, 218; V, 24, 69, 78, 175, 244, 524; VI, 39, 71, 164, 237, 349
Komzák Karel (1823—1893) I, 48
Konfucius (6. stol. před n. l.) I, 439; II, 288
König Friedrich (1775—1833) III, 25
Königswarter, milionář V, 237; VI, 68
Konstantin Nikolajevič (1827 až 1892) I, 159
Kopecký Martin (1777—1854) I, 306
Kopecký Matěj (1775—1847) III, 328; VI, 374
Koperník Mikuláš (1473—1543) II, 97; IV, 188
Körschnerová Marie, herečka (19. stol.) I, 112
Körschnerová-Melišová Antonie, redaktorka (19. stol.) I, (44), (52)
Kortum Karl František Edvard (1745—1824) III, 50
Kořistka Karel (1825—1906) IV, 278
Kosárek Adolf (1830—1859) IV, 241

Kosek Josef (1780—1858) I, 379 (?)
Kossak Ernst Ludwig (1814—1880) I, 59
Kotz von Dobrsch Ferdinand Ernst (1818—1882) nebo Kristian (1806—1883) II, 109
Kotzebue August von (1761 až 1819) I, 253, 418; II, 186, 374, 407; III, 14, 49, 272; IV, 323
Koubek Jan Pravoslav (1805 až 1854) I, 153, 317—320; II, 190; III, 166, 339 (?); IV, 130, 236
Kounic Václav Antonín (1711 až 1794) III, 348
Koutský Jan Václav (1827—1896) II, 17
Kovanský Josef, vrah III, 90
Krabbe, vydavatel V, 486
Krajník Miroslav (1850—1907) III, 306; IV, 307
Král Josef Mirovít (1789—1841) II, 226
Krämer Heinrich (2. pol. 15. stol.) II, 154
Krants, kat VI, 270
Krása Alois (1828—1900) I, 108, (109), (110), (195); V, (157)
Krása Karel I, (195)
Krásl František (1844—1907) IV, 91, 92
Krátký-Baschik, eskamotér I, 303
Kraus Karl (2. pol. 19. stol.) VI, 372
Krejčí Jan (1825—1887) II, 190; IV, 278
Krejčí Josef (1822—1881) I, (411)
Krejčík Karel (1857—1901) IV, 229
Kreutzberg Karl Joseph (nar. 1802) I, 205, 206, 224
Krise, kloboučník V, 131
Kristián IV. (1577—1648) II, 179
Kroll IV, 229, 445; V, 208
Krolmus Václav (1787—1861) I, 310; II, 368; IV, 244; VI, 289, 408, 409
Kronawetter Ferdinand (1838 až 1913) IV, 52
Krössing Adolf (1848—1933) III, 359
Kroupa Bohuslav (1840—1912) III, 332, 333
Krüdener generál III, (226) (19. stol.)
Kruse Friedrich Karl Herrmann (1790—1866) II, 93, 96
Kryštof Bojovný (1449—1493) V, 375, 376
Křepinský, obchodník V, 109
Křtín Josef (19. stol.) III, 136; 275 až 278, 359
Kuffner Josef (1855—1928) V, 91
Kuh David (1818—1878) I, 94, (107), (111), 224, (237?) 394; II, 81, (102), 110, 202, 226, 227, 280, 302; III, 204
Kuhnel Antonín (18. stol.) III, 261
Kühns Volkmar, herec I, (411)
Kulmbach Hans von (1480—1522) IV, 148
Kunz ze Strombergu (15.—16. stol.) IV, 399
Kuranda Ignaz (1812—1884) I, 92, 94
Kvalič (Qualitz, zemř. 1870) VI, 374
Květ František Boleslav (Bolemír, 1825—1864) I, 320; V, 420
Květ st., otec F. B. Květa V, 420
Kýros (vl. asi 558—529) VI, 364
Kysela Josef (1839—1904) I, 395
Kyselák Josef (1795—1831) I, 395
Kyselák Josef, prof. (1846—1911) IV, 97

Lábler-Dlaskovský Ladislav Emanuel (1844—1870), I 206

Laboulaye Édouard René Lefebvre de (1811—1883) II, 202
Lafontaine August Heinrich (1758 až 1831) II, 168
Lafontaine Jean de (1621—1695) VI, 398
Lakydés z Kyrény (zemř. asi 215 před n. l.) V, 271
Lamartine Alphonse Marie Louis de (1790—1869) III, 213
Lamer Josef, hasič II, 20
Langer Josef Jaroslav (1806 až 1846) VI, 229
Lanna Vojtěch (1805—1866) I, 411; III, 365; V, 182
Lapenna Luigi (1825—1891) II, 166
Lapil Jan (1816—1867) I, (99); II, (59); IV, 436; V, 323
La Roche, kardinál II, 209, 210
La Rochefoucauld François de (1613—1680) VI, 172
Las Cases Emmanuel Augustin Dieudonné de (1766—1842) II, 218
Lasker Eduard (1829—1884) III, 365
Laub Ferdinand (1832—1875) II, 254
Laube Heinrich (1806—1884) IV, 297
Laudon Ernst Gideon von (1717 až 1790) III, 29, 308
Laura di Noves (1308—1348) II, 199, 393; III, 99
Laušmannová Marie (1858—1933) IV, 61, 356, 357
Lavoisier Antoine Laurent (1743 až 1794) IV, 188
Lažanský hr. II, 130
Le Daim Olivier (16. stol.) IV, 315
Lehmann Mikuláš (nar. 1827) I, 128
Leibniz Gottfried Wilhelm (1646 až 1716) I, 194; II, 94, 113, 361; VI, 357
Leitner Petr (1765—1842) V, (304)
Leitnerová Františka, žena Petra L. VI, (394)
Lemmermayer Fritz (19. stol.) IV, 446
Lenau Nikolaus (1802—1850) I, 370, 408, 439; II, 172, 403; III, 106; VI, 265
Lenclos Ninon del' (1620—1705) V, 358
Lenoir Richard (1. pol. 19. stol.) I, 335
Lenormad Marie-Anne Adélaïde (1772—1843) II, 209
Lentulus II, 235
Leonardo da Vinci (1452—1519) IV, 440
Leone viz Lev XIII.
Lepař Jan (1827—1902) IV, 431, 435
Lermontov Michail Jurjevič (1814 až 1841) II, 387
Le Roux Hugues (1860—1925) VI, 372
Lesseps Ferdinand (1805—1894) II, 165; IV, 319
Leuthner I, 219
Leuwenhoek Antony Antoine van (1632—1723) III, 25
Lev X. (papež 1513—1521) III, 54, 106
Lev (Leo) XIII. (papež 1878 až 1903) IV, (60), 61, (130); VI, (26)
Lev Josef (1832—1898) II, (333), 353, 354; III, (277); IV, 61; VI, 192
Leverrier Urbain Jean Joseph (1811—1877) III, 139, 250
Levý Václav (1820—1870) II, 115, 346; III, 150; IV, 258
Libická Arnoštka (1837—1893) I, 390
Librovič Sigismund III, 239
Liebig Justus (1803—1873) V, 172

Liegert Franz (1803—1881) I, (285), 300, (329), 335, 348, 364, 371
Lichnovský Othenio B. Jul. (nar. 1826) III, 121, 122
Lichtenberg Georg Christoph (1742—1799) I, 218; II, 112, 179; III, 258; VI, 344
Li(e)chtenstein kníže IV, 189
Limburg baron III, 345, (346)
Lincoln Abraham (1809—1865) I, 21, 354, 355; III, 289, 314
Lind(ová) Jenny (1820—1887) IV, 251
Linda Josef (1789—1834) IV, 90, 91; V, 244
Lindau Paul (1839—1919) II, 241
Linné Carl (1707—1778) IV, 188
Liszt Franz (1811—1886) I, 424
Livingstone David (1813—1873) IV, 15
Lobkovic Jiří Kristián (1835 až 1908) II, (369), 370; III, 48, 49, 76, (108), (220?); IV, 187, 329; V, 132
Lobsdorf Heinrich von II, 226
Loisset Clotilde, krasojezdkyně (19. stol.) VI, 372
Lomnický z Budče Šimon (1552 až asi 1622) III, 286
Longueville Anne Geneviève de Bourbon Condé (1619—1679) III, 133
Loredano Giovanni Francesco (1606—1661) IV, 326
Lorm Hieronymus (1821—1902) I, 440
Louis viz Ludvík
Löve dr. (19. stol.) I, (186)
Loyson Charles viz Hyacinthe Père
Lucas Karl Friedrich Eduard (1816—1882) V, 192
Ludmila sv. (zemř. 921) I, 10; II, 348; V, 351
Ludvík IX. (Svatý, 1214—1270) III, 11
Ludvík XI. (1423—1483) IV, 315
Ludvík XIII. (spr. XII, 1462 až 1515) III, 20
Ludvík XV. (1710—1774) II, 141; IV, 172, 346; V, 180
Ludvík Filip I. Orleánský („občan Ludvík", 1773—1850) II, 175; IV, 256
Ludvík Bavorský (Karel August, 1786—1868) I, 359; V, (359)
Ludvík II. Samotář (1845—1886) IV, 289
Ludvík Bonaparte (Lulu, 1856 až 1879) III, 328, (330); IV, 87, 95
Lukáš sv. (1. stol.) II, 101; IV, 46, 74, 343; V, 188; VI, 32
Lukes (Lukeš) Jan Ludvík (1824 až 1906) I, 71, 99
Lukretius Titus Carus (asi 98 až 55 před n. l.) III, 358
Lukul (Lucullus Lucius Licinius, asi 109—57 před n. l.) VI, 311
Lulu viz Ludvík Bonaparte
Lumbe Josef Thaddaeus (1801 až 1875) I, 27
Lurline Miss (Lurlyně) IV, 53
Luther Martin (1483—1546) I, 92, 191; II, 33, 94, 97, 140, 266, 306, 317; IV, 406
Lützow Ludwig Adolf Wilhelm von (1782—1834) I, 423

Macaulay Thomas Babington (1800—1859) III, 76
Mackay, milionář VI, 68
Mac-Mahon (vévoda z Magenty, 1808—1893) II, 165; III, 260
Macourek Josef (19. stol.) II, 20; III, 100
Macpherson James (1736—1796) IV, 91
Madèle ing. (19. stol.) VI, 155
Maffei viz Pius IX.

Magnoli VI, 81
Magyarová, mořeplavkyně III, 104
Mahlmann Siegfried August (1771 až 1826) I, 398
Mahomed viz Mohamed
Mácha Karel Hynek (1810—1836) I, 15, 50, 165, 214, 227, 315, 328, 356, 372, 436; II, 81, 96, 190, 214, 387; III, 83, 119, 199; IV, 130, 163, 185, 236, 443; VI, 264, 265, 281, 403
Macháček Josef, průmyslník (19. stol.) I, 96
Macháček Karel Simeon (1799 až 1846) V, 254
Maintenon Françoise d'Aubigné de (1635—1719) II, 186
Majer (Mayer) Antonín (1826 až 1880) II, 356
Majer Jan Nepomuk viz Maýr
Makart Hans (1840—1884) II, 141; IV, 14, 73, 217; VI, 156
Makovský Karel, majitel čistírny a barvírny V, 8
Makovský, hospodský IV, 417
Malá-Sklenářová Otýlie viz Sklenářová-Malá
Malakov de, vévoda viz Pélissier
Malebranche Nikolas de (1638 až 1715) I, 194
Malesherbes Chrétien Guillaume de Lamoignon (1721—1794) I, 335
Malherbe François de (1555 až 1628), I, 422
Malý Jakub Josef (1811—1885) I, 101; II, 112, 113, 302; III, 117, 188, 222, 340, 378
Malý, poštovní ředitel III, 130
Mánes Josef (1820—1871) I, 192; II, 115; IV, 103, 241; V, 281
Mánes Quido (1828—1880) IV, 241
Mannhard Wilhelm (1831—1880) VI, 348
Marat Jean Paul (1743—1793) II, 83, 162, VI; 157
Marbuda (zemř. 41 n. l.) I, 102
Marciál (Martialis Marcus Valerius, 40/43—asi 104) III, 345; VI, 39, 274, 275
Marco Polo viz Polo
Marek sv. (1. stol.) II, 94
Marenzio Luca (asi 1550—1599) IV, 50
Mareš Jan (Maresch Johann von Schulstein, 1806—1879) I, 26; IV, 101, (102), 127
Marfori Carlos (1818—1892) II, 92
Marchisio Barbora (1834—1919) I, 288, 307, 313, 420
Marchisio Carlotta (1836—1872) I, 288, 307, 313, 420
Marie Feodorovna (1847—1928) V, 181
Marie Stuartovna (1542—1587) II, 97; IV, 383
Mark Twain (1835—1910) V, 464
Marlborough John Churchill de (1650—1722) II, 97; VI, 368
Martin Filip Leopold (1815 až 1885) III, 199
Martin Saint-Ange Gaspard Joseph (1803—1888) IV, 37
z Martinic Jaroslav Bořita (1582 až 1649) II, 130, 131
Martinová, milionářka VI, 105 až 107
Masaryk Tomáš Garrigue (1850 až 1937) V, 244
Masen(ius) Jacques (1606—1681) IV, 136
Mason Josiah (1. pol. 19. stol.) IV, 280
Matouš sv. (1. stol.) III, 336; IV, 343
Mattuš Karel (1836—1919) VI, 320
Max Emanuel (1810—1901) II, 171
Maxentius (vl. 306—312) V, 95, (98)

Maxmilián III. III, 345
Maxmilián, vévoda bavorský (1573 až 1651) IV, 408
Maxmilián arcivévoda (mex. císař 1864—1867) III, 290
Maýr Jan Nepomuk (1818—1888) II, (330); III, 53, 251
Mazzuoli Giuseppe (kolem 1525 až 1589) IV, 148
Medalová Viléma (nar. 1841) II, 12
Meier viz Maýr
Meisel I, 293
Meißner Alfred (1822—1885) I, 59, 60, 77, 330; II, 51; III, 301; V, 129; VI, 264
Meissonier Jean Louis Ernest (1815 až 1891) III, 151, 301
Melager III, 230
Melech rabbi III, 194
Meliš Emanuel Antonín (1831 až 1916) I, (44), (52)
Memling Hans (1435—1494) IV, 148
Mendelssohn-Bartholdy Felix (1809—1847) VI, 81
Mengs Anton Raphael (1728 až 1779) IV, 45
Menzel Wolfgang (1798—1873) I, 96; II, 50; III, 59; IV, 89
Mercy Heinrich (19. stol.) I, 162
Merelli, impresário (19. stol.) I, 420
Merlatti V, 428
Mesmer Franz Anton (1734 až 1815) IV, 188
Messis Quinten (1466—1530) IV, 100
Metaphrastes Simeon (2. pol. 10. stol.) IV, 146
Metlický Václav (1834—1887) V, 371
Metoděj sv. (zemř. 885) V, 351
Métra Olivier (1830—1889) VI, 156
Metternich Klemens Lothar Wenzel (1773—1859) IV, 81
Metternich Richard (1829—1895) II, 159
Metternichová Pauline Sándor (1836—1921) II, 159
Meyer Joseph (1796—1856) IV, 285
Mezník Antonín (1831—1907) III, 91, 306
Mezzofanti Giuseppe (1774—1849) I, 413
Mickiewicz Adam (1798—1855) V, 239
Midhát paša (1822—1884) III, 115, (172), 173
Mierzwiński Wladyslaw (1850 až 1909) VI, 194
Michaelis Otto (1826—1890) IV, 244
Michel Francisque (1809—1887) IV, 37
Michelangelo viz Buonarroti
Mikeš František Otakar (1836 až asi 1880) II, 10—12, 14
Mikuláš sv., biskup myrrhenský (4. stol.) IV, 143
Mikuláš Davidovič Mingrelský viz Dadian Mikuláš
Mikuláš z Husi (zemř. 1420) III, 215; V, 58
Milan Obrenovič (1854—1901) III, (115)
Miltiadés (zemř. 489 před n. l.) II, 289; V, 253
Milton John (1608—1674) IV, 225
Minde Karel (2. pol. 19. stol.) III, 86
Mirabeau Honoré Gabriel de Riqueti hr. (1749—1791) II, 200; IV, 303
Mirza-Schaffy (1792—1852) I, 378, 415
Miškovský Josef (nar. 1859) V, 447
Mithridatés (135—63 před n. l.) IV, 281
Mohamed (Mahomed, 570—632)

I, 251; II, 178, 183, 241, 244; III, 201, 260
Mokrý Otakar (1854—1899) III, 306
Moleschott Jacob (1822—1893) II, 62
Molière Jean Baptiste Poquelin (1622—1673) I, 271, 335, 409, 411, 432; IV, 281, 360
Möllhausen Balduin (1825—1905) I, 239
Moltke Helmuth Karl Bernard (1800—1891) III, 93, 170, 290; IV, 250, 404; VI, 47
Montalembert Charles Forbes de Tryon de (1810—1870) II, 94
Montefiore Moses Haim (1784 až 1885) V, 237
Montelar ing., vynálezce IV, 322
Montesquieu Charles de Secondat (1689—1755) II, 97, 288
Montezuma (1466—1520) II, 288, 296
Monti, revolucionář (popraven 1868) II, (101)
Moreau Jean Victor (1763—1813) II, 402
Morin Arthur-Jules (1795—1880) I, 280, 281
Morison Robert (1620—1683) I, 80
Morse Samuel Finley Breese (1791 až 1872) V, 492
Mortillet Gabriel (1821—1898) III, 329
Mosenthal Salomon Hermann von (1821—1877) I, 216
Mošna Jindřich (1837—1911) I, 359, 402; II, 243, 263, 308, 401; III, 104, 117, 339; VI, 197, 403
Mottl Vendelín (nar. 1837) I, 132 až 133
Moucha, rybář (2. pol. 14. stol.) V, 76, 77
Mozart Wolfgang Amadeus (1756 až 1791) III, 336; V, 527
Mühlstein August (1820—1902) VI, (354), 406
Mühlwenzel Franz (1793—1858) I, (153); II, (64—67)
Müller Johannes von (1752—1809) I, 24
Müllerová Kateřina, dámská krejčová IV, 346
Mulready William (1786—1863) III, 133
Münchhausen Karl Friedrich Hieronymus von (1720—1797) I, 398; III, 294; V, 273; VI, 193, (194)
Murad V. (1840—1904) III, (115), (172?)
Murger Henri (1822—1861) I, 446
Murillo Bartolomé Esteban (1617 až 1682) II, 97
Murphy Francis III, 195
Mužík Rudolf (zemř. 1889) VI, 367
Myers, majitel cirkusu III, 147
Myslbek Josef Václav (1848—1922) V, 409; VI, 253

Nadar (vl. jm. Félix Tournachon, 1820—1910) I, 242
Nagy, virtuos (19. stol.) I, 441, 442
Napoleon I. Bonaparte (1769 až 1821) I, 31, 191, 335, 433; II, 34, 42, 95, 98, 100, 218, 283, 378; III, 48, 93, 158, 238; IV, 196; VI, 364, 374
Napoleon III. Louis (Ludvík Bonaparte, 1808—1873) I, 135, 284, 342, 417; II, 20, 29, 109, 159, 175, 218, 241; III, 328; IV, 226, 256; V, 322, 323; VI, 156
Náprstek Ferdinand Pravoslav (1824—1887) III, 327
Náprstek Vojta (1826—1894) II, 45; III, 311, 312, 321, 382; IV, 441

Nasr-eddin (1831—1896) II, (345), (436)
Nebukadnezar (vl. 604—562 před n. l.) I, 101
Neff Jan (1832—1905) II, 104, 237
Někrasov Nikolaj Alexejevič (1821 až 1878) II, 11
Němcová Božena (1820—1862) II, 150; VI, 328
Němec Jaroslav (1843—1898) II, 150
Němec Václav (1845—1924) VI, 377
Němeček František (1815—1860) VI, 374
Němečková Františka (nar. 1838) VI, 374
Neophilus Karel (19. stol.) III, 173, 174
Nero (37—68) II, 93, 356; IV, 88; V, 166; VI, 274
Neruda Antonín (1784—1856) I, (151), (317); III, (187), (326); V, (247), (248), (252), (304), (420); VI, (50), (85), (88), (89), (135), (137), (214), (284), (289), (304), (309), (330), (331), (350), (351), (365), (393)
Neruda Jan (Δ 1834—1891) I, (196), (313); III, (124), (125), (302); IV, (258), 281, 317, 347, 350, 352; V, 22, 23, 34, 63; V, 141, 186, 217, 221, 227, 283, 284, 306, 317, 489, 490; VI, 42, 44, 57, 90, 94, 104, 126, 168, 170, 192, 193, 202, 308, 335
Nerudová Barbora (1795—1869) I, (221), (317); III, (186), 187; V, (251), (304), (419), (420); VI, (50), (60), (63), (85), (88), (97), (215), (284), (309), (330), (393)
Nestroy Johann Nepomuk (1801 až 1862) I, 442
Neumann Vojtěch (1838—1880) III, (190)
Neumann, malíř (?) V, 399
Neureutter Bohdan (1829—1899) V, 527, 528
Newikluf zpěvák (19. stol.) I, 206
Newton Isaac (1643—1727) I, 335; II, 27; IV, 17; V, 69, 164, 165; VI, 192
Nikles viz Nykles
Nikolaj August (1810—1876) V, 30
Nilson, spisovatel VI, 250
Nilssonová Christina (1843—1921) V, 214
Ninon del'Enclos viz Lenclos Ninon de
Nitze dr. (19. stol.) IV, 18
Nobiling Karel Edvard (1848 až 1878) III, 314
Norbert sv. (1082—1134) III, 121, 125; V, 351
Nordau Max (1849—1923) VI, 270
Nordenskjöld Adolf Erik (1832 až 1901) V, 77
Normann (19. stol.) V, 25
Nováček, hostinský V, 452
Novalis (vl. Friedrich von Hardenberg, 1772—1801) II, 344
Nožička z Krče (2. pol. 19. stol.) III, 238; VI, 345
Nykles Wenzel P. (1821—1896) III, (116)

Odilon z Clugny, sv. (kolem 962 až 1049) II, 403
Odkolek Jindřich (19. stol.) V, 449
Offenbach Jacques (1819—1880) II, 90, 102, 198, 301; IV, 217
Ohlenschläger Adam Gottlob (1779 až 1850) II, 94
Oktavián (63—14 před n. l.) II, 356
Oldenburský princ viz Alexandr Battenberg
Oldřich (zemř. 1034) III, 173; V, 450; VI, 204
Olearius Adam (1603—1671) II, 97
Oliva Alois (1822—1899) II, 111

Ölz dr., poslanec (19. stol.) III, 49
Ondříček František (1857—1922) VI, 307
Orlicé Rudolf von, podvodník (19. stol.), III, 140; VI, 243
Örtlová IV, 237
Oskar II. (1829—1907) IV, 47
Osmán Mírí (1837—1900) III, 254
Ossian (3. stol. n. l.) I, 67, 439
Otakar I. viz Přemysl O. I.
Otakar II. viz Přemysl O. II.
Oto I. Veliký (912—973) I, 102
Oto II. (955—983) II, 80
Ott Otakar (nar. 1852) III, 294 (?)
Öttingen (19. stol.) I, 325
Otto Hugo Wilhelm (19. stol.) VI, 372
Ovidius Publius Naso (43 před n. l.—18. n. l.) V, 141; VI, 273

Paclt Čeněk (1815—1887) IV, 277
Palacký František (1798—1876) I, I, 44, 61, 69—72, 102, 110, (111), 300, 301; II, 50, 85, 111, 202, 215; III, 52, 171, 231, 287; IV, 21, 62
Paleček Jan (zemř. kolem 1470) III, 285; VI, 199
Paleček Josef (1842—1915) II, 191, 307
Palestrina Giovanni Pierluigi (asi 1525—1594) IV, 50
Palisa Johann (1848—1925) V, 139
Pallavicini Alfréd, hr. (zemř. 1886) VI, 372
Pallavicini Emilio Marchese di Priola (1824—1901) I, 191
Palmaj Ilka (2. pol. 19. stol.) V, 278
Palmer, dobrodruh (19. stol.) I, 435
Palmieri Luigi (1807—1896) IV, 324
Pankrác (Pankraz) Franz (19. stol.) I, 306
Panna orleánská viz Jana z Arcu
Paolo da Pistoja (1490—1547) IV, 148
Parmentier Antoine Augustin (1737 až 1813) I, 404
Parson Thomas Williams (nar. 1819) III, 218
Parville de, meteorolog VI, 391, 392
Pařízek, obchodník V, 109
Pasquier Etienne (1529—1615) IV, 139
Patrucci, kardinál (19. stol.) II, 250
Patti Adelina (1843—1919) II, 223, (224); IV, 436; V, 398; VI, 307
Paul Jean (1763—1825) I, 361, 410, 417; II, 87, 94, 140, 372; III, 92, 146, 208; IV, 91; V, 135; VI, 23, 47
Pauli Leopoldina de (1847—1903) IV, 356
Paümann Anton (zemř. 1870) I, 63, 89; II, 14; V, 14; VI, 356
Pavel apoštol (zemř. asi 57) III, 63
Pavlík Josef, vrah III, 90
Payer Julius von (1842—1915) III, 153; V, 266
Peabody George (1795—1869) I, 444; II, 395
Pecold viz Petzold
Pečírka Josef (1818—1870) I, 311, 389; II, 201
Pedro II. d'Alcántaro (1825—1891) III, 290 (?); VI, 216
Pěkný František (zemř. 1874) V, 322
Pélissier Jean Jacques Aimable, vévoda z Malakova (1794—1864) V, 323, 501
Pellegrini Giovanni (1824—1896) IV, 50
Pellico Silvio (1789—1854) I, 313
z Penthievru vévoda (Louis Jean de Bourbon, 1725—1793) III, 261
Pepita de Oliva (nar. 1830) II, 192; VI, 228

Pepusch Johann Christoph (1667 až 1752) VI, 342
Perczel Mór (1811—1891) II, 49, 75
Perels IV, 108
Periklés (po 500—429 před n. l.) II, 18
Permoser Balthasar (1650—1732) III, 194
Perodet, bernský advokát (15. stol.) IV, 81
Perrone Giovanni (1794—1876) IV, 357
Perthes Friedrich Christoph (1772 až 1843) II, 283
Perty Josef Anton Maxmilian (1804—1884) III, 117; IV, 37; V, 74, 271
Peška Bedřich (1820—1904) III, 173, 174
Pešková Eliška (1833—1895) I, (164), (271)
Petöfi Sándor (1823—1849) I, 109, 204; III, 270
Petr I. Veliký (1672—1725) V, 239; VI, 65
Petrarca Francesco (1304—1374) I, (194); II, 199, 234, 301, 393; III, 99, 142, 201; IV, 35, 270
Petronius Gaius (Arbiter, zemř. 66 před n. l.) II, 61
Petrus Nolascus sv. (1182—1256) IV, 177
Petzold (Pecold) Václav, restauratér IV, 417; V, 47, 242; VI, 410
Pfarrius Gustav, básník IV, 399
Pfeffel Gottlieb Konrad (1739 až 1809) IV, 141
Pfleger Moravský Gustav (1833 až 1875) I, (61), 265, (271)
Pfretschner, politik (?) (19. stol.) I, 110
Philippo, zpěvačka (19. stol.) II, 147, 151, 152
Phormio Africanus III, 230
Phryné viz Fryné
Pick, nájemce III, 365
Pickert Karl (1835—1888) II, 304
Piefke, švec V, 423
Pigault-Lebrun Antoine de l'Epiney (1753—1835) IV, 136
Pignatelli kněžna, zpěvačka (2. pol. 19. stol.) V, 445
Pichler Ludvík, klenotník V, 108, 512
Piloty Karl von (1826—1886) III, 334
Pilz Josef, vinárník I, 166
Pinkas Adolf Maria (1800—1865) I, 330
Pino Felix Maria z Friedenthalu (1826—1906) IV, 345
Pio Nono viz Pius IX.
Piperger J., kat (zemř. 1888) IV, 237
Pisařovic Julius, prof. hudby (19. stol.) I, 206
Pisling Theofil (nar. 1834) I, 110, 224
Pius IX. (vl. hr. Jean Maria Mastai /Maffai/ Ferretti, papež 1846 až 1878) II, 101, (102), (151), 172, 173, (205), 209, 231, 232, 250, (276), (322), 332, (343); III, (139), (164), (165), (196), 201, (260), 277, 330; IV, 48, 270; V, 193; VI, 379
Pivoda František (1824—1898) II, 202, 302, 306, 307, 310, 351
Platen-Hallermünde August von (1796—1835) V, 465
Plato (427—347) I, 330; IV, 285
Plinius st. (Gaius P. Secundus, 23 až 79 n. l.) V, 271; VI, 274, 275
Plinius ml. (Gaius P. Caecilius Secundus, asi 61—113) VI, 274, 275
Plutarchos (asi 46—po 120) II, 62; IV, 36

Podhorský, obchodník III, 197; V, 114
Podivín, sluha sv. Václava I, 65
Podlipná Anna (nar. 1855) VI, 26
Podlipný Jan (1848—1914) VI, (359?)
Poe Edgar Allan (1809—1849) I, 328
Pohl Jan Václav (1740—1790) I, 107
Pokorný-Pikulík Josef V. (1842 až 1933) VI, 370
Pokorný Rudolf (1853—1887) VI, 269
Poličanský Matěj (2. pol. 16. až 1. pol. 17. stol.) VI, 166
Polland Jindřich (zemř. 1883) IV, 434
Polo Marco (1254—asi 1324) IV, 111
Pomponius Mela (1. stol. před n. l.) VI, 274
Pope Alexander (1688—1744) I, 402
Porges, směnárník V, 66
Porpora Niccolò Antonio (1686 až 1766) II, 307
Porzó, pseud. novináře III, 277
Pospíšil Jan František Hostivít (1785—1868) I, 102
Pospíšil ml. Jan Jaroslav (1812 až 1889) II, 317
Pospíšilová Marie (1862—1943) IV, 356, 357
Post, mechanik V, 371
Poterr Paulus (1625—1654) III, 56, 266
Potocki Alfred hr. (1817—1889) IV, 173
Pouce Tom viz Thumb Tom
Poupě Antonín, sládek V, 388
Poupě František Ondřej (1753 až 1805) III, 350; IV, 405
Pradier James (1792—1852) II, 142; III, 150
Prachenský Josef Stanislav (1829 až 1893) II, 390
Prausová-Kainz Emílie, zpěvačka (19. stol.) II, 12
Pravda František (1817—1904) I, 307; IV 228
Praxitelés (4. stol. před n. l.) II, 177
Pražák Alois (1820—1901) IV, 152, 334
Prefát Oldřich z Vlkánova (1523 až 1565) III, 283
Prehauser Gottfried (1699—1769) IV, 436
Preller Josef, květinář VI, 229
Prellerová, žena Josefa P. VI, 126
Priscus, římský vyslanec (zemř. asi 472) V, 381
Procházka Ludevít (1837—1888) I, 71; II, 47, 48
Procházka (Prochaska) František, drogista V, 59, 170, 229
Prokop sv. (asi 980/90—1053) II, 348; V, 53, 351
Prokop Malý (Menší, zemř. 1434) III, 215
Prokop Veliký (Holý, zemř. 1434) III, 161, 215; VI, 311
Proksch (Prokš) Josef (1794 až 1864) I, 325
Propertius Sextus (asi 50—15 před n. l.) VI, 274
Provenceaux bří, lahůdkářství II, 62; III, 281
Průcha Karel (1818—1883) IV, 74
Prutz Robert Eduard (1811—1872) I, 110; VI, 396
Přemysl Oráč (vl. v 1. čtvrtině 8. stol.) I, 102
Přemysl Otakar I. (vl. 1197—1230) I, 103, (335); II, 218; III, 154
Přemysl Otakar II. (vl. 1253 až 1278) I, 98, 103, (335), 389; III, 86, 281
Pštross František (1823—1863) I, (27), 223; II, 131

Ptolemeus XI. Alexandr (117 až 88 před n. l.) II, 178
Ptolemaios Klaudios (kolem 90 až 160) VI, 274
Pulz Ludvík, generál (19. stol.) II, 235
Purkyně Jan Evangelista (1787 až 1869) III, 216; IV, 66, 443; VI, 24
Půst Antonín, krejčí (2. pol. 19. stol.) I, 437
Puškin Alexandr Sergejevič (1799 až 1837) I, 319; II, 11; V, 239
Pyrker Johann Ladislaus (1772 až 1857) II, 284
Pyrrhos (318—272 před n. l.) VI, 292
Pythagoras (asi 580—500 před n. l.) V, 264; VI, 378

Quast Jan Zachariáš (1814—1891) I, 347
Quintana Manuel José don (1772 až 1857) II, 283
Quis Ladislav (1846—1913) III, 306; IV, 229

Rabelais François (kolem 1494 až 1553) I, 335; II, 32, 122, 201; IV, 216; VI, 277, 322
Racine Jean (1639—1699) I, 335
Radecký z Radče Jan Josef Václav (1766—1858) II, 171; III, 215
Raffael(o) Santi viz Santi R.
Raimund Ferdinand (1790—1836) VI, 265, 266
Raman E. dr., ekonom (19. stol.) VI, 334, 335
Rank Josef (1833—1912) II, 276
Raudnitz Leopold (19. stol.) I, 224, 238, 239; II, (104), 303, 311
Raupach Ernst Benjamin Salomo (1784—1852) III, 17
Rauscher Joseph Otmar von (1797 až 1875) II, 276
Razetto Giacomo, herec (19. stol.) III, 69
Réaumur René Antoine Ferchault de (1683—1757) I, 335
Reclam Anton Philipp (1807 až 1896) IV, 319
Redwitz Oskar von (1823—1891) I, 25
Rechberg Johann Bernhard von (1806—1899) IV, 81
Reichelt A., továrník V, 108
Reichrats-Klárka I, 47
Reichsdummer viz Dummreicher
Reil Egon viz Schranka
Reil Johann Christian (1759 až 1813) IV, 92
Reinholz, farář III, 319
Reinsberg-Düringsfeld Otto von (19. stol.) II, 94; IV, 10, 11; VI, 348, 349, 368
Rembrandt Harmenenszon van Rijn (1606—1669) IV, 173
Reményi Eduard (1830—1898) I, 133, 375, 376; II, 253, 254
Renz Ernst (nar. 1814) IV, 39, 40, 43, 53
Rességuieur Bernard Marie Jules de (1789—1862) II, 93
Rettigová Magdaléna Dobromila (1785—1845) I, (102); III, 171
Reuss-Köstritzký Jindřich, princ (19. stol.) VI, 372
Reuter Fritz (1810—1874) III, 376; IV, 156
Reuter Paul Julius von (1821 až 1899) II, 69
Reynaud dr., astronom (19. stol.) VI, 334
Rieger František Ladislav (1818 až 1903) I, 31, 44, 69—72, (371); II, 372, 378, 379, 389; IV, 105, 126, 341, 388, 398, (431), 435; V, 89, 115, 118, 139, 218, 493,

499, 521; VI, 248, 251, 315, 320
Riehl Wilhelm Heinrich (1823 až 1897) I, 45; II, 124
Rigolboche, tanečnice (pol. 19. stol.) I, 293
Richard II. (1367—1400) III, 12
Richardsohn Edmund (zemř. 1886) V, 237
Richelieu Armand Jean du Plessis (1585—1642) I, 335
Richter Léon, vydavatel III, 336
Ritter August inž. (nar. 1826) VI, 9, 10 (?)
Robespierre Maximilien (1758 až 1794) II, 83, 162; IV, 88, 303
Rocky Bear, siouxský náčelník (19. stol.) VI, 317
Rocquette Otto (1824—1896) II, 294
Rodet III, 93
Rogeard Louis Auguste (1820 až 1896) I, 368, 369
Roger Gustave Hippolyte (1815 až 1879) I, 427, 428
Rochholz Ernst (1809—1892) IV, 71
Rokytanský (Rokitanski) Karel (1804—1878) III, 340
Romano Giulio viz Giulio Romano
Romulus (8. stol. před n. l.) III, 240
Ronns Albert (nar. 1862) VI, 374
Ronspurger, zpěvák (?) (19. stol.) I, 206
Roquette Otto (1824—1896) II, 294
Rosa Pietro (1550—1576) IV, 148
Rosa Václav Jan (1620—1689) III, 284
Rosegger Peter (1843—1918) IV, 448; VI, 41, 180
Ros(s)elli Cosimo (1439—1507) IV, 148
Rosen Julius (1833—1892) I, 191, (424)
Rosenkrantz, generál (19. stol.) I, 226
Roser Georg (1820—1891) IV, 378
Rossini Gioacchimo (1792—1868) II, 93, 95, 310, 385
Roszmäszler Emil Adolph (1806 až 1867) VI, 159
Rotan, přírodozpytec IV, 37
Roth Karel (1829—1888) II, 237
Roth, něm. poslanec (19. stol.) I, 216
Rothberger, obchodník II, 314
Rothschild Alfons (1827—1905) IV, 225
Rothschild Anselm Salomon (1803 až 1874) II, 85, 202, 398
Rothschild James (vl. Jakob, 1792 až 1868) II, 93, 264(?); VI, 244
Rothschild Mayer Amschel (1743 až 1812) II, 241
Rothschild Nathaniel (1840—1915) VI, 67, 68
Rothschild II, 93; III, 228; V, 206, 237, 497; VI, 68, 155
Rotura, botanik (19. stol.) IV, 78, 79
Roubalová Gabriela (1843—1922) I, 390; II, 12, 307
Rousseau Jean Jacques (1712 až 1778) II, 266; V, 26
Rozkošný Josef Richard (1833 až 1913) IV, 181
Rozum Jan Václav (1824—1858) I, 74
Ruben Christian (1805—1875) III, 56, 289
Rubeš František Jaromír (1814 až 1853) I, 159, 196; II, 404; III, 14, 336; IV, 46, 133, 318, 329, 369; V, 113, 360; VI, 13, 14, 87, 199
Rückert Friedrich (1788—1866) I,

360; II, 227, 321; V, 105; VI, 29, 169
Rüdinger Nikolaus (1832—1896) III, 24
Rudolf I. Habsburský (1218 až 1291) I, 103
Rudolf II. (1552—1612) I, 8; II, 179, 272; III, 53; VI, 290, 406
Rulík Jan Josef (1744—1812) IV, 66
Rummel Václav, klenotník V, 108, 109, 512; VI, 239, 376
Runeberg Johan Ludwig (1804 až 1877) VI, 263
Russ Karel (1833—1899) VI, 129, 145
Růžička, zloděj III, 176
Růžičková Anna Vlastimila (1824 až 1869) V, 212
Rvačovský z Rvačova Vavřinec Leander (1525—1590) III, 285
Ryba Vilém (1849—1907) V, (41), (462); VI, (257), (348)

Řebíček Josef (1844—1904) I, 206
Řehoř I. Veliký, sv. (papež 590 až 604) III, 201; IV, 270, 299
Řehoř XIII. (papež 1572—1585) II, 97
Řehoř XV. (papež 1621—1623) II, 258
Řezáč František (1819—1879) III, 42
Řezníček, akrobat (19. stol.) VI, 374
Řivnáč František (1807—1888) IV, 403, 404

Sabina Karel (1813—1877) II, 262
Sagittarius (vl. jm. Heinrich Schütz, 1585—1672) III, 194
Sachs Hans (1494—1576) I, 130; II, 163; IV, 329; V, 20
Saint-Germain de (zemř. 1784) II, 209
Saint-Just Antoine Louis Léon de (1767—1794) IV, 225
Saint-Pierre Charles Irénée Castel de (1658—1743) II, 111
Sallet Friedrich von (1812—1843) I, 230
Salomonsky, cirkus (19. stol.) IV, 39, 40
Samo (7. stol. n. l.) II, 80
Sand George (1804—1876) I, 115; II, 200; IV, 290
Sandtner Jan Ev. (1837—1900) I, 439
Sanson Isidor Joseph (1799—1871) I, (205)
Santerre Antoine Joseph (1752 až 1809) IV, 408
Santi (Sanzio) Raffael(o) (1483 až 1520) II, 180; III, 162, 199; IV, 90, 325, 449; VI, 155
Sapfó (asi 600 před n. l.) II, 386; VI, 381
Saphir Moritz Gottlieb (1795 až 1858) I, 331; III, 36, 56; IV, 123, 264
Sardanapal viz Assurbanipal
Sardou Victorien (1831—1908) I, 367, 382, 398, (433); II, 384; IV, 217
Sauer Edmund (nar. 1837) I, 206, 216
Savonarola Girolamo (1452—1498) II, 97
Scot Emrich (19. stol.) IV, 347
Scribe Eugène (1791—1861) II, 69, 71
Sedláček Alois (1852—1925) V, 504
Seeling Bernard Otto (1850 až 1895) IV, 103
Seifert Jakub (1846—1919) III, 349
Sejček Vavřinec, meteorolog (19. stol.) II, 82, 118, 234

Sejjíd Chalífa (19. stol.) VI, (155)
Seld von (19. stol.) I, 430
Selig J. G., směnárník V, 28, 66, 198, 335, 464; VI, 68, 334
Semele, imitátor IV, 370
Senefelder Alois (1771—1834) III, 292
Seneka Lucius Annaeus (4 před n. l.—65 n. l.) II, 355; IV, 75, 224; VI, 192, 273
Severus viz Cornelius S.
Sévigné Marie de (1626—1696) VI, 398
Sévigné Františka Margareta, dcera Marie S. VI, 398
Shakespeare William (1564—1616) I, 44, 114; II, 8, 13, 30, 116, 166, 244, 357, 364, 391; III, 48, 91, 117, 143, 233, 289, 290, 296; IV, 22, 97, 133, 237, 356, 360; V, 98, 176, 385; VI, 279, 362
Schack Soph IV, 302, 303
Schar(e)nhorst Gerhard Johann David von (1755—1813) VI, 47
Schefer, zločinec (?) I, 357
Scheffer Leopold (1784—1862) IV, 443
Schenkendorf Maxmilien Gottfried von (1783—1817) II, 342
Schiffner (Šiffner) Eduard, kožišník V, 91, 477; VI, 185, 239
Schildner-Schuldner, generál (19. stol.) III, (226)
Schiller Friedrich (1759—1805) I, 52, 276, 356, 357, 437; II, 8, 39, 42, 51, 72, 97, 120, 125, 314, 345, 353, 406; III, 36, 58, 59; IV, 89, 129, 237, 339, 352, 360, 446; V, 235; VI, 156, 162
Schindler Heinrich, redaktor (19. stol.) I, (162), (163), 224
Schinderhannes (vl. jm. Johann Bückler, 1707—1803) III, 190
Schlesinger Siegmund (nar. 1832) I, 164
Schleyer Martin Johann (1831 až 1912) V, 459
Schliemann Heinrich (1822—1890) III, 149
Schlosser Friedrich Christoph (1776—1861) III, 50
Schmerling Anton von (1805 až 1893) I, 383, 385, 386, 418; II, 14, 280; III, 358; IV, 129, 152, 319
Schmeykal Franz (1826—1894) II, 210
Schmidt-Weissenfels Eduard (1833 až 1893) IV, 407
Schmittova, multimilionářka (19. stol.) IV, 164
Schmitz J. V., přírodozpytec I, 245
Schneider Johann Gottlob (1750 až 1822) VI, 269
Schneider, zločinec (?) I, 357
Schnorr Julius von Carolsfeld (1794—1872) II, 360
Schönborn František (1844—1899) VI, 379
Schönborn Karel Bedřich (1840 až 1908) III, 58, 274
Schopenhauer Arthur (1788 až 1860) I, 194, 195; III, 206, 342, 343
Schramm Em., defraudant II, 264
Schranka Eduard Maria (Moric) (1850—1916) V, 372, 383, 386 až 388; VI, 258, 260, 325, 363, 398
Schreckinger, fin. ředitel II, 84 až 85
Schuffenhauerová Anna, modistka VI, 17
ze Schulenburgu Werner (15. až 16. stol.) V, 172
Schulte Johann Friedrich von (1827—1914) I, (265)
Schumann Robert (1810—1856) III, 18
Schus(s)elka Franz (1811—1886) II, 51

Schütz Jakob MUDr., radní II, 215, 216
Schütz, novinář (19. stol.) II, 160
Schwanthaler Ludwig von (1802 až 1848) I, 157; III, 150
Schwarz Berthold (1318—1384) II, 311
Schwarz František (1840—1906) I, 306, 307
Schwarz Jakub (nar. 1835) I, 288, 297, (365)
Schwarzenberk Bedřich (1809 až 1885) III, (72), (288)
Schwarzenberk Karel (1824—1904) III, 96
Schweitzer August Gottfried, ředitel III, 54, 56
Schweninger Ernst (1850—1924) V, 17
Schwiegerling Fric (Fritz, 2. pol. 19. stol.) VI, 374
Siddhi-Kür II, 110
Siegel, pomolog V, 192
Siemens Werner von (1816—1892) V, 492
Siemiradzki Henryk (1843—1902) IV, 62, 69
Silberer Viktor (nar. 1846) VI, 373
Sklenářová-Malá Otýlie (1844 až 1912) II, 329; III, 117, 119; IV, 149, 181
Skramlík (Škramlík) Emilián (1834 až 1903) III, 115; IV, 221, 318
Skrejšovský František (1837 až 1902) II, (62)
Skrejšovský Jan Stanislav (1831 až 1883) II, (62), (235), (239), 241, (245), 406, 407; III, (191); IV, 49, 63
Skuherský Rudolf (1821—1863), I, 239, 240
Sládek Josef Václav (1845—1912) V, 105; VI, 382
Sladkovský Karel (1823—1880), I, 206, 216; II, 215, 376, 406; IV, 445; V, 49
Slavík Josef (1806—1833) II, 253, 254
Slezák, krasojezdec (19. stol.) IV, 40; VI, 374
Slosson, hráč kulečníku IV, 180
Slowacki Juljusz (1809—1849) I, 352
Slukov Vojta (1847—1903) III, 152; V, 504
Smetana Augustin (1814—1851) II, 122
Smetana Bedřich (1824—1884) I, 409, 421; II, 202, 330, 371, 372, 408; III, 141, 142, 168, 239; IV, 123, 124, 181, 258, 307, 327
Smetana Josef František (1801 až 1861) I, 307
Soběslav I. (vl. 1125—1140) I, 103
Soběslav II. (vl. 1173—1177) V, 58
Sobota Ignác (nar. 1831) VI, 374
Sobotka Primus (1841—1925) IV, 168, 169
Sofoklés (kolem 496—406 před n. l.) II, 102, 116, 338
Sochůrek, hostinský V, 452
Sokol Antonín H. (1847—1889) IV, 307
Sokrates (468/70—399 před n. l.) I, 72, 191, 194; II, 241, 288, 308; IV, 237; V, 20
Söllner František (zemř. 1890) VI, 45
Solón (asi 640—548 před n. l.) I, 314
Sorel Agnès (1422—1450) IV, 346
Soto Hernando de (1499—1542) V, 207
Souvestre Emile (1806—1854) I, 180
Speer Šimon, prorok II, 209
Spielhähn, prorok II, 209
Spinoza Baruch (1632—1677) I, 194

Spitr VI, 252
Sporck František Antonín hr. (1662—1738) II, 85
Spränger Jakob (15. stol.) II, 154
Staněk Vilém, obchodník V, 476
Stanley Henry Morton (vl. John Rowlands, 1841—1904) IV, 15; VI, 269, 270, 307
Stecker Antonín (1855—1888) IV, 434
Steffek Karl, velitel ostrostřelců (19. stol.) I, 177, 191, 192, 227; II, 49; III, 218
Stéger František (vl. Franjo Stazič), tenorista I, 293
Stejskal rytíř, policejní ředitel (19. stol.) IV, (219), (220), (250), (302); V, (101)
Stelzig Ignaz Alphons (1823 až 1865) I, 340—342
Stelzig, cukrář V, 59
Stěmpin Josef (popraven 1853) IV, 112
Stentsch Jan (1717—1827) I, 380
Stephan Heinrich (1831—1897) III, 130
Stephenson George (1781—1848) I, 294; IV, 99, 280; V, 26
Sternauova, zpěvačka (19. stol.) I, 89
Sterne Lawrence (1713—1768) IV, 97
Sterne dr. III, 49
Stolz Alban (1808—1883) IV, 48
Stölzel dr. (19. stol.) II, 369
Storch Ludwig (1803—1881) VI, 51
Storm Gustav (1845—1903) IV, 306
Storm Theodor (1817—1888) IV, 252
Strabo(n) (63 před n. l.—19 n. l.) VI, 273, 274
Strackerjan Ludwig, národopisec (19. stol.) VI, 348
Strakatý Karel (1804—1868) II, (81)
Strampfer Friedrich (1823—1890) VI, 265
Strecker dr. (19. stol.) II, 369
Strehlerová-Svobodová, herečka (19. stol.) I, 390
Strejček Josef (zavražděný 1881) IV, 242
Stremayr Karl von (1823—1904) III, 42
Strnad Antonín (1749—1799) IV, 447; V, 76 (?)
Stromayer, kostnický starosta (19. stol.) II, 122
ze Strombergu Kunz (15.—16. stol.) IV, 399
Strousberg Bethel Henry (vl. Baruch Hirsch Strausberg, 1823 až 1884) III, 149, 297
Studnička František Josef (1836 až 1903) II, 11
Stuwer ml., pyrotechnik III, 320
Stýblo Bedřich (1817—1891) III, 370
Succi (19. stol.) V, 428
Sue Eugène (1804—1857) I, 135; II, 365
Suchý Karel, hodinář I, 166, 323; III, 45; V, 62, 112, 122, 130
Sulejmán paša (1840—1883) III, 205
Sully Maximilien de (1560—1641) I, 335
Sulpicius Severus (asi 360—406/10) III, 289
Surin Jean Joseph (1600—1665) II, 93
Suttner Bertha (1843—1914) V, 324 (?)
Svatopluk (vl. 870—894) II, 80
Svěčín, houslista (19. stol.) I, 206
Světlá Karolína (1830—1899) VI, 328
Svoboda Václav Alois Navarovský (1791—1849) I, 254; V, 244

Svobodová-Strehlerová viz Strehlerová
Swedenborg Emanuel (1688 až 1772) II, 283
Swinderen - Janssen Anny de Marees van, bar. (nar. 1857) VI, 372
Sydowa Johanka de (19. stol.) III, 258
Sykora, „kukátkář“ III, 28

Šafář, obchodník V, 109
Šafařík Pavel Josef (1795—1861) I, 335, 381; III, 171, 216, 231
Šafařík Vojtěch (1829—1902) II, 189
Šalomoun (vl. 960—935 před. n. l.) II, 149, 407; IV, 45, 257
Šamberk František Ferdinand (1839—1904) I, 30, 383, (393); II, 234; III, 52, 339, 359; V, (211), 287, 288
Šáry (Schary) Jan Michal (1825 až 1881) III, 158
Šebíř Severus (zemř. 1067) V, 380
Šebor Karel (1843—1903) II, 203
Šebor Vincenc, klenotník V, 153, 335, 479, 512; VI, 377
Šembera Vratislav Kazimír (1844 až 1891) VI, (265), (343)
Šercl Čeněk (1843—1906) I, 413, 414
Šiffner viz Schiffner
Šilling, sládek (19. stol.) IV, 407
Šillinger, mirovický starosta (19. stol.) II, 390
Šimáček František (pseud. Vojtěch Bělák, 1834—1885) II, 240, 242
Šimanovský Karel (1825—1904) I, (313), 390; IV, 436
Šimon Aténský viz Timón A.
Škampa Alois (1813—1907) IV, 127
Škramlík Emanuel viz Skramlík
Škréta Karel (1610—1674) IV, 148
Šolc Jindřich (1841—1916) III, 272; VI, (26)
Šolc Václav (1838—1871) VI, 266
Šolcová Ludva, žena Šolce J. VI, (26)
Špindler Ervín (1843—1918) II, 142; III, 216
Špulák, okresní hejtman (19. stol.) II, 175
Šrůt Antonín (19. stol.) IV, 14, 21
Šťastný Alfons z Padařova (1831 až 1913) II, 322, 332
Štaus, hostinský IV, 417
Štěpánek Jan Nepomuk (1783 až 1844) IV, 206; V, 254
ze Štítného Tomáš (asi 1333—asi 1409) I, 335; V, 241; VI, 164
Štolba Josef (1846—1930) III, 306
Štorch Karel Boleslav (1812—1868) VI, 378
Štrauch Antonín (1831—1877) VI, 396
Štulc Josef Václav (1814—1887) II, (147), 202; III, 70; V, 93
Šubert Jan Aleš (19. stol.) I, (85), 111, (114)
Švanda ze Semčic Pavel (1825 až 1891) I, 173
Švarc Jakub viz Schwarz Jakub
Švarcenberk viz Schwarzenberk
Švela Vilém, JUDr. (19. stol.) III, (325)
Švertáskové bří, lahůdkářství II, 62

Taaffe Eduard Franz Joseph (1833 až 1895) IV, 39, 52, 123, 152, 245, 334, 435; VI, 120, 314
Tacitus Publius Cornelius (asi 55—120) II, 297; III, 359; VI, 274, 275
Talleyrand Charles Maurice de T. - Périgord (1754—1838) III, 54; IV, 303; VI, 18, 19
Tanner Matěj (1630—1692) IV, 228 (?)
Tasso Torquato (1544—1595) I, 203

Taylor John (zemř. 1887) IV, 392
Tedesco Ludwig MUDr., poslanec (19. stol.) II, 304
Tegner Esaïas (1782—1846) I, 54
Tempský Friedrich (zemř. 1902) I, 239 (?), 240
Teubel Josef, kuchař (19. stol.) V, 122
Tewelle, herec (19. stol.) II, 125
Thackeray William Makepeace (1811—1863) V, 385
Thám Karel Ignác (1763—1816) II, 111
Thám Václav (1765—asi 1816) II, 111
Themistoklés (5.—4. stol. před n. l.) II, 289
Theokrit(os) ze Syrakus (poč. 3. stol. před n. l.) VI, 273
Theophrastus (372—287 před n. l.) VI, 275
Tholukk, majitel blešího div. I, 392
Thomayer František (1856—1938) VI, (228), (234), 235, (255), 330
Thomé Franz (1804—1872) I, 212, 387, 390
Thoméová, zpěvačka, žena Franze T. I, 23
Thorwaldsen Bertel (1770—1844) III, 150
Thumb Tom (též Tom Pouce, vl. Charles Stratton, 1837—1883) IV, 17, 18
Thun Leo Leopold (1811—1888) I, 325; II, 73, 260; III, 80
Thyra, princezna (19. stol.) III, 328—(330)
Tiberius Claudius Nero (42 před n. l.—37 n. l.) II, 60
Tichá Vilma (nar. 1863) III, (310)
Tichý Alois (19. stol.) V, 463; VI, (175)
Tille Antonín (1835—1896) II, 389
Timón Aténský (5. stol. před n. l.) V, 20
Tippmann, obchodník II, 253
Tirma Izák, rabbi II, 179
Tischbein Johann Wilhelm (1751 až 1829) I, 52
Tissandier Gaston (1843—1899) III, (57)
Tisza Koloman (1830—1902) V, 270
Tizian(o) Vecelli(o) (1476/7 až 1576) II, 187
Tjse II, 46
Tognelli, revolucionář (popraven 1868) II, (101)
Tollmann Antonín (asi 1832 až 1857) I, (220—221)
Toman Hugo (1838—1898) III, 306
Tomáš ab Aquino (1225—1274) VI, 152
Tomek Václav Vladivoj (1818 až 1905) I, (431); II, 111, 134; III, 84, 189; V, 49, 96, 414, 448; VI, 115, (300), 388
Tomíček Jan Slavomír (1806 až 1866) II, 276; V, 327
Tonner Emanuel (1829—1900) I, 85, 218; V, 323
Torloni Alessandro kn. (1800 až 1886) V, 237
Tourniairová Filipka (1780—1852) VI, 372
Torquemada Thomas de (1420 až 1498) II, 154
Toužimský Josef Jakub (1848 až 1903) III, 152
Trojan Alois Pravoslav (1815 až 1893) II, 406
Trümphy Flora (zemř. 1864) I, 321, 336
Třebízský Václav Beneš (1849 až 1884) V, 469
Tučkové Bedřich a Ignác, obchodníci II, 104, 117

Tůma Karel (1843—1917) IV, 228
Turgeněv Ivan Sergejevič (1818 až 1883) VI, 280
Turolla Emma (nar. 1859) V, 47, 48
Tyl Josef Kajetán (1808—1856) I, 356; II, 360; IV, 189, 236, 420; V, 211, 254, 487; VI, 248, 289, 377

Ubryková Barbora, jeptiška (19. stol.) IV, (193)
Uher František (asi 1830—1871) III, (148)
Uchatius Franz (1811—1881) III, 219
Ulpianus Domitius (asi 170—228), V, 394
Umberto, král (1844—1900) VI, 369
Urbánek František Augustin (1842 až 1919) II, 355
Urbanides, lahůdkář II, 169
Uz Johannes Peter (1720—1796) II, 38

Vacek Kamenický František Jaroslav (1806—1869), I, 307
Vacca Lopez III, 347
Václav sv. (908—929) I, 64, 65, 434; II, 128, 348; III, 121; V, 351, 381; VI, 166, 310, 311
Václav IV. (1361—1419) V, 76
Václav „češíř" z Olomouce (15. stol.) IV, 407
Václavík František (1836—1873) IV, 242, 243
Vaeter Karel Jindřich z Artensů dr. (19. stol.) I, (130)
Valdeck Rudolf (vl. jm. Rudolf Wagner, nar. kolem 1820) I, 114
Valdemar Dánský (19. stol.) V, 285
Valdštýn Albrecht Václav Eusebius (1583—1634) I, 276; III, 258; VI, 127, 391
Valečka Eduard (1841—1905) V, (149), (181?), (220?), 287, 345; VI, (20), 278, 410
Válšík, obchodník V, 109
Vambera Pepík VI, 368, 369
Van der Bildt (Vanderbildt) William (1821—1885) V, 237
Vaňka dr. viz Wanka
Vasey George, spisovatel (19. stol.) III, 48
Vaughan, imitátor IV, 370
Vavák František Jan (1741—1816) VI, 329
Vávra Antonín, tenorista (1847 až 1932) II, 354
Vávra Antonín, inž. (1848—1932) I, (281)
Vávra Haštalský Vincenc (1824 až 1877) I, (53)
Vecko Čeněk (Vincenc, 1834 až 1874) I, 297, 357, 358, 382, 383, 396, 424; II, 387, 388
Vejdovský František (1849—1939) IV, 278
Vejrostek, dlaždič II, 125
z Veleslavína Daniel Adam (1546 až 1599) I, 230; III, 281, 283, 285, 286; IV, 221
Vellejus Paterculus Gaius (2. pol. 1. stol. před n. l.) VI, 274
Veluti, učit. zpěvu II, 307
Verdeil dr. (19. stol.) II, 369
Vereščagin Vasilij Vasiljevič (1842 až 1904) V, 312
Vergilius Publius Maro (70—19 před n. l.) I, 342, 429; VI, 172, 275
Verne Jules (1828—1905) III, 297; IV, 277; VI, 245
Veronese Paolo (vl. P. Cagliari, 1528—1588) II, 97
Veselý Josef Eduard (1826—1895) VI, 116

Veselý-Benešovský Jan (1854 až 1905) VI, 280
Veselý, silák I, 393
Veselý, komediant II, 46; VI, 320, 321, 374
Vicente Gil (1475—1536) II, 154, 155
Vidocq François Eugène (1775 až 1857) I, 299 (?)
Vignaux, hráč kulečníku (19. stol.) IV, 180
Viklef Jan (asi 1328—1384) IV, 81
Viktorie, král. (1819—1901) III, (333) IV, 256
Viktorie Adelaide Marie Louisa (1840—1891) VI, 397
Vilém I. (Bedřich Ludvík, 1797 až 1888) II, (232); III, 290, 314; IV, 31, 50; V, 219
Vilém II. (Pruský, 1859—1941) VI, 156
Vilímek Josef Richard (1835 až 1911) I, (126), (127), (160), 196; III, 351; IV, 360; V, 477; VI, 259, 340, 361
Vinci Leonardo da viz Leonardo da V.
Viol Ludovico (1800—1890) VI, 372
Visconti, spis. (19. stol.) VI, 249, 250
Vischer Friedrich (1807—1887) VI, 332
Vítkova Josefa (19. stol.) VI, 374
Višín, obchodník III, 240
Vittore Emanuelo II. (1820 až 1878) II, 141
Vivonne Louis Victor de (1636 až 1688) IV, 290
Vladislav Jindřich III. (1160 až 1202) I, 103
Vlček Jan Nepomuk (1837—1922) II, 211—212 (?)
Vlček Václav (1839—1908) I, (283); IV, 307; VI, 278
Vocel Jan Erazim (1803—1871) II, (277), 355, 368
Vodka viz Votka
Vogt Karl (1817—1895) II, 197, 200
Vojtěch sv. (asi 957—997) IV, 168; V, 351, 380
Volf Rudolf, JUDr. (19. stol.) I, (27)
Voltaire François Marie Arouet (1694—1778) II, 97, 124, 140; III, 245; IV, 17, 136, 303; V, 516; VI, 278
Vondrové Antonín a Josef, vrazi IV, 93
Vörösmarty Mihály (1800—1855) I, 109
Voříšek Roman (1821—1893) V, 58
Vostřebal Jan Bernard (1837 až 1860) VI, 265
Votka Jan Křtitel (Vodka, 1825 až 1899) IV, 74; V, 28, 29, 447; VI, 280
Votoček Jindřich (1828—1882) VI, 79
Vratislav II. (vl. 1061—1092) I, 103
Vratislav z Mitrovic Eugen (1855 až 1897) III, 76
Vrbík Konrád, obchodník VI, 128
Vrchlický Jaroslav (1853—1912) IV, 76, 181, 373, 441; VI, 278
Vrťátko Antonín Jaroslav (1815 až 1892) I, 118; VI, 280

Wagner August (19. stol.) III, 173, 174
Wagner rytíř (19. stol.) II, 166
Wachsmann Bedřich (1820—1897) V, 109
Wachtl Theodor (1823—1893) VI, 82
Waldau Alfred (1837—1882) I, (19); VI, 265

Waleská princezna viz Viktorie Adelaide Marie Louisa
Waleský princ viz Eduard VII.
Wallenštejn viz Valdštýn
Wanka Wenzel von Rudlow (1798 až 1882) II, 215
Ward Artemus viz Browne Charles Farrar
Warren de la Rue (1815—1889) III, 132
z Waterloo vévoda viz Wellington
Weddel James (1. pol. 19. stol.) V, (77 ?)
Weilen Joseph (vl. Weil, 1828 až 1889) II, 51
Weinek Ladislaus (1848—1913) V, 136
Weiner, směnárník V, 66
Wellington Arthur z Wellesley (1769—1852) V, 226
Wendt Ferdinand Maria (1839 až 1904) IV, 428
Wenzig Josef (1807—1876) II, 357
Werl Adolf, nakladatel (19. stol.) II, 243
West Benjamin (1738—1820) IV, 100
Weyfert (19. stol.) VI, 343
Wheatstone Charles (1802—1875) V, 492
Wickham E. V, 393
Wiehl Antonín (1846—1910) V, 409
Wieland Christoph Martin (1733 až 1813) I, 213
Wiklif viz Viklef Jan
Wilczek hr. viz Vlček Jan Nep.
Wildam, krotitel V, 78
Wildenbruch Ernst von (1845 až 1909) VI, 249
Wildt Antonín (1830—1883) I, 23
Wildvogel prof. IV, 290
Willkomm Moritz (1821—1895) III, 318—319
Wilmitzer, polic. hejtman (19 stol.) II, 157
Windischgrätz Alfred (1787—1862) I, (147); II, 163; IV, 188
Wirsing Rudolf (1814—1878) I, (285), 293, 328; III, 136
Wirtz Jan, vynálezce (19. stol.) III, 372
Witt Cornel de (1623—1672) II, 283
Witt Jan de (1625—1672) II, 283
Wolff, klaun IV, 370
Wolff Wilhelm Friedrich (1814 až 1892) IV, 100
Wollheim, básník (?) V, 387
Würfel, kanovník II, 277
Wyl W., novinář (19. stol.) VI, 317

Xenokrates (396—314 před n. l.) VI, 388

Young Edward (1683—1765) II, 97
Ypsilanti Alexander ml. (1792 až 1828) II, 102
Yute (2200 před n. l.) II, 178

Zacher Julius (1816—1887) VI, 258, 260 ?
Zaccheri (snad Zacchia Paolo, 16. stol.) IV, 325
Zacchi Mauro, barytonista (2. pol. 19. stol.) I, 288
Zákrejs František Stanislav (1839 až 1907) II, 339
Zang August (1807—1888), I, 45, 91, 92, 110
Zap Karel Vladislav (1812—1871) I, 43, 174; II, 355
Zawischanka Helena, zpěvačka (19. stol.) I, 206, 297
Zedlitz Josef Christian (1790 až 1862) I, 408
Zedtwitz Karel Maximilián hr. (nar. 1844) VI, 400

Zeithammer Otakar Antonín (1832 až 1919) II, 376; III, 17, 379; IV, (431); V, 62; VI, 320
Zelinka Karel (1835—1865) I, 363; II, 70, 85, 212; IV, 94, 355; V, 532; VI, 356
Zelinka Ondřej (1802—1868) II, 101, 226
Zenger Václav Karel Bedřich (1830 až 1908) V, 440
Zeyer, otec Julia Z. (19. stol.) V, 182
Zíbrt Čeněk (1864—1932) VI, 166, 205, 404
Ziehen, superintendant (18. stol.) IV, 362, (363)
Zinke, roudnický starosta (19. stol.) III, 216
Zola Emile (1840—1902) IV, 390
Zoroaster (Zarathuštra , asi 660 až 583 před n. l.) III, 194; IV, 238

Žemličková Anna (zavražděná 1865) I, (402)
Ženíšek František (1849—1916) V, 40
z Žerotína Karel st. (1564—1636) I, 335; III, 284
Žížala Donovský Václav (1824 až 1891) V, 299
Žižka Jan z Trocnova (asi 1360 až 1424) I, 51, 101, 105, 131, 191, 290, 335; III, 84, 93, 161, 171, 189, 215, 224, 339; IV, 66, 112; V, 253; VI, 311

OBSAH

1888

Slavná policie, slavné státní návladnictví... 7
Už je zde, už je v největším květu... 11
P. T. Ctěný pán, pan Jinoch Český... 15
Kdo by pohlédl teď na mou líci... 20
Konečně mohu obecenstvu také jednou sdělit... 23
Něco takhle dnes napolo lehčího... 28
Já miluju půst... 33
Pročže se zove druhá neděle postní „Vymetačka?“... 37
Čtenáři, jenž jsi manželem, miluješ mne?... 41
Tak tedy — jak jsem již řekl, bratři básníci!... 45
Nemohu již déle odkládat... 50
Kdežto jsem ve fejetonu „Nemohu-již-déle-odkládat“ mohl dáti výraz nadšení... 55
Tedy jste už zase tady... 60
Už si pomlaskávám!... 66
Ono se to řekne... 71
„Napravo šíře hledím, nalevo zrak bystře otáčím“... 76
O jednu věc žádám čtenářku snažně... 80
Neračte se horšit... 85
Co prý jsem tím posléz myslil... 90
Ba, už se vánoce blíží!... 95
Vidíte, vidíte, co máme teď z těch svých zvyklých posměchů... 100

1889

I ty můj bože — vždyť ono je zítra věru už Svatých 3 králů!... 104
Jenom bych dnes tak pro sebe si trošičku porozmlouval... 108
Pořád ještě bych chtěl býti teď na venkově!... 112
Odedávna bývá obyčejem... 116
Kdyby se nás někdo zeptal... 120
Kdykoliv se mně poštěstí zasmát se upřímně... 124
Dáváte si ještě někdy topit?... 128
Doba výletů letních, 1/2,1/1, 1 1/2 denních se blíží... 133
Nemohu — nemohu si pomoci!... 138
Musím přece jednou čtenářovi upřímně říci... 144

I vždyť my ti to už věříme... 149
Jaký to rozkošný, lahodný vzduch!... 154
To už nám sem napršelo zase „lufťáků“... 159
Největší mravokárci čeští, Štítný stejně jako Augusta... 164
Jsem věru rád, že nám vydal pan Brandejs... 169
Jsem dnes tak šťasten... 174
Zejtra si řeknem: Už máme po svatováclavském posvícení!... 178
Zaplať pánbůh, že už je neděle... 183
Co platno — už se nám vánoce šeří!... 188
Řeknu to zcela upřímně:... 193
„Vy humoristé —“... 199
Jsem ještě pořád smuten... 204
Branami přijíždějí formani... 209
„A je-li nepříjemný listopad jakoby zimní duben...“ 214
Kdyby se postavil pod vánoční strůmek... 219

1890

Ještě 24 hodin, a veškerý náš svět vstoupí do znamení „panny“... 223
Domnívám se: kdyby byla *žena* tvořila svět... 227
Kráčel jsem zamyšlen a smuten... 232
„Cožpak je tobě,“ říkají „moji známí“... 236
Milí křesťané! — Hrajte si v lutriji!... 242
Kdykoli nadejde čtvrtá neděle postní... 247
Kdyby bylo vůbec ještě zapotřebí dokazovat... 252
„A není to věru maličkostí...“ 257
Výroční, červnový obraz:... 262
Pomohlo to! Měli valnou schůzi... 267
Kyselo-okurkovo-časový fejeton číslo 1 272
Neračte se proto na mne horšit... 277
To dnešní moje říkání patřilo by vlastně do doby zimní... 283
Upřímně potěšen důvěrou slavné redakce... 288
Referát o příští jubilejní výstavě. Článek už II. 293
To je těžké psaní nedělního fejetonu!... 298
Nakreslil jsem trojhránek... 301
Referát o příští jubilejní výstavě. Článek — podívejme se už — III. 306
Nemíval jsem svatého Václava ve zvláštní lásce... 310
Referát o příští jubilejní výstavě. Článek IV. 316
Plácejme trochu... 322
To byla rozkošná půlhodinka... 327
Předevčírem vypadala příroda ještě jako tušová kresba... 332
Na den svaté panny Barbory ťápala husa blátem... 337
Něco časového! Chodíváte někdy dopoledního času... 341
Zrovna tak ještě zavčas letos se Ježíšek narodí... 347
Právě jsem teď povstal tamhle od malého stolku... 352

1891

Poněvadž je fejetonistovým svatým právem napsat si o Novém roce... 356
Věřím děvčátkům, že masopostu mají už zrovna dost... 361
„Když jsme se vraceli z Frankrajchu,“... 365
Kdyby mě někdo ve středu spatřil na Fidlovačce... 370
„I. tah 15. října 1891...“ 376
A kdyby bylo sto jubilejních výstav... 381
Ne ale, prosím, se hněvat!... 386
Pane sazeči! Kdybyste byl náhodou dnes trošičku roztržitý... 391
Mne už výstava netěší... 395
Já už vím, jaké to bude!... 400
Žádná vzpomínka z mládí nežije marně... 406
Přece to byla jen jedna, jediná řádka!... 412

Ediční poznámka 417
Vysvětlivky 421
Rejstřík 461

KNIHOVNA KLASIKŮ
SPISY JANA NERUDY
Svazek třicátý pátý

DROBNÉ KLEPY
VI

Svazek připravila Jarmila Víšková
Graficky upravil František Muzika

Spisy Jana Nerudy řídí redakční rada Spisů Jana Nerudy Ústavu pro českou a světovou literaturu Československé akademie věd. Hlavní redaktor Jan Mukařovský

Vydal Odeon, nakladatelství krásné literatury a umění, n. p., jako svou 2904. publikaci v redakci krásné literatury. Praha 1972. Odpovědný redaktor Vladimír Justl.

Vytisklo Rudé právo, tiskařské závody, Praha 1. 28,14 autorských archů, 28,76 vydavatelských archů. 601 22 865. Vydání první. Náklad 800 výtisků.

01—124—72
13/11 — Vázané 24,50 Kčs

SPISY JANA NERUDY

vycházejí v tomto pořadí

1. Básně I*
2. II*
3. Arabesky*
4. Povídky malostranské*
5. Studie, krátké a kratší I*
6. II*
7. Žerty, hravé i dravé*
8. Obrazy z ciziny*
9. Menší cesty*
10. Divadelní hry*
11. Literatura I*
12. II*
13. III*
14. České divadlo I*
15. II*
16. III*
17. IV*
18. V*
19. VI
20. Výtvarné umění a hudba*
21. Česká společnost I*
22. II*
23. III*
24. IV*
25. V*
26. Drobné klepy I*
27. II*
28. III*
29. Podobizny I*
30. II*
31. III*
32. IV*
33. Drobné klepy IV*
34. V*
35. VI*
36. Aforismy a dodatky
37. Dopisy I*
38. II*
39. III*
40. Rejstříky, bibliografie a životopisná data

Svazky označené hvězdičkou už vyšly, a to v tomto pořadí: 4, 8 (1950); 1, 29, 15, 21 (1951); 3, 30 (1952); 7, 16, 38, 31 (1954); 5 (1955); 22, 2 (1956); 11, 32 (1957); 17, 26, 6 (1958); 14, 27 (1959); 23 (1960); 9, 10, 12 (1961); 28, 20 (1962); 37 (1963); 24 (1964); 39 (1965); 13, 18 (1966); 33 (1967); 34 (1969); 25 (1971); 35 (1972).